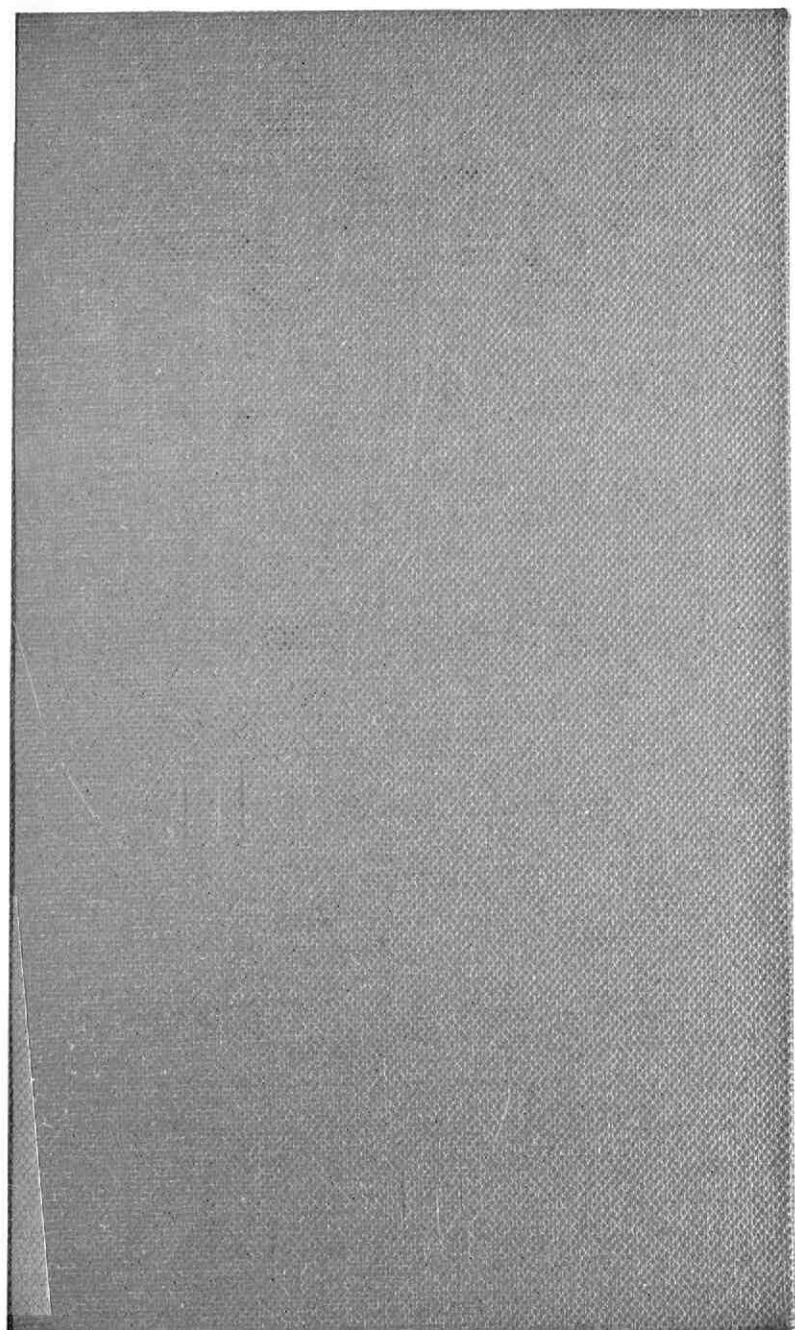

Ovidius' Gedaanteverwisselingen

<https://hdl.handle.net/1874/236865>

m.m 2154

OVIDIUS'

GEDAANTEVERWISSELINGEN.

II

III 83 -

IV 123 -

V

VI p. 201

VII 232

VIII 282

IX 327

X

XI

XII p 443

XIII 482

XIV 534

XV 581

RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

1912 2229

193. H. 47

OVIDIUS'

Gedaanteverwisselingen

IN PROZA VERTAALD
EN MET KORTE OPHELDINGEN VOORZIEN

DOOR

DR W. G. VAN DER WEERD

NAAR DEN TEKST VAN PROF. DR J. J. HARTMAN

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

ZUTPHEN - W. J. THIEME & CIE

De vruchtbare fantasie der Grieken, die zich den mensch nog in innig verkeer met de natuur voorstelde, die dieren omschiep tot menschen, de verschijnselen in de natuur tot levende wezens maakte en zich in elken boom of stroom, in berg en dal een levend wezen dacht, dat daarin en daarmede leefde, bood aan Grieksche dichters, zooals b.v. Nicandros en Parthenios, een rijke stof aan voor mythologische gedichten, waarin zij allerlei „gedaanteverwisselingen”, zooals de Ouden zich die voorstelden, bezongen.

Uit hun rijken overvloed putten op hun beurt weder Romeinsche dichters, waaronder ook Ovidius. Zijne „**Gedaanteverwisselingen**” („**Metamorphoses**”) bevatten een vrij aaneengeschakeld verhaal van mythen, van het begin der wereld af tot op de verandering van Julius Caesar in een ster; zijn dichterlijk talent weet daarbij door afwisseling en levendigheid van voorstelling, door vindingrijke verbinding der sagen en door weelderige fantasie een eigenaardige bekoorlijkheid te schenken aan de fabelen en sprookjes, die hij ons voor den geest toovert. — Geen wonder dan ook, dat zijn hoofdwerk weldra in ieders handen was, en dat hij, zooals hij zelf getuigt, tot de verste uiteinden van het uitgestrekte Romeinsche rijk werd gelezen. Met dichterlijk voorgevoel voorspelde hij, dat zijn werk onvergankelijk zou zijn — en dat voorgevoel is niet beschaamd!

Onder de Romeinsche dichters, die in de Middeleeuwen en in de 16e en volgende eeuwen door onze Voorouders veel werden gelezen, namen Ovidius' werken, nog boven die van Vergilius en Horatius, de eerste plaats in.

Niet alleen zijne minnedichten trokken hen aan, maar vooral ook boeide hen zijn hoofdwerk, de „Gedaantever-

wisselingen" ¹⁾, waarin hun verbeeldingskracht voedsel te over vond en zij zich vermeiden in het bontgeschakeerde verhaal der lotgevallen en gedaanteverwisselingen van Goden en Godinnen, van nimfen, menschen enz. — Dat die Godenwereld ook in hun eigen poëzie een groote rol speelde en allerlei herinneringen aan de „Herscheppinghen” van Ovidius bijna op iedere bladz. van onze groote dichters uit de 16e en 17e eeuw te vinden zijn, is mede wel een bewijs, hoezeer die mythologische voorstellingen in hun geest en fantasie waren opgenomen. Een reeks vertalingen uit de 16e en volgende eeuwen, getuigen nog steeds van hun voorliefde voor de fabelen en sprookjes die in 's dichters *Metamorphosen*, in rijken overvloed en bonte afwisseling, hun geest aangenaam ontspanden en verkwikten. In de 18e en 19e eeuw verflauwt echter die belangstelling allengs zoozeer, dat het te vreezen is, dat zij in de 20e eeuw misschien geheel zal verdwijnen. — Daarom besloot ik mijne krachten te beproeven aan een proza-vertaling der *Metamorphosen*, opdat ieder eenigszins ontwikkeld lezer, die den dichter nochtans niet in zijn eigen taal kan genieten, zich eenig denkbeeld kan vormen van den schat van mythologische fabelen, daarin neêrgelegd en hij, evenals onze voorouders, zijn geest kan verkwikken aan de wondere sprookjeswereld, waarin de dichter hem binnenleidt. — Bedenkt men daarbij, dat Ovidius' hoofdwerk een rijke bron van kennis is voor hem, die iets meer wil weten van de mythologie en de Godenwereld, zoals de Grieken en Romeinen zich die voorstelden, dan zal, naar ik meen, mijne poging, den lezer den toegang tot die kennis te ontsluiten, niet ongerechtvaardigd schijnen.

In de aantekeningen vermeldde ik uitvoerig al wat een

¹⁾ Zie de Lijst van Vertalingen van Ovidius' werken, bladz. VIII.

oningewijde lezer ter opheldering noodig heeft, terwijl een kort „Leven van Ovidius” hem een en ander betreffende den dichter mededeelt en een „Alfabetische lijst” aan het einde van het werk een overzicht geeft van de in de Metamorphen voorkomende Gedaanteverwisselingen.

Onder de meest aantrekkelijke of bekende verhalen behooren o.a.:

- I, 313—415: Deucalion en Pyrrha.
 I, 748—II, 400: Phaëthon.
 II, 833—875: Juppiter en Europa.
 III, 1—137: Cadmus.
 III, 138—252: Actaeon.
 IV, 55—166: Pyramus en Thisbe.
 VI, 1—145: Pallas en Arachne.
 VI, 146—312: Niobe.
 VII, 1—158: Jason en Medea.
 VII, 523—613: Beschrijving der Pest.
 VII, 661—863: Cephalus en Procris.
 VIII, 183—235: Daedalus en Icarus.
 VIII, 260—444: Meleager; het Calydonisch everzwijn.
 VIII, 611—724: Philemon en Baucis.
 X, 1—85: Orpheus en Eurydice.
 XI, 410—748: Ceyx en Aleyone.
 XI, 583—653: Woning van den Slaapgod.
 XII, 210—530: Strijd der Lapithen en Centauren.
 XIII, 1—397: Strijd over de wapens van Achilles.
 XIII, 750—897: Polyphemus, Galatea en Acis.
 XIV, 609—697: Vertumnus en Pomona.
 XV, 60—478: Leer van Pythagoras.
 XV, 745—870: Apotheose van Julius Caesar.

Vertalingen van Ovidius' Werken. ¹⁾

(Voor zoover mij bekend).

- 1553 en 1559 CORNELIS VAN GHISTELE. Der Griecxser Princerssen ende Jonckvrouwen clachtige Sendtbrieven, Heroidum Epistolae ghenaemt, beschreven duer Ovidius Naso inden Latijnschen, ende nu eerst in Duytsche vol goeder leeringhen ende playsant omlesen, duer C. v. G. rhetorijckelijck overghesedt. Anderwerf duer den selven Translateur ghecorregeert ende noch XII nieuwe responsive Epistelen, daer op ghemaect enz. (Antwerpen).
- 1564 ? Die Conste der Minnen, de Arte amandi ghenaemt. Int Lat. beschreven. Ende nu eerst in onser duytscher talen overgheset (waarbij Amoureuse Refereynen ende Minnebrieven) Tot Doesborg, 1564, 8°.
Door den ongenoemden vertaler opgedragen aan „den geleerden ende soetvloeyenden poet M. Jacob Sluperio, synen bysunderen vriend”.
- 1581 C. VAN GHISTELE? Conste der Minnen, nu eerst gestelt in Nederd. rhetorycke (door C. van Ghistele?) Antwerpen, 1581, 8°.
- 1581 JAN BAPTIST HOUWAERT. Die remedie der liefden, int latyne beschreven door Ovidius Naso, in onse tale rhetoryckelyck overgesedt voor d'amoureuse (Brussel, 1581).
- 1583 JAN BAPTIST HOUWAERT. Die remedie der Liefden. In tlatyne beschreven door den vermaerden Poet Ovidius Naso, ende nu in onse tale overgesedt: daer by gheveught die clachte van onbehoirlijcker minnen, mitsgaeders den aert van lichte vrouwen, en die clachte Vulcani (Brussel).
- 1604 C. VAN MANDER. Uutlegghingh op den **Metamor-**

¹⁾ De titels zijn zooveel mogelijk volledig opgegeven.

- phosis** Pub. Ovid. Nasonis, seer dienstich den schilders, dichters en constminners (Haarlem, 1604, 4°).
- 1643 C. VAN MANDER. Hetzelfde werk (Dordrecht, 1643, 4°).
- 1662 " " Uytleggingh over de **Metamorphosis** of Herschepping van P. Ovidius Naso. Op nieuws verbeteret (Amsterdam, 1662, 12°).
- 1612 THEOD. SCHREVELIUS. Tristia ofte Treurdichten van Publius Ovidius Naso, vertaald door M. Theod. Schrevelius ter begeerte van Karel van Mander (Haarlem).
- 1621 HARMEN MULLER. **Herscheppinge** seer geneuchlyc voor edele geesten, Konstenaers, Beeldsnyders, Goudsmeden, met houtsneden (Amsterdam).
- 1626 JOHAN VAN HEEMSKERCK. Ovidius Minnekunst vertaelt.
- 1631 J. FLORIANUS. **Metamorphosis** dat is: Die Herscheppingh oft Veranderinghe. In onse duytsche Tale overgeset (Antwerpen, J. Beelaert).
- 1637 J. FLORIANUS. **Metamorphosis** d. i. Herscheppinghe ofte Veranderinghe, beschreven van P. Ovidius Naso, ende door J. Florianus in onse Nederd. spraeck overgeset. Verciert met konstrijcke Figueren naer teyckeninghe van A. Tempeest (Rotterd., 1637, 8°).
- 1641 J. WESTERBAEN. Eenige Brieven van doorluchtige vrouwen uyt Ovidius Naso, bij hem genaemt heroidum epistolae ('s Gravenhage).
- 1665 J. WESTERBAEN. Avondschool voor vrijers en vrijsters getrocken uit Ovidius drie Boecken de arte amandi ende op onse tijden en zeden gepast ('s Gravenhage, 1665, 4°).
- 1665 J. WESTERBAEN. Hetzelfde werk, 2e dr. van alle fauten gesuyvert en verbeteret (Amsterdam 1665, 8°).
- 1666 J. WESTERBAEN. Nieuw avondschool, getrocken uit Ovidius twee Boecken de remedio amoris (('s Gravenhage, 1666, 8°).

- 1642 J. VAN DEN VONDEL. Publius Ovidius Nasoos Heldinnebrieven (Amsterdam).
- 1671 J. VAN DEN VONDEL. Publius Ovidius Nazoos **Herscheping** vertaelt (in dichtmaat), Amsterdam, m.pl.
- 1650 ? **Metamorphosis** d. i. die Herscheppinghe of Veranderinghe, beschreven van den vermaerden ende gheleerden Poeet Ovidius, in onse duytsche Tale overgheset, ende met vele figuren verciert, elcke tot zijnder Historien dienende, enz. (Antwerpen, 1650, 8°.)
- 1650 SEGER VAN DORT. Den **Metamorphosis** ofte Herscheppinge van Ovidius, verdeelt in XV boecken, verciert met figuren, nu eerstmael in rijm gestelt door Seger van Dort (Antwerpen).
- 1657 J. CABELJAU. Treurbrieven der blakende vorstinnen en Minnebrieven der vorsten en vorstinnen, van P. Ovidius Naso en Aulus Sabinus, op gelijk getal van vaarzen, in Nederduytschen rijm overgeset, doer J. Cabeljau, Rotterdam, 1657, 8°.
- 1659 H. BRUNO. Ovidii Wapentwist (**Metamorphosis** 13e boek) van Ajax en Ulysses in Nederduytsche rym vertaelt (Hoorn).
- 1659 LUDOVICUS BROOMANS. De Brieven van P. Ovidius Naso, Ghenaemt in 't Latijn epistolae heroidum, Overgheset in onse Nederduytsche Taele (Brussel, 8°).
- 1664 J. VAN PAFFENRODE. Wapentwist tusschen Ajax en Ulysses in Lat. versen beschreven door P. Ovidius Naso, in het 13e Boek van zijn **Hervorming** ende in Nederduytse naergevolgt door J. v. P. (Gorinchem).
- 1692 DANIEL HAVART. P. Ovidii Nasonis Tristium, Lib. V, d. i. de vijf boeken der Treurgezangen (Utrecht).
- 1693 ? Ovidii **Metamorphosus** (*sic*) d. i. Verandering of Herschepping op nieuws vertaalt. Met Paris oordeel. Noch Menelaus brief aan Helena, door P. C. Hooft gerijmt, Amsterdam 1693, met platen, 12°.
- N.B. **Vertaling in proza.**
- ? ? **Metamorphosis** of Herschepping (z. p. en j.) Bij W. de Hondt. Met platen, 12°.

- 1697 A. VALENTIJN. **Alle de Werken** van P. Ovidius Naso, vertaalt door A. Valentijn (Amsterdam 3 dln. met platen, 12°).
- 1700 A. VALENTIJN. **Alle de Werken** van Ovidius, in de Nederl. taale overgebracht. Met verklar. d. Lud. Smids (3 dln. met pl. 4°).
- 1701 S. VAN RUSTING. Brieven, bestaande in klaaggedichten; gesonden aan zijne vrienden, enz. in syn ballingschap, van de kust van Pontus. En de Fabulen van den Arabier Lokman. In rym gesteld door S. van Rusting. 't Amsterdam, 1701, 8°
- 1702 DANIEL HAVART. De treurende Ovidius; het troostdicht aan Livia, 4 Boeken der Brieven van Pontus kust, neevens de klaagenden Nooteboom, uit het Latijn in Nederd. rymtrant overgeset, waarbij gevoegt 100 uitgezogte grafschriften door D. Havart, Ned. Dr. (Utrecht).
- 1719 ARNOLD HOOGVLIET. P. Ovidius Naso, Feestdagen in Holl. dicht vertaalt (Delft, Rotterdam 1719; herdr. Rotterdam 1730).
- 1727 J. V. MEERBEECQ. **Metamorphosis** ofte Herscheppinge, met tusschengevoegde zedeleeringen, in rym gesteld door J. V. Meerbeecq (Utrecht, 1727, 8°).
- 1732 IS. VEBBURG. **Gedaant-wisselingen**. In het Latijn en Nederduitsch. Vertaalt door Is. Verburg, met aanteken. d. A. Banier (Amsterdam), Met titelpl. en prenten door B. Picart e. a.
- 1779 BANIER. **Gedaantewisselingen** en derzelver verklaring door Banier. Vercierd met CXL prentbeeldingen (Amsterdam).
- 1809 JAN MESSCHERT VAN VOLLENHOVEN. Proeven eener vrije navolging van eenige stukken uit de **werken** van P. Ovidius Naso, in Holl. verzen, 3 deelen (Amsterdam 1809, 8°).
- 1814 L. J. MACCAGE. De Treur-digten van Publius Ovidius Naso (in dichtmaat vertaald); Ieperen, 1814.
- 1829 W. BILDERDIJK. Proeve eener navolging van Ovidius' **Gedaanteverwisselingen** (Amsterdam).

P. OVIDIUS NASO. 1)

Publius Ovidius Naso werd 20 Maart 43 vóór Chr. te Sulmo (thans „Solmona“) geboren. Zijn vader, een welgesteld man en behorende tot een oud riddergeslacht, zond zijn beide zonen (onze dichter had nog een, juist één jaar ouderen, broeder) reeds vroeg naar Rome met het doel hen daar door de beste leermeesters voor een rechterlijke en politieke loopbaan te laten opleiden. De oudste zoon stierf echter spoedig, reeds op 20-jarigen leeftijd, terwijl de jongste wel aan den wensch zijns vaders voldeed en zich onder leiding van Arellius Fuscus en Porcius Latro op de kunst van declameeren ²⁾ toelegde, maar tegelijk in stilte het talent, dat hem later tot den beroemden dichter der *Metamorphosen* zou maken, ijverig oefende en ontwikkelde. Zijn natuurlijke aanleg voor de dichtkunst was dan ook zoo groot, dat, zooals hij van zich zelf getuigt, alles, wat hij wilde zeggen, als van zelf een vers werd.

Weldra trad hij op met zijn eerste gedicht (*Amores*: Minneliederen), waarmede hij zich terstond naam maakte bij het Romeinsche publiek, dat gretig den vrij gewaagden, maar in vloeïende, welluidende verzen geschreven, inhoud verslond.

Tef zijner verdere ontwikkeling verliet nu de dichtereenigen tijd Rome en bezocht, daarin de gewoonte van zijn tijd volgende, verschillende door wetenschap en kunst beroemde steden van Griekenland en Kl.-Azië, vertoefde, op zijn terugreis, nog bijna een jaar op Sicilië en keerde daarna naar Rome terug, waar hij achtereenvolgens verschillende lagere posten bekleedde.

De drang van zijn natuurlijken aanleg was echter te groot, dan dat hij zich in de werkzaamheden, aan deze posten verbonden, gelukkig kon gevoelen, zoodat hij weldra alle gedachten aan een politieke loopbaan liet varen en van nu af zich voor goed aan de dichtkunst wijdde.

Intusschen had Ovidius, nog op jeugdigen leeftijd, zich in den echt begeven, maar dit huwelijk was niet van langen duur en

¹⁾ Dankbaar maakte ik bij het bewerken van deze Levensschets van Ovidius gebruik van de uitvoerige en voortreffelijke levensbeschrijving van Ovid. door (nu wijlen) Dr. B. Kruytbosch als Inleiding vóór zijne „Bloemlezing uit Ovidius' *Tristia*“ (Leiden, Brill, 1890) geplaatst. De deskundige lezer vindt daarin vele bijzonderheden, die ik, met het oog op de lezers, die ik van deze vertaling mij voorstel, moest weglaten.

²⁾ Den invloed dier leermeesters kan men nog duidelijk bespeuren in de rhetorisch gekleurde redevoeringen van Ajax en Ulysses in het 13e Boek der *Metam.* vs. 1—398.

werd, evenals een tweede, weldra door echtscheiding ontbonden. Eerst met de derde vrouw, die hij daarna huwde, leefde hij steeds gelukkig; zij behoorde tot het aanzienlijke Fabische geslacht en was zelfs met de keizerin Livia bevriend. Waarschijnlijk onder haar invloed liet de dichter het genre der dichtkunst, hetwelk hij tot nu toe steeds met voorliefde beoefend had, het minnelied,¹⁾ varen en begon hij zich aan meer degelijke en wetenschappelijke stof te wijden. De vrucht dezer meer ernstige studiën waren de *Metamorphosen* (Gedaanteverwisselingen) in 15 Boeken en de *Fasti* (Feestkalender) in 6 Boeken. Dit laatste werk, waarin hij zich ten doel gesteld had de ceremoniën en legenden, aan de Romeinsche Feestdagen verbonden, dichtertlijk te beschrijven en dat alle feesten gedurende de 12 maanden van het Romeinsche jaar zou omvatten, werd, door een noodlottige ramp, die onverwacht den dichter trof, slechts tot op de helft (in 6 Boeken) voltooid.

Ovidius ontving nl. in den herfst van 8 na Chr. (hij was dus toen 50 jaar oud), terwijl hij zich met zijn vriend M. Aurelius Cotta op het eiland Ilva (Elba) bevond, plotseling het voor hem verpletterende bericht, dat zijn *Ars amatoria* (Minnekunst), op bevel van keizer Augustus, uit alle openbare bibliotheken te Rome was verwijderd en dat hij zelf naar Tomi (een stadje aan de W.-kust der Zwarte zee: thans „Kustendje“) zich in ballingschap moest begeven.

Welke redenen den keizer tot dit besluit bewogen, ligt nog steeds in het duister. Wel spreekt Ovid. op verscheidene plaatsen in zijn gedichten er over, maar steeds in minder duidelijke beoordingen, zoodat het hoogst moeielijk is de ware reden van 's keizers verbolgenheid jegens den dichter te vinden. Voor zoover men, afgaande op hetgeen Ovid. zelf daaromtrent vermeldt, kan nagaan, schijnt in de eerste plaats de zedeloze inhoud zijner *Ars amatoria* den keizer diep gegriefd en aanstoot te hebben gegeven. Bovendien had de keizer in hetzelfde jaar, waarin het gedicht verscheen (2 vóór Chr.) zich genoodzaakt gezien zijn eenige dochter Julia wegens haar onzedelijken levenswandel te verbannen. Beide deze gebeurtenissen ontstonden reeds in hooge mate Augustus, die steeds met ernst er naar streefde het zedebederf en de minachting voor het huwelijk, die algemeen in het weelderige Rome heerschten, met kracht tegen te gaan en weinig was er meer noodig om den dichter 's keizers ongenade op den hals te halen.

¹⁾ Na de *Amores* schreef hij, om slechts de voornaamste gedichten te noemen, zijn *Heroides* (Heldinnebrieven) en zijn *Ars amatoria* (Minnekunst).

Deze tweede, onmiddellijke oorzaak zijner verbanning nu laat Ovid. ons slechts gissen en zeker had hij daarvoor wel zijne redenen. Uit hetgeen hij ons omtrent die oorzaak laat doorschemeren, schijnt men te mogen opmaken, dat Ovidius waarschijnlijk onopzettelijk getuige is geweest van een hofschandaal, nl. een liefdesbetrekking tusschen Augustus' kleindochter Julia en haar minnaar D. Silanus, dat hij den moed heeft gemist zich, toen hij allengs ook zelf daarin een rol speelde, daaraan te onttrekken en dat de keizer, toen hem alles ter oore kwam, in zijn veolgenheid niet alleen Julia uit Rome verwijderde (Silanus vertrok vrijwillig), maar ook den dichter, tegen wien toch reeds door de *Ars amatoria* zijn misnoegen was opgewekt, met verbanning strafte.

Zoo werd dan Ovidius midden uit het gelukkige en behagelijke leven, dat hij in de groote wereldstad leidde, plotseling weggerukt; aanstonds vertrok hij naar Rome om er orde op zijn zaken te stellen, weêrhiel slechts met moeite zijn vrouw van haar plan hem in zijn ballingschap te vergezellen en begaf zich, na een roerend afscheid van haar en van zijne vrienden, in Nov. 8 na Chr. scheep naar Tomi. Na een stormachtige zeereis en velerlei onaangenaamheden op zijn verdere reis over land, bereikte hij eindelijk zijn ballingsoord. Daar moest de aan fijne vormen en beschaafden omgang gewende dichter zijn verder leven doorbrengen te midden van een ruw en hem onbekend volk, welks taal hij niet verstond en dat hem zelve als een barbaar beschouwde; daar moest hij, in een koud en ruw klimaat, zich alle gemakken en genoegens ontzeggen, die 't weelderige Rome hem steeds zoo ruimschoots had geschonken. Geen wonder dan ook, dat zijn geestkracht en daarmede zijn lust tot dichten meer en meer begon te verzwakken en te verkwijnen en dat de gedichten, ¹⁾ daar door hem nog geschreven, grootendeels slechts jammerklachten bevatten over zijn rampzalig lot en hij met vurig verlangen zich weêr te Rome terug wenscht, steeds hopende, dat de pogingen en invloed zijner vrienden en van zijn wakkere, steeds trouw zijne belangen behartigende vrouw eindelijk Augustus zouden vermurwen en genadig zouden stemmen. Doch niets mocht baten; de dichter bleef gedoemd zijn treurig leven in het onherbergzame oord voort te sleepen, tot eindelijk in 17 na Chr. de dood hem uit zijn lijden verlostte.

Kort vóór zijn vertrek naar Tomi had Ovidius de 15 Boeken zijner *Metamorphosen* voltooid en alleen de laatste verbeterende en beschavende hand ontbrak er nog aan, maar onder den eersten indruk van het wreede lot, dat hem trof, verbrandde hij,

¹⁾ De *Tristia* (Klaagliederen) en *Epistulae ex Ponto* (Brieven uit Pontus).

in een aanval van mismoechtigheid, zijn eigen handschrift; gelukkig bezaten zijne vrienden reeds afschriften er van en door hun zorg bleef zóó het hoofdwerk van den dichter voor ondergang bewaard en werd het, kort na zijn verbanning, door hen uitgegeven.

Van de *Fasti* had de dichter, zooals wij zagen, op het tijdstip zijner verbanning, 6 Boeken voltooid; maar de moed en de lust om het werk voort te zetten, ontbraken den dichter te Tomi, te meer omdat hij dáár van alle wetenschappelijke hulpmiddelen, die hij daartoe noodig had, in zijn ballingsoord ten eenemale verstoken was.

Ten slotte zij het mij vergund, ter kenschetsing van Ovidius dichterlijke verdiensten- en gebreken, het onpartijdig oordeel aan te halen, dat Dr. A. H. G. P. van den Es in zijne „Letterkunde der Grieken en Romeinen” (2e druk; Groningen, Wolters, bl. 241) over den dichter velt:

„De poëzie van Ovidius was eene natuurlijke gave, door de kunst ontwikkeld, maar niet beheerscht; het was de poëzie der beschaafde wereld, die het ernstig Romeinsch karakter had afgelegd. Ovidius was in waarheid het kind van zijn tijd; hij zou misplaatst geweest zijn in eene vroegere eeuw; maar die had hem ook niet kunnen voortbrengen. Door Vergilius vond hij zijn weg in de kunst reeds effen gemaakt, en toch is er geen Romeinsch dichter, in taal en uitdrukking minder afhankelijk van Vergilius dan hij; de wetenschap had wellicht te Rome nooit zulk een hoogte en uitbreiding gehad als in zijnen tijd, en meer dan iemand bestudeerde hij zelf de Grieken, en toch hebben studie en geleerdheid op hem geen belemmerenden, verstijvenden invloed. Hij blijft los en natuurlijk; zijne gave om te schilderen is juist en rijk, zijn verbeeldingskracht sterk; nu is hij in de steilste hoogte, en het vermoet den lezer niet hem daar te volgen, dan weder daalt hij af tot de meest dagelijksche zaken, en hij wordt noch laag noch plat. Zijne taal is edel en ongedwongen, maar dikwijls berekend op effect; zijne maat, de dactylische hexameter en het elegische distichon, is vloeiend en welluidend, maar niet krachtig. Ook hij paste, evenals Vergilius, de regels der Grieksche spraakleer op het Latijn toe; en aan beiden komt evenzeer de verdienste toe, dat de Grieksche spraakwendingen in de dichterlijke taal der Romeinen tot een frisch leven herboren zijn”.

VOORNAAMSTE WERKEN

VAN

OVIDIUS.

1. **Amores** (Minneliederer): elegieën aan de geliefde zijner jeugd Corinna.
 2. **Heroïdes** (Heldinnebrieven): gefingeerde brieven van beroemde vrouwen uit de oudheid aan hare mannen of minnaars (b.v. Penelope aan Ulysses, Dido aan Aeneas, enz.).
 3. **Ars amatoria** (Minnekunst): voorschriften aan beiderlei kunne, hoe elkaars liefde te verwerven en te behouden.
 4. De **Metamorphosen**.
 5. **Fasti** (Feestkalender) in 6 boeken, over merkwaardige feestdagen in den Rom. kalender met vermelding van hun oorsprong.
 6. **Tristia** (Klaagliederen) en
 7. **Epistulae ex Ponto** (Brieven uit Pontus), beide gedichten, van uit Tomi aan zijne familie, vrienden en aan keizer Augustus gericht.
-

EERSTE BOEK.

vs. 1—4: Inleiding.

Mijn geest drijft mij aan gestalten, in nieuwe lichamen veranderd, te bezingen: Goden! (want die gedaanteverwisselingen zijn Uw werk) begunstigt mijn stoutmoedige onderneming en zet mijn gedicht in onafgebroken volgorde van den eersten oorsprong der wereld tot op mijn tijd voort.

vs. 5—88: De Schepping.

a) 5—20: *De Chaos.*

5 Voordat de zee, de aarde en de hemel, die alles overwelft, bestonden, had het geschapene in het geheele heelal slechts één uiterlijken vorm, dien men Chaos noemde: een ruwe en ongeordende massa en niets dan een logge, zware klomp van tegenstrijdige, wanordelijk onderengemengde
10 en op één ruimte samengehoopte grondstoffen. Geen Titan ¹⁾ verlichtte nog het heelal, geen Phoebe ²⁾ hernieuwde bij 't wassen haar hoornen en de aarde hing nog niet in de haar omringende lucht in evenwicht, noch omarmde

¹⁾ Zonnegod, zon.

²⁾ Maangodin, maan.

Amphitrite ¹⁾ de uitgestrekte rand der landen ; en waar
 15 aarde was, daar was ook zee en lucht, maar op de aarde
 kon men niet staan, door de zee niet zwemmen en de
 lucht bezat geen licht. Niets behield zijn gedaante en
 vorm en alles verkeerde in voortdurend wederkeurig verzet,
 omdat in een zelfde massa het koude streed met het warme,
 het vochtige met het droge, het weke met het harde,
 20 het zwaarwichtige met wat geen zwaarte of gewicht bezat.

b) 21—31: Scheiding der grondstoffen.

Aan dezen strijd maakte een machtiger God of wel
 natuurkracht een einde. — Deze toch scheidde de aarde
 van den hemel en de zee van de aarde en zonderde de
 heldere bovenlucht van den dichten dampkring af. —
 Toen, nadat hij ²⁾ dit alles had ontward en uit den onken-
 25 baren warhoop had afgezonderd, vereenigde hij door een-
 drachtige vrede wat plaatselijk gescheiden was. — De vurige
 aether ³⁾, geweld en zonder zwaarte, steeg omhoog en nam
 zijn plaats in op de hoogste hoogte ; dezen komt in lichtheid
 en plaats de dampkring het meest nabij ; de aarde, dichter
 dan beiden, trok de grove grondstoffen tot zich en nam,
 30 door haar eigen zwaarte gedrukt, de onderste plaats in ;
 eindelijk nam het omstreamende water bezit van haar
 uitersten rand en omsloot de massieve aardeschijf.

c) 32—51: Schepping der aarde.

Toen hij, wie der Goden 't dan ook was, den chaos
 aldus had gescheiden en geordend en in deelen verdeeld

¹⁾ Dochter van Nereus en gemalin van Neptunus ; hier = zee.

²⁾ De goddelijke natuurkracht.

De reine, heldere bovenlucht.

had, maakte hij eerst de aarde, opdat zij aan alle zijden
 35 gelijkvormig zou zijn, rond in den vorm van een bol;
 vervolgens stortte hij de zee op verschillende plaatsen
 daarover uit en beval haar door de alles voortzweepende
 winden te zwellen en het omspoelde land met een kust-
 zoom te omgeven. Daarna voegde hij er bronnen aan toe
 en ontzaglijke poelen en meren en omsloot met bochtige
 oevers de benedenwaartsstroomende rivieren, welke, op ver-
 40 schillende plaatsen (stroomend), deels door de aarde zelve
 worden ingeslurpt, ¹⁾ deels tot in de zee voortstroomen en,
 in haar onbeperkt waterveld opgenomen, in plaats van
 tegen rivieroevers tegen het zeestrand klotsen. Ook beval
 hij de velden zich uit te breiden, de dalen te zinken, de
 bosschen zich met bladeren te bedekken en de steenachtige
 45 bergen zich te verheffen. En evenals twee gordels rechts
 en even zoovele links den hemel snijden en de vijfde ²⁾
 heeter is dan de anderen, zóó scheidde de zorg der Godheid
 de door den hemel omsloten aarde in een gelijk aantal
 deelen en liggen even zoovele gordels op (en om) de aarde.
 De middelste daarvan is wegens de hitte onbewoonbaar;
 50 een dikke laag sneeuw bedekt twee van de anderen; en
 tusschen deze beiden ³⁾ in plaatste hij ⁴⁾ er even zoovele
 en gaf ze een gematigd klimaat, uit hitte en koude gemengd.

d) 52—68: De lucht.

Boven deze aardgordels zweeft de lucht, die even zooveel
 zwaarder is dan het vuur, als het gewicht van het water lich-
 ter is dan dat der aarde. Dáár beval hij de nevels, dáár ook

¹⁾ Zooals de Lycus in Phrygië e. a.

²⁾ d. i. middelste.

³⁾ Tusschen de heete en koude zone.

⁴⁾ De Godheid, vgl. vs. 32.

55 de wolken haar plaats in te nemen en ook den donder, die het gemoed der menschen zou beangstigen, en de winden, die bliksem ¹⁾ en koude doen ontstaan. Doch ook dezen stond de Bouwheer van het heelal niet toe wijd en zijd het luchtruim te vullen: ter nauwernood kan men, wanneer zij ieder uit verschillende richting blazen, ze ver-
 60 hinderen het heelal uiteen te rukken: zoo groot is de tweedracht dier broeders! De Oostenwind trok zich terug naar het Oosten en het rijk der Nabataeërs ²⁾ en naar Persis en de bergtoppen ³⁾ gelegen onder de stralen der morgenzon; het Westen en de kusten, die door de ondergaande zon worden verwarmd, liggen het dichtst bij (het gebied van) den Westenwind; tot in Scythië ⁴⁾ en het
 65 Noorden drong de huivering wekkende Noordenwind door; het tegenoverliggende land wordt aanhoudend bevochtigd door wolken en door den regen brengenden Zuidenwind. Boven deze allen plaatste hij de heldere bovenlucht, die geen zwaarte heeft en geen aardsche onreinheid in zich bevat.

e) 69—75: Schepping der gesternten, der visschen, dieren en vogels.

Nauwelijks had hij ⁵⁾ aldus door vaste grenzen alles
 70 afgebakend, of de sterren, die langen tijd onder dikke duisternis bedolven lagen, begonnen over den geheelen

¹⁾ Volgens de Ouden doet de wind door wrijving der wolken den bliksem ontstaan.

²⁾ Een land tusschen Arabië en Babyionië; hier met Persis (het stamland der Perzen) gebruikt om in 't algemeen het Oosten aan te duiden.

³⁾ d. i. de bergketens in Indië.

⁴⁾ Scythië = de noordelijke landen van Europa en Azië (van de Weichsel tot aan de Kaspische zee).

⁵⁾ Nog steeds: de Godheid van vs. 32.

hemel te gloeien en te flikkeren. En opdat geen enkele ruimte beroofd zou zijn van de voor haar geschikte levende wezens, namen sterrengroepen en Godengestalten de hemelruimte in, vielen de wateren als woonplaats aan blinkende
 75 visschen ten deel, de aarde nam dieren op en de licht bewegelijke lucht vogels.

f) 76—88: Schepping van den mensch.

Nu ontbrak nog een heiliger en meer met verheven geest begaafd wezen, dat over al het andere kon heerschen. De mensch werd geboren: hetzij hem die Bouwmeester van het heelal, de schepper van een betere wereld, uit
 80 goddelijk zaad heeft geschapen, hetzij de pas ontstane aarde, zoo even gescheiden van de hooge bovenlucht, nog zaad van den haar verwanten hemel ¹⁾ in zich bevatte: die aarde nu, vermengd met stroomend water, boetseerde de zoon van Iapetus ²⁾ naar het beeld der alles besturende Goden. En terwijl de overige dieren voorovergebogen naar
 85 de aarde zien, schonk hij ³⁾ den mensch een opgeheven gelaat en beval hem den hemel te beschouwen en zijn gelaat omhoog te heffen naar de sterren. Zóó werd aarde, die zoo even nog ruw en vormloos was, veranderd en nam deze de vroeger onbekende gestalten van menschen aan.

vs. 89—150: De vier Eeuwen.

a) 89—112: De gouden eeuw.

Eerst ontstond nu de gouden eeuw, die zonder eenigen
 90 bestraffer, uit eigen beweging en zonder wetten, de goede

¹⁾ Hemel, hier = bovenlucht, aether.

²⁾ Prometheus.

³⁾ De Godheid (vs. 32).

trouw en het zedelijk goede betrachtte. Straf en vrees bestonden niet en geen dreigende woorden las men op aangeslagen koperen wetstafelen, noch vreesde een deemoedig smeekende schare ¹⁾ het gelaat van haar rechter, maar hoewel zonder beschermer, leefde men er veilig. Nog was de pijnboom niet op zijn eigen bergen geveld ⁹⁵ en (als schip) in de stroomende golven neêrgedaald om vreemde landen te bezoeken en de stervelingen kenden geen andere kust dan hun eigene. Nog omringden geen grachten met steile wanden de steden; geen rechte koperen trompet, geen kromme koperen hoorns, geen helmen, geen zwaard bestond er: zonder behoefte aan soldaten, brachten ¹⁰⁰ de volken, vrij van zorgen, hun behagelijken vrijen tijd door. Van zelf ook leverde de aarde, vrij van dienstbaarheid, nog door geen houweel aangeraakt en nog door geen ploegschaar doorsneden, alles uit eigen beweging op; en tevreden met het voedsel, dat van zelf en zonder eenigen dwang groeide, plukten zij de vruchten van den haagappelboom en de op de bergen groeiende aardbeziën en ¹⁰⁵ kornoeljes en braambessen, hangende aan stekelige struiken en eikels, afgevallen van den breedgetakten boom van Juppiter ²⁾. Voortdurend was het er lente en steeds streelden zachte westenwinden met lauwe koeltjes de bloemen, die, zonder te zijn gezaaid, opkwamen. Spoedig ook bracht de aarde, zonder geploegd te zijn, veldvruchten voort en ¹¹⁰ de akker, na 't braak liggen niet weêr geploegd, zag wit van de volle korenaren; stroomen van melk en stroomen van nectar vloeiden er steeds en steeds droop gele honing uit den groenenden steeneik.

¹⁾ d. i. de aangeklaagde met zijne vrienden.

²⁾ d. i. de eik.

b) 113—124: *De zilveren eeuw.*

Toen nu vervolgens, nadat Saturnus in den duisteren Tartarus ¹⁾ geworpen was, de wereld onder Juppiter's heerschappij was gekomen, volgde de zilveren eeuw, minder
 115 in waarde dan het goud, maar van meer waarde dan het roodgele koper. Juppiter verkortte den duur der oude lente ²⁾ en bracht door winter, zomer, herfst met zijn veranderlijk weder en een kort durende lente, het jaar in vier tijdperken ten einde. Toen voor het eerst werd de lucht, gezengd door de droge hitte, gloeiend heet en
 120 hingen er ijskegels, verstijfd door de (ijzige) winden; toen voor het eerst gingen de menschen woningen binnen: die woningen waren grotten en dicht ineengegroeide struiken en met bast aaneengebonden twijgen; toen voor het eerst werd het zaad van het graan onder lange voren bedolven en hijgden de jonge stieren onder den druk van het juk.

c) 125—127: *De koperen eeuw.*

125 Daarna volgde de derde, koperen eeuw, woester van aard en sneller bij de hand met de vreeselijke wapens, maar toch nog niet door misdaad bezoedeld.

d) 127—150: *De ijzeren eeuw.*

De laatste was de harde, ijzeren eeuw. Terstond drong toen alle zonde en misdaad die eeuw van slechter metaal binnen: weg vluchtten de schaamte, de waarheid en de

¹⁾ d. i. de onderwereld; Saturnus (of Cronos) werd door zijn zoon Juppiter onttroond en in de Onderwereld geworpen.

²⁾ Vgl. vs. 107.

130 goede trouw. Toen kwamen in haar plaats bedrog en listen
 en hinderlagen en geweld en de misdadige hebzucht. De
 schipper ontplooidde zijn zeil voor de winden (zonder die
 nog goed te kennen) en de kielen, die langen tijd (als
 dennen) op de hooge bergen hadden gestaan, huppelden
 over de hun onbekende golven. De grond, die vroeger,
 135 evenals het zonlicht en de lucht, gemeenschappelijk eigen-
 dom was, werd nu door den landmeter voorzichtig met
 lange grenslijnen gemerkt. En niet alleen het opschietende
 graan en 't verschuldigde voedsel eischte men van den
 rijken grond, maar men drong ook door in de ingewanden
 140 der aarde en de schatten, de prikkels tot het kwade, die
 zij tot in de diepten van het Schimmenrijk toe verborgen
 hield, groef men te voorschijn. En reeds was het verder-
 felijk ijzer, en het goud, nog verderflikker dan ijzer, voor
 den dag gekomen; toen verscheen de Oorlog, die met
 behulp van beiden vecht en met bloedige vuist zijn klet-
 terende wapens zwaait. Ieder leefde van roof; geen gast-
 vriend was veilig voor zijn gastvriend, geen schoonvader
 145 voor zijn schoonzoon; zelfs broederliefde was zeldzaam;
 de man zocht den dood zijner vrouw, zij dien van haar
 man; verschrikkelijke stiefmoeders bereidden uit bleeke ¹⁾
 wolfswortel den giftdrink; de zoon trachtte, voorbarig en
 ongeduldig, (door wichelarij) het aantal jaren, die zijn vader
 nog zou leven, te weten te komen. Liefde en vroomheid
 vermochten niets meer en de maagdelijke Astraea ²⁾ ver-
 150 liet, het laatst van alle hemelsche Goden, de met bloed
 bevochtigde aarde.

¹⁾ Eig. bleek makend, d. i. doodelijk.

²⁾ Godin der rechtvaardigheid.

vs. 151—162: Strijd der Giganten tegen de Goden.

En opdat de hooge hemel niet veiliger zou zijn dan de aarde, zochten, naar men zegt, de Giganten ¹⁾ de heerschappij over het hemelsche rijk te bemachtigen en stapelden daartoe bergen op elkander tot aan de hooge sterren toe. Toen verbrijzelde de almachtige Vader met 155 zijn bliksem den Olympus en slingerde den Pelion weg van de onder hem liggende Ossa ²⁾. En toen die ontzettende reuzenlichamen onder de door hen zelven opgestapelde berggevaarten bedolven lagen, werd de Godin der Aarde, zoo luidt het verhaal, overstromd en besproeid door een zee van het bloed harer zonen en dit lauwe bloed bezielde zij en veranderde het in menschengestalten, opdat er ten minste nog een aandenken aan hun geslacht zou 160 overblijven. Maar ook dat menschengeslacht verachtte de hemelgoden en was begeerig naar woesten moord en gewelddadig: een zéker teeken, dat zij uit bloed waren gesproten.

vs. 163—243: Godenraad; Juppiter verandert Lycaon in een wolf.

Zoodra de Vader, Saturnus zoon ³⁾, van uit den hooge dit zag, slaakt hij een zucht en zich den afschuwelijken 165 maaltijd ⁴⁾ aan de tafel van Lycaon ⁵⁾ (een voorval, nog onbekend, omdat het pas was geschied) voor den geest terugroepend, wordt zijn gemoed van ontzaglijken en

¹⁾ d. i. Reuzen, de zonen van de Godin der aarde.

²⁾ Drie bergen in Thessalië.

³⁾ Juppiter.

⁴⁾ Vgl. vs. 226—231.

⁵⁾ Koning van Arcadië.

Juppiter waardigen toorn vervuld en roept hij den raad der Goden bijeen; en zonder verwijl verschijnen de geroepenen.

Nu is er hoog in de lucht een weg, bij helderen hemel duidelijk zichtbaar: hij draagt den naam van Melkweg en 170 is aan zijn bizonderen lichtglans kenbaar. Langs dezen weg begeven zich de hemelgoden naar het verblijf van den grooten Donderaar en zijn koninklijk paleis. Rechts en links liggen daar de voorhoven der Goden van hooger rang, door de open vleugeldeuren steeds met talrijk bezoek gevuld; de Goden van minderen rang wonen op verschillende plaatsen; en vóór aan den weg hebben de machtige en hoogverheven hemelbewoners hun woonplaats. 175 Dit is de plaats, die ik, als die vermetele uitdrukking veroorloofd is, niet zou schromen het Palatium ¹⁾ van den grooten hemel te noemen.

Zoodra dan nu de hemelgoden in de marmeren binnenzaal plaats hadden genomen, schudde hij zelf, op hooger zetel gezeten en steunende op zijn ivoren scepter, tot drie, 180 viermaal toe de schrikwekkende lange lokken van zijn hoofd, waarmede hij de aarde, de zee en de sterren doet sidderen en schokken. Daarop sprak hij verontwaardigd aldus:

„Nooit ben ik meer beangst geweest voor mijn heerschappij over de wereld dan op dien tijd, toen ieder der slangvoetige Giganten zich gereed maakte met zijn honderd armen den bedreigden hemel aan te tasten. Want hoe 185 woest de vijand ook was, hing toch die krijg van slechts ééne vereeniging en van één geslacht af. Nu moet ik, zoover

¹⁾ d. i. Keizersburcht, het paleis van keizer Augustus op den Palatijnschen berg.

Nereus ¹⁾ de geheele aarde ombruist, het geheele menschelijk geslacht vernietigen. Bij de rivieren daar beneden, die onder de aarde in 't woud van den Styx stroomen, zweer
 190 ik: alles is eerst door mij beproefd. Maar een ongeneeslijke wond moet men met het zwaard uitsnijden, opdat het gezonde deel niet mede aangetast wordt. Ik heb (onder mijn gezag) halfgoden en landelijke Goden, Nimfen, Faunen ²⁾, Satyrs ³⁾ en (andere) bergbewonende Woudgoden: laten wij, daar wij dezen nog niet de eer van een plaats in den hemel waardig keuren, hen ten minste de
 195 aarde, die wij hun gegeven hebben, laten bewonen. Of gelooft gij, hemelgoden! dat zij veilig genoeg zullen zijn, nadat mij, die den bliksem en ul. beheersch en bestuur, Lycaon, bekend door zijn woestheid, heimelijk lagen heeft gelegd?"

Een gemompel van verontwaardiging ging door de vergadering en allen eischen vol vurigen ijver hem, die zoo
 200 iets had durven bestaan, ter bestraffing op. Zóó beving, toen een snoode bende in razernij den Romeinschen stam door den moord van Caesar vernietigde, ontzetting het menschdom door zoo groote schrik over zijn plotselingen dood en de geheele wereld sidderde. En de trouw der uwen, Augustus! was u niet minder aangenaam dan Jupiter die der Goden. Nadat hij nu met stem en hand het
 205 gemor had bedwongen, hielden allen zich stil en zwegen; en zoodra het rumoer, door de waardigheid van den heerscher onderdrukt, bedaard was, verbrak Juppiter met deze woorden wederom het stilzwijgen:

„Hij heeft — laat die zorg maar varen — reeds daar—

¹⁾ Nereus: een zeegod, zoon van Pontos en Gaia; hier = zee.

²⁾ Woudgoden, beschermers der kudden met bokspooten en horens.

³⁾ Woudgoden, met bokspooten, spitse ooren en een staart.

210 voor geboet. Van welken aard echter zijn misdaad en wat de straf er voor was, zal ik u zeggen. De schande van deze eeuw was mij ter oore gekomen: en wenschende dat die onwaar was, daalde ik neêr van den top van den Olympus en doorkruiste als God, in menschengestalte, de aarde. 't Zou te lang duren op te sommen, hoeveel schuld en misdaad ik overal vond: de faam er van was

215 zelfs nog beneden de werkelijkheid. Reeds was ik de Maenala, huiveringwekkend om zijn holen van wilde dieren, en de Cyllene benevens de pijnboomwouden van den ijzigkouden Lycaeus ¹⁾ overgetrokken; daarna trad ik, toen de nacht de late avondschemering volgde, de woonplaats en het ongestuvrijke paleis van den Arcadischen vorst bin-

220 nen. Door teekens gaf ik te kennen dat er een God was gekomen en het volk begon reeds tot mij te bidden. Eerst spotte Lycaon met die vrome gebeden en weldra zeide hij: „Ik zal door een openlijke proef onderzoeken, of deze een God dan wel een sterveling is; en de waarheid zal dan niet twijfelachtig zijn.” Hij vatte het plan op mij des nachts, toen ik in diepen slaap lag, onverwachts te ver-

225 moorden: dit was de proef om de waarheid te vinden, die hem behaagde! Maar daarmede was hij nog niet tevreden: een gijzelaar, uit het Molossische ²⁾ volk gezonden, doorboort hij de keel met zijn zwaard en diens nog niet verstijfde ledematen kookt hij deels in ziedend water, deels roostert hij ze boven het vuur. Doch zoodra hij ze

230 op tafel gezet had, deed ik met straffenden bliksem het huis op de huisgoden, zulk een heer waardig, neêrstorten. Vol ontzetting nam hij de vlucht en in de stilte van het open veld gekomen, begint hij te huilen en tracht te

¹⁾ Maenala, Cyllene, Lycaeus: bergen van Arcadië.

²⁾ De Molossi bewoonden een deel van Epirus.

vergeefs te spreken. Zijn mond wordt van uit zijn eigen binnenste met dolle woede vervuld en door zijn gewone
 235 moordlust gedreven, keert hij zich tegen het vee en vindt ook nu nog zijn wellust in bloed. Zijn kleederen veranderen in een borstelige huid, zijn armen in pooten: [hij wordt een wolf en behoudt nog de sporen van zijn vroegere gestalte] zijn grauwgrijze haren zijn nog dezelfde, dezelfde nog de woestheid van zijn gelaat, zijn oogen vonkelen nog even vurig en zijn wildheid is nog dezelfde als vroeger.

240 Één huis is nu te gronde gegaan; maar nog meerdere huizen waren waard te gronde te gaan — zoover de aarde zich uitstrekt, heerscht de woeste Erinys ¹⁾. Haast zou men meenen dat de menschen samenzwoeren tot het plegen van misdaad. Laat allen ten spoedigste (dat is mijn vast besluit) de straf ondergaan, die zij verdiend hebben.”

vs. 244—312: De Zondvloed.

Een deel der Goden keurt de rede van Juppiter met uitdrukkelijke woorden goed en prikkelt daardoor den
 245 vertoornden God nog meer, anderen vervullen hun plicht door teekenen van bijval. Toch smart allen de ondergang van het menschelijk geslacht en zij vragen, hoe de aarde, beroofd van menschen, er wel uit zal zien, wie nog wierook op de altaren zal leggen en of hij van plan was de aarde ter verwoesting aan wilde dieren prijs te geven. Doch hen, die aldus vroegen, verbood de beheerscher der hemel-
 250 goden zich daarover te verontrusten (want dat hij voor het overige wel zou zorgen) en hij belooft een nageslacht,

¹⁾ De Erinysen of Furien hier: de godinnen der misdaad; eigenlijk de godinnen die de zonde straffen.

ongelijk aan de vorige bevolking en van wonderbaarlijken oorsprong.

Reeds stond hij op het punt zijn bliksem over de geheele aarde te slingeren: maar hij vreesde, dat soms de heilige
 255 hemel door zoo veel vuur vlam zou vatten en dat de lange hemelas in brand zou geraken. Ook herinnert hij zich, dat in het boek van het Noodlot geschreven stond dat er dan een oogenblik zou komen, waarop de zee en de aarde en de hemelburcht, door de vlammen aangetast, zouden branden en het met moeite en kunst opgetrokken gebouw van het Heelal gevaar zou loopen. Dus legt hij zijn wapen, gesmeed door de vuisten der Cyclophen, weêr uit de handen.

260 Een tegenovergestelde straf vond nu zijn bijval: het menschengeslacht onder golven te bedelven en te vernietigen en uit den geheelen hemel plasregens neêr te doen storten. Onmiddellijk sluit hij in de grot van Aeolus ¹⁾ den Noordenwind op, benevens alle de winden, die de den hemel bedekkende wolken verjagen en laat den Zuidenwind los. Met vochtige vleugels vliegt de Zuidenwind
 265 naar buiten, het schrikwekkend gelaat bedekt met pikzwarte duisternis: zijn baard is zwaar van stortregens, water stroomt uit zijn grijze haren, op zijn voorhoofd zetelen wolken en zijn vleugels en boezemkleed druipen van water. Zoodra hij nu met zijn vuist de wijd en zijd hangende wolken drukte, begon de donder te rollen; daarop stortten dichte plasregens uit den hemel neêr. Iris,
 270 de bodin van Juno, in bonte kleuren gehuld, trok nu het water tot zich en voedde daarmede de wolken. Het zaad op de velden wordt neêrgeslagen en bejammerd ligt

¹⁾ De God der winden.

daar de hoop van den landman en de arbeid van een lang jaar gaat, vruchteloos, te gronde.

Zelfs is de toorn van Juppiter niet met zijn hemel alleen
 275 tevreden, maar zijn donkerblauwe ¹⁾ broeder ondersteunt
 en helpt hem met zijn golven. Snel roept deze de Stroom-
 goden bijeen. En nadat zij het verblijf van hun beheerscher
 zijn binnengetreden, zegt hij: „Thans is er geen lange aan-
 sporing noodig. Stort uwe geweldige watermassa's uit (zóó
 móet het), opent de verblijven der wateren, rukt de dammen
 280 weg en viert uwe stroomen den vrijen teugel.”

Zóó luidde zijn bevel. Zij keeren terug en openen de
 mondingen der bronnen en in teugellooze vaart rollen zij
 voort naar de zee. Hij zelf schokte de aarde met zijn drie-
 tand: en deze beefde en baande door haar schokken de
 285 wateren een weg. Buiten hun oevers getreden, storten nu
 de stroomen zich over de open velden en met het zaad
 op het veld sleuren zij boomgaarden en vee en menschen
 en woningen en huiskapellen met de heilige beelden der
 huisgoden met zich voort. En als er nog een huis bleef
 staan en nog overeindstaande aan zoo groot een ramp
 weêrstand kon bieden, bedekten nog hogere golven zijn
 290 geveltop, tot alle hooge gebouwen bedolven en verborgen
 waren onder de diepe watermassa. Reeds was er geen
 onderscheid meer tusschen zee en land: alles was één zee
 en ook kusten had de zee niet. De een beklimt een heu-
 vel, een ander zit in een kromme boot en roeit, waar hij
 295 kort geleden nog geploegd had. Gene vaart over zaad-
 velden of de geveltoppen van een onder het water bedolven
 landhuis, deze vangt een visch in den top van een olm.
 Het anker hecht, als het toeval het zoo wilde, zich vast
 in een groene weide of de kromme kielen schuren over

¹⁾ Naar de kleur der zee; broeder, d. i. Neptunus, de God der zee.

de onder haar liggende wijngaarden; en waar zoo even
 300 nog slanke geiten het gras vraten, daar leggen nu wan-
 staltige robben zich neêr. Vol verwondering zien de dochters
 van Nereus ¹⁾ onder water wouden, steden en woningen en
 dolfijnen huizen in de bosschen en zwemmen tegen de
 hooge takken aan en stooten tegen schuddende eiken. De
 wolf zwemt te midden van schapen, de golven dragen
 305 roodgele leeuwen en tijgers en den ever baat niet zijn
 verpletterende kracht, noch het meêgesleurde hert zijn
 snelle pooten. De rondfladderende vogel valt, na lang
 naar een plek grond te hebben gezocht om op te staan,
 met afgematte vleugels in zee. Een onmetelijke teugellooze
 zee had alle heuvels bedolven en de toppen der bergen
 310 worden gebeukt door de vroeger hun onbekende golven.
 Het grootste deel der menschen werd door de golven
 meêgesleurd en zij, wie de golven nog spaarden, stierven
 door lang vasten tengevolge van gebrek aan voedsel.

**vs. 313—415: Deucalion en Pyrrha; een nieuw
 menschengeslacht geboren.**

De Aoniërs ²⁾ worden van de Oetaeische velden geschei-
 den door Phocis, een vruchtbaar land, zoolang het nog
 315 land was, maar op dat tijdstip een deel der zee en een
 breed veld van plotseling ontstane wateren. Een hooge
 berg met twee toppen verheft zich daar tot aan de sterren,
 genaamd de Parnasus en zijn toppen reiken nog tot boven
 de wolken. Toen hier Deucalion (want de zee had al het
 overige bedekt) met zijn echtgenoot op een klein vaartuig
 320 was geland, roepen zij smeekend de Corycische ³⁾ nimfen

¹⁾ Vgl. bij vs. 187.

²⁾ = Boeotiërs.

³⁾ Zoo genoemd naar de Corycische grot op den Parnasus.

en godheden van den berg aan, benevens de lotvoorspelende Themis ¹⁾, die toen aan 't hoofd stond van het orakel. Geen man was voortreffelijker dan hij, noch grooter vriend van wat billijk en recht is, geen vrouw meer godvreezend dan zij.

Toen nu Juppiter zag, dat de aarde door één golvende
 325 zee overstroomd was en dat er van zoovele duizenden slechts één man, van zoovele duizenden slechts ééne vrouw over was, beiden rechtschapen, beiden vereerdeis der Godheid, joeg hij de wolken uiteen, verdreef de regenwolken door den noordenwind en toonde hij de aarde weér aan den hemel en de hemel aan de aarde.

330 Ook de toorn der zee bleef niet voortwoeden ; zijn drietandig wapen afleggend, doet de beheerscher der zee de golven bedaren en hij roept den donkerblauwen Triton ²⁾, die, de schouders met er aan vast gegroeide mossels bedekt, boven de diepe wateren uitstak en beveelt hem te blazen op zijn luid klinkende mosselschelp en thans, op het gegeven sein, de golven en stroomen weér terug te roepen.

335 Aanstonds neemt deze zijn holle, gekronkelde hoorn ter hand, die van de onderste kronkeling af in breedte toeneemt, den hoorn, die, zelfs wanneer er midden in zee op geblazen wordt, de kusten van het Oosten tot het Westen met zijn luiden klank vervult. Ook nu, zoodra
 340 hij ³⁾ den van den vochtigen baard druipenden mond van den God aanraakte en, zooals hem bevolen was, den t'erugtocht blies, werd hij door alle wateren van aarde en

¹⁾ Themis, de dochter van Hemel en Aarde, Godin der rechtvaardigheid ; zij stond aan het hoofd van het orakel te Delphi.

²⁾ Triton : zoon van Neptunus en Amphitrite ; dient zijn vader als heraut ; donkerblauw, zie bij vs. 275.

³⁾ d. i. de hoorn.

zee gehoord en alle wateren, door welke hij gehoord werd, beteugelde en bedwong hij onmiddellijk.

Reeds omsluit de kust weêr de zee; de gezwollen stroomen worden weêr opgenomen in hun bedding; de wateren vallen en de heuvels ziet men weêr te voorschijn komen; 345 de grond komt weêr boven en het land wordt, bij 't vallen der wateren, steeds grooter en na langen tijd vertoonen de wouden weêr hun door 't water niet meer bedekte toppen en houden het op de bladeren achtergebleven slijk vast. Eindelijk had de aarde weêr haar vroeger uiterlijk hernomen. Doch toen nu Deucalion haar ledig en de eenzame velden in diepe stilte verzonken zag, sprak hij, 350 terwijl de tranen hem in de oogen sprongen, aldus tot Pyrrha:

„O nicht ¹⁾ en gade, eenig overgebleven vrouw! door gemeenschappelijke stam en door uw afkomst als dochter van mijn oom en later door het huwelijk aan mij verbonden en wie nu zelfs de gevaren aan mij verbinden: van alle landen, welke door het Westen en 't Oosten worden 355 bestraald, zijn wij beiden de gansche bevolking; al het overige verzwolg de zee! Doch ook deze hoop op het leven is voor ons nog niet zeker genoeg: ook nu nog jagen de wolken mijn gemoed schrik aan. Hoe zou het thans u te moede zijn, beklagenswaardige! als gij zonder mij aan 't noodlot ontrukkt waart? Hoe zoudt gij alléén 360 uw angst kunnen uithouden? Wie zou u in uw smart troosten? Want ik (geloof mij) zou, als de zee ook u had verzwolgen, u volgen, mijn gade! en de zee zou ook mij verzwelgen. O, konde ik maar door de kunst van mijn x

¹⁾ Pyrrha was de dochter van Epimetheus, den broeder van Prometheus; Prometheus was de vader van Deucalion.

vader ¹⁾ de menschen op nieuw scheppen en geboetseerde
 365 aarde leven instorten! Thans blijft het menschengeslacht
 nog slechts in ons beiden over — zóó behaagde het den
 hemelgoden — en blijven wij de eenige exemplaren der
 menschheid.”

Zoo sprak hij en beiden weenden. Zij besloten nu tot
 de hemelsche Godin te bidden en door middel van heilige
 orakelspreuken hulp te zoeken. Onverwijld begaven zij
 toen zich te zamen naar de wateren van den Cephisus ²⁾,
 370 die, hoewel nog drabbig, toch reeds door hun gewone
 bedding stroomden. Nadat zij nu daaruit water geschept
 en over hun kleederen en hoofd hadden gesprenkeld,
 wendden zij hun schreden naar den tempel der heilige
 Godin, welks voorgevel vaal zag van afzichtelijk mos en
 welks altaren daar stonden zonder vuur. Zoodra zij de
 375 trappen van den tempel hadden betreden, bogen beiden
 voorover zich neêr op den grond en kusten sidderend de
 kille steenen. Toen spraken zij: „als het waar is, dat de
 hemelsche machten, door billijke gebeden gewonnen, zich
 laten vermurwen, als het waar is, dat de toorn der Goden
 zich laat buigen, zeg ons dan, Themis! op welke wijze
 het verlies van ons geslacht kan hersteld worden en ver-
 380 leen gij uw hulp, algoede Godin! aan den nood der aarde,
 wier bewoners in den zondvloed verzonken zijn.”

De Godin was geroerd en gaf hun de orakelspreuk:
 „Verlaat beiden den tempel, omhult u het hoofd, ontgordt
 uw gegerde kleederen en werpt de beenderen van uw
 groote moeder achter u.”

Langen tijd stonden beiden verstomd, tot Pyrrha het

¹⁾ Vgl. vs. 82 vlg.

²⁾ Een rivier, die door Phocis en Boeotië stroomt en waaraan het orakel van Themis lag.

385 eerst de stilte verbreekt en weigert aan de bevelen der Godin te gehoorzamen en met bevenden mond haar om vergeving vraagt, dat zij er voor terugdeinst de schim van haar moeder te beleedigen door het wegwerpen, van haar gebeente.

Intusschen roepen zij zich telkens de in duistere raadsels gehulde woorden van de hun gegeven orakelspreuk voor den geest en overwegen ze samen. Toen stelde de
390 zoon van Prometheus ¹⁾ met vriendelijke woorden de dochter van Epimetheus gerust en sprak: „òf de vindingsgave van mijn geest bedriegt mij òf de orakelspreuk is niet zondig en wat zij ons aanraadt is geen zondige daad. „Groote moeder” beteekent de aarde en met haar „beenderen” worden, meen ik, de steenen in het lichaam der aarde bedoeld: deze achter ons te werpen, wordt ons bevolen.”

395 Wel is waar werd de kleindochter van den Titan ²⁾ door deze uitlegging van haar gade getroffen, maar toch is haar hoop nog twijfelachtig: zoozeer mistrouwen zij beiden nog het gebod der hemelgodin. Maar wat zou het schaden er de proef van te nemen?

Zij begeven zich op weg, omhullen zich 't hoofd en ontgorden hun kleederen en werpen, zooals hun bevolen was, steenen achter zich neêr. Eensklaps begonnen de
400 steenen — wie zou het kunnen gelooven, als niet de hooge oudheid der sage het getuigde? — hun hardheid en de hun eigene stijfheid te verliezen en allengs zacht en week te worden en daarna een gestalte aan te nemen. Weldra, nadat zij in omvang waren toegenomen en steeds zachter en weeker waren geworden, kon men, maar nog niet in

¹⁾ Vgl. bij vs. 351.

²⁾ Titan, d. i. Iapetus, de grootvader van Pyrrha.

duidelijke omtrekken, wel is waar een soort menschelijke
 405 gestalte bespeuren, doch, evenals bij een aangevangen
 marmeren beeld, nog niet genoegzaam afgewerkt en vol-
 komen gelijk aan een in 't ruwe gehouwen beeld. Dat
 deel echter der steenen, dat eenigszins bevochtigd was en
 uit aarde bestond, werd veranderd in vleesch: wat hard
 en onbuigzaam was, veranderde in beenderen: wat zooeven
 410 een ader was, bleef dat onder den zelfden naam: en in
 korten tijd namen door de almacht der hemelgoden de
 steenen, geworpen door de hand van den man, de gestalten
 van mannen aan en uit de steenen, door de vrouw gewor-
 pen, werden op nieuw vrouwen gevormd. Daarom zijn wij
 een hard geslacht en ervaren in moeiten en nooden en
 415 leveren wij het bewijs, uit welken oorsprong wij geboren zijn.

**vs. 416—451: Ontstaan van nieuwe dieren;
 de draak Python.**

Het overige gedeelte der aarde bracht daarna uit zich
 zelf dieren van verschillende gedaanten voort, nadat het
 achtergebleven vocht door het vuur der zon verwarmd
 was, het slijk en de vochtige moerassen door de hitte
 waren gezwollen en de vruchtbare grondstoffen, gevoed
 420 door den levenskracht in zich bevattenden grond, evenals
 in een moederschoot, waren gegroeid en allengs zekeren
 vorm hadden aangenomen. Zóó vinden, wanneer de zeven-
 armige Nijl de vochtige akkers heeft verlaten en zijn water
 weér aan de oude bedding heeft teruggegeven en het ver-
 sche slijk door de zon aan den hemel verhit is, de land-
 425 bouwers in de omgeploegde kluiten verscheidene diertjes
 en daaronder bespeuren zij sommigen, die pas op het punt
 zijn voor den dag te komen ¹⁾, anderen weér die nog niet

¹⁾ De tekst is hier niet duidelijk, zie de aant. van Hartman.

geheel gevormd en nog onvolledig in hunne bestanddeelen
 zijn en vaak leeft in eenzelfde lichaam het eene gedeelte,
 terwijl het andere gedeelte nog ruwe, ongevormde aarde
 430 is. Zoodra namelijk de vochtigheid en de warmte in juiste
 verhouding zich met elkaâr hebben vermengd, worden zij
 bevrucht en wordt uit die twee alles geboren. En ofschoon
 het vuur steeds in strijd is met het water, geeft toch vocht-
 435 ige hitte alles het aanzijn en die oneenige eendracht is
 juist geschikt voor het voortbrengen van schepselen.

Toen derhalve de aarde, door de pas plaats gehad heb-
 bende overstroming met slijk bedekt, door de zonnestrallen
 435 van uit den hemel en door den levenwekkenden gloed
 verhit was, bracht zij tallooze gestalten voort en deels
 hernieuwde zij de oude gestalten, deels schiep zij nieuwe
 monsters.

Wel zou zij het liever niet hebben gewild, maar toch
 bracht zij ook u, reusachtige Python ¹⁾ toen voort en gij,
 (vroeger) onbekende draak, waart (toen) een schrik voor
 440 de nieuw geschapen menschen: zulk een groot gedeelte
 van den berg ²⁾ besloegt gij (met uw reusachtig lichaam).
 Doch de boogvoerende God ³⁾, die nooit te voren zóó zijn
 wapens gebruikt had, dan alleen bij damherten en snel
 vluchtende wilde geiten, overstelpte hem met tallooze
 pijlen, zoodat de pijlkoker bijna ledig was en doodde hem
 aldus, terwijl het venijn uit zijn zwarte ⁴⁾ wonden te voor-
 445 schijn stroomde. En opdat geen tijd, hoe lang ook, den
 roem van zijn werk zou kunnen vernietigen, stelde hij

¹⁾ Python: de draak, die het Delphische heiligdom bewaakte, tot hij door Apollo gedood werd.

²⁾ De Parnasus in Phocis, aan welks voet Delphi lag.

³⁾ Apollo.

⁴⁾ Zwart, nl. door het venijn.

heilige spelen in met druk bezochte wedstrijden, die de Pythische (spelen) werden genoemd naar den naam van den verslagen draak. Al wie der jongelingen bij deze spelen in vuistgevecht, wedloop of wedren overwonnen had, ontving een krans van eikeloof als eereprijs. De laurier
 450 bestond toen nog niet en Phoebus omkranste zijn met lange lokken versierde slapen nog met loof van den eersten den besten boom.

vs. 452—567: Daphne en Apollo.

De eerste liefde van Phoebus ¹⁾ was Daphne, de dochter van Penēus ²⁾, deze liefde echter deed niet het blinde toeval in hem ontvlammen, maar de grimmige toorn van Cupido. De Delische God ³⁾ namelijk, nog trotsch op zijn overwinning op den draak, had dezen kort te voren gezien,
 455 terwijl hij juist, na de pees strak te hebben aangehaald, bezig was zijn boog te spannen en had toen gezegd: „Wat hebt gij, moedwillige knaap, te maken met wapens van helden? die te dragen past eer aan de schouders van mij, die het wild of den vijand wistreffende wonden kan toebrengen, en die nog kort te voren den van venijn zwelenden Python, die met zijn verderf brengenden buik
 460 zooveel bunders bedekte, met tallooze pijlen geveld heb. Wees gij er maar meé tevreden met uw fakkel ik weet niet wat voor minnegloed te verwekken, maar matig u niet mijn roem aan.”

Daarop sprak tot hem de zoon van Venus: „Uw boog, Phoebus, moge alles treffen, mijn boog zal ú treffen en

¹⁾ Phoebus (= de lichtende), bijnaam van Apollo als zonnegod.

²⁾ Stroomgod van de Thessalische rivier van dien naam.

³⁾ Apollo werd op het eiland Delos geboren.

zoo ver alle levende schepselen beneden u staan, even
465 zooveel kleiner is uw roem dan de mijne."

Zoo sprak hij en de lucht doorklievend met klappende
wieken, stond hij fluks op den schaduwrijken top van den
Parnasus en nam uit den pijlendragenden koker twee
pijlen van verschillende uitwerking: de eene namelijk
verdrijft, de andere verwekt liefde. Die haar verwekt, is
470 van goud en heeft een blinkende, scherpe punt: die haar
verdrijft, is stomp en onder aan de schacht met lood
beslagen. Dezen schoot de God in het hart der Peneïsche
nimf, doch met genen doorboorde en kwetste hij merg en
been van Apollo. Onmiddelijk is de eene verliefd; de
andere wil zelfs van den naam „minnende" niets weten
475 en schept slechts behagen in het duister der wouden en
den buit van gevangen wild en volgt steeds de maagde-
lijke Phoebe ¹⁾ na. Slechts een haarband hield hare ordeloos
golvende lokken bijeen. Wel dongen velen naar haar
hand, maar steeds wees zij de minnaars af en, afkeerig
van mannen en ongehuwd, doorkruist zij steeds de afge-
legen paden der wouden en bekommert zich niet om
480 Hymen ²⁾, noch om Amor ³⁾, noch om het huwelijk. Dik-
wijls zeide haar vader: „Dochter, gij behoort mij een schoon-
zoon te schenken." Dikwijls ook zeide haar vader: „Dochter,
gij behoort mij kleinzonen te schenken." Doch zij, als een
misdaad de huwelijksfakkels ⁴⁾ hatende, voelt het rood der
schaamte haar schoon gelaat bedekken en vlelend haar

¹⁾ = Diana, de Godin der jacht.

²⁾ Zooals maagden die droegen.

³⁾ God van het huwelijk.

⁴⁾ God der liefde.

⁵⁾ Bij fakkellicht werd de bruid in optocht naar de woning van den
bruidegom gebracht.

485 armen om den hals van haar vader slaande, sprak zij :
 „Liefste vader ! sta mij toe voortdurend mij in den maagdelijken staat te verheugen : ook aan Diana vergunde dat weleer haar vader ¹⁾.”

Wel geeft hij haar haar zin, maar uw bekoorlijkheid (meisje), belet u dat te zijn wat ge wenscht en uw schoonheid staat de vervulling van uw' wensch in den weg.

490 Phoebus is verliefd en verlangt vurig, zoodra hij Daphne ziet, naar haar omarming en hij hoopt op wat hij begeert ; doch zijn eigen orakel bedriegt hem ²⁾. En evenals de nuttelooze stoppels, na het afsnijden der korenaren, in brand worden gestoken, evenals hagen branden door 't fakkelvuur, dat soms een voorbijganger er te dicht bij heeft gebracht of, terwijl het daglicht reeds gloorde, ach-
 495 teloos er heeft laten liggen, zóó ging de God in minnevuur op, zóó ontvlamt hij tot in het diepst van zijn hart en voedt met hoop zijn onbeantwoorde liefde.

Hij ziet haar lokken zonder eenigen tooi om haar hals golven en zegt : „hoe schoon zullen ze eerst zijn, als ze eens sierlijk in orde worden gebracht !” Hij ziet hare oogen, stralend van vuur, aan twee sterren gelijk ; hij ziet haar kleinen mond, dien het niet genoeg is slechts te zien ; hij
 500 prijst haar vingers en handen en armen en voor meer dan de helft ontbloote schouders. Wat hem verborgen blijft, acht hij nog schooner. Doch sneller dan een licht koeltje vlucht zij weg en blijft ook niet stilstaan, als hij haar terugroept met de woorden :

„Nimf, ik smeeek u, dochter van Peneus, blijf staan !
 ik vervolg u niet als een vijand : nimf, blijf toch ! zóó
 505 (als gij) vlucht het lam voor den wolf, zóó de hinde voor

¹⁾ Juppiter.

²⁾ d. i. zijn voorspelling komt niet uit : zijn hoop wordt niet vervuld.

den leeuw, zóó vluchten duiven met angstigen vleugelslag voor den adelaar, ieder voor zijn vijand: bij mij is liefde alleen de reden dat ik u achtervolg. Wee mij! pas toch op dat ge niet voorover valt of dat de doornstruiken uwe beenen, die 't niet verdienen gekwetst te worden, schrammen en ik zoo voor u de oorzaak worde van smarten en

510 pijn. Ruw en oneffen is de grond, waar ge op voortijlt: loop, bid ik u, toch zachter en houd uw snellen loop wat in: zelf zal ik dan langzamer u volgen. Maar vraag toch wie het is, wien gij behaagt: geen bergbewoner, geen herder ben ik, geen kudde van runderen of schapen hoed ik hier in havelooze plunje. Ge weet niet, onbezonnene!

515 ge weet niet, wien ge ontvlucht en daarom vlucht ge. Mij huldigt het Delphische land en Clarus en Tenedos en de burcht van Patara ¹⁾. Juppiter is mijn vader: door mij wordt geopenbaard wat zal zijn, wat was en wat is: door mij is het lied in harmonie met den klank der snaren. Wel treft mijn pijn steeds zeker zijn doel, maar toch trof

520 één pijn nog wissel, (de pijn) die mij in mijn van liefde nog vrije borst een wonde toebrengt. Ik vond de geneeskunst uit en hulpbrenger (en redder) word ik over de geheele aarde genoemd en de geneeskracht der kruiden is aan mij onderworpen. Wee mij, dat de liefde door geen kruid te genezen is en dat de kunst, die allen baat, zijn meester ²⁾ niet baat!"

525 Nog meer wilde hij spreken, maar in angstigen loop ontvlucht hem de dochter van Peneus en liet hem met zijn onvoleindigde woorden achter. Ook toen was zij een

¹⁾ Zoowel te Delphi als te Clarus (stad in Ionië bij Colophon), op Tenedos (eiland tegenover Troje) en te Patara (stad in Lycië) werd Apollo bijzonder vereerd en had hij zijn orakel (Hartman).

²⁾ Uitvinder, bezitter.

bekoorlijke verschijning: de winden ontblootten haar lichaam en hun van voren waaiende adem deed haar tegenstrevend gewaad fladderen en een licht koeltje streek haar wuivende lokken naar achteren en haar schoonheid
 530 werd nog verhoogd door haar snellen loop. Doch thans kon de Goddelijke jongeling er niet toe komen nog verder zijn liefkozende woorden aan haar te verkwisten en, door Amor zelf aangevuurd, volgt hij met verhaasten tred haar schreden. Evenals wanneer een Gallische hond ¹⁾ op het vrije veld een haas ziet en gene met vlugge pooten zijn buit, deze zijn behoud zoekt te bereiken: de een, schijn-
 535 baar reeds vlak hem op 't lijf zittend, hoopt hem zoo aanstonds te pakken en raakt reeds met vooruitgestrekten bek even zijn achterpooten, de ander is reeds bijna zeker dat hij gepakt is, maar ontruikt zich nog juist aan zijn beet en laat den bek, die hem reeds aanraakte, achter zich: evenzoo de God en de maagd, hij snel van voet
 540 door hoop, zij door angst. Toch is hij die vervolgt, als op de vleugelen van Amor gedragen, sneller van loop en gunt haar geen rust en reeds is hij vlak bij den rug der vluchtende (maagd) en zijn adem strijkt langs de over haar hals zwierende lokken.

Eindelijk waren hare krachten uitgeput: zij verbleekte en afgemat door de inspanning van haar snellen loop, richt ze haar blik naar de wateren van Peneus en zegt:
 545 „Vader! help mij, als gij, stroomen (werkelijk) goddelijke macht bezit! [Verzwelg, o aarde! deze mijn schoone gestalte, waardoor ik al te zeer heb behaagd of verander haar, die mij niets dan grievend leed brengt, in een andere gestalte].”

Nauwelijks had zij haar bede voleindigd of een hevige

¹⁾ Deze waren zeer gezocht voor de jacht op hazen.

verstijving bevangt hare leden : haar teedere borst wordt
 550 omgeven door dunne schors, haar lokken vergroeien tot
 bladeren, haar armen tot takken, haar voeten, zoo even
 nog zoo vlug, worden vastgehouden door taaie wortels en
 een (boom)top overdekt haar gelaat ; alleen haar glanzende
 schoonheid ¹⁾ blijft haar bij. Doch ook nu nog bemint
 haar Phoebus en zijn hand tegen den boomstam leggend,
 voelt hij onder de pas ontstane schors haar hart nog
 555 kloppen en de takken, als waren ze haar lichaam, met
 zijn armen omvattend, drukt hij kussen op het hout: toch
 ontwijkt zelfs het hout nog zijn kussen.

Toen sprak de God tot haar: „Welnu dan! daar ge
 dan mijn gade niet zijn kunt, zult gij ten minste mijn
 (aan mij gewijde) boom zijn. Steeds zal, laurierboom! uw
 gebladerte mijn lokken, mijn eithet, mijn pijlkoker ver-
 560 sieren. Gij zult (in later tijd) de tooi der Romeinsche
 veldheeren zijn, wanneer het vroolijk gejuich den triumf-
 kreet ²⁾ laat hooren en het Capitoel ³⁾ vol bewondering
 lange zegetochten aanschouwt. — Eveneens zult gij (in
 later tijd) als de trouwste bewaakster vóór de vleugeldeuren
 bij de deurposten van Augustus' paleis ⁴⁾ staan en de
 hoedster zijn van den in 't midden opgehangen eiken-
 krans. En evenals mijn hoofd eeuwig jeugdig blijft door
 565 zijn weelderige ⁵⁾ lokken, zoo zult ook gij een eeuwig groen
 loof als ceresieraad dragen.”

¹⁾ Schoon en glanzig zijn de bladeren van den laurier.

²⁾ Bij een triumftocht riep het volk: io, triumphet! (d. i. hoera, triomf!)

³⁾ De aan Juppiter, Juno en Minerva gewijde tempelburcht van Rome.

⁴⁾ Boven de deur van keizer Augustus' paleis hing een krans van eikenloof en ter weërszijde van de deur stond een laurierboom.

⁵⁾ Eig. nooit door een schaar aangeraakt.

Paeon ¹⁾ had uitgesproken : de laurierboom knikte met haar pas ontsproten takken hem toe en bewoog, als ware het nog een hoofd — zóó scheen het — haar kruin.

vs. 568—747 : Juppiter en Io.

Er ligt in Haemonia ²⁾ een wouddal, van alle zijden ingesloten door steile woudrijke hoogten. Men noemt het Tempe ³⁾. De Peneus, te voorschijn stroomend uit den 570 voet van den Pindus ⁴⁾, wentelt, midden er door heen, met zijn schuimende golven zich voort en trekt, door zijn zwaren waterval, dunne dampen voor zich uitdrijvende nevels samen, waarmede hij als met een regen de toppen der wouden besproeit, terwijl hij met zijn donderend geraas tot ver buiten de naaste omgeving alles overstemt en verdooft. Hier is de woning, hier de woonplaats, hier zijn de woonzalen van den machtigen Stroomgod ; hierin verleende 575 hij, gezeten in een van spitse rotsblokken gebouwde grot, rechtspraak aan de golven en aan de nimfen, die de golven bewonen.

Daar kwamen thans, niet wetend of zij den vader (van Daphne) geluk zouden wenschen of troosten, eerst de inheemsche rivieren van het land bijeen, de met populieren omzoomde Spercheus, de rusteloos golvende Euipeus en 580 de snelstroomende Apidanus en de zacht vlietende Amphrysus en de Aeas ⁵⁾ ; spoedig daarna ook de andere Stroom-

¹⁾ Bijnaam van Apollo als God der geneeskunde.

²⁾ Oude naam van Thessalië, zoo genoemd naar den ouden koning Haemon, vader van Thessalus.

³⁾ Het door zijn schoone natuur beroemde dal in Thessalië, tusschen de bergen Olympus en Ossa.

⁴⁾ Berg in 't N. W. van Thessalië.

⁵⁾ De Spercheus, Euipeus, Apidanus en Amphrysus zijn allen rivieren in Thessalië. De Aeas is een rivier in Epirus (dus een topografische vergissing van Ovidius).

goden, die, waar hun onstuimige vaart hen ook heen dreef, eindelijk hunne van 't kronkelen vermoeide golven in zee uitstorten.

Inachus ¹⁾ alleen bevindt zich niet onder hen: in het diepst van zijn grot verborgen, vermeerdert hij zijn wateren door een stroom van tranen, want de diep ongelukkige (vader) treurt over zijn dochter Io, die hij verloren waant.

585 Hij weet niet, of zij nog 't zoete leven geniet dan of ze reeds bij de Schimmen toeft; maar zij, die hij nergens kan vinden, is, meent hij, ook nergens meer en in zijn gemoed vreest hij het ergste.

Haar echter had Juppiter, toen zij van haars vaders stroom terugkeerde, gezien en tot haar gezegd: „O maagd, die Juppiter waardig zijt en die wel dezen of genen door
590 een huwelijk met u gelukkig zult maken, zoek de schaduw op van gindsch woud (en tevens had hij haar de schaduw van het woud aangewezen), nu het warm is en de zon midden op haar baan het hoogst staat. Maar wanneer ge bevreesd zijt om alleen de schuilhoeken der wilde dieren binnen te treden, ge kunt, beveiligd door de bescherming van een God, zelfs de afgelegen gedeelten van het woud
595 betreden; geen Godheid ben ik van minderen rang, maar ik ben het, die den scepter des hemels in mijn machtige hand houd, ik, die den kronkelend neërschietenden bliksem slinger. Vlucht niet voor mij!” want reeds ging ze op de vlucht. Reeds had zij de weiden van Lerna ²⁾ en de met boomen beplante velden van Lyrceum ³⁾ achter den rug, toen de God de wijde aarde met duisternis over-

¹⁾ Rivier in Argolis.

²⁾ Meer of poel in Argolis, omgeven door om haar vruchtbaarheid beroemde weiden.

³⁾ Berg in Argolis, waarop de Inachus ontspringt.

600 dekte en verborg en haar vlucht stuitend, haar van haar
kuischheid beroofde.

Intusschen zag Juno juist midden op Argos ¹⁾ neer en
verwonderd, dat bij helderlichten dag vluchtige nevels een
nachtelijk duister hadden veroorzaakt, bemerkte ze weldra
dat die nevels niet uit de rivier opstegen, noch uit den
605 vochtigen grond uitdampden en aanstonds ziet zij rond,
waar haar gade is, daar zij de geheime minnarijen van
haar reeds zoo vaak betrapten echtgenoot maar al te goed
kende. Doch toen zij hem in den hemel niet vond, sprak
zij: „Bedrieg ik mij niet, dan word ik in mijn rechten
verkort en gekrenkt!” en neêrzwevend uit de hooge boven-
lucht, stond ze weldra op de aarde en beval de nevels
610 terug te wijken. Hij echter had een voorgevoel gehad van
de komst zijner gade en aanstonds de gestalte van Inachus’
dochter in een glanzige jonge koe veranderd. Ook als koe
is zij schoon. De dochter van Saturnus ²⁾ prijst, hoewel
met tegenzin, de schoone gestalte der koe en evenzoo
vraagt zij, als wist ze niets van de waarheid, van wien en
van waar en uit welke kudde ze is. Juppiter, om een
615 einde te maken aan het vragen naar haar afkomst, liegt
haar voor, dat ze uit de aarde geboren is. Toen vraagt
Saturnus’ dochter haar ten geschenke. Wat moest hij doen?
wreed ware het zijn geliefde ten geschenke te geven, en
haar niet te geven zou argwaan wekken. Aan den eenen
kant raadt de schaamte ’t hem aan, aan den anderen
kant raadt de liefde ’t hem af. Toch zou de schaamte
door de liefde zijn overwonnen: maar, als een klein
620 geschenk, een koe, zijn stam- en bedgenootte geweigerd
werd, dan kon het den schijn hebben dat het geen koe was.

¹⁾ Hoofdstad van Argolis.

²⁾ d. i. Juno.

Nadat nu de bijzit haar was geschonken, legde de Godin toch nog niet alle vrees af, want ze was bang voor Juppiter en vol angst, dat hij haar de koe weêr zou ontroofen, totdat zij eindelijk haar aan Argus, de zoon van Arestor, ter bewaking overgaf.

a) 625—688 : *Argus*.

625 Het hoofd van dezen Argus was rondom met honderd oogen bezet : daarvan genoten telkens twee, als de beurt aan hen kwam, de rust van den slaap, terwijl de overigen de wacht hielden en op hun post bleven. Hoe hij ook ging staan, altijd was zijn blik naar Io gericht : Io had hij steeds voor oogen, ook al stond hij met den rug naar
630 haar gekeerd. Over dag liet hij haar grazen, maar wanneer de zon diep onder de aarde was gezonken, sloot hij haar op en deed haar een touw om haar nek, die het niet verdiende. Zij eet het loof der boomen en bittere kruiden en in plaats van op een bed ligt de ongelukkige op den dikwijls kalen grond en drinkt slijkerig water. En wan-
635 neer zij smeekend de armen naar Argus wilde uitstrekken, had zij geen armen om naar Argus uit te strekken ; en trachtte haar mond te klagen, dan deed zij slechts een geloei hooren en werd zij bang voor dat geluid en schrikte zij voor haar eigen stem.

Zoo kwam zij ook eens aan den oever, waar zij dikwijls placht te spelen, den oever van Inachus ; en zoodra zij
640 in het water de vroeger haar onbekende horens zag, werd zij bang en ging, ontzet, voor zich zelf op de vlucht. De Stroomnimfen kennen haar niet (meer) en ook Inachus zelf weet niet, wie zij is : toch volgt zij haar vader en volgt zij haar zusters en laat zich betasten en nadert hen,
645 die haar bewonderen. De grijze Inachus reikte haar geplukte

kruïden toe: zij likt zijne handen en kust de handen
 haars vaders en kan haar tranen niet weêrhouden en, als
 de woorden haar maar ten dienste stonden, zou zij om
 hulp smeeken en haar naam en lotgevallen vermelden.
 Doch in plaats van woorden gaven letterteekens, die haar
 650 poot in het zand krabde, de droevige aanwijzing van haar
 gedaanteverwisseling.

„Wee mij ongelukkige!” roept nu haar vader Inachus
 uit en de horens en nek der zuchtende, sneeuwwitte koe
 omarmend, roept hij nogmaals: „wee mij ongelukkige!
 zijt gij het, mijn dochter! die ik overal op aarde gezocht
 heb? Gij waart mij, toen ik u niet vond, een lichtere
 oorzaak van droefheid, dan nu ik u terug heb gevonden!
 655 Gij zwijgt en geeft geen antwoord op mijne woorden, slechts
 slaakt ge zuchten diep uit uw borst en beantwoordt —
 het eenige wat ge nog kunt — met geloei mijne woorden.
 En ik, die van niets af wist, zorgde nog wel voor een
 bruidsvertrek en huwelijksfakkels ¹⁾ en mijn eerste hoop
 was op een schoonzoon, mijn tweede op kleinzoons. Uit
 660 de kudde moet ge nu een man, uit de kudde nu een zoon
 krijgen! En mij is 't niet eens mogelijk aan zoo groote
 smart door den dood een einde te maken; 't is integen-
 deel een ongeluk voor mij dat ik een God ben en de
 (voor mij) gesloten poort van den dood zal voor eeuwig
 mijn rouw en smart doen voortduren.”

Nog jammerde hij zóó, toen hem de met oogen (als
 met sterren) bezaaide Argus ter zijde schoof en zijn dochter,
 665 aan haar vader ontrukkt, naar een afgelegen weide weg-
 sleepte: zelf beklom hij toen verweg een hoogen bergtop,
 vanwaar hij, neêrgezeten, naar alle zijden rondspiedde.

Doch de beheerscher der hemelgoden kan zulk een

¹⁾ Vgl. bij vs. 483.

groot lijden van de kleindochter van Phoroneus ¹⁾ niet langer dulden en hij roept zijn zoon, dien de lichtende
 670 Pleiade ²⁾ gebaarde had, en beveelt hem Argus te dooden. Zonder lang te dralen greep deze met krachtige hand de vleugelsandalen voor zijne voeten, zijn slaapbrengenden staf en den reishoed voor zijne lokken. Toen hij dit alles had aangedaan, daalde Juppiter's zoon snel van 's vaders bucht neêr naar de aarde. Daar legde hij den reishoed af
 675 en ontdeed zich van zijne vleugelsandalen: slechts den staf hield hij bij zich. Hiermede drijft hij, in de gestalte van een' herder, over afgelegene velden geiten, die hij onder weg had weggeroofd en blaast (een liedje) op aaneengevoegde haverhalmen ³⁾.

Door dat hem nog onbekende geluid bekoord, zegt de door Juno aangestelde wachter Argus: „Wel! wie je ook zijt, je kondt wel eens hier bij mij op deze rots gaan
 680 zitten, want nergens is er weelderiger gras voor het vee (dan hier) en de schaduw is hier, zooals je ziet, juist voor herders geschikt.”

De kleinzoon van Atlas ⁴⁾ ging zitten en druk pratend bracht hij den loop van den dag met gesprekken door en tracht, door blazen op de aaneengevoegde halmen ⁵⁾, de waakzame oogen (van Argus) in slaap te brengen.
 685 Deze echter spant al zijn krachten in om den behagelijken slaap te overwinnen en hoewel een diepe slaap een deel zijner oogen reeds bevangen had, is hij toch met het

¹⁾ Phoroneus; vader van Inachus, Io's vader.

²⁾ Pleiade, d. i. Maja, de moeder van Mercurius; „lichtend" omdat zij na haar dood onder de sterren (Pleiaden = zevengesternte) verplaatst was.

³⁾ d. i. op een herdersfluit.

⁴⁾ Atlas, vader van Maja, vgl. bij vs. 670.

⁵⁾ Vgl. bij vs. 677.

andere deel wakker. Ook vraagt hij hem — want de herdersfluit was eerst kort geleden uitgevonden — hoe ze uitgevonden was.

b) 689—712: *Pan en Syriux.*

Toen sprak de God: Op het koude gebergte van Arcadië
 690 was onder de Nonacrinische ¹⁾ boomninfen één nimf de
 beroemdste; de (andere) nimfen noemden haar Syriux.
 Meer dan eens was zij de haar vervolgende Satyrs ²⁾ en
 welke andere Goden het lommerrijk woud of het vrucht-
 bare veld tot woonplaats verstrekt, ontsnapt. Zij diende
 trouw de Ortygische ³⁾ Godin door haar lust voor de jacht
 en haar maagdelijken staat. Evenals ook Diana hoogge-
 695 gord, zou zij licht anderen misleiden en zou men haar
 voor de dochter van Latona ⁴⁾ kunnen houden, als niet
 zij een hoornen boog en de Godin een gouden (boog) had
 gehad. Doch zóó ook misleidde zij nog (anderen). Haar
 zag, toen zij (eens) van den berg Lycaeus ⁵⁾ terugkeerde,
 Pan ⁶⁾ en, het hoofd met stekelige pijnboomnaalden omwon-
 700 den, sprak hij tot haar aldus ⁷⁾ . . . ⁷⁾ er bleef nu nog over
 zijn woorden te vermelden en hoe de nimf, zijn beden
 versmadend, langs afgelegene zijwegen gevlucht was, totdat
 zij den kalmen stroom van den zandrijken Ladon ⁸⁾ bereikt

¹⁾ = Arcadische (Nonacris); stad en berg in 't N. van Arcadië.

²⁾ Vgl. bij vs. 193.

³⁾ d. i. op Delos geboren (Ortygia, oude naam van Delos).

⁴⁾ Moeder van Diana (en Apollo).

⁵⁾ Aan Pan gewijd, vgl. bij vs. 217.

⁶⁾ Arcadische woud- en herdersgod, uitvinder der herdersfluit, voorgesteld met horens, staart en bokspooten.

⁷⁾ Reeds is Argus in slaap gevallen, vgl. vs. 715 vlg.; de dichter verhaalt nu zelf het overige.

⁸⁾ Rivier in Arcadië.

had. Hoe daar de wateren der rivier haar loop hadden gestuit en zij haar zusters, de Stroomnimfen, gesmeekt had
 705 haar gestalte te veranderen en hoe Pan, toen hij meende Syrix reeds te hebben gevat, in plaats van het lichaam der nimf slechts rietstengels uit het moeras in zijne armen hield; hoe verder, terwijl hij zuchtend daar stond, zijn ademtocht in het riet een zacht geluid had doen ontstaan, dat veel op een klagende stem geleeek. Hoe toen de God, door die vroeger onbekende toonkunst en door het liefelijk
 710 geluid bekoord, had gezegd: „Dit zal mij een blijvende vereeniging met u zijn” en hoe toen riethalmen, van ongelijke (en regelmatig afnemende) lengte, (door hem) met was aan elkaar gekleefd en verbonden, den naam der maagd ¹⁾ hadden bewaard.

c) 713—747: Argus gedood; Io in een Godin veranderd.

Doch toen hij op het punt stond dit alles te verhalen, zag de Cylleniër ²⁾ dat alle oogen (van Argus) dichtgevallen en door slaap waren gesloten. Aanstonds onder-
 715 drukt hij zijn stem en maakt zijn slaap nog dieper en vaster door met zijn tooverstaf zacht over de matte oogen te strijken: onmiddellijk daarop brengt hij den in zijn slaap knikkebollende met zijn sikkelvormig zwaard een houw toe op de plaats waar hoofd en hals samenkomen en werpt hem bloedend van de rots neêr, zoodat zijn bloed de steile helling der rots bezoedelde.

720 Daar ligt ge nu, Argus! en het licht, dat ge ten dienste voor zoovele oogen bezat, is uitgebluscht en één nacht omhult uw honderd oogen. Toen neemt de dochter van

¹⁾ Syrix bet.: herdersfluit, Pansfluit.

²⁾ d. i. Mercurius, als geboren op de Cyllene, een gebergte in Arcadië.

Saturnus ¹⁾ zijne oogen uit hunne kassen en plaatst ze in de vleugels van (den) haar (gewijden) vogel ²⁾ en bezet zijn staart (er mede als) met fonkelende edelgesteenten. Aanstonds ontvlamde zij daarop (in toorn) en stelde den tijd (ter koeling) van haar toorn niet uit; zij liet de 725 huiveringwekkende Erinys ³⁾ voor oogen en geest van de Argolische bijzit ⁴⁾ zweven, stak haar onzichtbare prikkels tot waanzin in de borst en joeg haar toen vluchtend over de geheele aarde voort. Ten slotte bleeft gij, o Nijl! nog over als eindpaal voor haar onmetelijke moeiten en lijden. Zoodra zij dien had bereikt en op den rand van den oever, 730 den achterovergebogen nek hoog opgericht, op haar knieën was neêrgezonden, hief ze haar gelaat — dit alleen vermocht zij nog ⁵⁾ — ten hemel en scheen onder zuchten en tranen en smartelijk geloei Juppiter ('s hardheid) aan te klagen en om het einde van haar rampen te smeeken. Toen sloeg deze de armen om den hals zijner gade ⁶⁾ en 735 haar biddende, dat zij toch eindelijk een einde zou maken aan die straf, sprak hij: „Laat voor de toekomst uw vrees varen; nooit zal zij u een oorzaak van smart meer zijn”; en hij verlangt, dat de traag stroomende Styx ⁷⁾, dezen eed hoorde.

Zoodra nu de Godin daardoor verzoend en tot zachtheid gestemd was, kreeg Io haar vorige gestalte terug en werd

¹⁾ Vgl. bij vs. 612.

²⁾ d. i. de pauw.

³⁾ Hier is Erinys (zie vs. 241) een godin van den waanzin.

⁴⁾ d. i. Io.

⁵⁾ Daar haar nl. armen en handen ontbraken om ten hemel te heffen.

⁶⁾ Juno.

⁷⁾ De duurste eed der Goden is de eed bij de Styx; braken zij dien eed, dan verloren zij hunne onsterfelijkheid.

weér, wat ze vroeger geweest was. Het borstelige haar
 740 verdwijnt van haar lichaam, haar horens krimpen weg,
 de ronding van haar oog wordt kleiner, de bek trekt samen
 (tot een mond), haar schouders en handen keeren terug
 en de gespleten hoef verdwijnt en gaat over in vijf teenen.
 Niets is er aan haar meer over van een koe, dan alleen
 de blankheid van uiterlijk. Tevreden met de dienst van
 745 haar twee voeten, richt de nimf zich nu overeind, maar
 schroomt nog te spreken, opdat ze niet als een jonge koe
 loeie en vreesachtig beproeft ze op nieuw afgebroken
 woorden te spreken. Heden ten dage wordt zij, onder
 toestrooming van een talrijke menigte, plechtig door een
 in linnen kleederen gehulde schaar ¹⁾ (van priesters) vereerd.

vs. 748—779: Epaphus en Phaëton.

Haar werd, naar men gelooft, na zooveel onspoed, uit
 het zaad van Juppiter (een zoon) Epaphus geboren, die
 overal in de steden, samen met zijn moeder, tempels bezit.
 750 Hem gelijk in trots en in jaren was Phaëthon, de zoon
 van den Zonnegod. Toen deze eens pralend sprak en
 genen den voorrang betwistte en trotsch zich op Phoebus ²⁾,
 zijn vader beroemde, kon Inachus' kleinzoon dit niet ver-
 dragen en hij sprak: „Uw moeder gelooft gij, dwaas die
 ge zijt, in alles en trotsch zijt ge op het schijnbeeld van
 een verzonnen vader!”
 755 Phaëton steeg het bloed naar 't aangezicht, doch een
 gevoel van schaamte onderdrukte zijn toorn, maar aan-
 stonds bracht hij de smaadwoorden van Epaphus aan zijne

¹⁾ d. i. priesters van Isis, zooals zij nu als Godin genoemd wordt; haar zoon Epaphus heet als god Apis (Hartman).

²⁾ Vgl. bij vs. 452.

moeder Clymene ¹⁾ over en sprak: „t Zal des te dieper u
grieven dat ik, anders, zooals ge weet, zoo vrijmoedig en
trotsch, daarop moest zwijgen. Ik schaam mij dat zulke
smaadwoorden mij konden worden gezegd en dat ik ze
760 niet kon weérleggen. Welaan dan! als ik werkelijk uit
hemelschen stam ben gesproten, geef mij dan het bewijs
van zulk een aanzienlijke afkomst en schenk mij de plaats
in den hemel, die mij toekomt.”

Zóó sprak hij en sloeg zijne armen om den hals zijner
moeder en smeekte haar bij zijn eigen hoofd en bij dat
van Merops ²⁾ en bij de huwelijksfakkels ³⁾ zijner zusters
hem de kenteekenen mede te deelen, waaraan hij zijn
waren vader zou kunnen herkennen.

765 Toen strekte Clymene, door de smeekbeden van Phaëthon,
misschien ook wel nog meer door toorn over de tegen
haar ingebrachte beschuldiging ⁴⁾ bewogen, beide haar
armen uit naar den hemel en haar oogen opslaande naar
het licht van de zon, sprak zij: „Bij dit van flikkende
stralen schitterend zonlicht, dat ons hoort en ziet, zweer
ik u, mijn zoon! dat gij afstamt van die zon(negod), die
770 gij daar ziet en die het heelal regelt en in orde houdt.
Is, wat ik zeg, verzonnen en gelogen, dan moge hij zelf
mij zijn aanblik (voor eeuwig) ontzeggen en dat licht daar
voor het laatst mijne oogen bestralen. Ook kost het u
geen langdurige moeite het paleis van uw vader te (vinden
en te) herkennen: de woning, waaruit hij verrijst, ligt

¹⁾ Gemalin van den Aethiopischen koning Merops, doch bij den
Zonnegod Phoebus moeder van Phaëthon.

²⁾ Vgl. bij vs. 756.

³⁾ d. i. bij de hoop op een gelukkig huwelijk zijner zusters, vgl.
verder bij vs. 483.

⁴⁾ nl. dat zij haar zoon had belogen.

dicht bij ons land. Als werkelijk u de begeerte er toe
775 aandrijft, ga dan daarheen, dan kunt ge hem zelve het
vragen."

Verheugd springt Phaëthon onmiddellijk na deze woorden zijner moeder op en stelt in zijn geest zich den hemel ¹⁾ reeds voor. Snel doorschrijdt hij het land der Aethiopiërs, zijn volk ²⁾, en dat der onder den zonnegloed wonende Indiërs en begeeft zich met vluggen tred naar het oord, waar zijn vader, de Zonnegod, opgaat.

¹⁾ De verblijfplaats der Goden.

²⁾ Vgl. bij vs. 756.

TWEEDE BOEK.

vs. 1—400: Phaëthon.

Het paleis van den Zonnegod verhief zich hoog met zijn hooge zuilen ten hemel, schitterend van fonkelend goud en vlammen nabootsend goudbrons ¹⁾; blinkend ivoor bedekte het geveldak en de tweevleugelige deuren straalden 5 van den glans van het zilver. Doch het kunstwerk hiervan overtrof nog de bouwstof: Vulcanus toch had daarop de zee, die de landen omgeeft en de aarde en den hemel, die de aarde overwelpt, in verheven beeldwerk gedreven. De zee was vol donkerblauwe ²⁾ Goden, den luide op zijn mosselschelp blazenden Triton ³⁾ en den van gestalte wisselenden Proteus ⁴⁾ en Aegaeon ⁵⁾, met zijn gespierde armen 10 den ontzettend grooten rug van een walvisch omvattend, en Doris ⁶⁾ met hare dochters, van welke men sommigen zag zwemmen, anderen, op een rots gezeten, haar groene ⁷⁾

¹⁾ Een mengsel van $\frac{3}{4}$ koper en $\frac{1}{4}$ goud.

²⁾ Naar de kleur van het water.

³⁾ Vgl. 1, 333 vlg.

⁴⁾ Een waarzeggende God, die zich in verschillende gestalten kon veranderen.

⁵⁾ Honderdarmige zeegod.

⁶⁾ Gemalin van Nereus en moeder der Nereïden.

⁷⁾ Zie bij vs. 8.

lokken zag drogen, nog anderen op visschen zag rijden; geen zelfde gestalte hebben zij allen en toch is haar uiterlijk niet verschillend, maar zóó als dat van zusters
 15 behoort te zijn. De aarde draagt menschen en steden, wouden en wilde dieren, stroomen en nimfen en de overige godheden van 't veld ¹⁾). Boven dit alles is de afbeelding van den van sterren fonklenden hemel geplaatst, zes teekens van den dierenriem op den rechter deurvleugel en even zoovele op den linker.

Zoodra nu de zoon van Clymene langs zacht stijgenden
 20 weg daar was gekomen en het paleis van zijn betwijfelden vader was binnengetreten, richt hij aanstonds zijn schreden naar het gelaat van zijn vader, doch blijft (eensklaps) van verre staan: want van meer nabij kon hij het stralende licht niet verdragen. Gehuld in een purperen kleed zat Phoebus ²⁾) daar op een van heldere smaragden schittrenden troon. Ter rechter en linker zijde van hem stonden de
 25 Dag en de Maand en het Jaar en de Eeuwen en de op gelijke afstanden geplaatste Uren; ook stond daar de jonge Lente met een krans van bloemen getooid, benevens de slechts licht gekleede Zomer met een krans van korenaren op de lokken en de Herfst, met platgetreden
 30 druiven bemorst en de ijsskoude Winter met borstelige witte haren.

In het midden der ruimte gezeten, zag thans van zijn troon de Zonnegod met zijne alziende oogen den jongeling, bevend van vrees om de wondere zaken daar vóór hem, en hij sprak: „Wat is de reden van uw tocht? Wat zoekt ge in deze koningsburcht, Phaëton! mijn zoon, wien uw vader niet kan verloochenen?”

¹⁾ Zie 1, 192 vlg.

²⁾ Zie bij 1, 452.

35 Gene antwoordde daarop: „O allen gemeenzaam licht van 't onmeetlijk heelal, vader Phoebus! als ge mij het gebruik van dien naam toestaat en Clymene niet haar schuld onder een valsche voorspiegeling verbergt: geef mij, vader! een onderpand, waardoor ik als uw ware zoon worde erkend en neem deze onzekerheid uit mijn gemoed weg.”

40 Zoo sprak hij; toen legde zijn vader de flikkende stralen, die het geheele hoofd hem omgaven, af en gebod hem nader te treden en in de armen hem sluitend, sprak hij: „Gij verdient het niet als mijn zoon te worden verloochend en Clymene heeft naar waarheid uw afstamming vermeld. En opdat ge des te minder hieraan moogt twijfelen, zoo vraag mij een gunstbewijs, wat ge maar wilt en als gave 45 van mij zult ge 't verkrijgen. Getuige mijner belofte zij de nooit door mijne oogen aanschouwde traag vlietende stroom ¹⁾, waarbij de Goden verplicht zijn te zweren.”

Nauwelijks nog had hij uitgesproken of gene vraagt voor één dag het gebruik van den wagen zijns vaders en de macht en 't bestuur over diens snelrennende rossen.

Berouw had de vader reeds over zijn eed en drie-, vier- 50 maal zijn stralend hoofd schuddend, sprak hij: „Onbezonnen is mijn woord geworden door 't uwe ²⁾. O, stond het mij vrij mijn belofte niet te vervullen! Ik beken het, dit ééne alleen, mijn zoon! zou ik u weigeren. Doch wel staat het mij vrij 't u af te raden. Uw wensch is niet zonder gevaar; gij verlangt, Phaëton, een gunstbewijs dat 55 te groot is en niet past bij krachten als de uwe en bij zoo jeugdige jaren. Uw lot is dat van een sterveling en, wat gij wenscht, komt geen sterveling toe. Uit onverstand

¹⁾ d. i. de Styx, vgl. 1, 188 en bij 1, 737.

²⁾ d. i. mijn belofte door uw verzoek.

streeft gij naar meer nog, dan wat zelfs den hemelgoden ten deel mag vallen. Moge ieder zich inbeelden, wat hij wil: toch is niemand, dan ik alleen, in staat op den
 60 vurigen wagen te staan. Zelfs de beheerscher van den ontzaglijk grooten Olympus, die met schrikwekkende vuist zijn' ontzettenden bliksem slingert, zou dezen wagen niet kunnen besturen. En wat kennen we, dat machtiger is dan Juppiter? Het begin van de baan is steil en met moeite werken 's morgens vroeg mijne rossen met nog wel frissche krachten zich daarlangs naar boven. In 't midden van den hemel is zij het hoogst en vandaar zie ik zelf
 65 vaak met huivering en vrees op de zee en de aarde neêr en van angstige schrik bonst mij dan 't hart: het laatste gedeelte der baan is een steil afhellende weg en vereischt een vast sturende hand: dan pleegt zelfs Thetys ¹⁾ zelf, die mij in de wateren onder aan 't einde der baan opneemt, te vreezen dat ik in de diepte zal neêrstorten. Voeg daarbij,
 70 dat de hemel in voortdurende draaiing wordt medegesleurd en de hooge sterren met zich voert en in snellen omzwaai rondwentelt. Doch ik streef, vlak daar tegen in, voorwaarts en mij sleurt de razende vaart, die al het overige met zich voert, niet mede, maar ik rijd omhoog tegen den snellen kringloop (des hemels) in. Stel dat u de wagen (ter besturing) toegestaan is: wat zult ge dan doen? Zult ge den
 75 omzwaai der polen te gemoet kunnen rijden, zonder dat de sneldraaiende hemelas u meê sleurt? Misschien stelt ge ook in uw geest u voor, dat daar gewijde wouden en steden van Goden zijn en tempels, rijk van wijgeschenken voorzien? Integendeel! de weg gaat midden door dreigende gevaren, nl. langs de dieren van den Dierenriem. En al houdt ge ook de baan en al wordt ge ook langs geen

¹⁾ Een zeegodin, gemalin van Oceanus en moeder van Clymene.

zijwegen meêgesleept, toch zult ge, tusschen de hoornen
 80 van den vijandig u toegekeerden Stier door moeten gaan
 en langs den Haemonischen boog ¹⁾ en den muil van den
 onstuimigen Leeuw, verder langs den zijn vreeslijke scharen
 in wijden omvang krommenden Scorpioen en den in andere
 richting zijn scharen krommenden Kreeft. Ook zal 't u
 niet gemakkelijk vallen de rossen te besturen, met moed
 85 beziel door het vuur, dat in hun borst gloeit en dat zij
 snuivend uit bek en neusgaten uitblazen. Ter nauwernood
 dulden zij mij, wanneer hun vurige moed is ontvlamd en
 hun nek weêrbarstig zich tegen de teugels verzet. Welaan
 dan, zorg gij er voor, mijn zoon! dat ik niet de gever u
 zij van een noodlottig geschenk en verbeter, zoolang de
 tijd het nog toelaat, uw wensch. Vraagt ge namelijk een
 90 zéker onderpand om te kunnen gelooven, dat ge uit mijn
 bloed zijt gesproten? Ik geef u een zéker onderpand door
 mijn bezorgdheid en door mijn vaderlijke bezorgdheid
 bewijs ik dat ik uw vader ben. Zie, aanschouw mijn gelaat
 slechts! en o! kondt ge uw blik maar doen doordringen
 in mijn gemoed en de zorgen uws vaders daar binnen
 95 aanschouwen! Kortom, zie rondom u, al wat het rijke
 heelal bevat en vraag iets uit zoo vele en zoo groote
 schatten van hemel, aarde en zee: geen weigering zult ge
 ondervinden. Doch ik smEEK u, zie af van dat ééne, dat
 in waarheid een straf, geen eer is: een straf, Phaëthon!
 begeert ge in plaats van een geschenk! Waarom omhelst
 100 ge, dwaas kind, mijn hals met liefkozende armen? Twijfel
 er niet aan, toegestaan zal u worden — bij de wateren

¹⁾ Bedoeld wordt het sterrenbeeld van den Boogschutter, d. i. den
 onder de sterren opgenomen Centaur Chiron uit Haemonia (= Thes-
 salië, zie bij 1, 568).

van den Styx heb ik 't gezworen — al wat ge maar wenscht: maar doe gij een verstandigen wensch.”

Aldus eindigde de Zonnegod zijn vermaningen. Gene echter verzet zich weerbarstig tegen zijn waarschuwend woord en blijft hardnekkig bij zijn voornemen en brandt van begeerte naar den wagen. Derhalve brengt de vader, 105 na zoolang hij kon te hebben gedraald, den jongeling naar den wagen, een geschenk van Vulcanus. Van goud was de as, van goud de dissel, van goud de velg van het rad, van zilver de rij der spaken. Topazen en andere op een rij geplaatste edelgesteenten versierden het juk en straalden, door de weerkaatsing der zonnestrallen, een hel- 110 der schitterend licht uit. En terwijl Phaëton vol trotschen moed dat alles bewondert en het kunstwerk nauwkeurig beschouwt, zie! daar opende reeds in het goudgele Oosten de vroeg waakzame Aurora de purperen deuren en met rozen bestrooide zalen (des hemels). Naar alle zijden vluchten de sterren uiteen en achter haar aan dekt Lucifer ¹⁾ 115 haar scharen en verlaat het laatst zijn post aan den hemel.

Zoodra nu Titan ²⁾ haar allen naar de aarde zag dalen en den hemel door het morgenrood kleuren en de hoornen der nauwlijks nog zichtbare maan verdwijnen zag, beval hij de snelle Horen ³⁾ zijne rossen in te spannen. Snel volbrengen de Godinnen zijn bevel en voeren de vuur 120 (uit bek en neusgaten) uitblazende rossen, verzadigd van sappige ambrosijn, van de hooge ruiven weg en leggen hun het knarsend gebit aan.

¹⁾ Lucifer (d. i. lichtbrenger) = de Morgenster.

²⁾ = Zonnegod, zon.

³⁾ Godinnen van de wisseling des tijds, bewaaksters der hemelpoort en dienaressen van den Zonnegod.

Toen bestreek de vader met heilige tooverzalf het gelaat van zijn' zoon en maakte het bestand tegen den verzen- genden vlammgloed, legde den stralenkrans om zijn lokken en, met een voorgevoel van droefheid en rouw, 125 diepe zuchten slakende uit zijn bekommerde borst, sprak hij :

„Als ge 't over u kunt verkrijgen althans déze waar- schuwingen van uw' vader te gehoorzamen, spaar dan, knaap! den prikkelstaf ¹⁾ en gebruik met meer kracht de teugels. Uit eigen beweging reeds snellen zij voort : en het kost moeite hen in hun vliegende vaart in te houden. Kies ook niet den weg recht door de vijf gordels des 130 hemels. Schuin daardoor snijdt met wijde kromming de zonnebaan ²⁾ en zich beperkend tot het gebied van drie gordels, vermijdt zij den Zuidelijken pool en het Beeren- gesternte ³⁾, den nabuur der Noordewinden. Daarlangs ga uw weg : ge zult er de duidelijke sporen der raderen zien. Richt voorts, opdat èn hemel èn aarde gelijkmatige warmte 135 ontvangen, den wagen niet te laag, noch stuur hem omhoog door den hoogen aether ⁴⁾. Rijdt ge te hoog, dan zult ge 't verblijf der hemelgoden, te laag de aarde verbranden : het veiligst zult ge den middenweg gaan. En opdat niet de wagen, te veel rechts (gestuurd), u ter zijde doe zwen- ken naar den kronkelenden Draak ⁵⁾ of, te veel links, u voere naar het laag aan den horizon schittrende Altaar ⁶⁾ :

140 zoo richt uw koers tusschen beiden door. Het overige laat ik over aan de Godin van het Geluk, die ik vurig wensch

1) Een puntige stok om paarden en vee aan te drijven.

2) De Ecliptica.

3) De groote en kleine Beer.

4) De reine, heldere bovenlucht.

5) Sterrenbeeld aan den Noordelijken hemel, tusschen de beide Beeren.

6) Sterrenbeeld aan den Zuidelijken hemel, dicht bij den Scorpioen.

dat u bijstaat en beter voor u moge zorgen dan gij voor u zelf zorgt. Doch terwijl ik nog spreek, heeft de dauwige nacht reeds de eindpalen, opgericht aan den Westelijken oever ¹⁾, bereikt. Niet langer mogen wij dralen: alles verlangt naar ons licht. Reeds licht de dageraad aan, nu de
 145 duisternis is geweken. Grijp de teugels in uw hand — óf, als ge van gezindheid nog kunt veranderen, maak dan gebruik van mijn raad en niet van mijn wagen, zoolang ge 't nog kunt en ge nog vasten grond onder de voeten hebt en zoolang ge nog niet op den, in uw onwetendheid, tot uw ongeluk verlangden wagen staat. Laat mij het licht aan de aarde schenken, opdat ge zonder gevaar het kunt aanschouwen.”

150 Doch reeds springt Phaëthon op den wagen, voor zijn jeugdig lichaam slechts licht bezwaard, en reeds staat hij er op en neemt vol blijdschap de hem toegestane teugels in handen en betuigt, van den wagen af, zijn' vader, die tegen zijn wil ze hem afstaat, zijn' dank. Intusschen vervullen reeds de gevleugelde rossen van den Zonnegod Pyroïs, Eoüs, Aethon en Phlegon ²⁾, vuurgloed uitblazend,
 155 de lucht met hun gehinnik en slaan (ongeduldig) met hun pooten tegen den sluitboom.

Nadat nu Tethys ³⁾, onbewust van het lot van haar kleinzoon, dien terug had geschoven en hun de vrije toegang tot den onmeetlijken hemel was opengesteld, stormen ze ijlings de baan op en doorklieven, het luchtruim doorennend, de hun in den weg staande nevels en, op hun

¹⁾ nl. van Oceanus, de westelijke grens der aarde, waar de nacht in de zee neërdaalt.

²⁾ Pyroïs = de vurige, Eoüs = glanzend als de morgenstond, Aethon = de gloeiende, Phlegon = de vlammeende.

³⁾ Vgl. vs. 69 met de aant.

vleugels omhoogzwevend, snellen zij den uit dezelfde
 160 hemelstreek zich verheffenden Oostenwind voorbij. Maar
 de last (op den wagen) was zóó licht, dat de rossen van
 den Zonnegod dien niet eens konden bespeuren en het
 juk drukte hen niet zoo zwaar als gewoonlijk. En evenals
 schepen met gebogen stevens, zonder voldoende lading,
 heen en weêr slingeren en door hun te groote lichtheid
 onzeker en onvast over de zee rondzwalken, zóó springt
 165 de wagen, van zijn gewonen last bevrijd, op in de lucht
 en schokt hoog op en neêr, als ware hij ledig.

Doch zoodra dit het vierspan bemerkte, stormen zij
 vooruit en verlaten het wagenspoor en rennen, niet zooals
 vroeger in geregelde orde, voort. Phaëthon beeft van
 schrik en weet niet meer, hoe hij de hem toevertrouwde
 170 teugels moet besturen, noch waar de (juiste) baan is, noch
 zou hij, al wist hij het, de rossen de baas kunnen blijven.
 Toen voor het eerst werden de ijskoude groote en kleine
 Beer verhit door de stralen (der zon) en te vergeefs trachten
 beiden (ter afkoeling) zich in de hun verboden ¹⁾ zee te
 dompelen en de Draak ²⁾, die het dichtst bij den ijzigen
 Pool staat en te voren traag en verstijfd was van koude
 175 en voor niemand te vreezen, voelde nu de hitte en ontstak
 door dien gloed in vroeger nooit gekenden toorn. Ook gij,
 Boötes ³⁾, ofschoon ge traag ⁴⁾ waart en uw wagen u belem-

¹⁾ d. i. de groote en kleine Beer gaan voor de bewoners van ons
 halfrond nooit onder, of, zooals de ouden het uitdrukken, duiken
 nooit neêr in de zee.

²⁾ Zie bij vs. 138.

³⁾ Het sterrenbeeld dat naast „de Wagen” staat heet „Boötes” (de
 ossendrijver); „wagen” is een andere naam voor „groote Beer”; het-
 zelfde sterrenbeeld, dat hier „ossendrijver” heet, wordt daarom ook
 vaak opgevat als „beerbewaker” (Arctophylax), *Hartman*.

⁴⁾ Traag: omdat de Boötes langzaam daalt en eerst laat in den
 nacht ondergaat.

merde, gingt — zóó luidt het verhaal — vol ontzetting op de vlucht.

Zoodra echter de ongelukkige Phaëton van boven uit den hemel op de aarde neêrzag, die steeds dieper en dieper onder hem lag, verbleekte hij en plotseling sidderden
 180 zijn knieën van schrik en te midden van het zoo felle zonneliicht kwam er een nacht (van duizeling) over zijn oogen. Reeds wenschte hij, dat hij toch nooit de rossen zijns vaders ook maar aangeraakt had, reeds berouwt het hem, dat hij zijn afkomst had leeren kennen en dat hij, bij zijn navraag daarnaar, zijn zin had gekregen, reeds wordt hij, terwijl hij verlangt slechts de zoon van Merops ¹⁾ te heeten, medegesleurd evenals een schip, voortgedreven
 185 door den voorwaarts stormenden Noordenwind, welks ontredderd roer de stuurman heeft laten schieten en dat hij aan de Goden en aan zijn geloften ²⁾ heeft overgelaten. Wat moet hij doen? Een groot deel van den hemel heeft hij reeds achter den rug, maar nog grooter deel ligt hem vóór oogen. In zijn geest meet hij beide afstanden en nu eens ziet hij vóór zich uit naar het Westen, dat het noodlot
 190 hem niet toestaat te bereiken, dan weêr ziet hij om naar het Oosten en niet wetend, wat hij moet doen, verstijft hij van schrik en viert evenmin de teugels als hij bij machte is ze aan te halen en ook de namen der rossen weet hij niet meer.

Thans ziet hij ook, vol angst, aan den met sterren bestrooiden hemel hier en daar verspreide wondergestalten en gedaanten van ontzettend groote dieren. Er is een
 195 plaats aan den hemel, waar de Scorpioen zijn scharen tot

¹⁾ Vgl. bij 1, 756.

²⁾ Door welke hij de Goden zoekt te vermurwen en tot redding tracht te bewegen.

twee bogen kromt en met zijn staart en van weêrszij gekromde scharen zijn lichaam uitstrekt over de ruimte van twee hemelteekens. Zoodra de jongeling dezen zag, vochtig van het (door de hitte) uitgezweete zwarte venijn en met zijn krommen angel hem dreigend te wonden, liet
 200 hij, buiten bezinning door verstijvenden schrik, de teugels aan zijn handen ontvallen. Nauwlijks voelden de rossen die los op hun rug liggen of zij springen buiten de baan en rennen, daar niemand hen tegenhoudt, door onbekende streken van 't hemelruim, en waar hun vurige drang hen maar heendrijft, daar stormen zij zonder orde of richting voort en rennen tegen hoog aan den hemel vástgehechte
 205 sterren aan en sleuren den wagen langs afgelegene zijwegen mede. Nu eens steigeren zij de hoogte in, dan weêr vliegen ze langs hellingen en steil neêrschietende wegen door een ruimte, reeds dichter bij de aarde, voort en met verbazing ziet Luna ¹⁾, terwijl de gezengde wolken reeds rooken, de rossen haars broeders beneden de hare voortrennen.

210 Reeds wordt de aarde, op de hoogste punten het eerst, door de vlammen aangetast en zij scheurt en slijt vaneen en wordt dor en droog, daar alle vocht haar is ontnomen. Het gras wordt witgrijs, de boomen verbranden met bladeren en takken en het verzengende zaadveld schaft, tot eigen schade, voedsel aan 't vuur. Doch wat ik daar beklag, is maar een kleinigheid: groote steden gaan met muren
 215 en al te gronde en de brand doet geheele landstreken met haar bevolking in asch verkeeren. Bosschen en bergen staan in brand: in brand staan de Athos ²⁾, de Cilicische

¹⁾ De Maangodin (= Diana, zuster van Phoebus, den Zonnegod).

²⁾ vs. 217—226: *Athos* op het voorgebergte Acte van Chalcidice; *Taurus* in Cilicie; *Tmolus* in Lydië; *Oete* in Thessalië; *Ida* in het Trojaansche land; *Helicon*, de Muzenberg in Boeotië; *Haemus* = de

Taurus, de Tmolus, de Oete en de Ida, toen dor en droog, maar vroeger zeer rijk aan bronnen, verder de door de maagdelijke Muzen bewoonde Helicon en de nog niet door
 220 Oeagrus bewoonde Haemus. In brand staat de Aetna door in 't oneindige verdubbeld ¹⁾ vuur en de tweetoppige Parnasus en Eryx en Cynthus en Othrys en Rhodope, dat nu eindelijk eens vrij zou zijn van zijn sneeuwlaag en Mimas en Dindyma en Mycale en de voor godsdienstige plechtigheden geschikte Cithaeron. Zelfs Scythië ²⁾ baat niet
 225 zijn koude: de Caucasus brandt en de Ossa benevens de Pindus en de Olympus, hooger dan beiden, en de hoog in de lucht zich verheffende Alpen en het wolken torschende Appenijsche gebergte.

Thans ziet Phaëthon de aarde aan alle zijden in brand staan en kan zulk een geweldige hitte niet verdragen en hij ademt gloeiende lucht, als uit den diepen buik van
 230 een hoogoven, in en voelt dat zijn wagen reeds begint te gloeien. Reeds kan hij ook den aschregen en de rondvliegende vonken en sintels niet meer uithouden en wordt hij van alle zijden in heeten rook gehuld en, door pikzwarte duisternis omgeven, weet hij niet meer waarheen hij gaat of waar hij is en wordt hij, overgeleverd aan de willekeur der gevleugelde rossen, medegesleurd.

235 Toen hebben, naar men gelooft, de bewoners van Aethiopië, daar het (kokende) bloed buiten de poriën van

Balkan. later bewoond door Orpheus den zoon van Oeagrus; *Aetna* op Sicilië; *Parnasus* in Phocis; *Eryx* op Sicilië; *Cynthus* op Delos; *Othrys* in Thessalië; *Rhodope* in Thracië; *Mimas* in Jonië; *Dindyma* in Phrygië; *Mycale* in Jonië; *Cithaeron* in Boeotië; *Ossa* in 't N.O. van Thessalië; *Pindus* tusschen Thessalië en Epirus; *Olympus* tusschen Thessalië en Macedonië (Hartman).

¹⁾ d. i. door vulkanisch vuur en door zonnevuur.

²⁾ Zie bij 1, 64.

hun lichaam drong, een zwarte huidkleur gekregen; toen werd Lybië, van alle vocht beroofd, dor en droog; toen beweenden de nimfen, met loshangende haren, haar bronnen en beeken. Boeotië zocht zijn Dirce ¹⁾, Argos zijn
 240 Amymone en Ephyre het water van zijn Pirene ²⁾. Zelfs rivieren met breede, wijd uiteenstaande oevers blijven niet veilig en ongedeerd: de Tanaïs ³⁾ rookte en dampte te midden zijner golven, zóó ook de grijze Penéus en de Teuthranische Caicus en de snelstroomende Ismenos benevens de Phegische Erymanthus en de Xanthus, die thans
 245 ten tweeden male zou branden en de Lycormas met zijn geelkleurig zand en de Maeander, die vrolijk dartelt in zijn telkens rugwaarts zich kronkelende golven ⁴⁾ en de Mygdonische Melas en de Taenarische Eurotas. In brand stond ook de Babylonische Euphraat, in brand de Orontes en de snel voortschietende Thermodon en de Ganges en

¹⁾ Bron bij Thebe.

²⁾ Bron op de burcht van Ephyre (oude naam van Corinth).

³⁾ vs. 242—258: *Tanaïs* = de Don; *Penéus* in Thessalië; *Caicus* in Mysië, dat certijds door een koning Teuthras beheerscht werd, naar wien een deel van het land *Teuthrania* heet; *Ismenos* in Boeotië; *Erymanthus* in Arcadië, heet hier *Phegisch* naar Phegeus, koning der Arcadische stad Psophis; *Xanthus* in 't Trojaansche land, werd toen hij buiten zijn oevers trad om Achilles te vervolgen door het vuur van Vulcanus teruggedreven; *Lycormas* in Aetolië; *Macandrus* komt in zee bij Milete; *Melas* in Mygdonië; een deel van Phrygië; *Eurotas* in Laconica, „Taenarisch” genoemd naar het voorgebergte Taenarus; *Orontes* in Syrië; *Thermodon* in Cappadocië; *Phasis* in Colchis; *Hister* = de Donau; *Alphéus* in Elis; *Sperchéus* in Thessalië; *Tagus* = de Taag; *Cayster* ontspringt in Lydië (oudtijds Maëonia genaamd); *Ismarisch* = Thracisch; *Hesperisch* = westelijk (Hartman).

⁴⁾ De Maeander was bekend om zijn tallooze kronkelingen en bochten; van daar heet een zoogenaamde „Grieksche rand” nog een Maeander (vgl. in 't Eng. to meander = kronkelen).

- 250 Phasis en Hister. Kokend bruist de Alphéus, de oevers van den Sperchéus branden en het goud, dat de Tagus in zijn stroom met zich voert, smelt door het vuur en de zwanen, die met hun zang de Maconische oevers verheerlijkten, geraakten midden in den Cayster in brand. De Nijl vluchtte, ontzet, naar het verste gedeelte der aarde
- 255 en verborg zijn bron: en nog steeds is die verborgen; zijn zeven mondingen zijn waterloos en verzand en (als 't ware) dalen zonder water. Een gelijk lot doet de Ismarische stroomen, den Hebrus en Strymon, verdrogen en evenzoo de Hesperische stroomen, den Rijn, de Rhône en de Po en den Tiber, wien de wereldheerschappij was beloofd.
- 260 De geheele aardbodem barst en splijt vaneen en door de spleten heen dringt het zonlicht in de Onderwereld binnen en doet den onderaardschen Vorst met zijn gade ¹⁾ ontzetten van schrik. Ook de zee krimpt in en, wat kort geleden nog zee was, is nu een drooge zandvlakte en bergen, welke de diepe zee zoo even nog had bedekt, komen nu te voorschijn en vermeerderen het aantal der
- 265 verspreide Cycladen ²⁾. De visschen zoeken de diepte en de kromgerugde dolfijnen wagen het niet, zooals ze anders gewoon zijn, boven den zeespiegel in de lucht te dartelen en te springen. Doode robben drijven, op den rug uitgestrekt, over het diepe zeevlak. Zelfs ook Nereus ³⁾ — zoo verhaalt het gerucht — en Doris en hunne dochters hielden zich schuil in holen, die (zelve al) lauw waren.
- 270 Driemaal reeds had Neptunus 't gewaagd zijn armen en

¹⁾ Pluto en Proserpina.

²⁾ De in een kring (cyclus) rondom het eiland Delos verspreid liggende eilanden der Aegéische zee.

³⁾ Vgl. bij 1, 187 en 2, 11.

toornig gelaat uit de golven te steken: driemaal kon hij den vuurgloed der lucht niet uithouden.

De alvoedende Godin der Aarde echter, omgeven als ze was door den Oceaan, hief, te midden van de golven der zee en de van alle zijden saamgestroomde bronnen, die zich in den duisteren schoot van haar moeder hadden
275 verborgen, tot den hals toe verdord en verdroogd haar alles dragend gelaat op, hield de hand beschermend boven haar oogen en, met een geweldige (aard)beving alles schokkend, zonk zij een weinig dieper dan gewoonlijk en sprak met (door de hitte) verdroogde stem aldus:

„Is dit uw wil en heb ik 't verdiend, o! waarom, hoogste
280 der Goden! draalt dan nog uw bliksem? Moet ik sterven door de geweldige kracht van het vuur, o! laat mij dan door uw bliksemvuur sterven en laat de gedachte, dat ik door uw hand sterf, mij mijn ondergang dragelijker maken! Nauwelijks, waarlijk! kan ik slechts deze woorden aan mijn keel ontpersen” — de walm verstikte haar den mond — „zie, aanschouw mijn gezengde lokken, zie! welk een dikke laag asch mijne oogen en mond bedekt!
285 Is dit het loon, dit de eeredank, dien gij mij schenkt voor mijn vruchtbaarheid en dienstwilligheid, dat ik de wonden van den gekromden ploeg en van het houweel verdraag en het geheele jaar door mij laat kwellen en plagen, dat ik het vee zijn voeder, het menschelijk geslacht rijpe veldvruchten tot voedsel, en ook u, Goden! wierook (voor de
290 offers) verschaf? Maar toch, stel dat ik mijn ondergang heb verdiend: waaraan hebben dan de wateren, waaraan uw broeder ¹⁾ zich schuldig gemaakt? Waarom verminderen de wateren der zee, hem door het lot als zijn aandeel geschonken en zijn zij (thans) verder (dan vroeger)

¹⁾ Neptunus.

van den hemel verwijderd? Als dan noch jegens uw broeder, noch jegens mij uw hart door welwillendheid wordt geroerd, erbarm u dan ten minste over uw eigen hemel. Zie slechts om u naar beide de polen; reeds rooken en
 295 dampen beide de polen. En wanneer het vuur dié beschadigt, zal úw woning ineenstorten. Zie! Atlas ¹⁾ zelf verkeert reeds in nood en torscht nog slechts met moeite de reeds gloeiende heete hemelas op zijne schouders. Als de zeeën en landen en de hemelburcht vergaan, dan worden wij weder de vormlooze warklomp van den alouden Chaos.
 300 Ontruk aan de vlammen wat nog bestaat en zorg voor ('t behoud van) 't heelal."

Slechts dit weinige sprak de Godin der Aarde: want zij kon den walmenden rook niet langer uithouden, noch meer woorden spreken: toen trok ze haar gelaat in de aarde en in de holen, dicht bij het Schimmenrijk, terug.

Doch thans riep de almachtige Vader de hemelgoden
 305 en hem, die den wagen (aan Phaëthon) had toevertrouwd, tot getuigen aan, dat, als hij niet (spoedig) hulp verleende, alles in gruwzame vernietiging ten onder zou gaan en steeg toen op naar zijn hoogen burcht, vanwaar hij de wolken over het wijde aardrijk pleegt te spreiden en vanwaar hij den donder doet ratelen en zijn geslingerden bliksem doet neërschieten. Maar toen had hij geen wolken
 310 om over het aardrijk te spreiden, noch stortregens om uit den hemel te laten neërdalen. Daar doet hij zijn donder ratelen en schiet den langs zijn rechter oor gezwaaiden bliksem neër op den wagenmenner (Phaëthon), slingert hem tegelijk uit het leven en uit den wagen en dooft het razende vuur met het vuur van zijn bliksem. Schichtig

1) Atlas droeg tot straf, dat hij met de Titanen tegen Juppiter was opgestaan, het hemelgewelf op zijn schouders.

springen de rossen naar weerskanten op zij, rukken den
 315 nek los van het juk en laten de riemen gebroken achter.
 Hier liggen de teugels, daar de as, losgerukt van den
 dissel, ginds de spaken der verbrijzelde wielen en wijd en
 zijd liggen brokstukken van den vernielden wagen ver-
 spreid. Phaëton echter buitelt, terwijl de vuurgloed zijn
 320 goudblonde lokken verteert, in de diepte neêr en vliegt
 in een lange baan door de lucht, evenals soms een ster
 van den helderen hemel neerschiet en, ofschoon ze niet
 valt, toch schijnt te vallen. Ver van zijn vaderland ving
 de machtig stroomende Eridanus ¹⁾, aan den tegenover-
 gestelden kant der aarde, hem in zijn wateren op en
 spoelde hem het rookend gelaat af.

325 Westersche Stroomnymphen begroeven daarop zijn lijk,
 nog rookend van den driepuntigen bliksemstraal, onder
 een grafheuvel en versierden den grafsteen met dit opschrift :
 „Hier ligt Phaëthon, de bestuurder van den wagen zijns
 vaders : en al had hij dien niet geheel in zijn macht, toch
 was het een groot waagstuk waarbij hij omkwam.”

Phaëthon's vader, beklagenswaardig in zijn smartlijke
 droefheid, hield toen zijn gelaat achter wolken verborgen ;
 330 en, als wij ten minste 't gelooven, ging er, zoo zegt men,
 één dag voorbij zonder zonlicht. Slechts de brand (van 't
 heelal) verspreidde licht en zoo ontsproot er nog eenig
 nut uit die ramp. Clymene echter, nadat zij alles wat er
 bij een zoo groote ramp gezegd kan worden, gezegd had,
 doorkruiste droevig en van bezinning beroofd en met
 335 vaneengereten boezemkleed de geheele aarde ; en eerst
 zijn ontzield lichaam en daarna zijn gebeente zoekend,
 vond ze eindelijk zijn beenderen, aan een' vreemden oever
 begraven ; daar zonk ze ter aarde en overstroomde zijn

¹⁾ Een fabelachtige rivier in het uiterste Westen.

naam, op den marmeren grafsteen gelezen, met hare tranen en verwarmde dien met haar ontbloote borst.

a) 340—366 : de Heliaden.

340 Evenzoo storten ook de Heliaden ¹⁾ een stroom van tranen, een nutteloos geschenk voor den doode en met de vlakke hand zich op de borst slaande, roepen zij dag en nacht om Phaëthon, die hare jammerklachten niet meer zou hooren en werpen zij zich neêr op zijn graf.

Viermaal had reeds de maan, door vereeniging van hare hoornen, haar schijf vol gemaakt en weêr sloegen zij
 345 volgens haar gewoonte (want de voortdurende herhaling had het tot een gewoonte gemaakt) onder jammerklachten zich op de borst. En juist wilde Phaëthusa ²⁾, de oudste der zusters, zich ter aarde werpen (van droefheid), toen zij (eensklaps) klaagde dat hare voeten verstijfden. Reeds beproefde de blanke Lampetié ³⁾ haar ter hulp te komen, doch zij werd door een plotseling ontstanen wortel tegen-
 350 gehouden. De derde, toen zij juist van droefheid zich de haren wilde uitrukken, rukte bladeren zich van het hoofd. Weêr een andere treurt, dat haar beenen door een boomstam worden vastgehouden, weêr een andere dat hare armen in lange takken veranderen. En terwijl ze nog zich daarover verbazen, omsluit reeds een schors haar het onderlijf en omvangt achtereenvolgens haar buik, borst, schou-
 355 ders en handen en alleen haar mond, die „moeder! moeder!” roept, steekt er nog uit. Wat kan de moeder anders doen

¹⁾ Dochters van Helios (den Zonnegod) en Clymene; dus zusters van Phaëthon.

²⁾ d. i. de schijnende.

³⁾ d. i. de lichtende.

dan van de eene naar de andere snellen, waarheen de innerlijke aandrang haar maar heendrijft en, zoolang 't nog vergund is, kussen uitdeelen? Doch dat is haar niet genoeg: zij tracht hare lichamen van de boomstammen los te rukken en breekt de teedere takjes van hare handen
 360 af. Doch zie! eensklaps vloeien bloedige druppels, als uit een wonde, daaruit te voorschijn. „Spaar mij, moeder! ik smeeek 't u,” roept wie van haar maar gewond is, „spaar mij, ik smeeek 't u, in den boom rijt ge ons het lichaam vaneen. En nu, vaarwel!” — bij die laatste woorden sloot de schors haar allen den mond. Tranen ontvloeien aan de schors en van de pas ontsproten takken druppelend, stremmen zij door de warmte der zon tot barnsteen,
 365 welk kleinood de heldere stroom ¹⁾ opvangt en naar de jonge Latijnsche vrouwen meêvoert om het als sieraad te dragen.

b) 367—400: *Cygnus*.

Getuige van deze wonderbaarlijke gedaanteverwisseling was de zoon van Sthenelus ²⁾, Cygnus, die, ofschoon in den bloede van moederszijde ³⁾ u verwant, toch nog nader u, Phaëthon! stond door zijn vriendschap. Deze had zijn
 370 rijk verlaten (hij heerschte namelijk over het volk der Liguriërs en over machtige steden) en deed thans de groene oevers van den stroom Eridanus en het woud, door Phaëthon's zusters vermeerderd, van zijne jammerklachten weergalmen, toen plotseling de stem van den man verzwakte en witte vederen zijn lokken verbergen, zijn hals zich
 375 verlegt en ver van zijn borst zich uitstrekt en een zweim-

¹⁾ De Eridanus, zie vs. 324.

²⁾ Koning van Ligurië (in 't N. van Italië).

³⁾ Cygnus was aan Clymene verwant.

vlies zijn roodkleurige vingers aaneenbindt; vleugels omgeven zijn zijde en een stompe snavel bedekt zijn gelaat. Zoo wordt Cycnus een vroeger onbekende vogel ¹⁾; doch hij vertrouwt zich niet toe aan den hemel en ~~Juppiter~~, gedachtig aan het door dien God onrechtvaardig geslingerde bliksemvuur ²⁾: poelen en breede plassen bewoont
 380 hij; en vol haat tegen het vuur, koos hij tot woonplaats het water, den grootsten vijand van 't vuur.

De vader van Phaëthon intusschen, in doffe schemering (als in rouwkleed) gehuld en beroofd van zijn eigen glans, zooals hij pleegt te zijn, wanneer hij zijn aangezicht voor de aarde verbergt ³⁾, heeft een afschuw van het licht, van zich zelyen en van 't daglicht en geeft zich geheel over
 385 toorn en ontzegt het heelal zijne dienst. „Rusteloos genoeg,” zoo spreekt hij, „was van 't begin van den tijd af mijn lot en ik heb berouw over al 't werk, door mij zonder einde en zonder eer of dank verricht. Laat nu een ander, wien het maar lust, den wagen, die 't zonlicht draagt, voeren! En als niemand zich opdoet en alle Goden be-
 390 kenneren dat zij 't niet kunnen, laat hij zelf ⁴⁾ den wagen dan voeren, opdat hij ten minste, zoolang hij onze teugels beproeft te besturen, eindelijk eens zijn bliksem, die toch slechts dient om vaders kinderloos te maken, uit de handen legt. Dan zal hij eens weten, als hij de kracht der bij iederen hoefslag vuur slaande rossen heeft ondervonden, dat hij, die ze niet goed bestuurt, daarom nog niet den dood heeft verdiend!” Terwijl hij zóó spreekt, omrin-

¹⁾ nl. een zwaan (cycnus).

²⁾ Waardoor Phaëthon gedood werd, zie vs. 312.

³⁾ d. i. bij zonsverduistering.

⁴⁾ Uit toorn verzwijgt hij den naam van Juppiter.

gen alle Goden den Zonnegod en verzoeken hem met
 195 smeekende stem het heelal toch niet in duisternis te willen
 hullen. Zelfs Juppiter verontschuldigt zich wegens het
 slingeren van zijn bliksem en voegt als gebieders bedreigingen bij zijne smeekbede. Toen eerst verzamelt Phoebus ¹⁾
 zijn verbijsterde en van schrik nog sidderende rossen en
 in zijn smart woedt hij heftig met prikkelstaf ²⁾ en met
 200 zweep: want in zijn woede verwijt hij hun den dood van
 zijn zoon en rekent dien hun toe.

vs. 401—530: Callisto en Arcas.

Intusschen gaat de almachtige Vader de ontzaglijke
 muren van den hemel rond en onderzoekt, of niet een of
 ander deel door de kracht van het vuur reeds wankelt en
 ineensstort. Toen hij nu zag dat zij nog stevig waren en
 hun gewone sterkte hadden behouden, bezag hij (vervolgens)
 nauwkeurig de aarde en de werken der menschen.
 05 Arcadië echter, zijn geboorteland, is het meest het voorwerp
 van zijn ijverige zorg: hij herstelt weër de bronnen
 en de rivieren, die 't nog niet wagen te stroomen, schenkt
 weër gras aan de aarde en bladeren en takken aan de
 boomen en beveelt de beschadigde wouden zich weër met
 een groen kleed te tooien. Terwijl hij zoo telkens komt
 en weër gaat, werd zijn oog geboeid door een Nonacrinische ³⁾
 10 maagd en in 't diepst van zijn hart ontvlamt een vurige
 liefde. Nooit hield zij zich bezig met wol te kaarden en

¹⁾ Vgl. bij 1, 452.

²⁾ Vgl. bij vs. 127.

³⁾ d. i. Arcadische, zie bij 1, 690; haar naam (Callisto) verzwijgt Ovid., omdat deze sage bij iedereen bekend was; Callisto was de dochter van (den in een wolf veranderden) Lycaon, zie 1, 210—240.

te spinnen, noch met telkens op andere manier heur haar op te maken. Zoo vaak de spang haar kleet, de witte haarband haar ordeloos zwierende lokken bijeenhield en zij nu eens een gladde werpspies, dan weér een boog in
 415 de hand had genomen, was zij een volgeling van Phoëbe ¹⁾: en geen jageres, die den Maenalus ²⁾ betrad, was meer bij Trivia ³⁾ geliefd dan zij; doch geen aanzien is ooit van langen duur!

Reeds had de hoog staande zon meer dan de helft van haar baan afgelegd, toen zij een woud, door geen bijl ooit geschonden, binnentrad. Hier deed zij den pijlkoker van haar schouder en ontspande den boog, strekte zich
 420 uit op den met gras bedekten grond en vleide haar hals neér op den met mozaiek ingelegden pijlkoker. Zoodra thans Juppiter de vermoeide en onbewaakte maagd zag, sprak hij: „Van dit heimelijk minneavontuur ten minste zal mijn gade niets weten, óf, áls ze het te weten komt, welnu, dit (buitenkansje) is haar gekijf wel waard!”

425 Aanstonds neemt hij de gestalte en kleeding van Diana aan en zegt: „O maagd! gij, die deel uitmaakt van mijn jachtstoet, op welke berghoogten hebt gij gejaagd?” IJlings springt de maagd op van het grasveld en zeide: „Wees mij gegroet, Godin! Gij, in mijn oog nog verhevener dan Juppiter, al hoore hij ook zelf dit mijn woord!” Lachend
 430 hoort hij haar woord en verheugt zich dat hij nog boven zichzelf gesteld wordt en hij geeft haar kussen, niet behoorlijk gematigd en zooals geen maagd ze zou geven. En toen zij op 't punt stond hem te verhalen in welk woud zij gejaagd had, belette hij haar dit door zijn vurige

1) Zie bij 1, 476.

2) Gebergte in Arcadië.

3) (eig. Godin der driesprongen en kruiswegen) = Diana.

omarming en verraadt zoo op geenzins onschuldige wijze wie hij is. Zij, wel is waar, verzet zich er tegen, zooveel maar een vrouw dat vermag (o, hadt ge 't gezien, dochter 435 van Saturnus ¹⁾): ge zoudt genadiger geweest zijn) en wel biedt zij heftigen weerstand, maar wien zou een maagd of wie Juppiter kunnen overwinnen? Als overwinnaar keert Juppiter naar den hoogen hemel terug: doch haar is het woud en het bosch, de getuigen van hare schande, thans gehaat en verafschuwd. Daaruit terugkeerend, vergat ze 440 bijna den koker met de pijlen op te nemen en ook den boog, dien ze opgehangen had.

Doch zie! daar bespeurt haar Dictynna ²⁾, die juist, vergezeld door haar jachtstoet en trotsch op het gevelde wild over den hoogen Maenalus voortschreed en aanstonds roept zij haar tot zich. Eerst vluchtte de bij haar naam geroepene, vol vrees dat Juppiter daar weêr was in de 445 gestalte der Godin. Doch toen zij de nimfen tegelijk met haar zag voortschrijden, zag ze in dat er geen list of bedrog achter school en zij voegt zich bij het getal der anderen. Helaas! hoe moeilijk is het een schuldige misstap niet te verraden door de uitdrukking van het gelaat! Nauwelijks waagt ze 't hare oogen op te slaan en ze voegt zich niet, zooals ze vroeger gewoon was, aan de zijde der Godin, noch is ze de voorste in de geheele schaar; 450 doch ze is stil en zwijgt en verraadt door schaamroode blos haar geschonden kuischheid; en ware niet Diana een maagd geweest, ze had aan verscheidene kenteekenen haar misstap kunnen bemerken; nu bemerkten 't de nimfen, zoo zegt men. Negen maal was daarna de maan met volle schijf weder opgegaan, toen de Godin, afgemat door de

¹⁾ Juno, de vrouw van Juppiter.

²⁾ = Diana.

jacht en de vlammeende stralen haars broeders ¹⁾ een koel
 455 woud bereikte, waaruit een beek, het gladde zand met
 zich voerend, zacht murmelend te voorschijn stroomde.
 Deze plaats vond zij heerlijk en aanstonds raakte zij met
 haar voet even de oppervlakte van 't water aan: en toen
 ook dit haar heerlijk voorkwam, zeide zij: „Ver van hier
 is iedere ooggetuige: komt, laten wij onze naakte lichamen
 baden in 't stroomende water.” De Parrhasische ²⁾ maagd
 460 werd schaamrood; allen leggen ze haar kleederen af:
 ééne alleen talmt en zoekt uitstel. Fluks werd de dralende
 maagd haar kleed door de anderen ontnomen, waardoor
 met haar naakt lichaam tevens haar misstap zichtbaar
 werd. Toen sprak de Cynthische ³⁾ Godin tot de maagd,
 die, ontzet van schrik, haar schoot met beide handen
 zocht te bedekken: „Ga heen, ver van hier! en bezoedel
 470 niet langer de heilige bron” en zij beval haar zich uit
 haar gevolg te verwijderen.

Reeds lang had de gade van den grooten Donderaar
 alles gemerkt, doch ze had de zware straf er voor tot een
 geschikten tijd uitgesteld. Thans is er geen reden meer
 tot uitstel, want reeds was er een knaapje, Arcas — en
 daarover juist gevoelde zich Juno gekrenkt — uit den
 470 schoot der bijzit geboren. Zoodra had ze niet op dit knaapje
 een blik vol woeste grimmigheid geworpen, of zij sprak:

„Natuurlijk! dat ontbrak er nog maar aan, echtbreekster!
 dat ge zwanger werdt en de belediging mijner eer bekend
 werd door de geboorte van dien daar en dat de schandlijke
 echtbreuk van mijn Juppiter aan het licht kwam. Daar

¹⁾ Phoebus, de Zonnegod.

²⁾ = Arcadische, naar de landstreek Parrhasia.

³⁾ Cynthus, een berg op Delos, de geboorteplaats van Diana en Apollo.

zult ge niet ongestraft af komen ! want ik zal u uw (schoone)
 475 gestalte ontnemen, waarop ge zoo trotsch zijt en waardoor
 gij, onbeschaamde ! mijn gade behaagd hebt."

Zóó sprak zij en van voren bij haar lokken haar grij-
 pend, wierp ze haar voorover op den grond. Smeekend
 strekte zij de armen uit : daar begonnen (eensklaps) hare
 armen ruig met borstelige haren te worden bezet, haar
 handen begonnen zich te krommen en tot kromme klauwen
 480 te vergroeiën en als voeten dienst te doen en haar gelaat,
 weleer door Juppiter geprezen, werd misvormd door een
 breeden muil. En opdat geen beden en smeekende woor-
 den haar toorn tot zachtheid zouden bewegen, ontnemt
 ze haar de gave der spraak en slechts een toornig, dreig-
 end en schrik aanjagend gehuil komt uit haar grommende
 485 keel. Toch bleef nog haar vroegere geest, ook nu ze een
 beerin was geworden, bestaan en door aanhoudend klagend
 gebrom haar smart te kennen gevende, hief ze, wat zoo-
 veel als tot handen haar diende, naar den hemel en de
 sterren op en denkt ze, want spreken kan ze niet, aan
 Jupiters ondank. Ach ! hoe dikwijls dwaalde zij, daar ze
 niet waagde in 't eenzame woud uit te rusten, vóór haar
 490 huis en op de velden, weleer de hare, rond ! Ach ! hoe
 dikwijls werd ze door blaffende honden over de rotsen
 voortgejaagd en hoe vaak vluchtte zij, vroeger zelf jageres,
 thans vol angst en schrik voor de jagers ! Vaak, als ze
 wilde dieren zag, verschuilde zij zich, vergetende wat ze
 zelf was en zij, een beerin, sidderde van angst als ze
 495 beeren zag op het gebergte en doodelijk was zij bevreesd
 voor wolven, ofschoon haar vader daartoe behoorde ¹⁾).

Zie ! daar verschijnt, zijn moeder niet kennend, de zoon
 van Lycaon's dochter, Arcas, bijna vijftien jaar oud : en

¹⁾ Vgl. bij vs. 409.

terwijl hij de wilde dieren vervolgt en (voor de jacht) geschikte woudrijke bergdalen uitkiest en met saangeknoopte netten de Erymanthische ¹⁾ wouden omringt, ont-
 500 moet hij zijn moeder, die, zoodra ze Arcas zag, staan bleef en hem scheen te herkennen. Hij echter wilde reeds vluchten en niet wetend, dat zij zijn moeder was, werd hij bevreesd voor de beerin, die voortdurend hare oogen onbewegelijk op hem hield gevestigd en, daar zij vurig verlangde hem te naderen, stond hij op 't punt haar de borst met een' wondende pijl te doorboren. Doch de
 505 Almachtige (Juppiter) belette het en rukte, die snoode daad verhinderend, hen beiden weg en in een snelle windvlaag hen meésleurend door de ijle lucht, gaf hij beiden een plaats aan den hemel en herschiep hen tot dicht bij elkaâr staande sterrebeelden ²⁾.

Juno echter zwol van toorn, toen de bijzit daar onder de sterrebeelden fonkelde en ijlings daalde zij neêr in de
 510 zee tot de grijze Tethys ³⁾ en den ouden Oceanus, jegens wie zelfs de Goden vaak eerbied en ontzag koesteren en, gevraagd naar de reden van haar komst, vangt ze aldus aan :
 „Gij vraagt, waarom ik, Koningin der Goden, uit den hemel hier ben gekomen ? In mijn plaats beheerscht thans een andere den hemel ! Ik mag een leugenaarster heeten, wanneer ge niet, zoodra de nacht de aarde heeft verduis-
 515 terd, hoog aan den hemel twee pas tot die eer verheven sterrebeelden, ten schimp en krenking voor mij, zult aanschouwen en wel daar, waar de poolcirkel in de kortste baan om het uiterste einde der hemelas draait. Waarlijk,

¹⁾ De Erymanthus, een gebergte in Arcadië.

²⁾ Callisto als de groote Beer(in) en Arcas als Arctophylax (beerbewaker), vgl. ook bij vs. 176.

³⁾ Vgl. bij vs. 69.

bestaat er nog wel een reden, waarom men Juno niet zou krenken, zonder voor haar, de beleedigde, te sidderen? Mij, die de eenige ben, die nut sticht, als ik wil schaden? 520 Zie, hoeveel heb ik reeds volbracht! hoe geweldig groot is mijn macht! Ik belette Callisto een mensch te blijven, en — een Godin is ze geworden! Zóó weet ik schuldigen te straffen, zóó staat het dan nu met mijn geweldige macht! Laat hij ¹⁾ dan maar haar vroeger gelaat haar teruggeven en haar de gestalte van een wild dier ontnemen, zooals hij vroeger bij de Argolische kleindochter van Phoroneus ²⁾ 525 gedaan heeft! Waarom verstoot hij Juno niet en neemt hij Callisto niet tot vrouw, geeft hij haar geen plaats in mijn echtelijke slaapzaal en neemt hij Lycaon niet tot schoonvader? Welaan dan! als waarlijk de verachting, waaraan uw diep beleedigde pleegdochter ³⁾ bloot staat, u beiden het hart roert, verbied dan de groote en kleine Beer in de donkerblauwe zee neêr te dalen ⁴⁾ en jaag die sterrebeelden, aan den hemel, het loon voor haar 530 ontucht, opgenomen, van u weg, opdat niet die bijzit zich bade in uw' reine wateren."

vs. 531—547: De Raaf en Coronis.

Nauwelijks hadden de beide Godheden der zee met een hoofdwenk haar wensch ingewilligd, of de dochter van Saturnus ⁵⁾ zweefde op haar licht te besturen wagen door

¹⁾ In haar verontwaardiging en minachting kan zij er niet toe komen Juppiter bij zijn naam te noemen.

²⁾ d. i. Io, vgl. 1, 729—747 en de aant. bij 1, 668.

³⁾ Reeds bij Hom. Ilias, 14, 200 vlg. komen Oceanus en Tethys als pleegouders van Juno voor.

⁴⁾ Vgl. bij vs. 172.

⁵⁾ Juno.

de heldere lucht weér ten hemel, vergezeld door haar bontkleurige pauwen ¹⁾): de pauwen, sedert korten tijd, na het dooden van Argus, bontkleurig als gij, klapzieke raaf! die, terwijl ge vroeger wit waart geweest, eerst kort geleden
 535 plotseling veranderd waart in een vogel met zwarte vleugels. Deze toch was weleer een zilverwitte vogel met sneeuw-witte vederen, zoodat hij de over haar geheele lichaam vlekkeloos witte duiven gelek en niet onderdeed voor de ganzen, die eens door haar waakzaam gesnater het Capi-tool zouden redden, noch ook voor de zwaan, die gaarne in stroomende wateren zich ophoudt. Doch zijn tong bracht
 540 hem in 't ongeluk. Door de schuld van zijn klapzieke tong is zijn kleur, die eerst wit was, thans het tegenovergestelde van wit.

Er was namelijk in geheel Haemonia geen vrouw, schooner dan Coronis uit Larissa ²⁾. U ten minste, Delphische God ³⁾! behaagde zij, zoolang ze nog kuisch of onbespied
 545 was. Doch eindelijk bemerkte de aan Phoebus gewijde vogel ⁴⁾ hare ontrouw en, onverbiddelijke verklikker die hij was, begaf hij zich, om haar heimelijke schuld te onthullen, op weg naar zijn meester.

a) 547—590 : *de Kraai.*

Op zijn weg daarheen volgt hem, om alles te weten te komen, met klappende vleugels de klapzieke kraai en, na de reden van zijn tocht te hebben vernomen, zegt zij : „De weg, dien ge gaat, zal uw ongeluk zijn : o ! veracht

¹⁾ Vgl. 1, 722 vlg.

²⁾ Stad in Thessalië (= Haemonia), vgl. bij 1, 568.

³⁾ Apollo (vgl. bij 1, 516).

⁴⁾ d. i. de raaf (uit wier vlucht en geschreeuw men de toekomst voorspelde ; daarom was hij aan Apollo gewijd).

550 niet de voorspelling, die ik u doe. Zie, wat ik zelf ben
 geweest en wat ik thans ben ¹⁾ en vraag dan naar mijne
 schuld: dan zult ge bevinden, dat mijn trouw mijn onge-
 luk is geweest. Eens, in vroegeren tijd, had namelijk
 Pallas ²⁾ Erichthonius ³⁾, een kind, zonder moeder geboren,
 in een kistje, gevlochten uit Attische ⁴⁾ teenen, opgesloten
 555 en dit aan de drie maagdelijke dochters van den twee-
 vormigen Cecrops ⁵⁾ gegeven met de voorwaarde er bij, dat
 zij haar geheim niet mochten aanschouwen. Ik, achter
 dunne bladeren en takken verscholen, bespiedde van uit
 een dichtgebladerden olm, wat zij deden. Twee, Pandrosos
 en Herse, bewaken eerlijk en trouw het haar toevertrouwde
 pand. Doch ééne, Aglauros, noemt hare zusters vreesachtig
 560 en maakt met haar hand den knoop (waarmeê het gesloten
 was) los. En toen zien zij daarin een kindje en tevens
 een daarnaast zich uitstreckende slang. Snel bericht ik
 de Godin, wat er gebeurd was: en tot loon daarvoor wordt
 mij toen dezen dank bewezen, dat ik, naar men algemeen
 vertelde, uit de bescherming van Minerva verstooten was
 en dat ik zelfs achtergesteld werd bij den vogel van den
 nacht ⁶⁾! Mijn straf kan den vogels tot waarschuwing
 565 dienen, dat ze door hun babbelsucht zich geen gevaar op
 den hals halen. Maar misschien (zult ge zeggen) heeft zij
 niet uit eigen beweging, en terwijl ik toch niet haar om
 zóó iets vroeg, mij tot haar lievelingsvogel begeerd? Dat
 moogt ge aan Pallas zelve vragen: hoe vertoornd zij ook

¹⁾ Zie vs. 561—563.

²⁾ Pallas (d. i. maagd, maagdelijke Godin) = Minerva.

³⁾ Uit de aarde ontsproten zoon van Vulcanus.

⁴⁾ d. i. uit Attica (hoofdstad Athene).

⁵⁾ Mythische stichter van de burecht (Cecropia) van Athene; twee-
 vormig: d. i. half mensch, half slang.

⁶⁾ De aan Minerva gewijde nachtuil.

is, zal zij dít, door toorn vervoerd, toch niet ontkennen. Ik was namelijk vroeger de dochter van den beroemden Coroneus, koning in 't Phocensische land (wat ik u zeg, 570 is overal bekend) en ik was toen een koninklijke maagd en mijn hand werd (ge moet niet min van mij denken) door rijke minnaars gezocht. Doch mijn schoone gestalte was mijn ongeluk. Want toen ik eens langs het zandige strand met langzame schreden, zooals 't mijn gewoonte is, een wandeling deed, zag mij de God van de zee ¹⁾ en aanstonds ontvlamde hij in liefde tot mij. En toen hij 575 met smeeken den tijd en zijn vleierende woorden vruchtloos verkwistte, wil hij geweld gebruiken en vervolgt mij. Ik vlucht en verlaat het vaste zand van de kust en mat mij vruchteloos af in het mulle zand van het strand. Toen roep ik Goden en menschen om hulp aan: maar mijn stem drong tot geen sterveling door. Doch de maagdlijke Godin werd met mij, maagd, bewogen en verleende mij 580 hulp. Juist strekte ik mijne armen ten hemel: daar begonnen (eensklaps) mijne armen met lichte, zwarte vleugels te worden bedekt. Ik beproefde mijn kleed van mijn schouders te werpen: maar reeds was het in vederen veranderd en had in mijn huid diepe wortels geschoten. Ik trachtte met de vlakke hand (uit droefheid) op mijn naakte borst 585 te slaan; maar reeds had ik geen handen meer noch ook een naakte borst. Ik liep voort: maar het zand hield niet meer, zooals vroeger, mijn voeten tegen, neen! ik zweefde veeleer dicht langs den grond. Weldra vloog ik, door de lucht meêgevoerd, omhoog en werd aan Minerva tot onbesproken gezellin gegeven. Wat baat mij dat echter, als Nyctimene ²⁾,

¹⁾ Neptunus.

²⁾ Nyctimene, dochter van den Lesbischen koning Epopeus, werd in een nachtuil veranderd.

590 wegens een gruwzame misdaad tot vogel geworden, thans
mijne eereplaats inneemt?

b) 591—632: *Nyctimene*; *Coronis*.

Of hebt ge niet gehoord van die zaak, in geheel Lesbos
aan ieder bekend, dat Nyctimene het echtelijk bed van
haar vader geschonden heeft? Wel is ze thans een vogel,
maar, van haar schuld zich bewust, ontvlucht zij de oogen
der menschen en 't daglicht en verbergt ze haar schande
595 in de duisternis en door alle vogels wordt zij uit het
geheele luchtruim verbannen."

Toen ze aldus sprak, antwoordde haar de raaf: „Mogen
die pogingen van u om mij tot terugkeer te bewegen u
zelve ten ongeluk zijn, dat smee ik: om uw ijdele
voorteekens bekreun ik mij niet!" en hij geeft zijn begonnen
tocht niet op en verhaalt aan zijn meester, dat hij Coronis
bij een Haemonischen jongeling ¹⁾ heeft zien slapen.

600 De laurierkrans ontviel den minnenden God bij 't ver-
nemen van die schuldige daad en tegelijk verdween de
vriendlijke trek en de kleur van zijn gelaat en ontzong
hem de citerpen. En daar zijn gemoed gloeide van opbrui-
senden toorn, grijpt hij zijn gewone wapens, spant zijn
605 kromhoornigen boog en doorboorde met onontwijkbaren
pijl dien boezem, die zoo vaak aan zijn borst had gerust.
Getroffen, slaakte ze een zucht en het ijzer uit haar lichaam
trekkende, overstroomde zij haar blanke leden met een
purperen bloedstroom en sprak: „Gaarne ontvang ik,
Phoebus! mijn straf van uw hand, maar liefst had ik eerst
nog mijn kind het aanzijn geschonken: nu zullen wij
610 beiden in één persoon sterven." Dit slechts sprak zij en

¹⁾ Haemonisch = Thessalisch (vgl. bij 1, 568); jongeling: Ischys.

terstond ontstroomde met het bloed haar het leven [en de koude des doods beving aanstonds haar ontziend lichaam].

Berouw — doch helaas ! te laat — had de minnende God over die wreede straf en hij gruwt van zichzelf, dat hij het verhaal had aangehoord en zóó heftig in toorn was ontbrand : hij gruwt van den vogel, door wien hij gedwongen was het overspel en de oorzaak van zijne smart
615 te vernemen, maar niet minder gruwt hij van zijn boog en zijn hand en met zijn hand van zijn roekeloos werptuig, zijn pijlen : hij koestert en verwarmt de ineengezegen Coronis aan zijne borst, spant al zijne krachten in om door (helaas !) te late hulp haar dood nog te voorkomen en wendt te vergeefs zijn genezende kunst aan.

Doch toen hij dit alles te vergeefs had beproefd en hij den brandstapel reeds zag gereed maken en hij een laatsten
620 blik wierp op haar leden, die zoo aanstonds door de vlammen zouden worden verteerd, toen eindelijk slaakte hij een zucht (want door tranen mag het gelaat van een God niet worden bevochtigd) uit het diepst van zijn borst : evenals wanneer, voor de oogen der moeder, de hoog langs het rechter oor gezwaaide slachtbijl met luidklinkenden slag de (binnenwaarts) gewelfde slapen van haar
625 nog zuigend kalf verplettert. Nadat hij echter welriekende balsem, waarvoor hij geen dank meer zou ontvangen, over haar borst had uitgegoten en haar (voor 't laatst) had omhelsd en hij de, door onrechtvaardige straf veroorzaakte, laatste eer had bewezen, duldde Phoebus het niet, dat zijn kind in dezelfde asch zou verzinken, maar hij ont-
630 zijner moeder en droeg hem naar de grot van den twee-

1) Aesculapius, God der geneeskunde.

vormigen Chiron ¹⁾ en den raaf, die reeds hoopte op belooning voor zijn waarheidsprekende tong, verbood hij voortaan onder de witgevederde vogels te verkeerem.

vs. 633—675: Ocyrhoé.

Intusschen was Chiron, het halfdier, blijde met zijn pleegzoon van goddelijk geslacht en verheugde zich over die met zorg en moeite gepaard gaande eer. Doch zie!
 635 daar verschijnt, de schouders met goudblonde lokken bedekt, de dochter van den Centaur, welke eens de nimf Chariclo aan de oevers van een snelstroomende rivier hem had gebaard en die zij Ocyrhoé genoemd had. Deze was 't niet genoeg, dat zij de wetenschap en kunst haars vaders geleerd had: zij voorspelde ook 't nog verborgen lot.

640 Toen zij dus eens in haar gemoed door profetische geestdrift was aangegrepen en ze door den God ²⁾, die diep in haar hart woonde, in bezieling ontvlamd was, zag zij het knaapje aan en sprak: „Groei en was op, gij knaap! heilbrenger aan 't gansche aardrijk! u zullen de lichamen der stervelingen vaak hun behoud te danken hebben. U zal 't vergund zijn het door den dood reeds weggerukt
 645 leven weér terug te geven. Doch waagt ge dit slechts één enkele maal tegen den wil der Goden, dan zult ge door het bliksemvuur van uw' grootvader ³⁾ belet worden het op nieuw te kunnen doen en dan zult gij van een God een bloedeloos lijk worden, daarna uit een lijk weder een God en zoo zult ge tweemaal van lot veranderen. Ook

¹⁾ Een om zijn wijsheid beroemde Centaur, leermeester van Hercules, Achilles en Aesculapius. — tweevormig: een Centaur was half mensch, half paard.

²⁾ Apollo.

³⁾ Juppiter.

gij, dierbare vader! die nu nog onsterfelijk zijt en volgens
 650 de bestemming uwer geboorte geschapen om eeuwig te
 leven, eens zult ge wenschen, dat ge kondt sterven, wan-
 neer ge gefolterd zult worden door 't in uw gewonde
 leden opgenomen giftige bloed van een gruwzame slang ¹⁾:
 dan zullen de Goden u van een eeuwig levende tot een
 sterveling maken en de drie Schikgodinnen zullen uw
 levensdraad afsnijden."

655 Nog ontbrak er iets aan haar voorspelling ²⁾. Zij slaakt
 een zucht diep uit haar borst en terwijl opwellende tranen
 langs hare wangen biggelen, sprak zij: „Mijn lot verhin-
 dert mij en verbiedt me nog meer te spreken en het
 gebruik van mijn stem wordt mij ontzegd. Ach! de kunst
 van waarzeggen, die mij den toorn der Godheid op den
 660 hals heeft gehaald, was zóóveel niet waard; liever zou ik
 nooit de toekomst hebben gekend. Reeds wordt mij — ik
 zie het! — mijn menschelijke gestalte ontnomen, reeds
 behaagt gras mij als spijs, reeds voel ik in mij een drang
 om over de wijde velden te rennen. Ik voel me in het
 mij verwante ³⁾ lichaam van een merrie veranderen. Maar
 waarom geheel en al? Mijn vader heeft toch een dubbele ⁴⁾
 gestalte —!”

665 Terwijl ze zóó sprak, was reeds het laatste deel harer
 klacht weinig verstaanbaar en hare woorden waren ver-
 ward en onduidelijk: weldra waren 't zelfs geen woorden

¹⁾ Chiron werd nl. bij ongeluk door Hercules met een in het gif
 der Lernaeïsche slang gedoopten pijl gedood.

²⁾ Haar eigen gedaanteverwisseling verhindert haar nl. er bij te
 voegen, dat Chiron als een sterrebeeld (de Centaur) aan den hemel
 zou worden opgenomen.

³⁾ Verwant: omdat haar vader Chiron, als Centaur, voor de helft
 een paard was.

⁴⁾ Zie bij vs. 630.

meer, noch scheen het 't geluid van een merrie, maar 't was of ze de stem van een merrie nabootste: doch reeds na korten tijd liet ze een duidelijk, echt gehinnik hooren en strekte ze haar armen neêr naar het gras. Toen groeien
 370 haar vingers (en teenen) aaneen en een lichte hoef vereenigt de vijf nagels (van handen en voeten) door een ongespleten stuk hoorn; ook haar gelaat en haar hals nemen in omvang toe; en het grootste gedeelte van haar lang sleepend opperkleed verandert in een staart. De zwierende lokken, die over haar hals fladderen, gingen in rechts neêrgolvende manen over; en tegelijk kreeg haar stem en haar gestalte een nieuwen vorm: ook een nieuwen
 375 naam ¹⁾ ontving zij door haar wonderbaarlijke gedaante-verwisseling.

vs. 676—707: Battus.

Thans barstte de halfgod, zoon van Philyra ²⁾, in tranen uit en riep, doch te vergeefs, uw hulp, God van Delphi ³⁾ in. Want gij waart niet bij machte de bevelen van den grooten Juppiter krachteloos te maken en al kondet ge dat, ge waart op dat oogenblik afwezig. Gij vertoefdet
 380 toen in Elis en op de Messenische velden. 't Was toen ter tijd, toen een ruige herderspels u dekte en een in 't woud gesneden olijfstok uw rechterhand ten stut diende, en ge een herdersfluit, uit zeven rietjes van ongelijke lengte vervaardigd, in de andere hand droegt. En terwijl u de min het harte vervult en de herdersfluit uw harts-tocht tot rust bracht, waren, naar men verhaalt, uwe

¹⁾ nl. Hippo of Hippe (d. i. merrie).

²⁾ Chiron was de zoon van Saturnus en de nimf Philyra.

³⁾ Zie bij vs. 543.

runderen, onbewaakt, voortgelopen naar de Pylische ¹⁾
 685 velden. Daar zag ze de zoon van Maja ²⁾, de dochter van
 Atlas, en met de hem eigene sluwheid roofde hij ze weg
 en verborg ze in de bosschen.

Niemand had iets van dien diefstal gemerkt, behalve
 een in die streken welbekende grijsaard; Battus noemden
 hem al zijne bureu. Deze had daar het opzicht over de
 woudrijke bergdalen en grasrijke weiden van den rijken
 690 Neleus ³⁾ en hoedde er diens kudden van uit edel ras
 gesproten merries. Voor dezen beducht, nam Mercurius
 met vleierende hand hem ter zijde en sprak tot hem:
 „Vriend! wie ge ook zijt, als soms iemand naar die run-
 deren daar vraagt, zeg dan dat gij ze niet hebt gezien.
 En opdat u althans eenige dank voor dien dienst worde
 vergolden, zoo ontvang tot belooning een mooie koe!” en
 695 tegelijk gaf hij hem die. Na die in ontvangst te hebben
 genomen, sprak nu die vriend aldus: „Ga maar gerust
 heen; die steen daar zal eer van uw diefstal spreken, dan
 ik!” en tevens wees hij hem den steen. Juppiter's zoon ⁴⁾
 gaat daarop schijnbaar heen, doch spoedig keert hij terug
 en, na met zijn stem ook zijn gestalte te hebben veran-
 derd, zeide hij: „Bouwman! als je soms hierlangs runderen
 700 hebt zien loopen, help mij dan en verzwijg mij den diefstal
 niet. Tot belooning zul je een koe met den stier, die bij
 haar hoort, krijgen.” Daarop zeide de grijsaard, nadat zijn
 loon was verdubbeld: „Aan den voet van gindschen berg
 zult gij ze vinden.” En ze waren ook werkelijk aan den
 voet van dien berg.

¹⁾ Pylus, stad in Elis.

²⁾ Maja was de moeder van Mercurius (vgl. ook bij 1, 670).

³⁾ Vorst van Pylus en vader van Nestor.

⁴⁾ Mercurius.

Toen sprak de kleinzoon van Atlas lachend: „Trouwe-
 looze, je verraadt me aan mij zelve! Mij (hoor je!) ver-
 705 raad je aan mij zelve!” en hij verandert (oogenblikkelijk)
 den meenedigen in een' harten steen, die ook nu nog
 „de Verklikker” ¹⁾ genoemd wordt; en zoo kleeft nog de
 oude schande aan dien onschuldigen rotssteen.

vs. 708—832: Mercurius, Herse en Aglauros.

Van hier verhief zich de Herautstafdrager ²⁾ op gestrekte
 wiken en, door het hooge luchtruim vliegend, zag hij
 weldra neêr op de Munychische ³⁾ velden en den Minerva
 710 dierbaren grond en op de olijfgaard van het met zorg
 beplante Lycéum ⁴⁾. Juist droegen, naar oud gebruik, op
 dien dag kuische maagden gewijde heilige voorwerpen in
 bekranste korfjes op het hoofd naar de feestlijk versierde
 burcht van Pallas ⁵⁾. Vandaar zag thans de gevleugelde ⁶⁾
 God ze terugkeeren en aanstonds zet hij zijn tocht niet
 715 meer in rechte lijn voort, maar vliegt in een zelfden
 kring rond. Evenals een roofgierige valk, wanneer hij de
 edele deelen ⁷⁾ (der offerdieren) in 't oog krijgt, vol vrees —
 want dicht opeen staan de offerdienaars rondom het offer —

¹⁾ Bij Pylus was, naar men zeide, een rots in den vorm van een
 mensch, die daar de Verklikker genoemd werd.

²⁾ Mercurius (als herant en bode van Juppiter).

³⁾ Munychia, schiereiland tusschen de beide havens (Piraeus en
 Phaleron) van Athene.

⁴⁾ Een plaats, waar lichaams oefeningen werden gehouden (gym-
 nasium) dicht bij Athene.

⁵⁾ Dit had om de 5 jaar plaats op het feest der Panathenaeën;
 burcht van Pallas (vgl. bij vs. 553) = Acropolis.

⁶⁾ eig. met vleugelsandalen voorzien, zie 1, 671.

⁷⁾ Edele deelen, d. i. hart, lever, long en milt (waaruit men de
 toekomst voorspelde).

in een kring rondvliegt en er niet toe kan komen zich verder er van te verwijderen en begeerig, met klappende wieken, om den gehoopten buit rondzweeft: zóó vliegt
 720 de vlugge Cyllenier ¹⁾ boven de Actaeische ²⁾ burcht in het rond en beschrijft kringen op een zelfde plek in het luchtruim.

Evenals Lucifer ³⁾ schitterender dan alle andere sterren glanst en de gouden Phoebe ⁴⁾ schitterender dan Lucifer, zóó schreed, heerlijker en schooner dan alle andere maag-
 725 den, Herse voort en was het sieraad van den plechtigen optocht en van hare gezellinnen. Juppiter's zoon was verbaasd en verstomd over haar schoone gestalte en, zwevende in de hooge bovenlucht, ontgloeide hij, evenals wanneer een looden kogel, uit een Balearische ⁵⁾ slinger geworpen, voortsnel en onder het voortvliegen begint te gloeien en hoog in de lucht den heeten gloed ontvangt,
 730 dien hij te voren niet had. Aanstonds verandert hij van richting en, de hooge bovenlucht verlatende, vliegt hij neêr naar de aarde, doch neemt geen andere gestalte aan: zoo groot is zijn vertrouwen op zijn schoone gestalte. Toch, hoewel deze onberispelijk is, verhoogt hij haar schoonheid met zorg; hij strijkt zijne lokken glad en schikt zijn overkleed in orde, opdat het sierlijk neêrhange
 735 in het oog zouden vallen; ook zorgt hij, dat de staf in zijn rechterhand, waarmede hij slaap brengt en afweert,

¹⁾ Vgl. bij 1, 713.

²⁾ Actaeisch (= Attisch) = van Athene.

³⁾ Vgl. bij vs. 115.

⁴⁾ Zie bij 1, 11.

⁵⁾ De bewoners der Balearische eilanden (aan de Spaansche kust) waren beroemd als slingeraars.

zich slank en sierlijk voordoet en dat de vleugelsandalen aan zijne net gereinigde enkels blinken.

In een afgezonderd deel van het huis lagen drie vertrekken, met ivoor en schildpad versierd, van welke gij, Pandrosos, het rechter, Aglauros het linker en Herse het
740 middenste bewoonde. Zij, die het linker (vertrek) bewoonde, bemerkte het eerst de komst van Mercurius en waagde het den God naar zijn' naam en de reden van zijne komst te vragen. Haar antwoordde daarop de kleinzoon van Atlas en Pleione ¹⁾ aldus: „Ik ben degene, die de woorden mijns vaders, op zijn bevel, door het luchtruim overbreng. Mijn vader is Juppiter zelf. Doch ik zal u geen
745 onware redenen verzinnen — wil gij slechts uw zuster getrouw zijn en de tante van mijn (aanstaand) kroost heeten — Herse is de reden van mijne komst: verleen gij, smee ik u, mij, den minnende, goedgunstig uw bijstand.”

Doch Aglauros ziet hem aan met den zelfden blik, waarmeê zij, kort geleden, het verborgen geheim der blonde
750 Minerva aanschouwd had ²⁾ en zij verlangt voor dien dienst een zware som gouds en dwingt hem intusschen het huis te verlaten.

Toen wierp de Godin van den krijg ³⁾ een' toornigen blik op haar en slaakte diep uit haar borst een zucht in zóó felle gemoedsbeweging, dat zij haar borst en tegelijk de aegis ⁴⁾ op haar heldhaftige borst deed sidderen en
755 schokken. Eensklaps schoot het haar in de gedachte, dat

¹⁾ Ouders van Maja, Mercurius' moeder.

²⁾ Zie vs. 552—561.

³⁾ Minerva.

⁴⁾ Het met het hoofd van Medusa voorziene borstharnas (of schild) van Minerva.

Aglauros met goddelooze hand haar geheim had onthuld, toen zij eens het zonder moeder geboren kind van den Lemnosbewonenden God ¹⁾, tegen de door haar gegeven belofte in, had aanschouwd: en dat Aglauros nu bij Mercurius en ook bij haar zuster geliefd zoude zijn en rijk door het aannemen van 't goud, dat zij begeerig verlangd had.

760 Aanstonds ijlt zij naar de met een laag zwart, rottend vuil bedekte woning der Afgunst. De woning van deze, in het diepst eener vallei verborgen, is verstoken van zonlicht, ontoegankelijk voor eenigen wind, somber en overal vervuld met een verstijvende koude en altijd is ze zonder eenige warmte of vuur en altijd heerscht er de diepste duisternis.

765 Zoodra nu de in den krijg geduchte, manlijk-heldhaftige maagdlijke Godin daar was gekomen, bleef ze staan vóór het huis (want het betaamde haar niet de woning binnen te treden) en klopte met de punt van haar speer tegen de deur. Onmiddellijk opende zich toen de vleugeldeur op haar geklop. Daar zag ze de Afgunst daar binnen bezig met het vleesch van adders te eten, het voedsel

770 van haar giftig gemoed, en haastig wendde ze haar oogen af van dat schouwspel. Doch gene heft thans zich traag van den grond, laat de half afgeknaagde adders liggen en loopt langzaam met slependen tred voort. Zoodra zij de Godin zag, zóó schoon van gestalte en wapenen, steende ze en vertrok haar gezicht tot een diepe zucht. Bleeke

775 kleur zetelt op haar gelaat, magerheid ligt over geheel haar lichaam, nergens heen richt ze rechtuit haar blik, hare tanden zien geel van het vuil, haar borst ziet groen van gal en haar tong is vochtig van venijn. Nooit licht

¹⁾ Vulcanus, zie verder vs. 552—561.

ze, behalve wanneer het zien van (andrer) droefheid en smart haar daartoe kittelt. Slaap ook geniet zij nooit, daar ze door steeds waakzame zorgen altijd in onrust
 780 verkeert, maar ze ziet tot haar verdriet den voorspoed der menschen en kwijnt van 't aanschouwen er van weg; zij knaagt aan anderen en te gelijk aan zich zelve en is zoo zich zelve een martelende straf. Toch, hoezeer ze ook een afschuw van haar had, sprak Titonia ¹⁾ haar met korte woorden aldus aan :

„Stort uw verpestend venijn in de borst van ééne der
 785 dochters van Cecrops ²⁾. Dat móet. 't Is Aglauros, die ik bedoel.” Toen, zonder één woord verder te spreken, vluchtte zij weg en met haar speer zich opgevend, hief ze zich op van de aarde.

Gene zag met zijdelingschen blik de wegvluchtende Godin na en liet een zacht gemompel hooren, want het deed haar verdriet, dat Minerva haar wensch zou vervuld zien; daarop nam ze haar staf, aan alle zijden met doornen
 790 omslingerd en, in zwarte wolken gehuld, vertrapte ze, waarlangs ze maar kwam, de bloeiende velden, verbrandde alle kruiden en gras en rukte alle toppen (der planten) af; tevens verpestte zij met haar verderflijken adem de menschen, steden en huizen, tot ze eindelijk de burcht van Tritonia in 't oog kreeg, bloeiend door talentvolle
 795 mannen en welvaart en feestlijken vrede en ter nauwernood weêrhoudt ze haar tranen, omdat ze nergens tranen en jammer bespeurt.

Doch nadat ze het slaapvertrek van Cecrops' dochter was binnengetreden, doet ze wat haar bevolen was en raakt de borst van Aglauros met hare met roest bedekte

¹⁾ Naam van onbekenden oorsprong voor Minerva (Hartman).

²⁾ Cecrops (vgl. bij vs. 555), vader van P., Agl. en Herse.

handen aan, vult haar gemoed met stekelige doornen,
 800 ademt verderfelijke zwadder haar in de borst en verspreidt
 en sprenkelt pikzwart venijn door merg en gebeente en
 tot diep in haar hart. En ten einde de oorzaken van ver-
 derfelijke afgunst door een meer nabijzijnd voorwerp op
 te wekken, doet ze voor haar oog de gestalte van haar
 zuster verschijnen en het gelukkige huwelijk dier zuster
 en ook den God in heerlijke gestalte en dat alles maakt
 805 ze nog grooter en schooner. Daardoor geprikkeld en ver-
 bitterd, wordt (Aglauros) de dochter van Cecrops door
 verborgen smart gekweld en gefolterd en vol onrustige
 angst zucht en steent ze bij nacht en bij dag en in lang-
 zame uitering kwijnt de diep rampzalige weg evenals ijs,
 wegsmeltend onder vluchtige stralen der zon. En evenzoo
 ontvlamt ze in nijd over 't geluk der gelukkige Herse,
 810 als wanneer vuur onder stekelige struiken gelegd wordt,
 die niet helder opvlammen maar in langzame smeuling
 verbranden. Dikwijls wenscht zij den dood, om maar niet
 zóó iets te aanschouwen; dikwijls is ze van plan 't als
 een misdaad aan haar strengen vader mede te deelen.

Eindelijk zette zij vóór op den drempel zich neêr om
 den God, bij zijn komst, den toegang tot 't huis te beletten.
 815 En terwijl hij zich uitput in vleiende woorden en smeek-
 beden en vriendlijke taal, sprak zij tot hem: „Houd maar
 op: van deze plaats verroer ik mij niet, vóór ik u terug
 heb gedreven.” — „Goed dan! blijven wij bij die afspraak!”
 sprak daarop de vlugge Cylleniër¹⁾, en met zijn staf
 opende hij daarop aanstonds de met gedreven beeldwerk
 versierde deur. Doch terwijl zij op tracht te staan, kun-
 820 nen de leden, die wij bij 't gaan zitten buigen, door logge
 zwaarte en stijfheid zich niet meer bewegen. Wel doet ze

¹⁾ Vgl. bij 1, 713.

haar uiterste best haar romp recht op te heffen, maar het gewricht van haar knieën wordt stijf en koude verbreidt zich over haar onderlijf en haar aderen verbleeken door 825 verlies van het bloed. En evenals de kanker, die onherstelbare kwaal, wijd en zijd pleegt voort te vreten en de nog onaangetaste deelen bij de reeds bedorvene voegt, zóó drong langzaam de koude des doods in haar lichaam door en sloot alle wegen van den voor het leven noodzakelijken adem af. Reeds beproefde zij het niet meer te spreken en, al had ze 't beproefd, ze had geen weg voor haar 830 stem. Reeds was haar hals geheel van steen en haar mond was steenhard geworden en zij zat daar neér als een bloedeloos beeld. Ook was de steen niet wit; haar afgunstige aard had dien met een zwarte kleur als met vergif doortrokken.

vs. 833—875: Juppiter en Europa.

Zoodra nu de kleinzoon van Atlas deze wraak voor haar woorden en goddeloozen aard had genomen, verliet hij het 835 naar Pallas genoemde land ¹⁾ en vliegt op klappende wieken de bovenlucht in. Dáár riep hem zijn vader ²⁾ ter zijde en, de liefde, die hem daartoe aanspoorde, verhelend, sprak hij: „Mijn zoon! trouwe dienaar mijner bevelen! talm niet, maar zweef langs uw gewone baan snel naar beneden en ga naar het land, dat aan de linkerzijde naar 840 uw moeder omhoog ziet ³⁾ (de bewoners aldaar noemen 't

¹⁾ d. i. Athene (Minerva heet in het Grieksch: Athene).

²⁾ Juppiter.

³⁾ d. i. Phoenicië, omdat het voor Juppiter, die juist naar het Zuiden ziet, links onder de Plejaden (waartoe Maja, de moeder van Mercurius behoorde; zie bij 1, 670) lag.

het Sidonische land ¹⁾); en de runderen des konings, die ge daar in de verte in het gras van 't gebergte ziet grazen, drijf die allen naar 't zeestrand."

Zóó sprak hij en de jonge stieren, onmiddellijk van 't gebergte weggedreven, gaan aanstonds allen, zooals 't hun bevolen werd, naar het zeestrand, waar de dochter ²⁾ van 845 den machtigen koning, vergezeld door Tyrische ³⁾ maagden, met spelen zich placht te vermaken.

Slecht passen goddelijke majesteit en liefde bij elkaâr, noch gaan zij behoorlijk te samen gepaard. De wijdmachtige Vader en beheerscher der Goden, wiens rechterhand met drievoudige bliksemstralen gewapend is en die door zijn hoofdwenk alléén het heelal doet daveren en schokken, laat dan ook zijn waardigheid als heerscher achter en 850 neemt de gestalte aan van een stier en, onder de andere stieren zich mengend, loeit hij en wandelt, heerlijk schoon van gestalte, in het zachte gras rond! Zijn kleur toch is die van sneeuw, waarop nog geen harde voetstap heeft getreden en welke de vochtige zuidenwind nog niet heeft doen smelten. Zijn nek zwelt van spieren; van zijn voorschoft hangt de kossem zwaar naar beneden; wel zijn 855 zijne horens klein, maar zoo sierlijk dat men zou kunnen beweren dat een kunstenaarshand ze gemaakt had en doorzichtiger zijn ze dan een juweel van het zuiverste water. Zijn kop ziet er gansch niet dreigend uit en zijn oog niet vreeswekkend en de uitdrukking van beiden is enkel vreedzaam. Agenor's dochter ⁴⁾ verbaast er zich over, dat hij zoo schoon is en in 't geheel niet dreigt met kamp en gevecht.

¹⁾ Phoenicië, naar de aldaar gelegen stad Sidon.

²⁾ Europa, dochter van koning Agenor.

³⁾ Tyrus, stad in Phoenicië.

⁴⁾ Zie bij vs. 844.

- 860 Doch, hoe zachtzinnig hij ook is, eerst schroomt ze hem aan te raken: maar weldra nadert zij hem en houdt hem bloemen en kruiden vóór den blanken bek. Blijde en verheugd is de minnende (God) en, in afwachting van het gehoopte liefdesgenot, kust hij haar handen (ter nauernood nog stelt hij het overige uit) en nu eens nadert hij spelend haar en springt vroolijk op in het groene gras,
- 865 dan weér vlijt hij het sneeuwwitte lijf op het gele zand neder: nadat zóó langzamerhand alle vrees was geweken, laat hij nu eens zijn borst door haar maagdljke hand streelen en kloppen, dan weér laat hij zijn horens met frissche bloemkransen omwinden. Eindelijk zelfs waagde het de koninklijke maagd, niet wetende wien zij besteeg, op den rug van den stier te gaan zitten.
- 870 Toen verwijdert allengs de God zich van het land en het droge strand en stapt met bedriegelijken tred in de voorste der golven; vandaar gaat hij steeds verder en verder en draagt eindelijk zijn buit midden door de golven der zee weg. Schrik en angst grijpt haar aan en, reeds een groot eind medegevoerd, ziet zij om naar het (door haar) verlaten strand en houdt met de rechterhand zich vast aan zijn horen, terwijl haar andere hand op zijn rug
- 875 rust; en haar fladderend gewaad wordt door den adem des winds in wijde bolle bogen geblazen.
-

DERDE BOEK.

vs. 1—137: Cadmus.

Reeds had de God, na de gestalte van den bedriegelijken stier te hebben afgelegd, zich (aan Europa) bekend gemaakt en bewoonde hij thans de Dictaeische ¹⁾ velden, toen de vader (der maagd), van niets af wetende, (zijn' zoon) Cadmus beval de geroofde maagd op te zoeken en, als hij haar niet vond, ballingschap tot straf er bij voegde: 5 zóó door een zelfde daad kinderlievend en tevens misdadig.

Na de wereld door te hebben gezworven, (wie toch zou de heimelijke minnarijen van Juppiter kunnen ontdekken?) mijdt de zoon van Agenor, als voortvluchtige balling, zijn vaderland en den toorn van zijn vader en raadpleegt, deemoedig smeekend, het orakel van Phoebus ²⁾ en vraagt (den God), in welk land hij thans moet gaan wonen. 10 Phoebus sprak toen tot hem: „Op eenzame velden zal u een koe tegenkomen, die nog geen juk heeft getorscht en nog nooit den gekromden ploeg heeft getrokken. Ga, met haar als leidsvrouw, op weg en sticht, waar ze in 't gras uitrust, een stad en noem die de Boeotische ³⁾.

¹⁾ d. i. Creta, naar den berg Dicte aldaar.

²⁾ Te Delphi, vgl. bij vs. 14; over Phoebus, zie bij 1, 452.

³⁾ Boeotische stad (d. i. stad der koe) = Thebe.

Nauwelijks nog was Cadmus uit de Castalische grot ¹⁾
 15 neêrgedaald, of hij ziet een jonge koe, door geen herder
 bewaakt, langzaam vóór zich uitgaan, die nog geen enkel
 teeken van dienstbaarheid op haar nek droeg. Aanstonds
 volgt hij haar, vlak achter haar aan en drukt met lang-
 zamen tred haar spoor en bidt in stilte tot Phoebus, die
 hem den weg had gewezen. Reeds was hij de doorwaadbare
 plaatsen van den Cephisus en de velden van Panope ²⁾
 20 doorgetrokken, toen de koe eensklaps bleef staan en, haar
 kop, met hooge horens versierd, ten hemel heffende, de
 lucht met haar geloei vervulde. En tegelijk omziende naar
 de begeleiders, die van achteren haar volgden, ging ze
 liggen en vlijde zich neêr in het zachte gras. Cadmus
 betuigt (Phoebus) zijn' dank en drukt een kus ³⁾ op het
 25 vreemde land en begroet de hem onbekende bergen en
 velden. Daarna maakte hij zich gereed aan Juppiter een
 offer te brengen: hij beveelt dus zijne dienaren te gaan
 en water te halen, dat ze uit een stroomende bron moesten
 scheppen.

Nu stond daar een overoud woud, door geen bijl nog
 geschonden, met een dicht met dunne takken en twijgen
 begroeide grot in het midden er van, welke door de samen-
 30 voeging der steenen een laag gewelf vormde en rijk was
 aan overvloedig water: in die grot was de draak van
 Mars ⁴⁾ verborgen, versierd met een gouden kam. Zijne
 oogen flikkeren van vuur; zijn geheele lichaam zwelt van

¹⁾ Castalische grot, d. i. de orakelgrot bij de bron Castalia op den berg Parnasus, aan welks voet Delphi, de orakelstad van Phoebus, lag.

²⁾ Cephisus, zie bij 1, 369; Panope, stad in Phocis.

³⁾ Uit dankbaarheid en eerbied.

⁴⁾ Volgens sommigen was deze draak een zoon van Mars, vgl. vs. 531.

venijn; drie tongen trillen er in zijn mûil en zijn tanden staan in drievoudige rei.

35 Toen nu de Tyrische ¹⁾ ballingen dit heilig woud met heilloozen tred hadden betreden en de in 't water neêr-gelaten kruik een plomp had doen hooren, stak de donker-zwarte draak zijn kop uit de diepe grot en liet een huiveringwekkend gesis hooren. Aanstonds ontvielen de kruiken aan hunne handen en het bloed week van hun
40 gelaat en een plotselinge siddering beving hunne van ontzetting trillende leden. Oogenblikkelijk rolt hij zijn geschubde ringen in krullende kronkelingen en kromt zich met een sprong in een onmetelijke bocht en tot meer dan ter halver lijve zich in de ijle lucht oprichtend, ziet hij van boven neêr op het geheele woud en is even reusachtig
45 van lichaam als de Draak, die de beide Beeren ²⁾ vaneen scheidt, als men dien in zijn volle lengte beschouwt. Onmiddellijk daarop overvalt hij de Phoeniciërs ³⁾, hetzij ze tot tegenweer, hetzij tot de vlucht zich gereed maakten, hetzij juist de vrees beide belette. Dezen doodt hij door een beet, genen door een lange omkronkeling, anderen weêr door de doodelijke zwadder van het hun toegespogen venijn.

50 Reeds had de zeer hoog staande zon de schaduwen klein gemaakt, toen de zoon van Agenor zich verwonderde, wat zijne makkers toch uit deed blijven en aanstonds gaat hij de mannen opsporen. Een leeuwenhuid was zijn bedekking, zijn wapen een lans met blinkende ijzeren punt benevens een werpspies, en daarbij een moedig hart, voortreffelijker dan ieder wapen.

¹⁾ Vgl. bij 2, 845.

²⁾ Zie bij 2, 138.

³⁾ Vgl. bij vs. 35.

55 Zoodra hij het woud was binnengetreden en hij daar de gedoode lichamen zag en daar boven uitgestrekt den zegevierenden vijand met zijn reusachtig lichaam, de deer- niswekkende wonden likkende met zijn bloedige tong, sprak hij: „Trouwe gezellen! ik zal òf de wreker van uw dood òf uw makker (in den dood) zijn.” Zóó sprak hij en onmiddellijk nam hij met zijn vuist een reusachtigen
60 steenklomp op en wierp dien, reusachtig als hij was, met reusachtige inspanning voort. Door een stoot daarvan zouden zelfs steile muren met hooge torens aan 't wankelen gebracht zijn, doch de draak bleef ongekwetst en door zijn schubben en de hardheid van zijn zwarte huid als door een pantser beschermd, deed hij den krachtigen stoot van zijn huid terugspringen. Maar door die zelfde hard-
65 heid maakte hij niet ook de werpspies krachteloos, die midden in de kromming van zijn buigzame ruggegraat bleef steken en waarvan de ijzeren punt geheel en al in zijn onderlijf doordrong. Woedend van pijn, draaide hij den kop om naar zijn rug, keek naar de wonde en beet in de speerschacht die er in vast stak, en nadat hij die
70 met geweldige kracht naar alle kanten los had gewoeld, rukte hij eindelijk met groote moeite haar uit zijn rug, doch de ijzeren punt bleef in zijn beenderen steken. Toen echter, toen bij zijn gewone woede een nieuwe reden (tot woede) nog bijkwam, zwol zijn strot door de volle aderen en een wit schuim vloeide om zijn verderf en dood bren-
75 genden muil; de aarde, geschuurd door zijn schubben, dreunde en de zwarte adem, die uit zijn helsen bek kwam, verpestte de lucht door zijn alles bedervenden stank. Nu eens kronkelt hij zich in onmetelijke bochten en kringen, dan weér staat hij, nog rechter dan een lange balk, rechtop in de hoogte en dan weér schiet hij in geweldige vaart voort evenals een door stortregens voortgezweept

80 stroom en stoot met zijn borst de hem in den weg staande boomen omver. Thans wijkt de zoon van Agenor een weinig terug en met de leeuwenhuid staat hij zijn aanvallen door en den op hem aandringenden bek houdt hij tegen met de vooruitgestoken punt van de speer. De draak is razend van woede en brengt ijdele wonden toe aan het harde ijzer en slaat zijn tanden in de speerpunt. Reeds 85 begon het bloed uit zijn giftig verhemelte te stroomen en kleurde het groene gras rood door zijn bespreiing¹: maar de wonde was onbeduidend, omdat hij terugweek voor den stoot en zijn gekwetsten hals achteruit trok en zóó, door te wijken, verhinderde dat de stoot vat kreeg en belette 90 dat hij dieper doordrong: totdat de zoon van Agenor de in zijn keel gestooten speerpunt steeds meer en meer aandrukte, tot eindelijk een eik den steeds achteruitwijkenden draak stuitte en zijn hals aan den boomstam vast werd gespietst. Onder het gewicht van den draak boog zich de boom en de stam werd, zuchtend en krakend, door het uiteinde van zijn staart gegeeseld.

95 Toen, terwijl de overwinnaar het reusachtig lichaam van zijn overwonnen vijand beschouwt, werd er plotseling een stem ¹) gehoord. 't Was niet mogelijk na te gaan, van waar zij kwam; maar gehoord werd ze: „Waarom, zoon van Agenor, beschouwt ge den gedooden draak? Ook u zal men eens, in een draak veranderd ²), beschouwen!”

Bevend van angst, verloor Cadmus langen tijd met zijn 100 bezinning de kleur (van het gelaat) en zijne haren rezen van huiveringwekkende schrik te berge. Doch zie! daar verschijnt eensklaps, neêrgedaald door het luchtruim, Pallas, de schutsgodin van den held en beveelt hem den grond

¹) nl. van Mars.

²) Zie 4, 563—603.

om te ploegen en er de tanden van den draak in te
 zaaien, als kiemen van een toekomstig volk. Hij gehoor-
 zaamt en, na met den in de aarde gedrukten ploeg een
 vore te hebben geopend, strooit hij, zooals hem bevolen
 105 was, de tanden, het zaad waaruit menschen zouden worden
 geboren, in den grond. Daarop — 't is nauwlijks te gelooven —
 begonnen de kluiten zich te bewegen en eerst
 kwamen uit de vore punten van speeren te voorschijn,
 daarna helmen, omwapperd door bontkleurige helmbossen,
 vervolgens komen er schouders en borsten en armen, be-
 laden met wapens, voor den dag en uit het zaadveld schiet
 110 meer en meer een aantal met schilden gewapende mannen
 op. Zóó plegen, wanneer het scherm in den feestlijken
 schouwburg wordt opgetrokken ¹⁾, de figuren (als 't ware
 uit den grond) te verrijzen en eerst hun gelaat te ver-
 toonen, daarna allengs het overige van 't lichaam en
 eindelijk, in langzamen gang opgetrokken, komen zij geheel
 te voorschijn en zetten hun voeten op den ondersten rand.
 115 Verschrikt door den nieuwen vijand, maakte Cadmus reeds
 zich gereed naar zijn wapens te grijpen, toen één uit het
 volk, dat de aarde had voortgebracht, uitriep: „Grijp ze
 niet en meng u niet in een krijg tusschen broeders!” En
 tegelijk houdt hij, in den strijd van man tegen man, met
 zijn hard zwaard een zijner uit de aarde geboren broeders
 neêr; zelf valt hij door een van verre geslingerde werp-
 120 spies. Doch ook hij, die hem gedood had, leeft niet langer
 dan gene en blaast den levensadem, dien hij zoo pas had
 ontvangen, uit. Naar hetzelfde voorbeeld raast en woedt

¹⁾ Bij de Ouden werd bij het begin van een tooneelvoorstelling het gordijn in een gleuf in den grond neêrgelaten en bij het einde der voorstelling opgetrokken; dit gordijn was met menschenfiguren beschilderd; daarnaar laten zich de volgende verzen verklaren.

de geheele schaar en in onderlingen strijd vallen door wederzijdsche wonden de plotseling geboren broeders. Reeds sloegen de jonge mannen, wien het lot slechts een kort leven toegestaan had, met nog warme borst (stuip-
 125 trekkend) tegen de met bloed bevlekte aarde, hun moeder; vijf slechts leefden er nog. Één daarvan was Echion. Deze wierp, op raad van Tritonis ¹⁾, zijn wapens ter aarde en vroeg en gaf de plechtige verzekering van broederlijken vrede. Deze vijf had de Sidonische vreemdeling ²⁾ tot
 130 medewerkers, toen hij de stad, bevolen door het orakel van Phoebus, stichtte.

Reeds was Thebe gebouwd. Thans kon het schijnen dat gij, Cadmus! gelukkig waart in uwe ballingschap. Tot schoonouders ³⁾ waren u Mars en Venus te beurt gevallen: voeg hier nog bij uw nakomelingschap bij zulk een hoog-aanzienlijke gade, zoovele zonen en dochters en kleinzonen, dierbare panden, en ook deze reeds tot jonge mannen
 135 opgewassen. Maar natuurlijk moet de mensch steeds eerst zijn laatsten levensdag afwachten en kan men niemand gelukkig noemen vóór zijn dood en vóór hem de laatste eer is bewezen.

vs. 138–252: Actaeon.

Uw eerste reden tot droefheid en rouw te midden van zooveel voorspoed was, Cadmus! uw kleinzoon ⁴⁾ en de vreemdsoortige horens aan diens voorhoofd bevestigd en
 140 gij, honden, die u verzadigdet met het bloed van uw

¹⁾ = Tritonia, zie bij 2, 783.

²⁾ Cadmus, vgl. bij 2, 840.

³⁾ Harmonia, de vrouw van Cadmus, was een dochter van Mars en Venus.

⁴⁾ Actaeon.

meester. Doch als men 't nauwgezet onderzoekt, zal men in zijn lot wél de schuld van het noodlot, maar geen misdaad bij hém vinden: immers, welke misdaad ligt er in het inslaan van een verkeerden weg?

Er lag (in Boeotië) een berg, met het bloed van verschillend soort wild besproeid, en reeds had de middag
 145 alle schaduwen doen krimpen en stond de zon op gelijken afstand van de beide uiteinden harer baan, toen de Hyantische jongeling ¹⁾ zijne jachtgenooten, die nog door ongebaande gedeelten van 't woud rondzwierven, bijeen riep en met vriendelijke woorden aldus aansprak:

„De netten zijn vochtig, mijn makkers! en ook onze werpspiesen van het bloed van het wild en deze dag schonk ons reeds genoeg geluk (op de jacht). Wanneer
 150 Aurora, rijdende op haar goudgelen wagen, morgen het daglicht weér terugbrengt, zullen wij het voorgenomen werk der jacht weder opvatten. Thans staat Phoebus even ver van 't Oosten als van het Westen en splijt hij de velden door zijn gloedheete stralen. Staakt thans den arbeid en legt de geknoopte netten ter zijde.”

Aanstands volbrengen de mannen zijn bevel en staken voor een wijle den arbeid. Nu lag daar een dal, dicht
 155 begroeid met pijnboomen en spits toeloopende cypressen, Gargaphië genaamd en gewijd aan de hooggeschorte Diana; diep op den achtergrond daarvan bevond zich een woudgrot, door geen kunstvaardige menschenhanden gebouwd: doch de natuur had daar met haar eigen scheppingskracht de kunst nagebootst; want zij had uit onbewerkte puim-
 160 steen en lichte tufsteen een kunsteloos, natuurlijk gewelf opgetrokken. Rechts daarvan klaterde met helder, door-

¹⁾ d. i. Actaeon; de Hyantes waren de oorspronkelijke bewoners van Boeotië (waarin Thebe gelegen was).

zichtig water een bron, wier ruim bekken met een rand van gras was omboord. Hier was de Godin, als ze vermoeid was van de jacht, gewoon haar maagdelijke leden in het klare bronwater te baden.

- 165 Toen ze nu ook thans daar weér was gekomen, gaf zij aan één harer nimfen, haar wapendraagster, haar werpspies en pijlkoker en den ontspannen boog, terwijl een ander haar afgelegd opperkleed over den arm nam en twee anderen de riemen van haar jachtschoeisel ontsnoerden; doch de Ismenische ¹⁾ Crocale, handiger dan de anderen, voegde de langs den hals der Godin zwierende
170 lokken bijeen tot een wrong, ofschoon ze zelve heur haren los neérgolven liet. Intusschen scheppen Nephele, Hyale, Rhanis en Psecas en Phiale water en gieten het uit ruime kruiken over de Godin uit.

- Terwijl nu Titania ²⁾ daar, naar gewoonte, in het heldere water zich baadt, komt eensklaps de kleinzoon van
175 Cadmus ³⁾, na een deel van het jachtwerk te hebben uitgesteld, met doellooze schreden door het hem onbekende woud ronddolend, op die gewijde plek: (want) zóó richtte het noodlot zijn schreden. Nauwelijks was hij de van 't bronwater druipende grot binnengetreden of de nimfen sloegen zich, naakt als zij waren, op het zien van een man, van schrik en angst vóór de borst en vervulden het
180 geheele woud met haar plotselinge jammerkreten en, dicht om Diana zich opeendringend, bedekten zij de Godin met haar lichaam. Toch is de Godin zelve rijziger van stal dan zij en steekt tot haar hals boven allen nog uit.

¹⁾ d. i. Thebaansche (naar de rivier Ismenus bij Thebe).

²⁾ Titania (d. i. kleindochter van den Titan) = Diana; Latona nl., de moeder van Diana, was de dochter van den Titan Coeus.

³⁾ Actaeon.

En evenals de kleur pleegt te zijn van wolken, rooskleurig getint door de stralen van de er tegen schijnende zon of van den purperkleurigen dageraad, zóó was ook de kleur
 185 op 't gelaat der zonder kleederen aanschouwde Diana. En hoewel zij door de schaar harer gezellinnen dicht was omstuwde, ging ze toch schuin op zijde en wendde haar gelaat af. Toen, ofschoon zij gaarne haar pijlen bij de hand had gehad, schepte ze maar het water, dat bij de hand was en wierp het in het gelaat van den man en
 190 zijn lokken met wrekende waterdruppels besprenkend, voegde zij deze toekomstig onheil spellende woorden er bij:

„Nu moogt ge vrij vertellen, dat ge mij zonder kleederen gezien hebt, als ge 't althans kúnt vertellen.” En tegelijk geeft ze, zonder nog meer dreigende woorden te spreken, aan zijn met water besprenkeld hoofd het gewei van een
 195 langlevend ¹⁾ hert, verlegt vervolgens zijn hals en maakt zijne ooren langwerpig spits, verandert zijn handen in hoeven en zijn armen in lange pooten en bedekt zijn lichaam met een gespikkeld vel. Ook voegt ze er vreesachtige schuwheid aan toe. De vorstelijke zoon van Autonoé ²⁾ vlucht en verwondert zich onder zijn loop over zijn eigen vlugheid.

200 Zoodra hij echter zijn gelaat en zijn horens in het (spiegelende) water aanschouwde, was hij op 't punt uit te roepen: „Wee, mij ongelukkige!” maar geen stemgeluid liet zich hooren. Slechts slaakte hij een kermend geblaas: dát was thans 't geluid van zijn stem; toen stroomden de tranen hem langs het gelaat — helaas! niet meer het zijne —; slechts zijn vroeger verstand bleef hem bij. Wat

¹⁾ Volgens de Ouden kon een hert 36 menschengeslachten (ieder van ruim 33 jaar) leven.

²⁾ Autonoé, dochter van Cadmus en moeder van Actaeon.

nu te doen? Naar huis en 't vorstelijk paleis terugkeeren?
 205 Of zich in de wouden schuil houden? Maar vrees verbiedt
 hem het eene en een gevoel van schaamte het andre.

Terwijl hij nog in twijfel staat, krijgen hem de honden
 in 't oog: en het eerst sloegen Melampus ¹⁾ en de scherp-
 speurende Ichnobates met kort geblaf aan, Ichnobates van
 Gnosisch, Melampus van Spartaansch ras. Daarop komen
 alle anderen, nog vlugger dan de snelle wind, aanstuiven,
 210 Pamphagus en Dorceus en Oribasus, allen uit Arcadië,
 voorts de sterke Nebrophonus en de woeste Theron met
 Laelaps en Pterelas, flink in 't loopen en Agre, flink van
 reuk, en de onstuimige Hylaeus, nog kort geleden door
 een wild zwijn gewond, en Nape, bij een wolf geteeld, en
 215 Poemenis, de gezellin van het vee, wijders nog Harpyia,
 vergezeld door haar twee jongen, en de Sicyonische Ladon,
 mager van buik, en Dromas en Canache en Stiete en
 Tigris en Alce en de witharige Leucon benevens de zwart-
 harige Asbolus en de zeer sterke Lacon en de in den
 220 loop flinke Aëлло, verder ook Thoüs en de vlugge Lycisce
 met haar Cyprischen broeder en Harpalos, witgevekt op
 't midden van zijn kop en Melaneus en Lachne, ruigharig

¹⁾ vs. 206—224: Melampus = zwartpoot, Ichnobates = spoorzoeker; Gnosisch = Cretensisch naar de stad Gnosus op Creta; Pamphagus = alverslieder, Dorceus = gazellenjager, Oribasus = berglooper, Nebrophonus = hertendooder, Laelaps = orkaan, Theron = jager, Pterelas = gevleugelde, Agre = jacht, Hylaeus = boschhond, Nape = bergkloof, Poemenis = herderin, Harpyia = roofster; Sicyon, stad aan de golf van Corinthe; Ladon was ook de naam van een Cretensischen hardlooper; Dromas = draafster; Canache = luid bassend, Stiete = gevlekte, Tigris = tijger, Alce = kracht, Leucon = witte, Asbolus = roet, Lacon = Laconiër, Aëлло = stormwind, Thoüs = snel; Lycisce = wolvinnetje; Harpalos = roover, Melaneus = zwarte, Lachne = ruige, Labros = heftige, Agriodus = met woeste tand, Hylactor = blaffer.

van lijf en Labros en Agriodus, beiden afstammend van een Cretensischen reu en een Laconische teef, en Hylactor met zijn schel geblaf en nog anderen, wier namen te
 225 noemen al te lang zou duren. Die gansche troep zet hem na, vol begeerte naar buit, over steile rotsen en klippen en ontoegankelijke rotsgevaarten, waar maar een moeilijke of zelfs in 't geheel geen weg was. Hij vlucht langs plaatsen, waar hij zelf vaak het wild had vervolgd. Ach! zelf vlucht hij thans voor zijne eigene dienaars! Reeds
 230 wilde hij roepen: „Ik ben Actaeon, herkent toch uw meester!” doch de woorden ontbreken zijn geest: de lucht weërgalmt slechts van geblaf en gebas.

De eerste wonden bracht Melanchaetes hem toe in zijn rug, de volgende Therodamas: Oresitrophus ¹⁾ hing aan zijn schoften. Deze waren later (dan de anderen) er op uitgegaan, maar langs kortere zijwegen in het gebergte
 235 kwamen zij de anderen vóór. Terwijl deze hun meester vasthouden, komt de overige troep er ook bij en zet de tanden in zijn lichaam. Reeds is er geen plek meer over om te wonden. Klagend zucht hij en slaakt een geluid, wel niet van een mensch, maar zooals toch ook geen hert kan slaken en hij vervult de hem zoo bekende berghoogten met droevige jammerklachten en, deemoedig smeekend op
 240 de knieën neêrgezonken en als vroeg hij om genade, laat hij zwijgend zijn blikken rondgaan, die thans de dienst van armen moesten vervullen.

Doch zijne jachtgenooten, argeloos en niets vermoedend, hitsen met hun gewonen toeroep de hondentroep aan en zoeken met hun oogen Actaeon en, als ware hij afwezig, roepen ze om strijd: „Actaeon!” — op 't hooren van zijn

¹⁾ Melanchaetes = zwarthaar, Therodamas = wilddedwinger, Oresitrophus = op de bergen grootgebracht.

245 naam wendt hij den kop om — en zij bejammeren het,
 dat hij thans er niet bij is en dat hij door zijn traagheid
 thans het schouwspel verzuimt der hun prijsgegeven buit.
 Ach, hij zou wel verre verwijderd willen zijn! maar hij
 is zelf er bij tegenwoordig! Gaarne zou hij de woeste aan-
 vallen zijner honden zelf meê willen aanschouwen, maar
 niet de kracht er van voelen! Van alle kanten omsingelen
 ze hem en hun tanden diep in zijn lichaam borend, ver-
 250 scheuren ze hun heer in de bedriegelijke gestalte van een
 hert. [En eerst, toen zijn leven door tallooze wonden
 geëindigd was, was ook, zoo verhaalt men, de toorn der
 pijlkokerdragende Diana verzadigd en bevredigd.]

vs. 253—315: Juppiter en Semele.

Het oordeel van 't volk (over deze straf) was verdeeld
 en onzeker. Sommigen scheen het toe, dat de Godin hef-
 tiger in haar toorn was geweest dan betaamde, anderen
 prijzen haar en noemen haar heur strengen maagdlijken
 255 staat waardig. Beide partijen zochten en vonden redenen
 (voor hun gevoelen).

Alléén Juppiter's gade ¹⁾ laat zich er niet over uit, of
 ze 't misprijst dan wel goedkeurt, maar verheugt zich
 veeleer in het ongeluk van het geslacht, dat van Agenor
 afstamt en haar haat, opgewekt door de Tyrische bijzit ²⁾,
 brengt ze over op de overige leden van dat geslacht.
 Want zie! een nieuwe reden tot toorn komt nog bij die
 260 eerste; ze voelt zich namelijk gegriefd, dat Semele ³⁾ door
 het zaad van den machtigen Juppiter was bezwangerd.
 En terwijl ze reeds op het punt staat haar tong te ont-

¹⁾ Juno.

²⁾ Europa; vgl. 2, 844 vlg.

³⁾ Dochter van Cadmus.

boeien voor scheldwoorden en twist, zegt zij bij zich zelve :
 „(Ik wil niet kijven), wat toch heeft mij mijn zoo dikwijls
 herhaald kijven gebaat? Haar zelve moet ik aanvallen.
 Haar zelve zal ik in 't verderf storten, zoo waar als ik
 met recht de machtige Juno genoemd word, zoo waar als
 't mij past den van edelgesteenten fonklenden scepter te
 265 voeren, zoo waar als ik koningin en Juppiter's zuster en
 gade, zuster althans zéker, ben. Maar misschien is zij met
 die heimelijke minnarij al genoeg voldaan en is ze die
 schande, mijn echtelijk bed aangedaan, weldra vergeten.
 Ze is zwanger! dat ontbrak er nog maar aan! en de
 bewijzen van haar schuldige daad draagt ze in haar zwan-
 geren schoot en moéder, wat mij ter nauwernood ¹⁾ te beurt
 270 viel, wil ze worden bij Juppiter alléén: zóó groot is haar
 vertrouwen op hare schoonheid. Maar — ik zal maken,
 dat hij haar bedriegt. En ik mag geen dochter van Saturnus
 meer heeten, als zij niet door háár Juppiter in de aarde
 verzinkt en neerdaalt tot de Stygische ²⁾ wateren.”

Na deze woorden stond ze op van haar troon en ging,
 gehuld in een goudgele wolk, naar de woning van Semele.
 En niet eer verwijderde zij die wolk, vóór ze de gestalte
 275 van een oude vrouw aangenomen en hare slapen met grijze
 haren bedekt had, voorts ook haar huid met rimpels door-
 ploegd had en met bevenden tred haar gebogen ledematen
 voortsleepte. Ook haar stem maakte zij als die van een
 oude vrouw en in uiterlijk was zij gelijk aan Beroë, de
 Epidaurische ³⁾ voedster van Semele.

Toen zij dan nu een gesprek met elkaar hadden aan-

¹⁾ Juno had slechts drie kinderen bij Juppiter, nl. Mars, Vulcanus en Hebe.

²⁾ Styx, rivier in de Onderwereld.

³⁾ Epidaurus, stad in Argolis.

geknoopt en na lang praten eindelijk op den naam van
 280 Juppiter waren gekomen, slaakt zij een diepen zucht en
 zegt: „Ik hoop maar, dat hij Juppiter zelf is; toch ben
 ik voor alles bevreesd. Velen immers zijn reeds, onder
 den naam Goden, kuische slaapkamers binnengetreden.
 Toch is het niet genoeg dat hij Juppiter is. Laat hij een
 onderpand geven van zijne liefde, als hij werkelijk de
 ware Juppiter is. Vraag hem, dat hij in even hooge majes-
 285 teit en heerlijkheid als hij door de verheven Juno ont-
 vangen wordt, u omarme en met de kenteekenen zijner
 waardigheid bij zich u verschijne.”

Met zulke woorden overreedde Juno de niets kwaads
 vermoedende dochter van Cadmus ¹⁾. Zij vraagt Juppiter
 een geschenk, zonder te noemen welk (geschenk). Toen
 sprak de God tot haar: „Kies slechts; geen weigering
 zult ge ondervinden. En opdat ge des te meer mij ver-
 290 trouwt, zoo zij de machtige stroom van den Styx van mijn
 woord de getuige ²⁾: zelfs den Goden is die God een beeld
 der verschrikking.”

Semele, verheugd over dat wat haar ongeluk zijn zou
 en al te rijkelijk begunstigd en die weldra door de toe-
 gevendheid van den minnenden God den dood zou vinden,
 sprak daarop tot hem: „Vertoon u aan mij in even heer-
 lijke majesteit als wanneer de dochter van Saturnus u
 pleegt te omarmen, wanneer gij beiden den liefdesbond
 295 sluit.” Nog wilde de God, terwijl zij sprak, haar den
 mond sluiten, maar reeds was haar woord al te snel in
 het luchtruim vervlogen.

Een diepe zucht steeg op uit zijn borst: want zij kon
 evenmin haar wensch, als hij zijn eed weêr herroepen.

¹⁾ Zie bij vs. 261.

²⁾ Zie bij 1, 737.

Derhalve stijgt hij, ten diepste bedroefd, ten hooge op en met een hoofdwenk beval hij de wolken hem te volgen
 300 en voegde stortregens daarbij en bliksemgeflicker, met stormwinden doormengd en donder en den onontwijkbaren bliksem. Toch, voor zoover 't in zijn macht staat, tracht hij zich zelve zijn (geweldige) kracht te ontnemen. Niet met het bliksemvuur, waarmede hij eens den honderdarmigen Typhoeus ¹⁾ ter neêr had geslingerd, wapent hij zich thans: dat bliksemvuur is al te geweldig en woest.
 305 Er is nog een andere, minder krachtige bliksemschicht, aan welke de vuist der Cyclopen ²⁾ minder woede en vlammen en minder toorn had verleend: Juppiter's tweede wapen noemen het de hemelgoden. Dezen neemt hij mede en treedt het stamhuis van Agenor binnen. Doch haar sterfelijk lichaam kon dit oproer van donder en bliksem niet verdragen en verbrandde door dit haar bruidsgeschenk ³⁾.
 310 Haar nog onvoldragen kind wordt aan den schoot der moeder ontrukkt en het teedere wicht (als de sage ten minste geloofwaardig is) in de heup van den vader genaaid en brengt daar den vollen tijd der zwangerschap door. Heimelijk werd later dit kind ⁴⁾ in zijn eerste levensjaren door Ino, zijn tante, grootgebracht: daarna werd het aan Nyseïsche ⁵⁾ nimfen ter verzorging toevertrouwd, die het
 315 in haar grot verborgen en het melk reikten ten voedsel.

¹⁾ Een Gigant, die Juppiter de hemelheerschappij betwistte; door Juppiter's bliksem werd hij onder den Aetna geslingerd.

²⁾ Eenoogige reuzen, die voor Juppiter zijn bliksems smeedden, zie 1, 259.

³⁾ Ironisch.

⁴⁾ Bacchus.

⁵⁾ Nysa, berg in Thracië.

vs. 316—338: Tiresias.

Terwijl dit op aarde volgens de beschikkingen van het Noodlot gebeurde en de tweemaal geboren Bacchus zijn eerste kinderjaren in veiligheid doorbracht, had Juppiter eens bij geval, naar de sage verhaalt, opgevrolijkt door den nectar, zijn zware zorgen op zijde gezet en met Juno, die ook niets te doen had, uitgelaten geschertst en gekorts-
 320 wijld en had toen gezegd: „Uw wellust is toch ongetwijfeld nog vuriger, dan die welke bij mannen voorkomt.” Zij echter ontkent het. Toen besloten beiden het gevoelen te vragen van den wijzen Tiresias¹⁾: want dezen was de wellust van beide geslachten bekend.

Eens namelijk had deze in een groenend woud twee
 325 groote slangen, bij het paren, met een stokslag gewond: en toen, van een man (o, wonder!) een vrouw geworden, had hij aldus zeven herfsten doorleefd. In het achtste jaar zag hij weder die zelfde slangen en sprak toen: „Als de kracht van een slag, die u treft, zóó groot is, dat hij de kunne van hem, die hem toebrengt, in het tegendeel
 330 verandert, dan zal ik ook nu u beiden nog eens slaan.” Nadat hij nu die zelfde slangen weér een slag had toegebracht, keerde zijn vroegere vorm weér terug en hij herkreeg weér zijn oorspronkelijke (mannelijke) gestalte.

Hij dan, tot scheidsrechter gekozen in die schertsende twist, bevestigt de woorden van Juppiter. Dit griede en krenkte Saturnus' dochter dieper dan wel betaamde en meer dan het onderwerp van den twist waard was en zij
 335 veroordeelde de oogen van haar rechter tot een eeuwigdurenden nacht. Doch de almachtige Vader (want de eene God mag niet de daden van een anderen God ongedaan

¹⁾ Waarzegger in Thebe.

en vruchteloos maken) schonk hem voor het verlies zijner oogen de gave de toekomst te weten en verzachtte zóó door die eer zijne straf.

vs. 339—510: Narcissus en Echo.

Tiresias gaf thans, door zijn roep hoogberoemd, overal
 340 in de Aonische ¹⁾ steden aan het volk, als het hem die vroeg, onbedriegelijke voorspellingen. Het eerst werd zijn geloofwaardigheid en de betrouwbaarheid van zijn woord op de proef gesteld door de donkerblauwe ²⁾ stroomnimf Liriope, welke Cephisus ³⁾ weleer met zijn stroom had omvangen, waar hij haar, door zijn wateren omsloten, geweld aangedaan had. Aan het einde harer zwangerschap baarde toen de overschoone nimf een knaapje, zóó schoon,
 345 dat reeds toen de nimfen op hem verliefd werden en zij noemde hem Narcissus. Aangaande dit knaapje geraadpleegd, of het de lange jaren van een hoogen ouderdom zou beleven, sprak toen de lotvoorspellende ziener: „Ja, zoolang hij zichzelf niet ziet!” Langen tijd beschouwde men dit woord van den ziener als ijdel en zonder waarde. Doch eindelijk werd het door de daadwerkelijke uitkomst
 350 bewaarheid, als ook door de wijze van zijn dood en door het ongewone van zijn razende hartstocht.

Cephisus' zoon namelijk had thans bij vijftien jaren er nog een gevoegd en hij kon zoowel nog knaap als reeds jongeling heeten. Vele jonge mannen en vele meisjes begeerden zijn omgang; maar hij bezat bij zijn jeugdige schoonheid zulk een preutsche trots, dat geen jongeling,
 355 noch eenige maagd eenigen indruk maakte op hem.

¹⁾ d. i. Bocotische.

²⁾ Naar de kleur van het water, haar element.

³⁾ Zie bij 1, 369.

Eens, toen hij juist bezig was schuwe herten in de netten te jagen, zag hem de gaarne pratende nimf, die niet weet te zwijgen, als iemand spreekt en nooit zelf het eerst weet te spreken, de weerkaatsende Echo. Tot op dat oogenblik was Echo nog een lichaam, geen stemklank. En toch had de praatgrage nimf geen anderen dienst van
 360 haar mond, dan ze nu nog heeft, namelijk dat zij van vele woorden de laatste kon herhalen. Dit had Juno bewerkt, omdat, zoo vaak Echo nimfen, in minne met haar Juppiter vereenigd, betrappen kon, zij met opzet de Godin door een lang gesprek aan de praat hield, totdat de nimfen
 365 zich uit de voeten hadden gemaakt. Doch toen Saturnus' dochter dit bemerkte, zeide zij: „Slechts een klein spraakvermogen van die tong, waardoor ik om den tuin ben geleid, zal u nog worden gegund en een zeer beperkt gebruik van uw stem.” En aanstonds bekrachtigt de Godin met daden hare bedreiging. Toch herhaalt Echo nog steeds bij 't einde van 't spreken de laatste woorden en weerkaatst de gehoorde klanken.

370 Toen zij dan nu Narcissus daar rond zag dwalen langs afgelegen velden en in liefde tot hem ontbrandde, volgt ze heimelijk zijn schreden: en hoe dichters ze hem volgt, des te nader komt zij bij 't haar ontvlammende minnevuur, evenals wanneer snel ontvlammende zwavel, om den top van pijnboomfakkels gestreken, het er bij gebrachte vuur
 375 tot zich trekt. O, hoe vaak wilde zij met liefkozende woorden hem naderen en teedere smeekbeden tot hem richten! maar haar (maagdelijke) natuur verzet er zich tegen en laat niet toe, dat zij het eerst spreekt. Doch, wat deze vergunt, daartoe is ze bereid: zijn woorden af te wachten, om daarop hare woorden ten antwoord te geven.

Toevallig zeide de jongeling, afgeraakt van de trouwe
 380 schaar zijner makkers, juist: „Is er soms iemand hier?”

en „Hier” antwoordde toen dadelijk Echo. Hij staat verbaasd en laat zijne blikken naar alle zijden rondgaan; daarop roept hij met luider stem: „Kom!” Aanstonds roept zij „Kom!” tot den roepende. Hij ziet om en weér zegt hij, daar er niemand komt, „waarom ontvlucht ge mij?” en evenveel woorden, als hij gesproken had, ont-
 385 ving hij terug. Hij blijft staan en, misleid door de weérklank zijner stem, roept hij: „Laten we hier bij elkaar komen” en, geen woord ooit liever bereid te beantwoorden, roept Echo terug: „Laten we bij elkaar komen” en zij schept zelve behagen in haar eigen woorden en, het woud uittreddende, kwam ze op hem toe, om hare armen om zijn vurig verlangden hals te slaan. Hij echter vlucht en roept
 390 onder 't vluchten: „Weg met uw handen en met uw omhelzing! Liever den dood, dan mij aan u over te geven, verlang ik! Zij antwoordde daarop niets anders dan: „Mij aan u over te geven, verlang ik!” Afgewezen, houdt ze zich schuil in de bosschen en bedekt, vol schaamte, zich 't gelaat met bladeren en takken en leeft van dat oogenblik
 395 af in eenzame grotten. Maar toch blijft de liefde in haar hart geworteld en groeit aan door de smart over haar afwijzing. Steeds waakzame liefdesmart verteert haar beklagenswaardig lichaam, magerheid doet haar huid ineenschrompelen en alle sappen van haar lichaam vervliegen in de ijle lucht: slechts haar stem en beenderen blijven nog over. Haar stemklank blijft: haar beenderen namen, zoo luidt het verhaal, den vorm aan van een steen. [Daarom
 400 houdt zij zich schuil in de bosschen en men ziet haar nergens meer op de bergen: toch wordt zij door ieder gehoord: slechts de weerklank is het, die nog in haar leeft].

Zóó had Narcissus met haar, zóó ook met andere nimfen, uit stroomen of bergen ¹⁾ gesproken, den spot gedreven,

¹⁾ Stroom- en bergnimfen.

zoo ook reeds vroeger met een schare van jongelingen. Van deze laatsten hief er thans één, die ook afgewezen was, zijne handen ten hemel en sprak: „Zoo moge hij
 405 dan nu zelf ook beminnen, zoo moge dan ook hij nooit het voorwerp zijner liefde bezitten!” en met die billijke bede stemde Rhamnusia ¹⁾ in.

Nu was daar een zuivere bron, met water glanzend als zilver, nooit door herders of op het gebergte grazende geiten of ander vee aangeroerd, en door geen vogel of
 410 wild dier of een afgevallen boomtak ooit troebel gemaakt. Rondom lag er een zoom van gras, gevoed door 't nabij stroomende water, benevens een woud, dat die plek tegen de verwarmende zonnestrallen beschermde. Hier vlijde eens Narcissus, door zijn ijver bij 't jagen en door de hitte vermoeid, zich neer, gelokt door de bron en de heerlijke
 415 schoonheid dier plek. En terwijl hij zijn dorst wil lesschen, neemt een ander dorstend verlangen in hem toe en, terwijl hij drinkt, wordt hij bekoord door het spiegelbeeld van zijn eigen schoone gestalte en wordt aanstonds verliefd op het onbelichaamde voorwerp van zijn hoop en verlangen; en hij beschouwt als een wezen met vleesch en bloed, wat slechts een spiegelbeeld is. Verbaasd en verwonderd beschouwt hij zich zelf en onbewegelijk blijft hij steeds in dezelfde houding, als een beeld, uit Parisch ²⁾
 420 marmer gebeiteld. Op den grond uitgestrekt, ziet hij (in 't water) twee sterren — zijne oogen — en lokken, Bacchus of Apollo waardig, en jeugdige, nog donslooze wangen, voorts een hals, blank als ivoor en een bevallig gelaat, welks sneeuwige blankheid met een blozend rood is door-

¹⁾ Rhamnusia is de godin Nemesis, die trots en grootspraak straft. Zij wordt bijzonder vereerd te Rhamnus in Attica.

²⁾ Het eiland Paros was beroemd om zijn vlekkeloos wit marmer.

mengd en alles, waardoor hij zelf bewonderenswaardig is, beschouwt hij vol van bewondering. Zonder het te weten, 425 verlangt hij naar zich zelve en schept behagen in zich zelve en, terwijl hij begeert, wordt hij zelf begeerd en tegelijk doet hij liefde ontvlammen en ontvlamt zelf in liefde. Hoe vaak gaf hij vruchteloos kussen aan de bedriegelijke bron! Hoe vaak dompelde hij zijne armen, die begeerig den hals, dien hij zag, trachtten te grijpen, midden in 't water en toch kon hij zichzelve niet grijpen! 430 Hij weet niet, wat hij daar ziet. Maar hij ontvlamt in liefde tot wat hij ziet en dezelfde dwaling, die zijne oogen misleidt, lokt ze aan. Lichtgeloovige! waarom grijpt ge te vergeefs naar het u ontvluchtende schijnbeeld? Wat gij begeert, is nergens: wat ge bemint, zult ge, als ge maar even u afwendt, verliezen! Wat ge ziet, is slechts het schijnbeeld van uw in 't water weerspiegelde gestalte: 435 geen eigen wezen bezit het; met u is het gekomen en met u blijft het; met u zal het weggaan, wanneer ge er toe komen kunt weg te gaan. Doch hem kan geen verlangen naar spijs, noch naar nachtrust van die plek aftrekken: maar, uitgestrekt op 't belommerde gras, ziet hij, met onverzadelijken blik, steeds naar die bedriegelijke 440 gestalte en kwijnt weg door den blik zijner eigene oogen. Daarop een weinig zich oprichtend, strekt hij zijne armen uit naar de hem omringende wouden en roept uit:

„Ach, wouden! heeft iemand wel ooit ongelukkiger en hopeloozer bemind dan ik? Gij toch weet het, die voor velen zoo vaak een geschikte schuilhoek geweest zijt. Kunt gij, die reeds zoo vele eeuwen geleefd hebt, in dien 445 langen tijd u wel iemand herinneren, die zóó versmachtte en kwijnde van liefde (als ik)? Mij behaagt het voorwerp mijner liefde en ik zie het; en toch, wat ik zie en wat mij behaagt, vinden kan ik het niet: zóó groot is de

dwaling, die mij, minnende beheerscht! En wat nog meer mijne smart verhoogt, ons scheidt geen onmetelijke zee van elkander, geen verre afstand, geen bergen, geen muren met geslotene poorten: slechts door een weinig water
 450 worden wij van elkander gescheiden. Zelf wenscht hij te worden omarmd: want zoo vaak ik kussen geef aan het heldere water, even zoo vaak steekt hij mij zijn achterovergebogen gelaat toe. Men zou meenen, dat men hem haast aanraken kon! en 't is haast een niets, wat ons, minnenden, in den weg staat. Wie gij ook zijt, kom er uit en hier bij mij! Waarom, eenig geliefde knaap, bedriegt
 455 ge mij telkens of waar gaat ge heen, als ik u zoek? Mijn gestalte en leeftijd is toch zeker niet zóó, dat ge die behoeft te ontvluchten; ook mij hebben nimfen bemind. Hoop, ik weet niet welke, belooft mij uw vriendelijk gelaat en wanneer ik de armen naar u uitstrek, strekt gij ze ook uit eigen beweging naar mij uit: als ik lach, lacht gij mij ook toe: dikwijls ook heb ik úw tranen bespeurd,
 460 als ik weende. Knik ik u toe, gij beantwoordt mijn knikken en, voor zoo ver ik uit de beweging van uw schoonen mond kan nagaan, spreekt gij woorden, die echter mijn oor niet bereiken. (Maar hoe nu?) Gij en ik zijn één! nu bemerk ik het eerst en mijn schijnbeeld bedriegt mij niet meer! Ik brand van liefde tot mij zelf en wek bij u 't minnevuur op, dat ik zelf in mij omdraag. Wat moet
 465 ik thans doen? Moet ik mij laten smeecken om liefde of zelf daarom smeecken? Wat zal ik dan nog smeecken? Wat ik begeer, is bij mij: doch juist mijn rijkdom maakt mij arm. O, konde ik slechts van mijn eigen lichaam mij scheiden! 't Is een ongehoorde wensch bij een minnende: maar ik zou wenschen dat, wat ik beminde, ver van mij was verwijderd! Reeds ontnemt mij de smart mijne krach-
 470 ten en geen lange duur van mijn leven schiet mij nog

over en ik sterf in den bloei mijner jaren. Doch mij valt de dood niet zwaar, daar ik door den dood mijne smart zal zien eindigen. Mocht hem, dien ik bemin, slechts een langer leven dan mij zijn beschoren. Nu echter, helaas ! zullen wij beiden, innig verbonden, in één laatsten ademtucht sterven."

Zoo sprak hij en wendde, schier krankzinnig van smart, zich weêr tot hetzelfde gelaat en bracht door zijn tranen
475 het water in beweging en terstond werd het schijnbeeld onkenbaar door de beroering van het water in 't bekken. En toen hij het allengs zag verdwijnen, riep hij luide:

„Waar vlucht ge toch heen ? Blijf toch hier en verlaat, wreede knaap ! mij, die u mint, toch niet ; laat me toch aanschouwen, wat ik niet kan aanraken en laat me voedsel schenken aan mijn buitensporige, razende hartstocht."

480 Jammerend van droefheid, rukt hij thans zich het kleed van den bovenrand af naar omlaag en sloeg met zijn marmerblanke handen zich op de naakte borst. Eensklaps overtoog zijn geslagen borst thans een zachtroode kleur, evenals appels, die deels wit, deels rood zijn gekleurd of
485 als een druif, die nog niet rijp, een purperen kleur pleegt aan te nemen. Doch toen hij dit in het weêr helder geworden water aanschouwde, kon hij 't niet langer verdragen ; maar evenals 't goudgele was bij een licht vuur pleegt te smelten en de morgenrijp in de warme zon opgelost wordt, zóó kwijnt hij weg, in liefde versmeltend en wordt
490 allengs door een onzichtbaar minnevuur verteerd. Verbleekt is reeds de kleur van het rood, met blankheid doormengd en weg is zijn frissche, jeugdige kracht en al wat zoo even het oog nog aangenaam aandeed, en zelfs zijn lichaam, dat Echo vroeger bemind had, bleef niet bestaan. Zoodra echter Echo dit zag, werd zij, hoe vertoornd en verbitterd ze ook nog was, met smart en droefheid vervuld en zoo

495 dikwijls de beklagenswaardige jongeling „Ach!” riep, herhaalde zij „Ach!” met weerkaatsende stem. En zoo vaak hij met zijn handen van droefheid zich op de armen sloeg, gaf ook zij hetzelfde geluid van den slag weêr terug. Zijn laatste woord, toen hij weêr in 't gewone water zich spiegelde, was: „Helaas, vergeefs beminde jongeling!” en de
500 omgeving kaatste aanstonds evenveel woorden terug. En toen hij zeide „Vaarwel!” zeide ook Echo „Vaarwel!”

Toen liet hij zijn afgemat hoofd neêrzinken in 't groene gras en de dood sloot zijne oogen, die eens de schoonheid van hun eigenaar hadden bewonderd. Doch ook toen nog, nadat hij in 't rijk der Schimmen was opgenomen, aan-
505 schouwde hij zich zelf in de wateren van den Styx ¹⁾. Weenend bejammerden hem zijne zusters, de Stroomnimfen en wijdden den broeder een deel van haar afgesneden lokken, weenend jammerden om hem ook de Boornimfen en weerkaatsend herbaalde Echo haar jammergeklaag. Reeds maakte men den brandstapel gereed en gezwaaide fakkels, reeds ook de lijkbaar: doch nergens was zijn lichaam te vinden. In de plaats van zijn lijk vond men
510 een bloem met goudgele kelk, door witte blaadjes omgeven.

vs. 511–733: **Bacchus, Pentheus en Agave.**

De mare van deze gebeurtenis had in alle Achaeïsche ²⁾ steden den ziener Tiresias een welverdienden roem verworven en groot was de naam van den waarzegger. Pentheus echter, Echion's ³⁾ zoon, een verachter der hemelgoden, was de eenige onder allen, die den ziener smadelijk

¹⁾ Zie bij vs. 272.

²⁾ = Grieksche.

³⁾ Echion (vgl. vs. 126 vlg.), echtgenoot van Agave en vader van Pentheus.

minachtte en met de voorspellende woorden van den grijs-
 515 aard spotte, ja zelfs hem de duisternis en het verlies van
 het licht zijner oogen honend verweet. Doch gene, zijn
 door zilveren lokken omgeven hoofd schuddend, sprak
 toen tot hem: „Hoe gelukkig zoudt ge zijn, als ook gij
 van het licht uwer oogen beroofd werdt, opdat ge het
 heilige feest ter eere van Bacchus niet kondt aanschouwen!
 Want de dag zal komen, die ik voorspel dat niet verre
 520 meer zijn zal, waarop de u nog onbekende Liber ¹⁾, de
 zoon van Semele, hier komt. En wanneer gij dien God
 niet de eer van tempeldienst waardig keurt, zullen, ver-
 minkt en verscheurd, overal uwe leden worden verstrooid
 en met uw bloed zult gij de wouden en ook uwe moeder
 en de zusters van uwe moeder bezoedelen. Geschieden zál
 het. Want gij zult den God geen vereering waardig keuren
 525 en dan zult ge 't bejammeren, dat ik in deze mijn dui-
 sternis maar al te goed heb gezien.”

Zóó sprak hij, doch de zoon van Echion joeg smadelijk
 hem weg. Maar de vervulling volgt aanstonds zijn woor-
 den en, wat de ziener voorspelde, geschiedde. Liber ver-
 schijnt en reeds dreunen de velden van 't feestelijk gehuil
 en geschreeuw; tierend stormt de schare voort en oudere
 en jongere vrouwen, onder de mannen gemengd, en geringen
 530 zoowel als aanzienlijken, allen ijlen ze voort naar de hun
 nog onbekende heilige feestviering.

„Wat razernij,” roept Pentheus hun toe, „heeft u, zonen
 van den Draak ²⁾ van Mars, het gemoed met verbijstering
 van zinnen geslagen? Vermogen dan tegen elkaâr geslagen

¹⁾ d. i. Bacchus, vgl. vs. 310—315.

²⁾ Vgl. vs. 28—130; dit waren de jonge Thebanen (vgl. vs. 540—
 548); de anderen (vgl. vs. 538—540) waren met Cadmus uit Phoenicië
 gekomen.

koperen bekkens en kromhoornige schalmeien en tooverij
 en bedrog zóóveel, dat zij, wie geen oorlogszwaard, geen
 535 krijgstrompet, geen scharen met getrokken zwaarden ooit
 schrik hebben aangejaagd, nu meêgesleept worden door
 vrouwengehuil en door wijn opgewekte razernij en door
 ontuchtige benden en holle handpauken? Moet ik mij
 niet verbazen over u, grijsaards! die, van over wijde zeeën
 gevaren, hier een tweede Tyrus gesticht, hier uwe uit den
 lande gebannen Huisgoden een woonplaats verschaft hebt,
 540 en die nu zonder slag of stoot u gevangen laat nemen?
 Moet ik ook niet over u mij verbazen, gij jongelingen!
 van vuriger leeftijd en meer mijn gelijken in jaren, wie
 't pastte wapens in de vuist te voeren, geen thyrsusstaven ¹⁾,
 wie 't paste zich 't hoofd met een helm te dekken, niet
 met kransen van klimop of wijnloof? Denkt er toch aan,
 bid ik u, uit welk een stam gij gesproten zijt en gord u
 aan met den moed van dien Draak, die alléén zóó velen
 545 gedood heeft! Hij stierf voor zijn bronnen en poelen;
 maar gij, weest gij overwinnaars ten behoud van uw roem!
 Hij doodde dappere helden, jaagt gij die verwijfde zwak-
 kelingen weg en handhaaft den roem uwer vaderen! Als
 het noodlot aan Thebe geen lang bestaan meer vergunde,
 o! mochten dan werpmachines en mannen de stad ver-
 550 woesten onder het kletteren en knetteren van zwaarden
 en vuur! Rampzalig waren wij dan, maar — zonder schuld;
 en ons lot zou te bejammeren zijn, maar niet verheeld
 behoeven te worden, en onze tranen zouden we ons niet
 behoeven te schamen! Maar nú — zal Thebe veroverd
 worden door een ongewapende knaap, die geen behagen

¹⁾ Deze staven, bij den Bacchusdienst in gebruik, waren met klimop of wijranken omwonden en aan den top met een pijnappel voorzien.

schept in oorlog en wapens en rossen, maar alleen in van
 555 mirre druipende haren en zachte kransen en purperen
 gewaden en met goud doorweven geborduurde kleederen.
 Ha! oogenblikkelijk zal ik — laat gij slechts zijn dienst
 varen — hem dwingen te bekennen dat zijn vader ¹⁾ slechts
 aangematigd en zijn heilige dienst een verzinsel en leugen
 is. Of had Acrisius ²⁾ wel genoeg moed om die ijdele
 560 Godheid te verachten en, toen hij kwam, de poorten van
 Argos voor hem te sluiten: en zal Pentheus met geheel
 Thebe zich door een aangewaaiden vreemdeling schrik
 laten aanjagen? Gaat me snel heen (zóó beveelt hij zijn
 dienaren), gaat en sleept me dien belhamel geboeid hier-
 heen! en niet lang getalmd met de uitvoering van mijn
 bevel!”

Hem overlaadt zijn grootvader ³⁾, hem Athamas ⁴⁾, hem
 ook de overige schaar zijner bloedverwanten met scherpe
 565 berispingen en zij doen, doch te vergeefs, alle moeite hem
 tegen te houden. Nog heftiger wordt hij door hunne ver-
 maningen en zijn ingehouden woede wordt geprikkeld en
 steeds grooter en de pogingen om hem te weerhouden
 doen meer nadeel dan goed. Zóó heb ik wel eens gezien
 dat een bergstroom, waar niets zijn loop in den weg staat,
 zachter en met matig gebruik neêrschiet: doch, waar ook
 570 maar boomstammen of opgestapelde rotsblokken hem
 trachtten tegen te houden, daar schoot hij schuimend en
 zierend en door die hinderpalen nog woester, in geweldige
 vaart voort.

Zie! daar keeren de dienaren, met bloed bemorst en

¹⁾ Juppiter.

²⁾ Koning van Argos.

³⁾ Cadmus.

⁴⁾ Oom van Pentheus.

bevekt, weêr terug en, op de vraag van hun heer, waar Bacchus was, antwoorden zij dat ze Bacchus nergens hadden gezien. „Dezen volgeling echter van hem,” zóó spraken zij, „en dienaar bij zijn heilig feest, hebben wij gevangen
575 genomen” en tevens leveren ze hem iemand, met de handen op den rug gebonden, over die eens uit het Tyrreensche volk ¹⁾ den God en zijn heiligen dienst was gevolgd.

Pentheus ziet dezen man aan met oogen, vreeselijk van blik door zijn toorn; en, ofschoon hij noode de straf uitselde, sprak hij: „Gij, kind des doods en die door uw dood andren een waarschuwend voorbeeld zult geven! zeg
580 op uw naam en den naam van uw ouders en uw vaderland en waarom gij die nieuw ingevoerde heilige dienst mede helpt vieren.”

a) 582—691: *Bacchus en de Tyrreensche schippers.*

Onbevreesd antwoordde gene daarop: „Mijn naam is Acoetes, mijn vaderland Maeonië ²⁾, uit nederigen stand zijn mijne ouders. Geen velden om met tegen den arbeid geharde jonge stieren te bebouwen, geen woldragende kudden,
585 geen runderen heeft mijn vader mij nagelaten, want ook zelf was hij arm en met snoer en met weerhaak placht hij de spartlende visschen te verschalken en met den rieten hengel omhoog te halen. Zijn geheele vermogen bestond in zijn kunst. Toen hij mij zijne kunst leerde, sprak hij: „Ontvang hiermede alles wat ik bezit, opvolger en erfge-

¹⁾ = Lydische; zie bij vs. 583.

²⁾ Maeonië = Lydië; de inwoners heeten vs. 576 Tyrreniërs: volgens een oud, bij de Romeinen zeer bekend, verhaal hebben Lydiërs Etrurië gesticht, welks inwoners Tusciërs worden genoemd en door de Grieken ook Tyrreniërs (Hartman).

590 naam van mijn beroep!" en bij zijn dood liet hij mij niets anders achter dan het water: dat alleen kan ik mijn vaderlijk erfdeel noemen. Weldra leerde ik, om niet altijd bij dezelfde rotsen te blijven vertoeven, er nog bij met sturende hand het roer van een schip te wenden en ik leerde met nauwkeurigen blik letten op het regenbrengend gesternte der Olenische geit en op Taygete ¹⁾ en de
 695 Hyaden ²⁾ en op 't Beerengesternte en op de woningen der winden en op de havens, voor schepen ter lading geschikt.

Eens toen ik koers zette naar Delos, dreef ik af naar de kust van het Chiische land ³⁾ en, steeds roeiend naar rechts, kwam ik daar aan land en met een lichten sprong spring ik op 't vochtige kustzand, toen de nacht reeds
 600 voorbij was. Nauwelijks begon Aurora in rozige kleuren te gloren, of ik sta op (uit den slaap) en ik vermaan mijne makkers versch drinkwater aan boord te brengen en wijs hun den weg naar het water. Zelf bestijg ik een hoogen heuvel en zie rond, wat de (richting van den) wind mij beloofde; daarna roep ik mijn makkers en keer terug
 605 naar mijn schip. „Zie, daar zijn we al!" roept Opheltos, de voornaamste van 't scheepsvolk, en den vermeenden buit, dien hij op het eenzame veld had bemachtigd, een knaap van maagdelijke gestalte, voert hij met zich langs 't zeestrand. 't Scheen wel of de knaap, door wijn en slaap overmand, onvast op de beenen stond en ter nauwernood

¹⁾ De Olenische geit (naar de stad Olenus in Achaje) is de als sterrenbeeld aan den hemel geplaatste geit Amalthea, die Zeus op Creta heeft gezoogd. Taygete, eene der Pleiaden, zie bij 1, 670.

²⁾ Hyaden: zeven sterren in den kop van den Stier, wier opgang regen (van daar haar naam: regengesternte) aankondigde.

³⁾ Chios, eiland bij de kust van Jonië.

meê kon komen. Ik bezie zijn kleederdracht, zijn gelaat
 610 en zijn gang: doch niets zag ik aan hem, wat men als
 een sterveling eigen zou kunnen beschouwen. Aanstonds
 begreep ik het en ik zeide tot mijne makkers: „Welke
 Godheid er in dat lichaam woont, weet ik niet: maar in
 dat lichaam woont ongetwijfeld een Godheid. Wie gij ook
 zijt, o! wees ons genadig en schenk ons zegen op onzen
 arbeid: schenk ook aan hen daar vergiffenis.” „Voor ons
 615 hoeft gij niet te smeeken!” roept Dictys, de vlugste van
 allen in 't klimmen naar den top van de ra en in 't weêr
 neerglijden langs een gegrepen touw. Bijval schenkt Libys
 dit woord, zóó ook de blondlokkige Melanthus, de bewa-
 ker der voorplecht, en ook Alcimedon en ook Epopeus,
 die met zijn zang zoowel rust als maat aan den riemslag
 verleende ¹⁾ en den moed bij het werk steeds aanwakkerde.
 620 Evenzoo geven ook alle anderen hun bijval te kennen.
 Zóó verblind is hun zucht naar buit. „Toch zal ik niet
 dulden,” zóó roep ik hun toe, „dat dit schip door zijn
 heiligen last met schande bevlekt wordt ²⁾: het meeste
 recht tot gebieden heb ik hier.” En tegelijk verzet ik mij
 er tegen en posteer mij bij de valreep. 't Meest raast en
 woedt nu de meest drieste van al het scheepsvolk, Lycabas,
 die uit een Tuscische ³⁾ stad weggejaagd, ballingschap als
 625 straf droeg voor een moord, dien hij begaan had. Deze
 kneep mij, terwijl ik mij tegen hem verzet, met jeugdige-
 krachtige vuist haast de keel dicht en hij zou mij over
 boord in zee hebben gesmeten, als ik niet, hoe bedwelmd
 ik ook was, aan een touw, waaraan ik bleef hangen, mij
 vast had gehouden.

¹⁾ De roeiers roeiden op de maat van zijn zang en hielden rust, als hij daarmee ophield.

²⁾ d. i. dat wij als roovers den God wegvoeren.

³⁾ Zie bij vs. 583.

De goddelooze bende juicht zijn daad toe. Toen einde-
 630 lijk sprak Bacchus — want 't was werkelijk Bacchus —
 alsof door 't geschreeuw zijn slaap was geweken en na
 den roes de bezinning weêr bij hem teruggekeerd was :
 „Wat doet ge toch? Wat beduidt dat geschreeuw? Hoe
 toch (zegt het mij, schippers!) ben ik hier gekomen?
 Waarheen zijt ge van plan mij te brengen?” Daarop
 sprak Proreus: „Wees niet bevreesd en zeg slechts, welke
 635 haven gij wilt bereiken, dan zult ge daar, zoodra we er
 komen, aan land gezet worden.” „Wendt dan,” zegt
 Liber ¹⁾, uw koers naar Naxos ²⁾. Daar behoor ik tehuis :
 gastvrij zal dat land u ontvangen.” Toen zweren ze be-
 driegelijk bij de zee en bij alle Goden dat het zóó zou
 geschieden en ze nopen mij de zeilen van het beschil-
 640 derde ³⁾ schip te spannen. Rechts lag Naxos. Nauwelijks
 spande ik nu het zeil naar den rechter kant ⁴⁾, of ieder
 schreeuwde: „Wat doe je daar, dwaas? Wat waanzin,
 Acoetes, bevangt je?” „Houd links aan,” geven de meesten
 door wenken en gebaren mij te kennen en fluisteren de
 anderen mij toe. Verbaasd over die woorden, zeide ik toen :
 „Laat een ander het roer dan maar nemen” en ik onttrok
 645 mij onmiddellijk aan mijn aandeel in de stuurmanskunst
 en in de misdaad. Allen werpen mij scheldwoorden naar
 't hoofd en de gansche bende mort en tiert. Eindelijk
 sprak een van hen, Aethalion, honend: „Van ú alléén

¹⁾ Zie bij vs. 520.

²⁾ Het grootste der Cycladische eilanden in de Aegaeïsche zee, aan Bacchus gewijd.

³⁾ Aan den voorstevan waren de schepen der Ouden met een beschilderd beeld (dat het schip zijn naam gaf) versierd.

⁴⁾ Het schip voer van Chios oostwaarts; rechts lag Naxos, links Delos.

hangt zeker ons heil af!" en zelf treedt hij op het roer toe en vervult mijne taak en wendt, van Naxos af, den koers in tegenovergestelde richting.

650 Toen sprak de God spottend, alsof hij nu eerst hun bedrog had bemerkt en terwijl hij van den gebogen achtersteven zijn blik over de zee liet gaan en deed alsof hij weende: „Dat is de kust niet, schippers! die gij mij beloofd hebt! Dat is het land niet, waarnaar ik gevraagd heb! Wat heb ik gedaan, dat ik straf heb verdiend? Wat steekt er voor roem voor u in, als gij, jonge mannen, een
655 knaap, gij met u allen één die alléén is bedriegt?"

Reeds lang kon ik mijn tranen niet weerhouden. Maar de goddelooze bende lacht om mijn tranen en beukt de zee met haastigen riemslag. Thans zweer ik u bij den God zelve — want geen God is met zijn macht u thans naderbij dan hij zelf — dat, wat ik nu ga verhalen, even zeker en waarachtig geschied is, als 't nauwelijks haast te ge-
660 looven is. Plotseling bleef het schip stilstaan te midden der golven, evenals of het op een droge scheepswerf stond. Verwonderd gaan ze voort de zee met de riemen te zweepen en ontplooiën de zeilen en trachten met de dubbele kracht van riemen en zeilen hun koers te vervolgen. Doch eensklaps omwikkelen klimoprانken de riemen en kruipen in krommende kronkelingen voort en
665 tooien de zeilen met zwellende bloesems en bessen. De God zelf, het hoofd met druiventrossen en ranken bekranst, zwaait zijn met wijngaardranken omwonden staf ¹⁾. Om hem heen liggen tijgers en schijngestalten van lynxen en woeste, gevlekte panthers gelegerd. Wild van schrik spron-
670 gen de mannen thans op, 't zij waanzin, 't zij vrees er de oorzaak van was; en het eerst begon Medon zwarte

¹⁾ Vgl. bij vs. 542.

vinnen aan zijn lichaam te krijgen en met gebroken ruggegraat zich te krommen ¹⁾. Hem riep toen Lycabas toe: „In wat wonderlijke gestalte verander je toch?” en, terwijl hij nog sprak, had hij reeds een breeden bek en een
 675 gekromden neus en zijn hard geworden huid werd met schubben bedekt. Doch Libys, terwijl hij de weerbarstige riemen terug wil wenden, zag plotseling zijn handen ineenschrompelen en dat ze reeds niet meer handen, maar vinnen konden worden genoemd. Een ander, die juist zijne armen naar de ineengedraaide touwen wilde uitstrek-
 680 ken, had reeds geen armen meer en sprong, met zijn verminkt lichaam, met gekromden rug in de golven. Allen krijgen ze voorts een aan 't einde sikkelvormig uitloopende staart, gelijk de hoornen der halve maan zich als sikkels krommen. Aan alle kanten springen ze in 't rond en sprenkelen een regen van droppels om zich heen, duiken nu eens op uit de golven en dan weêr dompelen zij zich
 685 onder water en spelen en stoeien als in een reidans en springen dartel en uitgelaten heen en weêr en spuiten het ingezwolgen zeewater door hun wijde neusgaten weêr uit. Van de twintig, die er kort te voren nog waren (want zoovele koppen voerde dat schip) bleef ik alléén nog over. En terwijl ik angstig van killen schrik sidder en nauwelijks mij zelf ben, bemoedigt de God mij met de
 690 woorden: „Verban alle vrees uit uw hart en houd aan op Dia ²⁾!” Dáár aangeland, werd ik een volgeling van Bacchus en vier thans ijverig den heiligen dienst ter eere van Bacchus mede.”

¹⁾ Zij worden nl. allen, op Acoetes na, in dolfijnen veranderd.

²⁾ = Naxos.

b) 692—733: *Pentheus en Agave.*

„k Heb nu,” zegt Pentheus daarop, „aan uw langen omhaal van woorden het oor geleend, opdat door den langen duur mijn toorn misschien zou kunnen verminderen. Sleept hem, dienaren! hals over kop weg en doe 695 hem, gepijnigd door gruwzame folteringen, neerdalen in 't duistere rijk van den Styx ¹⁾.

Aanstands wordt de Tyrreensehe ²⁾ Acoetes weggesleurd en opgesloten in een' stevigen kerker: en terwijl de wreede werktuigen des doods en ijzer en vuur, zooals bevolen was, in gereedheid worden gebracht, openden zich (zóó verhaalt de faam) de deuren van zelf en gleden de boeien, 700 zonder dat iemand ze slaakte, van zelf van zijne armen.

Toch houdt Echion's zoon ³⁾ vol. Hij gelast, dat niemand meer naar het heilige feest mag gaan, maar zelf gaat hij op weg, waar de Cithaeron ⁴⁾, uitverkoren voor de viering van het heilige feest, van het gezang en de luidklinkende stem der Bacchanten weergalmd. Evenals een vurig ros, wanneer in den strijd de trompetter met het schitterende 705 koper het signaal heeft gegeven, briescht en strijdlust in zich voelt ontvlammen: zóó deed de lucht, daverend van langgerekte jubelkreten, Pentheus in woede ontvlammen en hij ontstak in toorn bij het hooren van dat geschreeuw en rumoer.

Bijna op 't midden van den berg ligt er een van alle zijden zichtbaar veld, vrij van boomen, maar aan den

¹⁾ Zie bij vs. 272.

²⁾ Zie bij vs. 576.

³⁾ Pentheus, vgl. bij vs. 513.

⁴⁾ Berg in Boetië, aan Bacchus' dienst gewijd.

uitersten rand omgeven door wouden. Hier zag hem, ter-
 710 wijl hij met ongewijde oogen de heilige feestviering aan-
 schouwde, het eerst zijne moeder en het eerst stormde zij
 in waanzinnige vaart op hem los, het eerst wondde zij
 haar Pentheus door een worp met haar thyrsusstaf ¹⁾.
 „Hoera!” schreeuwt ze, „komt toch hier, mijn beide zus-
 ters ²⁾! Dat wilde zwijn daar, dat reusachtige, dat rond-
 715 dwaalt op onze velden, dat wilde zwijn moet ik dooden!”
 Razend stort nu de gansche bende zich op hem alléén;
 allen scharen ze zich bijeen en vervolgen onder geschreeuw
 en getier hem, die reeds angstig siddert, reeds minder
 heftige taal spreekt, reeds zich zelf veroordeelt, reeds
 bekend dat hij misdään heeft. Toch roept hij, reeds ge-
 720 wond: „Help mij, Autonoé, zuster mijner moeder! Moge
 de schim van Actaeon ³⁾ het hart u roeren!” Doch zij
 weet niet eens, wie Actaeon is en rukt den smeekende
 den rechter arm van het lijf: de andere arm werd door
 een ruk van Ino er afgescheurd. Thans had de ongeluk-
 kige geen armen meer, om smeekend naar zijn moeder
 uit te strekken: maar de gewonde stompen zijner weg-
 gesmeten leden haar toonende, roept hij: „Ach, moeder!
 725 zie toch!” Op het zien daarvan barstte Agave in waan-
 zinnig gehuil uit en schudde haar nek en deed heur
 haren in de lucht fladderen: en het hoofd hem van den
 romp rukkend, omklemt ze het met bloedige vingers en
 roept: „Hoera! gezellinnen, deze overwinning is ons
 werk!” En even snel als de wind bladeren en takken,
 door den killen adem van den herfst reeds beroerd en

¹⁾ Vgl. bij vs. 542.

²⁾ Ino en Autonoé.

³⁾ Zoon van Autonoé, vgl. vs. 138—203.

730 nog slechts losjes vastzittend, van een' hoogen boom losrukt, even snel werden de ledematen van den man door gruwzame handen vaneengescheurd. Door zulk een voorbeeld gewaarschuwd, vieren voortaan de Ismenische ¹⁾ vrouwen ijverig den nieuwen heiligen dienst en wijden wierook en vereeren de heilige altaren (van Bacchus).

¹⁾ Vgl. bij vs. 169.

VIERDE BOEK.

vs. 1—415: Vertellingen der dochters van Minyas.

Alcithoë echter, de dochter van Minyas ¹⁾, was van meening dat het heilige feest niet moest worden medegevierd, maar onbezonnen ontkende ze nog steeds dat Bacchus een zoon van Juppiter was en ook haar zusters waren haar deelgenooten in die goddelooze gezindheid.

Intusschen had de priester bevolen het feest te vieren
5 en tevens dat dienstmaagden en meesteressen geen werk
zouden verrichten en zich de borst met een hertevel omhullen, heur haarbanden los maken en kransen op het hoofd en met klimop en wijnranken omwonden thyrsusstaven ²⁾ in de hand moesten dragen; tevens had hij voorspeld, dat de toorn van den God, als men hem (door 't nalaten hiervan) krenkte, vreeselijk zou zijn. Aanstonds gehoorzamen alle vrouwen, zoowel oudere als jongere, aan
10 dit bevel; zij leggen haar weefsels en werkkorfjes en haar onvoltooide dagtaak ter zijde, wijden wierook en roepen den God aan bij al zijne namen: Bacchus en Bromius en Lyaeus en Onder bliksemvuur geborene en Tweemaal

¹⁾ Koning van Orchomenos in Boeotië.

²⁾ Zie bij 3, 542.

geborene en Zoon van twee moeders ¹⁾); hierbij voegen ze
 nog: Nysa ²⁾ bewonende God en weelderig gelokte Thyo-
 neus en Lenaeus en hartverheugende Planter des wijnstoks
 15 en Nyctelius en Vader Eleleus en Iacchus en Euhan en
 nog andere talrijke namen, die gij, Liber! bovendien bij
 de Grieksche volken nog draagt. Gij toch bezit een onver-
 gankelijke jeugd, Gij zijt een eeuwig jeugdige jongeling,
 Gij wordt in den hoogen hemel als de schoonste der
 Goden beschouwd. Gij hebt, als Ge u zonder uw horens ³⁾
 20 vertoont, een maagdelijk gelaat. Door U is het Oosten
 overwonnen ⁴⁾, tot zoo ver als het door de zon gebruinde
 Indië door den Ganges het verst wordt bepaald. Gij, eer-
 biedwaardige God! dooddet Pentheus ⁵⁾ en Lycurgus met
 zijn tweesnijdende akst, die heiligschenners! en Gij wierpt
 de Tyrreheensche schippers ⁶⁾ in zee. Gij breidelt den met
 bontkleurige teugels versierden nek van uw tweespan
 25 lynxen, gevolgd door Bacchanten en Satyrs ⁷⁾ en door
 den grijsaard ⁸⁾, die, door den wijn bevangen, zijn wau-
 kelende leden met een vlierstok schraagt en waggelend
 op den (door zijn zwaarte) ingedeukten rug van een armen
 ezel zit. Waar Gij ook komt, schalt en weergalmt het
 geschreeuw van jongelingen, begeleid door gehuil en gegil

¹⁾ Vgl. 3, 253—315.

²⁾ Vgl. 3, 314.

³⁾ Met horens versierd, werd Bacchus eig. eerst later vereerd.

⁴⁾ De fabel van Bacchus' zegetocht naar Indië, ontstond eig. eerst ten tijde van Alexander den Grooten (356—323 v. Chr.).

⁵⁾ Zie 3, 692—733.

⁶⁾ Zie 3, 582—691. — Lycurgus, koning der Edonen in Thracië, werd door Zeus, wegens zijn verzet tegen Bacchus, met blindheid geslagen (zie Hom. Ilias, 6, 130 vlg.).

⁷⁾ Zie bij 1, 193.

⁸⁾ d. i. Silenus, een Satyr, opvoeder en begeleider van Bacchus.

van vrouwen en tamboerijns, met de handen geslagen en
 30 holle cymbalen en palmhouten fluiten met lange pijp.
 „Wees ons genadig en genegen nabij!” zóó roepen thans
 smeekend de Ismenische ¹⁾ vrouwen, terwijl zij, zooals 't
 haar bevolen was, het heilige feest vieren. Alléén de
 dochters van Minyas ontwijden door ontijdigen arbeid ter
 eere van Minerva ²⁾ het feest en kaarden en spinnen wol-
 draden of draaien de draden met den duim om en om of
 35 zitten aan 't weefgetouw en overladen haar dienstmaagden
 met werk.

Eene onder haar sprak toen, terwijl zij met vluggen
 vinger den draad spon: „Terwijl thans andere vrouwen
 niets uitvoeren en een verzonnen heiligen dienst vieren,
 laten ook wij, door Pallas ³⁾, een voortreffelijker Godin,
 bezig gehouden, thans het nuttige werk onzer handen
 door allerlei gesprekken verlichten: en laten wij om de
 40 beurt een of ander verhaal, dat ons den tijd zal schijnen
 te korten, ten genoegte van de anderen, onzen ooren, die
 niets beters te doen hebben, ten beste geven.”

Dat voorstel keuren hare zusters goed en ze verzoeken
 haar het eerst iets te vertellen. Zij denkt even na, wat
 ze uit haar rijken voorraad (want ze kende zeer vele ver-
 tellingen) zou verhalen. En ze staat nog in twijfel, of ze
 van u, Babylonische Dercetis! vertellen zal, die, naar de
 45 Palaestijnen ⁴⁾ gelooven, in een door schubben, welke
 haar ledematen bedekten, veranderde gestalte poelen en
 plassen bewoonde, of liever, hoe haar dochter ⁵⁾ met vederen

¹⁾ = Thebaansche, vgl. bij 3, 169.

²⁾ d. i. spinnen en weven.

³⁾ Zie bij 2, 553.

⁴⁾ = Syriërs.

⁵⁾ Semiramis, die, volgens een oude sage, in een duif veranderde.

en vleugels bedekt werd en haar laatste levensjaren op
 hooge torens doorbracht, of hoe een Stroomnimf door
 tooverspreuken en zeer krachtige tooverkruiden jongelingen
 50 in stomme visschen veranderde, totdat zij het zelfde lot
 onderging: of eindelijk, hoe de boom, die vroeger witte
 vruchten droeg, nu, door besproeiing met bloed, zwarte
 vruchten draagt. Dit laatste (verhaal) vond bij allen bijval.
 Dit verhaal dan, dat geen algemeen bekende sage is,
 begon ze, terwijl ze de wol tot een draad spon, op de
 volgende wijze:

a) 55—166: *Pyramus en Thisbe*.

- 55 „Pyramus en Thisbe, de een de schoonste der jonge-
 lingen, de andere de hoogstgeprezene onder de meisjes,
 welke het Oosten bezat, bewoonden aan elkaâr grenzende
 huizen in de stad ¹⁾, welke Semiramis, naar men verhaalt,
 eens met muren van gebakken steen had omringd. Deze
 nabuurschap gaf aanleiding tot kennismaking en tot ont-
 luikende liefde: en allengs nam die liefde steeds toe.
 60 Ook zouden zij door een wettig huwelijk zich hebben
 vereenigd, doch dit verboden hunne ouders. Wat dezen
 echter niet konden verbieden, was dat beiden even vurig
 in hun gemoed door minnegloed waren ontvlamd. Niemand
 was daarvan getuige: zij spreken door wenken en teekens
 en hoe meer hun minnevuur verborgen wordt gehouden,
 des te meer ontvlamt het in hun binnenste.
 65 Nu was de muur tusschen beide huizen gescheurd door
 een dunne spleet, die hij vroeger, toen hij gebouwd werd,
 reeds had gekregen. Dit gebrek, eeuwen lang door niemand
 opgemerkt — maar wat bespeurt niet de liefde? — zaagt

¹⁾ Babylon.

gij, minnenden! het eerst en gij maaktet het tot een weg voor uw stem en veilig plachten daardoor, onder zacht
 70 gefluister, kozende woordjes naar de overzijde te gaan. Dikwijls, wanneer zij daar stonden, hier Thisbe, aan de andere zij Priamus en als ze dan beurtelings elkanders adem opvingen, zeiden zij: „Afgunstige muur! waarom staat ge minnenden toch in den weg? Welk een kleine
 75 gunst zou het zijn, als ge ons toeliet elkaâr te omhelzen of, als dat reeds te veel is, als ge u opendet tot het geven van kussen! Toch zijn we niet ondankbaar: gaarne be-
 kennen we dat we 't aan u hebben te danken, dat aan onze woorden een doorgang tot bevriende ooren verleend is.” Wanneer ze dan dergelijke woorden, ieder aan zijn kant, te vergeefs hadden gesproken, zeiden zij tegen den
 80 muurkant kussen, die de overzijde niet konden bereiken.

Nauwelijks had de volgende dageraad het nachtelijk sterrenvuur doen verdwijnen en had de zon met haar stralen het berijpte gras opgedroogd, of zij kwamen weêr samen op hun gewone plaats. Toen, nadat ze eens met zacht gefluister eerst veel hadden geklaagd, besloten zij in den stillen nacht te beproeven de wachters te ver-
 85 schalken en de deur uit te gaan en, als ze het huis uit waren, ook de huizen der stad den rug toe te keeren en, opdat ze niet zouden dwalen op hun wandeling over het breede veld, samen te komen bij den grafheuvel van Ninus ¹⁾ en zich daar te verbergen in de schaduw van een boom. Er stond daar een boom, rijk beladen met
 90 sneeuw witte vruchten, een hoogstammige moerbezieboom, dicht bij een koele bron. Die afspraak vindt beider bijval: en eindelijk stort zich het zonlicht, dat hun toescheen

¹⁾ Koning van Assyrië en echtgenoot van Semiramis.

dralend te dalen, in de wateren en uit dezelfde wateren verrijst eindelijk de nacht.

- Toen, na de deur te hebben geopend, gaat Thisbe listig het huis uit te midden der duisternis, zonder dat hare huisgenooten er iets van bemerkten en, het gelaat met
 95 een sluier bedekt, komt ze eindelijk aan den grafheuvel en zette zich onder den afgesproken boom neer. De liefde maakte haar stoutmoedig. Doch zie! daar komt eensklaps, den schuimenden muil met nog versch ossenbloed bedekt, een leeuwin aan om haar dorst in het water der naburige bron te lesschen. De Babylonische Thisbe zag haar van verre bij de stralen der maan en vluchtte aanstonds met
 100 angstigen voet in een duistere grot en, terwijl ze vlucht, liet ze den sluier, die haar van den rug was gegleden, achter. Zoodra nu de woeste leeuwin met overvloedig water haar dorst had gelescht, vond zij, op haar terugkeer naar 't woud, toevallig het dunne, fijne gewaad, dat aan Thisbe ontvallen was en scheurde 't vaneen met haar bloedigen muil.
- 105 Pyramus, die later uitgegaan was, zag thans in het diepe zand het ontwijfelbare spoor van het wilde dier en verbleekte over zijn gansche gelaat. Toen hij echter ook den sluier, met bloed bevlekt, vond, riep hij uit: „Eén nacht zal twee minnenden den dood aandoen: van beiden was zij het meest een lang leven waardig, doch ik ben
 110 de schuldige. Ik ben, beklagenswaardige! uw moordenaar, ik, die u verzocht des nachts te komen op een plaats, vol verschrikking en gevaar en die niet zelf hier het eerst kwam. Verscheurt mij en verslindt mijn misdadig lichaam met woesten beet, gij leeuwen allen te samen, die hier deze rotsen bewoont! maar — 't is het kenmerk van een
 115 vreesachtige den dood te wenschen!” — hij raapt den sluier van Thisbe op en neemt dien mede naar het schaduwrijk

plekje onder den afgesproken boom. Toen, nadat hij het bekende gewaad met tranen en kussen bedekt had, riep hij uit: „Drink thans ook mijn bloed!” en onmiddellijk stak hij zich 't zwaard, waarmee hij omgord was, in het
 120 lijf en trok het onmiddellijk, reeds stervende, uit de nog warme wonde. En tegelijk, terwijl hij achterover daar op den grond lag, spoot het bloed hoog op in de lucht, evenals wanneer een waterpijp, door het scheuren van het lood, vaneen splijt en uit de suizende opening een dunne waterstraal omhoog spuit en met stotende gulpen de lucht
 125 doorklieft. Aanstonds veranderen de vruchten van den boom door de besproeiing met het bloed van kleur en worden zwart en de wortel, door het bloed bevochtigd, kleurt de hangende moerbeziën met een purperen kleur. Doch zie! daar komt eensklaps Thisbe, hoewel nog niet vrij van angst en vrees, terug om haar geliefde niet te
 130 leur te stellen en met oog en hart zoekt zij den jongeling en ze brandt van verlangen hem te vertellen aan hoe groot gevaar zij ontkomen is. En zoodra zij de plek en het veranderde uiterlijk van den boom in het oog krijgt, twijfelt zij (zóó onzeker maakt haar de kleur van de vrucht) of deze 't wel is. Doch terwijl ze nog twijfelt, ziet ze daar een lichaam stuiptrekken op den bebloeden
 135 grond en ontzet springt ze terug en met een gelaat, bleeker nog dan palmhout, ging een huivering haar door de leden, evenals de spiegel der zee zich rimpelt, wanneer hare oppervlakte door een licht koeltje even beroerd wordt. Maar toen zij, na een oogenblik toevens, haar lieveling herkend had, sloeg zij, vol droefheid, met luide slagen hare armen, die 't niet verdienden en met losgereten haren het beminde lichaam omarmend, vielen haar tranen op
 140 zijne wonde en mengde zij die met zijn bloed en kussen drukkend op het kille gelaat, riep zij uit: „Pyramus!

welk ongeluk heeft u aan mij ontrukkt? Pyramus, antwoord toch! uw dierbare Thisbe roept u bij uw naam: hoor mij toch en hef uw liggend gelaat op!" Op het
 145 hooren van den naam „Thisbe" sloeg Pyramus zijne reeds door den dood bezwaarde oogen op, en na even haar te hebben gezien, sloot hij ze aanstonds weêr.

Toen, nadat zij haar sluier herkend had en ze de ivoren scheede daar ledig zag liggen, zonder zwaard, riep ze uit: „Uw eigen hand en uw liefde hebben u gedood, ongelukkige! Doch ook mijn hand is sterk voor dit ééne,
 150 sterk ook mijn liefde: deze zal mij kracht geven tot een doodlijke wonde. Ik zal u in den dood vergezellen en de rampzalige oorzaak en gezellin van uw dood worden genoemd. En gij, die, helaas! door den dood alléén van mij kondt losgescheurd worden, zult toch niet door den dood van mij worden losgescheurd! Dit echter zij uit ons
 155 beider naam u afgesmeekt, o diep rampzalige ouders van mij en van hem! dat gij hen, wie een langdurige liefde en de laatste levensure heeft vereenigd, niet misgunt in een zelfden grafheuvel te worden bijgezet. Gij boom! daarentegen, die nu met uwe takken het beklagenswaardige lijk van één bedekt en spoedig er twee zult bedekken,
 160 behoud gij de teekenen van dit bloedbad en draag ten eeuwigen dage donkerzwarte, als 't ware rouwdragende vruchten, als herinneringsteekenen aan ons beider bloedigen dood."

Zóó sprak zij en de punt onder tegen haar borst zettende, stortte zij zich in het zwaard, dat nog warm was van bloed. Haar smeekgebed echter roerde de Goden,
 165 roerde ook hunne ouders. Want de kleur der vrucht is, wanneer ze geheel is gerijpt, zwart: en wat er van den brandstapel overbleef, rust in ééne lijkbus."

mm

b) 167—189 : *Mars en Venus.*

Hier eindigde zij haar verhaal en na een korte tusschenpoos begon nu Leucippe, terwijl hare zusters zwijgend toelisterden, aldus te vertellen: „Ook hij daar, die alles door zijn zonlicht regelt en bestuurt, de Zonnegod, werd eens door liefde bevangen: van den Zonnegod zal ik u een paar liefdesavonturen vertellen. Deze God had, naar men meent, het eerst het overspel van Venus en Mars gezien: want deze God ziet alles het eerst. Droevig werd hij gestemd over die euveldaad en hij verried aan den echtgenoot, Juno's zoon ¹⁾, de heimelijke schending van zijn echtelijk bed en de plaats van het heimelijk overspel. Gene verloor van smart en toorn alle bezinning en het kunstwerk, waarmede zijn kunstvaardige hand juist bezig was, ontviel hem. Aanstonds smeedt en vijlt hij ragfijne koperen ketenen en netten en strikken, zóó dun dat het oog ze niet kon zien (de dunste draden, noch het spinne- web dat boven aan een zoldering hangt, konden dat kunstwerk in fijnheid overtreffen) en hij richt het zoo in, dat ze smijdig zich voegen naar de lichtste aanraking en de minste beweging en omringt toen handig daarmede van alle zijden het bed.

Toen nu zijn gade en de echtbreker weér op het zelfde leger samenkwamen en beiden, door de kunst van den echtgenoot en door de op wonderbaarlijke wijze aangebrachte boeien, midden in hun omarmingen, werden ver- rast en gevangen gehouden, opende de Lemnos bewonende God ²⁾ onmiddellijk de ivoren vleugeldeuren en liet de

¹⁾ Juno is de moeder van Vulcanus, Venus zijne gemalin.

²⁾ Vulcanus; vgl. ook bij 2, 757.

Goden tot dit schouwspel toe. Daar lagen ze beiden, in boeien geklonken, op schandelijke wijze bij elkaâr; toch wenscht menigeen der vroolijk daardoor gestemde Goden, even schandelijk zich te gedragen: en in luid gelach barstten de hemelgoden uit en langen tijd was in den geheelen hemel deze klucht het meest bekende onderwerp hunner gesprekken.

c) 190—255: *Leucothoé*.

190 Doch de Godin van Cythera ¹⁾ voltrekt een wrekende straf wegens deze verraderlijke aangifte (van haar overspel) en op haar beurt kwetst zij hem, die haar heimelijk minnespel had verraden, met een gelijk liefdesverlangen. Wat baten, zoon van Hyperion ²⁾! u thans uwe schoonheid en warmte en uw stralend licht? Gij toch, die de geheele aarde door uw vuur doet gloeien, wordt nu door
 195 een u onbekend vuur zelf ontgloeid; en gij, die alles behoort te zien, ziet nu slechts naar Leucothoé en vestigt uw blikken, waarmee gij 't heelal moest beschouwen, thans slechts op ééne maagd. Nu eens verrijst gij, vroeger dan anders, aan den Oostelijken hemel, dan weér daalt ge, later dan anders, weér in de wateren en ge verlengt, door het oponthoud bij 't aanschouwen van haar, de korte uren
 200 der winterdagen. Nu en dan verduistert ge en slaat die ziekelijke toestand op uw licht over en uw verduistering vervult dan het hart der stervelingen met angst en met schrik. En niet, omdat de maan, dichterbij de aarde, u in den weg is getreden, verbleekt dan uw glans: neen,

¹⁾ d. i. Venus (naar het aan haar gewijde eiland Cythera, ten Z. van Laconië).

²⁾ De Zonnegod is de zoon van den Titan Hyperion.

uw (smachtende) liefde is de oorzaak van die kleur. Haar
 toch alléén hebt ge lief. Geen Clymene ¹⁾ boeit u meer,
 205 geen Rhodos, noch de overschoone moeder der Aeaëische
 Circe, noch Clytié, die, hoezeer ook versmaad, naar uw
 omarming vurig verlangde en juist op dat oogenblik zwaar
 door liefde in 't harte gewond was; Leucothoé deed u
 die vele schoonen vergeten, zij, wier moeder, Eurynome,
 de schoonste was in het welriekende specerijen voortbren-
 210 gende land ²⁾. Doch, toen haar dochter volwassen gewor-
 den was, overtrof de dochter evenver in schoonheid haar
 moeder, als deze alle andere vrouwen. Haar vader was
 Orchamus, die als vorst over de Achaemenische ³⁾ steden
 regeerde en die de zevende afstammeling was van den
 alouden Belus ⁴⁾.

Onder den Westlijken hemel liggen de weiden der
 rossen van den Zonnegod: in plaats van gras eten ze
 215 ambrozijn, welke hun leden, vermoeid van den dienst over
 dag, voedt en verkwikt en weêr op nieuw tot den arbeid
 geschikt maakt. Terwijl nu aldaar de rossen hun goddelijk
 voeder vreten en de nacht op zijn beurt zijne taak vol-
 brengt, treedt de God, veranderd in de gestalte van haar
 moeder Eurynome, de kamer zijner geliefde binnen en
 220 ziet, bij het licht der fakkels, te midden van twaalf die-
 nende vrouwen, Leucothoé bezig met aan 't draaiende
 spinrokken gladder draden te spinnen. Toen zij dan ook,

¹⁾ Clymene, zie bij 1, 756; Rhodos, nimf van het eiland van dien naam; Circe, toovernimf, dochter van den Zonnegod en van Persa, woonde op Aeaëa, een eiland aan de W.-kust van Italië; Clytié, dochter van Oceanus en Tethys.

²⁾ d. i. Perzië (algem.: het Oosten).

³⁾ d. i. Perzische (naar Achaemenes, stamvader van het Perzische koningsgeslacht).

⁴⁾ Mythische stichter van het Assyrische rijk.

als moeder, haar dierbare dochter een kus gaf, zeide zij : „Het bijzijn van anderen is hier niet noodig. Gaat heen, dienaressen, en laat een moeder vrij om een vertrouwelijk woord (met haar dochter) te spreken.”

- 225 Aanstonds gehoorzamen zij en, toen de kamer ontruimd was, sprak zonder eenigen getuige de God : „Ik ben de God, die de lange baan van het jaar afleg en die alles zie en door wien de schepselen op aarde alles zien, ik, het oog van 't heelal ; gij zijt, geloof me, mijn enig verlangen !” Zij beeft van angst en van schrik valt haar het spinrokken met de spil uit de machteloze vingers. Zelfs
230 de vrees stond haar schoon : en de God, niet langer dralend, hernam nu zijn ware gestalte en zijn' gewonen luister en glans. Toen werd de maagd, schoon verschrikt door dien onverwachten aanblik, door den luister van den God geheel overweldigd en, zonder een klacht te uiten, onderwierp zij zich aan zijn omarming.

- Jaloerschheid greep thans Clytié aan (want buitengewoon vurig was de liefde van den Zonnegod tot haar ¹⁾
235 geweest) en, geprikkeld door toorn tegen de bijzit, maakt zij het overspel overal bekend en, onder bijvoeging van allerlei laster, verraadt ze Leucothoé aan haar vader ²⁾. In wilde woestheid barst hij los en hoewel ze hem smeekte en haar handen uitstreckte naar 't licht van den Zonnegod en zeide : „Hij is het, die mij, tegen mijn wil, geweld heeft aangedaan !” begroef hij, wreedaardig, haar diep in de
240 aarde en wierp een zwaren zandheuvel boven haar op. Doch de zoon van Hyperion ³⁾ werpt dien met zijn stralen uiteen en baant u een opening om daaruit uw begraven

¹⁾ Die thans versmaad werd, zie vs. 206.

²⁾ Orchamus, zie vs. 212.

³⁾ Zie bij vs. 192.

gelaat omhoog te kunnen heffen : maar gij, nimf ! kondet uw hoofd, verpletterd door den zwaren last van het zand, reeds niet meer omhoog beuren en laagst daar als een
 245 bloedeloos lijk. Nooit zag, zoo zegt men, de bestuurder der snelle (zonne)rossen, na den door Phaëthon veroorzaakten brand, iets, dat hem meer met smart en droefheid vervulde. Wel beproeft hij het nog om, zoo mogelijk, haar verstijfde leden door de kracht zijner stralen weêr hun vorige levenswarmte terug te geven : maar, daar het noodlot zulk een vermetel pogen verijdelt, besprenkelde hij
 250 het lijk en de plaats met welriekenden balsem en, na een lange jammerklacht te hebben geslaakt, sprak hij : „Toch zult gij ten aether ¹⁾ opstijgen.” Aanstonds vervloog haar lichaam, doortrokken met den hemelschen balsem en drenkte de aarde met welriekende geuren en, na allengs wortel te hebben geschoten, drong een wierookstruik door
 255 de aardkluiten heen naar boven en brak met haar top door den aardheuvel heen.

d) 256—270 : *Clytié*.

Doch, hoezeer ook de liefde haar smart en de smart haar verraad kon verontschuldigen, kwam toch de Bron van het licht nooit meer bij Clytié en hij maakte een einde aan zijn liefde tot haar. Van dat oogenblik af kwijnde zij, dwaselijk toegevende aan haar smachtend
 260 liefdesverlangen, weg en, het gezelschap der nimfen ontvluchtend, zat zij, dag en nacht, onder den blooten hemel op den naakten grond, met ordeloos rondzwierende en door geen haarband bijeengehouden lokken. Negen dagen lang versmaadde zij spijs en drank en stilde haar ont-

¹⁾ De reine, heldere bovenlucht.

bering slechts met zuiveren dauw en met hare tranen en bewoog zij zich niet van haar plaats. Slechts naar het gelaat van den op zijn baan voortsnellenden Zonnegod
 265 richtte ze haar blikken en steeds wendde ze haar gelaat naar hem toe. Eindelijk bleven haar leden, zoo zegt men, aan den grond als vastgehecht zitten en een vale bleekheid veranderde een deel van haar kleur (en gestalte) in een bleeke plant, een ander gedeelte werd roodkleurig en een bloem, aan een gele viool gelijk, kroont haar hoofd. En hoewel ze door haar wortels wordt vastgehouden, draait ze zich steeds om naar haar Zonnegod en
 270 behoudt, al is ze van gestalte veranderd, haar liefde."

e) 271—284: *Overgang tot verdere vertellingen.*

Zóó sprak Leucippe ¹⁾ en het verhaal van dit wonderbaarlijke feit had aller ooren geboeid. Sommigen onder haar beweerden, dat het onmogelijk had kunnen gebeuren; anderen weér zeiden, dat werkelijke Goden alles vermogen: maar onder dezen behoorde, naar zij meenden, niet Bacchus. Daarop, toen eindelijk de zusters hierover zegen, wordt Alcithoé om een vertelling verzocht. Deze,
 275 terwijl zij den spoel heen en weér liet gaan door de schering van 't staande ²⁾ weefgetouw, sprak toen aldus: „k Zal niet spreken van 't algemeen bekende liefdesavontuur van den herder Daphnis op den berg Ida ³⁾, wien een nimf, uit toorn tegen zijn bijzit, in een rotssteen veranderde. Zoo groot is de smart, die minnenden in toorn doet ontvlammen. Ook spreek ik er niet van, hoe weleer,

¹⁾ Vgl. vs. 168.

²⁾ Het weefgetouw bij de Ouden stond verticaal, niet horizontaal.

³⁾ Berg op Creta.

tegen de wetten en orde der natuur in, Sithon, van geslacht veranderend, nu eens een man, dan weêr een vrouw is geweest. Ook u, Celmis, die weleer een trouw dienaar waart van den kleinen Juppiter, maar nu in een stuk staal zijt veranderd en de Cureten ¹⁾, ontstaan uit een overvloedigen plasregen en Crocus en Smilax, beiden in kleine bloemen veranderd ²⁾, ga ik stilzwijgend voorbij. Doch met een door haar nieuwhed aantrekkelijke vertelling zal ik uw aandacht boeien.

f) 285—388 : *Salmacis en Hermaphroditus.*

285 Verneemt dan, om welke reden Salmacis ³⁾ berucht is geworden, waarom zij door haar ontmannend water alle lichamen, door haar bevochtigd, ontmant en verwijfd maakt. De oorzaak er van schuilt in 't verborgen, maar de kracht en uitwerking der bron is aan ieder bekend.

Toen der Godin van Cythera ⁴⁾ en Mercurius een zoontje geboren werd, brachten Bronnimfen het knaapje in een grot op de Ida ⁵⁾ groot; zijn gelaat was zóó, dat men 290 vader en moeder er uit kon herkennen: ook zijn naam ⁶⁾ ontleende hij aan beiden. Zoodra hij vijftien jaar oud was, verliet hij de bergen van zijn vaderland en de Ida, waar hij was opgevoed, verlatende, schiep hij er behagen in

¹⁾ Cureten of Corybanten, de oudste bewoners van Creta, bewaakten den jonggeboren Juppiter, door zijn moeder naar Creta gebracht om hem tegen zijn vader (Saturnus) te beschermen.

²⁾ Crocus in een krokus, zijn geliefde Smilax in een haagwinde.

³⁾ Bron en bronnimf bij Halicarnasus in Carië, vgl. vs. 337.

⁴⁾ Venus, zie bij vs. 190.

⁵⁾ Zie bij vs. 277.

⁶⁾ Hermaphroditus (Hermes, Grieksche naam van Mercurius en Aphrodite evenzoo van Venus).

in onbekende streken rond te dwalen en onbekende stroo-
 295 men te zien ; zijn vurig verlangen verminderde de daaraan
 verbonden bezwaren en moeiten. Zoo bezocht hij ook de
 Lycische steden en de Cariërs, de bureu van Lycië ¹⁾.
 Hier zag hij een meertje met water, doorzichtig tot op den
 bodem. Daar groeide geen moerasriet, geen onvruchtbaar
 rietgras noch scherppuntige biezen : het water is er klaar
 300 en doorschijnend. De rand van het meertje wordt echter
 omzoomd door frisch, sappig gras en altijd groene kruiden
 en planten.

Daar woont een nimf, maar die niet geschikt is voor
 de jacht en die geen boog pleegt te spannen noch te
 wedijveren in snellen loop en die de eenige is onder de
 bronnimfen, die bij de vlugge Diana onbekend is. Dik-
 305 wijls, zoo luidt het verhaal, zeiden hare zusters tot haar :
 „Salmacis! neem de jachtspriet ter hand of den met mozaiek
 ingelegden pijlkoker en wissel uw vrijen tijd af met het
 moeitevolle werk van de jacht!” doch zij neemt geen
 jachtspriet ter hand noch den met mozaiek ingelegden
 pijlkoker en zij wisselt haar vrijen tijd niet af met het
 moeitevolle werk van de jacht ; maar nu eens baadt ze
 310 haar schoone leden in hare bron, vaak ook kamt ze hare
 lokken met een palmhouten kam en raadpleegt in den
 spiegel van het water, wat haar schoon staat en siert ;
 dan weër vlijt ze zich, 't lichaam omhuld met een door-
 schijnend gewaad, op een zacht bed neder van bladeren
 315 of kruiden ; dikwijls ook zamelt ze bloemen. Ook toen
 zocht ze juist bloemen bijeen, toen ze eensklaps den jon-
 gen knaap zag en, zoodra ze hem zag, hem verlangde te
 bezitten. Toch naderde ze hem niet eer, schoon ze zich
 haastte hem te naderen, voordat ze alles in orde had

¹⁾ Lycië en Carië, twee landschappen in het Z.-W. van Klein-Azië.

gebracht, naar haar gewaad had gezien (of het goed zat), een vriendelijk gelaat had gezet en het verdiende een schoone maagd te worden geacht. Toen ving ze aldus aan
 320 te spreken: „O knaap! ten volle waard als een God te worden beschouwd: wanneer ge een God zijt, kunt ge Cupido zijn; zijt ge een sterveling, gelukkig dan uwe ouders, gelukkig uw broeder en gezegend voorzeker ook uwe zuster, als ge die hebt en de voedster, die met haar
 325 melk u gevoed heeft. Doch veel, veel gelukzaliger nog dan die allen is zij, die soms uw verloofde mocht zijn en wie ge soms een huwelijk met u waard keurt. En hebt ge soms een verloofde, moge dan de heimelijk u aangeboden wellust mijner liefde u aangenaam zijn: doch hebt ge er geene, moge ik het dan zijn en laten wij samen een zelfde echtelijk leger bestijgen.” Na deze woorden zweeg de Bronnimf. Het rood der schaamte kleurt het gelaat
 330 van den knaap, die niet wist wat liefde was, maar ook de bloes der schaamte stond hem schoon. Zulk een kleur heeft het ooft, dat hangt aan een door zonnearmte gekoesterden boom, of ivoor, met purper geverwd, of wel de lichtglans der bleekroode maan, wanneer het rumoer van koperen bekkens te vergeefs haar te hulp komt ¹⁾. Doch toen de nimf niet ophield hem ten minste een zusterlijken kus te verzoeken en zij reeds de armen naar zijn ivoorblanken hals uitstrekke, sprak hij: „Houd op, of ik vlucht en verlaat u en ook dit oord.”

Toen werd Salmacis bevreesd en zij sprak: „Vreemdeling! ik laat u in 't ongestoord bezit van dit oord” en tevens keert zij zich om en verwijdert zich schijnbaar,

¹⁾ Bij maansverduistering geloofde men dat de maan door een monster werd aangegrepen; door rumoer met koperen bekkens en dgl. trachtte men dan dat monster te verjagen.

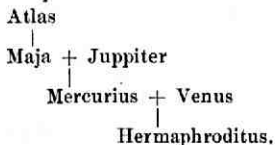
terwijl ze ook toen nog telkens naar hem omziet en ze verbergt zich in dicht ineengegroeid struikgewas en gaat
 340 daar op haar knieën liggen (toekijken). Doch hij, knaap als hij was en thans onbespied op het door de nimf verlaten grasveld, loopt nu eens hier, dan daar en doopt de punt van zijn voet en daarna de zool tot aan den enkel in het aankabbelende water. Toen, zonder lang te dralen en aangelokt door de aangename temperatuur van het
 345 lokkende water, ontdoet hij zijn jeugdig lichaam van het zachte gewaad. Toen stond Salmacis eerst recht verbaasd en verstomd en zij ontbrandde in begeerte naar zijn naakte, schoone gestalte. Ook de oogen der nimf schitteren, evenals wanneer de onbewolkte, lichtende schijf der zon door een spiegelbeeld wordt weerkaatst. Ter nauwernood kan
 350 ze uitstel nog dulden, ter nauwernood nog stelt ze het liefdesgenot uit, reeds brandt ze van verlangen hem te omhelzen, reeds kan ze, razend van hartstocht, zich nauwelijks nog inhouden. Hij klapt met zijn holle handpalmen zich op het lichaam en springt fluks in het water en beurtelings zijne armen bewegend bij 't zwemmen, schijnt zijn lichaam door 't heldere water heen, evenals wanneer
 355 men een ivoren beeld of blanke leliën met helder kristalglas bedekt. „'k Heb gewonnen spel! zic, nu is hij mijn!” roept de Bronnimf uit en, al hare kleederen ver van zich werpend, springt ze midden in het water en houdt den tegenspartelenden knaap vast, rooft onder 't tegenstribbelen hem kussen en steekt haar handen onder hem uit, betast, tegen zijn wil, zijne borst en omstrengelt
 360 den jongeling nu hier, dan daar. Eindelijk omslingert zij den uit alle macht tegenstribbelenden knaap, die gaarne haar omarming wilde ontglippen, evenals een slang den koninklijken vogel ¹⁾ omslingert, die hem in zijne klauwen heeft

¹⁾ d. i. de adelaar, als vogel van Juppiter (den koning der Goden).

en meê naar omhoog sleurt; hangende in de lucht, omkronkelt hij den kop en de pooten van gene en slaat zijn staart om zijn breedgewiekte vleugels: of wel zooals
 365 het klimop een langen boomstam pleegt te omslingeren en zooals een poliep onder water een gegrepen vijand vasthoudt met zijn van alle kanten uitgestoken vangarmen. Doch de achterkleinzoon van Atlas ¹⁾ geeft het niet op en weigert der nimf beslist het gehoopte liefdesgenot. Zij drukt hem tegen zich aan en met geheel haar lichaam als aan hem hangend en nauw hem omklemmend, zeide
 370 zij: „Vrij moogt ge tegenstribbelen, booze knaap! toch zult ge mij niet ontkomen — o Goden, laat dit uw wil zijn en laat geen oogenblik hem van mij noch mij van hem scheiden!”

Haar smeeken vond aanstonds een gunstig gehoor bij de Goden. Want beider lichamen, aan elkander geklemd, vereenigen zich tot één en ééne gestalte omsluit ze. Even-
 375 als wanneer men op elkaâr geënte takken onder 't groeien zich ziet vereenigen en samen ziet opwassen: zóó ook, toen hun ledematen in vaste omarming aaneen waren gesloten, waren het geen twee lichamen meer, maar één dubbele gestalte, die noch vrouw noch knaap meer kon heeten: geen van beiden schijnen zij te zijn en toch weêr
 380 beiden. Toen hij dus zag, dat het heldere water, waarin hij als man neêr gedaald was, hem tot een halfman gemaakt had en dat zijne leden daarin als die van een vrouw

¹⁾ d. i. Hermaphroditus.

waren geworden, strekte Hermaphroditus smeekend zijne armen uit en sprak (maar reeds niet meer met een stem als die van een man): „Vader en moeder, wier beider namen ¹⁾ ik draag! bewijs uw' zoon deze gunst: laat ieder
 385 man, die in het water van deze bron afdaalt, als halfman er uit komen en laat in het door hem aangeraakte water plotseling zijne leden worden als die van een vrouw.” Beide ouders, geroerd door zijn bede, vervulden aanstonds den wensch van hun tweeslachtig kind en vergiftigden de bron door een dubbelwerkend toovermiddel.”

vs. 389—415: Verandering der dochters van Minyas in vleërmuizen.

Hier was haar verhaal ten einde. Maar de dochters van Minyas gaan nog steeds ijverig voort met haar werk en
 390 minachten den God ²⁾ en ontwijden (door haar arbeid) het feest, toen plotseling onzichtbare tamboerijns met dof klinkend gebrom weërklonken en kromhoornige schalmeien en schallende bekkens weërgalmden. Mirre en safraan verspreiden overal hare geuren; en (haast is het niet te gelooven) de weefgetouwen begonnen te groenen
 395 en het hangende weefsel kreeg evenals klimop bladeren en takken. Een deel er van gaat over in wijnranken en wat zoo even nog draden waren geweest, wordt in wijnstokloten veranderd; uit de schering spuit wijnloof te voorschijn; en het purper leent zijn glans aan kleurige druiven ³⁾.

Reeds was de dag ten einde gespoed en naderde de tijd,
 400 dien men geen duisternis en ook geen daglicht kan noe-

¹⁾ Zie bij vs. 291.

²⁾ Bacchus.

³⁾ d. i. het purperen weefsel verandert in druiventrossen.

men, maar de grensscheiding tusschen den schemerenden nacht en het daglicht: daar schokte en trilde plotseling het huis en het scheen alsof er harsrijke pijnfakkels brandden en het huis door roodgele vlammen verlicht werd en alsof schijn gestalten van woeste wilde dieren hun
 405 gehuil aanhieven. Onmiddellijk verschuilen de zusters zich hier en daar in het met rook gevulde huis en zoeken, ieder op een verschillende plaats, aan het vuur en het licht te ontkomen. En terwijl zij overal schuilhoeken zoeken, breidt zich een dun vlies over hare klein geworden ledematen uit en omsluit hare armen met dunne vleugels. Niet eens vergunde haar de duisternis te weten, op welke
 410 wijze zij haar vroegere gestalte hadden verloren. Geen veder hief haar omhoog, toch hielden zij zich zwevende op doorschijnende vleugels. En, trachtende te spreken, laten ze slechts een, overeenkomstig haar klein lichaam, zeer zwak geluid hooren en uiten onder schrill gepiep slechts zwakke klaagtoon. Huizen bezoeken zij gaarne, niet wouden; en, schuwend het daglicht, vliegen ze alleen
 415 's nachts rond en dragen haar naam naar den laten avond ¹⁾.

vs. 416—541: Ino en Melicertes.

Toen werd eerst recht de goddelijke macht van Bacchus in geheel Thebe geprezen en gevierd, en zijne tante Ino ²⁾ verhaalde overal van de groote macht van den nieuwen God; zij alléén was van zoo vele zusters ³⁾ nog vrij gebleven van droefheid en rouw, behalve van die, welke haar zusters (lotgevallen) haar hadden aangedaan. Haar,

¹⁾ Avond, in het Lat. = vesper; vledermuis = vespertilio.

²⁾ Vgl. 3, 313; zij was de zuster van Semele, Bacchus' moeder.

³⁾ Semele, Antonoé en Agave, zie 3, 308, 250 en 720 vlg.

420 die trotsch was op hare zonen ¹⁾ en op haar huwelijk met Athamas ²⁾ en op Bacchus, haar pleegkind ³⁾, zag Juno en, dit niet kunnende verdragen, sprak zij bij zich zelve: „Heeft de zoon van een bijzit ⁴⁾ de macht gehad, Maeonische schippers ⁵⁾ (in dolfijnen) te veranderen en ze in zee te dompelen, en het lichaam van een zoon aan zijn eigen moeder ter verscheuring prijs te geven ⁶⁾, en de drie
425 dochters van Minyas ⁷⁾ met vroeger nooit gekende vleugels te bedekken: en zal Juno niets anders vermogen dan over ongewroken smarten te weenen? En is dat mij genoeg? Is dát mijn eenige macht? Hij zelf leert mij, wat ik doen moet (ook van een vijand kan men nog leeren) en wat waanzin vermag, blijkt meer dan genoeg
430 uit den moord van Pentheus. Waarom zou Ino ook niet door háar waanzin worden geprikkeld en het voorbeeld kunnen volgen van hare zusters?”

Er bestaat (ergens op aarde) een steil afhellende weg, overschaduw'd door doodbrengende taxisboomen ⁸⁾: hij leidt door doodsche stilte naar de Onderwereld. De traag stroomende Styx wasemt er nevel en damp uit en de schimmen van pas gestorvenen en ook van hen, die reeds zijn be-
435 graven, dalen langs dien weg af in de diepte. Het vaal van den winter ligt er wijd en zijd over dat woeste en verwilderde oord uitgespreid en de schimmen van pas gestorvenen waren er rond, onbekend met den weg, die

¹⁾ Learchus en Melicertes.

²⁾ Koning van Thessalië.

³⁾ Zie 3, 313.

⁴⁾ Bacchus, zie 3, 253—315.

⁵⁾ Zie 3, 582—691.

⁶⁾ Zie 3, 692—733.

⁷⁾ Zie 4, 389—415.

⁸⁾ De bessen van dien boom golden voor zeer vergiftig.

hen naar de Stygische stad zal voeren en niet wetende, waar het vreeslijke paleis van den zwartduisteren Dis ¹⁾ zich bevindt. Duizenden toegangen heeft er de ruime stad
 440 en aan alle zijden opene poorten. En evenals de zee de rivieren van de geheele aarde, zóó neemt dat oord alle schimmen in zich op en is voor geen schare te klein of bemerkt er iets van, dat een schare er weér bijkomt. Bloedeloos waren de schimmen, zonder vleesch en gebeente, er rond; sommigen er van vullen de rechtplaats op 't marktplein, anderen 't paleis van den in de diepte
 445 wonenden heerscher, andere weér beoefenen er een of ander beroep, in navolging van hun vroeger leven op aarde.

Daarheen — zóózeer gaf zij toe aan haar haat en haar toorn — besluit Juno, Saturnus' dochter, na de hemelsche zalen te hebben verlaten, te gaan. Zoodra ze er binnentrad en de drempel, onder het gewicht van haar heilig lichaam, gekraakt had, stak Cerberus ²⁾ zijne drie koppen
 450 naar buiten en hief een gelijktijdig, drievoudig geblaf aan. Daarop roept de Godin de zusters ³⁾, de dochters van den Nacht, zwaar toornende en onverzoenlijke Machten — juist zaten zij vóór de met stalen sluitboom gesloten deur van den kerker en kamden hare met zwarte slangen door-kronkelde haren — en zoodra zij te midden der schemerige duisternis Juno herkenden, stonden aanstonds de Wraak-
 455 godinnen op. Dat oord heet het oord der Verdoemenis ⁴⁾. Tityos ⁵⁾ bood er zijn lever aan ter verscheuring en lag

¹⁾ Dis = Pluto, beheerscher der Onderwereld.

²⁾ De helhond (der Onderwereld).

³⁾ De Furiën (straffende Wraakgodinnen).

⁴⁾ d. i. de Tartarus, diep onder de eigenlijke Onderwereld gelegen, waar de verdoemden hun straf ondergaan.

⁵⁾ Tityos, een reusachtige zoon der Aarde, had Latona geweld willen aandoen en tot straf knaagden in de Onderwereld steeds twee gieren aan zijn steeds weér aangroeienden lever.

er over negen bunders uitgestrekt : gij, Tantalus ¹⁾! zoekt te vergeefs een teug water machtig te worden en de boom, die boven uw hoofd zijn vruchten laat hangen, ontsnapt steeds aan uwe begeerig toegrijpende handen : gij, Sisyphus ²⁾! ijlt het (u telkens ontglippende) rotsblok na of wentelt het naar boven, terwijl het toch telkens weêr terug zal rollen :
 460 Ixion ³⁾ wentelt steeds met zijn rad rond en vervolgt en ontvlucht zichzelf: en de kleindochters van Belus ⁴⁾, die het gewaagd hadden haar neven den dood te bereiden, scheppen onophoudelijk water, alleen om het weêr te verliezen.

Nadat nu Saturnus' dochter hen allen met grimmigen blik had aangezien, maar bovenal Ixion, zeide zij, van
 465 dezen haar blik weêr tot Sisyphus keerende: „Waarom lijdt deze van al zijne broeders ⁵⁾ eeuwige straf, terwijl een weelderig paleis zijn broeder, den trotschen Athamas, huisvest, die met zijn gade Ino mij steeds heeft veracht?“ Daarop ontvouwt zij de redenen van haar haat en haar komst en wat zij wenschte. Haar wensch was deze, dat het vorstelijk geslacht van Cadmus niet langer zou blijven
 470 bestaan en dat de zusters (de Wraakgodinnen) Athamas tot

¹⁾ Tantalus had, als gast der Goden, hunne geheimen verraden; daarom moest hij tot straf eeuwige dorst en honger in de Onderw. lijden.

²⁾ Sisyphus, een beruchte roover, moest tot straf daarvoor in de Onderw. een rotsblok tegen een heuvel opwentelen, dat hem, als hij bijna den top had bereikt, steeds weêr ontrolde.

³⁾ Ixion, die Juno's kuischheid belaagd had, werd, tot straf daarvoor, in de Onderw. op een steeds rondwentelend rad vastgebonden.

⁴⁾ Zij waren dochters van Danaus (Danaïden) en moesten, tot straf daarvoor, dat zij haar bruidegoms (neven) hadden vermoord, onophoudelijk water scheppen in een bodemloos vat.

⁵⁾ Sisyphus, Athamas, Salmoneus en nog anderen waren zonen van Aeolus.

misdaad zouden verlokken. Gebod, beloften en smeekbeden mengt ze ondereen en bestormt daarmee de Godinnen. Toen, nadat Juno aldus had gesproken, schudde Tisiphoné ¹⁾ haar verwilderde loshangende grijze haren en de weerbarstige adders van haar gelaat terugwerpend, sprak zij:
 475 „Geen lange omhaal van woorden is er noodig: beschouw als reeds geschied, al wat gij beveelt: verlaat vrij dit afschuwelijk rijk en begeef u terug naar de lucht van een' beteren hemel.”

Verheugd keert Juno terug en, op het punt den hemel binnen te treden, reinigde Iris ²⁾, dochter van Thaumas, de Godin door besprenkeling met water. Onmiddellijk grijpt
 480 nu de heillooze Tisiphoné een met bloed bevochtigde fakkel hult zich in een van druipend bloed roodgekleurd opperkleed, omgordt zich met ineengekronkelde slangen en ijlt uit haar woning. Op haar schreden vergezellen haar de Droefheid, de Angst en de Schrik en de Waanzin met krampachtig vertrokken gelaat. Weldra stond ze op den
 485 drempel van Aeolus' zoon ³⁾; de deurposten sidderden, zoc luidt het verhaal, en de ahornhouten deuren verbleekten van kleur en de zon vlood weg van die plaats. Verschrikt door die schrikwekkende teekens, vlogen Athamas en zijne gade op en maakten reeds zich gereed het huis te verlaten: daar stond eensklaps de onheilbrengende Wraakgodin hun in den weg en hield den toegang bezet en haar armen,
 490 omvlochten door ineengestremgelde adders uitstrekkend, schudde zij heftig haar lang neêrhangende haren. Sissend verhieven zich de geschubde slangen: sommigen liggen slap op haar schouders, anderen om haar borst heenglij-

¹⁾ Tisiphoné (d. i. wreekster van moord), een der Furiën.

²⁾ Iris, Godin van den regenboog.

³⁾ Athamas.

dend, sissen en spuwen hun zwadder uit en steken hun trillende tongen naar buiten. Daarop rukt zij, midden uit haar haren, twee slangen los en slingerde ze met verderf-
 495 brengende hand naar hen beiden: onmiddellijk woelen deze rond door het boezemkleed van Ino en Athamas en beiden ademen hun bedwelmenden giftadem in. Geen enkele wonde brengen ze aan de ledematen toe: 't is de geest, die de vreeslijke beten moet voelen. Ook had zij een ontzettend, vloeibaar gif medegebracht, nl. schuim van den bek van
 500 Cerberus ¹⁾ en zwadderslijm van de Echidna ²⁾, voorts wispelturige waan en de vergetelheid van een verduisterd verstand en misdaad en tranen en dolheid en moordlust; dat alles had zij dooreengestampt, daarna met versch bloed het vermengd en het in een hollen, koperen ketel gekookt, steeds het omroerend met een groenenden stengel van
 505 doller kervel. En terwijl beiden van angst sidderen en beven, stort zij het razernij wekkend vergif in beider borst en brengt beider binnenste in beroering en onrust. Toen liet zij, haar fakkel herhaaldelijk in een' zelfden kring rondzwaaiend, door de snelle beweging een vuurrad voor beider oogen ontstaan. Zóó keert zij, na 't haar bevolene te hebben volbracht, zegevierend naar 't Schimmenrijk van
 510 den machtigen Dis ³⁾ terug en ontdoet zich van de medegenomen slangen,

Onmiddellijk begint Aeolus' zoon ⁴⁾, door razernij aangegrepen, midden in den voorhof te schreeuwen: „Hoera, makkers! spant de netten hier in dit bosch! hier heb ik zoo even eene leeuwin met twee welpen gezien!” en in

¹⁾ Zie bij vs. 449.

²⁾ Een monster, half vrouw, half slang, de moeder van Cerberus.

³⁾ Zie bij vs. 438.

⁴⁾ Athamas.

zijn waanzin volgt hij het voetspoor zijner gade als dat van een wild dier en rukt het lachende knaapje Learchus, dat zijn armpjes reeds naar hem uitstrekke, weg van den
 515 boezem der moeder, slingert hem twee-, driemalen als een slinger in 't rond door de lucht en verplettert in zijn woestheid de beenderen van 't knaapje tegen de harde steenen. Toen eindelijk heft de moeder, opgewonden en buiten zichzelf, een gehuil aan, 't zij haar smart dit veroorzaakte of wel de werking van het in haar binnenste
 520 verspreidde venijn en zinneloos vlucht ze, met loshangende haren, weg en terwijl ze u, kleine Melicertes! nog in haar bloote armen draagt, schreeuwt ze het uit: „Hoera, Bacchus!” Op 't hooren van Bacchus' naam begon Juno te lachen en sprak: „Dit voordeel moogt ge dan hebben van Bacchus, uw pleegzoon ¹⁾.”

Hoog steekt boven de golven een rotsklip uit, welks
 525 voet steeds door de golven uitgehold wordt en den regen belet de golven te bereiken; de top verheft steil zich omhoog en steekt van voren over de open zee uit. Dezen beklom — krachten gaven haar de waanzin — Ino en, door geen vrees tegengehouden, stort ze zich, met haar last, van boven neêr in de zee; wit schuimden de door haar val getroffen golven omhoog.

530 Doch Venus, door deernis bewogen met het lijden van haar onschuldige kleindochter ²⁾, sprak thans tot haar oom met vleierende woorden: „Machtige heerscher der zee, Neptunus! wie na die over den hemel de naaste heerschappij ten deel viel, wel is het veel, wat ik vraag, maar erbarm gij u over de mijnen, die ge daar in de Jonische zee heen

¹⁾ Zie 3, 313 vlg.

²⁾ Ino's moeder Harmonia was een dochter van Mars en Venus; Neptunus was oom van Venus, als dochter van Juppiter.

en weër ziet geslingerd en neem beiden onder uwe Goden
 535 op. Ook ik sta in eenige gunst bij de zee, daar ik immers
 weleer in de goddelijke diepte der zee uit schuim ben
 geboren en mijn Grieksche naam ¹⁾ mij daarom nog is
 gebleven.

Aanstands stond met een gunstigen hoofdwenk Neptunus
 haar bedde haar toe; hij ontnam beiden, wat er nog sterfe-
 lijk aan hen was, verleende hun eerbiedwaardige majesteit
 540 en met hun naam veranderde hij ook hun gestalte en
 noemde de moeder Leucothea en haar zoon Palaemon.

vs. 542—561: De gezellinnen van Ino.

De Sidonische ²⁾ gezellinnen (van Ino), zooveel zij kon-
 den, de voetsporen volgende, zagen de laatste op den rand
 van de rotsklip: en meenende, dat er geen twijfel aan haar
 dood meer bestond, beklaagden zij, onder slagen op armen
 en borst, het geslacht van Cadmus, scheurden haar klee-
 545 deren vaneen, rukten de haren zich uit en lasterden de
 Godin als niet rechtvaardig genoeg en als al te wreed
 tegen de bijzit ³⁾. Doch Juno verdroeg die smaadredenen
 niet en sprak: „U zelve zal ik tot het grootste gedenk-
 teeken maken van mijne wreedheid.”

Onmiddellijk volgde de daad op haar woorden. Want
 550 zij, die het meest Ino bemind had, zeide: „Ik wil de vorstin
 in de zee volgen”, doch, op het punt den sprong te doen,
 kon zij haar leden nergens heen meer bewegen en zij
 bleef als vastgenageld aan de rotsklip staan: een tweede,
 terwijl zij, zooals gewoonlijk, uit droefheid zich op armen

¹⁾ Aphrodite = de uit het schuim der zee geborene.

²⁾ = Thebaansche (omdat Sidon, in Phoenicië, de vaderstad was
 van Cadmus, den stichter van Thebe).

³⁾ Semele.

en borst wilde slaan, voelde haar armen, waarmede zij 't
 555 beproefde, verstijven: een derde, die juist hare handen
 naar de golven der zee had uitgestrekt, stak, plotseling
 versteend, hare handen naar diezelfde golven uit: van een
 vierde, die juist heur haren gegrepen had en ze zich uit
 het hoofd rukte, zag men plotseling de vingers, te midden
 harer lokken, versteen: ieder van haar bleef staan in
 de houding, waarin zij (door 't noodlot) verrast werd.
 560 Sommigen van haar veranderden in vogels; en ook nu
 nog scheeren deze Ismenische ¹⁾ vrouwen, als vogels, met
 de tippen harer vleugels in die zee over den spiegel van
 't water.

vs. 562—602: Cadmus en Harmonia.

Nog weet de zoon van Agenor ²⁾ niet, dat zijn dochter
 en kleinzootje thans zeegoden zijn. Doch, geknakt door
 rouw en door de reeks zijner rampen en door wonder-
 teekenen, die hij in menigte gezien had, verlaat de stichter
 565 zijn eigene stad ³⁾, alsof het ongeluk van het land, niet
 het zijne hem drukte; en, na lang en ver rond te hebben
 gezworven, bereikte hij eindelijk, met zijn in de balling-
 schap hem vergezellende gemalin ⁴⁾, het Illyrische ⁵⁾ gebied.
 En terwijl zij, door rampen en jaren gebogen, eens daar
 over de eerste lotgevallen van hun geslacht spraken en in
 onderling gesprek hun rampen en lijden weder herdenken,
 570 zegt Cadmus: „Zou misschien die draak heilig geweest
 zijn, dien ik met mijn speerpunt doorboorde, toen ik, uit

¹⁾ Thebaansche, zie bij 3, 169.

²⁾ Cadmus.

³⁾ Thebe.

⁴⁾ Harmonia, vgl. bij 3, 132.

⁵⁾ Illyrië, landschap aan de Adriatische zee.

Sidon ¹⁾ vertrokken, de drakentanden, dat wonderbaarlijke zaad, in den grond strooide ²⁾? Als dan de zorgende liefde der Goden met zulk een wis treffenden toorn dien draak wreekt, dan smee ik ³⁾, dat ik zelf als een draak op langen buik mij moge uitstrekken”.

- 575 Zóó sprak hij en oogenblikkelijk strekte hij, evenals een draak, op langen buik zich uit en hij voelt schubben aan zijn hard geworden huid vastgroeien en dat zijn zwart lichaam met donkerblauwe vlekken bespikkeld wordt; hij valt voorover op zijne borst neêr en zijn beenen, tot één vereenigd, versmallen allengs tot een langwerpige ronde, 580 spits uitlopende staart. Thans blijven zijne armen nog over en die armen, die nog onveranderd gebleven zijn, strekt hij uit en onder tranen, stroomende langs zijn nog menschelijk gelaat, sprak hij: „Kom, mijne gade! kom tot mij, diep beklagenswaardige vrouw! en raak mij, zoolang er nog iets van mij over is, aan; vat mijne hand, zoolang ze nog hand is en zoolang ik nog niet geheel tot een draak 585 ben geworden” — wel wilde hij nog meer spreken, maar plotseling werd zijne tong in tweeën gespleten en, hoe gaarne hij 't ook wilde, geen woorden staan meer hem ten dienste en zoo vaak hij eenige klacht wil doen hooren, sist hij: dit geluid alleen liet de natuur hem nog over. Toen riep zijne gade, met haar hand op de ontbloote borst zich 590 slaande, uit: „Cadmus, o blijf! en schud, ongelukkige! die monstergestalte van u af! Cadmus, hoe nu? Waar is uw voet? waar zijn uwe schouders en handen, uw kleur en gelaat, kortom alles, terwijl ik nog tot u spreek?

¹⁾ Zie bij vs. 542.

²⁾ Zie 3, 101—130.

³⁾ Cadmus smeekt dit, om daardoor den toorn der Goden van zijn geslacht af te wenden.

Waarom verandert gij, hemelgoden! ook mij niet in een zelfden draak?"

Zóó sprak zij en hij likte het gelaat zijner gade en kroop
 595 in den hem zoo dierbaren schoot, als bekende hij haar, en omslingerde haar en omving, zooals hij 't gewoon was, haar hals. Alwie er bij tegenwoordig was (en hun gevolg stond er bij) werd door schrik en ontzetting bevangen. Doch zij streelt zacht den glibbrigen hals van den met een kam versierden draak; en plotseling zijn zij twee
 600 draken en, hunne kronkelingen ineenstrengelend, schuifelen zij voort en kropen eindelijk in de schuilhoeken van een naastbijgelegen woud. Ook nu nog ontvluchten zij den mensch niet en kwetsen hem niet door woorden: en, denkend aan wat zij vroeger geweest zijn, zijn beiden steeds vreedzame draken.

vs. 603—629: Perseus.

Maar toch was voor beiden een groote troost bij hun gedaanteverwisseling hun kleinzoon ¹⁾ geweest, wien het
 605 overwonnen Indië ²⁾ huldigde en wien Achaia ³⁾ in ter zijner eere gebouwde tempels vereerde. Alléén Abas' zoon, Acrisius ⁴⁾, uit hetzelfde geslacht gesproten, is nog de eenige, die Bacchus uit de muren der Argolische stad ⁵⁾ weert en met kracht tegen den God en zijn dienst zich verzet en meent dat de God niet van Juppiter afstamt. Ook geloofde hij niet, dat Perseus, van wien Danaé ⁶⁾ in

¹⁾ Bacchus.

²⁾ vgl. bij vs. 20.

³⁾ Griekenland.

⁴⁾ Koning van Argos.

⁵⁾ Argos.

⁶⁾ Danaé, dochter van Acrisius, werd door Juppiter in den vorm van een gouden regen bezocht.

610 een gouden regen zwanger geworden was, een zoon was van Juppiter. Spoedig echter had Acrisius evenzeer berouw — zóó groot is de macht der waarheid — dat hij den God had beleedigd, als dat hij zijn kleinzoon niet had erkend. De eene is reeds in den hemel onder de Goden opgenomen: doch de ander, het merkwaardige, buitgemaakte hoofd van het slangenharige monster ¹⁾ naar huis brengend, door-
 615 kliefde juist op ruischende wieken de dunne lucht. En toen hij zegevierend boven de Libysche zandwoestijn zweefde, vielen bloedige druppels van het hoofd Gorgo ²⁾ omlaag, welke de grond in zich opnam en in bontkleurige slangen veranderde; daardoor komt het, dat het land wemelt van gevaarlijke slangen. Vandaar door tegenstrijdige winden
 620 door het onmetelijk luchtruim voortgedreven, nu hierheen, dan daarheen, evenals een regenzwangere wolk, ijlt hij steeds voort en ziet van verre uit den hoogen aether ³⁾ neêr op ver verwijderde landen en vliegt over de geheele aardschijf heen. Driemaal aanschouwde hij het ijskoude Beerengesternte, driemaal de scharen van den Kreeft; dik-
 625 wijls werd hij medegevoerd naar het Westen, dikwijls ook naar het Oosten. Reeds neigde de dag ter kimme, toen hij, bevreesd zich aan den nacht toe te vertrouwen, zijn tocht staakte in 't Hesperische ⁴⁾ land, het rijk van Atlas, en een' korte rust nam, totdat Lucifer ⁵⁾ den lichtgloed van Aurora en Aurora den zonnwagen te voorschijn riep.

vs. 630—661: Atlas.

630 Hier woonde, alle menschen door zijn ontzaglijk groot

¹⁾ Medusa, bij welks aanblik alles in steen veranderde.

²⁾ = Medusa.

³⁾ De reine, heldere bovenlucht.

⁴⁾ d. i. Westelijke.

⁵⁾ De morgenster.

lichaam overtreffend, Atlas, de zoon van (den Titan) Iapetus. Onder de heerschappij van dezen vorst stond het uiterste einde der aarde en de zee, die onder de hijgende rossen van den Zonnegod haar wateren uitbreidt en den afgematten zonnewagen in haar schoot opneemt. Duizende kudden van schapen en even zoo vele van runderen
 635 zwierven daar over zijn weiden rond en geen nabuurschap (van andere kudden) beperkte hun weide. Boombladeren, schitterend van stralend goud, bedekten daar goudene takken en goudene appels.

„Vriend!” zegt Perseus tot hem, „als de roem van een verheven geslacht indruk op u maakt: (welnu,) Juppiter is de stamvader van mijn geslacht; of als ge een bewonderaar
 640 deraar zijt van (grootte) daden: dan zult ge de mijne bewonderen. Gastvrijheid en rust verzoek ik van u.” Doch Atlas herinnerde zich een overoude orakelspreuk (de Parnasische Themis ¹⁾ had hem dat orakel gegeven): „Eens, Atlas! zal de tijd komen, waarop uw boom van zijn goud zal worden beroofd en den roem van dien buit zal een zoon van Juppiter verwerven.” Uit vrees daar
 645 voor had Atlas zijn appelgaarde met stevige muren omsloten en de bewaking er van opgedragen aan een geweldigen draak en ook weerde hij alle vreemdelingen uit zijn gebied. Ook tot Perseus sprak hij: „Ga heen, ver van hier! opdat niet de gelogen roem uwer daden, en ook Juppiter u niet gansch en al in den steek late en nutteloo
 650 loos zij,” en hij voegt bij zijn dreigende woorden geweld en tracht hem, die nog draalt en nu eens heftige dan vriendelijke woorden spreekt, door de kracht zijner vuisten weg te jagen. In krachten zijn mindere — wie toch zou

¹⁾ Parnasus: de aan Apollo en de Muzen gewijde berg in Phocis aan welks voet Delphi lag. Over Themis zie bij 1, 321.

tegen de krachten van Atlas opgewassen zijn? zegt Perseus tot hem: „Welnu! daar mijn gunst en vriendschap u toch weinig waard zijn, zoo ontvang dan van mij een geschenk!” en, zelf zijn gelaat afwendend, haalt hij eensklaps aan
655 zijn linkerzijde het met vuile slangen behaarde hoofd van Medusa te voorschijn.

Zoo reusachtig als hij was, werd Atlas eensklaps een berg. Want zijn baard en haren veranderen plotseling in wouden, zijn schouders en handen in rotstoppen; wat vroeger zijn hoofd was, is nu een kruin op den top van den berg; zijn beenderen worden tot steen; toen, aan alle zijden grooter geworden, nam hij in grootte, tot in 't on-
660 metelijke, toe — zóó hebt gij, Goden! 't bepaald — en thans rust op hem de gebeele hemel met zoo vele sterren.

vs. 662—769: **Andromeda.**

Nauwelijks had Hippotes' zoon ¹⁾ de winden in hun met koper beslagen kerker (weér ²⁾) opgesloten en was de helder schitterende Lucifer ³⁾, de maner tot arbeid, aan den hoogen hemel verschenen, of Perseus neemt zijne
665 vleugels weér op, bevestigt ze aan beide zijn voeten, gordt zijn sikkelvormig zwaard aan en klieft met klepprende vleugelsandalen (op nieuw) de heldere lucht.

Tallooze volken, in 't rond en onder zich ter zijde latend, ziet hij eindelijk het volk der Aethiopiërs en de velden van Cepheus ⁴⁾. Dáár moest thans, op bevel van den onrechtvaardigen Hammon, de onschuldige Andromeda straf

¹⁾ Aeolus, de God der winden.

²⁾ Vgl. vs. 620.

³⁾ Zie bij vs. 628.

⁴⁾ Koning der Aethiopiërs.

670 ondergaan voor de overmoedige taal van haar moeder. ¹⁾
 Zoodra nu de achterkleinzoon van Abas ²⁾ haar daar met
 de armen aan een harde rots vastgeketend zag — als niet
 een licht koeltje haar lokken bewogen had en hare oogen
 van warme tranen hadden gestroomd, zou hij haar voor
 een marmeren beeld hebben gehouden — ontvlamt hij
 ongemerkt in liefde, staart vol verbazing haar aan en,
 675 betooverd door het beeld harer schoone gestalte, vergat hij
 bijna zijne vleugels in de lucht te bewegen. Nauwelijks
 stond hij op den grond, of hij sprak: „O maagd, die
 zulke ketenen niet verdient, maar veeleer die, waardoor
 minnenden met elkaâr worden vereenigd, zeg mij, die het u
 vraag, den naam van dit land en den uwen, en ook waarom
 680 gij die boeien draagt!“ Eerst zwijgt ze en durft, een maagd,
 den man niet toe te spreken; en met haar handen zou
 zij haar zedig gelaat hebben bedekt, als ze niet geketend
 geweest was. Maar, wat ze wel kon, haar oogen vult ze
 met opwellende tranen. Toen hij echter herhaaldelijk aan-
 drong, deelt ze, opdat ze niet eigen misslagen zou schijnen
 685 te willen verhelen, hem den naam van het land meê en
 dien van haar zelve en tevens hoe trotsch haar moeder
 op haar eigen schoonheid was. Nog had ze alles niet
 vermeld, of plotseling bruisten de golven en komt er een
 ondiep uit de onmetelijke zee opduiken en beslaat de
 690 breede zee met zijn borst. Angstig heft de maagd een
 luid geschreeuw aan. Treurend en jammerend schiet haar
 vader en met hem haar moeder toe, beide beklagenswaardig,

¹⁾ Cassiope, vrouw van Cepheus, had door trots op haar schoonheid den nijd der Nereïden gewekt. Op verzoek van deze zond Neptunus een zeemonster op het land af. Volgens het orakel van Zeus (Hammon) moest aan dat monster Andromeda als zoenoffer worden prijs gegeven (Hartman).

²⁾ d. i. Perseus.

maar de maagd met nog meer recht. Doch hulp brengen zij niet mede, maar tranen, bij dien toestand passend, en jammerklachten en zij klemmen vol droefheid zich vast aan 't geboeide lichaam der maagd.

Toen sprak de vreemdeling: „Tot tranen zult ge nog
695 lang genoeg den tijd kunnen hebben; doch kort is de tijd tot 't verleenen van hulp. Als ik naar de hand van deze maagd dong, ik Perseus, de zoon van Juppiter en van haar, die, in een kerker opgesloten, door Juppiter met vruchtbaar goud werd bevrucht ¹⁾, ik Perseus, de overwinnaar der slangenharige Gorgo ²⁾, en die het dorst wagen het hooge luchtruim op klepprende wieken te doorklieven,
700 dan zou ik toch zeker als schoonzoon boven alle anderen worden verkozen! Doch bij zulke groote voorrechten wil ik, als slechts de Goden mij begunstigen, ook nog een verdienste trachten te voegen. Wordt zij door mijne dapperheid gered, dan beding ik mij deze maagd tot loon.”

Aanstands nemen hare ouders die voorwaarde aan (wie toch zou ook nog aarzelen) en smeekend beloven zij hem bovendien nog hun rijk als huwelijksgeschenk. Zie, evenals
705 een snel voortspoedend schip met zijn aan den voorstevan gebechten snob snel de golven doorploegt, voortgestuwd door de zweetende armen van jonge roeiers, zóó scheidde het ondiep door een stoot met zijn borst de golven vaneen en was slechts zoover van de rotsklip verwijderd, als de afstand bedraagt, dien een looden kogel, uit een Balearischen ³⁾ slinger geworpen, midden door de lucht kan door-
710 klieven: toen plotseling de jongeling, door een stoot met zijn voeten van de aarde zich opgevend, hoog tot de wolken

¹⁾ Zie bij vs. 610.

²⁾ Zie bij vs. 617.

³⁾ Zie bij 2, 727.

zich verhief. Zoodra nu op de oppervlakte der zee de
 schaduw van den held zich vertoonde, woedde en raasde
 het ondieer, zoodra het die zag, tegen de schaduw. En
 evenals de vogel van Juppiter ¹⁾, wanneer hij op het vrije
 veld een slang zijn blauwachtigen rug in de zon ziet
 koesteren, dezen van achteren overvalt en, opdat hij zijn'
 715 vreeslijken kop niet kan omwenden, de begeerige klauwen
 in zijn geschubden nek slaat: zóó schoot Inachus' nazaat ²⁾
 hals over kop in snelle vaart door de ijle lucht naar om-
 laag, ging op den rug van het woeste dier staan en stak,
 tot aan den krommen weêrhaak toe, zijn zwaard in den
 rechter schoft van het brullende beest. Door de zware
 720 wonde gekwetst, heft het monster zich nu eens hoog in de
 lucht, dan weêr duikt het onder de golven en dan weêr
 draait het zich in 't rond evenals een woest wild zwijn,
 opgejaagd door een troep hem omblaffende honden. Gene
 ontwijkt met snellen wiekslag zijn begeerige beten; en waar
 het zich maar bloot geeft, wondt hij met zijn sikkelvormig
 zwaard nu eens den rug van het beest, van boven begroeid
 725 met holle mosselschelpen, dan weêr de ribben in zijn zijde
 en dan weêr de plek, waar de dunne staart in den vorm
 van een visch uitloopt. Het ondieer bracht uit zijn muil
 stroomen water, vermengd met purperkleurig bloed, zoodat
 de vleugels van den held, door die besproeiing bezwaard,
 er van druipen. Toen dorst Perseus niet langer zijn vochtige
 vleugelsandalen te vertrouwen, maar hij zag rond naar een
 730 rotsklip, die met den top van zijn kruin bij kalme zee
 boven water uitsteekt en bij woelige zee er door wordt
 overdekt. Op dezen zet hij zich schrap en aan de uiterste
 rotsblokken met de linkerhand zich vasthoudend, stak hij

¹⁾ Zie bij vs. 362.

²⁾ d. i. Perseus.

drie-, viermaal achtereen het zijn zwaard tot de greep toe in 't onderlijf.

Gejuich en handgeklap weërgalmt thans over de kust en stijgt op tot de hemelsche woonplaats der Goden.

735 Cepheus, de vader en met hem Cassiope zijn blijde en verheugd en begroeten hun schoonzoon en noemen en prijzen hem openlijk als den beschermer en redder van hun huis. Bevrijd van haar boeien, komt thans de maagd aanschrijden, de oorzaak en 't loon van 't moeitevolle werk.

Zelf schept de held nu water en spoelt zijne zegevierende handen af; en om het slangendragend hoofd (der Meduse) 740 niet door het harde kiezelzand te beschadigen, bedekt hij eerst den grond met een zachte laag bladeren, spreidt er onder water gegroeide takjes overheen en legt daarop het hoofd van Medusa, de dochter van Phorcys ¹⁾. Plotseling namen de takjes, nog frisch en nog krachtig door 't sappige merg, de versteenende kracht van dat monsterhoofd in zich op en versteenden, zoodra ze er in aanraking meê kwamen 745 en namen een vroeger nooit gekende hardheid aan in hun takjes en blaadjes. Doch de nimfen der zee beproeven dat wonder thans bij nog meerdere takjes en tot haar blijdschap verkrijgen ze dezelfde verrassende uitkomst en ze strooien herhaaldelijk zaadjes er van over de golven. Ook nu nog bleef bij de kralen dezelfde aard en natuur bestaan, 750 dat ze bij aanraking met de lucht verharden en dat, wat een twijgje was in de zee, boven de oppervlakte der zee aanstonds versteent tot koraal.

Thans richt Perseus ter eere van drie Goden even zoo vele altaren van graszoden op, links een voor Mercurius, rechts een voor u, krijgslievende Maagd ²⁾! en in het midden

¹⁾ Een zeegod.

²⁾ Minerva.

staat Juppiter's altaar. Daarop slacht en offert hij een koe voor Minerva, een kalf voor den God met de vleugelsan-
755 dalen ¹⁾ en een stier voor U, hoogste der Goden!

Aanstands neemt hij nu Andromeda, als loon voor zijn dappere daad, doch zonder (het hem aangeboden) huwelijksge-
760 weêrklinken lieren en fluiten en gezang, de hartverheugende bewijzen van een vroolijk gemoed. De van goud stralende hal staat, met ontgrendelde vleugeldeuren, wijd open en de vorsten der Cepheniërs ⁴⁾ gaan op tot het met prachtige toebereidselen aangerichte bruiloftsmaal van den koning.

Nadat zij nu, na 't eindigen van 't gastmaal, met de edele gave van Bacchus 't gemoed zich hadden vervroolijkt,
765 vroeg de nazaat van Lynceus ⁵⁾ naar de bebouwing en soort van den grond en naar de zeden en gezindheid der bewoners. En zoodra Cepheus ⁶⁾ hem dit uitvoerig had medegedeeld, sprak deze op zijn beurt: „Zeg ons nu, bid ik u, dappere held! met hoe groote dapperheid en door welke listen gij dat met slangen behaarde (Medusa)hoofd hebt geroofd.”

vs. 770—801: Medusa.

770 Daarop verhaalt de nazaat van Agenor ⁷⁾, dat er aan den voet van den ijskouden Atlas een oord lag, beveiligd

¹⁾ Mercurius.

²⁾ Zie vs. 704.

³⁾ Zie bij 1, 480 en 483.

⁴⁾ = Aethiopiërs.

⁵⁾ Perseus.

⁶⁾ Zie bij vs. 668.

⁷⁾ Perseus.

door een sterken, stevigen muur, bij welks ingang twee zusters, de Phorciden ¹⁾, woonden, die te samen slechts één oog bezaten: dit oog had hij, terwijl de eene het aan de andere ten gebruike overgaf, heimelijk met sluwe list 775 in zijn hand opgevangen en buitgemaakt en toen had hij, langs verafgelegen en ongebaande paden en over met ruige bosschen bezette rotsen de woonplaats der Gorgonen ²⁾ bereikt en had toen, hier en daar langs velden en wegen beelden van menschen en wilde dieren gezien, die, door het aanschouwen van Medusa, van levende wezens in steen 780 dusa aanschouwd, weerspiegeld door het koper van 't vreeselijke schild, dat hij in de linkerhand droeg: en terwijl een diepe slaap de slangen en haar zelve geboeid hield, had hij haar 't hoofd van den hals gerukt; ook verhaalde hij daarbij, dat de op vleugels voortsnellende Pegasus ³⁾ en diens broeder ⁴⁾, beiden uit het bloed van hun moeder 785 (Medusa) waren geboren en tevens (nog andere) waarachtige gevaren van zijn' langen tocht: welke zeeën, welke landen hij van uit 't hooge luchtruim beneden zich had aanschouwd en welke sterrenbeelden ⁵⁾ hij met zijn wieslag tot dichtbij genaderd was. Eer ieder 't verwachtte, zweeg hij echter plotseling stil. Daarop nam een der vorsten het woord op en vroeg hem, waarom Medusa 790 alléén onder haar zusters slangen, in heur haren door-eengestrengeld, droeg.

¹⁾ Dochters van den zeegod Phoreys: twee monsterlijke oude wijven, die te samen slechts één oog en ééne tand bezaten, en den toegang tot hare zusters, de Gorgonen, bewaakten.

²⁾ Drie monsters, met slangenbehaard hoofd, waartoe ook Medusa behoorde.

³⁾ Het Muzenros.

⁴⁾ De reus Chrysaor.

⁵⁾ Vgl. vs. 624.

Daarop sprak Perseus: „Daar gij gaarne wilt weten, wat het verhalen wel waard is, zoo verneem dan de oorzaak van hetgeen, waarnaar gij vraagt. Wijd en zijd was zij beroemd om haar schoone gestalte en het benijde voorwerp was zij der hoop van talrijke minnaars; en aan haar geheele gestalte was niets zóó in 't oog vallend schoon

795 als heur haren. Ik weet het van iemand, die mij verhaalde, dat hij zelf het gezien had. Haar nu deed de beheerscher der zee, zóó verhaalt men, in den tempel van Minerva, geweld aan. Doch Juppiter's dochter wendde haar oogen van dit schouwspel af en bedekte haar kuisch gelaat met de aegis ¹⁾. En opdat dit niet ongestraft zou blijven, veranderde zij het haar der Gorgo in afzichtlijke slangen.”

800 [Ook nu nog draagt Minerva, om haar van schrik verstijfde vijanden nog meer te ontzetten, vóór op haar borst de slangen, die zij schiep].

¹⁾ Zie bij 2, 755.

VIJFDE BOEK.

vs. 1—235: Phineus.

Terwijl nu Danaé's heldenzoon ¹⁾ te midden van de schaar der Cepheniërs ²⁾ dit alles verhaalt, wordt de hal van den koning plotseling met geschreeuw en rumoer eener tierende menigte vervuld. Doch 't is geen rumoer dat onder gezang een huwelijksfeest viert, maar dat een voorbode is van woest wapengekletter: en het gastmaal, 5 eensklaps veranderd in plotseling wapentumult, zou men kunnen vergelijken met de zee, die uit haar kalme rust door de woeste dolheid der stormwinden tot onstuimige golven wordt opgezweept.

't Eerst onder hen zwaaide Phineus ³⁾, de onbezonnen verwekker van strijd en van krijg, zijne met koperen spits 10 gepunte esschenhouten speer en sprak: „Zie, zie! hier ben ik, de wreker der mij ontroofde bruid. Noch uwe vleugelsandalen, noch de in valsch goud veranderde Juppiter ⁴⁾ zullen u aan mijn vuisten ontrukken.” Reeds wilde hij zijn speer slingeren, toen Cepheus hem toeriep: „Wat doet ge?

¹⁾ Perseus (vgl. 4, 609 vlg.).

²⁾ = Aethiopiërs.

³⁾ Cepheus' broeder, met wien Andromeda verloofd was.

⁴⁾ Vgl. 4, 609 vlg.

Welke waanzin drijft u, broeder! in uw woede tot misdaad?
 Is dit de dank, die voor zulke groote verdiensten betoond
 15 wordt? Vergeldt gij met zulk een huwelijksge Geschenk de
 redding van 't leven der maagd? Haar heeft, als gij naar
 waarheid zoekt, niet Perseus aan u ontnomen, maar de
 zwaar toornende macht der Nereïden en de hoorndragende
 Hammon ¹⁾ en het ondiep uit de diepte der zee, dat ver-
 scheen om zich te verzadigen met mijn eigen kind. Toén
 20 werd ze u ontroofd, toen zij den dood te gemoet ging:
 tenzij gij soms, wreedaard! dát juist verlangt, dat zij sterft
 en mijn rouw en jammer uw vreugde en troost zal zijn.
 't Is zeker nog niet genoeg, dat zij vóór uwe oogen aan
 de rots werd geketend en dat gij, haar oom en verloofde,
 haar niet de minste hulp hebt verleend: zult gij bovendien
 't ook nog betreuren, dat zij door iemand gered is en wilt
 25 gij haar redder zijn loon ook nog ontrukken? Als dat
 loon u zoo groot toeschijnt, hadt gij het van de rotsklip
 moeten halen, waar het aan vastgeketed was. Laat nú
 hij, die dat loon heeft gehaald en door wiens toedoen mijn
 ouderdom niet kinderloos is, als prijs wegdragen wat hij
 voor zijn verdienste met uitdrukkelijke woorden zich heeft
 bedongen; denk ook er aan, dat hem niet boven u, maar
 boven een' zekeren dood de voorkeur gegeven is."

30 Niets antwoordde gene daarop; maar beurtelings Cepheus
 en Perseus aanziende, staat hij in twijfel, of hij dezen, dan
 wel genen zal aanvallen: en na korte aarzeling zwaaide
 hij met een kracht, zoo groot als de toorn hem verleende,
 zijn speer en wierp haar, doch te vergeefs, naar Perseus.
 Toen deze nu in het aanligbed bleef steken, toén eindelijk
 sprong Perseus van zijn rustleger op en, vol woede het
 35 wapen terugslingerend, zou hij de borst van zijn' vijand

¹⁾ Vgl. bij 4, 670.

hebben doorboord, als niet Phineus haastig achter het altaar (der huisgoden) gesprongen was: en het altaar, o onverdiend geluk! beschermde den booswicht. Niet doel-
loos echter (geworpen) bleef de spits in het voorhoofd van Rhoetas ¹⁾ steken. En toen deze viel en het ijzer uit zijn
40 de voeten en besproeit met zijn bloed de tafels van 't maal.

Toen ontbrandt eerst recht het gespuis in ontembare woede en zij slingeren hun werpspiesen en sommigen van hen schreeuwen dat Cepheus met zijn schoonzoon den dood hadden verdiend. Doch Cepheus was reeds over den drempel der zaal naar buiten gegaan, onder aanroeping van het Recht en de Trouw en de Goden der gastvrijheid
45 tot getuigen, dat deze strijd was ontstaan, zonder dat hij het had kunnen verhinderen.

Daar verschijnt eensklaps de strijdbare Pallas en dekt met haar aegis ²⁾ haar broeder ³⁾ en stort hem moed in de borst. Nu was er (onder de strijders ook) een Indiër Athis, wien, naar men verhaalde, Limnaeé, de dochter van Ganges, den Stroomgod, in zijn doorzichtige wateren gebaard had; deze blonk uit door de schoonheid van zijn gestalte, die hij door rijke kleederdracht nog verhoogde;
50 frisch en jeugdig van kracht, was hij een jongeling van achttien jaren en omhuld met een purperkleurig opperkleed, welks rand door een gouden zoom werd omboord; een gouden keten versierde zijn hals en een diadeem omwond zijn van mirre vochtige lokken. Met geoefende hand wist hij met zijn geslingerde werpspies het doelwit,
55 hoe ver ook verwijderd, te treffen, doch meer nog was

¹⁾ Een aanhanger van Phineus.

²⁾ Zie bij 2, 755.

³⁾ Minerva en Perseus hebben één vader, nl. Juppiter.

hij geoeffend in 't spannen van den boog. Thans ook kromde hij juist de buigzame hoornen van zijn boog, toen Perseus hem met een stuk brandhout, dat op 't midden van 't altaar lag te rooken, neêrvelde en zijn gelaat onkenbaar maakte door de beenderen er van te verpletteren.

Hem zag nu, terwijl hij zijn hooggeprezen schoon gelaat
 60 in het bloed rondwentelde, de Assyriër Lycabas, zijn trouwste makker, en die steeds open uitkwam voor zijn ongehuichelde liefde, en jammerend en klagend om Athis, die reeds, uitgeput door zijn smartlijke wonde, den adem uitblies, greep hij den boog, dien gene had gespannen en sprak: „Thans zij de strijd tusschen u en mij! niet lang
 65 zult ge u over den dood van den jongeling verheugen, waardoor gij meer haat dan lof inoogst.” Nog had hij dit alles niet gezegd of de doorborende pijl snelde weg van de pees; en hoewel Perseus hem ontweek, bleef hij toch in zijn plooirijk gewaad hangen. Toen keerde Acrisius' kleinzoon ¹⁾ zijn sikkelvormig zwaard, welks deugdelyk-
 70 heid bij den moord van Medusa bewezen was, tegen hem en stiet het hem in de borst. Doch gene, reeds stervende en terwijl zijne oogen in den zwarten doodsnacht reeds braken, zag nog naar Athis om en zeeg neêr op diens lijk en nam den troost, dat hij saam met hem stierf, met zich naar 't Schimmenrijk mede.

Zie! Metion's zoon, Phorbas, uit Syene ²⁾ geboortig en
 75 de Libyer Amphimedon, beiden begeerig aan den strijd deel te nemen, gleden plotseling uit in het bloed, waarvan overal in 't rond de lauwochtige aarde rookte, en waren neêrgestort op den grond. Het opstaan echter belette hen Perseus' zwaard, door de ribben des eenen en door de keel van Phorbas gedreven.

¹⁾ Perseus.

²⁾ Stad in Boven-Aegypte.

Doch Erytus, Actor's zoon, wiens wapen een breede,
80 tweesnijdende strijdbijl was, werd niet door het sikkelzwaard
van Perseus geveld; maar Perseus hief met beide handen
het ontzaglijk zware, met verheven beeldwerk versierde
mengvat omhoog en slingerde het neêr op den man. Aan-
stonds braakt hij een' rooden stroom bloed uit en, achter-
over gestort, slaat hij met stervend hoofd tegen den grond.

85 Daarop velt Perseus Polydegmon ter neêr, den zoon
van Semiramis, benevens Abaris, den Caucasiër en Lycetus,
den zoon van den stroomgod Sperchêus, verder den weel-
drig gelokten Helix en Phlegyas en Clytus, zoodat hij
eindelijk op opeengestapelde hoopen van stervenden den
voet zet.

Phineus, die het niet waagde, man tegen man, met den
90 vijand te strijden, slingert zijn werpspies: doch een mis-
worp deed dezen afdwalen naar Idas, die te vergeefs van
den strijd zich onthield en bij geen van beide partijen zich
had gevoegd. Toen, met grimmige blikken de meedoogen-
looze Phineus aanziende, sprak hij: „Daar ik nu eenmaal
gedwongen word partij te kiezen, zoo neem dan den vijand
aan, dien gij zelf hebt gewild en ontvang voor mijn wonde
op uw beurt een wonde.” En reeds stond hij op 't punt
95 de uit zijn lichaam getrokken werpspies terug te slin-
geren, doch, ineengezegen, stortte hij neêr op zijn van
bloed en kracht reeds beroofde knieën.

Ook Hodites, na den koning de voornaamste aanvoerder
der Cepheniërs ¹⁾, wordt geveld door het zwaard van Cly-
menus; Hypseus doorboort Prothoénor, de nazaat van
Lynceus ²⁾ weêr Hypseus. Ook bevond zich onder hen de
100 hoogbejaarde Emathion, een vereerder van 't Recht en een

¹⁾ Zie bij vs. 1.

²⁾ Perseus.

godvreezend man; deze, daar zijne jaren hem verhinderen te strijden, strijdt slechts met woorden en scheldt slechts en dreigt en vervloekt den misdadigen strijd. Hem maait, terwijl hij met bevende handen het altaar omvat, Chromis met zijn zwaard het hoofd af, dat aanstonds voorover neérviel op 't altaar. Dáár stamelde het met reeds ster-
 105 vende tong nog verwenschingen uit en blies, midden in de vlammen van 't altaar, den laatsten adem uit.

Vervolgens vielen de beide broeders, Broteas en Ammon, in 't vuistgevecht onoverwinbaar, als het zwaard door den vechtriem kon worden overwonnen, door Phineus' hand en evenzoo de priester van Ceres, Ampycus, wiens slapen
 110 de witte haarband omwond. Ook gij sneuveldet, Lampe-
 tides! die niet voor zulke diensten bestemd waart, maar die, als een werk des vredes, den citer, door uw gezang begeleid, gewoon waart te tokkelen. [Uw taak was het met uw zang het feestelijk maal op te luisteren]. Tot hem, die ver van den strijd, met de citerpen in de hand, daar
 115 stond, sprak Pettalus spottend: „Zing het overige maar voor de Schimmen in de Onderwereld” en tegelijk boort hij hem 't zwaard in den linker slaap. Aanstonds zijgt gene ineen en voor het laatst beroert hij met stervende hand nog eenmaal de snaren der lier en in zijn val klonk van de snaren een klagende toon.

Doch zijn val laat de onstuimige Lycormas niet onge-
 120 wroken en den eikenhouten sluitboom van de rechter deurpost losrukkend, sloeg hij Pettalus daarmede midden op 't nekbeen: en deze tuimelde, evenals een geslachte jonge stier, neêr op den grond. Pelates, de Cinyphiër ¹⁾, beproefde thans ook van de linker deurpost den eikenhouten sluitbalk af te rukken; doch midden onder zijn

¹⁾ = Afrikaansch (naar de rivier Cinyps in Libyë).

poging wordt hem door de speer van Corythus uit
 125 Marmarica ¹⁾ de rechterhand doorboord, zoodat deze aan
 het hout vastgespietst bleef: daarop stak, in die houding,
 Abas hem zijn speer in de zijde. Doch hij stortte niet
 neêr, maar bleef, daar zijn hand hem tegenhield, stervende
 aan de deurpost hangen.

Ook wordt Menaleus geveld, een der partijgenooten van
 Perseus en daarna Dorylas, de rijkste man in het gebied
 130 der Nasamonen ²⁾, Dorylas, rijk in land: geen ander bezat
 uitgestrekter bezittingen of oogstte zoo vele hoopen spelt ³⁾
 als hij. Dwars in zijn onderlijf geworpen, bleef de wêrps-
 spies daar steken: en doodelijk is daar die plek. En toen
 hij, die hem die wonde had toegebracht, Halcyoneus uit
 Bactra ⁴⁾, hem daar den laatsten adem, met verdraaide
 135 ooggen, zag uitrochelen, sprak hij: „Neem nu, bij zoo vele
 landerijen, ook maar bezit van het stuk land, waarop ge
 ligt” en liet met die woorden het bleeke lijk liggen. Doch
 de achterkleinzoon van Abas ⁵⁾, den gevallen wrekend,
 rukt de speer uit de nog warme wond en slingert haar
 naar Halcyoneus en, midden in zijn neus gedrongen, door-
 boort ze zijn nek en steekt aan beide zijden naar buiten.
 140 En, terwijl de Godin der Fortuin zijn vuist bijstaat en
 bestuurt, velt hij, met verschillende wonden, Clytius en
 Clanis, uit ééne moeder gesproten, ter neêr. Want de
 esschenhouten werpspies, door zijn geweldigen arm ge-
 zwaaid, werd door beide de heupen van Clytius gedreven,
 terwijl Clanis, in den mond getroffen, de tanden zette in

¹⁾ Landschap tusschen Egypte en Cyrene.

²⁾ Een Afrikaansch volk ten Z. van Cyrenaïca.

³⁾ Een soort grove tarwe.

⁴⁾ Hoofdstad van het Perzische landschap Bactriana.

⁵⁾ Perseus.

de speerschacht. Ook Celadon uit Mendes ¹⁾ valt; geveld
 145 werd ook Astreus, zoon van een moeder uit Palaestina
 en van een onbekenden vader. Evenzoo ook Aethion,
 weleer met scherpem blik in de toekomst begaafd, doch
 toen door een valsch voortteeken bedrogen: voorts ook
 Thoactes, de wapendrager van vorst Cepheus, en ook
 Agyrtes, als vadermoorder berucht.

Meer echter, dan reeds volbracht was, bleef er nog
 over. Want allen hebben slechts ééne begeerte, dien eenen
 150 (Perseus) te doodden. Van alle zijden vechten de verbonden
 scharen voor een zaak, die de verdienste (van Perseus)
 en het gegeven woord (van Cepheus) bestrijdt. Perseus'
 partij begunstigen te vergeefs zijn rechtschapen schoon-
 vader en zijn pas verworven gade met hare moeder, terwijl
 zij de hal met hun jammerklachten vervullen. Maar het
 gekletter der wapens en 't gekerm der gevallen over-
 155 stemt alles en Bellona ²⁾ overstelpt de eenmaal bezoedelde
 Huisgoden met stroomen van bloed en verwekt telkens
 nieuw strijdgewoel. Phineus met duizend van zijne volge-
 lingen omsingelen één held, Perseus. Talrijker dan hagel
 in den winterstorm vliegen de werpspiesen langs beide
 zijden hem voorbij en voorbij zijn oogen en ooren.

160 Toen plaatst de held zich vlak vóór een rijzigen, mar-
 meren zuil en, aldus in den rug gedekt en het gelaat
 gekeerd naar de scharen daar vóór hem, houdt hij de op
 hem aandringenden tegen. Links drong de Choaniër Mol-
 peus op hem aan, rechts de Nabataeër ³⁾ Ethemon. Evenals
 een tijgerin, wanneer ze in twee tegenover elkâar gelegen
 165 dalen het geloei van twee kudden van runderen hoort en,

¹⁾ Stad in de Delta van den Nijl.

²⁾ Godin v. d. oorlog.

³⁾ Choania, stad in Syrië. De Nabataeërs woonden in Arabië.

door honger geprikkeld, niet weet, op welke van beiden ze 't liefst zal instormen en toch van verlangen brandt zich op beide te werpen: zóó ook is Perseus in tweestrijd, of hij rechts of links er op in zal stormen, tot hij Molpeus, door hem zijn been te doorboren, deed wijken en met diens vlucht tevreden zich stelde. Want Ethemon gunde hem
 170 geen tijd meer, daar deze als een razende op hem los sprong en, vol verlangen hem boven in den hals een wonde toe te brengen, zijn zwaard met niet behoorlijk berekende kracht zwaaide, maar het tegen den buitensten rand der getroffen zuil verbrijzelde: aanstonds sprong de kling in stukken uiteen en bleef in de keel van zijn eigenaar steken. Toch was die snede nog niet krachtig
 175 genoeg om zijn dood te veroorzaken. Doch terwijl hij, in doodsangst, zijn ontwapende armen vruchteloos uitstrekt naar Perseus, doorboort deze hem met zijn Cyllenisch ¹⁾ sikkelzwaard.

Toen echter Perseus eindelijk zag, dat zijn dapperheid voor hun groot aantal zou bezwijken, sprak hij: „Daar gij dan zóó mij er toe dwingt, zal ik hulp zoeken bij mijn (vroegere) vijandin ²⁾. Wendt af uw gelaat, wie ook als
 180 vriend mij hier bijstaat!” en tegelijk hief hij het hoofd der Gorgo ³⁾ omhoog. „Zoek naar een ander, op wien uwe tooverkunsten indruk maken!” sprak Thescelus; en juist terwijl hij zich gereed maakte de doodelijke werpspies te slingeren, bleef hij plotseling in deze houding staan, als ware hij een beeld, uit marmer gehouden.

Onmiddellijk na hem trachtte Ampyx de met geweldigen

¹⁾ Cyllenisch (vgl. bij 1, 713) d. i. van Mercurius ontvangen.

²⁾ Medusa, tegen wie hij vroeger gestreden had.

³⁾ Medusa.

moed vervulde borst van den nazaat van Lynceus ¹⁾ met
 185 zijn zwaard te treffen: maar, midden in zijn aanval, ver-
 stijfde plotseling zijn hand en bewoog zich noch voor-
 waarts, noch achterwaarts meer.

Nileus echter, die steeds valschelijk zich den zoon had
 genoemd van den zevenarmigen Nijl en die ook op zijn
 schild de zeven stroomarmen deels uit zilver, deels uit
 goud in verheven beeldwerk had laten drijven, sprak toen:
 190 „Aanschouw hier, Perseus! den oorsprong van mijn ge-
 slacht: een' grooten troost over uw' dood zult gij met u
 nemen naar de zwijgende Schimmen, dat gij nl. door de
 hand van zulk een' grooten held (als ik) zijt gevallen.”
 Plotseling verstomde, terwijl hij nog sprak, het laatste
 deel van zijn woord en men zou meenen, dat de geopende
 mond nog wilde spreken, maar deze liet geen woorden
 meer door.

195 Toen voer Eryx tegen hen uit met de woorden: „Door
 gebrek aan moed, niet door de kracht van het Gorgonen-
 hoofd, staat ge daar verstijfd en versteend. Stormt met
 mij er op in en velt dien jongeling, die betooverde wa-
 penen voert, neder!” Reeds was hij op 't punt op den held
 in te stormen — daar hield eensklaps de grond beide zijn
 voeten vast en hij bleef als een onbewegelijke steenklomp
 en gewapend beeld staan.

200 Zij allen ondergingen zóó ten minste een verdiende straf.
 Maar één krijger was er, Aconteus, die, terwijl hij aan de
 zijde van Perseus streed, door 't aanschouwen der Gorgo,
 plotseling verstijfde en tot steen werd. Doch Astyages,
 meenende dat hij nog leefde, deed met zijn lang zwaard
 een houw naar hem. Daar weerklonk zijn zwaard door

¹⁾ Zie bij vs. 99.

205 een helder gekletter en terwijl Astyages nog stom is van verbazing, verandert hij eveneens in een steenklomp en op zijn marmeren gelaat blijft de uitdrukking van verwondering en verbazing achter.

't Zou te lang duren de namen te noemen van geringer afkomst en stand. Nog tweehonderd man bleven er over voor den strijd: ook die tweehonderd man verstijfden en werden tot steen bij den aanblik der Gorgo.

210 Toen eindelijk kreeg Phineus berouw over den onrechtvaardigen strijd. Doch wat moest hij doen? Hij ziet daar die beelden, verschillend van houding en herkent de zijnen en ieder van hen bij name noemend, vraagt hij hen om hulp en zich zelf niet ten volle vertrouwend, raakt hij de hem 't naast staande gestalten aan. Marmer waren zij allên! Toen wendt hij zich af en deemoedig smeekend
215 strekt hij, schuld bekenkend, zijn handen en ter zijde gekeerde armen uit en roept: „Perseus, gij hebt overwonnen! doe weg dat vreeselijke monster en neem weg dat versteenend gelaat van Medusa, wie ze dan ook is: weg er mee, smee ik u! Niet haat of begeerte naar heerschappij was het, die ons ten strijde dreef: voor mijn bruid grepen wij naar de wapens. Betere aanspraak (op haar)
220 hadt gij door uwe verdiensten, ik door den langeren tijdduur ¹⁾. Thans spijt het mij, dat ik u niet den voorrang heb afgestaan. Sta mij, dappere held! slechts dit leven toe: al het andere zij 't uwe.”

Tot hem, die zóó sprak en het niet wagen dorst naar hem, dien hij smeekte, om te zien, sprak thans Perseus:
225 „Wat ik, lafhartige Phineus! u schenken kan en wateen

¹⁾ d. i. Andromeda was reeds, vóór Perseus kwam, aan Phineus als bruid toegezegd.

groote gunst is voor een lafaard als gij — laat uw vrees maar varen — dat zal ik u toestaan: door het zwaard zult gij niet worden gewond. Ja, wat meer is, ik zal u een eeuwigdurend gedenkteeken stichten en steeds zal men u aanschouwen in de woning van onzen schoonvader, opdat mijn gade zich troosten kan met het beeld van haar (vroegeren) verloofde.”

230 Zóó sprak hij en hij wendde het hoofd van de dochter van Phorcys ¹⁾ naar den kant, waarheen Phineus met angstig gelaat zich had gekeerd. Toen, terwijl deze nog poogde zijn oogen af te wenden, verstijfde eensklaps zijn hals en het vocht zijner oogen verhardde tot steen. Maar
235 smeehend gelaat en zijn smeehend opgeheven handen en onderworpen houding in het marmer gegrift.

vs. 236—241: Proetus.

Als overwinnaar treedt thans Abas' achterkleinzoon ²⁾, met zijn gemalin, de stad ³⁾ zijner vaderen binnen, en als beschermer en wreker van zijn grootvader ⁴⁾ — hoewel deze 't aan Perseus niet had verdiend — optredend, valt hij Proetus aan. Proetus toch had, na zijn broeder door geweld van wapenen te hebben verdreven, de burcht van Acrisius in
240 bezit genomen. Maar noch met behulp zijner wapenen, noch door de sterkte der burcht, die hij op onrechtvaardige wijze had ingenomen, was hij bestand tegen het vreeslijke gelaat van het slangendragende monster Medusa.

¹⁾ Medusa, vgl. 4, 743.

²⁾ Zie bij vs. 138.

³⁾ Argos.

⁴⁾ Acrisius.

vs. 242-249: Polydectes.

U echter, Polydectes ¹⁾, vorst van het kleine Seriphus ²⁾! had noch de moed van den jongen held, in zoovele gevechten als deugdelijk beproefd, noch ook zijn lijden tot zachtere gevoelens gestemd. Integendeel: onbarmhartig geeft
 245 gij lucht aan uw onverzoenlijken haat en eindeloos is uw onrechtvaardige toorn. Zelfs verkleint gij zijn roem en beschuldigt hem, dat het dooden van Medusa slechts een verzinsel is. „Welnu, wij zullen u een onderpand geven der waarheid; wendt gij overigen allen den blik af!” roept Perseus en oogenblikkelijk verandert hij, door het hoofd van Medusa, de gestalte des konings in een steenen beeld zonder bloed.

vs. 250-678: Verhalen der Muzen aan Minerva.*a) 250-272: Hippocrene.*

250 Tot nu toe had Tritonia ³⁾ haar uit goud geboren broeder ⁴⁾ als gezellin begeleid: doch thans verliet zij, door een omhullende wolk omgeven, Seriphus ⁵⁾, liet Cythnus en Gyarus ⁶⁾ rechts van zich liggen en begaf zich, langs den weg die over zee haar de kortste toescheen, naar

¹⁾ Danaë met haar kind door haar vader Acrisius in een houten kist in zee geworpen, was aangespoeld op Seriphus. Om Danaë's liefde te winnen, had Polydectes Perseus uitgezonden om zich meester te maken van Medusa's hoofd, in de hoop dat Perseus daarbij zou omkomen.

²⁾ Eilandje, behoorende tot de groep der Cycladen.

³⁾ Zie bij 2, 783.

⁴⁾ Zie bij vs. 46 en 4, 611.

⁵⁾ Zie bij vs. 242.

⁶⁾ Twee der Cycladische eilanden.

Thebe en den door maagden ¹⁾ bewoonden Helicon ²⁾.

255 Toen zij dien berg had bereikt, bleef zij staan en sprak tot de in kunst en zang bedreven zusters aldus:

„Mij is een gerucht ter oore gekomen omtrent een pas ontstane bron, welke de hoof van het uit Medusa's bloed geboren gevleugelde ros ³⁾ uit den grond te voorschijn deed springen. Die bron is de reden van mijne komst: dat wonderbaarlijk feit wil ik met eigen oogen aanschouwen. Het ros zelf zag ik uit het bloed zijner moeder geboren worden.”

260 Ten antwoord sprak toen Urania ⁴⁾: „Wat ook, Godin! de reden is dat gij deze onze woning bezoekt, gij zijt ons hoogst welkom. Waar is intusschen 't gerucht en Pegasus is het, die deze bron heeft te voorschijn doen springen.” En aanstonds daarop bracht zij Pallas ⁵⁾ naar het heilige water.

Nadat zij langen tijd vol bewondering het door den hoofslag te voorschijn geroepen water der bron had be-
265 schouwd, ziet de Godin om zich heen naar de overoude heilige wouden en de grotten en de kruiden, getooid met tallooze bloemen: en gelukkig noemt ze de dochters van Mnemosyne ⁶⁾, zoowel om haar kunstberoep als om haar woning. Toen sprak een van de zusters tot haar:

270 „O, Gij, Tritonia ⁷⁾! die, als niet uw dapperheid u tot grootere daden gedreven had, deelgenootte zoudt zijn van ons koor, wel is het waar, wat gij zegt en met recht prijst

¹⁾ d. i. de Muzen.

²⁾ Vgl. 2, 219 met aant.

³⁾ Vgl. 4, 783 vlg.

⁴⁾ d. i. de hemelsche; later Muze der sterrenkunde.

⁵⁾ Zie bij 2, 553.

⁶⁾ Bij Juppiter moeder der Muzen.

⁷⁾ Zie bij 2, 783.

ge onze kunst en onze woning: ook hebben wij een heerlijk lot, mits we slechts veilig zijn."

b) 273—293: *Pyreneus*.

„Maar — zoozeer is misdaad tot alles in staat -- alles jaagt ons maagdelijk gemoed schrik aan en de vreeslijke
 275 Pyreneus zweeft steeds ons voor oogen en nog heb ik mijn bezinning niet geheel weér terug. Die woestaard had met Thracische krijgers Daulis ¹⁾ en de velden van Phocis bemachtigd en heerschte daar in dat onrechtmatig verworven gebied. Eens nu bezochten wij den tempel op den Parnasus ²⁾: hij zag ons daarheen gaan en met huichelend gelaat onze goddelijke macht vereerend, sprak hij: „Dochters van
 280 Mnemosyne ³⁾!“ — want hij herkende ons — „toeft hier een weinig en aarzelt niet, bid ik u, in mijn woning voor 't stormachtig weér en den regen" — het regende juist hevig — „te schuilen: dikwijls toch traden hemelgoden nederige hutten binnen." Door zijn woorden en door de omstandigheden bewogen, gaven wij gehoor aan 't verzoek van den man en traden de voorhal van 't huis binnen.
 285 Weldra had de stortregen opgehouden, was de Zuidenwind door den Noordenwind overwonnen en vluchtten de donkere wolken weg van den nu weér helderen hemel. Toen kregen wij lust weder te gaan, maar Pyreneus sloot zijne woning en wilde ons geweld aandoen: doch aanstonds bonden wij onze vleugels aan en ontkwamen zóó aan dat lot. Hij zelf stond hoog op de tinne van zijn paleis en, reeds aanstalten makend om ons te volgen, sprak hij:
 290 „Waar er voor ul. een weg is, daar zal dezelfde ook voor

¹⁾ Stad in Phocis.

²⁾ Aan Apollo en de Muzen gewijde berg in Phocis.

³⁾ Zie bij vs. 268.

mij zijn!" en in zijn waanzin stort hij zich van den top van den hoogen toren en valt op zijn hoofd neêr en slaat, stervend, met verbrijzelden schedel tegen den door zijn misdadig bloed gedrenkten grond."

c) 294—317: *De Muxen en de dochters van Piërus.*

Nog sprak de Muze: daar ruischten eensklaps vleugels
295 door de lucht en groetende ¹⁾ stemmen weêrklonken uit de hooge takken. Juppiter's dochter ziet snel naar boven en vraagt, vanwaar die zoo duidelijk sprekende tongen zich laten hooren en ze meent, dat een menschlijke stem daar had gesproken. Vogels waren het: en negen in getal zaten daar, klagende over haar lot, op de takken alles nasnaterende eksters.

300 Toen sprak de godlijke Muze tot de verbaasde Godin: „Niet lang geleden hebben ook die daar, in een wedstrijd overwonnen, de schaar der vogels vermeerderd. Piërus, vorst van Pella ²⁾ en rijk in akkervelden, was haar vader: Euipe, uit Paeonië ³⁾, haar moeder. Negenmaal riep deze, in negen barensweeën, de machtige Lucina ⁴⁾ om hulp aan.
305 Trotsch op haar aantal, zwol de schare der dwaze zusters van hoogmoed en kwam door zoovele steden van Haemonia ⁵⁾ en Achaja ⁶⁾ hierheen en begint met deze woorden een wedstrijd met ons:

¹⁾ Het Grieksche woord voor „wees gegroet!" gelijk volgens de Ouden, veel op het geklap van een ekster.

²⁾ Stad in Macedonië.

³⁾ Landschap in 't N. van Macedonië.

⁴⁾ Lucina (d. i. de aan het licht brengende) geboortegodin, waarmee nu eens Juno, dan Diana bedoeld werd.

⁵⁾ = Thessalië.

⁶⁾ = Griekenland.

„Houdt toch op het onbeschaamde gepeupel met uw ijdele zoete klanken te bedriegen: met óns moet gij een wedstrijd houden, Thespische ¹⁾ Godinnen! als ge eenig
 310 zelfvertrouwen bezit. Noch in zang, noch in kunst zullen wij het onderspit delven: ook zijn we even vele in aantal (als gij). Wordt ge overwonnen, verwijder u dan van de Medusaeische bron ²⁾ en van de Hyantische Aganippe ³⁾: delven wij 't onderspit, dan zullen wij de Emathische ⁴⁾ velden tot aan het sneeuwrijke Paeonië ⁵⁾ voor u ruimen. Laten de nimfen onzen wedstrijd beslissen.” Wel was het
 315 smadelijk den wedstrijd aan te gaan, maar nog smadelijker scheen het ons toe te wijken. De tot scheidsrechters uitgekozen nimfen zweren bij de stroomen (dat ze onpartijdig zullen beslissen) en zetten zich neder op zetels van natuurlijken rotssteen.

d) 318—340: Typhoeus.

Toen begon zij, die, zonder te loten, het eerst tot den wedstrijd zich bereid had verklaard, den krijg der hemelgoden te bezingen en zij kent den Giganten ⁶⁾ onverdiende
 320 eer toe en verkleint de daden der machtige Goden: zij zingt, hoe Typhoeus ⁷⁾, uit de diepste diepte der aarde

¹⁾ Te Thespieae in Boeotië was de oudste vereering der Muzen in zwang.

²⁾ Hippoerene, de bron van Pegasus, zie vs. 256 vlg.

³⁾ Hyanisch = Boeotisch, vgl. bij. 3, 145. — Aganippe, een aan de Muzen gewijde bron bij den Helicon in Boeotië.

⁴⁾ Emathia, een landschap in Macedonië.

⁵⁾ Vgl. bij vs. 303.

⁶⁾ Over de Giganten vgl. I, 151—162.

⁷⁾ Typhoeus, zoon van de Godin der Aarde en van Tartarus, een monster met honderd vuurbrakende drakenkoppen; Jupiter slingerde hem met zijn bliksem onder de Aetna.

naar boven gezonden, den hemelgoden vrees had aangejaagd en hoe zij allen (voor dat monster) op de vlucht waren gegaan, totdat het Egyptische land en de in zeven mondingen zich verdeelende Nijl eindelijk de afgematte Goden
 325 opnam. Doch ook daar kwam, zoo verhaalde zij, de uit de aarde geboren Typhoeus en toen hadden de hemelgoden zich verborgen in misleidende gestalten. „Juppiter,” zóó zong zij, „werd een ram, vanwaar ook nu nog de Libysche Hammon ¹⁾ met gekromde horens afgebeeld wordt; de Delische God ²⁾ verborg zich in de gestalte van een raaf, Semele's zoon ³⁾ in die van een bok, Phoebus' zuster ⁴⁾
 330 in die van een kat, Saturnus' dochter ⁵⁾ in die van een sneeuw witte koe, Venus in die van een visch, en de Cyl- lenische God ⁶⁾ vloog rond als een Ibis ⁷⁾.”

Tot zoover klonk, begeleid door de citer, haar zang.

Daarop worden wij, Aonische Godinnen ⁸⁾, opgeroepen (ten wedstrijd). Maar misschien hebt gij geen tijd om naar ons lied te luisteren?”

335 Toen sprak Pallas: „Aarzel niet en deel mij op uw beurt ook uw lied mede!” en tevens zette zij zich neêr in den zachten lommer van 't woud.

Daarop verhaalde de Muze: „Wij vertrouwden aan ééne onder ons den ganschen wedstrijd toe. Deze, Calliope ⁹⁾, stond op en, de neêrgolvende lokken in een krans van

¹⁾ Vgl. bij 4, 670.

²⁾ Apollo; vgl. bij. 1, 454.

³⁾ Bacchus; vgl. bij 3, 520.

⁴⁾ Diana.

⁵⁾ Juno.

⁶⁾ Mercurius; vgl. bij 1, 713.

⁷⁾ Heilige vogel der Egyptenaren.

⁸⁾ d. i. Muzen; Aonisch = Boeotisch.

⁹⁾ Calliope (d. i. de schoonstemmige), Muze van het heldendicht.

klimop bijeengebonden, tokkelt ze een zacht voorspel op
340 de snaren en begeleidt daarna met snarenspeel dit haar lied :

e) 341--408: *Ceres en Proserpina.*

„Het eerst doorsneed Ceres ¹⁾ de aardkluiten met den gekromden ploeg, het eerst schonk zij aan de aarde veldvruchten tot een heerlijk voedsel (voor 't menschedom), het eerst gaf zij wetten: alles is een geschenk van Ceres. Haar te bezingen is mij een plicht. O, mocht ik slechts
345 een lied, der Godin waardig, kunnen zingen! want voorzeker is die Godin een lied waardig.

Een ontzaglijk groot eiland, Trinacris ²⁾, lag op het lichaam van den Gigant en drukte met zijn ontzaglijk gevaarte den er onder liggenden Typhoeus, die het gewaagd had te hopen op een woonplaats in den hemel. Wel spant hij al zijne krachten in en worstelt herhaaldelijk om weêr op te staan: maar zijn rechtervuist ligt
350 onder den Ausonischen Pelorus ³⁾, zijn linker onder u, Pachynus ⁴⁾! zijn beenen worden bezwaard en gedrukt door Lilybaeum ⁵⁾: de Aetna drukt als een zware last op zijn hoofd. Onder deze ruggelings uitgestrekt, werpt de woeste Typhoeus zandmassa's uit en braakt vlammen en vuur uit zijn mond. Vaak worstelt hij met alle inspanning om het gewicht van den grond en de steden van zich af te

¹⁾ Ceres, zuster van Juppiter, Godin van den landbouw, schenkster van wetgeving en beschaving.

²⁾ Trinacris of Trinacria (d. i. het eiland met de drie kapen) = Sicilië; vgl. de volgende aantekeningen.

³⁾ Ausonisch = naar Italië gekeerd (de Ausoniërs waren het oerfolk van Z. Italië). — Pelorus, kaap aan de N. O. kust van Sicilië.

⁴⁾ Pachynus, kaap aan de Z.-kust van Sicilië.

⁵⁾ Lilybaeum, kaap aan de W.-kust van Sicilië.

355 schudden en den geweldigen berg van zijn lichaam af te wentelen. Ten gevolge daarvan beeft en siddert de aarde en zelfs de Vorst der zwijgende Schimmen is beangst, dat zijn rijk bloot komt en de grond met een breede kloof zich zal openen en het indringende daglicht de Schimmen zal doen sidderen en verschrikken.

Beducht voor zulk een ramp, had de Vorst zijn duistere
360 woning verlaten en reed nu op zijn wagen, met zwarte rossen bespannen, voorzichtig de grondvesten van het Sicilische land rond. Toen hij genoegzaam onderzocht had dat er nergens iets wankelde of waggelde en zijn vrees geweken was, ziet de Godin van Eryx ¹⁾, op haar berg gezeten, hem daar rondrijden en haar gevleugelden zoon ²⁾ omhelzend, sprak zij tot hem:

365 „Gij, mijn zoon! die mijn wapen, mijn kracht en mijn macht zijt, neem uwe wapens, Cupido! waarmede gij allen overwint en schiet uw snellen pijl diep in de borst van den God, wien het laatste aandeel aan het drievoudig rijk ³⁾ te beurt viel. Gij bedwingt de hemelgoden en zelfs Juppiter, gij de godheden der zee en ook hem zelve, die
370 heerscht over de godheden der zee. Waarom blijft dan de Tartarus ⁴⁾ nog vrij voor uw pijlen? Waarom vergroot gij niet de heerschappij van uw moeder en van u zelve? Onze heerschappij over het derde deel van 't heelal staat op 't spel. Toch worden wij, ten gevolge onzer tegenwoordige lankmoedigheid, zelfs in den hemel geminacht en mijne macht en die van Amor worden steeds zwakker.
375 Ziet gij het niet, dat Pallas en de jageres Diana zich

¹⁾ Op den berg Eryx (in 't W. van Sicilië) stond een beroemde tempel van Venus.

²⁾ Cupido.

³⁾ d. i. Hemel, Zee en Onderwereld.

⁴⁾ d. i. de Onderwereld.

reeds aan mijn macht hebben onttrokken? Ook Ceres' dochter zal, als wij er niets tegen doen, een maagd blijven: zij toch koestert dezelfde hoop (als die beiden). Welaan dan! verbind, ten behoud van onze gemeenschappelijke heerschappij, als die ook maar eenigszins u nog lief is, de Godin met haar oom ¹⁾." Zóó sprak Venus. Onmiddellijk opent Cupido zijn pijlkoker en legde, naar de keuze
 380 zijner moeder, van de tallooze pijlen er ééne ter zijde, maar die dan ook de scherpste is die er bestaat en die 't zekerst treft en het meest aan pees en boog gehoorzaam is. Toen, zijn knie er tegen drukkend, kromt hij den buigzamen boog en schoot Dis ²⁾ den met weérhaken voorzienen pijl in het hart.

385 Niet ver van de muren van Henna ³⁾ bevindt zich een diep meer, Pergus genaamd. De Cayster ⁴⁾ hoort op zijn zacht voortstroomende wateren niet meerdere zangen van zwanen dan dit meer. Van alle zijden omkranst een woud zijne wateren en weert met zijn bladerendak, als met een zeildoek ⁵⁾, de stekende stralen van den Zonnegod. Koelte
 390 schenken de takken, bontkleurige bloemen de vochtige grond en eeuwig duurt er de lente. Terwijl nu eens Proserpina in dat woud spelend rondhuppelt en viooltjes of blanke lelies plukt en terwijl zij met kinderlijken ijver haar korfje en boezemkleed er meê vult en wedijvert om haar gespelen in 't zamelen van bloemen te overwinnen,
 395 werd zij bijna op een zelfde oogenblik door Dis gezien,

¹⁾ Proserpina is de dochter van Ceres en Juppiter, wiens broeder Dis of Pluto is.

²⁾ Dis = Pluto, de beheerscher der Onderwereld.

³⁾ Stad op Sicilië, met een beroemden tempel van Ceres.

⁴⁾ Zie bij 2, 252 vlg.

⁵⁾ In het Amphitheater te Rome werden boven de toeschouwers zeildoeken gespannen ter bescherming tegen de hitte der zon.

bemind en geschaakt: zóó snel deed de liefde in hem haar kracht gevoelen. Verschrikt riep de Godin met klagenden mond om moeder en om haar gespelen, maar 't meest toch om moeder: en daar zij haar kleed van den bovenrand af (uit droefheid) vaneen had gescheurd, vielen de bijeengezamelde bloemen uit haar losgeraakt gewaad. En
 400 zoo groot was de onbevangingheid harer kinderlijk-jeugdige jaren, dat ook 't verlies harer bloemen droefheid en smart bij het meisje verwekte. Intusschen ijlt de schaker op zijn wagen snel voort en vuurt, ze ieder bij hun naam toeroepend, zijne rossen aan en schudt langs hun manen en nek heftig de donkerzwarte ijzerroestkleurige teugels. Zoo
 405 ijlt hij in vliegende vaart voort over het diepe meer en de naar zwavel riekende Palicische ¹⁾ poel, die kokend heet uit de gebarste aarde opborrelt en langs de plaats, waar de Bacchiaden ²⁾, een geslacht uit het aan twee zeeën gelegen ³⁾ Corinthe afkomstig, tusschen twee in grootte ongelijke havens een stad hadden gesticht.

f) 409—450: *Cyane*.

Nu ligt er, midden tusschen de bron Cyane en de
 410 Pisaeïsche bron Arethusa ⁴⁾, een water, ingesloten door dicht bij elkaâr liggende landtongen ⁵⁾. Hier woonde de

¹⁾ Palici: tweelingzonen van Juppiter en Thalia, aan wie een poel met heete zwavelbronnen geheiligd was.

²⁾ d. i. nazaten van Bacchis, een Corinthischen vorst, die, uit Corinthe verdreven, de stad Syracuse stichtten.

³⁾ Corinthe lag op de landengte tusschen de Jonische en de Aegaeïsche zee.

⁴⁾ De nimf Arethusa vluchtte uit Pisa (een stad in Elis) naar Sicilië; zie het vervolg van dit boek: vs. 487—508 en 572—641.

⁵⁾ Bedoeld wordt de grootte haven van Syracuse.

bronnimf Cyane, naar wier naam ook het moeras ¹⁾ aldaar heet, de meestberoemde onder alle Sicilische nimfen; deze kwam, midden uit het water, ter halver lijve te voorschijn en herkende de Godin en onmiddellijk sprak zij tot Dis:
 415 „Halt! verder zult gij niet gaan; gij kunt geen schoonzoon zijn van Ceres, tegen haar wil: gevraagd moest ge hebben om hare hand, niet haar hebben geschaakt. Mag ik het kleine met het groote vergelijken, welnu: ook mij beminde eens Anapis ²⁾: doch eerst op zijn herhaald smeeken, niet, zooals zij daar, door schrik beangstigd reikte ik hem mijn hand.” Zóó sprak zij en, hare armen naar beide zijden uitbreidend, trad zij hem in den weg. Doch thans weer-
 420 hield Saturnus' zoon, Pluto, niet langer zijn toorn en, zijn vreeslijke rossen aanvurend, slingerde hij met krachtigen arm zijn koninklijken scepter en stiet dien diep in het water der bron. De aarde, door dien stoot getroffen, baande hem een weg naar den Tartarus ³⁾ en nam den naar beneden rennenden wagen midden in den afgrond op.
 425 Doch Cyane, bedroefd om de schaking der Godin en het verachten van 't recht van haar bron, draagt een ontroostbare wond in haar zwijgend gemoed met zich om en smelt gansch in een tranenstroom weg: en gaandeweg verdunt zij tot het water, waarvan zij zooeven nog de machtige godheid was. Men kon haar ledematen week
 430 zien worden, hare beenderen zich zien buigen, hare nagels hun hardheid verliezen. Het eerst worden van haar gansche gestalte de teederste deelen vloeibaar, haar blauw-groene ⁴⁾ lokken en vingers en beenen en voeten: want

¹⁾ De bron Cyane stroomt uit een moeras in de rivier Anapis, die in de groote haven van Syracuse uitmondt.

²⁾ Zie vorige aant.

³⁾ Vgl. bij vs. 371.

⁴⁾ Naar de kleur van het water.

kort duurt de overgang harer fijne ledematen in 't koele water. Daarna verdwijnen allengs haar schouders en rug
 435 en zijde en borst en veranderen in heldere waterstroomen. Ten slotte dringt, in de plaats van 't levende bloed, water haar reeds aan bederf prijsgegeven aderen binnen en niets meer blijft er over, wat men nog zou kunnen tasten en vatten.

Intusschen zocht de angstige moeder te vergeefs in alle landen, in iedere zee naar haar dochter. Haar zag Aurora,
 440 de Godin met vochtige lokken ¹⁾, bij 't dagen niet rusten van 't zoeken, en evenmin Hesperus ²⁾. Dan stak zij met beide haar handen pijnfakkels aan het vuur van den Aetna aan en droeg die rusteloos mede door den rijp in het nachtelijk duister. En zoo vaak 't levenwekkende daglicht de sterren had doen verbleeken, zocht zij weder op
 445 nieuw van den opgang der zon tot den ondergang der zon hare dochter. Afgemat door haar moeitevollen tocht had ze dorst gekregen en geen bronwater had nog haar mond bevochtigd, toen zij toevallig een hut, met stroo gedekt, zag en aan de kleine deur klopte. Daarop komt er een oud vrouwtje te voorschijn en, de Godin ziende, gaf zij haar, op haar bede om water, een' zoeten drank, dien zij
 450 te voren van geroosterde gepelde gerst had gekookt.

g) 451—461: *Stellio*.

Terwijl zij den haar gegeven drank drinkt, ging een knaap, driest en met een brutaal gezicht, vóór de Godin staan en lachte haar uit en noemde haar gulzig. Daardoor beleedigd en gekrenkt, giet de Godin het nog niet uitge-

¹⁾ Omdat zij uit de zee opstijgt.

²⁾ De avondster, avond.

dronken deel, een mengsel van water en van gepelde gerst, terwijl hij nog spreekt, over hem uit. Aanstonds wordt
 455 zijn gezicht met de ingezogen vlekken bedekt en de armen, die hij zoo even nog had, zijn nu beenen geworden; een staart wordt gevoegd bij zijn van gestalte veranderde leden en hij krimpt ineen tot een kleine gestalte, opdat hij niet veel schade zou kunnen aanrichten en zijn grootte is nog kleiner dan die van een kleine hagedis. 't Oude vrouwtje, dat verbaasd daar staat en weent en de wonderlijke gestalte wil aanraken, ontvlucht hij haastig en zoekt zich
 460 een schuilhoek op; en over zijn geheele lichaam met bontkleurige vlekken als met sterren bezaaid, draagt hij voortaan een naam ¹⁾, overeenkomende met zijne kleur.

h) 462—532: Ceres en Proserpina.

't Zou te lang duren te verhalen, door welke landen en welke zeeën de Godin rond dwaalde. Geen deel der aarde bleef door haar ondoorzocht. Eindelijk keert zij naar Sicania ²⁾ terug en terwijl zij op haar tocht alles
 465 doorzoekt, kwam zij ook bij Cyane. Deze zou, als zij niet van gestalte veranderd ³⁾ was, haar alles hebben verhaald. Maar, al wilde zij spreken, mond en tong ontbraken haar en ze had niets, waarmee ze spreken kon. Toch gaf zij een duidelijk kenteeken en wees aan de moeder Perse-
 470 phone's welbekenden gordel, thans drijvend op de oppervlakte van 't water, maar die toevallig op die plaats haar (vroeger) ontvallen was in de heilige diepte. Zoodra zij dien herkende, rukte de Godin, alsof zij toen eerst de schaking harer dochter vernam, zich hare allen tooi ont-

¹⁾ nl. Stellio (d. i. sterhagedis).

²⁾ = Sicilie.

³⁾ Vgl. vs. 409—437.

berende lokken uit en telkens en telkens weêr sloeg ze zich (uit droefheid) met haar handen op de borst. Nog weet zij niet, waar haar dochter is: toch overlaadt zij met scheldwoorden alle landen der aarde en noemt ze ondank-
 475 baar en het geschenk der veldvruchten onwaardig: doch boven alle anderen Trinacria ¹⁾, waar zij de eerste sporen vond van haar verlies. Daarom dan ook verbrijzelde zij aldaar met woeste hand de kluitenomwoelende ploegen en doodde evenzoo, door haar toorn vervoerd, de landlieden en akkerbebouwende ossen en beval de akkers het hun
 480 toevertrouwde zaad heimelijk te verstikken en maakte, dat alle zaad verrotte en bedierf. De vruchtbaarheid van dat land, op de wijde aarde overal bekend, verdwijnt en is ganschlijk vernietigd. Reeds bij 't eerste ontspruiten sterven alle zaadvelden en nu eens slaat een al te heete zon, dan weêr al te zware stortregen ze ter neêr en weêr en wind beschadigen en vernielen ze en begeerig pikken de vogels
 485 het uitgestrooide zaad weg; dolik en duivelsdoorn ²⁾ en (ander) onuitroeibaar onkruid overwoekeren en verstikken voorts den te veld staanden tarweoogst.

Toen stak de door den Stroomgod Alphéus beminde nimf ³⁾ haar hoofd uit de wateren van Elis, streek hare druipende lokken van haar voorhoofd terug tot achter haar ooren en sprak: „O Gij, moeder der over 't geheele aardrijk gezochte maagd! Gij, moeder ook der vruchten
 490 op 't veld! maak een einde aan dezen onmeetlijken nood en wees niet zoo heftig vertoornd op het land, dat steeds u getrouw bleef! Schuldig is dit land niet; het opende zich, tegen zijn wil, voor de schaking. 't Is niet voor mijn

¹⁾ Vgl. bij vs. 347.

²⁾ Twee soorten van onkruid.

³⁾ d. i. Arethusa, zie bij vs. 409.

vaderland, dat ik deemoedig u smEEK: hier ben ik als
vreemdelinge gekomen, maar Pisa ¹⁾ is mijne vaderstad
en uit Elis stamt mijne afkomst. Sicania ²⁾ bewoon ik
495 slechts als vreemdelinge. Doch dit land ligt mij nader
aan 't hart dan ieder andere grond. Hier heb ik, Arethusa,
thans mijne Huisgoden, hier mijne woonplaats: bewaar en
bescherm Gij die, algoede Godin! Waarom ik van woon-
plaats veranderde en over de golven der zoo geweldig
grootte zee hierheen, naar Ortygia ³⁾, gekomen ben: dát
500 zal ik ter gelegener tijd u verhalen ⁴⁾, wanneer gij van
zorg en kommer bevrijd zijt en weér vriendelijker dan nu
uw aangezicht straalt. Eene opening in de aarde baant
mijne wateren een weg en, onder de diepste holen door
medegevoerd, hef ik hier weér mijn hoofd op ⁵⁾ en aan-
schouw weér de sterren, waaraan ik lang was ontwend.
Terwijl ik dan onder de aarde in de diepten der Onder-
505 wereld voortstroomde, zag ik daar uwe Proserpina met
mijn eigene oogen: wel is waar droevig gestemd en nog
ligt de schrik haar op het gelaat, maar toch is zij een
koningin, toch de verheven heerscheres der duistere Onder-
wereld, toch de machtige gade van den beheerscher van
't Schimmenrijk!"

Als versteend stond de moeder verstomd bij het hooren
510 dier woorden en langen tijd stond zij daar, als van den
donder getroffen. Doch zoodra haar zware verdooving voor
haar zware smart was geweken, verheft zij zich aanstonds
op haar wagen tot hoog in de lucht. Dáár, 't gansche
gelaat door sombere wolken (van toorn) verduisterd, stond

1) Vgl. bij vs. 409.

2) Vgl. bij vs. 464.

3) Eilandje vóór de havens van Syracuse.

4) Zie vs. 572—641.

5) Vgl. hierover vs. 635—641.

zij, vol bitteren haat (tegen den schaker der maagd) met loshangende haren vóór Juppiter en sprak:

„Voor mijn eigen bloed en het uwe kom ik, Juppiter!
 515 als smeekeling tot u. Vindt de moeder bij u geen welwillend gehoor, laat dan de dochter haars vaders hart roeren en laat niet, smeeik ik u, uw zorg en liefde voor haar minder zijn, omdat ze uit mijn schoot werd geboren. Zie! mijne dochter, zoo lang reeds gezocht, heb ik eindelijk gevonden: als ge ten minste een nog zekerder verliezen vinden noemt of als ge, te weten waar ze is, met den
 520 naam van vinden bestempelt. Dat zij geschaakt is, zal ik verdragen, als hij slechts haar weêr mij teruggeeft. Want een roover tot gade verdient úw dochter toch niet -- als dan mijn dochter zoo'n gade wél waard is!”

Daarop antwoordde haar Juppiter: „Ons beider pand en voorwerp van zorg is onze dochter mij evenzeer als u. Doch willen we den waren naam geven aan 't geen er
 525 geschied is, welnu: wat gebeurd is, is geen belediging, maar liefde was de oorzaak er van. Ook zullen wij over dien schoonzoon ons niet behoeven te schamen, mits gij, Godin! 't ook maar wenscht en wilt. Al ontbraken hem alle overige voorrechten: hoe groote eer is het niet, een broeder ¹⁾ van Juppiter te zijn! Maar, wat meer is, die overige voorrechten ontbreken hem niet eens en alleen in het deel, dat hem te beurt viel, doet hij onder voor mij!
 530 Maar is uw begeerte naar scheiding zoo groot, laat Proserpina dan weêr ten hemel terugkeeren, doch alleen onder deze vaste voorwaarde, dat zij dáár nog geen spijs met haar mond heeft beroerd: want zóó is het bepaald naar de wetsbeschikking der Parcen ²⁾.”

¹⁾ Pluto was, evenals Neptunus, een broeder van Juppiter.

²⁾ De Schikgodinnen (Clotho, Lachesis en Atropos) die 's menschen levensdraad spinnen en over de beschikkingen van het Lot waken.

i) 533—550: *Ascalaphus*.

Zóó sprak hij. Ceres echter is vast besloten haar dochter uit de Onderwereld naar de aarde terug te brengen. Doch het Noodlot gedoogde zulks niet, daar de maagd reeds haar honger gestild had en, terwijl zij argeloos in de
 535 vruchtbare tuinen ¹⁾ (der Onderwereld) ronddoelde, een granaatappel van een onder zijn vruchtenlast gebogen boom had geplukt en zeven pitten er van uit de bleekgele schil genomen en opgegeten had. Van allen had Ascalaphus alléén dit gezien, wien weleer, naar men zegt, Orphne,
 540 in roem niet de minste der Avernalische ²⁾ nimfen, bij den door haar beminden Acheron ³⁾ in een duistere grot het levenslicht had geschonken: deze zag het en ontnam, door het te verraden, wreedaardig Proserpina den terugkeer. Zuchtend betreurde dit de heerscheres van den Erebus ⁴⁾ en onmiddellijk herschiep zij den getuige in een' ongelukvoorspellenden vogel en zijn hoofd met water uit den Phlegethon ⁵⁾ besprenkelend, veranderde zij het in een
 545 kop met snavel en vederen en groote oogen. Hij, van zijn gestalte beroofd, wordt met bruingele vleugels bekleed en zijn kop wordt dikker en hij krijgt lange, gekromde klauwen en met moeite beweegt hij zijn over zijn trage armen gegroeide vleugels: zoo wordt hij een afschuwelijk leelijke vogel, de bode van naderend onheil en rouw, een
 550 trage nachtuil, den stervelingen een vreeselijk voorteeken.

¹⁾ Eigen vinding van den dichter.

²⁾ d. i. onderaardsche. — Avernus, een meer bij Cumae in Campanië, verleende, naar men meende, toegang tot de Onderwereld; Avernus heet ook een rivier in de Onderwereld.

³⁾ Rivier en Stroomgod in de Onderwereld.

⁴⁾ d. i. Proserpina, want Erebus = Onderwereld.

⁵⁾ Rivier in de Onderwereld.

k) 551—571: *De Sirenen.*

Hij echter kon nog door zijn verraderlijke tong zijn straf schijnen te hebben verdiend. Doch wat was de oorzaak, dat gij, dochters van Achelous ¹⁾! vederen en pooten van vogels kreeg, terwijl ge 't gelaat behieldt van een maagd? Was het, omdat gij, in zang ervaren Sirenen! toen

555 Proserpina lentebloemen verzamelde, u onder 't getal harer speelnoten bevondt? En nadat ge vruchteloos over de geheele aarde haar had gezocht, wenschet gij aanstonds, opdat ook de zee uw zorg zou bemerken, op roeiende wiken over de golven te kunnen zweven. Genadig verhoorden de Goden uw wensch en plotseling zaagt ge uwe
560 leden met gele vederen en vleugels bedekt. Doch opdat niet uw heerlijk gezang, bestemd om de ooren te streelen, en zulk een groote gave uwer stem u op de tong zou besterven, bleef een maagdelijk gelaat en een menschelijke spraak u steeds bij.

Juppiter echter, als bemiddelaar optredend tusschen zijn broeder en zijn bedroefde zuster ²⁾, verdeelde nu den rond-
565 wentelenden jaarkring in twee gelijke deelen. Thans vertoeft de Godin ³⁾, als gemeenschappelijke godheid van twee rijken, zes maanden bij hare moeder en even zoo vele bij haar gade. Aanstonds verandert nu haar stemming en haar gelaat: want het gelaat der Godin, dat zoeven zelfs Dis ⁴⁾ nog droevig kon schijnen, is thans
570 vroolijk en blijde: evenals de zon, te voren nog bedekt

¹⁾ d. i. De Sirenen; de Achelous, de grootste rivier van Griekenland, scheidt Aetolië van Acarnanië.

²⁾ Ceres.

³⁾ Proserpina.

⁴⁾ Die aan treurige gezichten gewoon is.

door regenzwangere wolken, wanneer zij zegevierend uit de overwonnen wolken te voorschijn komt stralen.

l) 572—641: *Arethusa*.

Thans vraagt ¹⁾ de zegen verspreidende Ceres, van zorg en kommer bevrijd door het terugkrijgen van hare dochter, wat de oorzaak is van uw vlucht, Arethusa! en waarom ge thans een heilige bron zijt? Aanstonds zwijgen de kablende golfjes: want hun Godin hief thans haar hoofd
575 uit de diepte der bron en na heur groene ²⁾ haren met de handen te hebben gedroogd, verhaalde zij hoe vroeger de Eleïsche Stroomgod ³⁾ haar had bemind.

„Eén van de nimfen,” zoo sprak zij, „die 't Achaeïsche land ⁴⁾ bewonen, was ik weleer. Geen andere doorkruiste ijveriger de woudrijke bergdalen dan ik, geen andere zette met meer ijver dan ik de jachtnetten uit. Maar ofschoon
580 nooit de roem van schoonheid door mij gezocht is, had ik, hoewel ik krachtig en sterk was, de naam van „de Schoone”. Doch mij verheugde mijn hooggeprezene schoonheid niet en ik bloosde, in mijn landlijken eenvoud, over de gave van lichamelijke schoonheid, waarover anderen zich plegen te verheugen, en aan anderen te behagen beschouwde ik als een misdaad. Eens — ik herinner 't
585 mij nog — keerde ik vermoeid uit het Stymphalische ⁵⁾ woud terug: heet was de dag en het werk van de jacht had mij de groote hitte dubbel doen voelen. Daar vind ik op eens een stil voortstroomend water, zonder eenige

¹⁾ Vgl. vs. 498—501.

²⁾ Naar de kleur van het water.

³⁾ Zie vs. 487.

⁴⁾ = Griekenland.

⁵⁾ Stymphalus, meer in Arcadië.

wieling, tot op den bodem doorzichtig; ieder kiezelsteentje in de diepte kon men tellen en men zou meenen, dat er nauwelijks eenige stroom in was. Lichtgrijze wilgenboschjes en populieren, door 't water gevoed, overwelfden van zelf de gloeiende oevers met schaduw. Ik ging er heen en bevochtigde eerst mijne voetzolen en vervolgens stapte ik er tot de knieën toe in. Doch ook daarmee niet tevreden, ontdoe ik mij van mijn gordel en leg mijn zachte kleederen op een gekromde wilg en dompel mij naakt in het water. En terwijl ik op allerlei manieren zwemmend in het water rondplas en mijn armen naar alle kanten rondsla, hoorde ik onder in de diepte ik weet niet welk gedruisch en verschrikt ging ik staan op den rand van den oever, die mij het naast was. „Waarheen zoo haastig, Arethusa?” riep Alphéus mij toe uit zijn wateren. „Waarheen zoo haastig?” riep hij met doffe stem mij ten tweeden maal toe. Zooals ik was, zonder kleederen, vluchtte ik weg; want mijne kleederen hingen aan den anderen oever. Doch des te meer dringt hij aan en gloeit hij van minnevuur en, daar ik naakt was, scheen ik hem een gemakkelijken buit toe. Zóó snel liep ik voort en zóó vervolgde mij die woestaard, als duiven met angstigen wiekslag een havik plegen te ontvluchten en als een havik angstige duiven pleegt te vervolgen. Ik hield mijn snellen loop vol tot onder de muren van Orchomenus en Psophis ¹⁾ en tot aan Cyllene en het dal van Maenala ²⁾ en den killen Erymanthus ³⁾ en Elis ⁴⁾ toe. Hij was niet sneller van loop dan ik; maar, in kracht niet tegen hem opgewassen, kon ik dien loop niet lang volhouden: hij echter was

¹⁾ O. en P. steden in Arcadië.

²⁾ Vgl. bij 1, 217.

³⁾ Gebergte in Arcadië.

⁴⁾ Landschap ten N. W. van Arcadië.

onvermoeid bij die langdurige inspanning. Toch ijldede ik voort over vlakten en met boomen bedekte bergen, zelfs over rotsen en klippen en waar nergens een weg was. Achter mij straalde de zon en ik zag een' lange schaduw

615 vóór mijne voeten vooruitgaan — of 't moest zijn dat mijn angst die alleen zag — maar, dát is zeker, het geluid van zijn voetstappen joeg mij schrik aan en de hijgende adem uit zijn mond streek langs mijn haarband. Afgemat door de inspanning der vlucht, riep ik: „Help mij, hij grijpt mij, Dictynna ¹⁾! O, help uwe wapendraagster, aan wie

620 gij dikwijls uw boog en uw pijlen, door den koker omsloten, te dragen gaaft!” Aanstonds was de Godin met mijn lot bewogen en overdekte mij met een dikke wolk. De Stroomgod ziet rond naar mij, die door den nevel omhuld was en, niet vermoedend wat er gebeurd was, loopt hij zoekend rondom de mij omhullende wolk en in zijn onwetendheid loopt hij tweemaal rondom de plaats, waar de Godin mij verborgen had en riep tweemaal:

625 „Arethusa! kom, Arethusa!” Ach, hoe was het mij, ongelukkige, toen wel te moede? Als een lam, als het wolven hoort huilen rondom het hoog omheinde veeperk? Of als een haas, die, in de doornstruiken verscholen, de vijandige muilen der honden bespeurt en niet de minste beweging

630 durft maken? Toch verwijdert de Stroomgod zich niet; want nergens bespeurt hij verder nog eenig spoor van mijn voetstap: maar hij bewaakt zorgvuldig de wolk en die plaats. 't Koude zweet breekt mij uit over mijn als 't ware belegerde leden en donkere droppels vallen van geheel mijn lichaam neér. Waar ik mijn voet ook beweeg, stroomt een

635 plas en uit mijn lokken druipt water; en nog sneller, dan ik nu het gebeurde u weér oververtel, verander ik in water.

¹⁾ = Diana.

Toch herkent de Stroomgod het door hem beminde water en de gestalte van een' man, die hij aangenomen had, afleggend, verandert hij zich in zijn eigene wateren, ten-einde zich met mij te vereenigen. Toen spleet de Delische Godin ¹⁾ plotseling den grond vaneen en ik, mij dompe-
 640 lend in de duistere holen, bereik eindelijk Ortygia ²⁾, dat, mij dierbaar wegens den (gelijknamigen) bijnaam ³⁾ der Godin, het eerst mij weêr naar boven bracht naar het daglicht ⁴⁾."

m) 642—661: Triptolemus.

„Tot zoover Arethusa. Thans spande de vruchtbare Godin ⁵⁾ twee slangen vóór haar wagen, bedwong met teugels hun bek, reed toen door de lucht, midden tusschen
 645 hemel en aarde door, en stuurde haar snellen wagen naar Triptolemus, in de stad van Tritonia ⁶⁾. Dezen gaf zij zaadkorrels en beval hem die deels in nog onbebouwden grond, deels in na langen tijd weêr bebouwden grond uit te strooien.

Reeds was de jongeling hoog in de lucht over Europa en Azië heen gereden en wendde hij zich naar de Scythi-
 650 sche ⁷⁾ kust. Dáár heerschte toen Lyncus als koning. Hij treedt het paleis van den vorst binnen en gevraagd, langs welken weg hij daar kwam en tevens naar de reden van zijne komst en naar zijn naam en zijn vaderland, sprak

¹⁾ d. i. Diana; zij was nl. (evenals Apollo) op Delos geboren.

²⁾ Vgl. bij vs. 499.

³⁾ Vgl. bij 1, 694.

⁴⁾ De Alphéus (Arethusa) stroomde, volgens de Ouden, onder den grond door en kwam op Ortygia weder te voorschijn.

⁵⁾ Ceres.

⁶⁾ d. i. Athene, vgl. bij 2, 783.

⁷⁾ Vgl. bij 1, 64.

hij: „Mijn vaderland is het beroemde Athene: mijn naam Triptolemus. Ik kom hier, noch met een schip over de golven, noch te voet over land: mij stond de weg door
 655 de lucht open. Geschenken breng ik van Ceres, die, over de wijde akkers gestrooid, vruchtbaren oogst en zacht voedsel zullen opleveren.” Afgunst greep toen den barbaar aan en, om zelf geveer van zulk een groot geschenk te zijn, ontvangt hij den jongeling gastvrij, maar valt hem, toen hij door slaap overmand was, aan met zijn zwaard. Doch, terwijl hij hem de borst poogt te doorboren, ver-
 660 anderde Ceres hem in een lynx en beval den Mopsopischen ¹⁾ jongeling met zijn heilig span slangen weêr opnieuw de lucht te doorzweven.”

n) 662—678: De Muzen en de dochters van Piërus.

Thans had de verhevenste ²⁾ uit onze rei haar door mij U verhaalde liederen geëindigd ³⁾. Doch de nimfen ⁴⁾ verklaarden eenstemmig, dat de Godinnen, die den Helicon ⁵⁾ bewonen, de overwinning hadden behaald. Toen nu de overwonnenen begonnen te schelden en te schimpen, sprak
 665 Calliope: „Daar het u nog niet genoeg is door uw wedstrijd straf te hebben verdiend en gij bij uw schuld nog scheldwoorden voegt, en ons geduld zijne grenzen heeft: zoo zullen wij overgaan tot uw bestraffing en doen, waartoe de toorn ons roept.”

Toen barsten de Emathische ⁶⁾ maagden in luid gelach

¹⁾ d. i. Atheensch (naar Mopsopus, een ouden koning van Athene).

²⁾ Calliope, vgl. vs. 339.

³⁾ Vgl. vs. 294—340.

⁴⁾ Vgl. vs. 314 vlg.

⁵⁾ Vgl. 2, 219 met aant.

⁶⁾ Vgl. bij vs. 313.

uit en verachten die dreigende woorden: en terwijl zij nog
670 trachten te spreken en onder luid getier onbeschaamd
hare handen pogen uit te strekken, zagen ze eensklaps
vederen uit haar nagels te voorschijn groeien en hare armen
met vleugels bedekt worden: en de eene zag van de andere
den mond tot een harden snavel vergroeien en hoe nieuwe
675 deren. En terwijl ze vol droefheid zich op de borst willen
slaan, zweven ze, opgeheven door haar zich bewegende
armen, in de lucht als eksters, de snaterende snapsters
der wouden. Ook nu nog bleef haar als vogels haar
vroegere spraakzaamheid bij en haar heesch gesnater en
haar matelooze praatzucht.

ZESDE BOEK.

vs. 1—145: Pallas en Arachne.

Toen nu Tritonia ¹⁾ ten einde toe naar dit verhaal had geluisterd en het lied der Aonische Godinnen ²⁾ en haar rechtmatigen toorn had geprezen, sprak zij bij zich zelf: „Anderen te prijzen is niet genoeg; laten wij ook zelve worden geprezen en niet gedoogen, dat onze goddelijke macht straffeloos wordt geminacht!” en tegelijk beraamt
5 zij in haar gedachten den dood der Maeonische ³⁾ Arachne, die, zooals ze gehoord had, niet voor haar in den roem van haar weefkunst onderdeed. Niet door de plaats harer geboorte, noch door den oorsprong van haar geslacht was deze beroemd, maar door hare kunst. Haar vader, de Colophoniër ⁴⁾ Idmon, verfde kleuren inzuigende wol met
10 Phocaeisch ⁵⁾ purper. Haar moeder leefde niet meer, maar ook deze was uit het mindere volk geboren en in stand haren man gelijk geweest. Toch had Arachne door haar kunstvljt in de steden van Lydië zich een' beroemden

¹⁾ Vgl. bij 2, 783.

²⁾ Vgl. bij 5, 333.

³⁾ = Lydische.

⁴⁾ Colophon, stad in Jonië (in Klein-Azië).

⁵⁾ Phocaea, stad in Jonië.

naam verworven, hoewel ze uit geringen stand was gespro-
 ten en het kleine Hypaepa ¹⁾ bewoonde. Om haar bewon-
 derenswaardigen arbeid te aanschouwen, kwamen dikwijls
 15 de nimfen uit de wijngaarden van haar Timolus ²⁾, en
 vaak ook kwamen de Pactolische ³⁾ nimfen uit hare wa-
 teren tot haar. Niet alleen schiepen ze er behagen in reeds
 voltooide gewaden te beschouwen, maar ook die, welke
 nog onder handen waren: zooveel bevallige schoonheid
 ging daar met kunst gepaard. 't Zij ze de ruwe wol eerst
 tot een kluwen opwond, 't zij ze met hare vingers de
 20 wol uiteenhaalde en door lang kaarden de nevelvlokken
 gelijkende wol telkens en telkens weér dunner maakte en
 fijner, 't zij ze met vluggen duim de langwerpige ronde
 spil ronddraaide, 't zij ze (weefde of) borduurde: men kon
 er zeker van zijn, dat zij als 't ware van Pallas zelve
 't geleerd had. Dit echter ontkende zij zelve steeds en
 gekrenkt, dat men haar zulk een groote leermeesteres toe-
 25 schreef, sprak zij: „Laat Zij maar eens een wedstrijd met
 mij beginnen! niets is er, wat ik, word ik overwonnen,
 zal weigeren (te ondergaan)!”

Pallas ⁴⁾ neemt nu de gestalte aan van een oude vrouw
 en bedekt met valsche grijze haren heur slapen en stut
 en steunt met een stok haar zwakke leden. Toen begon
 zij aldus te spreken: „Niet alles, wat de hooge leeftijd mee-
 brengt, is waard dat men 't ontvlodt: de ervaring komt
 30 in de jaren der grijsheid. Versmaad niet mijn raad. Streef
 vrij naar den hoogsten roem onder de stervelingen in 't
 bewerken der wol: doch wijk voor de onsterflijke Godin
 en vraag, roekeloze! met smeekende stem vergiffenis voor

¹⁾ Stadje in Lydië, aan den voet van het gebergte Tmolus.

²⁾ Timolus = Tmolus, zie vorige aant.

³⁾ Pactolus: een aan goudzand rijke rivier in Lydië

⁴⁾ Vgl. bij 2, 553.

uwe woorden. Vergeving zal Zij zeker u schenken, als gij er om vraagt."

Doch met grimmigen blik ziet Arachne haar aan en verlaat het begonnen weefsel en ter nauwernood haar hand
 35 weêrhoudende en haar toorn door haar gelaat verradend, antwoordde zij de vermomde Pallas met de volgende woorden: „Gij, zwakke van hoofd en uitgeteerd door langen ouderdom, wat moet ge hier! Ook een al te lang leven brengt niets dan schade. Laat uw schoondochter, als ge die hebt, of uw dochter, als ge die hebt, naar die praatjes
 40 luisteren. Beleid en verstand heb ik zelf wel genoeg. Denk niet, dat ge met uw vermaningen iets verder komt: ik blijf bij mijn vroeger besluit. Waarom komt de Godin zelf niet? Waarom vermijdt Zij dezen wedstrijd?"

Toen sprak de Godin: „Zij is reeds gekomen!" en onmiddelijk legde zij haar gestalte van oude vrouw af en verscheen eensklaps als Pallas. Aanstonds vereeren de nimfen en de Mygdonische ¹⁾ jonge vrouwen eerbiedig de
 45 majesteit der Godin: alleen de maagd Arachne is noch verschrikt, noch beangst. Maar toch bloosde zij en een plotseling opgekomen rood kleurt tegen haar wil haar gelaat en verdween even plotseling weêr: evenals de lucht een purperen kleur pleegt aan te nemen, zoodra de dageraad aanbreekt en na korten tijd door de opgaande zon een schitterend witte kleur aanneemt. Zij volhardt bij haar
 50 besluit en gedreven door haar begeerte naar de dwaselijk verlangde overwinning, stort ze in haar eigen verderf. Want Juppiter's dochter weigert niet meer en waarschuwt haar ook niet verder, noch stelt Zij den wedstrijd langer uit.

Zonder verwijl gaan beiden, ieder afzonderlijk, aan haar

¹⁾ = Lydische (de Mygdoniërs waren uit Thracië naar Phrygië en Lydië gekomen).

weefgetouw staan ¹⁾ en bespannen beide weefgetouwen met de fijne draden der schering. Daarop wordt de schering
 55 vastgehecht aan den weversboom en de rieten kam houdt de draden der schering van elkander gescheiden; de inslag, door de vingers afgewikkeld (van 't kluwen), wordt daarop met de spits toeloopende spoel midden door de schering geschoten en de ingesneden tanden der kam slaan den inslag, tussehen de draden der schering doorgesloten, met een flinken stoot vast. Beiden haasten zij zich en, het kleed tot aan de borst opgeschort, bewegen ze haar
 60 kunstvaardige armen, terwijl haar ijver de inspanning van den arbeid niet laat gevoelen.

Daar wordt thans purperkleurige wol, in Tyrischen ²⁾ purperketel geveerd, geweven in zacht in elkaâr overgaande kleurschakeeringen: evenals een regenboog, wanneer de zonnestrallen door een regenbui worden gebroken, den wijden hemel in een ontzaglijken boog pleegt te kleuren,
 65 waarin, ofschoon duizend verschillende kleuren er in schitteren, toch de overgang van de eene tot de andere (kleur) het oog van den toeschouwer ontgaat: zóózeer gelijkt iedere kleur op de voorafgaande en op de volgende: maar de buitenste ³⁾ kleuren zijn zeer van elkander verschillend. Daar worden ook smijldige gouddraden door 't weefsel gevlochten en fabels uit den ouden tijd op een rij in het weefsel geweven.
 70 Pallas beeldt (in haar weefsel) den heuvel van Mars ⁴⁾ op de burcht van Cecrops af, benevens den ouden twist ⁵⁾

¹⁾ Vgl. bij 4, 275.

²⁾ Tyrus, stad in Phoenicië, was beroemd om hare purperverf.

³⁾ d. i. de eerste en de laatste.

⁴⁾ d. i. de Areopagus; deze lag echter niet op, maar bij den burcht van Cecrops (zie bij 2, 555).

⁵⁾ Poseidon en Athene betwistten elkaâr het bezit van Attica, tot Athene als overwinnares uit den strijd trad, zie de volgende vs.

over den naam van het land. Daar zag men de twaalf hemelgoden, met Juppiter in hun midden, in verheven waardigheid op hooge zetels gezeten; ieder der Goden was kenbaar aan zijn uiterlijke gestalte. Juppiter's beeld 75 troonde er als een koning; voorts beeldde Zij er den God van de zee in staande houding af, hoe hij met zijn langen drietand tegen de ruwe rots sloeg en hoe midden uit de (daardoor ontstane) gapende kloof een bron met zout water te voorschijn sprong; met dit bewijs zijner macht wilde hij zich (het bezit en den naam van) de stad toeëigenen. Doch zich zelve stelt Pallas voor, toegerust met haar schild en haar langspitsige speer, met den helm op het hoofd en om haar borst de beschermende aegis ¹⁾; en Zij 80 beeldt af, hoe de aarde, door de punt van haar speer doorboord, tot verwondering en verbazing van alle de Goden, een jonge spruit van een olijfboom, met matgroene vruchten er aan, doet opschieten: en het einde van haar werk deed haar de zege behalen.

Opdat echter haar mededingster naar roem door waarschuwende voorbeelden zou leeren, welk loon zij voor haar waanzinnig waagstuk te wachten had, voegde Zij in de 85 vier hoeken (van haar weefsel) er vier wedstrijden bij, duidelijk in 't oog vallend door hunne kleur en met bontkleurige kleine beeldjes. In den eenen hoek waren de Thracische Rhodope en Haemus afgebeeld, thans met kille sneeuw bedekte bergen, maar vroeger stervelingen, die zich de namen der hoogste Goden ²⁾ hadden aangematigd. De tweede hoek (van het weefsel) be- 90 vatte het beklagenswaardige lot van de Pygmaeische

¹⁾ Zie bij 2, 755.

²⁾ Rhodope nl. noemde zich Juno en Haemus (haar broeder, mythische koning van Thracië) matigde zich den naam van Juppiter aan.

vrouw ¹⁾ die, in den wedstrijd overwonnen, op Juno's bevel een kraanvogel werd en haar eigen volk den oorlog verklaarde. Ook beeldde Zij Antigone ²⁾ af, die weleer het gewaagd had in een wedstrijd te treden met de gade van den machtigen Juppiter en die door 95 de koninklijke Juno in een vogel werd veranderd: noch Ilium ³⁾, noch haar vader Laomedon konden verhinderen, dat zij met vleugels bekleed werd en, in een witten ooievaar veranderd, met klepprenden snavel zich zelf bijval toeklepperde. De eenige hoek, die er thans nog overschoot, bevatte de afbeelding van den kinderloozen Cinyras ⁴⁾: de vroegere lichamen zijner dochters, thans in trappen van Juno's tempel veranderd, omarmend en op de steenen 100 er van uitgestrekt, scheen het alsof men hem zag weenen. Ten slotte omgaf Zij den uitersten rand (van het weefsel) met een olijfkranz ⁵⁾, het symbool van den vrede: hiermeê besloot Zij haar arbeid en eindigde zoo haar kunstwerk met den aan haar zelve gewijden (olijf)boom.

De Maeonische ⁶⁾ Arachne beeldde af, hoe Europa ⁷⁾ door het bedriegelijk schijnbeeld van een stier werd misleid; men zou maenen een echten stier, echte golven vóór

¹⁾ d. i. Gerana, door de Pygmacën (een fabelachtig dwergvolk in Aethiopië) als een Godin vereerd; zij minachtte Juno en deze veranderde haar, tot straf daarvoor in een kraanvogel en stichtte heftige vijandschap tusschen de Pygmacën en dezen vogel.

²⁾ Trots op haar lange lokken had Antigone zich met Juno vergeleken; Juno veranderde toen hare lokken in slangen en de Goden veranderden daarop, uit medelijden, Antigone in een ooievaar.

³⁾ d. i. Troje.

⁴⁾ Cinyras: koning der Assyriërs; zijne dochters hadden zich boven Juno verheven.

⁵⁾ Olijftakken: symbolen van den vrede.

⁶⁾ Zie bij vs. 5.

⁷⁾ Zie 2, 833—875.

- 105 zich te zien. Zelf scheen zij naar het door haar verlaten land om te zien en hare gezellinnen bij haar namen te roepen en, bang voor de aanraking van het op haar aanbappelende water, vreesachtig haar voeten terug te trekken. Ook beeldde zij (op haar weefsel) Asteria ¹⁾ af, terwijl deze door een worstlenden adelaar werd omkneld: voorts beeldde zij Leda ²⁾ af, liggende onder de vleugels van
- 110 een zwaan: verder voegde zij er bij, hoe Juppiter, in de gestalte van een Satyr ³⁾ vermomd, bij de schoone dochter van Nycteus ⁴⁾ twee zonen verwekte, hoe hij Amphitryon's gestalte aannam, toen hij u, Alcmene ⁵⁾! listig bedroog, hoe hij als een gouden regen Danaë ⁶⁾, in vuur veranderd de dochter van Asopus ⁷⁾, als herder Mnemosyne ⁸⁾ en als bontkleurige slang Persephone ⁹⁾ bedriegelijk verleidde.
- 115 U ook, Neptunus! veranderd in een grimmigen jongen stier, beeldde zij af bij de Aeolische maagd ¹⁰⁾. In de gestalte van Enipeus ¹¹⁾ verwekt gij de Aloïden ¹²⁾, in een

¹⁾ Dochter van den Titan Coeus; zij werd door Juppiter, als een adelaar vermomd, verleid.

²⁾ Leda, door Juppiter in de gestalte van een zwaan bezocht, werd bij hem moeder van Castor, Pollux en Helena.

³⁾ Zie bij 1, 193.

⁴⁾ d. i. Antiope; zij baarde Juppiter twee zonen: Amphion en Zethus.

⁵⁾ Alcmene, vrouw van Amphitryon, werd bij Juppiter moeder van Hercules.

⁶⁾ Vgl. bij 4, 610.

⁷⁾ Bij Aegina, dochter van den Stroomgod Asopus, verwekte Juppiter Aeacus.

⁸⁾ Vgl. bij 5, 268.

⁹⁾ Persephone werd bij Juppiter moeder van den Bacchus der Onderwereld.

¹⁰⁾ Canace, dochter van Aeolus.

¹¹⁾ Thessalische Riviergod.

¹²⁾ Othys en Ephialtes, zonen van Neptunus en Iphimedia, de vrouw van Aloüs.

ram veranderd verleidt gij bedriegelijk de dochter van Bisaltes ¹⁾. Als hengst deedt gij de blondlokkige, algoede Moeder der veldvruchten ²⁾ geweld aan, als vogel de ¹²⁰ slangenlokkige moeder ³⁾ van het gevleugelde paard ⁴⁾, als dolfijn verleidet gij Melantho ⁵⁾. Dit alles gaf zij, elk naar zijn eigen omstandigheden en plaats, getrouw weêr. Daar zag men Phoebus in de gestalte van een landman ⁶⁾, en hoe hij nu eens als havik zich vertoonde, dan weêr een leeuwenhuid droeg, en ook hoe hij als herder Isse, de dóchter van Macareus ⁷⁾, bedriegelijk verleide. Verder ¹²⁵ hoe Liber ⁸⁾ onder den bedriegelijken vorm van een druiventros Erigone ⁹⁾ bedroog, en hoe Saturnus in de gestalte van een hengst den tweevormigen Chiron ¹⁰⁾ verwekte. Ten slotte was de rand van haar weefsel, omgeven met een smallen zoom, versierd met bloemen, doorweven met ineengestregelde klimopranken.

Dat kunstwerk (van Arachne) zou zelfs Pallas, zou zelfs de Afgunst niet kunnen berispen of bedillen. Doch ¹³⁰ de blonde, heldhaftige maagdelijke Godin ¹¹⁾ voelde zich gekrenkt door het succes van Arachne en zij verscheurde het met schandelijke beschuldigingen tegen de Goden kleurig doorwerkte weefsel en met den palmhouten spoel,

¹⁾ d. i. Theophane.

²⁾ Ceres.

³⁾ Medusa, vgl. 4, 785—800.

⁴⁾ Pegasus, vgl. 4, 783 vlg.

⁵⁾ Dochter van Deucalion.

⁶⁾ Als herder weidde Phoebus (d. i. Apollo) het vee van Admetus, koning van Pherae in Thessalië.

⁷⁾ Macareus, een bewoner van Lesbos.

⁸⁾ Liber = Bacchus.

⁹⁾ Dochter van den Athener Icarus (vgl. ook 10, 451).

¹⁰⁾ Over Chiron, vgl. bij 2, 680 en 676.

¹¹⁾ Pallas.

dien zij juist in de hand hield, sloeg zij drie- viermaal Arachne, de dochter van Idmon ¹⁾ tegen het voorhoofd.

Dat kon de ongelukkige maagd niet verdragen en moedig snoerde zij zich de keel dicht met een strik. Door
135 medelijden bewogen, maakte toen Pallas de hangende maagd los en sprak: „Leven moogt ge, vermete! maar hangend, en diezelfde straf zij, opdat ge niet zorgeloos zijt voor de toekomst, ook voor uw geslacht en uw verste nakomelingen vastgesteld!”

Daarop besprenkelt Zij, bij 't heengaan, de maagd met
140 het sap van tooverkruiden en, nauwlijks door het verderfelijk toovermiddel aangeraakt, verdwijnen aanstonds heur haren en tevens haar neus en haar ooren en haar hoofd wordt steeds kleiner en kleiner. Ook haar geheele lichaam krimpt in: in plaats van beenen hechten zich dunne pooten aan haar zijde en al 't overige is één en al buik. Toch
145 spint zij daaruit nog draden en beoefent, in een spin veranderd, evenals vroeger de weefkunst.

vs. 146—312: Niobe.

Geheel Lydië heeft er den mond vol van en door de steden van Phrygië loopt het gerucht van het gebeurde en vervult een' wijden omtrek met gesprekken er over. Vóór haar huwelijk had Niobe Arachne gekend, toen zij als maagd nog Maeonië en den Sipylus ²⁾ bewoonde: toch
150 liet zij zich door de straf van haar landgenoot Arachne niet vermanen voor de hemelgoden onder te doen en minder trotsche taal te voeren. Veel gaf haar reden tot trots: toch behaagde noch de kunst van haar echtgenoot ³⁾,

¹⁾ Zie vs. 8.

²⁾ Sipylus, berg in Maeonië (oude naam van Lydië).

³⁾ Amphion, beroemd door zijn snarenspeel.

noch hun beider afkomst ¹⁾, noch de macht van hun uitgestrekt rijk — hoezeer ook haar dat alles behaagde —
 155 haar zóózeer als haar kroost; en Niobe zou de gelukkigste van alle moeders genoemd zijn, als zij zich zelf daarvoor niet gehouden had.

De dochter nl. van Tiresias ²⁾, Manto, die de toekomst van te voren reeds kende, was, door goddelijke geestdrift beziel, midden door de straten der stad geschreden met de waarschuwende vermaning: „Ismenische vrouwen ³⁾! komt
 160 allen in grooten getale en wijdt aan Latona ⁴⁾ en aan de beide kinderen van Latona, onder vroom gebed, wierookoffers en vlecht laurierkransen door uwe lokken! Door mijn mond beveelt dit Latona!” Aanstonds gehoorzaamt men en alle Thebaansche vrouwen tooien, zooals haar bevolen was, haar slapen met laurierloof en werpen, onder smeekgebeden, wierrookkorrels in de heilige vlammen.

165 Doch zie! Daar komt, omstuwd door een talrijke schaar gezellinnen, Niobe, aller oogen tot zich trekkend door 't in haar Phrygische gewaad geweven goud en heerlijk schoon, voorzoover haar toorn dit toelaat; en met haar bekoorlijk schoon hoofd de langs beide haar schouders neêrgolvende lokken terugschuddend, bleef zij staan; toen sprak zij, terwijl zij uit de hoogte haar trotsche oogen liet rondgaan:

170 „Welk een waanzin! Goden, die men slechts van hooren zeggen kent, te stellen boven die, welke men ziet! Of waarom wordt Latona overal aan altaren vereerd en ontbeert mijn goddelijke majesteit nog steeds wierookoffers? Mijn vader was Tantalus, de éénige, wien het veroorloofd

¹⁾ Amphion en Tantalus (vader van Niobe) waren zonen van Zeus (= Juppiter).

²⁾ De blinde waarzegger van Thebe.

³⁾ Vgl. bij 3, 169.

⁴⁾ Latona was de moeder van Apollo en Diana.

was aan den disch der Goden mede aan te liggen; mijn moeder is een zuster der Pleiaden ¹⁾; mijn grootvader is
 175 de machtige Atlas ²⁾, die de as van den hemel op zijn nek torst; Juppiter is mijn tweede grootvader ³⁾: ook beroem ik mij op hem als mijn schoonvader ⁴⁾. Mij vreezen de volken van Phrygië, onder mijn heerschappij staat de burcht van Cadmus ⁵⁾ en de muren, door het snarenspeel van mijn echtgenoot samengevoegd ⁶⁾, worden met hun bevolking door mij en mijn man bestuurd. Waarheen in
 180 mijn huis ik mijn oogen ook wend, overal aanschouwt men onmetelijke schatten. Daarbij komt mijn gestalte, een Godin waardig. Voeg hierbij nog zeven dochters en even zoovele zonen, en weldra schoonzonen en schoondochters. Vraagt nu nog, of onze trots ook reden heeft (van bestaan) en
 185 waagt het dan nog de Titanide Latona, gesproten uit ik weet niet welken onbekenden Coeus ⁷⁾, boven mij te stellen, haar, aan wie de zeer groote aarde weleer een klein plaatsje om er haar kinderen ter wereld te brengen, weigerde ⁸⁾! Noch in den hemel, noch op aarde, noch in de wateren is uw Godin opgenomen; zij was uit het heelal verbannen, totdat Delos ⁹⁾, medelijden gevoelende met de

¹⁾ De zusters der Pleiaden (zie bij 1, 670) zijn de Hyaden (zie bij 3, 595) van welke ééne, Dione, de moeder is van Niobe.

²⁾ Atlas was de vader van de Pleiaden en van de Hyaden.

³⁾ Zie bij vs. 153.

⁴⁾ Zie bij vs. 152 en 153.

⁵⁾ d. i. de burcht van Thebe, door Cadmus gebouwd.

⁶⁾ Door het betooverend snarenspeel van Amphion, zouden de steenen van Thebe's muren uit eigen beweging zich oopen hebben gestapeld.

⁷⁾ Een Titan, vader van Latona.

⁸⁾ Uit jaloezie liet Juno Latona over de geheele aarde rondzwerven.

⁹⁾ Eilandje in 't midden der Cycladen; vroeger in de zee rond drijvende, kreeg het eilandje, sedert Apollo en Diana er geboren werden, een vaste plaats.

190 zwerveling, tot haar sprak: „Gij zwerft als vreemdelinge op de aarde rond, ik in de golven!” en haar een onvaste rustplaats verleende. Dáár werd zij moeder van twee kinderen ¹⁾: dat is nog slechts het zevende deel van wat mijn schoot baarde. Ik ben gelukkig: wie toch zou dit kunnen ontkennen? en gelukkig zal ik blijven: wie zou ook hieraan kunnen twijfelen? Mijn overvloed maakt mij
 195 veilig. Ik sta te hoog, dan dat mij de Godin van het Lot zou kunnen schaden: en gesteld al, dat zij mij veel onneemt, nog veel meer zal zij mij overlaten. Mijn geluk is reeds boven alle vrees verheven. Stelt u voor, dat aan deze menigte van mijne kinderen iets kan worden ontnomen, dan zal ik, al ben ik beroofd, toch niet teruggebracht
 200 worden tot twee, die schaar ²⁾ (kinderen) van Latona. Hoe weinig verschilt zij van een kinderlooze? Laat de offers maar onvolbracht, gaat haastig van hier en neemt de laurierkransen uit uwe lokken!” Zij leggen die af en verlaten de offers, zonder ze te hebben volbracht en, wat haar nog vrijstaat, zij vereeren in zacht fluistrend gebed de godlijke macht van Latona.

Doch verontwaardiging hierover grijpt thans de Godin *= Latona* aan en boven op den top van den Cynthus ³⁾ sprak zij
 205 aldus tot haar tweelingkroost:

„Zie! ik, uwe moeder, die er trotsch op ben u beiden te hebben gebaard, en die voor geen der Godinnen, behalve voor Juno, behoef onder te doen, men twijfelt, of ik wel een Godin ben! En ik word, mijne kinderen! als gij mij niet ter hulp komt, geweerd van de altaren, waarop ik, alle eeuwen door, ben vereerd. Maar dat is niet mijn
 210 eenige smart. Bij haar gruwzame daad voegde Tantalus’

¹⁾ Zie bij vs. 160.

²⁾ Spottend ironisch.

³⁾ Zie bij 2, 463.

dochter nog smaadwoorden en zij waagde het u beneden haar eigen kinderen te stellen en mij heeft ze — wat op haar eigen hoofd moge neêrkomen -- een kinderlooze genoemd en misdadig heeft zij woorden gesproken, even brutaal als die van haar vader!"

Latona was nog van plan bij dit verhaal smeekbeden te voegen, doch reeds zeide Phoebus: „Houd op (te lang
215 duurt reeds het uitstel der straf) met uw klachten!" Evenzoo sprak Phoebé ¹⁾ en in een oogwenk hadden beiden, in snelle vaart door de lucht, en door wolken verborgen, de burcht van Cadmus bereikt.

Dicht bij de stad ²⁾ lag een vlak en wijd zich uitstrek-
kend veld, voortdurend door paarden betrappeld, waar
220 het gewoel der raderen en harde paardenhoeven de aard-
kluiten tot mul zand hadden geplet. Een deel van de
zeven zonen van Amphión bestijgt daar juist sterke rossen
en gezeten op dekkleeden, roodkleurig met Tyrisch pur-
per ³⁾ geverwd, besturen zij de zwaar met gouden beslag
versierde teugels. Een van hen, Ismenus, die weleer de
eerste vrucht van zijns moeders schoot was geweest, wendt
225 juist den loop van zijn paard in een overal even wijden
kring en bedwingt den schuimenden bek, toen hij plot-
seling uitroept: „Wee mij!" en midden in zijn borst steekt
een pijl en, terwijl de teugels aan zijn stervende hand
ontglippen, glijdt hij zachtkens zijdelings van den rechter
schoft van zijn paard neêr. Sipylus, die 't naast bij hem
230 was, vierde juist, zoodra hij den pijlkoker in de ijle lucht
hoorde rammelen, de teugels: evenals wanneer een stuur-
man, een regenstorm voorziende, op 't zien naderen der

¹⁾ Phoebus (vgl. bij 1, 452) = Apollo; Phoebé = Diana.

²⁾ Thebe.

³⁾ Zie bij vs. 61.

wolken, de vlucht neemt en overal het zeil ontplooit, en spant, opdat geen enkel licht koeltje ongebruikt verloren ga. Toch, hoe hij de teugels ook viert, achterhaalt hem
 235 de onontwijkbare pijl en blijft trillend boven in zijn nek steken, terwijl de bloote ijzeren punt uit zijn keel naar buiten stak. Voorovergebogen als hij was, tuimelt hij toen, langs den hals en de manen van 't voortrennend paard, er af en bezoedelt de aarde met zijn nog lauw bloed.

De ongelukkige Phaedimus en Tantalus, de erfgenaam van den naam zijns grootvaders, waren, nadat zij hun
 240 gewone werk ¹⁾ hadden geëindigd, overgegaan tot het aan jongelingen passende werk in het worstelperk, na eerst met olie zich te hebben gezalfd en reeds worstelden zij, borst tegen borst gedrukt in nauwe omknelling, toen een pijl, voortgedreven van de gespannen pees, hen beiden, zooals zij daar elkaar omvatten, doorboorde. Te gelijk slaakten
 245 ze een kermenden zucht, tegelijk lieten ze hun ledematen, gekromd door de pijn, op den grond neêrziggen, tegelijk sloegen ze, daar liggend, voor het laatst hunne oogen in 't rond en tegelijk bliezen beiden den adem uit. Dat ziet Alphenor en uit droefheid zich de borst ten bloede toe slaande, vliegt hij toe, om hun reeds kille lichamen te omarmen en van den grond op te beuren en, terwijl hij
 250 dien liefdedienst hun bewijst, stort hij zelf neêr; want de Delische God ²⁾ doorboorde met doodbrengenden pijlspits hem 't midden van 't hart. Toen, nadat die er uit was getrokken, werd een deel van de long met de weêrhaken uitgerukt en met den adem ontstroomde hem het bloed in de ijle lucht. Doch een dubbele wond trof den weel-
 255 derig gelokten Damasichthon; hij werd getroffen, waar het

¹⁾ nl. de oefening in het paardrijden.

²⁾ Zie bij 1, 454.

been begint en waar de peezenrijke knieboog een weeke gewrichtsholte vormt; en terwijl hij de doodelijke pijl met de hand er uit tracht te trekken, werd een tweede pijl, tot aan de vederen toe, hem door den hals gedreven. Doch het bloed dreef deze pijl er weêr uit en hoog spuit het
 260 op en schiet met langen straal in de lucht omhoog. De laatste (zoon), Ilioneus, had zijne armen tot een gebed, dat hem niet meer zou baten, reeds opgeheven en, niet wetend, dat hij niet alle Goden om hulp moest vragen, sprak hij: „O Gij Goden, allen te samen, spaart mij!” Doch dit zijn woord roerde den boogvoerenden God ¹⁾ eerst juist, toen de pijl reeds onherroepelijk voort was ge-
 265 vlogen. Toch stierf hij door de kleinste wonde van allen, daar zijn hart niet diep door de pijl werd doorboord.

De mare der ramp en de smart van het volk en de tranen der haren verkondigden thans aan de moeder den plotselingen ondergang van haar huis. Verbazing greep haar aan, dat de hemelgoden dit hadden vermocht en toorn vervulde haar, dat de Goden dit hadden gewaagd
 270 en dat zij zooveel macht bezaten. Reeds had Amphion, de vader, zich het staal door de borst gedreven en zóó door den dood tegelijk aan zijn leven en aan zijne smart een einde gemaakt. Helaas! hoeveel verschilde thans deze Niobe van die Niobe, die, kort te voren, het volk van de altaren van Latona had weggejaagd en, met trotsch
 275 opgeheven hoofd, midden door de stad was geschreden, een voorwerp van nijd voor haar vrienden, doch thans een voorwerp van medelijden, zelfs voor haar vijanden! Zij zinkt neêr op de kille lijken en deelt, nu hier dan daar, voor het laatst kussen uit aan al hare zonen. Toen, van dezen zich afwendend, hief ze haar uit droefheid bont

¹⁾ d. i. Apollo.

en blauw geslagen armeñ naar den hemel op en sprak :
 280 „Verheug u nu, wreede Latona! in mijne smart [vermei
 er u in en verzadig uw hart met mijn jammer en rouw!]
 en verzadig uw gruwzaam gemoed: de dood mijner zeven
 zonen stort ook mij in het graf. Juich en jubel nu, vijan-
 din! en triumfeer nu als overwinnares! Doch — waarom
 overwinnares? Mij, ongelukkige, blijft nog meer over dan
 285 u, gelukkige! Ook na zoovele dooden zegevier ik nog!”

Nauwlijks had zij gesproken, of weér weérklonk de pees
 van den gespannen boog, die allen schrik en ontzetting
 aanjoeg, behalve Niobe alléén: haar maakte haar ongeluk
 vermetel en koen!

In dofzwart rouwgewaad en met loshangende haren,
 stonden thans de zusters bij de lijkbaren van hare broe-
 290 ders. Eene van haar, terwijl ze juist een pijl uit de borst
 van een harer broeders trok, bezweek plotseling en stierf
 met den laatsten kus op haars broeders mond ¹⁾. Een
 tweede, die haar rampzalige moeder trachtte te troosten,
 zweeg eensklaps en kromde zich ineen, door een onzicht-
 bare wonde getroffen [en niet eer sloot zij haar mond,
 vóór de adem haar had begeven]. Weér een andere zijgt
 295 plotseling ineen, terwijl zij te vergeefs poogt te vluchten:
 een vierde sterft op het lijk van haar zuster: een vijfde
 tracht zich te verbergen: nog weér een andere zag men
 angstig heen en weér loopen. Eindelijk, toen er reeds zes
 door verschillende wonden een prooi van den dood waren
 geworden, bleef de laatste nog over. Deze met gansch
 haar lichaam, met gansch haar gewaad dekkend, riep de
 moeder uit: „Laat mij die eene, de kleinste, nog over!”
 300 Van de velen vraag ik slechts de kleinste en eenige!”

¹⁾ Evenals Niobe's zonen door Apollo, worden hare dochters door
 Diana gedood, vgl. vs. 215 vlg.

En terwijl zij nog dit vraagt, zinkt zij, voor wie ze het vraagt, dood neêr. Van al de haren beroofd, zat zij thans neêr te midden van haar ontzielde zonen en dochters en gade en versteende zij eensklaps door al haar jammer en leed. Geen koeltje beweegt meer haar lokken, van haar gelaat wijkt alle kleur en bloed, hare oogen staan onbe-
 305 wegelijk in haar droevige wangen; geen leven is meer in haar gestalte. Ook van binnen verstijft haar tong met het reeds versteende verhemelte en hare aderen kunnen reeds niet meer kloppen. Haar hals kan niet meer zich buigen, hare armen zich niet meer bewegen, haar voet niet meer gaan; ook binnen in haar lichaam is alles ver-
 310 steend. Toch weent zij nog en, door een krachtigen wer-
 velwind omvangen, wordt zij naar haar vaderland ¹⁾ mede-
 gesleurd, waar zij, aan den top van een berg ²⁾ vastgehecht,
 steeds droppelt en druipt en ook nu nog het marmer
 stroomt van haar tranen ³⁾.

vs. 313—331: Lycische boeren.

Toen begonnen allen, mannen en vrouwen, den zichtbaren toorn van zulk een machtige Godheid eerst recht te vreezen en allen vereeren eerbiedig, nog ijveriger (dan
 315 vroeger), de groote macht van de Godin ⁴⁾, de moeder van Apollo en Diana, en, zooals dat gewoonlijk gaat, rakelt men, uitgaande van 't geen pas was gebeurd, vroegere gebeurtenissen weêr op.

Zoo sprak o. a. er een uit het volk: „Ook de landlieden in Lycië met zijn vruchtbare akkers hebben, in overoude tijden, niet ongestraft Latona geminacht. Wel is

¹⁾ Lydië, zie bij vs. 149.

²⁾ Sipylus, zie bij vs. 149.

³⁾ Beroemd is de zoogenaamde Niobidengroep, thans te Florence.

⁴⁾ Latona.

het feit door den nederigen stand dier mannen weinig
 320 bekend, maar toch wonderbaarlijk. Met eigen oogen heb
 ik het meertje en de plaats, bekend door dat wonder,
 gezien. Mij had namelijk mijn vader, reeds hoog bejaard
 en niet meer bestand tegen de vermoeyenissen van die reis,
 bevolen prachtige ossen van daar meê te brengen en hij
 had mij, bij mijn vertrek, een gids uit dat volk meêgegeven.
 En terwijl ik met dezen de weilanden doorkruis, zag ik
 325 daar plotseling, midden in een meertje, een oud altaar
 staan, zwart van de asch van offers en omgeven door
 trillend riet. Hier bleef mijn gids eensklaps staan en sprak
 met angstig gefluister: „Wees mij genadig!” en met even
 zacht gefluister, zeide ook ik: „Wees mij genadig!” Toch
 vroeg ik hem, of dit een altaar was van Bronnimfen of
 330 van Faunus ¹⁾ of van een inheemsche Godheid. Daarop
 verhaalde de vreemdeling mij het volgende:

„Geen bergbewonende Godheid behoort dit altaar toe,
 jonkman! Zij noemt dit het hare, aan wie weleer de ko-
 ninklijke gade van Juppiter de geheele aarde ontzeide en
 welke het rondzwerfende Delos, toen het nog als een
 licht eiland ronddreef, ternauwernood, op haar smeekbeden,
 335 opnam ²⁾. Dáár bracht Latona, leunende tegen een palm-
 boom en een olijfboom, tegen den wil van hun stief-
 moeder ³⁾, twee kinderen ter wereld. Doch ook van daar
 vluchtte, naar men zegt, de kraamvrouw, hare kinderen,
 twee Godheden, aan den boezem dragend, voor Juno weg.
 Reeds was de Godin in Lycië, het land der Chimaera ⁴⁾,

¹⁾ Zie bij 1, 193.

²⁾ Vgl. vs. 186—191 met de aant.

³⁾ Juno, Juppiter's echtgenoot, is stiefmoeder van zijne bij Latona verwekte kinderen, Apollo en Diana.

⁴⁾ Een vuurbrakend monster, van voren een leeuw, in 't midden een geit, van achteren in de gestalte van een draak.

aangekomen en had zij, terwijl de drukkende zonnehitte
 340 de velden zengde, afgemat door de langdurige inspanning
 van haar tocht en versmachtend door de hitte der zon,
 dorst gekregen [en hadden haar beide kinderen gretig de
 melkgevende moederborst leeg gezogen, toen zij in de diepte
 van een dal toevallig een meertje met een tamelijke hoe-
 veelheid water vóór zich zag. Juist waren aldaar landlieden
 345 bezig wilgentakken en biezen en gaarne in poelen groeiend
 rietgras bijeen te zamelen.

Daar naderde Latona en ging met haar knieën op den
 grond liggen om een teug van het koele water te scheppen.
 Doch de landlieden verboden het haar. Toen sprak de
 Godin tot hen aldus:

„Waarom onthoudt ge mij 't water? het gebruik van het
 water staat toch iedereen vrij. De natuur heeft noch de
 350 zon, noch het heldere water tot uw bijzonder eigendom
 gemaakt: ik kom hier tot een gave, die allen gemeen is.
 Toch vraag ik deemoedig smeekend u mij die te geven.
 Ik was niet van plan hier mijn lichaam en mijn vermoeide
 leden te baden, maar slechts mijn dorst te lesschen. Mijn
 mond heeft geen vocht meer, terwijl ik spreek en mijn
 355 keel is verdroogd en nauwelijks baant mijn stem zich daar-
 door nog een weg. Een teug water zal mij als nectar zijn
 en met die teug ontvang ik tegelijk weêr nieuw leven,
 dat wil ik gaarne bekennen: met dit water zult ge mij 't
 leven teruggeven. Laten ook deze kinderen u roeren, die,
 hier aan mijn boezem, hunne armpjes naar u uitstrekken!”
 En juist strekten toevallig haar kinderen hunne armpjes
 ook uit.

360 Wien zouden de vleiende woorden der Godin niet hebben
 kunnen roeren? Zij echter volharden er in de smeekende
 tegen te houden en voegen bovendien er nog bedreigingen
 en scheldwoorden bij, als zij niet ver weg zich verwijderde.

Doch nog is hun dat niet genoeg: ook het meertje zelf maken zij met handen en voeten troebel en met boosaardige sprongen woelen ze uit het diepste der kolk de weeke modder aan alle kanten naar boven.

Toen verdrong toorn en verontwaardiging den dorst der Godin. Want nu smeekt de dochter van Coeus ¹⁾ niet langer de onwaardigen, noch kan de Godin er toe komen nog langer deemoedige taal te spreken, maar hare handen ten hemel opheffend, sprak zij: „Eeuwig zult ge dan voortaan in dien poel leven!”

370 Oogenblikkelijk wordt de wensch der Godin vervuld. Zij scheppen er behagen in onder water te leven en nu eens hun geheele lichaam in de diepte van het moeras te dompelen, dan weêr hun hoofd boven water te steken, dan weêr op de oppervlakte der kolk te zwemmen, vaak ook aan den oever van 't meertje in de bakerende zon te gaan zitten, vaak ook weêr in 't koele water terug te springen. Ook nu nog roeren zij ijverig hun schandlijke tong in 375 twist en in ruzie en, verstoken van alle schaamtegevoel beproeven ze, al zijn ze ook onder water, onder water nog te schelden en te tieren. Ook hun stem is reeds schor en heesch, en hun opgeblazen hals zwelt en hun scheldwoorden sperren nog meer hun reeds breeden bek open. Rug en kop worden één; de hals schijnt geheel verdwenen te zijn; 380 hun rug neemt een groene kleur aan; de buik, het grootste deel van hun lichaam, is wit: zóó springen zij, in kikvorschen herschappen, in den slijkerigen poel rond.”

vs. 382—400: Marsyas.

Nadat zóó, ik weet niet wie, den ondergang der Lycische mannen verhaald had, denkt een tweede in zijn herinne-

¹⁾ Zie vs. 185.

ring aan den Satyr ¹⁾, wien de zoon van Latona ²⁾ in het fluitspel overwonnen en tot straf daarvoor levend gevild had.

385 „Waarom stroopt ge mij de huid af?” sprak de Satyr,
 „ach, 'k heb berouw! ach, zooveel waarde hecht ik niet
 aan mijn fluit!” Doch, terwijl hij nog jammert en roept,
 werd reeds hem de huid van de ledematen gescheurd en
 was zijn geheele lichaam niets meer dan één wonde. Van
 alle kanten druipt het bloed neêr, zijn spieren en peezen
 liggen bloot en zijne aderen, door geen huid meer bedekt,
 390 kloppen met stuiptrekkende bewegingen. Zijn hart kon men
 zien kloppen en de in zijn borst blootliggende vezels tellen.

Hem beweenen de veldbewonende Faunen ³⁾, de god-
 heden der wouden, en de Satyrs, zijn broeders, en zelfs
 in zulk een ellende ook zijn lieveling Olympus ⁴⁾ en ook
 de nimfen stortten tranen over zijn lot en al wie maar
 395 daar in 't gebergte woldragende schapen en gehoornde
 runderen hoedde. De vruchtbare aarde werd bevochtigd
 door hun vallende tranen en nam die in zich op en slurpte
 ze in tot in haar diepste aderen. Toen, nadat zij ze
 in water veranderd had, deed zij dit weêr te voorschijn
 stroomen in de open lucht. Van daar tusschen hellende
 oevers neerschietend naar de bruisende zee, draagt het
 400 den naam Marsyas, de meest heldere rivier van Phrygië.

vs. 401—411: Pelops.

Na deze verhalen keert het volk aanstonds weêr tot
 het tegenwoordige terug en betreurt en bejammert den
 dood van Amphiôn en van zijn kroost. Doch Niobe, de

¹⁾ Zie bij 1, 193.

²⁾ Apollo.

³⁾ Zie bij 1, 193.

⁴⁾ Een knaap, door Marsyas in het fluitspel onderwezen.

moeder, is bij hen allen gehaat. Toch, ondanks dien haat, beweede, zoo luidt het verhaal, alléén Pelops ¹⁾ haar lot en van droefheid zich het kleed om zijn borst vaneen-
 405 scheurend, ontblootte hij daardoor voor aller oogen zijn van ivoor gevormden linker schouder. Deze schouder was, toen hij geboren werd, van dezelfde kleur als de rechter en evenals deze van vleesch. Later, toen hij door zijns vaders handen in stukken gesneden was, hadden, zoo verhaalt de sage, de Goden zijn ledematen weér aaneengevoegd ²⁾. Doch, nadat alle andere ledematen teruggevonden waren, ontbrak nog het stuk, dat zich bevindt tusschen den hals en den bovenarm. Toen werd, ter ver-
 410 vanging van het niet voorhanden gedeelte, er een schouder van ivoor in gezet en zóó was toen Pelops daarna weér in zijn geheel en weér gaaf van leden.

vs. 412—674: Progne en Philomela.

Thans kwamen de naburige vorsten bijeen en ook de omliggende steden verzochten hun koningen verlof om Pelops te gaan troosten ³⁾, namelijk Argos en Sparta en het door vorsten uit Pelops' geslacht steeds beheerschte
 415 Mycenae en het toen ter tijde nog niet door de toornige Diana gehate Calydon ⁴⁾ en het vruchtbare Orchomenus en Corinthe, beroemd door zijn bronzen kunstwerken,

¹⁾ Zoon van Tantalus, dus broeder van Niobe.

²⁾ Om de Goden te beproeven, zette Tantalus hun op een door hem aangerecht gastmaal de ledematen van zijn eigen zoon Pelops vóór: alle gasten merkten de list, alleen Ceres niet: die at den schouder op (Hartman).

³⁾ Met het verlies van zijne zuster Niobe.

⁴⁾ Naderhand werd Diana's toorn tegen Calydon (in Aetolië) gewekt, daar de inwoners dier stad bij een oogstfeest verzuimden aan haar te offeren gelijk aan de andere Goden (Hartman).

verder het krijgshaftige Messene en Patrae en het kleine Cleonae, voorts nog het door Neleus beheerschte Pylus en het toenmaals nog niet door Pittheus ¹⁾ beheerschte Troezen en de andere steden, die afgesloten worden door den aan twee zeeën gelegen Isthmus ²⁾ en ook zij die, 420 daar buiten gelegen, van af den aan twee zeeën gelegen Isthmus zichtbaar zijn. Doch wie zou het kunnen gelooven? Gij alléén, Athene! verzuimdet ook mede te komen. Doch een krijg belette u dien vriendendienst te bewijzen, want vreemde legerscharen, over zee aangevoerd, brachten de Mopsopische ³⁾ stad in schrik en ontzetting. Toen versloeg de Thracische Tereus met zijne ter hulp gesnelde 425 troepen die benden en verwierf door zijn overwinning zich een roemvollen naam: en tot dank daarvoor gaf aan hem, die machtig was door zijne schatten en talrijke onderdanen en die zijn geslacht afleidde van den machtigen Gradivus ⁴⁾, toen Pandíon ⁵⁾ zijn dochter Progne tot vrouw. Maar noch Juno, de beschermster van 't huwelijk, noch Hymenaeus ⁶⁾ noch de Gratiën waren bij dat huwelijk tegen- 430 woordig ⁷⁾: de Eumeniden ⁸⁾ zwaaiden er fakkels, weggeroofd van een lijkstoet, de Eumeniden spreidden er 't huwelijksbed en de onheil voorspellende nachtuil streek neêr op het dak en zette zich boven op het bruidsvertrek neêr. Onder zulke voorteekenen verbonden zich Progne

¹⁾ Zoon van Pelops.

²⁾ Isthmus = landengte van Corinthe, vgl. verder bij 5, 407. — In vs. 419 worden de steden van den Peloponnesus, in vs. 420 die van Noord-Griekenland bedoeld.

³⁾ Zie bij 5, 661.

⁴⁾ = Mars.

⁵⁾ Koning van Attica.

⁶⁾ God van het huwelijk.

⁷⁾ D. i. dat huwelijk was een bron van jammer en ellende.

⁸⁾ = Furieën, vgl. bij 4, 452.

en Tereus in 't huwelijk; onder zulke voorteekenen werden zij ouders. Natuurlijk wenschte geheel Thracië hen beiden
 435 geluk en zelf ook betuigden zij den Goden hun dank en den dag, waarop de dochter van den roemrijken Pandion aan den Vorst werd geschonken en ook dien, waarop hun zoontje Itys geboren werd, bevalen zij als een feestdag te vieren: zóó weinig weet de mensch, wat hem tot nut en tot heil strekt!

Reeds had Titan ¹⁾ gedurende vijf herfsten van het telkens terugkeerende jaar zijn loopbaan volbracht, toen
 440 Progne met vleierende woorden tot haar echtgenoot sprak: „Als ge waarlijk eenige welwillendheid en liefde jegens mij koestert, laat mij dan gaan om mijn zuster ²⁾ te bezoeken of laat mijn zuster hier tot ons komen. Beloof aan uw schoonvader, dat zij na korten tijd weér terug zal keeren. 't Zal mij evenveel waard zijn als een groot en prachtig geschenk, als ge mij toestaat mijn zuster eens weder te zien!” Aanstonds beveelt hij een schip in zee te
 445 trekken en, met behulp van zeil en van riemen, vaart hij weldra de haven Athene binnen en landt aan den oever van den Piraeus ³⁾.

Zoodra hij daarop tot zijn schoonvader werd toegelaten, gaven ze elkander de hand en onder die gunstige voorteekenen beginnen zij het gesprek. Hij begon met de reden van zijne komst en het verzoek van zijn gade te
 450 verhalen en te beloven dat zijn dochter spoedig weder terug zou keeren: doch zie! daar verschijnt eensklaps Philomela, schitterend door vorstlijken tooi, maar nog schitterender door hare schoonheid: zóó schoon, als wij

¹⁾ Zonnegod, zon.

²⁾ Philomela, vgl. vs. 451.

³⁾ Haven van Athene.

plegen te hooren, dat Stroomnimfen en Boschnimfen de wouden doorschrijden, mits men haar even prachtige klee-
 455 deren en tooi toevoegt. Nauwelijks aanschouwde Tereus de maagd, of hij ontbrandde in liefde, even fel, als wanneer iemand blonde korenaren of dorre bladeren of hooi, in een hooischoor opeengetast, in brand steekt. Wel is haar schoone gestalte dat minnevuur waardig; maar hem prikkelt bovendien zijn hem aangeboren wellust, want in dat land zijn de menschen tot zinnelijk genot zeer geneigd:
 460 zóó ontbrandt ook hij door dit zedelijk gebrek van zijn volk en van hem zelve.

Aanstands brandt hij van verlangen de zorgende liefde harer gezellinnen en de trouw van haar voedster om te koopen en haar zelve door groote en prachtige geschenken te lokken en te verleiden en gansch zijn rijk en zijn macht daarvoor op 't spel te zetten of haar te schaken en zich haar bezit door woesten krijg te verzekeren: niets is er,
 465 wat hij, door teugellooze liefde aangegrepen, niet zou willen wagen; en zijn borst heeft ternauwernood ruimte om het daarin besloten minnevuur te bevatten. Reeds kan hij noode nog uitstel verdragen en begeerig herhaalt zijn mond telkens het verzoek van Progne en, haar wensch tot voorwendsel nemend, zoekt hij zóó zijn eigen wensch te vervullen. De liefde maakte hem welsprekend en zoo
 470 dikwijls hij al te dringend zijn verzoek herhaalde, zeide hij dat Progne het aldus wenschte. Tranen ook voegde hij er bij, alsof zij ook die hem aangeraden had. O, hemelsche Goden! welk een duistere nacht omhult toch het verstand der stervelingen! Juist door zijn misdadigen ijver houdt men Tereus voor een teergevoelig man en hij oogst uit zijn misdaad zich lof in!

475 Ja, wat meer is, ook Philomela wenscht hetzelfde en, liefkozend de armen slaande om den hals van haar vader,

verzoekt zij zelf, bij haar heil en toch tegen haar heil in, haar zuster te mogen bezoeken. Tereus ziet haar aan en verslindt haar reeds met zijn blikken en haar kleinen mond en haar om den hals van haar vader geslagen armen
 480 ziende, neemt hij dat alles in zich op als prikkels en brandstof en voedsel voor zijn razende liefde en zoo vaak zij haar vader omhelst, wenscht hij haar vader te zijn: hij zou er toch niets minder gewetenloos om zijn.

Eindelijk laat de vader zich door de gebeden der beide zusters vermurwen en vol vreugde betuigt Philomela hem haar dank en de arme denkt, dat thans haar beiden ge-
 485 lukt is, wat juist voor haar beiden een bron van jammer en ellende zal zijn.

Reeds had Phoebus nog maar weinig arbeid meer te doen ¹⁾ en reeds legden de stampende zonnerossen het laatste gedeelte van hun hellende baan aan den hemel af, toen er een vorstelijk maal (ten afscheid) wordt aanggericht en wijn in gouden bekers op de tafels geplaatst wordt; daarna geven zij allen hun lichamen over aan den
 490 rustigen slaap. Doch de Odrysische ²⁾ vorst, schoon hij ook zich verwijderd heeft, gloeit in zijn hart van liefde tot haar en, zich haar gelaat en gebaren en handen weêr voor den geest roepend, stelt hij, wat hij van haar nog niet heeft gezien, zich voor zooals hij het wil en wenscht en zelf voedt hij het minnevuur, dat hem blaakt, daar de liefdesmart den slaap van hem doet wijken.

Eindelijk daagde het licht en Pandion, zijn vertrekkenden schoonzoon de hand drukkend, beveelt, terwijl de
 495 tranen hem in de oogen springen, zijn reisgenoot in zijn bescherming aan met de woorden:

¹⁾ d. i. de zon neigde reeds ter kim.

²⁾ Tereus was koning over de Odrysiërs, een volk in Thracië.

„Haar geef ik thans aan u over, mijn dierbare schoon-
 zoon! daar een teedere reden er mij toe heeft genoodzaakt
 en zij beiden het hebben verlangd en ook gij, Tereus! 't
 verlangd hebt. En bij eerlijkheid en trouw, bij onze ver-
 wantschap en bij de Goden daar boven smeeke en bezweer
 ik u, dat ge haar met vaderlijke liefde beschermt en mij
 500 mijn zoete troost in mijn kammervollen ouderdom zoo
 spoedig mogelijk (haar afwezigheid zal toch reeds mij
 lang vallen) terugzendt. Gij ook, Philomela! keer gij, als
 ge nog eenige kinderlijke liefde jegens mij koestert, zoo
 spoedig mogelijk ('t valt toch mij reeds zwaar genoeg, dat
 uw zuster zoo ver is verwijderd) weêr tot mij terug.”

Na beiden dit op 't hart te hebben gedrukt, kuste hij
 505 zijn dochter ten afscheid en zachte tranen ontrolden hem
 bij zijn verzoek. Daarop vraagt hij, als onderpand van
 trouw, van beiden de hand, vereenigt die beiden tot één
 en verzoekt hen, zijn dochter en kleinzoon uit zijn naam
 met hart en met mond te groeten en met moeite riep hij,
 met snikkenden mond, voor het laatst hun „Vaarwel!”
 510 toe, vol angst door een voorgevoel in zijn gemoed.

Zoodra eenmaal Philomela aan boord van het beschilderde ¹⁾ vaartuig was en de riemen het in volle zee hadden
 geroeid en het land uit hun gezicht was, riep Tereus uit:
 „Nu heb ik eindelijk gewonnen spel! met mij vaart thans
 het voorwerp mijner vurigste wenschen!” Zóó jubelt en
 juicht de barbaar en ternauwernood kan hij het liefdegenot
 515 meer uitstellen en onafgewend houdt hij zijn blikken op
 haar gevestigd, evenals wanneer de roofzieke vogel van
 Juppiter ²⁾ met zijn kromme klauwen een haas in zijn op
 hooge rotsen gebouwd nest neêrlegt: dan is den gevangene

¹⁾ Zie bij 3, 639.

²⁾ d. i. de adelaar.

geen vlucht meer mogelijk en begeerig beschouwt de roover zijn prooi.

Reeds was de reis volbracht en reeds hadden ze het vermoeide schip verlaten en de vaderlandsche kust betreden, toen Tereus de dochter van Pandion meesleepte naar een hoog omheind, door een oud woud overschaduwde, veeperk en daar de bleeke, sidderende en voor alles vreezende maagd, die thans onder een stroom van tranen naar haar zuster vroeg, opsloot; daar bekende hij haar zijn euveldaad en deed de maagd, die alleen was, geweld aan, terwijl zij telkens, doch te vergeefs, om haar vader, telkens om haar zuster, doch het meest om (den bijstand van) de Goden riep. Zij siddert als een bevend lam dat, gewond aan den muil van een grijsgrauwen wolf ontruikt, zich zelf nog niet in veiligheid toeschijnt: en evenals een duif, wier vleugels vochtig zijn van haar eigen bloed, nog siddert en nog bevreesd is voor de begeerige klauwen, waarin zij geklemd zat.

Doch weldra, zoodra haar bezinning terugkeerde, rukt zij zich de loshangende haren uit [en, als treurde zij om een doode, zich van droefheid op de armen slaande] en haar handen omhoog strekkend, riep ze uit: „Barbaar, met uw gruwzame daad! Wreeddaard! Heeft noch het onder teedere tranen gedane verzoek van mijn vader u geroerd, noch de zorgende liefde mijner zuster, noch mijn maagdelijke onschuld, noch de plichten van uw huwelijk? Alle orde in de wereld hebt gij omgekeerd en verstoord: ik ben het bijwif van mijn zuster geworden, gij een dubbele echtgenoot, Progne met alle recht mijne vijandin. Waarom ontruikt ge mij ook dit mijn leven niet, trouwelooze! opdat de maat uwer misdaden vol worde gemeten! O, hadt ge dat maar gedaan, vóór ge mij op goddelooze wijze ont-eerdet! dan zou mijn schim, vrij van schuld, in de Onderwereld neérgedaald zijn. Als echter de Goden daar boven

dit aanschouwen, als de macht der Goden nog iets beteekent, als niet met mij alles ¹⁾ te gronde is gegaan, dan zult gij eens, vroeg of laat, hiervoor worden gestraft. Zelf zal ik, met terzijdestelling van alle schaamtegevoel, open-
 545 baren wat gij gedaan hebt: als mij de gelegenheid er toe wordt vergund, zal ik in 't openbaar tot het volk gaan; als ik in de wouden opgesloten word gehouden, zal ik de wouden met mijn roepstem vervullen en de van uw misdaad medewetende steenen vermurwen: dezen mijn eed hoore de hemel en als daar ergens nog een God is, ook Hij!"

Door zulke woorden werd de toorn van den woesten
 550 tiran opgewekt en niet minder dan dezen zijn vrees en door beide oorzaken geprikkeld, rukt hij het zwaard, waarmee hij omgord was, uit de scheede, grijpt haar bij 't haar, buigt haar de armen op den rug en bindt ze daar vast. Toen stak Philomela hem haar hals toe en hoopte, op 't zien van het zwaard, dat zij zou worden gedood. Maar
 555 terwijl zij verontwaardigd steeds maar den naam van haar vader uitroept en zich inspant tot spreken, grijpt hij met een tang haar tong en sneed met het gruwzame zwaard die af. Stuiptrekkend beweegt zich nog het achtereinde der tong, doch deze zelf ligt op den grond en murmelt nog woorden in 't zwarte stof. En evenals de afgehouwen staart van een verminkte slang nog pleegt te stuiptrekken:
 560 zóó stuiptrekt ook haar tong en zoekt stervende nog het spoor van haar eigenares. Zelfs nog na deze gruweldaad — ik zou het haast niet durven gelooven — naderde hij, zóó zegt men, meermalen met zijn wellust het verminkte lichaam.

Daarop, na zulke snoode daden, heeft hij nog den moed naar Progne terug te keeren, die, zoodra ze haar echt-

¹⁾ d. i. Goden en goddelijke rechtvaardigheid.

genoot zag, aanstonds vroeg naar haar zuster. Doch hij
 565 slaakt huichelende zuchten en vertelt haar van een ver-
 zonnen begrafenis en zijn tranen doen geloof hechten aan
 zijne woorden. Aanstonds rukt toen Progne haar kleed,
 schitterend door een breeden gouden rand, zich van de
 schouders, hult zich in dofzwart rouwgewaad, richt een
 ledig grafteeken ¹⁾ op en brengt zoenoffers ter eere van
 de schim van haar zuster, die zij gestorven waant, en zij
 570 betreurt den dood van haar zuster, die op die wijze niet
 behoefde te worden betreurd.

Reeds had de Zonnegod, in den loop van een jaar, de
 twaalf teekens van den Dierenriem doorloopen; doch wat
 moest Philomela doen? Een wacht verhindert haar 't
 vluchten; steil verheffen zich de van harde steenen ge-
 bouwde muren van 't veeperk; haar zwijgende mond is
 niet in staat de gruweldaad aan 't licht te brengen. Doch
 575 groot is de vindingrijkheid van de smart en wie ongelukkig
 is leert vernuftige list.

Listig spant zij op het uitheemsche weefgetouw de draden
 der schering en weefde purperkleurige letterteekens in het
 witte weefsel, ter onthulling en aangifte der misdaad; toen
 gaf ze, nadat het voltooid was, het aan een van de die-
 naars en verzoekt hem met wenk en gebaar het aan zijn
 gebiedster te brengen. Deze bracht, op haar verzoek, het
 580 aan Progne, doch weet niet, wat hij haar daarmede brengt.
 Toen ontrolt de echtgenoot van den woesten tiran het
 gewaad, leest de van jammer en ellende getuigende letter-
 teekens van hare zuster en — (o, wonder! hoe was het
 toch mogelijk?) zij zwijgt. Smart sloot haar den mond en
 naar genoegzaam verontwaardigde woorden zoekend, wei-

¹⁾ d. i. een grafteeken boven een ledig graf, ter eere van hen, die
 in den vreemde gestorven waren.

gert haar tong haar dien dienst: ook tot weenen heeft zij
 585 geen tijd, maar hevige hartstocht dringt er haar toe recht
 en onrecht dooreen te warren en ze denkt aan niets anders
 dan wraak.

't Was juist de tijd, waarop de Sithonische ¹⁾ vrouwen
 gewoon zijn het om de drie jaar terugkeerende feest van
 Bacchus met offers te vieren. De nacht is van die offers
 getuige, des nachts weergalmt Rhodope ²⁾ van het gekletter
 der luid klinkende koperen bekkens; des nachts verliet
 590 toen de koningin haar paleis en wordt onderwezen in den
 dienst en de vereering van den God en ontvangt ze de
 kleeding en gereedschappen der bacchantische razernij:
 met wijnranken omkranst ze zich het hoofd, aan de lin-
 kerzijde hangt een hindevel haar langs het lichaam en
 een lichte thyrsusstaf ³⁾ ligt over haar schouder. Door een
 schaar gezellinnen vergezeld, ijlt Progne schrikwekkend
 595 door de wouden en door de razernij der smart voortge-
 dreven, huichelt ze Bacchantische waanzin. Eindelijk komt
 ze bij het afgelegen veeperk en ze huilt en gilt en roept:
 „Hoera!” breekt de deuren open en sleept haar zuster met
 zich mede. Ook deze omhult ze met den feestelijken tooi
 van Bacchus, verbergt haar gelaat onder klimopraken
 600 en trekt de verbaasde met zich voort binnen de muren
 van haar eigene woning.

Zoodra Philomela bemerkte dat zij het heillooze huis
 was binnengetreden, beving huivering en ontzetting de
 ongelukkige en zij verbleekte over haar geheele gelaat.
 Op een geschikte plaats gekomen, neemt Progne den
 feestelijken tooi weg en onthult het beschaamde gelaat

¹⁾ = Thracische.

²⁾ Thracisch gebergte.

³⁾ Zie bij 3, 542.

van haar ongelukkige zuster en omarmt haar en kust haar.
 605 Doch gene heeft den moed niet hare oogen tot haar zuster
 op te heffen, want ze beschouwt zich zelf als het bijwif
 van hare zuster: en met neêrgeslagen oogen wil zij zweren
 en de Goden tot getuigen aanroepen, dat die schande haar
 met geweld aangedaan is; doch in plaats van woorden te
 spreken, kan zij slechts gebaren maken. Progne ontvlamt
 610 in woede en de toorn dreigt haar de borst te doen bersten
 en haar zuster haar tranen verwijtend, sprak zij: „Hier
 moet niet met tranen worden gehandeld, maar met het
 zwaard en wat ge soms weet, dat nog beter is dan het
 zwaard. Voor iedere gruweldaad ben ik, zuster! bereid: ik
 zal óf het koninklijk paleis met fakkels verbranden en
 615 Tereus, den dader dier misdaad midden in de vlammen
 storten: of ik zal met het staal zijne tong, of zijn oogen,
 of de leden, die u uw kuischheid hebben ontroofd, verni-
 en of hem met duizend wonden het schuldige leven
 ontnemen. Groot en geweldig is, wat ik van plan ben;
 wat het zijn zal, daarover sta ik nog in twijfel!” Terwijl
 620 Progne aldus spreekt, kwam Itys bij zijne moeder. Door
 zijn tegenwoordigheid werd ze er aan herinnerd, waartoe
 zij in staat was. Met meedoogenlooze oogen hem aansta-
 rend, sprak zij: „Ha, hoe gelijkt ge op uw vader!” En
 zonder meer te spreken, smeedt zij plannen tot een droe-
 vige daad en stille toorn bruist op in haar gemoed.

Zoodra echter haar zontje naderde en zijn moeder
 625 vriendelijk groette en haar hals met zijn kleine armen
 tot zich trok en onder kinderlijke liefkozingen haar kussen
 gaf, werd de moeder wel voor een oogenblik geroerd en
 verzwakte en bedaarde haar toorn en hare oogen werden,
 tegen haar wil, vochtig door onwillekeurig opwellende
 tranen, doch, zoodra zij bemerkte, dat haar hart door al
 630 te groote moederliefde wankelde, wendde zij wederom van

hem den blik naar het gelaat van haar zuster en beurte-
 lings beiden aanzierende, sprak zij: „Waarom wendt de een
 liefkozingen aan en zwijgt de andere, daar de tong haar
 ontroofd is? Moeder noemt hij mij, doch waarom noemt
 zij mij niet zuster? Bedenk toch, dochter van Pandion!
 met welken echtgenoot gij gehuwd zijt. Gij ontaardt en zijt
 635 uw edele afkomst niet waardig: een misdaad is uw liefde
 voor uw echtgenoot!”

Oogenblikkelijk, zonder te dralen, sleept zij Itys mede,
 evenals aan den Ganges een tijger het nog zoogende jong
 van een hinde door schaduwrijke wouden met zich voort-
 sleept. En zoodra zij een afgelegen deel van het huis
 hadden bereikt en het knapje reeds zijn handjes uitstak
 640 en reeds zijn noodlot zag en „moeder! moeder!” riep en
 de armpjes haar om den hals sloeg, stak Progne hem,
 zonder den blik af te wenden, met het zwaard waar borst
 en zijde samenkomen. Reeds die ééne wonde was hem
 genoeg om te sterven: doch ook zijn keel doorstak Phi-
 lomela met het zwaard en zij snijdt zijne nog levende en
 nog zwak ademende ledematen in stukken. Een gedeelte
 645 daarvan springt op, gekookt in een hollen, koperen ketel,
 een ander deel sist aan het braadspit; en het vertrek druip t
 van bloed.

Daarop noodigt zij den niets vermoedenden Tereus tot dit
 gerecht en valschelijk voorgevende, dat het een feestmaal
 was naar voorvaderlijk gebruik, waaraan alleen haar man
 mocht aanzitten, verwijdert zij haar gezellinnen en dienaars.
 650 Toen zet Tereus zich op den troon van zijn voorvaderen neêr
 en eet en vult zijn buik met zijn eigen vleesch en bloed.
 En — zóó groot is de verblinding van zijn gemoed —
 hij roept uit: „Laat Itys hier komen!” Progne kan haar
 wreede vreugde niet verhelen en reeds wenschende de
 bodin van haar eigen verlies te zijn, zegt zij: „Hem, naar

655 wien ge vraagt, hebt ge reeds verslonden!" Hij ziet rond en vraagt, waar hij is. En, terwijl hij naar hem vroeg en nog eens hem riep, sprong Philomela, met rondfladderende haren evenals een Bacchante, voor den dag en smeed het bloedig hoofd van Itys den vader in het gelaat. En nooit wenschte zij liever te kunnen spreken (dan nu) en de
660 vreugde van haar gemoed door woorden te kennen te geven.

Met een ontzettenden schreeuw werpt de Thraciër de tafel om en roept uit het dal van den Styx de slangenharige zusters ¹⁾ op en nu eens verlangt hij vurig de gruwzame spijs en het ingeslikte vleesch, als het mogelijk was, uit zijn geopende keel uit te braken; dan weêr weent hij
665 en noemt zich het beklagenswaardige graf van zijn zoon, dan weêr vervolgt hij met ontbloot zwaard de dochters van Pandíon. Men zou kunnen meenen, dat de lichamen der beide Atheensche vrouwen op vleugels wegzweefden ²⁾ en werkelijk zweefden ze ook op vleugels. De een van haar beiden vlucht naar het woud; de andere schuilt weg onder het dak en de sporen van den moord verdwenen niet van
670 haar borst ³⁾ en haar vederen werden met bloed gekleurd. Hij, door zijn eigen smart en zijn verlangen naar straf bevlengeld, verandert in een vogel met een kuif op den kop en met een onmatig grooten snavel met zeer lange, vooruitstekende punt ⁴⁾. [Hop is de naam van den vogel; van uiterlijk ziet hij er uit als was hij gewapend].

¹⁾ De Furiën, vgl. bij 4, 450.

²⁾ d. i. zóó snel gingen zij voor Tereus op de vlucht.

³⁾ De zwaluw (Progne) heeft een roodbruine borst. Philomela werd in een nachtegaal veranderd.

⁴⁾ Daarin veranderde het zwaard van Tereus, waarmede hij de beide zusters vervolgde. Hij zelf werd in een hop veranderd.

vs. 675–721: Orithyia.

675 De smart hierover deed Pandion, vóór zijn tijd en vóór
 hij nog het einde van een langen ouderdom had bereikt,
 in het Schimmenrijk neêrdalen. Daarop neemt Erechtheus,
 zijn zoon, de heerschappij over het rijk en het bestuur der
 zaken in handen, van wien het twijfelachtig was, of hij
 machtiger was door zijn rechtvaardigheid dan wel door
 zijn krachtige wapenen. Vier zonen en even zoo vele
 680 dochters, had hij verwekt. Maar in schoonheid evenaarden
 elkander twee ¹⁾ dezer laatsten, van welke door zijn hu-
 welijk met u, Procris! Aeolus' ²⁾ kleinzoon, Cephalus, ge-
 lukkig was! Doch Tereus en de Thraciërs stonden het
 aanzoek van Boreas ³⁾ in den weg en langen tijd ontbeerde
 de God het bezit zijner beminde Orithyia, zoolang hij
 smeekte en liever gebeden dan geweld wilde gebruiken.
 685 Maar toen hij met vleiende woorden niets uitrichtte, sprak
 hij, woest van toorn, die bij dien wind gewoon en maar
 al te zeer hem eigen is:

„Met recht (word ik versmaad)! waarom ook liet ik
 mijne wapenen achter, woestheid en geweld en toorn en
 dreigende trots en wendde ik smeekbeden aan, wat mij
 in 't geheel niet past? Mij past alleen kracht en ge-
 690 weld: met geweld verdrijf ik de sombere wolken, met
 geweld zweep ik de zee op en werp ik de knoestige eiken
 ter aarde, doe ik de sneeuwvlokken stollen en geesel ik
 de aarde met hagel. Evenzoo, wanneer ik mijn broeders
 in 't open luchtruim aantref (want dat is mijn terrein),
 worstel ik met zóó groote inspanning en kracht, dat de

¹⁾ Procris en Orithyia.

²⁾ Koning in Thessalië.

³⁾ God v. d. Noorden- of N. O. wind.

695 lucht, te midden van onze botsing, er van dondert en het
 bliksemvuur, uit de holle wolken geslagen, te voorschijn
 schiet. ¹⁾ Zóó ook, wanneer ik in de holle openingen der
 aarde neêrschiet en er in doordring en met woeste kracht
 mijn rug tegen de onderste hollen zet, dan breng ik onrust
 en schrik onder de Schimmen en doe de geheele aarde
 700 door aardbevingen schokken. Met behulp van die kracht
 had ik mijn aanzoek om een huwelijk met haar moeten
 doen en met geweld had ik Erechtheus, in plaats van hem
 te smeeken, tot mijn schoonvader moeten maken!"

Toen Boreas deze of niet minder trotsche woorden dan
 deze gesproken had, sloeg hij met kracht zijne vleugels
 uit en door hun geklapper verhief zich een stormwind
 over de geheele aarde en de wijde zee werd onstuimig
 705 opgezweept. Toen, zijn stofverwekkend oppergewaad over
 de hoogste bergtoppen sleepend, veegt hij daarmee den
 grond en, in duisternis gehuld, omvangt de minnende God
 de van vrees sidderende Orithyïa met zijn bruingele vleu-
 gels. En terwijl hij (met haar) voortvliegt, ontbrandde
 steeds sterker het aanwakkerende minnevuur in zijne borst.
 En niet eer beteugelde hij zijn vaart door de lucht, voor-
 710 dat de schaker der maagd het volk en de stad der Cico-
 nen ²⁾ bereikt had.

Daar werd de Attische maagd de gade van den ijs-
 kouden Vorst en weldra ook werd zij moeder, daar zij twee
 zonen hem baarde, die de gestalte hunner moeder, doch
 de vleugels van hunnen vader hadden. Doch deze vleu-
 gels ontstonden, naar men verhaalt, niet aanstonds bij
 715 hun geboorte, en zoolang een baard nog niet aan hun
 goudblonde lokken zich aansloot, waren Calais en Zetes

¹⁾ Vgl. bij 1, 56.

²⁾ Volk in Thracië.

als knapen nog ongevleugeld. Doch weldra begonnen daarna, evenals bij vogels, vleugels aan hun zijde te groeien en tegelijk begon het blonde dons van een baard hun wangen te bedekken. Toen dan ook hun knapenleeftijd voor de jongelingsjaren plaats had gemaakt, staken zij op het eerste schip ¹⁾ de tot nog toe onbekende zee 720 over en haalden met de Minyers ²⁾ de van gouden haren stralende vacht ³⁾.

¹⁾ De Argo (volgens de sage het eerste schip), waarop de Argonauten voeren om de gouden vacht (zie bij 7, 7) te halen.

²⁾ Volk in Thessalië, waartoe Jason, aanvoerder der Argonauten, (zie bij 7, 7) behoorde.

³⁾ Zie bij 7, 7.

ZEVENDE BOEK.

vs. 1—158: Jason en Medea.

Reeds doorklieften de Minyers ¹⁾ met het Pagasaeïsche ²⁾ schip de zee en was Phineus ³⁾, die in eeuwigen nacht zijn hulpeloozen ouderdom voortsleepte, door hen bezocht en hadden de jonge zonen van Aquilo ⁴⁾ de gevleugelde maagdelijke monsters ⁵⁾ van den mond des grijsaards verjaagd en hadden zij, na veel moeiten en bezwaren te hebben doorstaan, eindelijk, onder aanvoering van den roemrijken Jason ⁶⁾, de snelstroomende wateren van den slijkerigen Phasis ⁷⁾ bereikt.

Terwijl zij aldaar den koning ⁸⁾ bezoeken en de vacht

¹⁾ Zeer gebruikelijke benaming der Argonauten; vgl. bij 6, 720.

²⁾ = Thessalisch (naar de stad Pagasae waar het schip, de Argo, gebouwd was).

³⁾ De Thracische waarzegger Phineus was tot straf voor het verklappen van de geheimen der Goden blind gemaakt; gevleugelde monsters (Harpyiën) roofden bovendien hem de spijsen voor zijn mond weg of bezoedelden die.

⁴⁾ Zetes en Calais, zonen van Aquilo (Boreas), zie 6, 711—721.

⁵⁾ De Harpyiën: half mensch, half vogel, met het gelaat van meisjes.

⁶⁾ Zie aant. 1 op de vlg. blz.

⁷⁾ Rivier in Colchis.

⁸⁾ Aeëtes, koning van Colchis, zoon van den Zonnegod en vader van Medea.

van Phrixus ¹⁾ verlangen en aan de Minyërs de voorwaarde (voor het verkrijgen der vacht), afschrikwekkend door moeielijke werken ²⁾, meêgedeeld wordt, vat intusschen de dochter van Acëtes ³⁾ een krachtige vurige liefde (voor Iason) op. En toen zij, na lang te hebben geworsteld, haar razende liefde niet door verstand en rede kon overwinnen, zeide zij:

„Te vergeefs verzet ge u, Medea! een of ander Godheid staat u in den weg. En 't zou mij verwonderen, als het dit niet was, of ten minste iets dergelijks als wat men „liefde” noemt. Want waarom schijnen mij de bevelen van mijn vader al te hard toe? Ze zijn dan ook al te hard.
15 Waaron vrees ik dat hij, dien ik zoo even eerst gezien heb, zal omkomen? Wat is de oorzaak van zoo groot een vrees? Verban uit uw maagdelijk gemoed de opgevatte vurige liefde, als ge 't kunt, ongelukkige! . . . o, als ik het kon, zou ik gezonder van geest en gemoed zijn! Maar een vroeger nooit gekende macht sleept mij, tegen mijn wil, meê; het eene raadt mij de liefde, het andere mijn
20 verstand en de rede aan. Ik zie wat beter is en keur het goed: en toch jaag ik, wat slechter is, na. Waaron, koninklijke maagd! ontbrandt gij in liefde tot een vreemdeling en droomt ge van een huwelijk in een vreemd land? Ook dit uw land kan u geven, wat gij beminnen kunt. Of hij leven of sterven zal, ligt in de hand der Goden. Toch wensch ik hem toe dat hij blijft leven; en dat mag
25 ik, zelfs zonder liefde tot hem, toch wel smeeken. Wat

¹⁾ De gouden vacht van den ram waarop Phrixus en Helle, kinderen van Athamas en Nephele, waren gevluht om aan de aanslagen hunner stiefmoeder Ino te ontkomen. Iason, zoon van Aeson, kreeg van zijn oom Pelias last die vacht terug te halen.

²⁾ Zie vs. 29—31.

³⁾ Medea, zie aant. 8 op de vorige bladz.

toch heeft Iason misdreven? Op wien zou, tenzij hij een wreedaard is, de jeugd, de afkomst en dapperheid van Iason geen indruk maken? Wien kan hij niet, al ontbreekt al het overige, door zijn schoon gelaat voor zich innemen? Mijn gemoed althans heeft hij voor zich ingenomen. Doch als ik hem niet help, zal de bek der stieren hem vlammen toedemen en zal hij handgemeen worden
 30 met de uit de aarde geboren vijanden, die hij zelf heeft gezaaid of hij zal de vreeselijke prooi worden van den begeerigen draak ¹⁾. Maar als ik dat toelaat, dan zal ik gaarne bekennen, dat ik uit een tijgerin ben geboren en dat ik een hart van ijzer en steen in mij omdraag. Waarom zie ik onder de toeschouwers zelfs mede niet toe, hoe hij sterft en bevek ik mijn oogen niet door dat schouwspel?
 35 Waarom hits ik de stieren niet tegen hem op en de woeste uit de aarde geboren mannen en den steeds waakzamen draak? Neen, dat verhoeden de Goden! En toch, daarom moet ik niet smeeken, maar handelen moet ik!... zal ik het rijk van mijn vader verraden en zal door mijn hulp een vreemdeling, dien ik niet eens ken, worden gered,
 40 opdat hij, door mijn hulp behouden, zonder mij wegzeilt en de echtgenoot wordt van een ander en zal ik, Medea! hier achterblijven om de straf (voor mijn verraad) te ondergaan? Als hij 't over zich kan verkrijgen dat te doen en een ander boven mij kan stellen, laat dan de ondankbare maar sterven! Doch daar ziet zijn gelaat niet naar uit, zóó is niet de adel van zijn gemoed, zóó niet de bevaligheid van zijn gestalte, dat ik voor bedrog en voor een
 45 vergeten van mijn verdienste zou behoeven te vreezen. Ook zal hij vooraf mij beloften van trouw geven en ik zal de Goden aanroepen en hen nopen getuigen bij ons ver-

¹⁾ Zie vs. 100—158.

bond te zijn. Waarom vreest ge nog, nu alles veilig en zonder gevaar is? Gord u aan tot handelen en draal niet langer! Altijd zal Iason zijn behoud aan u te danken hebben, u zal hij door een plechtig huwelijk aan zich verbinden en in alle Pelasgische ¹⁾ steden zult gij als zijn
 50 redster door een schaar van moeders ²⁾ worden geprezen. Zal ik derhalve, door de winden medegevoerd, mijn zuster en broeder, mijn vader en de Goden en mijn geboortegrond verlaten? Mijn vader is tóch een woestaard, mijn land is tóch onbeschaafd en barbaarsch en mijn broeder is nog een kind. Mijn zuster staat met haar wenschen aan mijne
 55 zijde en de machtigste Godheid heerscht in mijn binnenste. Niets groots is het wat ik achter zal laten, maar iets groots is het, wat ik zal najagen: (namelijk) den roem de Grieksche jonge manschap te hebben gered en de kennis van een beter land en van steden, wier roem ook hier leeft en van de beschaving en kunsten harer bewoners en eindelijk het bezit van Aeson's zoon ³⁾, wien ik niet tegen
 60 alle schatten, die de geheele aarde bezit, zou willen ruilen! Als zijn gade zal ik gelukkig en bij de Goden geliefd worden genoemd en zal ik het hoogste geluk bereiken. Wat praat men er van, dat, ik weet niet welke rotsen ⁴⁾, naar men verhaalt, midden in de golven tegen elkaar botsen en dat de Charybdis ⁵⁾, den schepen vijandig, nu eens de

¹⁾ = Grieksche.

²⁾ d. i. de moeders der door Medea's hulp geredde Argonauten.

³⁾ Iason.

⁴⁾ d. i. de Symplegaden, twee rotsen aan den ingang der Zwarte Zee, welke, volgens de sage, voortdurend tegen elkaar sloegen en dan weér zich van elkaar verwijderden, zoodat ieder schip, dat er tusschen door voer, verbrijzeld werd.

⁵⁾ Charybdis: gevaarlijke draaikolk in de zeeengte van Sicilië, tegenover de Scylla; volgens de mythe een monster, dat de zee inslurpte en weér uitspuwde.

zee inslurpt dan weêr uitspuwt en dat de roofgierige
 65 Scylla ¹⁾, omgord met grimmige honden, in de diepe zee-
 engte van Sicilië blaft? Tóch zal ik, mijn geliefde om-
 armend en op den schoot van Iason gezeten, de uitge-
 strekte zeeën bevaren. Hem omhelzend, zal ik voor niets
 bevreesd zijn; of, wanneer ik iets vrees, zal ik alleen voor
 mijn echtgenoot bezorgd en bevreesd zijn. Doch noemt ge
 dát een huwelijk en geeft ge een schoonen naam, Medea!
 70 aan uw schuldige misslag? Zie toch toe, welk een groote
 euveldaad gij onderneemt en vermijd, zoolang 't u nog
 vrijstaat, de misdaad!"

Zoo sprak zij en het goede, haar kinderlijke plicht en
 het schaamtegevoel stonden haar vóór de oogen en reeds
 ging Cupido ²⁾, overwonnen, op de vlucht.

Thans ging ze naar het oude altaar van Hecate ³⁾, de
 75 dochter van Perses, dat diep in een afgelegen, schaduwrijk
 woud verscholen lag. En nú gevoelde zij zich sterk en was
 haar minnegloed tot bedaren gekomen en geweken, toen
 zij plotseling den zoon van Aeson ⁴⁾ zag en het reeds
 uitgebluschte minnevuur weêr in haar herleefde en opvlamde.
 Een blos kleurde haar wangen rood en zij gevoelde een
 gloed over haar geheele gelaat en evenals een kleine vonk,
 80 onder de haar bedekkende glimmende asch verborgen, door
 den wind pleegt te worden gevoed en grooter te worden
 en, aangewakkerd, weêr haar vorige krachten terugkrijgt:
 zóó ontvlamde thans haar reeds flauw brandende liefde,

¹⁾ De Scylla (vgl. vorige aant.): een zeemonster, met zes honden
 aan 't onderlijf, met welke het menschen uit de voorbijzeilende schepen
 wegroofde.

²⁾ God der liefde..

³⁾ Godin der toovenarij; zij werd met drie hoofden of met drie
 lichamen voorgesteld.

⁴⁾ Vgl. bij vs. 60.

die men reeds zou meenen dat kwijnde, zoodra zij den jongeling zag, bij zijn verschijning weêr opnieuw door zijn schoone gestalte. En toevallig was ook Aeson's zoon ¹⁾ 85 dien dag schooner dan gewoonlijk: men kon het der minnende maagd vergeven. Zij ziet hem aan en houdt hare oogen op zijn gelaat, alsof zij het toen voor het eerst zag, gevestigd en in haar dwaze verblindings meent ze geen gelaat van een sterveling vóór zich te zien en ze kan haar blikken niet van hem afwenden. Zoodra echter de vreemdeling begon te spreken en haar hand vatte en met 90 deemoedige stem haar om hulp vroeg en haar beloofde haar te huwen, sprak zij onder een stroom van tranen: „Nu zie ik, wat ik moet doen; en niet mijn onbekendheid met wat goed en recht is, maar mijn liefde zal mij misleiden. Gered zult ge worden door mijn bijstand: en zijt ge gered, vervul dan uw belofte!” Toen zweert hij bij het heiligdom der drievormige Godin ²⁾ en bij de Godheid, die 95 in dat woud soms mocht wonen en heerschen en bij den alzienden vader ³⁾ van zijn' toekomstigen schoonvader en bij den goeden uitslag en de zoo groote gevaren zijner onderneming. Zij gelooft en vertrouwt hem en aanstonds ontving hij van haar de tooverkruiden en leerde het gebruik er van en keerde verheugd naar zijn schepen terug. 100 Nauwelijks had de volgende dageraad de flonkerende sterren verdreven of het volk stroomt samen naar het heilig veld van Mars en gaat op de (omliggende) berghoogten staan. Te midden der schaar zat de koning zelf, in een purperen gewaad gehuld en voorzien van zijn ivoren scepter.

¹⁾ Vgl. bij vs. 60.

²⁾ Zie bij vs. 74.

³⁾ d. i. de Zonnegod, zie bij vs. 7.

Zie, daar blazen de koperpootige stieren vuur uit hun stalen
 105 neusgaten en de kruiden en planten, door hun gloeienden
 adem aangeraakt, beginnen te branden. En evenals volle
 smeltovens plegen te knetteren of evenals kalksteen, en
 wanneer zij in een uit gebakken aarden tegels opgetrokken
 oven, tot kalk fijn gebrand, bruisen en verhit worden door
 besproeiing met helder water: zóó knettert en sist van
 binnen hun borst, waarin de opgesloten vlammen rond-
 110 dwarrelen, en hun brandende keel. Toch gaat Aeson's
 zoon hen te gemoet. Oogenblikkelijk wenden zij, terwijl
 hij hen nadert, woest hun verschrikkelijke koppen en hun
 met ijzeren punten voorziene horens naar hem toe, stampen
 met hun gespleten hoeven op den stoffigen grond en doen
 het geheele terrein, onder het uitblazen van vlammen en
 rook, daveren van hun geloei. De Minyers ¹⁾ verstijven
 115 van angst en vrees, doch hij treedt (onverschrokken) op
 hen toe en voelt het uit hun bek geademde vuur niet
 (zóó groot is de kracht der toovermiddelen) en hij streelt
 met stoutmoedige hand de hangende kossems. Daarop
 brengt hij hen onder het juk en dwingt ze het zware ge-
 wicht van den ploeg te trekken en met de ploegschaar
 het veld, dat daaraan niet gewoon is, te doorsnijden. Vol
 120 bewondering aanschouwen 't de Colchiërs ²⁾: de Minyers
 wakkeren en vuren met bijvalskreten zijn moed aan. Daarop
 neemt hij addertanden uit een koperen helm en strooit die
 in den geploegden akker rond. De grond, door het krachtig
 gif ³⁾ bevochtigd, weekt het zaad en de gezaaide tanden
 kiemen en zwellen en worden omgeschapen tot nieuwe

¹⁾ Zie bij 6, 720.

²⁾ Colchis, het vaderland van Medea, lag in 't N. O. van Klein-Azië.

³⁾ 't Waren nl. tanden van den door Cadmus gedooden giftigen draak (zie 3, 114 vlg.), welke Minerva aan Aeëtes geschonken had.

125 lichamen. En evenals een kind in den moederschoot allengs de gestalte van een mensch aanneemt en lid voor lid wordt gevormd en ontwikkeld en het, niet eer dan wanneer het voldragen is, in het allen gemeenschappelijk daglicht te voorschijn komt, evenzoo verrijzen er thans eensklaps menschengestalten, gevormd in den schoot der zwangere aarde, uit den bevruchten akker en, wat nog wonderbaar-
 130 lijker is, ze zwaaien reeds de tegelijk met hen ontstane wapens. Zoodra nu de Pelasgen ¹⁾ zagen, dat zij zich gereed maakten van voren scherp gepunte speeren naar het hoofd van den Haemonischen jongeling ²⁾ te slingeren, sloegen zij van vrees en angst hunne oogen neêr en ontzong hun de moed. Ook zij zelve, die hem beschermd en beveiligd had, werd door vrees aangegrepen en toen
 135 zij den jongeling, geheel alleen, door zoo vele vijanden zag aanvallen, verbleekte zij en zat daar, koud en bleek van schrik. En opdat de door haar geschonken tooverkruiden niet te zwak zouden werken, prevelt ze een hun werking verhoogende tooverspreuk en roept haar geheime kunsten en listen te hulp. Toen werpt hij, (hierdoor gesterkt en bemoedigd), een zwaren steen midden onder de
 140 vijanden en wendde daardoor den strijd van zich af tegen hen zelve. Zoo sneuvelen thans de uit de aarde geboren broeders door wederzijds toegebrachte wonden en vallen in dien strijd van broeder tegen broeder. De Achivers ³⁾ wenschen hem geluk en omarmen en omhelzen hartstochtelijk en innig den overwinnaar. Ook gij, maagd uit den vreemde! zoudt den overwinnaar wel hebben willen om-
 145 helzen, maar de schaamte belette uw voornemen en [gij

¹⁾ = Grieken.

²⁾ Iason (Haemonisch = Thessalisch; vgl. bij 1, 568).

³⁾ = Grieken.

zoudt hem ook hebben omhelsd, maar hierin weérhield u] de eerbied voor uw goeden naam. Doch wat wèl u veroorloofd is: gij verheugt u in stille verrukking en dankt in uw hart uwe tooverspreuken en de Goden, die deze krachtig hadden ondersteund.

Thans rest nog door tooverkruiden den steeds waakzamen draak in een diepen slaap te doen zinken, die, 150 voorzien van een kam en drie tongen en kromme tanden, de vreeselijke bewaker was van den boom, waaraan de gouden vacht hing. Nadat hij dezen bestrooid had met slaapwekkend sap bevattende kruiden en hij driemaal een rustigen slaap wekkende woorden had gesproken, die zelfs de onstuimige zee en woest voortschietende stroomen tot rust en kalmte brengen, streek de slaap neêr over de 155 oogen, die hij nooit te voren had aangeroord, en haastig maakt daarop de heldhaftige zoon van Aeson zich meester van de gouden vacht en, trotsch op dien buit, voert hij de geefster van dat geschenk, als een tweede buit, met zich mede en bereikte, als overwinnaar, met zijne gade weêr de Iolcische ¹⁾ haven.

vs. 159—293: Verjonging van Aeson.

Dankbaar brengen thans de Haemonische ²⁾ moeders en hoogbejaarde vaders offergaven voor het terugkrijgen 160 hunner zonen en laten in rijkelijke mate den wierook in de offervlammen smelten en de beloofde offerdieren, de horens met goud overtrokken, vallen, geveld, bij de altaren. Maar onder hen, die het dankfeest vierden, bevindt zich niet Aeson, reeds met den eenen voet in het graf en krachteloos en afgemat door de jaren der grijsheid.

¹⁾ Jolcus, in Thèssalië, was de vaderstad van Iason.

²⁾ Vgl. bij vs. 132.

Toen sprak de zoon van Aeson aldus: „Gij, aan wie ik het behoud van mijn leven beken verschuldigd te zijn, 165 mijn gade! ofschoon ge mij alles geschonken hebt en het aantal uwer verdiensten jegens mij grooter is dan men zou kunnen gelooven: toch, als zij dit vermogen (immers, wat vermogen tooverspreuken niet?) ontnem dan aan mijne levensjaren er eenige en voeg die bij die van mijn vader!”

Hij kon zijn tranen niet weêrhouden en zij werd bewogen door de kinderlijke liefde van hem, die haar dit vroeg en in haar gemoed, zoo geheel verschillend van 170 het zijne, kwam de gedachte op aan haar vader Aeëtes, dien zij verlaten had. Toch liet zij haar ontroering niet bemerken en sprak: „Welk een misdadig woord, mijn gade! ontviel daar uw mond? Dus schijn ik u toe in staat te zijn een deel van uw leven aan iemand anders over te dragen en af te staan? Dat zou Hecate ¹⁾ niet toestaan en ook is het niet billijk, wat gij verlangt. Maar ik zal 175 trachten u, Iason! nog grooter geschenk te geven dan wat gij verlangt. Door mijn tooverkunst, niet door levensjaren van u, zal ik het lange leven van mijn schoonvader beproeven te verjongen: moge slechts de drievormige Godin ²⁾ mij bijstaan en, zichtbaar mij helpend, mijn grootsch waagstuk begunstigen.”

Drie nachten ontbraken er nog aan, dat de horens der maan geheel zich vereenigden en een volle schijf vormden. 180 Doch toen de maan in haar volsten glans scheen en zij met vol gelaat op de aarde neêrzag, verlaat Medea, in ontgord gewaad gehuld, blootsvoets, de haren ordeloos zwierend om hare schouders, het huis en onverzeld doolt

¹⁾ Zie bij vs. 74.

²⁾ Zie bij vs. 74.

zij rond door de doodelijke stilte van den middernacht.
 185 Diepe rust had de krachten van menschen, vogels en
 dieren ontspannen: doodstil stond daar het woud en het
 gebladerte was onbewegelijk en stil, stil was ook de vocht-
 tige lucht; de sterren alleen schitterden in fonklenden
 glans. Naar deze strekte zij toen hare armen uit, draaide
 zich driemaal om, driemaal besprenkelde zij met water uit
 190 de rivier zich het hoofd, driemaal hief ze een woest gehuil
 en geschreeuw aan en toen op den harden grond neêr-
 knielend, sprak zij:

„O nacht! gij, die de trouwste bewaarster zijt van ge-
 heimen en gij, als goud stralende sterren! die met de
 maan na de hitte van den dag verschijnt en gij, drie-
 hoofdige ¹⁾ Hecate! die, bekend met mijn voornemen, als
 195 helpster tot mij komt en gij, spreuken en kunsten der
 toovenaars! en gij, Godin der aarde! die de toovenaars van
 krachtig werkende tooverkruiden voorziet en gij, koeltjes
 en winden en bergen en stroomen en meeren! en gij Goden
 allen der wouden! en gij Goden allen van den nacht! staat
 allen mij bij! Met uwe hulp keerden, wanneer ik het
 wilde, tot verbazing der oevers, de stroomen naar haar
 200 bronnen terug: door tooverspreuken breng ik de onstui-
 mige zee tot rust, maak ik de kalme zee onstuimig, ver-
 drijf ik de wolken en trek ik ze samen, verjaag ik en
 roep ik de winden, door mijn tooverwoorden doe ik de
 keelen van adders bersten, in de aarde wortelende rotsen
 en eiken en wouden ruk ik los uit hun grond en beweeg
 205 ik en bergen beveel ik te sidderen en te beven, den grond
 te dreunen en de Schimmen uit hun graf te verrijzen! U
 zelfs, Godin der maan! trek ik neêr van den hemel, hoezeer

¹⁾ Zie bij ,vs. 74.

- ook Temesaeïsche ¹⁾ koperen bekkens uw inspanning verlichten ²⁾; door mijn tooverspreuken verbleekt zelfs de schitterende wagen van mijn grootvader ³⁾, door mijn toovermiddelen verbleekt ook Aurora. Gij hebt de vlammen
 210 uitbrakende stieren onschadelijk gemaakt en hun nek, zich verzettend tegen dien last, met den krommen ploeg bezwaard. Gij hebt de uit slangen geboren broeders tot woesten krijg tegen elkander ontvland en den waakzamen draak, die geen slaap kende, in diepen slaap doen verzinken en de gouden vacht hebt gij, na den beschermer er van te hebben misleid en bedrogen, naar de Grieksche
 215 steden gezonden. Thans heb ik tooversap noodig, waardoor de ouderdom, verjongd, tot jeugdigen bloei weêr terugkeert en de jaren der jeugd weêr terugkrijgt. En zeker zult ge 't mij geven! want niet te vergeefs fonkelden anders zoozeer de sterren en niet te vergeefs verschijnt daar de wagen, door den nek van gevleugelde draken getrokken!" En werkelijk verscheen ook, uit den hooge neêrgedaald, eensklaps haar wagen.
- 220 Zoodra zij dien had bestegen en zij den door teugels bedwongen nek der draken gestreeld had en zij de lichte teugels met hare handen geschud had, vliegt ze snel omhoog in de lucht en ziet het Thessalische Tempe ⁴⁾ onder zich liggen; toen stuurt zij de draken in de richting naar de landstreek van Oeta en onderzoekt en monstert de kruiden, welke de Ossa, de hooge Pelion, de Othrys
 225 en Pindus en de Olympus, nog grooter dan de Pindus ⁵⁾,

¹⁾ Temesa, stad in Beneden-Italië.

²⁾ Zie bij 4, 333.

³⁾ d. i. de Zonnegod, wiens zoon Acëtes was.

⁴⁾ Zie bij 1, 569.

⁵⁾ Vs. 224, 225: bergen in Noordelijk Griekenland.

voortbrachten en, die haar behaagden, rukt zij deels met wortel en al uit, deels snijdt zij ze af met een krommen koperen sikkel. Vele kruiden ook aan de oevers van den Apidanus, vele ook aan die van den Amphrysus vond zij goed en geschikt voor haar doel; ook gij schonkt uw
 230 bijdrage, Enipeus! en ook de Penéus en de wateren van den Sperchéus ¹⁾ en de met biezen begroeide oevers van Boebe ²⁾ leverden hun aandeel. Ook plukte zij in het tegenover Euboea gelegen Anthédon het onsterfelijk makende kruid, toen nog niet algemeen bekend door de gedaanteverwisseling van Glaucus ³⁾. Reeds hadden negen dagen en negen nachten haar op haar wagen, door ge-
 235 vleugelde draken getrokken, alle velden zien doorkruisen, toen zij terugkeerde. En hoewel de draken de kruiden slechts hadden geroken en niet eens ze hadden aangeraakt, legden zij toch (reeds daardoor alleen) de huid van hun bejaarden ouderdom af.

Te huis teruggekomen, bleef zij vóór den drempel en de deur onder den blooten hemel staan en, iedere aan-
 240 raking met een man vermijgend, richtte zij twee altaren van graszoden op, rechts een ter eere van Hecate, maar links een ter eere van de Godin der jeugd ⁴⁾. Toen, nadat zij deze met heilige kruiden ⁵⁾ en in 't wilde groeiend hout uit het woud had omkranst, graaft zij niet verre van daar twee kuilen in de aarde en vervolgens het offer beginnend, steekt zij het offermes in de keel van een zwart-

¹⁾ vs. 228—230: rivieren in Thessalië.

²⁾ Boebe: meer in Thessalië.

³⁾ Vgl. het verhaal hiervan in Boek 13, 897—967.

⁴⁾ = Hebe.

⁵⁾ Bedoeld worden bladeren en takjes van laurier, olijfboom, mirt, enz. waarmede bij het offeren het altaar bekranst werd.

245 wollig schaap en giet het bloed in de ruime kuilen. Daarna giet ze uit koperen bekers vloeibare honig en lauwe melk daarover en roept, onder het prevelen van gebeden, de onderaardsche Goden aan en smeekt den vorst der schimmen en zijn geschaakte gade ¹⁾ zich niet te haasten den 250 grijzen Aeson den levensadem te ontnemen.

Nadat zij deze Goden door smeekbeden en lange, in stilte geprevelde, gebeden gunstig voor zich gestemd had, beval zij het door ouderdom verzwakte lichaam van Aeson naar de (beide) altaren te brengen en na het door tooverspreuken in een diepen slaap te hebben gebracht, zoodat het geheel op een lijk geleek, legde zij het neêr op een 255 leger van kruiden. Daarop beveelt zij Aeson's zoon en zijne dienaren verre van daar zich te verwijderen en vermaant hen hun oningewijde blikken van haar geheime kunsten af te wenden. Haastig volgen zij haar bevel op en vluchten her- en derwaarts van daar. Toen ijlt Medea, met loshangende haren, een Bacchante gelijk, om de brandende altaren heen, doopt bundels pijnboomfakkels 260 in den kuil, zwart van het bloed en steekt ze op beide altaren aan. Driemaal reinigt zij toen den grijsaard met vuur, driemaal met water en driemaal met zwavel.

Intusschen kookt in de op het vuur gezette koperen ketel de tooverdrank en borrelt op en is wit van 't zwelende schuim. Daarin kookt ze wortels van planten, in 265 een dal van Haemonia ²⁾ gesneden, en zaden en bloemen en zwart tooversap; daarbij voegt ze steenen, gehaald uit het uiterste Oosten en zand, bespoeld door eb en vloed van den Oceaan; ook voegt ze er rijp bij, des nachts bij helderen maneschijn verzameld, en de beruchte vleugels

¹⁾ Pluto en Proserpina, vgl. 5, 385—408.

²⁾ = Thessalië, vgl. bij 1, 568.

van den ooruil met het vleesch er bij en de ingewanden
 270 van den weêrwolf, gewoon van een wild dier in een man
 zich te veranderen. Ook ontbrak haar niet de dunne ge-
 schubde huid van de Cinyphische ¹⁾ schilpadslang en de
 lever van het langlevende ²⁾ hert, waarbij zij bovendien
 nog voegt de kop van een kraai, die negen menschen-
 geslachten ³⁾ doorleefd had.

275 Nadat nu de vrouw uit den vreemde met deze en dui-
 zend andere onnoembare dingen haar plan, dat de kracht
 van een gewoon sterveling te boven ging, had voorbereid,
 roerde zij dat alles van onder tot boven om met een reeds
 lang verdorden tak van een rijpe vruchten dragenden
 olijfboom. En zie! de oude tak, rondgedraaid in den heeten
 280 koperen ketel, wordt eerst weêr groen en niet lang daarna
 krijgt hij weêr bladeren en wordt eensklaps beladen met
 zwellende olijven. Daarna werd overal waar maar het vuur
 schuim uit den hollen koperen ketel deed spatten en heete
 droppels op de aarde vielen, de grond groen evenals in
 den tijd der lente en bloemen en teedere kruiden schieten
 op uit den grond.

285 Zoodra zij dat zag, doorboort Medea met getrokken
 zwaard de keel van den grijsaard en het oude bloed er
 uit latende loopen, vult ze 't weêr aan met tooversap. En
 nadat Aeson dit door keel en wonde had ingezogen, ver-
 loren eensklaps zijn baard en haren hun grijsheid en
 namen aanstonds een donkere kleur aan. Zijn magerheid
 290 verdwijnt, zijn bleekheid en vervallen gestalte insgelijks
 en zijn gegroefde rimpels worden door toevoeging van
 vleesch weêr gevuld en zijn leden worden ronder en voller

¹⁾ = Afrikaansch, zie bij 5, 124.

²⁾ Zie bij, 3, 194.

³⁾ Zie vorige aant.

van vormen. Verbaasd en verwonderd ziet Aeson dit alles en herinnert vol vreugd zich, dat hij vroeger, vóór veertig jaar, zóó geweest was als nu.

vs. 294–296: De voedsters van Bacchus.

Van uit den hooge had Liber ¹⁾ het wonder van zulk een merkwaardige gedaanteverwisseling gezien en daardoor
 295 er aan herinnerd, dat evenzoo aan zijne voedsters de jaren harer jeugd konden worden teruggegeven, verkrijgt ook hij van de Colchische vrouw ²⁾ dit geschenk.

vs. 297–349: Medea's wraak op Pelias.

Daarna, opdat haar listen niet zouden rusten, huichelt de Phasische vrouw ³⁾ een geveinsden haat tegen haar echtgenoot ⁴⁾ en neemt, deemoedig smeekend, haar toevlucht tot de woning van Pelias ⁵⁾. Daar deze zelf onder zijn ouderdom gebukt ging, ontvingen zijne dochters haar
 300 als gast en binnen korten tijd won de listige Colchische vrouw haar aller gunst door den schijn van gehuichelde vriendschap. En terwijl zij als een harer grootste verdiensten verhaalt, hoe aan Aeson zijn vervallen gestalte en ouderdom was ontnomen en lang en breed hierover uitweidt, wordt daardoor bij de maagdlijke dochters van Pelias heimelijk de hoop opgewekt, dat door die zelfde toover-

¹⁾ = Bacchus.

²⁾ Medea, vgl. bij vs. 120.

³⁾ Medea (Phasisch = Colchisch, naar de rivier Phasis).

⁴⁾ Iason.

⁵⁾ Pelias, een broeder van Aeson, had dezen van de heerschappij beroofd en zich van Iason, Aeson's zoon, trachten te ontslaan door hem op te dragen de gouden vacht te halen. Vandaar de wraak van Medea.

305 kunst ook haar vader weêr jong en jeugdig kon worden. Spoedig vragen ze haar om deze gunst en verzoeken haar een loon, hoe groot ook, daarvoor te bedingen. Een korte poos zwijgt zij en doet alsof ze aarzelt en houdt door geveinsde bedachtzaamheid het gemoed van haar, die het vroegen, in onzekerheid en spanning. Doch weldra belooft ze het en sprak: „Opdat uw vertrouwen op dit
310 mijn geschenk nog grooter zij, zal de oudste aanvoerder van de kudde uwer schapen door mijn toovermiddel een lam worden.”

Aanstands wordt er een ram, door ontelbare jaren krach-
teloos en zwak en met kromme horens om zijn (binnen-
waarts) gewelfde slapen, voor den dag gesleept: en zoodra
Medea zijn verschrompelde keel met haar Haemonisch ¹⁾
315 mes had doorboord en het staal met zijn (door ouderdom)
spaarzaam bloed had bevlekt, dompelt de toovenares de
ledematen van den ram en tevens een krachtig werkend
tooversap in een hollen koperen ketel. Oogenblikkelijk
worden toen al zijne ledematen kleiner, zijne horens ver-
liest hij en met zijne horens zijn jaren en midden uit den
ketel hoort men een zacht geblaas: en dadelijk daarop,
320 terwijl zij nog verwonderd en verbaasd staan over dat
geblaas, springt uit den ketel een lam en huppelt met
dartele sprongen weg en zoekt naar melkgevende uiers.

Verbaasd aanschouwen 't de dochters van Pelias; en
toen Medea's belofte zoo geheel was uitgekomen, toen
drongen ze eerst recht nog ijveriger bij haar aan.

Driemaal had reeds Phoebus zijn rossen, nadat ze onder-
gedoken waren in de Hiberische zee ²⁾, hun juk afgenomen
325 en flonkerden in den vierden nacht reeds de stralende

¹⁾ Vgl. bij vs. 264.

²⁾ d. i. de zee van het Westen.

sterren, toen de bedriegelijke dochter van Aeëtes ¹⁾ boven het verterende vuur (een ketel met) zuiver water en tooverkruiden, zonder kracht of werking, plaatste. En reeds was het verslachte, krachtelooze lichaam van den koning en met den koning zijn bewakers geboeid door een aan den dood gelijken slaap, welken haar tooverspreuken en de
 330 macht van haar tooverwoorden over hen hadden uitgestort, toen 's konings dochters met de Colchische vrouw ²⁾, op dezer bevel, den drempel overschreden en rondom de legerstede van haar vader heen en weêr gingen. „Waarom aarzelt gij nu, lafhartigen?“ sprak toen Medea, „trekt toch het zwaard en laat het oude bloed stroomen, opdat ik de ledige aderen met jeugdig bloed weêr kan vullen! In uwe
 335 handen ligt thans de levensduur en het leven uws vaders. Als ge eenige kinderlijke liefde bezit en ge geen ijdele hoop koestert, bewijst dan uw vader dien dienst! verjaagt met de wapens in de hand zijn ouderdom, stoot hem uw zwaard in het lichaam en laat zoo zijn bedorven bloed wegstroomen!“

Al naar de mate harer kinderlijke liefde, zondigt ieder van haar door deze aansporingen tegen haar kinderlijken
 340 plicht en begaat, om niet misdadig te wezen, een misdaad. Toch kan geen van haar er toe komen naar den houw, dien zij doet, te zien en allen wenden ze haar oogen af en met afgekeerd gelaat brengen zij met woeste hand wonden toe, die zij zelve niet zien. Reeds stroomend van bloed, richt toch de grijsaard op zijn elleboog zich op en, reeds half gekorven, tracht hij van zijn bed op te staan
 345 en te midden van zoovele zwaarden zijn (door bloedverlies) bleeke armen uitstrekkend, roept hij uit: „Wat doet

¹⁾ Medea.

²⁾ Vgl. bij vs. 296.

ge, mijn dochters? Wat wapent uw hand om uw vader te dooden?" Toen ontzonk haar allen de moed en haar handen zonken krachteloos neêr. En toen hij nog meer wilde spreken, sneed de Colchische vrouw ¹⁾ hem de woorden door een stoot in zijn keel af en onmiddellijk daarna dompelde zij het verminkte lijk in het kokende water ²⁾.

vs. 350—403 ³⁾: Vlucht van Medea. Verschillende wonderbaarlijke gedaanteverwisselingen.

350 Doch wanneer zij toen niet ijlings op haar met gevleugelde draken bespannen wagen zich in de lucht had verheven, zou zij haar straf niet zijn ontkomen. Hoog in de lucht vlucht ze weg over den schaduwrijken Pelion heen,

¹⁾ Zie vorige aant.

²⁾ Dat de verjonging van Pelias mislukt, acht de dichter onnoodig er bij te voegen.

³⁾ Dr. Hartman teekent hier bij aan:

„De ellendigste, onleesbaarste passage der Metamorphosen. De plaatsen die Medea op haar vlucht eerst van Thessalië naar Corinthe en daarna van Corinthe naar Athene onder zich ziet liggen, worden opgesomd en daarbij allerlei, meestal zeer onbekende, wonderen, die op die verschillende plaatsen vroeger en later zijn geschied, vermeld. De weg door de lucht die hier aan Medea wordt toegeschreven is een ware persifflage der geographie. Een volledige verklaring dezer 54 verzen zou een aardig boekdeeltje vullen. Wie zonder schade voor verstand en goeden smaak de Metamorphosen lezen wil, moet dit stuk overslaan. Slechts één ding, dat men noodig heeft te weten, wordt terloops met een paar woorden vermeld: in Corinthe wordt Iason Medea ontrouw en neemt Creusa, de dochter van koning Creon, tot vrouw. Medea wreekt zich door de kinderen van haarzelve en Iason te dooden en aan Creusa een giftig kleed te zenden, dat haar verzengt. Toevallig komt kort daarop Aegæus, koning van Athene, naar Corinthe en neemt Medea met zich en trouwt met haar uit dankbaarheid voor de nuttige voorspellingen die zij hem heeft gedaan.”

waar Philyra's zoon ¹⁾ woonde en over den Othrys en
 over de plaats, bekend door het lot van den bejaarden
 Cerambus (deze, door de hulp der Nimfen op vleugels
 355 hoog in de lucht geheven, toen de aarde onder de haar
 overstelpende zee zwaar lag bedolven, ontkwam, zonder
 door de golven te worden verzwolgen, den zondvloed ten
 tijde van Deucalion ²⁾): vervolgens laat ze links van zich
 liggen 't Aeolische Pitane en den in een rots veranderden
 draak en evenzoo het woud op de Ida, waar Bacchus den
 360 jongen stier, door zijn zoon gestolen, in een hert veran-
 derde en waar de vader van Corythus ³⁾ onder een dunne
 laag zand begraven ligt; verder ook de velden, waar
 Maera door haar geblaf schrik en angst verspreidde en
 de stad van Eurypylus, waar de vrouwen van Cos horens
 droegen, toen het leger van Hercules van daar aftrok;
 365 voorts het aan Phoebus gewijde Rhodus en de Telchinen
 uit Ialysos, welke Juppiter, uit haat, daar alles, waarop
 zij hun blikken wierpen, betooverd werd, in de golven
 van zijn broeder ⁴⁾ liet verdwijnen en omkomen. Ook
 zweeft ze over de stad Carthaea op het oude (eiland)
 Ceos, waar de vader Alcidamas zich eens er over zou ver-
 370 wonderen, dat uit het lijk van zijn dochter Ctesilla een
 vreedzame duif kon worden geboren. Daarna zag zij neêr
 op het meer van Hyrié en de bekoorlijke vallei van haar
 zoon Cycnus, druk door dezen in de gestalte van een
 zwaan bezocht. Want Phylus had daar, op bevel van
 den jeugdigen Cycnus, (twee) gieren en een' woesten leeuw
 bedwongen en aan hem overgeleverd. Ook een stier, dien

¹⁾ De Centaur Chiron, zie bij 2, 630 en 676.

²⁾ Vgl. 1, 244—329.

³⁾ d. i. Paris.

⁴⁾ Poseidon of Neptunus.

375 hij op bevel van Cygnus moest overwinnen, had hij over-
 wonnen, maar reeds zoo dikwijls in de hem (door den
 knaap) beloofde liefde bedrogen, weigerde hij hem, op
 zijn verzoek, ten laatste den stier als belooning. Cygnus
 sprak toen verontwaardigd: „Te laat zult gij wenschen,
 dat ge hem mij hadt geschonken!” en tegelijk sprong hij
 van een hooge rots in de diepte. Iedereen dacht dat hij
 naar beneden gevallen was: doch, in een zwaan veranderd,
 380 zweefde hij op sneeuw witte vleugels in de lucht,
 maar zijn moeder Hyrié, niet wetende dat hij ongedeerd
 was gebleven, smolt weg in tranen en werd tot een meer,
 dat haar naam ontving. Dicht hierbij ligt Pleuron, waar
 Ophius' dochter, Combe, op klepprende wieken de wonden,
 die haar zonen haar wilden toebrengen, ontvluchtte. Ver-
 volgens aanschouwde Medea de velden van het aan Latona
 385 gewijde Calauréa, welke den koning met zijn echtgenoot
 in vogels hadden zien veranderen. Rechts ligt verder
 Cyllene ¹⁾, waar Menephron, evenals wilde dieren zulks
 doen, zijn moeder wilde verkrachten. Ver van daar ver-
 wijderd aanschouwde zij toen Cephisus ²⁾, weenende over
 het lot van zijn kleinzoon, die door Apollo in een dik-
 lijvigen zeehond veranderd was, en ook de woning van
 390 Eumelus, treurende over zijn zoon, die thans als vogel
 het luchtruim doorkliefde.

Eindelijk kwam zij, door de vleugels harer draken ge-
 dragen, te Ephyre met zijn bron Pirene ³⁾. Hier waren,
 volgens 't verhaal van ouden van dagen, menschen voor
 't eerst ontstaan uit door regen uit den grond verzezen
 paddestoelen. Nadat aldaar de nieuwe echtgenoot ⁴⁾ van

¹⁾ Gebergte in Arcadië.

²⁾ Stroomgod in Phocis en Boeotië.

³⁾ Zie bij 2, 240.

⁴⁾ Creüsa; zie ook voor 't volgende de aant. bij vs. 350—403.

Iason door 't Colchisch gif was verzengd en beide zeeën ¹⁾
 395 het paleis van den Vorst in brand hadden zien staan,
 doopt ze, geen moederliefde meer kennend, het zwaard in
 het bloed van beide haar kinderen [en ontvlucht, na die
 goddelooze wraak, het zwaard van Iason].

Van hier door haar van Phoebus gekregen draken weg-
 gevoerd, bereikte zij den burcht van Pallas ²⁾, die u recht-
 400 schapen Phene! en u, grijzen Periphas ³⁾! als vogels had
 zien vliegen, te samen met de op vroeger haar onbekende
 vleugels zwevende kleindochter ⁴⁾ van Polypemon. Ein-
 delijk nam Aegeus ⁵⁾, om deze ééne daad alléén te mis-
 prijzen, haar gastvrij op in zijn woning. Maar gastvrijheid
 was hem niet genoeg: ook door een huwelijk verbond hij
 haar aan zich.

vs. 404—452: Theseus.

Juist was thans Theseus (te Athene) aangekomen, de
 zoon aan zijn vader ⁶⁾ nog onbekend en die door zijn
 405 heldenmoed de aan twee zeeën gelegen landengte van
 Corinthe ⁷⁾ weêr tot rust en veiligheid had gebracht ⁸⁾.
 Om dezen te dooden, mengt Medea hem een giftdrink,
 bereid uit wolfswortel, die ze weleer uit het Scythische

¹⁾ Zie bij 5, 407.

²⁾ d. i. Athene.

³⁾ Periphas, koning van Attica, werd in een adelaar, zijne vrouw
 Phene in een valk veranderd.

⁴⁾ Aleyone (= ijsvogel).

⁵⁾ Aegeus, koning van Athene.

⁶⁾ Theseus was nl. de zoon van Aegeus en Aethra, dochter van
 Pittheus, den koning van Troezen. Op 16jarigen leeftijd vertrok hij
 naar zijn vader te Athene; op weg daarheen verrichtte hij de vs. 435
 vlg. vermelde heldendaden.

⁷⁾ Vgl. bij 5, 407.

⁸⁾ Door het dooden van Sinis, zie vs. 440.

land ¹⁾ meê had gebracht. Deze giftplant was, naar de sage verhaalt, uit den muil van Cerberus, den helhond der Onderwereld, ontstaan. Er is namelijk een donker hol met duister gapende opening, waarin een in de diepte af-
 410 hellende weg, langs welke de Tirynthische held ²⁾ den helhond Cerberus, trots diens verzet en terwijl diens oogen slechts van ter zijde het daglicht en de schitterende zonnestralen konden verdragen, aan uit staal ineengestremgelde ketenen (naar de bovenwereld) wegsleepte; toen, door razenden toorn geprikkeld, vervulde deze de lucht met een gelijktijdig weêrklinkend drievoudig geblaf ³⁾ en besproeide
 415 het groene veld met het witte schuim (uit zijn muil). Dit schuim werd, naar men gelooft, aanstonds hard en vast en kreeg, door den vruchtbaren grond gevoed, de kracht om schade en verderf aan te richten. En daar deze plant het weligst op harden rotssteen groeit, noemen de landlieden haar aconitum ⁴⁾. Deze giftdrink nu reikte Aegeus, de vader, door de sluwheid van zijn gade misleid, zelf aan
 420 zijn zoon, als ware hij zijn vijand ⁵⁾, toe. Argeloos had Theseus den hem aangeboden beker reeds aangenomen, toen eensklaps zijn vader aan den ivoren greep van het zwaard ⁶⁾ de kenteekenen van zijn geslacht herkende en

¹⁾ Zie bij 1, 64.

²⁾ Hercules, te Tiryns geboren; vgl. verder bij 6, 112.

³⁾ De Cerberus had nl. 3 koppen.

⁴⁾ Aconitum (van acone = slijpsteen), de giftplant, bij ons als wolfs-wortel bekend.

⁵⁾ Medea had nl. Theseus bij zijn vader, die hem nog niet herkend had, verdacht gemaakt.

⁶⁾ Bij zijn vertrek uit Troezen (zie bij 404) had nl. Aegeus zijn zwaard en sandalen onder een rotsblok verborgen en Aethra verzocht, den zoon, dien zij hem zou baren, zoodra deze sterk genoeg was het rotsblok op te beuren, met deze herkenningsteekenen naar Athene te zenden.

den moordenden beker hem van vóór den mond wegsloeg. IJlings ontkwam toen Medea, zich hullend in een door haar tooverspreuken verwekten nevel, den (haar dreigenden) dood.

425 Doch de vader, hoewel hij verheugd was over 't behoud van zijn zoon, stond toch nog een poos lang er over verbaasd en ontzet, dat het zoo weinig gescheeld had, dat zulk een ontzaglijke misdaad had kunnen worden begaan. Dankbaar ontsteekt hij thans offervuren op de altaren, overlaadt de Goden met geschenken en aanstonds treft de bijl ossen, de horens met hoofdbanden omwonden, in den van spieren zwellenden nek. Geen feestlijker dag, zóó
430 verhaalt men, was er ooit voor de Erechthiden ¹⁾ aangebroken, dan deze. Aanzienlijken zoowel als 't volk uit den middelstand richten gastmalen aan en, terwijl de wijn hun geestdrift opwekt, zingen zij lofliederen als deze:

„U, groote held Theseus! bewonderde Marathon wegens het bloed van den Cretensischen stier ²⁾: en dat de landman,
435 beveiligd voor 't wilde zwijn, de velden van Cromyon ³⁾ weêr beploegt, is uw verdienste en uw werk. 't Epidaurische ⁴⁾ land zag, door uw hulp, den knodsdragenden zoon ⁵⁾ van Vulcanus sneven en de oever van den Cephisus ⁶⁾ zag den hardvochtigen Procrustes ⁷⁾ door uw hand

¹⁾ d. i. Atheners (naar den ouden koning Erechtheus).

²⁾ Deze stier, door Hercules op Creta overwonnen, maar daarna vrijgelaten, was in Attica aangekomen en vernielde daar de velden in den omtrek van Marathon, tot eindelijk Theseus hem doodde.

³⁾ Vlek, in 't gebied van Corinthe gelegen.

⁴⁾ Epidaurus, stad in Argolis.

⁵⁾ De reusachtige roover Periphetes.

⁶⁾ Rivier in Attica.

⁷⁾ Een roover in Attica, die de voorbijgangers op een bed uitstrekke en, waren zij langer dan dit, de uitstekende ledematen afhieuw en waren zij korter, hen uittrekte tot zij even lang waren als het bed en zóó stierven

vallen en het aan Ceres gewijde Eleusis zag Cereyon ¹⁾
 440 door uw hand sterven. Ook die beruchte Sinis ²⁾ bezweek,
 die zijn geweldige krachten misbruikte en die boomstammen
 kon krommen en de toppen van twee pijnboomen tot de
 aarde toe boog, welke, daarna losgelaten, de lichamen
 (der daaraan vastgebonden voorbijgangers) wijd en zijd in
 stukken en flarden uit een deden vliegen. Veilig staat thans
 de weg open naar Alcathóé ³⁾, de stad der Lelegers ⁴⁾,
 nu Sciron ⁵⁾ tot rust is gebracht en de aarde weigert,
 445 evenzeer als de zee, een rustplaats aan de verstrooide
 beenderen van dien roover; doch, na lang heen en weér
 geslingerd te zijn, werden zij, zóó verhaalt de sage, ten
 langen laatste tot klippen verhard: en nog dragen die
 klippen den naam van Sciron. Als wij uw roemrijke daden
 en het aantal uwer levensjaren wilden optellen, zoude het
 aantal uwer daden verre dat uwer levensjaren overtreffen.
 Voor u, dappere held! doen wij openlijke geloften (aan de
 450 Goden), op uw welzijn drinken wij de gawe van Bacchus!"

Het paleis weérgalmt van de bijvalskreten van 't volk
 en de heilbeden van hen, die daarmee instemmen en nergens
 in de geheele stad heerscht eenige droefheid of smart.

vs. 453-489: Minos.

Toch -- zoozeer is geen enkel genot onvermengd en
 voegt zich steeds eenige kommer en zorg naast iedere
 455 vreugde — genoot Aegeus geen kalme en rustige vreugde."

¹⁾ De reus Cereyon dwong de voorbijgangers tot een worstelstrijd, waarin hij hen doodde.

²⁾ De roover Sinis huisde op de landengte van Corinthe.

³⁾ Oude naam van Megara.

⁴⁾ Oudste bewoners van Megara.

⁵⁾ Deze roover stortte de voorbijgangers van een rots in zee.

over het terugkrijgen van zijn zoon. Minos ¹⁾ toch rustte zich toe ten krijg en hoewel deze zoowel door zijn leger te land als door zijn vloot ter zee machtig en sterk was, was hij toch het sterkst door den toorn, dien hij als vader gevoelt, en wil hij door een' rechtvaardigen krijg wraak nemen over den dood van (zijn' zoon) Androgeos. Eerst echter werft hij bevriende strijdkrachten aan voor den krijg
 460 en overal, waar hij maar als machtig beschouwd werd, doorkruist hij de zee met zijn snelle vloot. Toen verbindt hij Anaphe ²⁾ aan zich en Astypalaea, Anaphe door beloften en Astypalaea door krijgswang; verder het laag gelegen Myconus en de aan krijt rijke velden van Cimolus, voorts Cythnus met zijn bloeiende tym en het kleine
 465 Seriphus en het aan marmer rijke Paros en Siphnus, verraden door de snoode Arne, die, na het goud te hebben ontvangen, dat zij begeerig geëischt had (voor haar verraad), in den vogel veranderd werd, die ook nu nog verzot is op goud, nl. in de kauw, zwart van pooten en met zwarte vleugels bedekt. Doch niet werd zijn Gnosische ³⁾ vloot versterkt door Oliaros en Didymae en Tenos en Andros
 470 en Gyaros en Peparethos, vruchtbaar in glanzige olijven. Vandaar zeilde toen Minos ter linker zijde naar Oenopia, het rijk van Aeacus: Oenopia noemde het de Oudheid, maar Aeacus zelf noemde het Aegina, naar den naam van zijn moeder.

Bij Minos' komst stroomt het volk toe, vol verlangen
 475 den man van zoo grooten naam en faam te leeren kennen. Aanstonds traden hem Telamon te gemoet en Peleus, jonger

¹⁾ Koning van Creta, deed den Atheners den oorlog aan, omdat zijn zoon Androgeos te Athene vermoord was.

²⁾ De vs. 461—472 genoemde eilanden behooren allen tot de Cycladen.

³⁾ d. i. Cretensisch (Gnosus, stad op Creta).

in leeftijd dan Telamon, en de derde zoon (van Aeacus) Phocus. Ook Aeacus zelf, traag van tred door de matheid en stramheid des ouderdoms, treedt uit zijn woning naar buiten en vraagt hem, wat de reden is van zijne komst.

480 Daardoor herinnerd aan den rouw en de droefheid, die zijn vaderhart gevoelt, slaakt de beheerscher van honderd steden ¹⁾ een zucht en spreekt tot hem aldus:

„Verleen, smeeik ik u, mijne wapenen, opgevat voor (den dood van) mijn zoon, uw bijstand en neem deel aan dezen uit vaderliefde ondernomen krijg: ik smeeik u om troost (en rust) voor den doode in zijn graf.”

Toen sprak de kleinzoon van Asopus ²⁾ tot hem: „Wat 485 gij mij vraagt, vraagt ge vruchteloos en mijn stad staat het niet vrij dat te doen. Geen land toch is nauwer door vriendschap met de nazaten van Cecrops ³⁾ verbonden, dan dit: zulk een trouw verbond hebben wij met hen.”

Toornig gaat Minos heen, met de woorden: „Duur zal dit uw verbond u te staan komen!” want hij acht het nuttiger met oorlog te dreigen, dan dien te voeren en dáár te vroeg zijne krachten te verspillen.

vs. 490—660: Aeacus en de Myrmidonen.

(vs. 523—613: *Beschrijving der pest*).

490 Nog kon men van de muren van Oenopia ⁴⁾ de Lyctische ⁵⁾ vloot (zich) zien (verwijderen), toen er een Atheensch schip, door volle zeilen voortgestuwd, naderde en de be-

¹⁾ Reeds bij Homerus telt Creta 100 steden.

²⁾ d. i. Aeacus (Asopus, stroomgod in Boeotië).

³⁾ Atheners, vgl bij 2, 555.

⁴⁾ Aegina, zie vs. 473 vlg.

⁵⁾ d. i. Cretensisch (Lyctus, stad op Creta).

vriende haven binnenliep, met Cephalus ¹⁾ als afgezant van zijn vaderland aan boord. Hoewel zij in langen tijd hem niet hadden gezien, herkenden toch aanstonds Aeacus' 495 jonge zonen ²⁾ Cephalus, reikten vriendschappelijk hem de hand en brachten hem in het huis van hun vader. Stelig van gestalte en nog de sporen van vroegere schoonheid dragend, treedt de held binnen, met den in zijn land inheemschen olijftak ³⁾ in de hand, ter linker- en rechterzijde begeleid door twee in leeftijd jongeren dan hij, Clytus 500 en Butes, beiden zonen van Pallas ⁴⁾. Nadat de bij een eerste samenkomst gewone begroetingen waren uitgesproken, kwijt Cephalus zich van de opdracht, hem door Cecrops' nazaten ⁵⁾ gegeven, vraagt Aeacus om hulp en beroept zich op hun verbond en op de verplichtingen, door beider voorouders op zich genomen, en voegt ten slotte er bij, dat Minos het op de heerschappij over geheel Griekenland 505 gemunt heeft. Nadat zóó zijn welsprekendheid de hem opgedragen zaak had ondersteund, sprak Aeacus, de linkerhand gesteund op den greep van zijn scepter :

„Vraag niet, Athene! om onze hulp, maar neem ze : beschouwt zonder bedenken de strijdkrachten, die dit mijn eiland bezit, als de uwe; alle hulpmiddelen bezit het — zóó is thans de toestand van mijn rijk — [aan krijgs- 510 macht ontbreekt het mij niet: het aantal mijner krijgers overtreft zelfs dat der vijanden] dank zij den Goden! zijn mijne omstandigheden gelukkig en laten geen verontschuldiging of uitvluchten toe.”

Toen sprak Cephalus: „Moge veeleer het zóó zijn!

¹⁾ Vgl. 6, 681.

²⁾ Telamon, Peleus en Phocus, zie vs. 476 vlg.

³⁾ Als teeken van vrede en vredelievende gezindheid.

⁴⁾ Broeder van Aegeus, den koning van Athene.

⁵⁾ Vgl. bij vs. 486.

moge uw stad, dat wensch ik, steeds toenemen in aantal van burgers. Zoo even bij mijne komst genoot ik, wel is waar, vreugde, toen zulke schoone jonge mannen, zóó
 515 gelijk van leeftijd, mij te gemoet traden. Maar toch mis ik er velen van hen, die ik vroeger gezien heb, bij mijn eerste bezoek aan uw stad."

Aecus slaakte een zucht en sprak toen met droevige stem aldus:

„Jammerenswaard was het begin, waarop (later) een beter lot volgde. O, mocht ik dit laatste u kunnen vermelden, zonder het eerste! Doch ik zal u alles in gere-
 520 gelde volgorde verhalen. Om niet met langen omhaal van woorden u op te houden: zij, die gij in trouwe herinnering thans mist, zijn niets meer dan beenderen en asch. En welk een klein deel mijner onderdanen waren nog zij, die toen omkwamen!

(*vs. 523 - 613: Beschrijving der pest*).

Een gruwzame pest stortte zich hier op het volk, door den toorn der vijandige Juno, want zij haatte het naar
 525 de bijzit genoemde land ¹⁾). Zoolang het nog een natuurlijke ziekte scheen en de verderflijke oorzaak van zulk een groote ramp ons verborgen bleef, werd zij door de geneeskunst bestreden. Doch het verderf zegevierde over de verleende hulp, die machteloos het opgaf. In het begin bedekte de hemel met dikke duisternis de aarde en pakte in het zwerk een afmattende hitte bijeen. En terwijl de
 530 maan, door 't vereenigen harer horens, viermaal een volle schijf vormde en, weér afnemend, viermaal haar volle schijf weér verkleinde, woei al dien tijd een heete Zuidenwind

¹⁾ Aegina (vgl. vs. 474) werd bij Juppiter moeder van Aecus.

met doodbrengenden adem. Iedereen is het bekend, dat
 toen én bronnen én meeren tot bederf overgingen en dat
 vele duizende slangen over de onbebouwde akkers rond-
 535 kropen en met hun vergif de stroomen bezoedelden en
 bedierven. Het eerst werd de geweldige kracht der plot-
 seling uitgebroken ziekte bespeurd door het dood neêr-
 vallen van honden en vogels, van schapen en runderen
 en wilde dieren. Verbaasd en ontzet ziet de rampzalige
 ploegende landman zijn krachtige stieren, midden onder
 het werk, neêrvallen en in de half afgeploegde vore dood
 540 neêrziigen. Bij de woldragende kudden valt, terwijl ze een
 mat geblaas laten hooren, van zelf de wol uit en slinkt
 en kwijnt het lichaam weg. Het weleer vurige ros, hoog-
 beroemd in het stof van de renbaan, maakt zijn behaalde
 overwinningsprijzen te schande en de het vroeger toege-
 kende eerbewijzen vergetend, kermt en steent het bij de
 ruif, om weldra een roemloozen dood te sterven. 't Wilde
 545 zwijn denkt er niet meer aan in woede en toorn te ont-
 vlammen, de hinde vergeet op haar snellen loop te ver-
 trouwen en de beeren stormen niet meer los op krachtige
 kudden van runderen. Looze matheid overmeestert alles:
 in de bosschen en op velden en wegen liggen afzichtelijke
 lijken en de lucht wordt verpest door den stank. Wonder-
 baarlijk klinkt, wat ik u thans zal verhalen: geen honden,
 geen begeerige vogels, geen grijsgrauwe wolven raakten
 550 die lijken aan; verrottend gaan ze tot ontbinding over en
 richten door hun uitwaseming schade en verderf aan en
 verspreiden wijd en zijd de besmetting. Weldra gaat daarop
 de pest met nog zwaarder drukkende schade en verlies
 op de ongelukkige landlieden over en heerscht binnen de
 muren van onze hoofdstad. Eerst schroeit een brandende
 hitte de ingewanden en kenteekenen dier verborgen hitte
 555 en gloed zijn een roode kleur en een moeilijke ademhaling.

De tong wordt ontstoken en zwelt op, en de mond, door den heeten wind verdroogd, staat wijd open en de ongezonde lucht wordt door den wijd gapenden mond ingeademd. Geen bed, geen kleederen aan 't lichaam kunnen de lijders meer dulden, maar zij leggen zich neêr op den harden grond. Doch het lichaam koelt niet af door den (killen) grond, veeleer wordt de grond heet door hun lichaam. Niemand is er meer, die hulp kan aanbrengen, want de vreeselijke ziekte tast weldra de geneesheeren zelve aan en de geneeskunst baat thans haar eigen beoefenaars niet meer. Hoe dichter ieder een pestlijder nadert en hoe trouwer hij hem verpleegt en verzorgt, des te sneller wordt hij een prooi van den dood. En zoodra alle hoop op behoud is verdwenen en zij alleen in den dood het einde van hun ziekte zien, vieren zij bot aan hun lusten en begeerten en bekommeren zich niet meer om wat heilzaam voor hen is; heilzaam is er toch niets meer. Zonder schaamtegevoel liggen mannen en vrouwen, verward dooreen, voortdurend bij bronnen en stroomen en wijde putten: door 't vele drinken bezwaard, zijn velen niet meer in staat op te staan en storten stervend in 't water — toch drinkt deze en gene zelfs dat (besmette) water en hun dorst wordt door het drinken niet eer gelescht, vóór hun leven er door uitgebluscht wordt. En zoo groot is bij de ongelukkigen de afkeer van het gehate bed, dat zij er uit springen, of, als hun krachten hen beletten overeind te blijven staan, hun lichaam op den grond heen en weêr wentelen. Ieder ontvlucht zijn huis, want ieder schijnt zijn huis een pesthuis toe: en, omdat de oorzaak (der ziekte) onbekend is, wordt de schuld op het huis geworpen. Halfdood kon men hen op de wegen zien rondwalen, zoolang ze nog op de been konden blijven; anderen zag men weenend op den grond liggen en met een laatste beweging hun matte oogen

580 verdraaien. Reeds stervend, strekken zij hier en daar, waar
 de dood hen verrasste, nog hun handen uit naar de sterren
 van den verderf en dood-brengenden hemel. Hoe was het
 mij toen wel te moede? Of moest ik het leven haten en
 wenschen in het lot der mijnen te deelen? Waarheen de
 blik mijner oogen zich ook wendde, lag overal het volk
 585 neêrgestrekt op den grond, evenals wanneer rotte appels
 van de geschudde takken neêrvallen of eikels van een
 heen en weêr geschudde eik. Ginds, tegenover ons, ziet
 gij een hooggelegen ¹⁾ tempel met lange rijen van trappen:
 daarin woont Juppiter. Wie heeft niet op gindsche altaren
 te vergeefs wierookoffers gebracht? Hoe dikwijls heeft
 daar de man, terwijl hij voor 't behoud zijner vrouw, de
 590 vader, terwijl hij voor 't behoud van zijn zoon bad, den
 adem uitgeblazen bij de onverbiddelijke altaren en werd
 in hun hand nog een ongebruikt deel van de wierook
 gevonden! Hoe dikwijls zijn daar, terwijl de priester ge-
 loften uitspreekt en onvermengden wijn tusschen de horens
 595 uitgiet, de stieren, zonder den doodsteek af te wachten,
 plotseling dood neêrgevallen! Ook toen ik zelf aan Jup-
 piter een offer bracht voor mij, voor het vaderland en voor
 mijn drie zonen ²⁾, stiet de offerstier een vreeselijk geloei
 uit en plotseling, zonder eenigen slag of steek, ineenge-
 zegen, kleurde hij het mes, dat hem reeds op de keel
 stond, met een weinig bloed. Ook hadden de zieke inge-
 600 wanden 't vermogen verloren de waarheid en de wenken
 der Godheid te openbaren, want de verderflijke ziekte was
 reeds tot de ingewanden doorgedrongen. Zelf heb ik men-
 schenlijken uitgestrekt zien liggen vóór de heilige tempel-
 deuren en vlak vóór de altaren, opdat de dood des te af-

¹⁾ Op een hoogen berg op Aegina lag een oude tempel van Zeus.

²⁾ Zie bij vs. 494.

schuwelijker ¹⁾ zou zijn. Sommigen benamen zich den adem door een strop en verjoegen door den dood hun vrees voor
 605 den dood en riepen uit eigen beweging den naderenden dood aan. De lijken werden, zonder den gebruikelijken lijkstoet, begraven, want de poorten waren door de oopen-
 gestapelde lijken versperd. Zij lagen óf onbegraven op den grond óf werden, zonder doodengeschenken, op hooge brandstapels geworpen. Eerbied of schaamtegevoel bestond
 610 reeds niet meer; men vecht om de brandstapels en de lijken worden op vuren, voor anderen bestemd, verbrand. Bloedverwanten, om hen te beweenen, waren er niet meer en onbeweend waarden de schimmen van dochters en moeders en jongelingen en grijsaards rond. Plaats voor grafheuvels was er niet meer en geen boom had meer voldoende hout voor het vuur van de brandstapels.

Ontzet en geknakt door zulk een geweldigen storm van het ongeluk, sprak ik toen:

615 „O Juppiter! als men naar waarheid van U verbaalt, dat Gij in minne Asopus' dochter, Aegina ²⁾, omarmd hebt en Gij, machtige Vader! U er niet over schaamt mijn vader te zijn: geef mij dan de mijnen terug óf berg ook mij in het graf!”

Toen gaf Hij een teeken met een flikkerenden bliksemstraal en een' geluk voorspellenden donderslag en aanstonds sprak ik: „Dat beschouw ik als een voorteeken
 620 en moge het, smee ik U, een heilspellend teeken zijn van Uwe gezindheid; het voorteeken, dat Gij mij geeft, neem ik als onderpand ³⁾ aan.”

Toevallig stond er dicht bij mij een zeldzaam prachtige,

¹⁾ Nl. door de ontwijding van tempel en altaar.

²⁾ Vgl. 6, 118 met aant.

³⁾ nl. van de verhooring van mijn gebed.

breedgetakte eik, aan Juppiter gewijd en uit Dodonaeisch ¹⁾ zaad opgeschoten. Hier zag ik graankorrels zamelende
 625 mieren, die in een lange rij dien zwaren last in hun kleinen bek droegen en zorgvuldig hun smal pad langs de ruwrimpelige schors volgden. En terwijl ik met verbazing hun groot aantal beschouw, sprak ik: „Algoede Vader! schenk mij evenzoo talrijke burgers en vul (daar-meê) weêr mijn ontvolkte stad aan!” Plotseling trilde en beefde de hooge eik en ruischte, zonder dat zijne takken
 630 door den wind werden bewogen. Van angstigen schrik voer een huivering mij door de leden en mijne haren rezen te berge. Toch bedekte ik de aarde en den boomstam met kussen ²⁾. En hoewel ik mij zelf moest bekennen, dat ik geen hoop koesterde, hoopte ik toch en koesterde stille wenschen in mijn gemoed.

Weldra brak de nacht aan en overviel de slaap mijn
 635 door zorgen gekweld lichaam. Daar stond in den droom diezelfde eik mij voor de oogen, dragend nog evenveel takken en evenzoo vele mieren aan zijne takken; en evenzoo trillend en bevend (als toen), scheen hij de graankorrels torschende mierenschaar neêr te strooien op het daaronder liggende veld: en plotseling scheen die schare te groeien en, al grooter en grooter wordend, zich van
 640 den grond op te heffen en met opgerichten romp recht op te staan; hun dunne en talrijke pooten en donkerzwarte kleur schenen zij te verliezen en hun lichaam te veranderen in een menschelijke gestalte.

Toen week plotseling van mij de slaap en, wakker ge-

¹⁾ Te Dodona, in Epirus, de oudste orakelplaats van Juppiter, stond een heilige eik, uit wier ruischen men voorspellingen deed en die, volgens de sage, ook zelf in hoorbare taal de toekomst voorspelde.

²⁾ Uit dankbaarheid en eerbied, vgl. 3, 24.

worden, sloeg ik verder geen acht op mijn droomgezicht en klaagde en jammerde, dat bij de hemelgoden niet de minste hulp was te vinden. Doch eensklaps ontstond er
 645 een ontzaglijk gedruisch in mijn woning en ik verbeeldde mij menschenstemmen te hooren, waaraan ik zoolang reeds ontwend was. En terwijl ik nog vermoedde, dat ook dit slechts een droombeeld was, komt eensklaps Telamon haastig aanloopen, rukt de vleugeldeuren open en sprak: „Vader! nu zult ge iets zien, wat haast niet te hopen of te gelooven is: kom spoedig naar buiten!” Ik treed naar buiten: en juist zóó als ik in mijn droomgezicht mij ver-
 650 beeld had mannen te zien, zóó zie ik ze daar werkelijk in dezelfde rij en volgorde staan en herken ze onmiddellijk; aanstonds komen zij op mij toe en begroeten mij als hun koning. Terstond breng ik Juppiter het beloofde offer en verdeel de stad en de akkers, beroofd van hun vroegere bebouwers, onder de nieuw geschapen bevolking: en ik geef hun den naam Myrmidonen ¹⁾ en duid zóó door hun
 655 naam hun oorsprong aan. Zelf hebt gij de mannen gezien; de gewoonten en aard, die zij vroeger hadden, hebben ze ook nu nog: 't is een spaarzaam volk en gehard tegen moeiten en arbeid, vasthoudend wat het eens heeft verworven en het verworvene zorgvuldig bewarend. Gelijk in leeftijd en moed, zullen zij u volgen ten krijg, zoodra de Noordoostenwind, die u gelukkig hierheen bracht (de
 660 Noordoostenwind toch had hem daarheen gevoerd), veranderd zal zijn in een Zuidwestenwind ²⁾.”

vs. 661—863: Cephalus en Procris.

Met dergelijke en andere gesprekken brachten zij den langen dag door. Het laatste deel van den dag werd aan

¹⁾ d. i. uit mieren ontstaan volk.

²⁾ Aegina ligt ten Z. W. van Athene.

den maaltijd gewijd en de nacht aan den slaap. Reeds had de gouden zon haar stralend licht weêr boven de kim verheven, toen nog steeds de Noordoostenwind woei en het schip, reeds gereed tot den terugkeer, het uitzeilen
 665 belette. Thans ¹⁾ gaan Pallas' zonen ²⁾ den in leeftijd ouderen Cephalus bezoeken en vervolgens leggen Cephalus en Pallas' zonen te samen een bezoek af bij den koning. Maar nog hield een diepe slaap den koning in zijn boeien gevangen. Toen ontving hen op den drempel Phocus, Aeacus' zoon: want Telamon en zijn andere broeder ³⁾ waren juist bezig mannen uit te kiezen voor den krijg.
 670 Phocus voert nu de nazaten van Cecrops ⁴⁾ naar het prachtige binnenvetrek en zet te samen met hen zich daar neêr. Daar ziet Phocus toevallig, dat Aeolus' kleinzoon ⁵⁾ in zijn hand een werpspies draagt, van onbekend hout vervaardigd en voorzien met een gouden punt. Toen, na eerst in een tusschengesprek enkele woorden te hebben gezegd, sprak Phocus eindelijk: „Ik hen een liefhebber
 675 van wouden en van het dooden van 't wild: van welken boom echter die speerschacht afgehouden is, die ge daar in de hand houdt, daarover sta ik reeds lang in twijfel. Wanneer het althans een esch is geweest, zou hij bruingeel van kleur zijn; was het een kornoeljeboom, dan zouden er knoesten in zijn. Van welk hout hij is, weet

¹⁾ Dr. Hartman teekent hierbij aan:

Een officieel morgenbezoek naar Romeinsch gebruik. De twee jongere Atheensche gezanten, Clytus en Butes, gaan hun opwachting maken bij hun ouderen medegezant Cephalus, dan gaan alle drie naar de morgenreceptie van koning Aeacus.

²⁾ Zie vs. 500.

³⁾ Peleus, zie vs. 476 vlg.

⁴⁾ d. i. de Atheners (Cephalus, Clytus en Butes); vgl. ook bij vs. 486.

⁵⁾ Cephalus, zie 6, 681.

ik niet. Maar nooit hebben mijn oogen een werp spies,
680 schooner dan die gij daar hebt, gezien."

Daarop antwoordde hem de eene der Actaeische ¹⁾ broeders en sprak: „Nog meer zult ge u verbazen over het nut, dat hij aanbrengt, en dat grooter is dan het schijnt. Hij treft alles, waarop hij mikt en geen toeval bestuurt hem, wanneer hij eenmaal geworpen is en met bloed bevlekt vliegt hij terug, zonder dat iemand hem terughaaft."

685 Toen vraagt de jeugdige kleinzoon van Nereus ²⁾ eerst recht, nieuwsgierig, naar alles: waarom en van waar die speer hem geschonken was en wie de gever was van zulk een kostbaar geschenk.

Toen verhaalt hem Cephalus dat, waarnaar hij vraagt en, door smart over 't verlies van zijn gade ³⁾ getroffen, spreekt hij, terwijl de tranen hem in de oogen springen, aldus:

„Deze werp spies, o zoon van een Godin ⁴⁾! (Wie zou het kunnen gelooven?) doet mij weenen en zal dat nog
690 lang doen, als het noodlot mij een lang leven vergunt. Dit wapen heeft mij met mijn dierbare gade in 't ongeluk gestort: o, hadde ik toch nooit dit geschenk ontvangen! Procris was de zuster van de geschaakte Orithyia ⁵⁾, als soms de naam Orithyia u meer ter oore is gekomen: doch
695 als ge de schoonheid en den aard van beiden met elkaâr wilt vergelijken, dan was Procris het meer waard te worden geschaakt. Haar vader Erechtheus ⁶⁾ verbond haar aan

¹⁾ d. i. Atheensche (vgl. bij 2, 270); dus Clytus of Butes.

²⁾ d. i. Phocus, want Phocus' moeder was Psamathe, een dochter van den zeegod Nereus.

³⁾ Procris.

⁴⁾ Zie bij vs. 685.

⁵⁾ Vgl. 6, 675—721.

⁶⁾ Vgl. 6, 679—682.

*Cephalus want dat
hijde werp spies nooit
ontvangen heeft* 18

mij door het huwelijk en ook de liefde verbond haar aan mij. En niet alleen heette ik gelukkig, maar ik was het ook. Doch dat behaagde, helaas! niet alzo den Goden, want anders zou ik misschien ook nu nog gelukkig zijn.

't Was in den loop der tweede maand na ons huwelijks-
 700 feest, toen mij, terwijl ik bezig was netten te spannen voor de hoorndragende herten, van den hoogsten top van den steeds bloeienden Hymettus ¹⁾, 's morgens vroeg na 't wijken der duisternis, de goudgele Aurora zag en tegen mijn wil mij ontvoerde. 't Zij, met genadig verlof der Godin, mij vergund de volle waarheid u te verhalen. Moge zij ook bekoorlijk en schoon zijn door haar rozig
 705 gelaat, moge zij al de grenzen tusschen dag en nacht beheerschen, moge al nectarvocht haar voeden (mij liet dat alles koud) — ik beminde Procris; Procris leefde in mijn hart, Procris' naam was steeds op mijn lippen. Zoo verhaalde ik dan ook der Godin van ons huwelijksfeest, onze jonge echtelijke liefde, ons pas gesloten huwelijk en het eerste verbond van onze thans eenzame echtelijke sponde.
 710 Toen werd de Godin (door mijn woorden) geroerd en zij sprak: „Staak, ondankbare! uw klachten: houd voortaan uw Procris! doch, wanneer mijn geest eenigszins de toekomst voorzien kan, dan zult ge eens wenschen, dat ge haar nooit (tot vrouw) had gehad!” en met die woorden zond zij, vertoornd, mij naar Procris terug.

Terwijl ik terugkeer en bij mij zelf over de woorden der Godin nadenk, kwam gaandeweg de (heimelijke) vrees bij mij op, dat mijn gade de plichten van 't huwelijk niet
 715 naar behooren in acht had genomen. Haar schoone gestalte en bloeiende leeftijd noopten mij aan echtbreuk te gelooven: maar haar (eerbare) zeden en aard beletten mij

¹⁾ Berg in Attica, beroemd door zijn honing.

het te gelooven. Maar toch — ik was afwezig geweest; maar ook zij, van wie ik thans terugkeerde, had een voorbeeld gegeven van echtbreuk ¹⁾); doch wij, minnenden, zijn voor alles bevreesd. Ik besluit te zoeken en te streven naar wat mij smart zou berokkenen en door middel van geschenken haar kuische huwelijksrouw tot ontrouw te
 720 verleiden. Aurora begunstigde deze mijn vrees en zij verandert (ik geloof het te hebben opgemerkt) mijne gestalte.

Onherkenbaar kom ik in het aan Pallas gewijde Athene en treed mijn huis binnen. In het huis was geen spoor van schuldigen misslag te vinden, maar het vertoonde (integendeel) alle kenmerken van kuischheid en ieder was in angst en zorg over den ontvoerden meester en heer.

725 Met moeite had ik eindelijk door duizend listen mij toegang verschaft tot Erechtheus' dochter ²⁾), doch — zoodra ik haar zag, verstomde ik en had bijna de wèl overdachte beproeving van haar trouw achterwege gelaten. Met moeite kon ik mij weêrhouden, haar de waarheid te bekennen; met moeite haar, zooals het betaamd had, te kussen. Droevig zat zij daar neêr (maar toch kan geen vrouw
 730 schooner zijn, dan zij in haar droefheid het was!) en zij gloeide van smachtend verlangen naar heur haar ontrukten gade. Oordeel gij zelf, Phocus! welk een bekoorlijke schoonheid zij wel bezat, wie zelfs droefheid en smart zóó schoon stond. Waartoe zal 'k u verhalen, hoe dikwijls haar kuische zeden mijn pogingen tot verleiding hebben afgewezen? Hoe dikwijls zij sprak: „Voor één slechts bewaar ik mijn
 735 liefde en trouw; waar hij ook is, voor hem alleen bewaar ik 't genot en de vreugd van mijn liefde!” Wien, die gezond is van geest en verstand, zou die proef van haar

¹⁾ Aurora was gehuwd met Tithonus.

²⁾ d. i. Procris, vgl. 6, 677—682.

trouw niet groot en voldoende genoeg zijn geweest? Doch ik was er niet mede tevreden, en ik zoek mij zelven het hart (met leed en jammer) te wonden, totdat ik haar eindelijk schatten voor één nacht beloof: en door steeds die geschenken te vermeerderen, dwong ik haar eindelijk te wankelen. Toen riep ik uit: „Thans is uw schuld bewezen! ik, die tot mijn ongeluk mij voordeed als echtbreker, ben uw ware echtgenoot. Trouwelooze! door mijn eigen getuigenis wordt gij van schuld overtuigd!” Geen enkel woord sprak zij daarop. Slechts door stille schaamte gebogen, ontvlood zij het huis vol listen en lagen en ook mij, haar slechten gade: en uit haat tegen mij tevens 't gansche mannengeslacht hatend, zwierf zij rond over de 745 bergen, zich wijdend aan 't jachtvermaak van Diana.

Toen drong mij, eenzaam en verlaten man, een nog heftiger minnevuur door merg en gebeente. Ik smeekte om vergeving en bekende haar, dat ik misdadig gehandeld had en dat ook ik door geschenken voor een gelijke schuld had kunnen bezwijken, als zulke rijke geschenken mij 750 werden geboden. Na deze bekentenis en nadat zij haar beleedigd schaamtegevoel had gewroken, schenkt zij mij haar liefde terug en eendrachtig doorleeft zij met mij gelukkige jaren. Bovendien geeft zij, als ware zij zelve een te klein geschenk, mij een hond ten geschenke, van welke de Cynthische Godin ¹⁾, toen deze hem haar gaf, zeide: „Allen zal hij overtreffen in 't loopen.” Tevens schenkt 755 ze mij ook de werpspies, die ik hier, zooals gij ziet, in de hand draag. Verlangt gij te weten, welk geluk en ongeluk dit tweede geschenk met zich bracht, luister dan toe. Gij zult verbaasd staan over het ongewone van dat wonderbaarlijke feit.

¹⁾ Diana, vgl. bij 2, 465.

Laius' zoon ¹⁾ had het raadsel (der Sphinx), door het vernuft van vroegere menschen niet begrepen, opgelost en de raadselachtige Sphinx, niet meer gedachtig aan hare raadselachtige woorden, lag neêrgestort in den afgrond. Doch weldra werd een tweede verderfelijk roofdier ²⁾ losgelaten tegen het Aonische ³⁾ Thebe en vele landlieden beefden en sidderden, door hun eigen ondergang en dien van hun vee, voor het wilde dier. Toen kwamen wij, jonge mannen uit de naburige landstreek ⁴⁾, en omsingelden van alle kanten het wijde veld. Doch het wilde dier sprong vlug, met lichten sprong, over alle strikken en over de hoogst gespannen netten heen. Toen werden de honden ontkoppeld, doch het dier ontkwam allen, die hem nazaten en ontweek hen even snel als een vlugge vogel. Daarop verlangt men eenstemmig van mij mijn Laelaps ⁵⁾: dat was de naam van den mij geschonken hond. Reeds lang worstelt hij om zich van den riem, die hem vasthoudt, te ontdoen en spant en rekt hem met zijn hals. Nauwelijks nog was hij losgelaten, of we konden reeds niet meer bespeuren waar hij was. Het zand was nog warm van zijn voetsporen, doch hij zelf was reeds uit onze oogen verdwenen. Niet sneller dan hij vliegt een speer voort, noch looden kogels, voortgeslingerd uit den gezwaaiden slinger-

¹⁾ Oedipus; hij bevrijdde Thebe van de Sphinx, een monster, half maagd, half leeuw, dat de voorbijgangers doodde, wanneer zij het raadsel: „Wat is 's morgens viervoetig, 's middags tweervoetig en 's avonds driervoetig?" niet konden oplossen. Oedipus vond in het woord „mensch" de oplossing, waarop de Sphinx zich in een afgrond stortte en Oedipus door de dankbare Thebanen tot hun koning verkozen werd.

²⁾ Een vos van het gebergte Teumessus bij Thebe.

³⁾ De Aoniërs waren de oudste bewoners van Boeotië.

⁴⁾ Boeotië grenst nl. aan Attica.

⁵⁾ Laelaps = orkaan, stormwind.

riem, noch schiet de lichte pijl sneller voort van een Gortynischen ¹⁾ boog.

Een heuvel met hoogen top verhief zich midden in 't omliggende veld: dien beklim ik ijlings en geniet van daar het schouwspel van dien wonderbaren wedloop, waarbij men nu eens het wilde dier bijna gepakt zag, dan weêr
780 het juist aan een wondenden beet zag ontsnappen. En niet in een rechte lijn en in de wijde verte vluchtte het, listig en sluw, voort, maar het verschalkt telkens den (reeds toehappenden) bek van den hem nazettenden hond en beschrijft telkens een kring, opdat zijn vijand niet op de gewone manier op hem losstormen kon. Deze zit hem dicht op de hielen en achtervolgt hem, die even snel voortrent als gene en, op het punt hem te pakken, pakt hij hem toch niet en bijt telkens weêr te vergeefs in de
785 lucht. Toen nam ik de hulp van mijn werpspies te baat. En terwijl mijn hand die zwaait en ik mijn vingers door den werpriem wil steken, wendde ik een oogenblik mijne oogen af: en nauwelijks had ik ze op nieuw weêr daarheen gewend of ik zie, o wonder! midden op het veld twee steenen beelden. Het eene zou men meenen dat vluchtte, terwijl het andere het haast scheen te pakken.
790 Blijkbaar wilde de Godheid, dat beiden onoverwinnelijk in den wedloop zouden zijn, als ten minste een God er bij tegenwoordig geweest is."

Tot hiertoe sprak Cephalus en zweeg toen. „Maar wat voor schuld draagt dan toch de werpspies?” sprak daarop Phocus. Toen verhaalt Cephalus op de volgende wijze hem, wat de schuld was van de werpspies:

„Vreugde en genot, Phocus! zijn vaak het begin van
795 droefheid en smart. Doch eerst zal ik u mijn vreugde en

¹⁾ d. i. Cretensisch (Gortyna, stad op Creta).

genot verhalen. Met welbehagen denk ik nog, Aecus' zoon! aan den zaligen tijd, toen ik, zooals 't ook behoorde, jaren lang gelukkig was door mijn gade en zij gelukkig was door haar echtgenoot. Wederzijdsche zorg en echtelijke liefde koesterden wij beiden voor elkander. En zij zou zelfs een huwelijk met Juppiter niet stellen boven mijn liefde en voor mij bestond er geen vrouw, die mij kon
 800 boeien, zelfs niet al ware Venus zelve verschenen: een even krachtig minnevuur brandde in ons beider borst.

Zoodra de zon, als gewoonlijk, met haar eerste stralen de bergtoppen bescheen, placht ik, met jeugdig vuur, in de wouden ter jacht te gaan: en ik duldde niet, dat die-
 805 naren of paarden of honden, scherp van reuk, of geknootte netten dan mij vergezelden: door mijn werpspies alleen was ik veilig. Maar wanneer mijn hand verzadigd was van het dooden van 't wild, zocht ik de koelte en de schaduw weér op en 't zachte koeltje, dat uit de koele dalen omhoog woei. 't Zachte koeltje werd steeds door mij, te midden
 810 der hitte, gezocht: op 't koeltje wachtte ik steeds: dat was mijn rust na den arbeid. „Koeltje” (want ik herinner 't mij nog), „kom toch!” zóó placht ik telkens te spreken, „en help mij en nestel u, mij zoo lief en welkom, aan mijn boezem: en verlicht, zooals ge steeds doet, de hitte, waarvan ik gloei!” Misschien voegde ik -- zóó verlokte mij mijn noodlot -- er nog wel meer liefkozende woordjes
 815 aan toe en placht ik te zeggen: „Gij, mijn grootste vreugde en genot! gij maakt, dat ik behagen schep in de wouden en in eenzame plekjes; en uw adem wordt steeds door mijn mond gretig opgevangen!”

Iemand, ik weet niet wie, leende toen zijn daardoor misleid oor aan die dubbelzinnige woorden en meende, dat
 820 de zóó dikwijls aangeroepen naam „Koeltje” de naam was van eene Nimf; en hij geloofde, dat het een Nimf

was, die door mij werd bemind. Aanstonds gaat toen die onbezonnen aangever van een verzonnen echtbreuk naar Procris en met fluistrende tong verhaalt hij haar, wat hij gehoord had. Nu is de liefde een lichtgeloovig iets. Door plotselinge smart overmand, zonk zij, zoodra 't haar ver-
 825 haald werd, onmachtig ineen en, na een langen tijd weer tot bewustzijn gekomen, noemde zij zich een ongelukskind en klaagde en jammerde over de (geschonden) trouw en, verontwaardigd over die ijdele beschuldiging, vreesde zij, wat niets beteekende, vreesde zij een naam zonder lichaam en de ongelukkige treurt als over een bijzit van vleesch
 830 en bloed. Vaak echter twijfelt de rampzalige nog en hoopt, dat ze zich vergist en zij weigert geloof te slaan aan het bericht en den misslag van haar echtgenoot wil zij niet veroordeelen, vóór zij met eigen oogen haar heeft gezien.

Zoodra het licht van den volgenden dageraad den nacht had verdreven, ga ik naar buiten en begeef mij naar het woud en de bosschen doorkruisend, riep ik uit: „Kom
 835 tot mij, koeltje! en verkwik mijn afgematte leden!” en plotseling verbeeldde ik mij, te midden mijner woorden, een zucht te hooren: toch riep ik: „Kom, liefste!” Toen nu in 't afgevallen gebladerte weêr een licht gedruisch zich liet hooren, meende ik, dat het een stuk wild was en wierp ik mijn snelvliegende werpspies.

840 Procris was het! en midden in de borst gewond, riep zij: „wee mij!” Zoodra ik de stem van mijn trouwe gade hoorde, ijde ik haastig, buiten bezinning, op het geluid van haar stem toe. Daar vind ik haar zieltogend, het kleed met bloed besproeid en bezoedeld, terwijl ze — wee mij, rampzalige! — haar eigen geschenk aan mij uit de
 845 wonde trok. Haastig beur ik haar lichaam, mij dierbaarder dan het mijne, zacht met mijn armen op en, mij het kleed

van de borst vaneenrijtend, verbind ik de vreeslijke wonde en tracht ik het bloed te stelpen en ik smeeek haar, dat zij mij, misdadige booswicht, niet door haar dood eenzaam achter zou laten.

Zij, reeds van krachten beroofd en reeds stervend, dwong
 850 zich nog deze weinige woorden te spreken: „Bij onzen echtlijken bond, bij de Goden, de hemelsche en ach! bij de mijne ¹⁾, bij alles, waarin ik u soms eenigen dienst heb bewezen en bij de oorzaak van mijn' dood, mijne liefde, die ook nu nog, nu ik sterf, voort blijft duren, smeeek ik deemoedig u dit: Laat Aura ²⁾ niet mijn plaats als gade in onze echtlijke woning vervangen!”

855 Zóó sprak zij en toen eerst bemerkte ik, dat het een vergissing was in den naam en ik toonde haar aanstonds dit aan. Doch wat hielp het mij nog, dat ik 't haar aantoonde? Zij zinkt neêr en haar luttele krachten vloten heen met haar bloed. En zoolang ze nog iets kon zien, richt ze haar blikken naar mij en ademt ze aan mijn borst en op mijne lippen haar rampzalig leven uit. Doch met
 860 opgeruimd gelaat en kalm ³⁾ schijnt zij te sterven.”

Weenend verhaalt de held dit aan zijn weenende toehoorders. Doch zie! daar treedt Aeacus binnen met zijn beide zonen ⁴⁾ en de pas geworven krijgslieden, welke, toegerust met krachtige wapens, thans Cephalus van hem ontvangt.”

¹⁾ d. i. bij de Goden der Onderwereld, wier prooi zij spoedig zal worden.

²⁾ Aura = het (door Cephalus aangeroepen) koeltje.

³⁾ Nu zij niet meer voor Aura behoeft te vreezen.

⁴⁾ Telamon en Peleus, vgl. bij vs. 494.

ACHTSTE BOEK.

vs. 1—151: Scylla.

Reeds deed Lucifer ¹⁾ den helderen dag aanbreken en joeg hij den nacht op de vlucht, toen de Noordoostenwind ging liggen en vochtige wolken zich aan den hemel verhieven. Een zachte Zuidwestenwind ²⁾ schenkt thans aan de zonen van Aeacus ³⁾ en aan Cephalus op hun terugkeer een gunstige vaart: op voorspoedige wijze daardoor 5 voortgestuwd, bereikten zij toen, nog eerder dan zij 't verwachtten, de gewenschte haven.

Intusschen verwoest Minos het Lelegeïsche kustland ⁴⁾ en beproeft vooraf de krachten van zijn strijdmacht op de stad van Alcathoüs ⁵⁾, waarover thans Nisus ⁶⁾ heerschte, op wiens kruin, te midden zijner eerwaardige grijze lokken, een glanzend-purperkleurig haar groeide, als onmisbaar 10 onderpand ⁷⁾ voor het behoud van zijn machtig rijk.

Reeds verhieven ten zesden male zich opnieuw de horens

¹⁾ d. i. de Morgenster, vgl. bij 2, 114.

²⁾ Vgl. 7, 659—644.

³⁾ Telamon en Peleus, vgl. 7, 476.

⁴⁾ d. i. Megara, zie bij 7, 443.

⁵⁾ Stichter van Megara, zie bij 7, 443.

⁶⁾ Koning van Megara, broeder van Aegeus en vader van Scylla.

⁷⁾ Aan dit haar hing Nisus' leven en het behoud van zijn rijk.

der opkomende maan en nog steeds was de krijgskans onzeker en vloog de Zegegodin reeds langen tijd met weifelende wieken tusschen beide strijdende partijen rond.

Nu was er een koninklijke toren dicht bij de klankgevende muren gebouwd, waarop eens, naar men verhaalt, 15 Latona's zoon ¹⁾ zijn met goud versierde lier had nedergelegd: en sedert was de klank (van dat speeltuig) in de steenen achtergebleven. Dikwijls placht de dochter van Nisus dien toren te bestijgen en, ten tijde toen er nog vrede was, door het werpen met kleine steentjes toonen en klanken aan die muursteen te ontlokken. Ook, toen 20 het oorlog was, placht zij vaak van af dien toren den strijd van den ruwen krijg te aanschouwen. En zoo kende zij, door den langen duur van den oorlog, reeds ook de namen der vorstlijke aanvoerders en hun wapenen, rossen, kleederdracht en hun Cydonische ²⁾ pijlkokers. Doch boven alle anderen kende zij, meer nog dan 't haar betaamde hem te kennen, de gestalte van den opperaanvoerder, den zoon van Europa ³⁾. Volgens haar oordeel was Minos, 25 't zij hij zijn hoofd in den met den vederbos prijken helm had verborgen, schoon met dien helm op het hoofd: 't zij hij het van koper flikkerende schild ter hand had genomen, was, volgens haar, dat schild hem een sieraad. Had hij met gestrekten arm zijn buigzame speer geslingerd, dan prees de maagd zijn bedrevenheid en zijn forsche 30 krachten. Had hij, na den pijl er op te hebben gelegd, zijn langgebogen boog gekromd, dan zwoer ze, dat in die houding Apollo steeds stond, als hij zijn pijlen ter hand nam. Wanneer hij echter den koperen helm afgezet en

¹⁾ Apollo.

²⁾ = Cretensisch (Cydonia, stad op Creta).

³⁾ Minos.

zich het hoofd ontbloot had en hij, in een purperen gewaad gehuld, op den met geborduurd dekkleed versierden rug van zijn schimmel zat en den schuimenden bek van het ros beteugelde, dan was Nisus' maagdelijke dochter ¹⁾ 35 nauwelijks meer zich zelf en nauwelijks meer haar gezond verstand meester. Gelukkig noemde zij dan de werpspies, die hij aanraakte, gelukkig de teugels, die hij in de hand hield. Dan voelde zij lust om, als 't haar maar vrij stond, haar maagdelijke schreden te richten midden door de schare der vijanden; dan voelde zij lust boven van den toren in 40 het Gnosische ²⁾ legerkamp neêr te springen of de met koper beslagen poort voor den vijand te ontsluiten of te doen, wat anders Minos maar wilde.

Eens, toen zij daar zat te kijken naar de wit blinkende tenten van den Dictaeischen ³⁾ Vorst, sprak zij: „'k Sta in twijfel, of ik mij moet verheugen dan wel er over bedroeven, dat die bejammerenswaardige krijg wordt gevoerd: 45 mij smart het, dat Minos de vijand is van mij, die hem bemin. Maar als die krijg er niet was, zou ik nooit hem hebben leeren kennen! Toch zou hij mij als gijzelaar kunnen aannemen en zoo den krijg kunnen eindigen: mij zou hij dan tot gezellin, mij tot onderpand van den vrede bezitten. Als zij, die u baarde, o schoonste der helden! zoo schoon is geweest, als gij zelve het zijt, dan is met 50 recht een God ⁴⁾ in liefde voor haar ontbrand geweest. O, driewerf gelukkig zou ik zijn, als ik, op vleugels het luchtruim doorzwevend, het legerkamp van den Gnosischen ⁵⁾ Vorst binnen kon treden; dan zou ik hem mij

1) Scylla.

2) = Cretensisch (Gnosus, stad op Creta).

3) = Cretensisch (Dicte, berg op Creta).

4) Bedoeld wordt Juppiter, bij Europa vader van Minos.

5) Zie bij vs. 40.

zelve en mijn minnevuur bekend maken en hem vragen,
 voor welke huwelijksgift hij wilde dat ik mij liet koopen:
 slechts de burcht en stad van mijn vader zou hij niet
 55 mogen eischen. Want liever moge het gehoopte huwelijk
 niet doorgaan, dan dat ik door verraad verkrijg wat ik
 wensch. Hoewel — de genade van een genadigen over-
 winnaar voor velen dikwijls de nederlaag tot een voordeel
 en redding gemaakt heeft. Zeker, hij voert een rechtvaar-
 digen oorlog ten wraak voor den dood van zijn' zoon ¹⁾
 en hij is sterk door het recht, dat aan zijn zijde staat en door
 de wapens, die zijn goed recht beschermen: en wij zullen,
 60 geloof ik, overwonnen worden. Doch als onze stad zulk
 een lot wacht, waarom zal dan zijn krijgsmacht — en niet
 mijn liefde, voor hem deze poorten ontsluiten? Beter kan
 hij, zonder bloedbad en langer dralen en zonder opoffering
 van eigen bloed, overwinnen. Want inderdaad vrees ik,
 dat iemand uw borst, Minos! zonder het te weten, zal
 65 wonden — wie toch zou zóó wreed en hardvochtig zijn,
 dat hij, met voordacht, zijn meedoogenlooze speer tegen u
 zou durven richten? Mijn voornemen draagt mijn goed-
 keuring weg; en vast ben ik besloten mét mij zelve mijn
 vaderland als bruidschat aan hem over te leveren en zóó
 een einde te maken aan den krijg. Maar de wil alleen is
 niet genoeg! Een wacht bewaakt de toegangen en mijn
 70 vader heeft de sleutels van de poort. Voor hem alleen
 ben ik, ongelukkige! bevreesd, hij alleen vertraagt de
 vervulling van mijne wenschen. O, gaven de Goden, dat
 ik geen vader had! Doch ieder is voorzeker zijn eigen
 God en de Godin van het Geluk verzet zich tegen ge-
 beden zonder daden. Een andere vrouw, door zoo groote
 75 liefde ontvlamd, zou reeds lang, al wat haar liefde in den

¹⁾ Vgl. 7, 456 vlg.

weg stond, met vreugde hebben vernietigd. En waarom zou eenige andere vrouw hierin sterker zijn dan ik? Ik zou het zelfs wagen midden door vuur en zwaarden te gaan! en toch is hierbij geen vuur of zwaarden noodig; noodig heb ik de haarlok van mijnen vader. Die is mij kostbaarder dan goud, dat purperen haar zal mij gelukkig
80 maken en mij mijn wensch doen verkrijgen!"

Terwijl zij zóó sprak, viel intusschen de nacht, de machtigste voedster der zorgen, en met de duisternis nam haar stoutmoedigheid toe. De eerste rust heerschte thans overal, waarin de slaap de gemoederen, afgemat door de zorgen van den dag, overmeestert. Zwijgend treedt zij toen het
85 slaapvertrek van haar vader binnen, en — o, gruwel! de dochter berooft haar vader van de haarlok, waar diens leven van afhing, en, na zich meester te hebben gemaakt van dien snooden buit (voert zij den buit van haar misdaad met zich en de poort uitgaande), komt zij midden door de vijanden heen — zóó groot is haar vertrouwen op haar verdienste — bij den koning. Tot dezen, verbaasd en ontsteld (over haar komst), sprak zij toen:

90 „De liefde was het, die mij deze daad aanried. Ik, Scylla, de koninklijke dochter van Nisus! geef u hierbij mijn vaderland en mijn eigen te huis over. Belooning verlang ik niet, dan alleen u zelve. Neem van mij dit onderpand mijner liefde, dit purperen haar. En weet, dat ik thans niet alleen u dit haar, maar daarmede ook het leven mijns vaders in handen geef!" en bij die woorden reikte zij hem
95 het misdadig geschenk toe. Doch Minos deinsde terug voor het hem toegereikte geschenk en, ontzet door de gedachte aan die ongehoorde daad, antwoordde hij: „Mogen de Goden u, schande van onze eeuw! uit hun wereld verstooten! en moge de aarde zoowel als de zee u worden ontzegd. Ik althans zal niet dulden, dat Creta, 't geboorte-

100 land van Juppiter, dat mijn land is, ooit door zulk een monster worde betreden!"

Zóó sprak hij en nadat hij, als hoogst rechtvaardig wetgever, zijn gevangen genomen vijanden wetten had opgelegd, beval hij de kabels der vloot los te maken en de met koper beslagen schepen met roeiers te bemannen.

Doch toen Scylla zag, dat de in zee getrokken schepen
105 reeds voortzeilden en dat de Vorst haar geen belooning schonk voor haar misdaad, ontstak zij, na nutteloos smeekbeden te hebben verspild, in heftigen toorn en, hare handen uitstreckende, riep zij, met loshangende haren, in razende woede uit:

„Waar ijlt ge heen, terwijl ge uw weldoenster achterlaat, gij, wien ik hooger stelde dan mijn vaderland en hooger
110 ook dan mijn vader? Waar ijlt ge heen, hardvochtige wreedaard? Uw overwinning is én mijn misdaad én mijn verdienste. Heeft dan 't u gegeven geschenk u niet bewogen, noch mijne liefde, noch het feit, dat al mijne hoop op u is gevestigd? Want waarheen zal ik, verlatene, terugkeeren? Naar mijn vaderland? Overwonnen ligt het machteloos neêr. Doch neem aan, dat het nog bestond:
115 door mijn verraad is het thans voor mij gesloten. Naar mijn vader? Wiens leven ik u heb geschonken? Mijn medeburgers haten mij, zooals ik ook verdiend heb; onze naburen ijzen van het voorbeeld, dat ik gaf. De gansche wereld heb ik voor mij ontoegankelijk gemaakt, opdat Creta alleen voor mij nog open zou staan. Als gij mij ook tot dat land den toegang ontzegt en mij, o ondankbare!
120 bare! verlaat, dan is zéker Europa uw moeder niet, maar de ongastvrije Syrtis ¹⁾ of een Armenische tiggerin of de

¹⁾ Een der beide gevaarlijke zandbanken aan de Noordkust van Africa.

door den Zuidenwind opgezweept Charybdis ¹⁾. Ook zijt ge zeker geen zoon van Juppiter, noch is uw moeder ooit door het bedriegelijke schijnbeeld van een stier verlokt en verleid ²⁾; dat is een onwaar verhaal van uw afkomst: 125 die u verwekte, was een echte, woeste stier, die voor geen enkele jonge koe ooit tochtig werd. O vader Nisus! straf mij! Verheug u, pas door mij verraden vaderstad! over mijn ongeluk! Want, ik beken het, ik heb den dood verdiend. Laat echter een van hen die ik, gewetenlooze vrouw! in 't ongeluk gestort heb, mij dooden. Waarom straft gij mijn misdaad, die door mijn misdaad hebt over- 130 wonnen? Deze misdaad tegen mijn vaderland en tegen mijn vader, kan een weldaad voor u zijn. Met recht is zij ³⁾ u, als echtgenoot, waardig, die, als echtbreekster den norschen stier door een houten koe ⁴⁾ bedroog en een tweevormige vrucht in haar schoot droeg. Doch dringen mijn woorden wel door tot uw oor? Of voeren, ondank- 135 bare! de winden mijn woorden te vergeefs, tegelijk met uw schepen, met zich meê? Nu is het niet meer te verwonderen, dat Pasiphaé een stier hooger stelde dan u: gij waart nog woester en ruwer dan deze. Wee mij, ongelukkige! hij beveelt (zijne makkers) zich te haasten en reeds bruisen de golven, door de riemen doorkliefd: wee! hij verwijdert zich steeds verder van mij en mijn land. Toch 140 baat het u niets, gij, die zonder reden mijn verdiensten vergeet! Ook tegen uw wil zal ik u volgen en, aan uw

¹⁾ Zie bij 7, 63.

²⁾ Vgl. vs. 50 en 2, 833—875

³⁾ Pasiphaé.

⁴⁾ In onnatuurlijke liefde tot een stier ontvlamd, verborg Pasiphaé zich in een houten koe en baarde zij den Minotaurus, een monster, half stier, half mensch.

gebogen achtersteven mij vastklemmend, over de wijde zee mij laten meësleden."

Nauwelijks had zij aldus gesproken, of zij springt in de golven en, terwijl de hartstocht haar krachten verleende, volgt zij het schip en klemt, als een gehate gezellin, zich vast aan het Gnosische ¹⁾ vaartuig.

145 Zoodra haar vader haar zag — want reeds zweefde hij hoog in de lucht, daar hij pas een zeeadelaar met bruin-gele vleugels geworden was — vloog hij toe, om haar, terwijl zij daar (aan den achtersteven) hing, met zijn krommen snavel te verscheuren. Door schrik verlamd, liet zij den achtersteven los en een licht koeltje scheen haar in haar val tegen te houden, zoodat zij de golven niet aan-
150 raakte. Want, eensklaps was zij een en al vederen: en zóó in een gevederden vogel veranderd, heet zij voortaan „Ciris" ²⁾ en ontving dezen naam naar den afgesneden haarvlok (van haar vader).

vs. 152—173: Daedalus.

Zoodra nu Minos zijn schip verlaten en het Curetische ³⁾ land betreden had, offerde hij honderd stieren, aan Jupiter beloofd, en versierde hij de wanden van zijn paleis met den behaalden wapenbuit. Intusschen was de schande ⁴⁾ van zijn geslacht in wasdom toegenomen en kwam de afschuwelijke echtbreuk der moeder ⁵⁾ aan het licht door de ongewone gestalte van het tweevormig monster. Toen

¹⁾ = Cretensisch, zie vs. 40.

²⁾ Naam van zekeren zeevogel (in verband met een Gr. werkwoord dat „scheren, afsnijden," beteekent).

³⁾ Cureten zijn de oude bewoners van Creta.

⁴⁾ d. i. de Minotaurus, zie bij vs. 132.

⁵⁾ nl. van den Minotaurus: Pasiphaë.

besluit Minos deze schandvlek van zijn echtelijk bed te verwijderen en het monster op te sluiten in een duister gebouw met velerlei gangen ¹⁾. Daedalus ²⁾, hoogberoemd door zijn talent in de bouwkunst, sticht het gebouw, maakt
 160 alle merkteekens onkenbaar en lokt de oogen door verschillende omwegen in den kronkelenden doolhof. Evenals de Phrygische Maeander ³⁾ in heldere kronkelende golven dartelt en in weifelenden loop terug en dan weér voorwaarts stroomt en, zich zelf weér ontmoetend, de aanstroomende golven aanschouwt en hij nu eens naar zijn
 165 bron, dan weér naar de open zee zich wendend, zijn besluitelooze golven in onrustige beweging houdt: zoo legt Daedalus talrijke doolgangen aan in den doolhof. Nauwelijks kon hij zelf tot den ingang terugkeeren: zóó bedriegelijk was de inrichting van het gebouw.

Toen nu Minos de tweevormige stier- en jongelingsgestalte daarin had opgesloten en de derde bezending, om de negen jaren herhaald, het reeds tweemaal met
 170 Attisch bloed gevoede monster had verslagen ⁴⁾ en toen door de hulp der maagd ⁵⁾ de moeilijk terug te vinden ingang, door geen der vroegeren bereikt, door het weder opwinden van den draad, was gevonden:

¹⁾ Het zoogenaamde Labyrinth.

²⁾ Mythische beeldhouwer en bouwmeester van het Labyrinth.

³⁾ Vgl. bij 2, 246.

⁴⁾ Om de 9 jaar ging een bezending van 7 knapen en 7 meisjes naar Creta, om daar den Minotaurus als voedsel te worden voorgeworpen. Deze schatting had Minos den Atheners opgelegd wegens het dooden van zijn zoon Androgeos (7, 458); bij deze derde bezending sloot zich Theseus aan en doodde, op Creta aangekomen, aldaar den Minotaurus.

⁵⁾ d. i. Ariadne, Minos' dochter, die Theseus een draadkluwen verschaftte, met behulp waarvan hij den terugweg uit het Labyrinth, waarin hij den Minotaurus had verslagen, weér kon vinden.

vs. 174—182: Ariadne.

toen zeilde Aegeus' zoon ¹⁾, na Minos' dochter ²⁾ te hebben geschaakt, onmiddellijk naar Dia ³⁾ en liet wreedaardig
 175 zijne gezellin op de kust aldaar achter. Daar verhief Liber ⁴⁾ de verlaten en luid klagende en jammerende maagd tot zijn gade en verleende haar zijn hulp; en, opdat zij door een onvergankelijk sterrenbeeld zou worden verheerlijkt, nam hij haar de kroon van het hoofd en gaf die een plaats aan den hemel ⁵⁾. Snel vliegt deze door 't ijle luchtruim en, te midden van haar vaart, veranderen
 180 de edelgesteenten (der kroon) in schitterende sterren en, terwijl hun vorm bleef bestaan als die van een kroon, nemen zij aan den hemel de plaats in, die zich bevindt tusschen den Nixus genu en den Anguem tenens ⁶⁾.

vs. 183—235: Daedalus en Icarus.

Intusschen vatte Daedalus haat en afkeer op tegen Creta en tegen zijn langdurige ballingschap ⁷⁾ aldaar en hoewel door liefde tot zijn geboorteland aangegrepen, werd
 185 hij echter door de zee daarvan gescheiden. „Laat Minos”, sprak hij toen, „land en water maar ontoegankelijk maken voor mij, het luchtruim staat toch ten minste dan nog

1) Theseus.

2) Zie bij vs. 172.

3) d. i. het aan Bacchus gewijde eiland Naxos.

4) Bacchus.

5) De Kroon, een uit 9 sterren bestaand sterrenbeeld aan 't Noordelijk halfrond des hemels.

6) Nixus genu (de op de knie liggende) en Anguem tenens (de slangenhouder) zijn 2 sterrenbeelden.

7) Hij was nl. uit zijn vaderstad Athene verbannen, omdat hij zijn neef Perdix uit jalousie de métier had gedood, zie vs. 236—259.

voor mij open: daar door heen zal ik van hier gaan. Moge Minos al alles beheerschen, over 't luchtruim is hij geen meester."

Zóó sprak hij en hij richt zijn gedachten op een nog onbekende kunst en geeft der natuur nieuwe wetten. Hij legt namelijk slagpennen naast elkaâr op een rij, van de
 190 kleinste af beginnend, terwijl op den kleinere steeds een langere volgde, zoodat men zou meenen, dat zij als op de helling van een heuvel waren gegroeid. Zóó ontstaat soms de herdersfluit trapsgewijze uit ongelijke, telkens in grootte toenemende haverhalmen. Vervolgens bevestigde hij ze in 't midden met een draad en van onderen met was aan elkaâr en, na ze aldus aan een te hebben gevoegd, buigt hij ze in een kleine kromming, om zóó (de vleugels van)
 195 een echten vogel na te bootsen. Naast hem stond zijn jeugdige zoon Icarus, die, onbewust er van, dat hij met zijn eigen gevaar speelde, nu eens met van vreugde stralend gelaat de vederen, door 't fladderende koeltje opgewaaid, opving, dan weêr het goudgele was met zijn duim kneedde en zóó door zijn spel het wonderbaarlijke kunst-
 200 werk van zijn vader hinderde en belemmerde. Nadat nu de kunstenaar de laatste hand aan zijn voorgenomen werk had gelegd, bracht hij zijn eigen lichaam tusschen beide vleugels in evenwicht en zweefde hij in de bewogen lucht. Ook zijn zoon voorziet hij van vleugels en zegt, ten onder-richt, tot hem: „Icarus! ik raad u aan den middenweg te houden, opdat niet, als gij te laag vliegt, de golven der
 205 zee uw vleugels bezwaren en, als gij te hoog gaat, de zonnegod ze zengt. Vlieg in het midden van 't luchtruim. Ook raad ik u aan niet te zien naar Boótes ¹⁾ of naar

¹⁾ Zie bij 2, 176.

Helicé ¹⁾ of naar het getrokken zwaard van Oríon ²⁾: volg mij steeds op uw weg." Te gelijker tijd geeft hij hem onderricht in het vliegen en bevestigt de (hem nog) ongewone vleugels aan zijne schouders.

210 Doch te midden van dit werk en van zijn vermanende woorden werden de wangen des grijsaards door tranen bevochtigd en de handen van den vader beefden en sidderden en hij gaf zijn zoon kussen (helaas, voor het laatst!). Toen op zijn vleugels zich opheffend, vliegt hij vóór hem uit, vol angst en zorg om zijn metgezel, evenals een vogel, die haar teedere jongen uit het hooge nest (voor het eerst) in het luchtruim gebracht heeft: en hij spoort hem aan

215 hem te volgen en leert hem zijn schade brengende kunst, beweegt zelf zijne vleugels en ziet telkens om naar die van zijn zoon. Deze en gene, die met trillend hengelriet bezig is visschen te vangen of wel een herder, leunende op zijn staf of een ploeger, geleund op zijn ploegstaart, zagen met stomme verbazing naar beiden en hielden hen,

220 die daar het luchtruim konden doorklieven, voor Goden. Reeds lag 't aan Juno gewijde Samos ³⁾ (Delos en Paros lagen reeds verre achter hen) links van hen, en rechts lag Lebinthos en 't aan honing rijke Calymne: toen de jongeling behagen begon te scheppen in zijn stoutmoedige vlucht en zijn leidsman verliet en, meégesleept door be-

225 geerte naar 't hemelruim, hooger zijn weg nam. Doch de nabijheid der zengend heete zon maakte het geurige was, dat zijn slagpennen bijeenhield, week. Weldra was het

¹⁾ d. i. de Groote Beer.

²⁾ Oríon: een reusachtige jager in Boeotië, die als sterrenbeeld in de gestalte van een man met getrokken zwaard en een gordel van schitterende sterren aan den hemel geplaatst werd.

³⁾ De beschrijving van Daedalus' vlucht spot met alle geographie (Hartman).

was gesmolten en zwaait hij zijn naakte armen in 't rond en, zijn roeiende wieken missend, vangt hij geen lucht noch koeltje meer op. Zijn mond, den naam van zijn vader nog uitroepend, dompelt neêr in het donkerblauwe water, dat naar hem zijn naam ontving ¹⁾). Doch de rampzalige vader — reeds geen vader meer — riep uit: „Icarus! Icarus! waar zijt ge? waar moet ik u zoeken, Icarus?” en eensklaps zag hij op de golven zijn vleugels; toen vervloekte hij zijn kunstvaardigheid en borg het lijk van zijn zoon in het graf. En ook het eiland werd genoemd naar den naam van den begravene ²⁾).

vs. 236—259: Perdix.

Terwijl Daedalus het lijk van zijn beklagenswaardigen zoon in het graf legde, zag hem van uit een rijkgetakten steeneik een snaterende patrijs en gaf klapwiekend zijn vreugde door geschreeuw en gesnater te kennen. Toenmaals was hij de eenige vogel van zijn soort en in vroegere jaren nooit gezien, want eerst kort geleden was hij een vogel geworden: tegen u, Daedalus! een blijvende aanklacht!

Daedalus' zuster namelijk had, onbekend met de beschikkingen van 't lot, haar kind ³⁾, een knaap van twaalf jaren oud en vatbaar voor onderricht, aan hem toevertrouwd om hem zijn kunst te leeren. Deze knaap nam zich de graten, die hij midden in een visch opgemerkt had, tot voorbeeld en sneed in een scherp stuk ijzer een rij van tanden en vond zoo het gebruik van de zaag uit. Ook verbond hij het eerst de twee beenen (van den passer)

¹⁾ Nl. de Icarische zee (het Z. O. deel der Aegaeische zee) met het eiland Icaria.

²⁾ Zie vorige aant.

³⁾ Perdix (d. i. patrijs).

aan één knop, opdat, terwijl zij op gelijken afstand van elkander waren verwijderd, het eene been vast zou staan en het andere een cirkel zou kunnen beschrijven.

250 Hierover nu werd Daedalus jaloersch en wierp hem van den heiligen burcht van Minerva hals over kop naar beneden, valschelijk voorgevende dat hij er (bij toeval) afgevallen was. Doch Pallas ¹⁾, de beschermster van het genie, ving hem op in zijn val en veranderde hem in een vogel ²⁾ en bekleedde hem, midden in 't luchtruim, met vederen en vleugels. Maar de bewegelijkheid van zijn weleer vluggen vindingrijken geest ging over op zijn vleugels en pooten ;
255 en de naam, dien hij ook vroeger droeg, bleef bestaan. Toch pleegt deze vogel niet hoog in de lucht zich te verheffen, noch maakt hij zijn nest op takken of hooge boomtoppen : maar hij vliegt steeds laag langs den grond en legt in heggen zijn eieren en, nog steeds gedachtig aan zijn vroegeren val, schuwt en vreest hij alles wat hoog is.

vs. 260—444: Meleager. — Het Calydonisch everzwijn.

260 Eindelijk herbergde het land van de Etna ³⁾ den (van 't vliegen) vermoelden Daedalus en nam Cocalus den smeekeling in de bescherming zijner wapens op en verkreeg daardoor bij ieder den naam van een vriendelijk Vorst; en reeds had ook Athene, door Theseus' roemvolle daad, opgehouden de beklagenswaardige schatting ⁴⁾ op te brengen. Alle tempels worden er bekranst en men roept
265 de krijgshaftige Minerva en Juppiter en de andere Goden aan en eert hen door offerbloed en geschenken en kistjes met wierook.

¹⁾ Zie bij 2, 553.

²⁾ Patrijs.

³⁾ Sicilië, waar Daedalus door koning Cocalus werd opgenomen.

⁴⁾ Zie bij vs. 170.

Intusschen had de overal rondzwerfende faam den naam van Theseus door de steden van Argolis ¹⁾ verspreid en smeekten de volken, welke het rijke Achaia bevatte, hem 270 om hulp bij groote gevaren. Zóó verzocht ook Calydon ²⁾, ofschoon het Meleager ³⁾ bezat, deemoedig met kommervolle smeekbeden om zijne hulp. De oorzaak van dit verzoek was een wild zwijn, de dienaar en wreker der (die stad) vijandige Diana. Oeneus namelijk had — zóó luidt het verhaal — de eerstelingen der veldvruchten van een aan ruime opbrengsten rijk jaar aan Ceres gewijd, ter eere 275 van Lyaeus ⁴⁾ den hem toekomenden wijn en ter eere der blonde Minerva olijfolie geplengd. Dit vurig begeerde eereoffer, begonnen bij de Goden van den landbouw, viel allengs alle hemelgoden ten deel. Maar alleen de altaren der vergeten Diana bleven, naar men zegt, zonder wierook en werden veronachtzaamd.

Doch ook Goden zijn vatbaar voor toorn. „Welnu dan!” zóó sprak toen de Godin, „daar zult ge niet ongestraft 280 afkomen en noemt men mij al ongeëerd, niet ongewroken ook zal men mij noemen.” En aanstonds zond de verachte Godin als wreker naar de velden van Oeneus een wild zwijn, nog grooter dan de stieren in 't grasrijke Epirus of op de velden van Sicilië. Zijn met bloed beloopten oogen fonkelen van vuur, hoog heft het den steilen nek en zijn borstels rijzen omhoog als een met palissaden beplante 285 muur of als hoogopstekende speeren ⁵⁾; heet schuim vloeit onder schor geknor langs zijn breede schoften, zijn slag-tanden gelijken olifantstanden, gloeiende adem komt uit

¹⁾ Argolis (evenals Achaia) = Griekenland.

²⁾ Stad in Aetolië (in N. W. Griekenland) waarover Oeneus heerschte.

³⁾ Zoon van Oeneus.

⁴⁾ d. i. Bacchus.

⁵⁾ Vs. 285 is, als onecht, weggelaten.

zijn bek en steekt loof en gras door de aanademing in
 290 brand. Nu eens vertrappt het 't wassende zaad bij 't eerste
 ontspruiten, dan weêr vreet het het rijpe koren, de hoop
 van den landman, en rooft het graan, nog in de aren,
 weg. Te vergeefs wacht de dorschvloer, te vergeefs ook
 de graanschuur den beloofden oogst. De zwellende druiven
 aan de lange wijnstokloten worden ter aarde gerukt en
 295 evenzoo, met takken en al, de vrucht van den steeds
 groenenden olijfboom.

Ook woedt hij tegen de schapen; geen herder, geen
 hond kan deze beschermen, noch woeste stieren hun eigene
 kudden van rundren.

't Volk vlucht naar alle zijden uiteen en waant zich
 alleen binnen de stadsmuren veilig: totdat Meleager ¹⁾ en
 300 met hem een uitgelezen schaar jonge mannen, door zucht
 naar roem gedreven, zich vereenigden: (dezen waren) de
 tweelingzonen van Tyndareus ²⁾ de een uitmuntend in
 't vuistgevecht, de ander in het bedwingen der rossen,
 voorts Iason, de bouwmeester van 't eerste schip ³⁾ en
 Theseus en Pirithous ⁴⁾, beiden gelukkig door eendrachtige
 vriendschap, verder de beide zonen van Thesius ⁵⁾ met
 305 Lynceus en de snelvoetige Idas, beiden de zonen van
 Aphareus ⁶⁾ en Caeneus ⁷⁾, thans reeds geen vrouw meer;
 wijders de dappere Leucippus ⁸⁾ en Acastus ⁹⁾, uitmuntend

1) Zie bij vs. 270.

2) Castor en Pollux.

3) De Argo, vgl. bij 6, 720.

4) Zoon van Ixion (vgl. bij 4, 460).

5) Toxeus en Plexippus, broeders van Meleager's moeder Althaea.

6) Koning van Messenië.

7) Zie 12, 146—209.

8) Broeder van Aphareus.

9) Zoon van Pelias in Thessalië, een Argonaut.

in den speerworp, en Hippothous ¹⁾ en Dryas ²⁾ en Phoenix ³⁾, de zoon van Amyntor en de tweelingzonen van Actor ⁴⁾ met Phyleus ⁵⁾, gekomen uit Elis. Ook waren er bij: Telamon ⁶⁾ en de vader van den grooten Achilles ⁷⁾, verder
 310 de zoon van Pheres ⁸⁾ en de Hyantische ⁹⁾ Iolaus ¹⁰⁾ en de kloeke Eurytion ¹¹⁾ en de in den wedloop onoverwinnelijke Echion ¹²⁾, voorts Lelex uit Naryx ¹³⁾, benevens Panopeus, Hyleus en de dappere Hippasus en Nestor ¹⁴⁾, toen nog in den bloei zijner jeugdige jaren, verder ook de zonen van Hippocoön, die hij uit het oude Amyclae ¹⁵⁾ gezonden had, benevens Penelope's schoonvader ¹⁶⁾ en
 315 Ancaeus uit Parrhasia ¹⁷⁾, alsmede de met scherpen blik in de toekomst begaafde zoon van Ampyx ¹⁸⁾ en Oecles' zoon ¹⁹⁾, toen voor zijn echtgenoot nog veilig en eindelijk

¹⁾ Zoon van Cereyon (zie bij 7, 439).

²⁾ Zoon van Mars en broeder van den Thracischen vorst Tereus (zie bij 6, 490).

³⁾ De bekende opvoeder van Achilles.

⁴⁾ Eurytus en Cteatus (zie Hom. Ilias, 23, 638 vlg.).

⁵⁾ Neef van Actor, den vorst van Elis.

⁶⁾ Vader van Ajax.

⁷⁾ Peleus.

⁸⁾ Admetus.

⁹⁾ = Boeotisch (zie bij 3, 145).

¹⁰⁾ Zoon van Iphicles, den broeder van Hercules.

¹¹⁾ Uit Phthia.

¹²⁾ Zoon van Mercurius.

¹³⁾ Stad in Loeris.

¹⁴⁾ Zoon van Neleus en Vorst van Pylus in de Peloponnesus.

¹⁵⁾ Stad in Laconië.

¹⁶⁾ Laërtes.

¹⁷⁾ Landschap in Arcadië.

¹⁸⁾ Mopsus.

¹⁹⁾ Amphiarus; hij werd door zijn vrouw Eriphyle overgehaald tot deelneming aan den tocht der zeven Vorsten tegen Thebe, waarbij hij omkwam.

Atalante uit Tegea ¹⁾, het sieraad van 't Lycaeische ²⁾ bergwoud. Een gepolijste spang hield van boven haar kleed bijeen; kunsteloos waren haar lokken in een' enkelen knoop bijeengebonden; van haar linkerschouder
 320 hing ramm'lend een ivoren pijlkoker en in de linkerhand hield zij den boog. Zóó was haar dracht; haar gelaat kon men bij een knaap met recht maagdelijk, bij de maagd dat van een knaap noemen.

Zoodra zag de Calydonische held ³⁾ haar niet, of hij
 325 begeerde, hoewel de God ⁴⁾ het hem weigerde, haar tot zijn' gade en, een verborgen minnevuur in zijn borst opnemend, sprak hij: „Gelukkig hij, wien zij waardig keurt haar gade te zijn!” doch meer nog te spreken, liet tijd en plaats hem niet toe: (want) een grooter werk vol geweldigen strijd dringt.

Een woud, rijk aan boomen en waarin nog nooit een
 330 bijl had gehouwen, begint aldaar bij een vlakte en heeft het uitzicht op zacht glooiende velden en akkers. Zoodra nu de mannen daar waren gekomen, spannen sommigen de netten, anderen ontkoppelen de honden en weêr anderen volgen het ingedrukte spoor en verlangen vurig het voor hen zoo gevaarlijke everzwijn te vinden.

Nu lag daar een diep uitgehold dal, waarin beken van
 335 regenwater in neêr plachten te stroomen. De onderste diepte er van is begroeid met buigzame wilgen, dun rietgras, moerasbiezen, struiken en hoog en laag riet. Hieruit opgejaagd, stort het wilde zwijn zich onstuimig midden onder zijn vijanden, evenals het bliksemvuur, geslagen uit

1) Stad in Arcadië.

2) Lycaeus: berg in Arcadië.

3) Meleager, vgl. vs. 270.

4) Amor.

(door den stormwind) geschokte wolken ¹⁾. 't Hout en 't
 340 struikgewas bezwijkt onder zijn woesten aanloop en valt
 krakend ter aarde. Toen heffen de jonge mannen een luid
 geschreeuw aan en houden in hun sterke vuist de vooruit-
 gestoken speer met breede flikkende punt. Intusschen
 stormt het everzwijn op hen los, verstroot de blaffende
 en bassende honden, die het in zijn woede in den weg
 staan en werpt ze met zijdelingschen stoot naar alle zijden
 rond.

345 Eerst vloog de werpspies, geslingerd door Echion's ²⁾
 arm, te vergeefs voort en bracht een lichte wonde toe aan
 den stam van een ahornboom. De volgende scheen, als
 hij niet met al te groote kracht was geslingerd, in den
 rug (van het zwijn), waarop hij mikte, te zullen blijven
 steken: maar hij snorde te ver en voorbij. Hij, die dezen
 350 worp deed, was Iason uit Pagasae ³⁾. Daarop sprak Am-
 pyx's zoon ⁴⁾: „Phoebus ⁵⁾! zoo waar als ik steeds U ver-
 eerd heb en nog U vereer, sta mij toe, dat ik mijn doelwit
 met niet missende werpspies tref!” Voor zoo ver 't in zijn
 macht stond, verhoorde de God zijne bede. 't Wilde zwijn
 werd door hem wel getroffen, maar niet gewond: want
 Dictynna ⁶⁾ had de werpspies, onder 't voortvliegen, van
 de ijzeren punt beroofd en zóó raakt hem slechts de houten
 schacht zonder punt. Toen werd de toorn van het wilde
 355 dier opgewekt en vurig als de bliksem ontbrandde zijn
 woede. Vlamvend flik'ren zijn oogen en gloeiende adem
 damp't uit zijn borst. En evenals een steenklomp, voort-

¹⁾ Zie bij 1, 56.

²⁾ Zie bij vs. 311.

³⁾ Zie bij 7, 1.

⁴⁾ Mopsus, zie bij vs. 316.

⁵⁾ Vgl. bij 1, 452.

⁶⁾ d. i. Diana.

gedreven door de gespannen pees ¹⁾, voortvliegt naar muren of torens, met krijgers bezet, zóó vliegt het wonden toebren-
 360 toe en velt Hippalmus en Pelagon, die den rechter vleugel dekten, ter aarde. Snel rukten echter hun makkers de gevallen buiten zijn bereik. Doch niet ontkwam Enaesimus, Hippocoön's ²⁾ zoon, zijn doodlijken stoot. Terwijl hij namelijk sidderend wilde vluchten, weigerden de peezen der (door de slag-
 365 tanden van 't zwijn) doorgesneden knieboog hem haar dienst. Misschien ware ook de Pylische held ³⁾ nog vóór den Trojaanschen krijg hier omgekomen: maar, zijn speer tegen den grond plantend, nam hij een zwaai en sprong op de takken van een nabijstaanden boom en zag van die plaats uit veilig neêr op den vijand, dien hij ontkomen was. Woest scherpt nu het zwijn, ze wrijvend tegen den eikenstam, zijne slag-
 370 tanden en dreigt met dood en verderf en, vol vertrouwen op deze zijn pas gewette wapenen, scheurde hij met zijn kromme houw-
 375 ers de heup van Actor's zoon ⁴⁾ open.

Doch de tweelingbroeders ⁵⁾, nog niet als sterrenbeelden aan den hemel verplaatst, beiden statig van bouw en gestalte, reden beiden op rossen, nog witter dan sneeuw,
 375 en beiden zwaaiden in trillende beweging hun scherpgepunte speeren door de lucht. En zij zouden ook het on-
 380 dier hebben gewond, als het borstelige zwijn niet in het lom-
 385 merrijk woud was gesprongen, waar geen werpspies, noch ros in door kon dringen.

¹⁾ Van een balista of catapulta (werpmachines bij belegeringen).

²⁾ Vgl. vs. 314.

³⁾ Nestor, zie vs. 313.

⁴⁾ Vgl. bij vs. 308.

⁵⁾ Castor en Pollux (vgl. vs. 301 vlg.) later in het sterrenbeeld „de Tweelingen” veranderd.

Toch zet Telamon het ondiër na en, door zijn ijver bij 't loopen onvoorzichtig, valt hij, door den wortel van een boom tegengehouden, voorover neêr. Terwijl Peleus ¹⁾ hem
 380 opbeurt, legde de Tegeïsche maagd ²⁾ een snellen pijl op de pees en schoot dien van den gekromden boog voort. Onder het oor van het wilde diër binnendringend, wondde de pijl slechts licht de huid van zijn lichaam en verwde met enkele druppels bloed de borstels rood. Toch was zij niet meer verheugd over haar welgelukt schot dan Mele-
 385 ager het was. Het eerst zag hij het — zóó luidt het verhaal — en het eerst wees hij aan zijne makkers het bloed, dat hij gezien had en sprak: „Gij zult den eereprijs der dapperheid wegdragen!” Rood werden de mannen van schaamte en ze vuren elkaâr aan en wakkeren met geschreeuw hun moed aan en werpen zonder orde of regel
 390 hunne werpspiesen. Doch hun ordelooze schaar schaadt het wisse treffen der geworpen speeren en verhindert hen te treffen, zooals zij het wenschen.

Doch zie! razend van woede trotseert de met tweesnijdende akst gewapende Arcadische held ³⁾ het hem bestemde noodlot en hij roept uit: „Leert dan van mij, jonge mannen! in hoe verre wapens van mannen die van vrouwen te boven gaan en maakt ruim baan voor 't geen ik ga doen! Al beschermt ook Latona's dochter ⁴⁾ met haar eigen
 395 wapens dit ondiër, toch zal mijn vuist, Diana ten trots, dit ondiër dooden!” Nauwelijks had hij, opgeblazen van trots, met overmoedigen mond aldus gesproken, of hij heft zich hoog op zijn teenen en zwaait met beide handen zijn

¹⁾ Vader van Achilles, vgl. vs. 309.

²⁾ Atalante, zie vs. 317.

³⁾ Ancaeus, zie vs. 315.

⁴⁾ Diana.

tweesnijdende akst omhoog. Doch het woeste dier voorkomt den waaghals en richt beide slag tanden naar het
 400 bovendee! van zijn onderlijf, waar de dood het meest vrije baan heeft. Ancaeus zijgt ineen en zijn ingewanden, door de massa bloed tot een klomp samengepakt, vallen er uit op den door zijn bloed bevochtigden grond.

Daarop ging Pirithous, Ixion's zoon ¹⁾, regelrecht op den vijand los, de jachtspriet zwaaiend in zijn krachtige
 405 vuist. Doch tot hem sprak toen Aegeus' zoon ²⁾: „O gij, deel van mijn leven, mij meer geliefd dan ik zelf! blijf op een afstand! ook op een afstand kan men dapper zijn: Ancaeus strekte zijn eigen roekelooze dapperheid tot schade en verderf!” Zóó sprak hij en slingerde zijn zware, met koperen spits gepunte, kornoelje houten werpspies: doch, hoe juist ook geslingerd en hoezeer ook op 't punt het
 410 gewenschte doelwit te treffen, stuitte de bladerrijke tak van een wintereik hem in zijn vaart.

Aeson's zoon ³⁾ ook wierp zijn speer, doch het toeval wendde dien van het ondieer af ten verderve van een onschuldigen jachthond en in diens onderlijf indringend, vloog hij er doorheen en bleef in den grond steken.

De vuist eindelijk van Oeneus' zoon ⁴⁾ wierp de speer met afwisselend gevolg: van de twee speeren, die hij wierp,
 415 bleef de eene in den grond, de andere midden in den rug (van het zwijn) steken. En onmiddellijk — terwijl het ondieer raast en woedt en in een kring zich ronddraait en schuimbekkend een nieuwen ⁵⁾ bloedstroom uitbraakt — schiet hij, die de wonde toebracht, toe en, den vijand prikkelend

¹⁾ Zie bij vs. 303.

²⁾ Theseus.

³⁾ Iason (vgl. vs. 302 en 347—349).

⁴⁾ Meleager.

⁵⁾ Vgl. vs. 383.

tot woede en toorn, boort hij de blinkende jachtspriet diep hem vóór in de schoft. Aanstonds betuigen zijn makkers
 420 met bijvalsgejuich hunne vreugde en branden van verlangen hem de zegevierende hand te drukken; en vol bewondering beschouwen zij 't reusachtige woeste dier, dat, daar liggend, een groot stuk grond besloeg; doch zij achten het nog niet veilig hem aan te raken: maar toch doopt ieder van hen de speer in zijn bloed.

Zelf zette nu Meleager zijn voet op den verderf aanbren-
 425 genden kop en riep uit: „Ontvang gij, Nonacrische maagd ¹⁾! thans de buit, die rechtens mij toekomt en moge ik mijn roem met u deelen!”

Aanstonds reikt hij haar als jachtbuit de van harde borstels ruige rug (van het zwijn) toe, benevens den kop, met de geweldige slaglanden gewapend.

430 Verheugd was zij toen, zoowel over het geschenk, als over den gever: doch de anderen zagen met afgunstige oogen het aan en een gemompel doorliep de gansche schaar.

Thestius' zonen ²⁾, onder ontzettend geschreeuw hunne armen uitstreckende, riepen luid: „Leg neer! dadelijk! en roof gij, vrouw! niet den roem die ons toekomt ³⁾! laat
 435 ook het vertrouwen op uw schoonheid u niet bedriegen, opdat niet de verliefde gever van het geschenk u in den steek late! en tegelijk ontnemen zij haar het geschenk en hem het recht geschenken te geven.

Dat kon de Mavortische held ⁴⁾ niet verdragen en op de tanden knarsend van opbruisenden toorn, sprak hij: „Leert dan, gij roovers van eens andermans eer! hoe ver

¹⁾ Atalante (vgl. bij 1, 690).

²⁾ Zie vs. 304.

³⁾ Als familieleden (ooms) meenden zij daarop aanspraak te hebben.

⁴⁾ Volgens sommigen was Meleager de zoon van Mavors (= Mars).

daden van dreigementen verschillen!" en tegelijk doorboorde hij met goddeloos zwaard de borst van (zijn oom) 440 Plexippus, die op zóó iets niet bedacht was. Toxeus ¹⁾, die nog in twijfel stond wat te doen en die evenzeer zijn broeder wilde wreken als hij beducht was voor het lot van zijn broeder, laat hij niet lang in twijfel en hij warmde op nieuw het zwaard, nog lauw van den vorigen doodsteek, met het broederlijk bloed.

vs. 445—532: *Althaea*.

445 Juist bracht *Althaea* ²⁾ voor de overwinning van haar zoon in de tempels eeregaven aan de Goden, toen zij de lijken van haar beide broeders naar huis zag brengen. Toen vervulde zij, uit smart zich op de borst slaande, met droevige jammerkreten de stad en verwisselde haar met goud geborduurde kleederen tegen dof zwart rouwgewaad. Doch, zoodra haar de naam van den moordenaar genoemd werd, dacht zij niet meer aan rouwmisbaar en, hare tranen 450 drogende, gaf zij alleen toe aan haar zucht naar wraak. Nu was er een stuk brandhout, dat, toen *Thestius'* dochter ³⁾, na haar zoon te hebben gebaard, op 't rustbed lag, de drie Zusters ⁴⁾ in het vuur hadden gelegd. En terwijl zij tusschen haar vingers zijn levensdraad sponnen, zeiden zij: „Een even lange levensduur schenken wij, o pasge- 455 boren kind! aan u als aan dit hout." Zoodra nu, na 't uitspreken van die voorspelling, de Godinnen zich hadden verwijderd, rukte de moeder haastig het brandend stuk hout uit het vuur en overgoot het met een stroom water.

¹⁾ Zie bij vs. 304.

²⁾ Moeder van *Meleager*.

³⁾ *Althaea*.

⁴⁾ De Schikgodinnen.

Langen tijd lag reeds dat hout in het binnenst vertrek van het huis verborgen en had, zoolang het bewaard werd, uw leven, o jongeling! (voor den dood) bewaard. Doch
 460 thans haalde de moeder het te voorschijn en beveelt pijnboomtakken en spaanders opeen te stapelen en brengt bij dien stapel 't vernielende vuur. Viermaal beproefde zij toen het stuk hout in de vlammen te leggen, doch viermaal gaf ze haar voornemen op. In haar strijden de moeder en de zuster ¹⁾ en die twee namen wekken weifelenden
 465 tweestrijd in haar gemoed. Dikwijls verbleekte haar gelaat uit vrees voor de ophanden zijnde misdaad: dikwijls kleurde de gloeiende toorn met den hem eigen rooden gloed hare oogen. Nu eens lag op haar gelaat een trek van, ik weet niet welke, dreigende wreedheid, dan weêr, zou men kunnen meenen, een trek van medelijden en deernis. En zoo vaak de woeste, gloeiende toorn haar tranen gedroogd had,
 470 welden toch telkens weêr nieuwe tranen op in haar oogen. En evenals een schip, meêgesleurd door den wind en den tegen den wind in worstlenden golfstroom, dubbele kracht op zich voelt werken en onzeker heen en weêr dobberend aan beiden gehoorzaamt: zóó dobbert het gemoed van Thestius' dochter ²⁾ tusschen weiflende gemoedsaandoeningen en beurtelings bedwingt zij haar toorn en wekt dan hem weêr op.

475 Toch begint ten slotte het zusterhart op het hart der moeder de overhand te verkrijgen en, om de schimmen harer bloedverwanten door bloed te bevredigen en te verzoenen, wordt zij een liefdevolle zuster ten koste van haar plicht als moeder. Want zoodra het vernielende vuur krachtig opvlamde, sprak zij: „Laat dan die brandstapel

¹⁾ De beide verslagenen, Toxeus en Plexippus, waren haar broeders.

²⁾ Zie bij vs. 452.

mijn eigen vleesch en bloed ¹⁾ maar verbranden!" Toen trad de ongelukkige, terwijl zij het levenslotbepalende stuk
480 hout in haar gruwzame hand hield, op het doodenaltaar ²⁾ toe en sprak:

„Wendt, Eumeniden ³⁾! Gij, drie godinnen der straf en der wraak! uwe blikken tot dit mijn wraakoffer! Ik straf en bega tevens een misdaad! Dood moet door dood worden verzoend! Misdadig worde bij misdaad, het eene lijk bij het
485 andere gevoegd! 't Misdadige huis ga te gronde in opeengestapelde rouw. Of zal soms Oeneus, de gelukkige! zich verheugen over zijn zegevierenden zoon ⁴⁾, en zal Thestius ⁵⁾ kinderloos zijn? Beter is het, dat gij beiden (als kinderloozen) treurt. Moogt maar gij beiden, Schimmen mijner broeders, zoo pas van 't lichaam gescheiden! gevoelen welk een liefdedienst ik u bewijs en neemt gij beiden het
490 duur gekochte doodenoffer aan, het heillooze pand van mijn eigen schoot. Wee mij, waartoe toch laat ik mij vervoeren? O mijne broeders! vergeeft een moeder! Mijn hand weigert haar dienst voor mijn plan. Wel heeft hij, ik beken het, den dood verdiend: maar mij mishaaft, mij gruwet het, dat ik hem zal dooden. Dus zal hij ongestraft vrijkomen en, levend en zegevierend en opgeblazen van trots over zijn gelukkig geslaagde onderneming, de heerschappij
495 over Calydon bezitten: en zult gij beiden, als een hoopje asch en als kille schimmen, daar liggen? Voorwaar! dat zal ik nooit dulden. Sterven moet ook hij, die misdadige! en hij sleepe in zijn val de hoop zijns vaders en het rijk

¹⁾ d. i. mijn zoon.

²⁾ d. i. de brandende houtstapel, zie vs. 460 vlg.

³⁾ = Furiën, vgl. bij 4, 452.

⁴⁾ Meleager.

⁵⁾ Althaea was Thestius' dochter.

en den ondergang van zijn vaderland meê. Waar is mijn moederhart? Waar de teedere rechten van ouders en de
 500 smarten en pijnen, die ik tien maanden lang doorstond? O, waart ge toch maar als zuigeling aanstonds in 't vuur ¹⁾ verbrand: dát zou ik niet hebben verhinderd! Door mijne hulp hebt gij geleefd; nú zult ge door eigen schuld sterven. Ontvang thans het loon voor uw daad en geef het leven, u tweemaal geschonken, eerst bij uw geboorte, daarna door 't aan de vlammen ontrukte stuk hout, weêr terug — of
 505 berg ook mij in het graf van mijn broeders! Nu eens verlang ik vurig mijn plan te volvoeren, dan weêr ben ik er niet toe in staat. Wat moet ik doen? Nu eens staan mij de wonden mijner broeders en het beeld van dien zoo gruwzamen moord voor oogen: dan weêr breekt moederliefde en de naam „moeder” mij hart en moed. Wee, mij ongelukkige! Tot mijn ongeluk zult ge overwinnen, mijn
 510 broeders! maar — ge overwint! mits ik maar zelve uw zoenoffer ²⁾ en u beiden in den dood volg!” Zoo sprak zij en, het gelaat afwendend, wierp zij met sidderende hand het dood brengend stuk hout te midden der vlammen.

Toen — 't zij dan in werkelijkheid, of wel in schijn — scheen het stuk hout een zucht te slaken, zoodra het, door de weerbarstige vlammen aangetast, begon te branden.
 515 Hoewel onbewust er van en afwezig, wordt thans plotse-ling ook Meleager door die vlam doorgloeid en hij voelt zijn binnenste door een onzichtbaar vuur branden, doch overwint met standvastigen moed zijn geweldige smarten en pijnen. Dat hij echter door een' roemloozen en bloede-loozen dood moet vallen, vervult hem met diepe smart en hij prijst Ancaeus ³⁾ gelukkig om zijne wonden. Zijn

¹⁾ Vgl. vs. 451—457.

²⁾ d. i. haar (gedooden) zoon.

³⁾ Zie vs. 391—402.

520 hoogbejaarden vader en broeders en liefdevolle zusters en
 ook zijne gade roept hij voor 't laatst met zuchtenden
 mond bij hun naam: misschien ock wel zijne moeder.
 Intusschen neemt met het (verborgen) vuur zijn smart en
 pijn toe, en dan weêr verdooven zij beiden: tot eindelijk
 525 ijle lucht vervloog en grauwe asch allengs de gloeiende
 kool overdekte.

Door smart gebogen ligt het hooggelegen Calydon ¹⁾
 ter neêr: jongelingen en grijsaards treuren, het volk en
 de aanzienlijken zuchten en met losgereten haren slaan
 de aan den Euenus ²⁾ wonende Calydonische moeders van
 jammer en smart zich op de borst. Op den grond uitge-
 strekt, bezoedelt de vader zijn grijze haren en hoofd met
 530 stof en verwenscht jammerend zijn langdurend leven. Want
 de moeder, zich bewust van haar gruwzame daad, voltrok
 aan zich zelve met eigen hand haar straf en dreef zich
 het staal door de borst.

vs. 533—546: Meleager's zusters.

Zelfs al had mij de Godheid een met honderd tongen
 sprekenden mond gegeven en een veel omvattenden geest,
 ja den ganschen Helicon ³⁾, dan zou ik toch nog niet
 535 alle de droeve jammerklachten der ongelukkige zusters
 (van Meleager) kunnen verhalen. Alle fatsoen en waar-
 digheid vergetend, slaan zij zich de borst bont en blauw
 en, zoolang zijn lijk nog niet op den brandstapel verbrand
 is, verwarmen en koesteren ze het telkens en telkens door
 hare omarmingen. Kussen drukken ze op 't lijk, kussen

¹⁾ Zie bij vs. 270.

²⁾ Rivier bij Calydon.

³⁾ d. i. de zangkunst van alle Muzen te zamen (vgl. 2, 219 met aant.)

ook op de gereed staande lijkbaar en, na de verbranding van 't lijk, zamelen zij de asch bijeen en drukken die
540 telkens aan haar borst. Uitgestrekt liggen ze op den grafheuvel en de letterteekens, gegrift in den grafsteen, omarmend, storten zij tranen op zijn naam.

Eindelijk verzadigd van 't leed en 't ongeluk van het Parthaonische ¹⁾ huis, heft Latona's dochter ²⁾ al zijne zusters, met uitzondering van Gorge en van de schoondochter ³⁾ der uit edel geslacht gesproten Alcmene, door aan haar lichaam gegroeide vederen van den grond, breidt
545 lange vleugels over hare armen uit, vervormt haar mond tot een hoornen bek en laat haar, (in parelhoenders) veranderd, door 't luchtruim vliegen.

vs. 547—573: Acheloüs.

Intusschen begaf zich Theseus ⁴⁾, na zijn aandeel aan het gemeenschappelijk ondernomen werk te hebben volbracht, naar den door Erechtheus beheerschten burcht van Tritonis ⁵⁾. Doch op zijn tocht versperde Acheloüs ⁶⁾, door regenvlagen gezwollen, hem den weg en hield hem op.
550 „Kom onder mijn dak!“ zóó sprak hij, „roemrijke na-
zaat van Cecrops ⁷⁾! en vertrouw u niet toe aan mijne
snel alles meésleurende golven. Geheele boomstammen
plegen ze mede te sleuren en dwars hun in den weg lig-
gende rotsblokken omver te wentelen. Ik zelf heb hoog

¹⁾ Parthaon, vader van Oeneus.

²⁾ d. i. Diana.

³⁾ Deianira (als gemalin van Hercules, den zoon van Alcmene).

⁴⁾ Vgl. vs. 303.

⁵⁾ Bedoeld wordt de stad Athene (vgl. 6, 679—682 en bij 3, 127).

⁶⁾ Zie bij 5, 552.

⁷⁾ Theseus.

omheinde veeperken, dicht aan den oever gelegen, met
 kudden en al zien meê sleuren en toen baatte het de run-
 555 deren niet, dat zij sterk, noch de paarden, dat zij snel
 waren. Vele bloeiende jongelingen ook heeft deze woeste
 stroom, wanneer de gesmolten sneeuw van de bergen neêr-
 vloot, in zijn wervlenden maalstroom ondergedompeld en
 verzwolgen. Veiliger is het voor u hier rustig te toeven,
 totdat de stroom weêr binnen zijn gewone perken en gren-
 zen voortstroomt en zijn natuurlijke bedding het heldere
 water weêr in zich opneemt."

560 Aegëus' zoon ¹⁾ gaf zijn toestemming te kennen en ant-
 woordde: „Ik zal, Acheloüs! gaarne gebruik maken van
 uw (gastvrije) woning en van uw raad!" en voegde de
 daad bij zijn woord.

Daarop treedt hij de woonzaal, gebouwd van poreuzen
 puimsteen en ruwen tufsteen binnen. De vloer was er
 vochtig van zacht mos en de zoldring in vierkante vakken
 ingelegd met afwisslende schelpen van purperslakken en
 565 parelmossels. Reeds had Hyperion ²⁾ twee derde deel van
 zijn dagelijksche loopbaan afgelegd, toen Theseus en zijne
 jachtgenooten op rustbanken ter maaltijd gingen aanliggen:
 hier lag Ixion's zoon ³⁾ aan, daar de Troezenische held
 Lelex ⁴⁾, de slapen met spaarzame grijze haren bestrooid
 en verder nog anderen, welke de Stroomgod ⁵⁾ der Acar-
 570 naniërs, verheugd over zulk een beroemden gast, gelijke
 eer had waardig gekeurd. Aanstonds plaatsten nu, bloots-
 voets, zeenimfen tafels vóór de gasten en voorzagen die

¹⁾ Theseus.

²⁾ De Zonnegod.

³⁾ Pirithous, zie vs. 303.

⁴⁾ Zie vs. 312; Lelex vertoefde vroeger een tijdlang bij Pittheus
 koning van Troezen in Argolis, den grootvader van Theseus.

⁵⁾ Acheloüs.

met spijzen en zetten, nadat de gerechten weêr afgenomen waren, wijn op in uit edelgesteenten vervaardigde bekers.

vs. 573 — Negende Boek, vs. 97: Verhalen bij het gastmaal van Acheloüs.

a) 573—589: De Echinaden.

Toen sprak de oudste ¹⁾ der helden, vóór zich uitziende over de voor zijn blikken zich uitstreckende zee: „Wat 575 is dat voor een plaats?” en tevens wees hij met zijn vinger er naar, „en zeg mij, welchen naam dat eiland daar draagt — toch schijnt het mij toe niet één eiland te zijn!”

Daarop antwoordde de Stroomgod: „Wat gij daar ziet, is niet één geheel: vijf stukken land liggen daar. Maar de (verre) afstand maakt de tusschenruimten onmerkbaar. En opdat ge des te minder u verwondert over de daad der geminachte ²⁾ Diana, (zoo weet:) die daar waren vroeger 580 stroomnimfen. Toen deze namelijk eens tien jonge stieren hadden geslacht en zij de Goden van 't veld tot het offer uitgenoodigd hadden, voerden zij, zonder daarbij aan mij te denken, feestlijke reidansen uit. Hoog deed ik toen mijne wateren zwellen en zoo geweldig, als ik ooit stroomde, stortte ik toen onstuimig voort en, even ontambaar door mijn toorn als door mijne golven, rukte ik wouden van 585 wouden en akkers van akkers los en met de plaats, waar zij zich bevonden, wentelde ik de nimfen, die toen eerst aan mij dachten, naar de zee voort. Toen scheurden mijne golven en die van de zee het nog samenhangende stuk land uiteen en rukten het vaneen in zoovele deelen, als gij daar Echinaden ³⁾ midden in de wateren aanschouwt.

¹⁾ Lelex.

²⁾ Vgl. vs. 281 vlg.

³⁾ Vijf kleine eilanden bij de monding van den Acheloüs.

b) 590—610: *Perimele*.

590 Doch, zooals ge zelf ziet, heeft ver, verweg (van de
 anderen) een eiland, mij dierbaar, zich afgezonderd: Peri-
 mele noemt het de schepeling. Haar, die door mij werd
 bemind, ontnam ik den naam van maagd. Doch haar
 vader Hippodamas, hierover vertoornd, wierp zijne dochter,
 toen zij op 't punt was te baren, van een rotsklip neer
 in de diepte der zee. Toen ving ik haar, die daar rond-
 595 zwom, in mijne armen op en sprak: „Gij, die den drietand
 draagt ¹⁾, Gij God! die bij het lot de heerschappij, het
 naast na die over den hemel, (nl.) over de rusteloos gol-
 601 vende zee verkreegt ²⁾, verleen Gij uw hulp en geef, Nep-
 tunus, ik smeeek het u! een stuk land aan haar, die door
 de gruwzaamheid van haar vader in de golven gedompeld
 werd. Zoo niet, moge zij dan zelve in een stuk land ver-
 609 anderen.” Terwijl ik nog sprak, omving een nieuw ontstaan
 stuk land haar zwemmende leden en een zwaar drukkend
 610 eiland vormde zich over haar (van vorm) veranderd lichaam.

c) 611—724: *Philemon en Baucis*.

Na deze woorden zweeg de Stroomgod. Allen te saam
 had het wonderbare feit ontroerd en getroffen. Doch Ixi-
 on's zoon ³⁾, Godenverachter als hij was en trotsch van
 aard, lachte hen, die het geloofden, uit en sprak: „Wat
 gij daar verhaalt, is een verzinsel en gij schrijft den Goden

¹⁾ Neptunus.

²⁾ Na vs. 596 zijn in sommige Mss. nog eenige (onechte) regels tus-
 schengevoegd, zie Hartman, h. l. Om verwarring te voorkomen, zijn
 de cijfers van den algemeen aangenomen tekst vóóraangeplaatst, met
 die van Hartman tusschen haakjes er bij.

³⁾ Pirithoüs.

615 al te groote macht toe, als (ge beweert dat) zij gestalten
geven en ontnemen!"

Allen stonden verbaasd en verstomd en gaven over zulk
eene taal hunne afkeuring te kennen: en 't eerst van hen
allen sprak daarop Lelex, rijp in verstand en in jaren, aldus:

„Onmetelijk en onbegrensd is de macht van den hemel
en wat de hemelgoden slechts willen, is aanstonds ge-
620 schied. En opdat ge des te minder daaraan twijfelt, (zoo
weet): op de Phrygische heuvels staat ergens een eik, dicht
bij een linde, beiden omringd door een matig hoogen muur.
Met eigen oogen heb ik die plek gezien: want Pittheus ¹⁾
zond mij vroeger eens naar de landstreek ²⁾, weleer door
zijn vader Pelops bestuurd. Niet ver van die plek ligt een
stilstaande waterpoel: oudtijds een bewoonbaar stuk land,

625 doch thans een water, druk bezocht door in moerassen
levende duikers en waterhoenen. Hier kwam eens, in de
gestalte van een sterveling, Juppiter en met hem zijn zoon,
de herautstafdragende kleinzoon van Atlas ³⁾, na zijne
vleugelsandalen te hebben afgelegd. Aan ontelbare huizen
klopten zij aan, vragende om een dak en een rustplaats:
doch ontelbare huizen hielden hun grendels voor hen ge-
sloten. Toch nam een huis hen gastvrij op, wel is waar
630 klein en gedekt met stroo en moerasriet: maar in dat hutje
waren 't vrome oude vrouwtje Baucis en Philemon, van
gelijken leeftijd als zij, in de jaren hunner jeugd met elkaâr
door 't huwelijk vereenigd en in dat hutje waren zij samen
oud geworden. Hun armoede viel hun licht, doordat zij
die niet verborgen en met gelaten gemoed haar droegen.

635 't Is volkomen eenerlei, of men daar naar meester of

¹ Zie bij vs. 568.

²⁾ Phrygië.

³⁾ Mercurius, vgl. bij 2, 708 en 4, 368.

dienstpersoneel vraagt: het geheele huis bestaat uit slechts twee personen, die evenzeer gehoorzamen als bevelen.

Zoodra dan nu de (beide) hemelbewoners het kleine huisje hadden bereikt en met gebukt hoofd de lage deur waren binnengetreden, zette de grijsaard een zetel, waar-
 640 over de bedrijvige Baucis eerst een grof geweven doek had geworpen, gereed en noodde hen hunne leden daarop te doen uitrusten. Daarna spreidde zij de nog lauwe asch op den haard uiteen, rakelt het vuur van den vorigen dag op en, het voedend met bladeren en droge boomschors, blaast zij het met haar van ouderdom zwakken adem aan tot een heldere vlam. Toen haalde zij bundels pijnboomtakken en droog rijshout van den zolder, hakte het in
 645 kleine stukken en stak die onder den kleinen koperen ketel. Inmiddels ontdoet zij de groente, die haar man in den welbesproeiden tuin had bijeengeplukt, van de (overtollige) bladeren. Tevens licht hij met een tweepuntige gaffel een door den rook bevuild ruggestuk van een varken, hangende aan een' zwartberookten balk, er af en van die
 650 lang bewaarde zij spek snijdt hij een klein stukje af en kookt het gaar in het ziedende water.

Intusschen verkorten beiden den tusschentijd met gesprekken en verhinderen zoo, dat de vreemdelingen het oponthoud bemerken. Nu hing daar ergens een wan van beukenhout met gebogen handvat aan een spijker: deze wordt fluks met lauw water gevuld en neemt ter koestering de ledematen (der gasten) in zich op. Midden in 't vertrek
 655 lag een matras van zacht rietgras op een aanligbed met een onderstel en pooten van wilgenhout. Over dit bed leggen zij een spreij, die zij alléén op feestdagen er over plachten te spreiden. Maar ook deze spreij was oud en van zoo weinig waarde, dat een aanligbed van wilgenhout zich
 660 daarover niet kon beklagen. Daar op gingen de Goden

thans aanliggen. Intusschen zet het oude vrouwtje, met opgeschort kleed en bevende handen, een tafel gereed, maar de derde poot er van was te kort: fluks maakte een potscherf hem gelijk en nadat deze, er onder gelegd, de schuine helling (der tafel) had weggenomen, veegde zij met een bosje groene kruizemunt de thans weêr recht staande tafel af. Opgezet wordt toen de tweekleurige vrucht der maagdelijke Minerva ¹⁾, alsmede in den herfst rijpende (655)665 kornoeljes, ingelegd in vloeibare wijndroesem, verder andyvie en radijs en een stuk kaas en eieren, zachtjes omgewenteld in niet te heete asch: en dat alles in aarden vaatwerk. Na dit alles wordt een mengvat opgezet, uit (660)670 net zulk metaal ²⁾ gedreven en beukenhouten bekers, in de binnenholte besmeerd met goudgele was. Na een korte poos kwamen van den heeten haard de spijzen; de jonge wijn wordt wederom weggebracht en maakt, een weinig ter zijde gezet, plaats voor het nagerecht. Hier liggen noten, daar gedroogde vijgen te midden van rimpelige (665)675 dadels, voorts pruimen en geurige appels in wijde korfjes en druiven, van den purperkleurigen wijnstok bijeengelezen. Midden in dat alles prijkt een blanke honigraat. Doch bij en boven dat alles kwam nog hun beider vriendelijk gelaat en hunne evenmin trage als karige gewilligheid.

Intusschen zien zij het mengvat, zoo vaak reeds leeg (670)680 geschept, van zelf weêr vol worden en de wijn van zelf weêr toenemen. Ontzet over dat vreemde wonder sidderen Baucis en de vreesachtige Philemon en prevelen, de handpalmen hemelwaarts geheven, gebeden en smeeken vergiffenis voor het gebrek aan toebereidselen en het karige maal.

¹⁾ d. i. olijven (tweekleurig: groen en zwart).

²⁾ Humoristisch voor: ook uit aarde gevormd.

Nu was er één enkele gans, de bewaker van het land-
 75:685 huisje, welken zijn meesters thans zich gereed maakten
 te slachten ter eere der Goden, hunne gasten. Doch hij,
 snel van vleugel, mat hen beiden, traag door ouderdom,
 af en, na hen lang te leur te hebben gesteld, zag men
 hem eindelijk zijn toevlucht nemen regelrecht naar de
 Goden. Toen verboden de hemelgoden hem te dooden en
 zij spraken:

„Goden zijn wij! en uw goddelooze bureu zullen hun
 80:690 verdiende straf ondergaan. U beiden alléén zal het ver-
 gund zijn van deze ramp verschoond te blijven. Verlaat
 slechts uw woning en vergezelt ons op onze schreden en
 beklimt te gelijk (met ons) de steile hoogte van den berg.”
 Zij gehoorzamen en, terwijl de Goden hun vóórgaan, steu-
 nen zij met stokken hun leden en traag door de jaren
 85:695 der grijsheid, beklimmen zij met inspanning de lange helling.

Zóó ver waren zij eindelijk nog van den top verwijderd,
 als een afgeschoten pijl in eens door kan voortvliegen:
 toen zij hun blik omwendden en al het overige in een
 moeras verzonken vóór zich zagen en dat alleen hun huisje
 nog overeind stond. En terwijl zij zich daarover verwon-
 deren en het lot hunner bureu en vrienden beweenen,
 (690) verandert die oude hut, zelfs voor twee bewoners nog klein,
 700 in een tempel; zuilen nemen de plaats in der stutten van
 't dak, het stroo neemt een goudgele kleur aan en plot-
 seling ziet men een dak van goud, met verheven beeld-
 werk versierde vleugeldeuren en den grond bedekt met
 marmer. Toen sprak Saturnus' zoon ¹⁾ met vriendelijk
 gelaat aldus:

(695) „Zegt ons, rechtschapeu grijsaard en gij vrouw, uw
 rechtschapeu echtgenoot waardig! wat gij wenscht.”

¹⁾ Juppiter.

705 Toen, na een paar woorden met Baucis te hebben gesproken, deelt Philemon den hemelgoden hun beider gemeenschappelijk besluit mede:

„Wij verzoeken u uwe priesters te mogen zijn en voor uw tempel te mogen waken en zorgen. En moge, daar wij
(700) in eendracht onze jaren hebben doorleefd, een zelfde uur ons beiden wegnemen. Moge ik nooit het graf van mijn
710 gade aanschouwen, noch ik door haar ooit worden begraven.”

Onmiddelijk volgt op hun wensch de vervulling. Zij waren de bewakers van den tempel, zoolang hun het leven nog werd gegeven. En toen zij eens, zwak van jaren en ouderdom, vóór de heilige trappen stonden en over de lot-
(705) gevallen van die plaats spraken, zag plotseling Baucis dat 715 Philemon, en de bejaarde Philemon dat Baucis takken en bladeren kreeg. En terwijl reeds een kruin boven hun beider gelaat begon te groeien, wisselden zij nog, zoolang 't hun veroorloofd was, met elkaâr woorden en zeiden te gelijk: „vaarwel, mijn gade!” en te gelijk verborg en bedekte gebladerte en takken hun gelaat.

(710) Nog ten huidigen dage toont de bewoner van Thymbrius ¹⁾ boorden aldaar twee dicht bij elkaar staande boomstammen, uit twee menschenlichamen ontstaan.

Dit hebben mij betrouwbare (er was ook geen reden, waarom ze mij zouden willen bedriegen) grijsaards verhaald. Ik zelf heb kransen ²⁾ aan de takken zien hangen en er frissche kransen opleggende, sprak ik: „De vromen zijn
(715) een voorwerp van zorg voor de Goden en zij, die de Goden eeren, worden ook zelve geëerd!”

d) 725—737: *Proteus*.

725 Hier eindigde Lelex zijn verhaal. Allen had én het

¹⁾ Rivier in Phrygië.

²⁾ Als wijgeschenken.

verhaal én de verhaler geroerd en getroffen: doch Theseus het allermeest. En toen deze nog meer wonderdaden der Goden wenschte te hooren, sprak de Calydonische Stroomgod ¹⁾, op zijn elleboog geleund, aldus tot hem:

„Dappere held! van sommigen is de gestalte slechts
 720 eenmaal veranderd en in dien nieuwen vorm blijven voort-
 730 bestaan: anderen weér hebben de macht in meerdere ge-
 gestalten zich te veranderen, zooals gij, Proteus! bewoner
 der de aarde omsluitende zee. Want nu eens zag men u
 als jongeling, dan weér als leeuw; nu eens waart gij een
 onstuimig wild zwijn, dan weér een slang, die men vreesde
 725 aan te raken, dan weér maakten uw horens u tot een stier.
 735 Dikwijls kondt gij u vertoonen als een steen, dikwijls
 ook als een boom: somtijds waart ge, het helderstreamende
 water nabootsend, een rivier: somtijds ook weér vuur, de
 vijand van 't water.

e) 738—847: *Erysichthon*.

Niet minder macht (om zich te veranderen) heeft ook Autolycus' gade, de dochter van Erysichthon ²⁾. Haar
 730 vader was iemand, die de almacht der Goden verachtte
 740 en nooit eereoffers op hunne altaren brandde. Hij schond
 zelfs, naar men verhaalt, een aan Ceres gewijd woud met
 zijn bijl en ontwijdde het eeuwenoude heilige woud door
 het staal.

Hierin ~~na~~ stond een ontzaglijke eik met hoogbejaarden
 stam, op zich zelf reeds een woud gelijk. Hoofdbanden

¹⁾ Achelous, daar hij in het gebied van Calydon stroomt.

²⁾ Haar naam was Mestra (vgl. vs. 848—884). Autolycus, de grootvader van Ulysses, was berucht om zijn sluwheid. Erysichthon, zoon van den Thessalischen koning Triopas.

(735) en gedachtenistafeltjes ¹⁾ en bloemkransen hingen ²⁾ rondom
 745 het midden van dien boom, als bewijzen van een of anderen
 vervulden wensch. Dikwijls voerden de Woudnimfen onder
 dien boom feestlijke reidansen uit, dikwijls ook omschreden
 zij, hand aan hand, in onafgebroken rij den omvangrijken
 (740) stam, wiens maat vijftien elleboogsmaten ³⁾ bedroeg. Ook
 750 stond het overig geboomte zoo diep beneden dezen boom,
 als het gras beneden al het geboomte stond.

Toch spaarde daarom de bijl van Triopas' zoon ⁴⁾ dien
 boom niet, maar hij beveelt zijne dienaren den heiligen
 eik te vellen. En toen hij hen allen zag dralen, ontrukte
 (745) de booswicht aan een van hen de bijl en sprak deze
 755 woorden: „Al ware deze eik niet alleen der Godin dier-
 baar, maar al ware hij ook de Godin zelve: aanstonds zal
 hij met zijn bladerrijken kruin de aarde aanraken!”

Zóó sprak hij en terwijl hij de bijl zwaait voor een zij-
 delingschen houw, sidderde en zuchtte de aan Ceres ge-
 (750) wijde eik en te gelijk begonnen de bladeren, te gelijk ook
 760 de eikels bleek te worden van kleur en ook de lange
 takken namen een bleeke kleur aan. En zoodra zijn snoode
 vuist een wonde aan den stam toebracht, vloeide er uit
 de vaneengespleten schors bloed, evenals het bloed te
 voorschijn stroomt uit den doorgehouwen nek van een
 (755) ontzaglijken stier, die als offerdier vlak vóór het altaar
 geveld wordt.

765 Allen waren verstomd van verbazing en een van hen
 allen waagt het de gruweldaad af te weren en de vreeslijke
 bijl tegen te houden. Doch de Thessaliër ⁵⁾ ziet dezen aan

¹⁾ Ter herinnering aan weldaden der Goden.

²⁾ Als wijgeschenken.

³⁾ Elleboogmaat = 45 centimeter.

⁴⁾ Erysichthon, zie bij vs. 738.

⁵⁾ Erysichthon, zie bij vs. 738.

en roept uit: „Pak aan dan het loon voor je vroomheid!”
 en hij keert van den boom het staal tegen den man en
 houdt hem het hoofd van den romp; met vernieuwde
 (760) slagen houdt hij daarna weér in den stam, toen plotseling
 770 midden uit den stam dit woord werd gesproken:

„Ik, die hier in dezen stam woon, ben eene nimf, zeer
 geliefd bij Ceres! en stervende voorspel ik u dat de straf
 voor uw wandaden, tot een troost voor mijn dood, op
 handen is.”

(765) Toch zet hij zijn misdaad voort: en eindelijk, door tal-
 775 looze houwen aan 't wankelen gebracht en met touwen
 omvergetrokken, stortte de boom neér en verpletterde door
 zijn zwaarte een menigte struiken en hout.

Doodelijk ontsteld over de schade, aan het woud en
 haar zelve ¹⁾ toegebracht, gaan de Boornimfen, allen
 zusters, in dofzwart rouwgewaad, treurende naar Ceres en
 (770) smeeken haar om straf voor Erysichthon. Gunstig stond
 780 de heerlijk schoone (Godin) haar verzoek toe en deed door
 haar hoofdwenk de akkers, beladen met zware korenaren,
 daveren en schokken: en zij vat het plan op — een soort
 straf, die medelijden zou kunnen verwekken, als hij niet
 door zijne daden niemands medelijden verdiend had —
 (775) hem met den verderflijken Honger te folteren. Doch daar
 785 de Godin zelve niet tot dezen kan gaan (want de beschik-
 kingen van 't lot laten niet toe, dat Ceres en de Honger
 samengaan) spreekt zij een der Berggodinnen, een op 't
 land levende Bergnimf, aan met de volgende woorden:

„Er is een oord aan den uitersten kustzoom van 't ijskoude
 Scythië ²⁾, een sombere streek, een onvruchtbaar land,
 (780) zonder vrucht, zonder boom: dáár wonen de verstijvende

¹⁾ Door het verlies van haar zuster, de boornimf van vs. 771.

²⁾ Zie bij 1, 64.

790 Koude en de Bleekheid en de Huivering en de steeds
 nuchteren Honger. Beveel dezen laatste, dat hij zich nestele
 in de misdadige borst van dien heiligschenner: geen voor-
 raad van levensmiddelen stille en bevredige hem en hij
 moge in den wedstrijd zelfs over mijn macht zegevieren.
 (785) En opdat de lengte van den tocht u geen schrik aanjage,
 795 zoo neem mijn wagen en neem mijn span draken, om ze
 hoog door de lucht met den teugel te besturen."

Te gelijk gaf zij haar (wagen en drakenspan). Weldra
 kwam nu gene, op den haar geschonken wagen hoog door
 de lucht rijdend, in Scythië en ontlastte op den top van
 een steil zich verheffend gebergte (Caucasus noemt men
 het) de halzen der draken van teugels en juk: dáár zag
 (790) zij den door haar gezochten Honger op een steenachtig
 800 veld, bezig met nagels en tanden de spaarzaam er groeiende
 kruiden uit den grond te rukken. Stoppelig was zijn haar,
 hol stonden zijne oogen, bleekheid lag over zijn gelaat,
 zijne lippen waren ingrijs van vuil, zijn tanden schurftig
 van vuil beslag en zijn huid, waar door heen men zijn
 ingewanden kon zien, was hard en taai; zijn vleeschlooze
 (795) beenderen staken onder zijn gebogen lendenen uit en
 805 plaats voor een buik was er wel, maar de buik ontbrak
 geheel en al; men zou haast meenen, dat zijn borst in
 de lucht zweefde en slechts door de ribben en ruggegraat
 vast werd gehouden. De magerheid deed zijn gewrichten
 nog meer uitkomen, zijn knieschijf scheen grooter en
 zijn enkels staken met een onmatig grooten knobbel naar
 buiten.

(800) Zoodra zij van verre hem zag — want zij waagde het
 810 niet dicht hem te naderen — meldt zij hem het bevel der
 Godin. Toch, hoewel ze maar kort daar vertoefde en ver
 van hem afstond en hoewel ze eerst pas daar gekomen
 was, verbeeldde zij zich toch dat zij honger voelde! En

ijlings wendde zij de teugels en dreef, hoog in de lucht, haar span draken terug naar Haemonia ¹⁾).

(805) Aanstonds volbrengt de Honger, hoezeer hij ook anders
815 altijd het beroep der Godin tegenwerkt, het bevel van Ceres en, op den adem des winds door de lucht ijlend, bereikt hij weldra het huis, dat hem bevolen was en onmiddellijk treedt hij het slaapvertrek van den heiligschenner binnen en omvangt hem, wiens leden door diepen slaap zijn verslapt — 't was nog de tijd van den nacht — met
(810) zijn beide armen: en hij blaast hem zijn adem in keel, 820 borst en mond en stort honger uit in zijn ledige aderen. Toen, na zich van zijn opdracht te hebben gekweten, verlaat hij dat vruchtbare land en keert naar zijn gewone grot, zijn armelijke woning, terug.

Nog omzweefde streelend een zachte slaap met rustige
(815) wiek Erysichthon. In den droom verlangt hij naar feest-
825 maal en spijsen en beweegt te vergeefs zijn mond, mat te vergeefs zijne tanden, mat zijn keel, misleid door de schijnbare spijs, af en in plaats van spijsen slikt hij te vergeefs de ijle lucht in.

Zoodra echter de rust was geweken, woedt en raast in hem de geuwghonger en heerscht overal in zijn begeerige
(820) keel en zijn bodemlooze maag. Onmiddellijk eischt hij, wat 830 de zee, wat de aarde, wat de lucht voortbrengt of voedt: en, hoewel tafels beladen met spijsen vóór hem staan, klaagt hij toch over honger en te midden van 't gastmaal vraagt hij om spijsen. Wat voor steden, ja, wat voor een geheel volk genoeg kon zijn, is voor hem alleen niet ge-
(825) noeg; en hoe meer hij in zijn maag laat neêrdalen, naar 835 òes te meer verlangt hij. En evenals de zee de rivieren van de geheele aarde in zich opneemt en, nooit van

¹⁾ d. i. Thessalië, vgl. bij 1, 568.

water verzadigd, uit verre landen komende stroomen in-
 zwelgt: en evenals het woest om zich grijpende vuur nooit
 voedsel weigert en ontelbare balken verbrandt en hoe meer
 voorraad het geschonken wordt, des te meer begeert en
 (830) juist door de menigte brandstof steeds vraatzieker is: zóó
 840 neemt de mond van den goddeloozen Erysichthon alle
 spijzen aan en eischt te gelijk nog meer. Iedere spijs is
 bij hem een lokmiddel tot spijs en altijd door ontstaat
 er door te eten een ledige plaats (in zijn maag).

Reeds had hij door honger en in den afgrond van zijn
 bodemlooze maag zijn vaderlijk vermogen belangrijk ver-
 (835) minderd: maar onverminderd bleef ook toen nog zijn
 845 ontzettende honger en de brandende begeerte van zijn
 onverzadelijke keel bleef steeds even krachtig. Eindelijk,
 nadat zijn geheele vermogen in zijn maag was verzonken,
 bleef zijn dochter ¹⁾, zulk een vader niet waardig, nog over.

f) 848—884: Mestra.

Ook haar verkoopt hij, door gebrek en armoede ge-
 dwongen. Doch zij, uit aanzienlijk geslacht gesproten,
 weigert een meester over haar zelve en hare handpalmen
 (840) uitstrekkend over de naburige zee, sprak zij: „Ontruk mij
 850 aan een meester of heer, o Gij, die mijn maagdlijken staat
 mij hebt ontroofd!” Neptunus nu was het, die haar die
 ontroofd had. Deze verhoorde haar smeeken en, ofschoon
 zij nog pas door haar haar volgenden meester ²⁾ gezien was,
 geeft hij haar een nieuwe gestalte en het gelaat van een
 (845) man en een kleederdracht, eigen aan visschers.
 855 Toen nu haar meester deze gestalte zag, sprak hij: „Gij,

¹⁾ Vgl. bij vs. 738.

²⁾ d. i. de man, aan wien zij door haar vader verkocht was.

die den hangenden haak in een klein lokaas verbergt, bestuurder der hengelroede! zoowaar ik u toewensch, dat de zee rustig en de visch in het water lichtgeloovig is en geen haak voelt, vóór hij er aan vast zit: o, zeg mij waar
 (850) zij is, die zoo even nog in een armelijk kleed, met ver-
 860 warde haren, hier op dit strand stond (want ik heb haar zien staan op het strand). Haar voetspoor toch is hier verder niet zichtbaar."

Zij, bemerkende dat het geschenk van den God haar baat en verheugd dat er bij haar naar haar zelve gevraagd werd, antwoordde den vrager aldus:

(855) „Wie gij ook zijt, vergeef mij! ik wendde mijn oogen
 865 van dit diepe water nergens heen af, want ijverig was ik verdiept in mijn beroep. En opdat gij des te minder moogt twijfelen, moge de God der zee zóó waar mijne kunst zegenen, als reeds sedert lang op dit strand niemand, behalve ik zelf, noch eenige vrouw heeft gestaan."

(860) Haar meester geloofde haar en, zich omkeerend, schreed
 870 hij voort over het zand en ging, misleid, van daar: en aanstonds herkreeg zij haar vorige gestalte.

Doch toen haar vader bemerkte, dat zijne dochter een veranderlijk lichaam bezat, bood hij de kleindochter van Triopas ¹⁾ herhaaldelijk te koop aan. Maar zij, nu eens een merrie, dan weér een vogel, nu eens een koe, dan weér een hinde, liep telkens weg en verschaftte zóó aan
 (865) haar gulzigen vader een op geen eerlijke wijze verworven voedsel.

875 Toen echter die kracht zijner kwaal alle voedsel en voorraad verteerd had en nieuw voedsel voor zijn zware kwaal ontbrak, begon hij zelf zijne ledematen met verscheurenden beet vaneen te rijten en voedde de onge-

¹⁾ Mestra, zie bij vs. 738.

uklige zijn lichaam door het gaandeweg op te eten.

(870) Doch waartoe verwijl ik bij voorbeelden uit den vreemde?
 Ook ik, jonge mannen! heb namelijk de macht, hoewel
 880 eenigszins beperkt, om mijn lichaam een nieuwe gestalte
 te geven. Want nu eens vertoon ik mij, zooals ik nu ben:
 dan weêr kronkel ik mij tot een slang: nu eens leg ik, als
 leider der kudde ¹⁾, mijn kracht in mijn horens: — horens,
 ja, zoolang ik zulks kon! doch thans ontbreekt aan de
 eene zijde van het hoofd mij mijn wapen, zooals ge zelf
 884 ziet.”

(875) En een zucht begeleidde deze zijne woorden.

¹⁾ d. i. als stier.

NEG ENDE BOEK.

g) 1—97: Acheloüs en Hercules.

Toen vraagt de heldhaftige zoon van Neptunus ¹⁾ den Stroomgod naar de oorzaak van zijn gezucht en van zijn verminkt voorhoofd. Daarop begon de Calydonische Stroomgod ²⁾, wiens allen tooi ontberende haren met riet waren doorylochten, aldus:

„'t Is een droevige dienst, dien ge mij vraagt. Wie toch zou, als overwonnene, gaarne over zijn strijd spreken? Toch zal ik het in behoorlijke orde verhalen. Ook was het niet zóó schandelijk overwonnen te worden, als het eervol is den kamp te hebben bestaan; en een groote troost schenkt ons zulk een geweldige overwinnaar.

Misschien is wel van hooren zeggen de naam Deïanira eens u ter oore gekomen: zij was weleer de schoonste der 10 maagden op wier bezit vele minnaars, in onderlinge afgunst, hoopten. Zoodra ik nu met hen het huis van den (door ons allen) gewenschten schoonvader was binnengetreden, sprak ik: „Neem mij tot schoonzoon aan, o zoon van

¹⁾ Theseus (volgens een andere sage dan de gewone, een zoon van Neptunus).

²⁾ Zie bij 8, 727.

Parthaon ¹⁾!" en evenzoo sprak ook de kleinzoon van Alceus ²⁾. De andere minnaars lieten toen ons den voorrang. Hij voert Juppiter als haar toekomstige schoonvader en den roem zijner eigene werken en de zegevierend vol-
 15 brachte bevelen van zijn stiefmoeder ³⁾ aan. Tegenover dat alles sprak ik: „'t Zou een schande zijn dat een God onderdeed voor een sterveling (hij was namelijk toen nog geen God); in mij ziet gij den beheerscher der wateren, die in kronkelenden loop midden door uw rijk stroomen ⁴⁾. Ook kom ik niet als een vreemdeling van ver verwijderde
 20 kusten tot u als schoonzoon, maar als uw landgenoot en als een uwer onderdanen. Dát slechts zij niet in mijn nadeel, dat mij de koninklijke Juno niet haat en dat geen werken tot straf mij opgelegd zijn. Want Juppiter, door wien gij, zoon van Alemene ⁵⁾! u beroemt te zijn verwekt, is óf uw verzonnen vader óf uw ware vader, maar dan door echtbreuk ⁶⁾. Door de echtbreuk uwer
 25 moeder verlangt gij in hem uw vader te zien. Kies dus, of gij liever in Juppiter uw verzonnen vader wilt zien, dan of gij liever een telg wilt zijn van schandlijke liefde!"

Nog terwijl ik zóó spreek, ziet hij reeds lang mij met barschen blik aan en beheerscht niet met kracht zijn opvlammenden toorn en hij spreekt slechts deze woorden tot mij: „Mijn vuist is sterker dan mijne tong. Wees gij
 30 maar overwinnaar in 't spreken, als ik maar overwinnaar ben in den tweekamp!"

¹⁾ Oeneus.

²⁾ d. i. Hercules (Alceus, koning van Tiryns in Argolis).

³⁾ Juno, naar wier opdracht Eurystheus aan Hercules de bekende twaalf werken oplegde.

⁴⁾ Vgl. bij 8, 727.

⁵⁾ d. i. Hercules.

⁶⁾ Alemene was nl. de echtgenoot van Amphitryon, den zoon van Alceus (zie bij vs. 13).

Trotsch gaat hij toen op mij los. Ik, die zoo even zoo trotsch had gesproken, schaamde mij voor hem te wijken: ik wierp mij het groene ¹⁾ kleed van het lichaam, stak mijne armen hem te gemoet en hield, in gevechtshouding, mijn buitenwaarts gebogen handen vóór mijn borst en maakte mijn leden gereed tot den strijd. Hij neemt toen
 35 in de holte zijner vuisten zand op van den grond en bestrooit ²⁾ er mij meê en op mijn beurt bestrooi ook ik hem met het gele zand. Daarop grijpt hij nu eens mijn nek, dan weêr mijn snel zich bewegende beenen vast, of liever men zou meenen dat hij ze vastgreep en pakt mij van alle zijden aan. Doch mij beschermt mijn eigen zwaarte en te vergeefs was zijn aanval: even vast en onwrikbaar
 40 staat een rotsdam, welke de golven luid bulderend bestormen; doch hij blijft onbewegelijk en is door zijn eigen zwaarte veilig. Daarop treden we een weinig terug en naderen toen weêr op nieuw elkaâr tot den strijd en staan in gevechtshouding gereed, vast besloten niet te wijken; voet sluit aan voet en, met mijn geheele borst voorover-
 45 gebogen, drukte ik zijn vingers met de mijne en mijn voorhoofd tegen het zijne. Evenzoo heb ik wel eens twee sterke stieren zien vechten, wanneer als kampprijs de prachtigste koe uit de geheele bergweide door beiden begeerd werd. In 't rond kijken de runderen vol vrees en angst toe, niet wetend wien van beiden de over zulk een groote heerschappij beslissende zege ten deel zal vallen.
 50 Driemaal trachtte de kleinzoon van Alceus ³⁾ vruchteloos mijn tegen hem aandringende borst van zich af te stooten:

¹⁾ Naar de kleur van het water.

²⁾ Voor het begin van een worstelstrijd zalfden de worstelaars zich met oljfolie om hun ledematen lenig te maken. Om dan beter elkaar vast te kunnen pakken, bestrooiden zij dan elkaâr met zand.

³⁾ Zie bij vs. 13.

eindelijk, ten vierden male, schudt hij mijn omarming van zich af en wringt mijne hem omklemmende armen los: onmiddellijk daarop draait hij mij door een stoot met zijn vuist om — ik ben vast besloten de waarheid te beken-
 55 Als ik eenig geloof verdien (want ik zoek geen roem door verzinsels): het scheen mij toe dat er een berg op mij drukte. Toch wong ik met moeite mijne van zweet stroomende armen tusschen mijn borst en zijne armen in en met moeite maakte ik mijn borst uit zijn vaste omklemming los. Toen stormt hij, terwijl ik naar adem hijg, op mij los en belet mij weêr krachten te zamelen en drukt
 60 mij bij den hals neêr. Toen eindelijk zonk ik op mijn knieën ter aarde en ik beet (van woede en spijt) met mijn tanden in 't zand.

Voor hem onderdoende in kracht, neem ik daarop mijn toevlucht tot mijne kunstgrepen en, in een lange slang veranderd, ontglip ik den held. Doch toen ik mijn lichaam
 65 in gebogen kronkelingen had gekromd en onder woest gesis mijn gespleten tong bewoog, begon de Tirythische held ¹⁾ te lachen en, spottende met mijne kunstgrepen, sprak hij:
 „Slangen te overwinnen is een werk, dat ik reeds in mijn wieg ²⁾ heb geleerd en al overtreft gij, Acheloüs! ook andere slangen, hoe klein zijt gij, ééne slang, ver-geleken bij de Lernaëische Echidna ³⁾! Zij groeide door

¹⁾ d. i. Hercules, daar hij te Tiryns in Argolis was opgevoerd.

²⁾ Reeds als zuigeling wurgde Hercules twee door Juno op hem afgezonden slangen.

³⁾ Over Lerna, vgl. bij 1, 597. Echidna, een veelkoppige slang; werd haar een kop afgehouden, dan groeiden er aanstonds twee nieuwe voor in de plaats; Hercules doodde haar door iedere wond met een brandend stuk hout dicht te schroeien; in haar gif doopte Hercules zijne pijlen, zie vs. 130 en 158.

70 haar eigen wonden en geen enkele van haar honderd koppen werd ongestraft afgehouden, zonder dat haar hals des te krachtiger werd door twee op nieuw er aangroeiende koppen. Deze slang, veeltakkig (als een boom) door de uit haar bloed ontsproten slangen en steeds op nieuw aangroeiende door haar verlies, heb ik geveld en daarna dicht-
75 geschroeid: en wat denkt ge dan wel dat van u zal worden, die, veranderd in een schijnbare slang, ontleende en u vreemde wapens voert?"

Zóó sprak hij en omsloot met omklemmende vingers mij het bovengedeelte van den hals. Ik werd (schier) gewurgd, als ware mijn keel door een tang dichtgeknepen en worstelend trachtte ik mijn keel uit zijn omknellende duimen los te rukken.

80 Doch ook zóó, hoewel geheel overwonnen, bleef mij nog een derde gestalte over, namelijk die van een woesten stier: en, in een stier mij veranderend, hernieuw ik den kampstrijd. Aanstonds slaat hij aan den linkerkant zijne armen om mijn kossem en, er aan trekkend, volgt hij mij in mijn snellen loop en mijn harde horens neêrdrukkend, drukt hij ze naar den grond en strekt mij neêr in het
85 mulle zand. Doch ook dit was hem niet genoeg: terwijl zijn woeste vuist een mijner harde horens vasthoudt, breekt hij hem stuk en rukt hem los uit mijn verminkten kop. Stroomnimfen wijdden toen dien horen, met ooft en geurige bloemen gevuld, aan een Godheid en zóó werd de Godin des Overvloeds verrijkt met mijn horen."

Zóó sprak hij en een zijner dienaressen, een nimf, hoog-
90 gegord evenals Diana, met langs beide schouders neêrgolvende lokken, kwam aangeschreden en droeg in den rijkelijk gevulden horen den geheelen herfstzegen, hartverheugend ooft, als nagerecht.

Thans brak het daglicht aan; en terwijl 't eerste zonlicht

de bergtoppen bestraalde, vertrokken de jonge mannen ¹⁾ naar huis (want zij wachten niet, totdat de stroom weêr
 95 vreedzaam en kalm voortstroomt en zijn wateren weêr effen en vlak zijn geworden ²⁾); toen verborg Acheloüs zijn woest gelaat en zijn van één horen beroofd hoofd weder midden in zijne wateren.

vs. 98–133: Nessus.

Hem echter verdeemoedigde wel het verlies van het hem ontnomen sieraad, maar overigens bleef hij ongedeerd; ook
 100 de verminking van zijn hoofd verbergt hij deels onder wilgenbladeren, deels onder er op gelegd riet. Doch u, woeste Nessus ³⁾! doodde uw vurige liefde tot diezelfde maagd ⁴⁾, toen door den snellen pijl (van Hercules) uw rug werd doorboord. Juppiter's zoon ⁵⁾ namelijk was, toen hij met zijn pas verworven gade ⁶⁾ naar de stad zijner vaderen ⁷⁾ terugkeerde, gekomen tot aan de snelstroomende wateren van den Euenus ⁸⁾); doch toen was deze stroom
 105 juist, meer dan gewoonlijk, door winterregens gezwollen en ondoorwaadbaar door zijn talrijke draaikolken. Toen gaat Nessus, krachtig van leden en wèl bekend met de doorwaadbare plaatsen, naar Hercules, die, zonder vrees voor zich zelven, slechts voor zijn echtgenoot bezorgd was, en sprak tot hem: „Haar zal ik gaarne, o kleinzoon

¹⁾ Zie 8, 566 vlg.

²⁾ Zie 8, 549 vlg.

³⁾ Een Centaur (vgl. het slot der aant. bij 2, 630).

⁴⁾ Deianira (vgl. vs. 9), vrouw van Hercules.

⁵⁾ Hercules, zie vs. 23 vlg.

⁶⁾ vgl. aant. 4.

⁷⁾ Tiryns, vgl. bij vs. 66.

⁸⁾ Zie bij 8, 528 en 270.

110 van Alceus ¹⁾! naar gindschen oever brengen: gebruik gij dan, al zwemmend, uw krachten!" ; daarop geeft de Aonische held ²⁾ de Calydonische jonge vrouw ³⁾, die sidderde en bleek was van vrees en vol angst voor den stroom en voor den Centaur, aan de hoede van Nessus over. En aanstonds daarop, bezwaard als hij was door den pijlkoker en de (om zijn leden geslagen) leeuwenhuid — want zijn knots en zijn gekromden boog had hij reeds naar den anderen oever geslingerd — sprak hij: „Daar ik nu een-
115 maal begonnen ben (met het bedwingen van stroomen ⁴⁾), zoo zal ik ook dezen stroom overzwemmen!" en zonder te aarzelen en zonder te zoeken, waar de stroom het kalmst en rustigst was, versmaadt hij het zich door gediensstige golven naar land te laten dragen.

Reeds had hij den (anderen) oever bereikt en nam hij den weggeslingerden boog weêr op, toen hij de stem van zijn gade herkende en hij Nessus, die den hem toevertrouwen last bedriegelijk wilde ontvoeren, luide toeriep:
120 „Waarheen, geweldenaar! voert u het ijdele vertrouwen op uw snelle pooten? Tot u, tweevormige ⁵⁾ Nessus! spreek ik: hoor naar mijn woord en ontroof mij niet, wat mijn eigendom is! Als gij voor mij geen eerbied koesterdet, dan had toch althans het rad van uw vader ⁶⁾ uw verboden omarming kunnen beletten. Toch zult ge 't niet ontkomen,
125 hoezeer ge ook vertrouwt op de hulp uwer paardepooten. Met een wonde, niet met mijn voeten zal ik u bereiken."

¹⁾ Zie bij vs. 13.

²⁾ Vgl. bij 1, 313; Hercules heet zoo naar zijn geboortestad Thebe in Boeotië.

³⁾ Deianira.

⁴⁾ Dit ziet op zijn kampstrijd met Acheloüs.

⁵⁾ Als zijnde half mensch, half paard.

⁶⁾ Ixion, zie verder bij 4. 460.

Snel maakt hij deze laatste woorden waar door de daad en, een pijl op hem afschietend, doorboort hij hem den vluchtenden rug, zoodat de met weerhaken voorziene ijzeren punt uit zijn borst naar buiten stak. Nauwelijks had hij dezen er uitgetrokken, of het bloed, vermengd met den
 130 zwadder van het gif der Lernaëische slang ¹⁾, spoot door beide openingen naar buiten. Snel vangt toen Nessus dit op en zegt bij zich zelf: „Nu zal ik niet ongewroken sterven!” en hij geeft aan de geroofde jonge vrouw zijn kleed ten geschenke, met zijn nog warm bloed gedrenkt, als een prikkelend middel tot liefde.

vs. 134–210: Dood van Hercules.

Intusschen verliep er een lange tusschentijd, waarin de daden van den geweldigen Hercules alle landen hadden
 135 vervuld en den haat zijner stiefmoeder ²⁾ hadden bevredigd.

Toen, als overwinnaar uit Oechalia ³⁾ teruggekeerd, bracht Hercules ter eere van Juppiter juist het aan dezen beloofde offer, toen het praatzieke gerucht, dat er behagen in schept leugen bij waarheid te voegen en, klein in 't begin, door zijn eigen leugens steeds grooter wordt, vooruit vliegend u ter ooren kwam, Deianira! dat namelijk de stiefzoon
 140 van Amphitryon ⁴⁾ in vurige liefde tot Iolé ⁵⁾ was ontstoken. De minnende vrouw ⁶⁾ gelooft het en, doodelijk verschrikt door het gerucht van die nieuwe liefde, liet de beklagenswaardige vrouw eerst haar tranen den vrijen loop

1) Zie bij vs. 69.

2) Juno, zie bij vs. 15.

3) Stad op Euboea.

4) Hercules, vgl. bij vs. 24.

5) Dochter van Furytus, koning van Oechalia, stad op Euboea.

6) Deianira.

en liet haar smart in geweën en snikken uitstroomen. Doch weldra sprak zij daarop: „Waarom toch ween ik? Die bijzit zal zich verheugen over deze mijn tranen. Doch, 145 daar zij wel spoedig hier zal komen, moet ik mij haasten en iets nieuws bedenken, zoolang het nog mogelijk is en een' andere (vrouw) nog niet mijn echtelijk slaapvertrek in bezit heeft. Moet ik jammeren en klagen of zwijgen? Moet ik naar Calydon terugkeeren of hier blijven? Moet ik mijn huis voor haar ruimen of, als ik verder niets doe, mij tegen haar verzetten? Hoe, wanneer ik, o Meleager ¹⁾! er aan gedachtig, dat ik uw zuster ben, eens een misdaad 150 beraam en door het dooden der bijzit toon, hoeveel geleden onrecht en de smart eener vrouw vermag?”

Toen vormt haar geest verschillende plannen en aanslagen: doch boven die allen gaf zij de voorkeur er aan, het met het bloed van Nessus doortrokken kleed ²⁾ (aan Hercules) te zenden, om daardoor zijn gestorven liefde weër te doen herleven. Daarop geeft de arme vrouw, zelf 155 niet wetend wat ze hem geeft, aan Lichas ³⁾, die 't evenmin wist, het kleed, dat haar zelf rouw en smart zou brengen over en draagt hem met vriendelijke woorden op, dat geschenk aan haar gade te geven. Argeloos neemt de held het aan en hult om zijn schouders het met den zwadder der Lernaëische Echidna ⁴⁾ doortrokken gewaad.

Juist wierp Hercules, onder smeekgebeden, wierookkorrels 160 in de pas ontstoken offervlam en goot hij uit de offerschaal wijn op het marmeren altaar, toen plotseling de kracht van het gif werd verwarmd ⁵⁾ en, geweekt door de hitte

¹⁾ Zie 8, 260—444.

²⁾ Zie vs. 131—133.

³⁾ Dienaar van Hercules.

⁴⁾ Vgl. bij vs. 69.

⁵⁾ Door zijne lichaamswarmte en door de hitte van het vuur.

der vlammen wijd en zijd door de leden van Hercules zich verspreidde. Zoolang hij kon, onderdrukte hij met zijn gewone geestkracht iedere zucht, doch toen zijn geduld door zijn smarten was overwonnen, stiet hij het altaar
 165 omver en vervulde den woudrijken Oete ¹⁾ met zijne smartkreten. Onverwijld poogt hij het doodbrengend gewaad vaneen te scheuren: doch waar hij er aan trekt, daar trekt het zijn huid mede; en — 't is afschuwelijk het te verhalen! — het blijft, hoewel hij te vergeefs het tracht los te rukken, aan zijn lichaam kleven of het legt zijn verscheurde leden en forsche beenderen bloot. Zelfs zijn bloed
 170 sist, evenals soms een wit gloeiende zwaardkling, gedoopt in den kouden koelbak, en het kookt door het brandende gif. Nog is zijn ongeluk niet ten einde: de begeerige vlammen verteren zijn binnenste en het donkere zweet stroomt overal heen van zijn lichaam; zijn verzengde spieren kraken en knetteren en het merg in zijn beenderen
 175 smelt weg door 't onzichtbare gif; toen, zijn handen ten hemel heffend, roept hij uit:

„Vermei u thans, dochter van Saturnus ²⁾! in mijn lijden! Vermei er u in en aanschouw van uit den hooge, Gij wreede! deze mijn foltering en verzadig er meê uw woest hart: of, indien zelfs een vijand medelijden verdient — ik immers ben uw vijand! — ontnem mij dan mijn door
 180 gruwzame folteringen gepijnigd leven, dat bij u zoo gehaat is en slechts bestemd is voor lijden en rampen! De dood zal mij een geschenk zijn: een stiefmoeder ³⁾ betaamt het mij dat geschenk te geven. Heb ik dan werkelijk Busiris ⁴⁾,

¹⁾ Gebergte in 't Z. van Thessalië.

²⁾ Juno.

³⁾ Juno, vgl. bij vs. 15.

⁴⁾ Koning van Aegypte, die alle vreemdelingen, die in zijn land kwamen, vermoordde.

die den tempel (van Juppiter) met het bloed van vreemdelingen bezoedelde, geveld? En den gruwzamen Antaeus ¹⁾ aan zijn hem sterkende moeder ontrukkt? En joeg werkelijk de drievormige gestalte van den Hiberischen herder ²⁾, noch
 185 uw drievormige gestalte, gij Cerberus ³⁾! mij schrik aan? Hebt gij, mijne vuisten! werkelijk de horens van den krachtigen stier ⁴⁾ vastgehouden en bedwongen? Beroemt op uw werk zich Elis ⁵⁾, op uw kracht zich de Stymphalische ⁶⁾ wateren en het Parthenische bergwoud ⁷⁾? Werd door uw dapperheid de draagriem, met gedreven beeldwerk uit Thermodontisch ⁸⁾ goud versierd, te huis gebracht, als-
 190 mede de appels, door den steeds wakenden draak (en de

¹⁾ De reus Antaeus kon niet overwonnen worden, zoolang hij in aanraking bleef met zijn moeder (de aarde). Hercules tilde hem op en drukte hem dood (Hartman).

²⁾ Hiberia = Spanje; herder, d. i. Geryones, een reus op een eiland bij Cadix, met 3 lichamen en 3 hoofden, werd door Hercules van zijn runderkudde beroofd en gedood.

³⁾ De driekoppige helhond (der Onderwereld), door Hercules, op bevel van Eurystheus, naar de bovenwereld en weder terug naar de Onderwereld gebracht.

⁴⁾ Hercules bedwong op Creta een door Neptunus gezonden woesten stier.

⁵⁾ In Elis zuiverde Hercules de sedert 30 jaar niet gereinigde stallen (waarin 3000 runderen) van den koning Augias, op één dag, door de rivier de Alphéus er door heen te laten stroomen.

⁶⁾ Aan het meer Stymphalus (in Arcadië) doodde Hercules de aldaar zich bevindende roofvogels.

⁷⁾ In het Parthenisch woud (in Arcadië) ving Hercules het hert van Diana.

⁸⁾ Thermodon, rivier in Pontus in Klein-Azië, waaraan de Amazonen woonden; de gouden draagriem behoorde aan Hippolyte, koningin der Amazonen en werd haar door Hercules ontnomen; te huis, d. i. aan Eurystheus.

Hesperiden ¹⁾ bewaakt? En konden geen Centauren ²⁾ mij weêrstand bieden, noch het everzwijn dat Arcadië's velden ³⁾ verwoestte? En baatte het de slang ⁴⁾ niet, dat zij door haar verlies weder aangroeide en dubbele krachten herkreeg? Ja, wat meer is: heb ik niet de Thracische rossen ⁵⁾, gemest met menschenbloed en hunne
 195 ruiven, vol vaneen gereten menschenlichamen, gezien en ze ⁶⁾ onmiddelijk vernield en hun meester benevens hen zelven gedood? Door deze mijn gespierde armen gewurgd, ligt het Nemeaeische ondiep ⁷⁾ geveld ter neêr; op dezen nek heb ik den hemel getorst ⁸⁾. Juppiter's gruwzame gade ⁹⁾ werd eindelijk het bevelen moede: ik echter was
 200 schijnt een nieuw verderf, waartegen noch dapperheid, noch wapens, 't zij ten aanval, 't zij ter verdediging, weêrstand kunnen bieden. In 't binnenste mijner longen verspreidt zich een vraatziek vuur en vindt door al mijne

¹⁾ Nimfen op een eiland bij den berg Atlas (vgl. 4, 630—661); zij hadden een tuin, waarin gouden appels, door een draak bewaakt, groeiden; van deze appels maakte Hercules zich meester.

²⁾ Vgl. bij 2, 630.

³⁾ Op het gebergte Erymanthus in Arcadië doodde Hercules een wild zwijn, dat alle akkers in den omtrek vernielde.

⁴⁾ d. i. de Echidna, zie bij vs. 69.

⁵⁾ Diomedes, koning van Thracië, had vier paarden, welke hij met menschenvleesch voedde.

⁶⁾ De ruiven.

⁷⁾ Bij Nemea, een stad in Argolis, huisde een leeuw, welken Hercules tusschen zijne armen dooddrukte.

⁸⁾ Hercules droeg als plaatsvervanger van Atlas het hemelgewelf, terwijl deze voor hem uit den tuin der Hesperiden (vs. 190) de gouden appels haalde.

⁹⁾ Juno.

leden heen voedsel: en toch is Eurystheus ¹⁾ ongedeerd en gezond! En zijn er dan nog, die kunnen gelooven, dat er Goden zijn?"

Zóó sprak hij en schreed gewond over den hoogen
 205 Oete ²⁾, evenals een tijger, die een jachtspriet, in zijn
 lichaam gehecht, meédraagt, terwijl hij, die de spriet wierp,
 reeds weg is gevloten. Telkens zag men hem zuchten
 slaken, telkens brullen van pijn, telkens trachten het
 gansche gewaad vaneen te scheuren en boomstammen om-
 verwerpen en toornig woeden tegen de bergwouden of zijn
 210 armen uitstrekken naar den hemel, de woning zijns vaders ³⁾.

vs. 211-272: Lichas. — Apotheose van Hercules.

Doch zie! daar bespeurt hij plotseling den bevenden
 Lichas ⁴⁾, verborgen in een holle rotskloof en, terwijl de
 pijn tot de hoogste razernij hem vervoerde, riep hij uit:
 „Hebt gij, Lichas! mij dat doodbrengend geschenk ge-
 geven? Zult gij de bewerker zijn van mijn dood?" Doods-
 215 bleek heeft en siddert Lichas en stamelt vol vrees en
 angst woorden van verontschuldiging. Doch, terwijl hij nog
 spreekt en met zijn handen de knieën van genen om-
 vatten wil, grijpt de kleinzoon van Alceus ⁵⁾ hem aan en
 drie-, viermaal hem rondslingerend, werpt hij, met nog
 grooter kracht dan een werpmachine, hem in de Euboei-
 sche ⁶⁾ zee. Toen, voortvliëgend door het hooge luchtruim,

¹⁾ Eurystheus, zoon van Sthenelus (vs. 273) en vorst van Mycenae, legde, op bevel van Juno, Hercules de vs. 182-198 opgenoemde 12 werken op.

²⁾ Vgl. bij vs. 165.

³⁾ d. i. Juppiter, zie bij 6, 112.

⁴⁾ Zie bij vs. 155.

⁵⁾ Hercules, vgl. bij vs. 13.

⁶⁾ Euboea, eiland in de Aegaeische zee, dicht bij Boeotië.

verhardt Lichas eensklaps tot steen. En evenals regen-
 220 droppels, naar men zegt, door ijskouden wind stollen en
 sneeuwvlokken daaruit ontstaan en, onder het rondwar-
 relen, hun week lichaam bevriest en zij tot dichten hagel
 zich samenpakken: zóó werd hij, naar de overlevering
 verhaalt, terwijl hij, bleek van vrees en van alle vocht
 beroofd, door de krachtige armen (van Hercules) door 't
 225 ijle luchtruim geslingerd werd, in een harden steen ver-
 anderd. Ook nu noch steekt in de diepe Euboeische zee
 een kleine klip boven de golven uit en bewaart nog de
 sporen van een menschlijke gestalte; en de schippers
 schromen haar, als zou ze het voelen, te betreden en
 noemen haar Lichas. Doch gij, roemrijke zoon van Jup-
 230 piter ¹⁾! veldet vervolgens boomen, welke de steile Oete ²⁾
 droeg en na die tot een houtmijt opeen te hebben gesta-
 peld, beveelt gij den zoon van Poeas ³⁾ u uw boog en
 ruimen pijlkoker te brengen benevens de pijlen, bestemd
 om ten tweeden male ⁴⁾ het Trojaansche rijk te aanschou-
 wen; daarop stak deze, als uw dienaar, de houtmijt in
 brand. En terwijl de brandstapel door de begeerige vlam-
 235 men aangetast wordt, spreidt gij boven op de houtmijt de
 huid van den Nemeaëischen ⁵⁾ leeuw uit en, uw hals
 neervlijend op uw knots, legt ge rustig u neêr met het-
 zelfde kalme gelaat, als wanneer gij, evenals een met
 bloemkransen getooide gast, te midden van volle bekers
 aan een gastmaal aanlaagt.

¹⁾ Hercules, zie bij 6, 112.

²⁾ Vgl. bij vs. 165.

³⁾ d. i. Philoctetes.

⁴⁾ De eerste maal bij de verwoesting van Troje door Hercules (zie 11, 213), de tweede maal in de handen van Philoctetes in den Trojaanschen oorlog.

⁵⁾ Zie bij vs. 197.

Reeds knetterde de krachtige vlam, naar alle zijden zich
 240 verspreidend, en tastte de leden van den held, die vol
 minachting er zich niet om bekommerde, aan. Doch thans
 werden de Goden bevreesd en bezorgd voor den beschermer
 der aarde ¹⁾, maar Saturnus' zoon Juppiter (want hij bemerkte
 het) sprak daarop aanstonds met vrolijk gelaat hen aldus
 aan: „Deze uwe bezorgdheid, o hemelgoden! is mij een
 genot en verheugd wensch ik mij zelve van ganscher
 245 harte geluk, dat ik Beheerscher en Vader van een dank-
 bare Godenschaar word genoemd en mijn zoon ook door
 uw genegenheid en liefde beschermd wordt. Want ofschoon
 deze uw bezorgdheid en liefde de buitengewone helden-
 daden van mijn zoon gelden, gevoel ik toch ook mij zelve
 daardoor aan u verplicht. Doch (opdat uw trouwe harten
 niet door ijdele vrees mogen sidderen) ziet met verachting
 neer op die vlammen daar op den Oete ²⁾! Hij, die alles
 250 overwon, zal ook de vlammen, die gij aanschouwt, over-
 winnen; slechts voor zoover hij sterfelijk is, zal hij de
 kracht van het machtige vuur ondervinden. Doch wat hij
 van mij, zijn Vader, ontvangen heeft, is eeuwig en onster-
 felijk en onaantastbaar door den dood en door geen vuur
 of vlam te bedwingen. Dat onsterflijke deel van hem, dat
 het aardsche leven doorleefd heeft, zal ik in mijn hemel-
 255 sche woning opnemen en ik vertrouw, dat deze mijn daad
 allen Goden tot vreugde zal zijn. Indien echter soms
 iemand ³⁾ er smart over gevoelt, dat Hercules een God
 wordt, zoo zal hij wel ontevreden zijn over de hem toe-
 gekende belooning, maar toch zal hij weten, dat gene die

¹⁾ Zóó heet Hercules als overwinnaar van vernielende dieren, mon-
 sters en reuzen.

²⁾ Vgl. bij vs. 165.

³⁾ Bedoeld wordt Juno, vgl. vs. 259 vlg.

verdiend heeft en, zij 't ook ongaarne, zal hij toch die goedkeuren!"

Aanstands gaven alle Goden hun instemming en bijval te kennen; ook de vorstlijke gade ¹⁾ van Juppiter scheen
260 al het overige met geen onvriendlijk gelaat, maar toch de laatste woorden van Juppiter met een onvriendlijk gelaat aan te hooren, als ook er verdrietig over te zijn, dat daarmee op haar was gedoeld.

Intusschen had Mulciber ²⁾ alles, wat maar door het vuur kan worden vernietigd, verteerd en slechts de uiterlijke gestalte van Hercules, hoewel onherkenbaar, bleef in wezen en niets, wat hij van zijne moeder ontving, bleef
265 nog over, maar alleen, wat hem nog kenbaar maakte als zoon van Juppiter. En evenals een verjongde slang, wanneer zij met de huid haar ouderdom heeft afgelegd, door haar nieuwe schubben met weeldriger glans pleegt te schitteren: evenzoo, toen de Tirynthische ³⁾ held van zijn sterfelijk lichaam ontdaan was, bleef hij met zijn beter deel
270 en eerbiedwaardig door verheven waardigheid. Toen verborg hem de almachtige Vader in een omhullende wolk en voerde hem op zijn vierspannigen wagen omhoog naar den stralenden sterrenhemel.

vs. 273—323: Alcmene en Galanthis.

Atlas ⁴⁾ voelde, hoe (door Hercules' opname onder de Goden) 't gewicht van het hemelgewelf toenam. Doch Eurystheus, Sthenelus' zoon ⁵⁾, had zijn toorn nog niet

¹⁾ Juno.

²⁾ d. i. Vulcanus (God van het vuur).

³⁾ Vgl. bij vs. 66.

⁴⁾ Vgl. bij vs. 198.

⁵⁾ Vgl. bij vs. 203.

laten varen en liet, grimmig gezind, zijn haat jegens den
 275 vader ¹⁾ gelden tegen diens kroost. De Argolische Alc-
 mene ²⁾ echter, door langdurige zorgen beangstigd, had
 niemand dan Iolé ³⁾, bij wie zij, de hoogbejaarde vrouw,
 haar klachten kon uitstorten en aan wie zij de over de
 geheele wereld bekende werken ⁴⁾ van haar zoon en zijn
 lotgevallen kon verhalen. Haar ⁵⁾ had Hyllus ⁶⁾, op bevel
 van zijn vader, in zijn echtelijke slaapzaal en in zijn hart
 290 een plaats gegeven en haar met een vrucht van edelen
 stam bezwangerd.

Toen sprak Alcmené tot Iolé aldus: „Mogen de Goden
 ú althans gunstig zijn en den tijd verkorten, wanneer gij,
 in barensnood, Ilithyia ⁷⁾, de toevlucht der vreesachtige
 barende vrouwen, aanroept. Zij toch was hard tegen mij,
 uit vriendelijkheid jegens Juno! Want toen de geboortedag
 285 van den zwaren arbeid verdragenden Hercules reeds aan-
 gebroken was en de zon in het tiende teeken van den
 dierenriem stond ⁸⁾, was mijn schoot strak gezwollen door
 de vrucht mijner zwangerschap en de vrucht, die ik droeg,
 was zóó groot, dat men Juppiter ⁹⁾ wel den vader van de
 verborgen dracht kon noemen. Ook kon ik de barens-
 290 weën niet langer uithouden; ja zelfs nu nog, terwijl ik
 spreek, vaart een kille huivering door mijne leden en is
 de herinnering daaraan nog een deel van mijn smart.

¹⁾ Hercules.

²⁾ Hercules' moeder, uit Argolis afkomstig.

³⁾ Zie bij vs. 140.

⁴⁾ Zie bij vs. 203.

⁵⁾ d. i. Iolé.

⁶⁾ Zoon van Hercules en Deianira.

⁷⁾ De Godin der barende vrouwen.

⁸⁾ d. i. en er 9 maanden waren verlopen.

⁹⁾ Vgl. bij 6, 112.

Zeven nachten lang en even zooveel dagen door pijnen gefolterd en uitgeput door mijn lijden, strekte ik eindelijk mijn armen ten hemel en riep met luid geklaag Lucina ¹⁾ en de beide Nixen ²⁾ aan.

295 Wel is waar kwam Lucina, maar, vooraf (door Juno) tegen mij ingenomen, wilde zij mijn leven aan de mij vijandig gezinde Juno opofferen. Zoodra zij mijn gesteun en gekerm hoorde, zette zij zich neer op gindsch altaar vóór de deur, met de beide knieën over elkander gekruist en met als een kam in elkaâr gevouwen, vingers en zóó ³⁾
300 hield zij het baren tegen. Ook sprak zij met zachte stem tooverspreuken uit en die tooverspreuken hielden het reeds begonnen baren tegen.

In mijn barensnood doe ik, half waanzinnig van smart, den ondankbaren Juppiter nuttelooze verwijten en ik verlang naar den dood en slaak jammerklachten die harde steenen zouden vermurwen. Intusschen komen de Cadmeische ⁴⁾ moeders tot mij en doen geloften aan de Goden
305 en spreken mij moed en troost in bij mijn lijden en smart.

Nu was er onder de dienstmaagden ééne, Galanthis genaamd, uit het mindere volk gesproten, blond van lokken, ijverig in 't volbrengen van wat haar bevolen was en bemind wegens haar dienstvaardigheid; deze bemerkte dat hier een of ander door toedoen der vijandig gezinde Juno gebeurde. En terwijl zij telkens de deur in- en uitgaat,
310 zag zij de Godin daar op het altaar zitten, met de handen over de knieën samengevouwen, en aanstonds sprak zij (bedriegelijk) tot haar: „Wie gij ook zijn moogt, wensch

¹⁾ Zie bij 5, 304.

²⁾ Geboortegodinnen.

³⁾ Genoemde houding verhinderde, volgens het bijgeloof der Romeinen, het baren.

⁴⁾ d. i. Thebaansche, vgl. bij 6, 177.

mijne meesteres geluk! De Argolische Alcmene ¹⁾ is bevallen en heeft, als kraamvrouw, haar wensch verkregen!" Toen sprong de Godin der geboorten plotseling op en 315 ontsloot verschrikt haar saamgevouwen handen: en terstond werden de boeien mijner bevalling geslaakt.

Galanthis echter, zóó luidt het verhaal, lachte de bedrogen Godin uit. Doch, terwijl zij nog lachte, greep de gruwzame Godin haar bij haar lokken en trok haar neer op den grond en toen zij weér van den grond wilde opstaan, belette zij haar dit en veranderde eensklaps haar armen in voorpooten. Haar vroegere bedrijvigheid en ijver 320 bleef bestaan en haar rug verloor zijn (blanke) kleur niet, doch haar gedaante verschilde thans van haar vroegere gestalte. En daar zij met leugenachtigen mond een berende vrouw had geholpen, brengt zij thans door haar mond ²⁾ hare jongen ter wereld en nog dikwijls bezoekt zij, evenals vroeger (maar thans als wezel) ons huis.

vs. 324—393: Dryope.

Zóó sprak zij en bewogen door de herinnering aan haar vroegere dienstmaagd, slaakte zij een zucht. Daarop sprak 325 tot de treurende vrouw aldus hare schoondochter ³⁾: „U echter, o moeder! roert de ontroofde gestalte van iemand, die aan uw geslacht niet verwant is. Hoe zeer zult ge dan wel getroffen zijn, wanneer ik u de wonderbaarlijke lotgevallen van mijne zuster verhaal? toch verhinderen en beletten schier mijne tranen en smart mij het spreken! De eenige dochter harer moeder (want mij verwekte mijn

¹⁾ Zie bij vs. 275.

²⁾ Volgens de Ouden bracht de wezel hare jongen door den bek ter wereld.

³⁾ Iolé.

330 vader bij zijn eerste vrouw) was Dryope, door haar schoonheid de meest bekende onder de Oechalische ¹⁾ maagden. Haar beroofde met geweld de God ²⁾, die Delphi en Delos beheerscht, van haar maagdelijken staat, waarna Andraemon haar in zijn echtelijke slaapzaal opnam en door haar, als zijn gade, bij ieder gelukkig geacht werd.

Nu bestaat er een meer, dat met zijn zacht glooienden
335 rand een zacht stijgende oeverlijn vormt en welks spiegel door mirteboschjes omkranst wordt. Daar nu kwam eens Dryope, onbekend met de beschikkingen van 't noodlot, met het plan om — en daarover zou men nog meer zich verontwaardigen — aan de nimfen bloemkransen te brengen. Aan haar boezem droeg zij een zoeten last, haar kindje, dat nog geen vol jaar oud was en dat zij met haar lauwe moedermelk voedde.

340 Niet ver van dat meer bloeide purperkleurige, aan 't water groeiende lotos ³⁾, die weldra vruchten zou dragen. Hiervan plukte Dryope de bloemen, ten einde die aan haar zoontje te reiken om er zich meê te vermaken. En ik was juist van plan hetzelfde te doen (want ik was daar ook), toen ik eensklaps bloedige druppels uit de bloem-
345 kelken zag vallen en de takken door een sidderende hui- vering zich zag bewegen. De nimf Lotis namelijk, zooals de landlieden nu eerst te laat verhalen, was, terwijl zij voor den wellustigen Priapus ⁴⁾ vluchtte, in deze struik veranderd, maar had daarbij haar naam behouden.

Doch mijne zuster wist dit toen niet; en toen zij, doo-

¹⁾ Dryope, dochter van Eurytus en zuster van Iolê; over Oechalia, zie bij vs. 140.

²⁾ Apollo.

³⁾ d. i. de, in Italië groeiende, zoogenaamde dadelpruim.

⁴⁾ God der tuinen en wijngaarden.

350 delijk verschrikt, terug wilde gaan en de onder gebeden
 aangeroepen nimfen wilde verlaten, bleven haar voeten
 vastgeworteld in den grond steken. Met alle macht tracht
 zij ze los te rukken, doch zij kon nog slechts het boven-
 deel van haar lichaam bewegen: allengs groeit van onder
 naar boven een taaie bast en omsluit eindelijk haar gansche
 onderlijf. Zoodra zij dit zag, trachtte zij met de handen
 zich de haren uit te rukken, maar wat haar hand vulde,
 355 waren bladeren en loof; en geheel haar hoofd was reeds
 omgroeid met bladeren en takken. Doch haar zootje
 Amphissus (want dezen naam had zijn grootvader Eurytus
 hem gegeven) voelde de borst zijner moeder reeds ver-
 stijven en geen melk vloeit het zuigende wicht meer toe.
 Ach! zelf aanschouwde ik, o, zuster! uw wreed lot en kon
 360 geen hulp u verleen; doch zooveel in mijn vermogen
 was, bleef ik, den steeds groeienden stam en de takken
 omarmend, daar toeven; en ik wenschte — gaarne beken
 ik het — ook zelf door een zelfde schors te worden bedekt.

Doch zie! daar verschijnt Andraemon met haar ramp-
 zaligen vader en zij vragen naar Dryope: op hun
 365 vraag wijs ik hen op de lotosstruik. Zij drukken kussen
 op het van levenswarmte nog lauwe hout en uitgestrekt
 blijven zij liggen naast de wortels van de hun zoo dier-
 bare struik. Niets had mijn zuster meer, dat niet reeds
 tot struik was geworden, behalve alleen haar gelaat. Hare
 tranen druppelen neêr op de bladeren, uit haar rampzalig
 lichaam ontstaan. En terwijl ze er nog toe in staat is en
 de mond haar nog een doorgang verleent voor haar stem,
 370 stort zij in deze woorden haar jammerklachten uit:

„Als ongelukkigen ooit nog eenig geloof verdienen,
 dan zweer ik bij de machtige Goden, dat ik deze onrecht-
 vaardige straf niet heb verdiend: onschuldig word ik ge-
 straft. Steeds heb ik, vrij van schuld, geleefd. Als ik lieg,

moge ik verdorren en mijn loof verliezen en, met de bijl omgehouden, verbrand worden. Neemt echter dit onnoozel
 375 wicht uit de takken zijner moeder weg en geeft het aan een voedster en laat het vaak onder mijn struik melk drinken en onder mijn struik spelen. En wanneer hij kan spreken, leert hem dan zijne moeder te groeten en laat hij met droeve stem zeggen: „In dezen boomstam is mijne
 380 moeder verborgen!” Doch hij schuwe het meer en plukke geen bloemen van den struik en laat hij er aan denken, dat in alle struiken het lichaam van godinnen schuilt. Vaarwel thans, dierbare gade! en ook gij, mijn zuster en mijn vader! Koestert ge eenige liefde jegens mij, bescherm dan mijn bladeren en takken tegen de wonden van 't scherpe snoeimes en tegen den beet van het vee. En daar
 385 het mij niet veroorloofd is mij tot u neder te buigen, zoo heft uw lichaam tot mij op en kom tot mijn mond, zoolang die nog kan gekust worden en beurt ook mijn zontje zóóver omhoog. Meer kan ik niet spreken; want reeds kruipt de zachte schors over mijn blanken hals omhoog en omhult mij de top van mijn kruin. Doet uwe handen
 390 weg van mijne oogen: laat zonder uw hulp de mij omhullende schors mijn brekende oogen bedekken!”

Thans hield haar mond op te spreken en tevens ook te bestaan: en, hoewel haar lichaam veranderd was, bleven haar frissche takken nog lang de levenswarmte behouden.

vs. 394—403: Ioláus.

Terwijl Iolé het wonderbaarlijke feit verhaalt en Alcmene
 395 de tranen van Eurytus' dochter ¹⁾ met haar hand droogt (ook zij zelve echter weent), onderdrukte een wonderbare gebeurtenis beider droefheid. Want eensklaps stond op

¹⁾ Iolé.

den hoogen drempel Ioláus ¹⁾, bijna een knaap, de wangen met twijfelachtig haardons bedekt, en thans weér (van man) in een jongeling herschapen. Dit voorrecht had hem
 400 Hebe ²⁾, de dochter van Juno, overwonnen door de smeekbeden van haar gade, geschonken. Doch, toen zij op het punt stond te zweren, dat zij later aan niemand meer zulk een voorrecht zou verleenen, kon Themis ³⁾ dit niet verdragen.

vs. 403—417: De zonen van Callirhoé.

Zij toch sprak: „Thans verwekt Thebe tweedrachtigen krijg en Capaneus ⁴⁾ zal door niemand, dan door Juppiter,
 405 overwonnen kunnen worden; en het broederpaar ⁵⁾ zal elkander doodelijke wonden toebrengen; voorts zal de waarzegger ⁶⁾, nog bij zijn leven, zich zelven als schim aanschouwen, wanneer de aarde zich onder hem opent; en zijn zoon ⁷⁾, zijn vader door den dood zijner moeder wrekend, zal door een zelfde daad ouderlievend en tevens misdadig zijn; dan zal deze, ontzet over zijn wandaad, van verstand en van vaderland beroofd, als balling door
 410 de Eumeniden ⁸⁾ en door de schim zijner moeder voort-

¹⁾ Zoon van Hercules' broeder Iphicles en begeleider van Hercules op diens tochten.

²⁾ Godin der eeuwige jeugd en gade van Hercules na zijn opneming onder de Goden.

³⁾ De oudste orakel-sprekende Godin (vgl. ook bij 1, 321).

⁴⁾ Een der zeven tegen Thebe, bij 't beklimmen van den muur der stad, door Juppiter's bliksem getroffen.

⁵⁾ Eteocles en Polynices doodden elkander in een tweegevecht.

⁶⁾ Amphiaraus (vgl. bij 8, 317), door de Thebanen vervolgd, verdween met zijn wagen in den grond.

⁷⁾ Alcméon.

⁸⁾ = Furiën, vgl. bij 4, 452.

gezweept worden, totdat zijn echtgenoot 1) hem om het gouden halssieraad 2) heeft verzocht en het zwaard van Phegeus hem, schoon diens aanverwant door huwelijk, doorboord heeft. Dan eerst zal Callirhoë, de dochter van Achelous, deemoedig den grooten Juppiter smeeken de jaren van Phegeus' zonen bij die van haar nog zoo jonge
 415 zonen te voegen en niet toe te laten, dat de dood van den wreker 3) ongewroken blijft. Juppiter, hierdoor bewogen, zal hun dan vóór hun tijd het geschenk 4) geven van zijne stiefdochter en schoondochter 5) en zal hen, hoewel nog niet manbaar, tot mannen maken."

vs. 418–453: Gesprekken der Goden.

Toen Themis 6), die de toekomst vooruit weet, met lotvoorspellenden mond dit gezegd had, morden de Goden onder elkaâr in afwisselend gesprek en er ging onder hen
 420 een gemompel op, waarom het anderen ook niet vrijstond

1) Callirhoë; door de Furiën vervolgd, kwam Alcméon te Psophis in Arcadië en trouwde daar met de dochter van koning Phegeus. Later kwam hij op een eiland dat door den stroom Achelous was gemaakt (S, 577 vlg.) en werd verliefd op Callirhoë, de dochter van Achelous, bij wie hij twee zonen verwekte. Zijn nieuwe vrouw verzocht hem om het halssieraad (zie vlg. aant.), dat hij reeds aan de dochter van koning Phegeus had gegeven. Naar Psophis teruggekeerd om het te halen, liet Phegeus, die zijn ontrouw had vernomen, hem door zijn zonen vermoorden. Op deze zonen van Phegeus wilde nu Callirhoë den dood van Alcméon wreken.

2) Waarvoor Eriphyle haar man Amphiarus had verraden.

3) d. i. Alcméon.

4) d. i. de krachten van een jongeling.

5) d. i. Hebe, als dochter van Juno (zonder vader) en als vrouw van Hercules.

6) Vgl. bij vs. 403.

dezelfde voorrechten ¹⁾ te verleenen. De nicht van den Titan Pallas ²⁾ beklaagt zich, dat haar echtgenoot ³⁾ oud wordt: de algoede Ceres ⁴⁾ beklaagt zich dat Iasion ⁵⁾ grijs en oud wordt: Mulciber ⁶⁾ verlangt voor Erichthonius ⁷⁾ een vernieuwd leven; ook Venus kwelt de zorg
 425 voor de toekomst en zij maakt voor zich het beding, dat Anchises' ⁸⁾ levensjaren worden vernieuwd en verjongd. Iedere God heeft iemand, voor wien hij ijvert en dien hij begunstigt: en door hun begunstiging en voorliefde neemt hun stormachtige tweespalt toe, totdat Juppiter eindelijk den mond opende en sprak:

„O! indien er onder ul. nog eenig ontzag en eenige eerbied jegens mij bestaat: waarheen drijft u uw overijling? Verbeeldt zich iemand onder u zóó machtig te zijn, dat
 430 hij zelfs de beschikkingen van het lot te niet kan doen? Door de beschikkingen van het lot is Ioláus tot de jaren, die hij reeds doorleefd heeft, teruggekeerd: volgens de beschikkingen van het lot moeten ook de zonen van Callirhoë weder jong worden, niet door vleiend gunstbejag of maatregelen van geweld. Ook ul. (en opdat ge dit des te gelatener draagt: ook mij) beheerscht en bestuurt de beschikking van 't lot. Want wanneer ik die kon ver-
 435 anderen, zou een hooge leeftijd niet Aeacus ⁹⁾ krommen

1) Nl. nieuwe of eeuwige jeugd, zie vs. 400 met aant.

2) d. i. Aurora, Godin van den dageraad.

3) Tithonus, wien wel de onsterfelijkheid, maar geen eeuwige jeugd verleend was.

4) Zie bij 5, 341.

5) Als voortreffelijk landbouwer de lieveling van Ceres.

6) Zie bij vs. 263.

7) Vgl. bij 2, 553.

8) Vader van Aeneas.

9) zoon van Juppiter en Aegina, en rechter in de Onderwereld.

en zou Rhadamanthus ¹⁾ voortdurenden levensbloei genieten met mijn Minos, die wegens het drukkend gewicht van zijn ouderdom wordt geminacht en niet meer zoo geregeld en ordelijk regeert als vroeger.”

De woorden van Juppiter maakten indruk op de Goden; en geen van allen waagt het meer zich te beklagen, nu
 440 hij op Rhadamanthus en Aeacus en Minos, afgemat door de jaren, zijn blik slaat. Deze laatste, zoolang hij nog in de volle kracht van zijn leeftijd was, had, reeds door zijn naam alleen, machtige volken schrik aangejaagd; doch toen was hij zwak, en was doodelijk bevreesd voor den zoon van Deione, Miletus, die trotsch zich verhief op de kracht zijner jeugd en op Phoebus ²⁾, zijn vader,
 445 en meenende dat Miletus vijandig opstond tegen zijn rijk, had hij toch niet den moed hem van den grond zijner vaderen te verdrijven. Doch uit eigen beweging gingt gij, Miletus! op de vlucht en met snellen kiel zeildet gij door de Aegaeische zee en stichttet in Azië een stad ³⁾, genoemd naar den naam van haar stichter. Hier baarde
 450 Cyaneë, de dochter van den zoo vaak tot zich zelf terugkeerenden Maeander ⁴⁾, door u verkracht, terwijl zij langs de kronkelingen van den oever haars vaders voortschreed, twee kinderen van voortreffelijke schoonheid, Byblis en Caunus.

vs. 454—665: Byblis.

Byblis strekt tot een waarschuwend voorbeeld, dat meisjes slechts geoorloofde liefde moeten koesteren. Byblis, aan-

¹⁾ Zoon van Juppiter en Europa, en broeder van Minos; beiden waren, evenals Aeacus, rechters in de Onderwereld.

²⁾ Vgl. bij 1, 451.

³⁾ Miletus, stad in Ionië (Klein-Azië).

⁴⁾ Vgl. 8, 162 vlg.

455 gegrepen door smachtende liefde tot haar broeder ¹⁾ den
kleinzoon van Apollo, beminde niet als een zuster, noch
zooals het behoorde, haar broeder. Eerst bemerkt zij wel
is waar haar liefdevuur nog niet en ze acht het geen zonde
en schande hem telkens te kussen en de armen om den
hals haars broeders te slaan; en langen tijd wordt zij
460 misleid door den bedriegelijken schijn van zusterlijke
liefde. Langzamerhand neemt deze liefde een' anderen
vorm aan en komt ze, om haar broeder te bezoeken, op-
getooid tot hem en verlangt ze vurig in zijn oog voor
schoon te worden gehouden: en is er aldaar een of andere
maagd schooner dan zij, dan is ze jaloersch en benijdt
haar. Maar nog is zij niet van haar liefde zich helder
bewust en bij al dien liefdegloed spreekt ze nog geen
465 wensch of verlangen uit: desniettemin gloeit en brandt
ze in haar binnenste van liefde. Nu eens noemt ze hem
haar geliefde, dan weêr haat ze het woord bloedverwant-
schap: dan weêr wenscht ze liever, dat hij haar Byblis,
dan zuster, noemt. Toch waagde ze het niet, in wakenden
toestand, ontuchtige verwachtingen een plaats te geven
in haar gemoed; doch wanneer zij, door kalmen slaap
ontspannen, ter neêr ligt, dan ziet ze vaak het voorwerp
470 van haar liefde. Dan verbeeldde zij zich zelfs, dat zij
haar broeder in minne omhelsde en 't schaamrood steeg
dan naar haar wangen, hoewel zij, in diepen slaap ver-
zonken, ter neêr lag. En is de slaap van haar geweken,
dan zwijgt ze een langen tijd en roept zelf zich haar
droomgezicht weêr voor den geest en spreekt met weifelend
gemoed aldus:

„Wee mij rampzalige! wat beteekent toch dat droom-
475 beeld in den stillen nacht? hoe gaarne zou ik wenschen,

¹⁾ Caunus; kleinzoon, zie vs. 444 vlg.

dat het niet in vervulling ging! Waarom toch heb ik dat droombeeld gezien? Wel is waar is hij, zelfs in de onbillijkste oogen, schoon van gestalte en behaagt hij mij en ik zou, als hij niet mijn broeder was, hem kunnen beminnen en hij zou ook zeker mij waard zijn, maar tot mijn ongeluk ben ik zijn zuster. Als ik maar, in wakenden toestand, niets ongeoorloofds van dien aard van plan ben te dóen, dan mag de slaap dikwijls onder een zelfde droombeeld tot mij terugkeeren: in den slaap zijn geen getuigen aanwezig en toch ontbreekt er het nagebootst mingenot niet. O Venus en gij, gevleugelde Cupido met uw teedere moeder, welk een mingenot heb ik dán wel genoten! hoe vurig greep dan een duidelijk gevoelde zinnelijke lust mij aan! hoe ontzenuwd tot in mijn binnenste merg lag ik dan ter neêr! Welk een genot daaraan te gedenken! toch was dat genot slechts van korten duur en snel ging de nacht, uit afgunst jegens mijn voornemens, voorbij. O, als het veroorloofd was, onder een' anderen naam, mij met u te vereenigen, hoe goed kon ik, Caunus! dan de schoondochter zijn van uw vader! Hoe goed kondet gij dan, Caunus! de schoonzoon zijn van mijn vader!

490 Mochten de Goden toch geven, dat ons beiden alles gemeen was, behalve onze stamvaders: gaarne zou ik dan wenschen, dat gij van edeler afkomst stamdet dan ik. Ik weet dus niet wie gij, overschoone jongeling! eens moeder zult maken; doch voor mij, die tot mijn ongeluk dezelfde ouders door 't lot heb gekregen als gij, zult gij niets meer zijn dan een moeder: zullen wij dan slechts dat, wat ons hindert en in den weg staat ¹⁾, gemeen hebben? Wat

495 beduidt dan het droombeeld, dat mij verscheen? Maar welke beteekenis heeft een droom? Of hebben ook droomen

¹⁾ nl. dat gij mijn broeder zijt.

beteekenis? Dat verhoeden de Goden — doch de Goden trouwden immers zelfs wel hunne zusters! Zóó heeft Saturnus ¹⁾ Ops, door banden des bloeds aan hem verbonden, tot vrouw gehad: zóó Oceanus Tethys ²⁾ en de beheerscher van den Olympus Juno. De hemelgoden hebben hunne eigene rechten en voorrechten. Doch waarom tracht ik menschelijke gebruiken af te meten naar goddelijke en gansch andere wetten en gebruiken? Of de verboden minnegloed zal uit mijn hart worden verbannen, óf, als ik dat niet kan, dan smee ik dat ik van te voren moge sterven en dood op de lijkbaar bijgezet moge worden en dat daar mijn broeder mij met zijn kussen bedekke.

505 Evenwel vereischt deze zaak de toestemming van ons beiden; want, aangenomen dat het mij behaagde: hem zal het een misdaad toeschijnen! Doch de zonen van Aeolus ³⁾ ontzagen zich niet met hun eigene zusters te huwen ⁴⁾. Maar vanwaar ken ik hen? Waarom haal ik deze voorbeelden aan? Waarheen toch laat ik mij vervoeren? Weg! ver weg van hier, ontuchtig minnevuur! en laat mijn

510 broeder niet anders (door mij) worden bemind, dan zooals het een eigen zuster past. Indien echter hij zelf het eerst door liefde tot mij was bevangen, dan zou ik misschien aan zijn razenden hartstocht toe kunnen geven. Zal ik dus, die zijn aanzoek niet van de hand zou wijzen, zelf aanzoek bij hem doen? Doch zult gij kunnen spreken? Zult ge uw liefde kunnen bekennen? De liefde zal mij

515 dwingen: ik zal het kunnen. Of wel, als 't schaamtegevoel mijn mond gesloten houdt, dan zal een heimelijk hem

¹⁾ Vgl. bij 1, 113. Ops, oud-Italische Godin der vruchtbaarheid, zuster van Saturnus.

²⁾ Zie bij 2, 69.

³⁾ God der winden.

⁴⁾ Zie Hom. Od. 10, 7 (in mijne vertaling).

gezonden brief getuigenis afleggen van mijn verborgen minnevuur!"

Dit plan vindt haar goedkeuring en bijval; dit besluit overwon haar nog weiflend gemoed. Zij richt zich op de eene zijde op en op haar linker elleboog steunende, sprak zij:

„Hij moet weten, wat hij doet: ik zal mijn razende
520 liefde bekennen. Ach mij! waartoe kom ik? door welk een liefdegloed wordt mijn hart overmeesterd?"

Aanstonds schrijft zij met bevende hand wèl overdachte woorden op. In de rechter hand houdt zij de schrijfstift ¹⁾, in de linker een nog onbeschreven, met was overtrokken schrijfplankje. Zij begint te schrijven en aarzelt: dan schrijft ze weêr, maar wischt het geschrevene weêr uit. Weêr schrijft ze, weêr wischt ze 't uit of verandert het,
525 keurt nu eens 't af en keurt dan het weêr goed. Beurte- lings neemt ze het schrijfplankje weêr op en legt dan het weêr neêr, om dan weêr op nieuw het op te nemen. Zij weet niet, wat ze wil; en wat ze schijnt te zullen doen, mishaaft haar: op haar gelaat strijdt stoutmoedigheid met schaamtegevoel om den voorrang. Reeds had ze „uw zuster" ²⁾ geschreven: plotseling besluit ze 't woord „zuster" weêr uit te wisschen en in het weêr gladgestreken schrijfplankje de volgende woorden te griffen:

530 „U zendt iemand, die u mint, groete en heil, dat zij niet zal genieten, als gij 't haar niet schenkt. Ik schaam mij mijn naam te noemen. En als gij vraagt, wat ik wensch, dan zou ik wenschen dat zonder mijn naam mijn zaak

¹⁾ Met een puntige ijzeren schrijfstift grifte men de letters in een met was overtrokken schrijfplankje. Het andere, platte uiteinde der schrijfstift diende om het was glad te strijken, als men het geschrevene wilde uitwisschen.

²⁾ Als opschrift van den brief: Uw zuster (groet haren broeder Caunus).

kon worden bepleit en dat ik, Byblis, u niet eer bekend
 ware geweest, voordat de hoop op vervulling van mijn
 wensch zeker en vast ware geweest. Wel is waar had u
 535 een kenteeken van mijn door liefde gewond gemoed mijn
 bleeke kleur kunnen zijn en mijn magerheid en mijn gelaat,
 als ook mijn zoo vaak betraande oogen en mijne zuchten,
 zonder eenige zichtbare reden geslaakt, verder ook mijn
 menigvuldige omhelzingen en mijn kussen, die, als gij 't
 soms opgemerkt hebt, niet konden worden gevoeld als die
 540 van een zuster. Toch heb ik zelf, hoewel zwaar in mijn
 hart door liefde gewond, en hoewel in mijn binnenste een
 razende hartstocht gloeide, al het mogelijke gedaan (de
 Goden zijn mijn getuigen) om toch weêr gezond van hart
 worden: en langen tijd heb ik, ongelukkige, geworsteld
 om aan de gewelddadige wapenen van Cupido te ontkomen:
 en meer harden strijd heb ik gestreden, dan men denken
 545 zou dat een maagd kan doorstaan. Doch thans ben ik
 gedwongen te bekennen, dat ik overwonnen ben en met
 schuchtere beden smeekend uw hulp in te roepen. Gij
 alléén kunt haar, die u mint, redden, gij alléén haar in
 't verderf storten: kies, wat van beide gij doen zult! niet
 een vijandin smeekt u dit, maar eene, die, hoewel ze reeds
 na met u verbonden is, verlangt nog nader met u ver-
 550 bonden te zijn en door een nog nauwer band met u te
 zijn vereenigd. Laat ouden van dagen weten, wat wet en
 recht is, en onderzoeken, wat veroorloofd, wat zonde, wat
 geen zonde is en laten zij de wetten onderzoeken en in
 stand houden. Aan onze jaren past onbezonnen liefdes-
 genot. Wij weten nog niet wat veroorloofd is en wij ge-
 55 looven dat alles veroorloofd is en wij volgen het voor-
 beeld der machtige Goden. Ook zal ons geen hardvochtig
 vader, noch bezorgdheid voor onzen goeden naam, noch
 vrees ons verhinderen (o, ware er maar een reden tot

vrees!): onder den naam van broeder zullen wij onze zoete heimelijke minnarij verbergen. Het staat mij vrij met u vertrouweljk te spreken en dan omarmen we elkaâr en
 560 geven we elkaâr voor aller oogen kussen. Hoe weinig is het, dat ons nog ontbreekt! Heb medelijden met haar, die u haar liefde bekent en die die niet zou bekennen, als niet de vurigste liefdegloed haar er toe dwong: en laad niet de schuld op u, dat gij als de oorzaak van mijn dood op mijn grafteeken wordt aangewezen!"

Te vergeefs echter reikte het volgeschreven schrijfplankje niet meer toe voor haar schrijvende hand, want de laatste
 565 regel werd nog op den rand er bijgevoegd. Aanstonds verzegelt zij daarop den misdadigen brief met haar zegelring, dien zij met hare tranen bevochtigd had (want haar tong ontbrak het aan vocht), riep toen schaamrood een van haar dienaren en sprak met schuchter vleierende woorden tot hem: „Trouwe dienaar! breng dezen brief aan mijn”
 570 en eerst na lang dralen voegde zij er bij: „broeder.” Doch terwijl zij hem het overreikte, ontgleed het schrijfplankje aan haar handen en viel op den grond. Door dit voor-teeken werd zij verschrikt en beangst: toch zond zij het weg.

Een geschikt oogenblik gevonden hebbende, gaat de
 575 dienaar naar haar broeder en reikt hem haar geschreven bekentenis over. Ontzet werpt de kleinzoon van Maeander¹⁾, in plotselingen toorn ontstoken, het ontvangen schrijven, na een deel er van te hebben gelezen, weg en nauwlijks zich weêrhoudend den sidderenden dienaar een vuistslag in het gelaat te geven, sprak hij:

„Scheer u weg, terwijl ge 't nog kunt, gij misdadige handlanger van verboden mingenot! als uw dood (door

¹⁾ d. i. Caunus, zie vs. 450 vlg.

mijn hand) niet tevens onze schande ten gevolge had, zou ik u met den dood hebben gestraft."

580 Van angst bevend vlucht de dienaar van daar en meldt zijn meesteres de heftige woorden van Caunus. Gij verbleektet, Byblis! bij 't hooren dier weigering en, door kille huivering aangegrepen, heeft ze over haar gansche lichaam. Zoodra echter haar bezinning terugkeerde, keerde tegelijk haar razende hartstocht terug en haar tong sprak, ter nauwernood hoorbaar, deze woorden:

585 „Met recht (word ik afgewezen)! Want waarom verried ik ook, onbezonnen, mijn door liefde gewond hart? Waarom vertrouwd ik de woorden, die geheim moesten blijven, zoo schielijk aan een haastig geschreven brief toe? Vooraf had ik met dubbelzinnige woorden zijn gezindheid moeten uitvorschen. Ik had ten minste met een gedeelte van 't zeil moeten waarnemen, uit welken hoek de wind woei,

590 opdat deze mijn vaart kon begunstigen en dan had ik op veilige zee kunnen uitzeilen, terwijl ik nu mijn zeil door niet vooraf waargenomen winden heb laten zwellen. Dientengevolge word ik nu naar klippen meêgesleurd en word ik door de geheele zee overstelpt en ondergedompeld en mijn schip kan niet weêr terugkeeren. Ja, wat meer is:

595 ik werd door onbedriegelijke voorteekens gewaarschuwd niet aan mijn liefde toe te geven, op het oogenblik namelijk waarop de brief, toen ik beval hem over te brengen, aan mijn hand ontviel en zóó al mijn hoop en verwachting den bodem insloeg! Had ik niet een anderen dag of een geheel ander plan moeten kiezen, maar 't liefst nog een anderen dag? De Godheid zelf waarschuwde mij en

600 gaf mij onbedriegelijke voorteekens, maar ik was niet recht bij zinnen. En toch had ik zelf moeten spreken en mijn plan niet aan een brief moeten toevertrouwen, maar persoonlijk had ik hem mijn razenden hartstocht moeten

openbaren. Dan zou hij de tranen en het droevig gelaat zijner beminde gezien hebben. Dan had ik meer kunnen spreken dan het schrijfplankje inhield. Ik had dan, zijns
605 ondanks, de armen om zijn hals kunnen slaan en, als ik afgewezen werd, had ik kunnen veinzen te sterven en zijn knieën kunnen omvatten en vóór hem uitgestrekt om mijn leven kunnen smeeken. Ik zou alle pogingen in 't werk hebben gesteld en 'wanneer ieder afzonderlijk daarvan zijn hardvochtig gemoed niet konden vermurwen, zouden zij 't allen te samen toch hebben gekund. Misschien kan
610 ook wel eenige schuld liggen aan den afgezonden dienaar. Hij is, geloof ik, niet op een geschikten tijd tot hem gegaan of hij heeft een ongeschikt oogenblik uitgekozen en niet een uur zoeken te treffen waarop hij vrij was van bezigheden. Dit alles heeft mij nadeel en schade berokkend. Want hij is toch niet geboren uit een tijgerin, noch draagt hij een harden steen of een hard zwaard of staal
615 in zijn borst om, noch heeft ooit een leeuwin hem gezoogd. Doch overwonnen zal hij worden: op nieuw moet hij met beden worden bestormd. Zoolang mijn adem nog gaat, zal ik geen afkeer krijgen van mijn plan. Want, als 't mij vrijstond mijn daad ongedaan te maken, zou het mijn eerste werk zijn dien niet weér te beginnen, maar in de tweede plaats zou ik toch mijn plan doorzetten. Immers,
620 al geef ik mijn wensch ook op, hij kan toch nooit mijn waagstuk vergeten en omdat ik het opgegeven heb, zal het den schijn hebben dat ik niet ernstig genoeg heb gewild of wel dat ik hem slechts op de proef heb gesteld en hem in den val heb gelokt. Of wel men zal ten minste gelooven, dat ik niet door dien god, die het heftigst
625 ons gemoed kwelt en in vlam zet, overwonnen ben maar door zinnelijke begeerte. Kortom, ik kan de begane euveldaad niet meer ongedaan maken: niet alleen heb ik

hem geschreven, maar ook om zijn liefde verzocht: doch mijn begeerte is onrein. Al voeg ik er niets meer aan toe, onschuldig kan ik niet meer genoemd worden. Wat nog overblijft, is veel met het oog op de vervulling mijner wenschen, maar weinig met het oog op mijn schuld!"

630 Zóó sprak zij en — zóó groot is de tweespalt in haar besluiteloos gemoed — hoewel zij berouw heeft het te hebben beproefd, voelt ze toch de lust het weêr te beproeven: en de ongelukkige maagd gaat de maat te buiten en laat het zoover komen dat zij meermalen afgewezen wordt. Doch toen aan haar aanzoeken geen einde kwam, ontvlucht Caunus zijn vaderstad ¹⁾ en haar gruweldaad en sticht in een vreemd land een nieuwe stad ²⁾.

635 Toen echter verloor, naar het verhaal luidt, de droevige dochter van Miletus ³⁾ geheel en al haar bezinning, toen scheurde zij haar kleed van haar borst vaneen en sloeg, in razende woede zich de armen ten bloede. En nu draagt ze in 't openbaar zich als een waanzinnige en komt openlijk uit voor haar ongeoorloofde hoop op mingenot, zonder hetwelk ze thans haar vaderland en haar gehaat
640 tehuis verlaat en het spoor van haar voortvluchtigen broeder volgt. En evenals, o zoon van Semele ⁴⁾! de Ismarische ⁵⁾ bacchanten, opgewonden door uw thyrusstaf ⁶⁾, het om de drie jaar terugkeerende Bacchusfeest vieren: evenzoo (opgewonden) zagen de jonge vrouwen uit Bubasus ⁷⁾ Byblis onder woest gehuil over de breede

¹⁾ Miletus.

²⁾ De stad Caunus op de Z. W. kust van Carië.

³⁾ Byblis (zie vs. 443—453).

⁴⁾ Bacchus.

⁵⁾ d. i. Thracische, naar den berg Ismarus in Thracië.

⁶⁾ Zie bij 3, 542.

⁷⁾ Stad in Carië.

velden zwerven. Vervolgens doolt zij, na deze te hebben verlaten, door het gebied der Cariërs en der steeds gewapende Lelegers ¹⁾ en door Lycië rond. Reeds had zij
 645 Cragus en Limyre en de wateren van den Xanthus ²⁾ achter zich en den bergrug, waarop de Chimaera ³⁾, met de borst en kop van een leeuw en den staart van een draak, midden uit haar lichaam vuur spuwde en waren de wouden (van Lycië) ten einde, toen gij, Byblis! afgemat van het volgen (uws broeders), neêrzonkt en, terwijl uw
 650 lokken den harden grond bedekten, daar neêrlaagt, met het gelaat in het afgefallen gebladerte gedrukt. Telkens beproeven de Lelegeïsche ⁴⁾ nimfen met haar zachte armen haar op te beuren; telkens vermanen zij haar, haar liefde te matigen en te beteugelen en bieden troostwoorden aan haar daarvoor doof gemoed. Zonder een woord te spreken.
 655 ligt Byblis daar neêr en slaat hare nagels in de groenende planten en kruiden en bevochtigt het gras met een stroom van tranen.

Toen veranderden — zoo luidt het verhaal — Stroomnimfen hare tranen in een bronader, die nooit kon verdrogen. Wat grooter geschenk toch konden ze haar geven? En aanstonds, evenals harsdruppels uit de doorgesneden schors van een pijnboom druipen of het kleverige aardpek
 660 uit den vruchtbaren grond zijpelt of het water, dat door de vorst bevroren is, bij de komst van het zacht waiende westerkoeltje, door de warme zon smelt: zóó smelt Byblis, de kleindochter van Phoebus ⁵⁾, weg in haar eigen tranen

¹⁾ De Lelegers, als zeeroovers berucht, woonden deels in Mysië, deels aan de grenzen van Carië.

²⁾ Cragus: berg, Limyre: stad, en Xanthus: rivier in Lycië.

³⁾ Zie bij 6, 339.

⁴⁾ Zie bij vs. 645.

⁵⁾ Vgl. vs. 444.

en verandert in een bron, die ook nu nog in dat dal den naam van haar meesteres draagt en van onder een donker-
665 groen gebladerden steeneik te voorschijn stroomt.

vs. 666—797: Iphis.

't Gerucht van deze vreemde, wonderbaarlijke gedaante-
verwisseling ware misschien door de honderd steden ¹⁾ van
Creta ²⁾ verspreid, wanneer niet, kort te voren, Creta een
wonder, dat dicht in de nabijheid voorviel, had opge-
leverd, nl. 't veranderen der kunne van Iphis.

Weleer toch had het land van Phaestus, grenzende aan
670 het gebied van Gnosus ³⁾, Lygdus voortgebracht, een man,
onaanzienlijk van afkomst, maar toch uit vrije ouders
geboren. Zijn vermogen was niet grooter dan zijn aanzien-
lijke afkomst, maar zijn levenswandel en eerlijkheid waren
onbesproken. Deze deed zijn zwangere vrouw, toen hare
bevalling reeds na op handen was, het volgende voorstel:
675 „Twee dingen zijn er, die ik gaarne zou wenschen: dat
gij met de minste pijn moogt worden verlost en dat ge
een kind van het mannelijk geslacht baart. De andere
sexe toch geeft meer zorgen en last en het lot schenkt
haar geen sterkte noch kracht. Daarom — wat de hemel
verhoede! — als soms een dochter bij uw bevalling het
levenslicht wordt geschonken, (tegen mijn wil draag ik
het u op: en gij, vaderliefde! vergeef het mij!) laat ze
680 dan worden gedood.” Zóó sprak hij en beiden baadden
hun gelaat in een stroom van tranen, zoowel hij, die haar
die opdracht gaf, als zij, aan wie die opdracht gegeven

¹⁾ Zie bij 7, 481.

²⁾ Uit Creta stamde Miletus, de vader van Caunus en Byblis.

³⁾ Gnosus ligt midden op de N.-kust, Phaestus midden op de Z.-kust van Creta.

werd. Toch bestormt Telethusa voortdurend haar echtgenoot met de vergeefsche bede, haar hoop niet te verminderen en te verzwakken. Maar Lydus' besluit staat vast en onwrikbaar.

Reeds was zij ter nauwernood nog in staat den zwaren
 685 last der voor de geboorte rijpe vrucht in haar schoot te dragen, toen, midden in den nacht, in een droombeeld plotseling Inachus' dochter ¹⁾, begeleid door in plechtigen optocht gedragen heilige symbolen, vóór haar legerstede stond of althans scheen te staan. Haar hoofd was getooid met de horens der maan, met een schitterenden goudgelen krans van korenaren ²⁾ en met den vorstlijken diadeem:
 690 haar vergezelden de blaffende Anubis ³⁾, de heilige Bubastis ⁴⁾, de bontkleurige Apis ⁵⁾ en de God ⁶⁾, die steeds zwijgt en met den vinger tot stilte vermaant, voorts ook haar ratel ⁷⁾ en de nooit genoeg gezochte Osiris ⁸⁾, alsmede een uitheemsche ⁹⁾ slang, zwellend van slaapwekkend venijn.

695 Toen sprak de Godin haar, die, als 't ware wakker

¹⁾ d. i. Io, in Egypte en, in navolging daarvan, vooral door Romeinsche vrouwen, als Isis vereerd, zie bij 1, 747.

²⁾ Io (Isis) werd ook als Godin van den landbouw vereerd.

³⁾ Egyptische God met hondenkop.

⁴⁾ De Egyptische Diana.

⁵⁾ Io's zoon Epaphus heette als God Apis en werd door de Egyptenaren in de gedaante van een zwarten stier vereerd, met een witte vlek vóór den kop en haren van verschillende kleur in den staart.

⁶⁾ Harpocrates, de Egyptische God van het zwijgen, werd met den vinger op den mond afgebeeld.

⁷⁾ Ratels waren bij de Isisdienst gebruikelijk.

⁸⁾ Het lichaam van Osiris (de Egyptische Bacchus), den gemaal van Isis, door zijn broeder Typhon in 14 stukken verdeeld en verstrooid, werd door Isis gezocht; het terugvinden werd geregeld met een groot feest gevierd.

⁹⁾ Op Creta waren geen slangen.

geschud uit den slaap, thans klaar en helder zag, aldus aan: „Teletusa! mijn volgeling en vereerster! leg uw drukkende zorgen af, verschalk uw echtgenoot, die u die opdracht gaf en aarzel niet, wanneer Lucina ¹⁾ u van de smarten uwer bevalling bevrijd heeft, het wicht, wat het ook zij, op te nemen en groot te brengen. Ik ben een hulp brengende Godin en verleen, door smeekbeden be-
 700 wogen, bijstand en hulp; en ge zult u er niet over beklagen, een ondankbare Godheid te hebben vereerd.” Daarop, na zóó haar te hebben vermaand, verliet de Godin het slaapvertrek.

Blijde en verheugd staat thans de Cretensische (Teletusa) van haar legerstede op en smeekend haar reine handen ten hemel heffend, bidt zij, dat haar droombeeld verwezenlijkt moge worden. Zoodra nu de weeën toenamen en de last van haar schoot ter wereld kwam en haar een
 705 dochtertje geboren werd, zonder dat de vader er iets van wist, gaf de moeder haar kind uit voor een zoon en beval hem te voeden en te verzorgen; deze list vond geloof en niemand, dan de voedster alleen, wist iets van het verzonnen bedrog. De vader brengt den Goden het beloofde offer en geeft zijn zoontje den naam van Iphis, die zijn grootvader geweest was. De moeder verheugde zich over
 710 dien naam, omdat die aan beide geslachten gemeen was en zij daarmee niemand misleidde. Zóó bleef de eenmaal begonnen leugen door een vroom bedrog verborgen. De kleeding van het kind was die van een knaap; zijn ge-
 laat, 't zij men dit aan een meisje, 't zij aan een knaap toekende, was in beide gevallen schoon.

Intusschen waren er achtereenvolgens reeds dertien jaren
 715 verlopen, toen uw vader u, Iphis! verloofde met de blonde

¹⁾ Zie bij 5, 304.

Ianthe, die, een dochter van de Dictaeische Peleste ¹⁾, onder de meisjes van Phaestus ²⁾ om de gave harer schoonheid de meestgeprezene maagd was. Beiden waren gelijk in leeftijd en schoonheid en hadden van de zelfde leermeesters het eerste onderricht, als grondslag der vorming van hunne jeugd, ontvangen. Ten gevolge daarvan beving

720 liefde hun beider onervaren gemoed en wondde hen beiden even diep. Doch hun vertrouwen was verschillend: Ianthe ziet reikhalzend uit naar een echtverbintenis en naar het tijdstip van het afgesproken huwelijk en gelooft, dat hij, dien zij voor een man houdt, ook werkelijk een man zal zijn: Iphis bemint haar, wier gunst zij wanhoopt ooit te kunnen genieten en dat juist wakkert haar minnevuur aan

725 en de maagd blaakt van liefde voor een maagd. En nauwelijks hare tranen kunnende weêrhouden, zegt zij: „Wat zal het einde hiervan zijn voor mij, bevangen door een aan niemand bekende, wonderbare en ongehoorde kwelende liefde? Als de Goden mij wilden sparen, hadden zij mij moeten verderven; als zij mij niet wilden verderven,

730 zouden zij mij althans een natuurlijk en gewoon ongeluk hebben geschonken. De liefde ontvlamt niet de eene koe tegen de andere, noch merries tegen merries: maar de ram wordt tochtig op de schapen en het hert wordt gevolgd door zijn wijfje. Zoo paren zich ook de vogels en onder alle dieren is er geen wijfje, dat aangegrepen wordt door geile begeerte naar een ander wijfje. O, ware ik maar

735 dood! opdat echter Creta allerlei monsters zou voortbrengen, ontstak de dochter der Zon ³⁾ in liefde tot een stier: een vrouw nog wel tot een mannelijk wezen. Mijn liefde echter is, als ik de waarheid beken, nog waanzin-

¹⁾ = Cretensisch, naar den berg Dicté op Creta.

²⁾ Zie bij vs. 669.

³⁾ Pasiphaë, zie 8, 131 vlg.

niger dan die van haar. Toch heeft zij haar hoop op mingenot vervuld gezien; toch heeft zij door list en in de gedaante van een koe zich overgegeven aan den stier; 740 en hij was er een echtbreker voor om bedrogen te worden. Al vereenigt zich hier ook alle schrandereid en vernuft uit de geheele wereld, al komt Daedalus ¹⁾ ook op zijn met was aangeevoegde vleugels hierheen weêr terug vliegen: wat zal hij doen? Zal hij mij door zijn schrandere kunstmiddelen van een maagd tot een knaap maken? Zal hij u, Ianthe! veranderen? Waarom scheidt ge geen 745 moed en komt ge, Iphis! niet weêr tot bezinning en bant ge die radelooze en dwaze blakende liefde niet uit uw gemoed? Bedenk van welke kunne gij waart bij uw geboorte, als ge niet ook u zelve bedriegen en verblinden wilt en streef naar wat betaamt en bemin wat gij als vrouw moet beminnen. 't Is de hoop, die liefde opvat; de hoop is het, die liefde voedt en onderhoudt. Doch de 750 bestaande toestand ontnemt u die hoop. Geen bewaker belet u die dierbare omhelzing, noch de voorzorg van een voorzichtigen meester, noch de harde strengheid van een vader; zij zelve weigert u, op uw verzoek, geen wederliefde. Toch is zij voor u onbereikbaar. En al gebeurde er ook alles, al gaven Goden en menschen er zich moeite voor, gelukkig kunt ge niet zijn. Tot nu toe is nog geen 755 mijner wenschen on vervuld en de Goden schonken mij genadig alles, wat zij maar konden. Wat ik wil, wil mijn vader, wil zij zelve en wil ook mijn toekomstige schoonvader. Maar de natuur, machtiger dan zij allen, en die alleen mij benadeelt, wil het niet. Zie! reeds nadert de 760 wenschenswaarde tijd en de dag van het huwelijk is op handen en weldra zal Ianthe de mijne zijn: toch zal zij

¹⁾ Zie 8, 183-235.

mij niet ten deel vallen en midden in het water zal ik dorst lijden ¹⁾). Waarom komt gij, Juno, beschermster van 't huwelijk! waarom gij, Hymenaeus ²⁾! tot dit huwelijksfeest waarbij, als wij beiden huwen, de bruidegom ontbreekt?"

Na deze woorden zweeg zij. Intusschen brandt, niet minder dan zij, de andere maagd (Ianthe) van liefde en
 765 bidt, dat gij, Hymenaeus! spoedig moogt komen. Doch Telethusa, bevreesd voor 't geen zij smeekt, stelt nu eens den tijd (voor het huwelijk) uit, dan weér rekt zij, door ongesteldheid te veinzen, het oponthoud en wendt telkens als reden voortekens en droomgezichten voor. Doch eindelijk had zij alle stof tot verzonnen voorwendsels uitgeput en was de uitgestelde tijd van het huwelijk op handen
 770 en bleef er nog slechts één dag over. Toen rukt zij haar dochter en zich zelve den haarband van 't hoofd en met loshangende haren het altaar omklemmend, sprak zij: O Isis! gij, die Paraetionium ³⁾ en de Mareotische velden ⁴⁾ en Pharos ⁵⁾ bewoont en den in zeven armen zich split-
 775 senden Nijl! verleen mij uw hulp, smee ik u en verminder mijn vrees! Weleer aanschouwde ik u, o Godin! en de kentekenen uwer waardigheid hier in den tempel en alles kende ik, 't geklapper der koperen ratels ⁶⁾ die u vergezelden en ik prentte uwe bevelen in mijn geheugen. Dat mijne dochter nog leeft, dat ik zelf niet gestraft word,
 780 heb ik aan uw raad en uw gunst te danken. Erbarm u over ons beiden en steun mij met uw hulp."

¹⁾ Met toespeling op Tantalus, zie 4, 457 vlg.

²⁾ God van het huwelijk.

³⁾ Stad in Libyë.

⁴⁾ Landstreek in Africa nabij Egypte.

⁵⁾ Klein eiland dicht bij de plaats waar later Alexandrië verrees (beroemd door zijn vuurtoren).

⁶⁾ Zie bij vs. 693.

Een stroom van tranen volgde haar woorden. Daar scheen het plotseling alsof de Godin haar altaar deed schudden — en werkelijk deed zij 't ook schudden — en de deuren van den tempel trilden en beefden, haar de maan nabootsende horens blonken en schitterden en haar rinkelende ratel klapperde. Toen verliet de moeder den tempel, wel is waar nog ongerust, maar toch verheugd over het gunstige voorteeken. Haar vergezelde bij haar heengaan Iphis met grooter schreden dan zij gewoon was: ook de blanke kleur op haar gelaat bleef niet als vroeger, hare krachten nemen toe, haar gelaat wordt vuriger en hare lange ongeordende haren korter: en zij ontving meer frissche levenskracht dan zij als vrouw had. Want gij, die zoo even nog een vrouw waart, zijt nu een knaap. Schenkt nu een wijgeschenk aan den tempel en verheugt u met onbevreesd vertrouwen! Aanstonds schenken zij een wijgeschenk aan den tempel en voegen er een opschrift aan toe met dit korte woord: „Iphis heeft als knaap het wijgeschenk geschonken, dat zij als meisje beloofd had.”

Nauwelijks had het volgende zonlicht met zijn stralen de wijde aarde zichtbaar gemaakt, of Venus en Juno en Hymenaeus kwamen samen tot het huwelijksfeest en de knaap Iphis kwam in 't bezit van zijne Ianthe.

TIENDE BOEK.

vs. 1—105: Orpheus.

Vandaar gaat Hymenaeus ¹⁾, gehuld in een goudgelen sluier, door den onmetelijken aether ²⁾ en begeeft zich naar het land der Ciconen ³⁾, waar hij te vergeefs door de stem van Orpheus ⁴⁾ (tot diens huwelijksfeest) werd uitgenoodigd. Wel is waar was hij er bij tegenwoordig, maar hij bracht niet met zich de gebruikelijke liederen ⁵⁾, noch een vroolijk gelaat, noch een geluk voorspellend voorteeken. Ook de fakkel, die hij in de hand hield, knetterde onophoudelijk onder een wolk van tranenverwekkenden rook en begon, hoezeer ook gezwaaid, niet te branden. Het gevolg hiervan was nog ongelukkiger dan het voorteeken: want terwijl de pas getrouwde jonge vrouw ⁶⁾, vergezeld door een schaar van Stroomnimfen, over 't grasrijke veld rondwandelde, zonk zij, door den beet

¹⁾ Zie bij 9, 762.

²⁾ De reine, heldere bovenlucht.

³⁾ Volk in Thracië.

⁴⁾ Een Thracische zanger, zoon van Apollo en de Muse Calliope en echtgenoot van Eurydice.

⁵⁾ Deze werden, wanneer de bruid uit het huis harer ouders naar dat van haar bruidegom geleid werd, gezongen.

⁶⁾ Eurydice.

10 van een slang in den enkel getroffen, eensklaps stervend
neêr.

Nadat nu de Rhodopeïsche ¹⁾ zanger haar op de boven-
wereld genoegzaam beweend en betreurd had, waagde hij
het, ten einde ook de schimmen niet onbeproefd te laten,
door de Taenarische ²⁾ poort naar den Styx ³⁾ af te dalen
en begaf zich vervolgens, midden door de lichaamlooze
scharen der schimmen van reeds begraven dooden, naar
15 Persephone en den beheerscher der schimmen, den Vorst ⁴⁾
van het sombere Doodenrijk. Toen, na bij zijn lied de
snaren te hebben getokkeld, sprak hij aldus: „Gij God-
heden der Onderwereld, waarin wij allen, die als sterve-
lingen geschapen worden, eens neêrzinken: als 't mij ver-
oorloofd is en gij het mij toestaat om, zonder de omwegen
van bedriegelijke taal, de waarheid te spreken: ik ben
20 niet hierheen afgedaald om den duisteren Tartarus ⁵⁾ te
aanschouwen, noch om de drie met slangen behaarde
halzen van het Medusaeïsche monster ⁶⁾ te ketenen ⁷⁾. De
aanleiding tot mijn tocht is mijne echtgenoot, over wie
een adder, waarop zij trapte, zijn venijn uitstortte en die
zóó haar de jaren van haar toenemenden bloei ontnam.
25 Wel wenschte ik, dat ik dat leed had kunnen verdragen
en ik zal ook niet ontkennen, dat ik het beproefd heb:
maar de God der Liefde was machtiger (dan mijne po-

¹⁾ d. i. Thracische, naar het gebergte Rhodope.

²⁾ Op het voorgebergte Taenarum (in Laconië) was, naar men zeide,
een toegang tot de Onderwereld.

³⁾ Rivier in de Onderwereld.

⁴⁾ Pluto en zijne gemalin Persephone waren de beheerschers van
het Schimmenrijk.

⁵⁾ Oord der verdoemden in de Onderwereld.

⁶⁾ Cerberus, vgl. 4, 450 en 500.

⁷⁾ Evenals Hercules, die den Cerberus geketend naar de boven-
wereld had gebracht.

ging). Op de bovenwereld is deze God wél bekend: of hij 't ook hier is, betwijfel ik. Maar toch vermoed ik dat hij ook hier is; want als het verhaal, dat gij weleer uw gemalin hebt geschaakt ¹⁾, niet liegt, dan heeft dus ook u beiden de God der Liefde vereenigd. Daarom smeed ik u bij deze oorden vol verschrikking, bij deze ontzettende
 30 gapende ruimte en bij de doodsche stilte van uw onmetelijk rijk: weeft de overhaast afgesneden levensdraad van Eurydice weêr aaneen. Wij allen zijn bestemd eenmaal uw prooi te worden en na een kort vertoef op aarde haasten wij ons, vroeg of laat, naar een zelfde rustplaats. Hierheen gaat ons aller weg, dit is onze laatste woning;
 35 gij beiden toch bezit de langdurigste heerschappij over het menschelijk geslacht. Zij ook zal, wanneer zij, hoogbejaard, de haar beschoren jaren doorleefd heeft, onder uw macht komen: daarom vraag ik u, in plaats van een geschenk, slechts het vruchtgebruik en genot van haar leven. Doch wanneer de beschikking van 't lot mij deze voor mijn gade afgesmeekte gunst weigert, dan is het mijn vast besluit niet meer terug te keeren: verheugt u dan in den dood van ons beiden!"
 40 Hem beklagden, terwijl hij zóó sprak en de snaren bij zijne woorden tokkelde, de bloedeloze schimmen: Tantalus zocht niet meer het hem ontwijkende water te bereiken, het rad van Ixion stond verbaasd stil, de gieren staakten hun knagen aan Tityus' lever, de kleindochters van Belus rustten uit naast hare kruiken en gij, Sisyphus ²⁾! zat rustig neêr op uw rotsblok. Toen voor het eerst werden.
 45 naar de sage verhaalt, de wangen der Eumeniden ³⁾, week

¹⁾ Zie 5, 385—408.

²⁾ Zie over Tantalus, Ixion, Tityus, de kleindochters van Belus en Sisyphus, de aant. bij 4, 456—462.

³⁾ = Furiën (straffende Wraakgodinnen).

gestemd door zijn lied, met tranen bevochtigd. En noch de gade ¹⁾ van den Vorst, noch hij die de Onderwereld beheerscht, kunnen het over zich verkrijgen hem zijn smeekbede te weigeren en zij roepen Eurydice. Deze bevond zich te midden der schimmen van pas gestorvenen en schreed, met door haar wonde vertraagden tred, langzaam voort.

50 Aanstonds ontvangt haar de Rhodopeïsche ²⁾ held, doch tevens de voorwaarde, dat hij zijn blikken niet om zou wenden, voordat hij de Avernische dalen ³⁾ verlaten had: want dat anders het hem verleende gunstgeschenk ongeldig zou zijn.

Onmiddellijk bestijgen nu beiden, te midden der doodsche stilte, het steile, donkere pad, dat, dicht omgeven door duisteren nevel, naar de bovenwereld voert. En reeds
55 waren zij niet ver meer van den rand van de oppervlakte der aarde, toen aldaar de minnende echtgenoot, bevreesd dat de krachten haar begaven en begeerig haar te aanschouwen, zijn blikken omwendde: en aanstonds zonk zij weder terug (in de diepte). Oogenblikkelijk strekte zij de armen naar hem uit en, hoewel zij zich ten uiterste inspande om hem te grijpen en door hem gegrepen te worden, greep de ongelukkige niets dan de terugwijkende
60 lucht. En ofschoon zij thans ten tweeden male stierf, uitte zij geen enkele klacht over haar gade: waarover toch zou ze zich anders kunnen beklagen, dan dat zij zoo vurig bemind werd? Nog riep ze voor het laatst hem „Vaarwel!” toe, welk woord hij ter nauwernood nog met zijn ooren kon hooren en zonk toen weder naar haar vroegere woning terug.

¹⁾ Persephone, gemalin van Pluto.

²⁾ Zie bij vs. 11.

³⁾ d. i. de dalen (diepten) der Onderwereld, zie bij 5, 540.

Evenzeer ontzet en verbaasd was thans Orpheus over den dubbelen dood zijner gade, als hij ¹⁾, die vol vrees
 65 de drie halzen van den helhond, waarvan de middelste in ketenen geboeid was, aanschouwde. En niet eer verliet dezen de schrik, vóór zijn vroegere natuur hem begeben had, daar zijn lichaam geheel in steen werd veranderd: en (evenzeer was hij verbaasd) als Olenus ²⁾, die de schuld van zijn vrouw op zich nam en schuldig wilde schijnen en als gij, ongelukkige Lethaea! die vol trots op uw
 70 schoone gestalte vertrouwdet: beiden weleer ten nauwste aan elkaâr (door liefde) verbonden, doch nu in steenen op de bronnenrijke Ida ³⁾ veranderd.

Orpheus bad en smeekte intusschen en wilde wederom den Styx overgaan, doch de veerman ⁴⁾ hield hem tegen. Toch bleef hij zeven dagen in vuile rouwkleeding gehuld op den oever zitten, verstoken van de gave van Ceres ⁵⁾:
 75 de zorg en smart van zijn gemoed en zijn tranen waren zijn voedsel. Klagende over de wreedheid der Goden van den Erebus ⁶⁾, begaf hij zich terug naar den hoogen Rhodope en den door de Noordewinden gebeukten Haemus ⁷⁾.

Driemaal had reeds Titan ⁸⁾ het jaar in het teeken der

¹⁾ Wie de persoon is, die door het zien van Cerberus versteende, is onbekend.

²⁾ Olenus, echtgenoot van Lethaea, die, trotsch op haar schoonheid, alle godinnen verachtte. Toen Olenus de beleedigde Godin bad, haar toorn tegen hem te keeren, werden beide echtgenooten in steen veranderd.

³⁾ Gebergte bij Troje.

⁴⁾ Charon, die de afgestorvenen over den Styx zette.

⁵⁾ d. i. spijs, voedsel.

⁶⁾ d. i. de Onderwereld.

⁷⁾ Rhodope en Haemus, gebergten in Thracië; zie ook 6, 87 vlg. en aant. aldaar.

⁸⁾ Zonnegod, zon.

in zee levende Visschen ¹⁾ geëindigd en steeds had Orpheus
 80 alle mingenot met vrouwen vermeden, 't zij omdat het
 ongeluk hem zóó had vervolgd, 't zij omdat hij een be-
 lofte van trouw (aan Eurydice) gedaan had. Vele vrouwen
 echter beving een vurige begeerte zich met den zanger te
 vereenigen: doch velen werden tot hun droefheid en smart
 afgewezen. Hij bewoog zelfs de volken der Thraciërs er
 toe, hun liefde over te brengen op teedere knapen en
 85 nog vóór hun jeugd de korte lente van hun leven en den
 bloei hunner jeugd te genieten.

Nu lag daar ²⁾ een heuvel, op welks top zich een vlak
 veld uitstreckte, groenend door jonge grasscheuten, maar
 schaduw ontbrak er. Toen nu aldaar de uit Goden ont-
 sproten ³⁾ zanger zich neêrsette en de klinkende snaren
 tokkelde, werd eensklaps het veld in schaduw gehuld.
 90 Niet ontbrak er de Chaonische ⁴⁾ eik, noch het woud der
 Heliaden ⁵⁾, noch de hooggebladerde wintereik, noch zacht-
 stammige linden, noch de beuk en de maagdelijke laurier ⁶⁾,
 noch brooze hazelstruiken en esschen, geschikt voor speer-
 hout, noch voorts de gladstammige den en de steeneik,
 gebogen onder den last zijner eikels; verder de hartver-
 95 blijdende ⁷⁾ plataan en de ahorn met zijn ongelijk ge-
 kleurden stam ⁸⁾ en tevens de gaarne aan stroomen

¹⁾ In Maart (waarmede het oude Romeinsche jaar begon) trad de
 zon uit het teeken der „Visschen”, vgl. vs. 165.

²⁾ In Thracië.

³⁾ Zie bij vs. 3.

⁴⁾ In Chaonië (in Epirus) lag het om zijn eiken beroemde Dodona;
 vgl. verder bij 7, 623.

⁵⁾ Woud van zwarte populieren, vgl. 2, 340—366.

⁶⁾ Waarin Daphne veranderd was, zie 1, 452—567.

⁷⁾ Wegens zijn heerlijke lommer.

⁸⁾ Deze is namelijk grijsachtig groen van kleur.

groeïende wilgen en de aan 't water groeiende lotos ¹⁾ en de steeds groenende palmboom, voorts dunne tamariskestruiken en de tweekleurige ²⁾ mirte en de sneeuwbal ³⁾ met donkerblauwe bessen. Ook gij verscheent daar, kron-
 100 klende klimoprانken! en met u rankende wijnstokken en olmen ⁴⁾, met wijnstokken omrankt: voorts wilde bergessen en pijnboomen en de haagappelboom, beladen met roodwangig ooft en slanke palmen, de prijs van den overwinnaar en denneboomen, slechts aan den top met ruige naalden bewassen, geliefd bij de Moeder der Goden ⁵⁾, daar namelijk Attis, de gunsteling van Cybele, in dezen
 105 boom werd veranderd en tot dien boomstam verhardde.

vs. 106–142: *Cyparissus*.

Ook bevond zich onder deze schare de kegelvormige cypres, thans een boom, maar vroeger als knaap bemind door dien God ⁶⁾, die den cither met snaren en den boog met de pees bespant.

Er was namelijk een ontzaglijk groot hert, gewijd aan de nimfen die de Carthaeische ⁷⁾ velden bewonen, dat
 110 zelf door zijn breedgetakte horens lange schaduwen over zijn hoofd verspreidde. Zijn gewei fonkelde van goud en aan zijn slanken hals hing tot op zijn schoften een met edelgesteenten bezette halsband. Een zilveren medaillon slingerde, met riempjes bevestigd, boven op zijn kop heen en weér en aan beide zijn ooren hingen schitterende paar-

¹⁾ Zie bij 9, 341.

²⁾ Mirtebessen zijn helder of donker van kleur.

³⁾ Zekere heester.

⁴⁾ De wijnstok werd meestal tegen olmen opgeleid.

⁵⁾ d. i. Cybele, moeder van Juppiter, Neptunus en Pluto.

⁶⁾ Apollo.

⁷⁾ Carthaea, stad op het eiland Ceos, zie 7, 368 vlg.

115 len, uit hetzelfde metaal vervaardigd, rondom zijn (binnenwaarts) gewelfde slapen. Dit hert placht, vrij van vrees en zonder een spoor van zijn aangeboren schuchterheid, de woningen te bezoeken en zijn hals door hoe vreemde handen ook te laten streelen.

120 Maar toch was het boven anderen u lief, Cyparissus! schoonste der jongelingen onder het Ceïsche ¹⁾ volk! Gij placht het hert naar versch gras te voeren en naar het water eener heldere bron: gij vlocht nu eens bontkleurige bloemen tusschen zijn horens, dan weër als een ruiter op zijn rug gezeten en nu hier dan daarheen rijdend, betu-
125 geldet gij zijn zachten bek met een purperkleurigen halster.

Drukkende hitte heerschte eens midden op den dag en door de warmte der zon gloeiden de gekromde scharen van den het zeestrand bewonenden Kreeft. Afgemat vlijde het hert zich neër op den grasrijken grond en ademde de koelte in van den lommer der boomen, toen de knaap

130 Cyparissus onvoorzichtig het met zijn scherpe werpspies doorboorde en, zoodra hij het door de vreeslijke wonde zag sterven, wilde hij ook zelf niet langer leven. Welk een troostwoorden sprak Phoebus ²⁾ hem niet toe en hoe vermaande hij hem niet om met mate en niet meer dan de zaak verdiende te jammeren! Toch slaakt de knaap zuchten en vraagt van de hemelgoden dit als laatste ge-
135 schenk, dat zijn droefheid en smart nooit zou ophouden.

Aanstonds begonnen, nadat zijn bloed door eindeloos geweest was uitgeput, zijne ledematen nu een groene kleur aan te nemen; en de lokken, die zoo even nog over zijn sneeuw wit voorhoofd zwierden, begonnen ruig gebladerte te worden en, stekelig en stijf geworden, met slanken

¹⁾ Ceos was een der Cycladische eilanden.

²⁾ d. i. Apollo, zie bij 1, 452.

140 kruin naar de met sterren bezaaiden hemel op te zien. Toen slaakte de God ¹⁾ een zucht en sprak droevig: „Voortaan zult gij door mij worden betreurd en voortaan anderen betreuren en gij zult een deelnemende makker zijn van hen die treuren.”

vs. 143—739: Zangen van Orpheus.

vs. 143—154: Orpheus.

Zulk een woud had de zanger door zijn lied tot zich gelokt ²⁾ en nu zat hij neer midden in een schaar wilde dieren en in een zwerm vogels. Zoodra hij nu met zijn
145 duim de getokkelde snaren genoegzaam beproefd en bemerkte had, dat de verschillende tonen, hoewel zij verschillend klonken, behoorlijk samenstemden, verhief hij zijn stem tot het volgende lied:

„Hef thans, moeder Calliope ³⁾! met Juppiter — alles toch is onderworpen aan Juppiter's heerschappij — mijn lied aan. Dikwijls is reeds vroeger Juppiter's macht door
150 mij bezongen: met hooger bezieling bezong ik eens de Giganten ⁴⁾ en den zegevierenden bliksem (van Juppiter), geslingerd tegen de Phlegraeische velden ⁵⁾. Doch nu is een minder ernstig lied noodig: laat mij knapen, door hemelgoden bemind, bezingen en maagden, die, betooverd door ongeoorloofde minne, straf hebben verdiend door haar wellust.

¹⁾ Apolla. De cipres werd, als treurboom, op graven en grafheuvels geplant.

²⁾ Zie vs. 90—103.

³⁾ Zie bij vs. 3.

⁴⁾ Zie 1, 151—162.

⁵⁾ Volgens de Grieken op het schiereiland Pallene (Chalcidice), volgens de Romeinen (en latere Grieken) bij Cumae. (*Hartman*).

* a) vs. 155--161: *Ganymedes*.

155 De koning der hemelgoden was weleer in liefde tot Ganymedes ¹⁾ ontbrand; en weldra werd er iets bedacht, dat Juppiter liever wilde zijn, dan wat hij werkelijk was. Hij achtte het echter behoorlijk zich in geen anderen vogel te veranderen, dan in die, welke in staat was zijn bliksem te dragen ²⁾. Onmiddellijk doorklieft hij daarop de lucht op bedriegelijke vleugels en rooft den kleinzoon
160 van Ilus ³⁾ weg. Deze mengt ook nu nog Juppiter's beker en reikt, hoezeer tegen Juno's wil, Juppiter den nectar toe.

b) vs. 162--219: *Hyacinthus*.

Ook u, nazaat van Amyclas ⁴⁾! zou Phoebus een plaats in den hemel hebben geschonken ⁵⁾, als het smartbrengende lot hem er den tijd toe gegund had. Toch zijt ge, zoover het u vergund is, onvergankelijk; want zoo vaak
165 de lente den winter verdrijft en de Ram ⁶⁾ den regenbrengenden Visch opvolgt, zóó vaak ontspruit gij (als een bloem) en bloeit ge tusschen het groene gras.

Gij waart namelijk meer dan alle anderen de lieveling mijns Vaders ⁷⁾. Het in het midden der wereld gelegen Delphi miste zijn beheerscher ⁸⁾, terwijl de God den Eurotas en het door muren nog niet versterkte Sparta

¹⁾ Zoon van den Trojaanschen koning Tros.

²⁾ d. i. in een adelaar.

³⁾ d. i. Ganymedes.

⁴⁾ d. i. Hyacinthus. Amyclas, stichter van Amyclae in Laconië, met een beroemden tempel van Phoebus (Apollo).

⁵⁾ Evenals Juppiter zulks Ganymedes gedaan had.

⁶⁾ Met de lente komt de zon in „de Ram”, vgl. bij vs. 78.

⁷⁾ Apollo, als vader van Orpheus, zie bij vs. 3.

⁸⁾ Apollo.

170 herhaaldelijk bezoekt, zonder zich iets te bekommeren om zijn cither of pijlen. Zijn waardigheid vergetend, weigert de God zelf niet de jachtnetten (van Hyacinthus) te dragen, de honden vast te houden en Hyacinthus te vergezellen over de hoogten van het oneffen en ruwe gebergte; zóó voedt de God door langen omgang met hem zijn eigen minnevuur.

Reeds stond Titau ¹⁾ bijna in 't midden tusschen den
175 afgeloopen en den komenden nacht en was hij op gelijken afstand van beiden verwijderd, toen zij ²⁾ eens zich van hun kleederen ontdeden en, glinsterend gezalfd met vette olijfolie, verheugd een wedstrijd met de werpschijf beginnen. Het eerst zwierde Phoebus dien rond, wierp hem voort door de lucht en doorkliefde met de zware werpschijf de haar in den weg staande wolken. Na een lange
180 poos viel de zware schijf op de harde aarde terug en toonde, hoe kunst en kracht hier gepaard gingen.

Aanstands haastte zich nu de Taenarische ³⁾ knaap, onvoorzichtig en gedreven door lust tot het spel, de schijf op te rapen. Doch de harde aarde deed de zware schijf terugkaatsen en wierp haar vlak in uw gelaat, Hyacinthus!
185 Toen verbleekte de God zelf evenzeer als de knaap en vangt uw ineenzinkende leden op; nu eens koestert en verwarmt hij u, dan weêr droogt hij de droevige wonde en dan weêr tracht hij het reeds vliedende leven door aanwending van genezende kruiden tegen te houden. Doch niets baat hem zijn kunst: de wonde was ongeneeslijk.
190 Evenals wanneer iemand viooltjes of maankop in een wel besproeiden tuin en lelies op stijf staande, bruingele sten-

¹⁾ Vgl. bij vs. 79.

²⁾ Apollo en Hyacinthus.

³⁾ d. i. Spartaansche, naar het voorgebergte Taenarum.

gels knakt en zij, verwelkt, dan plotseling haar mat hoofd laten hangen en zich niet meer rechtop kunnen houden, maar met haar top ter aarde neigen: zóó ligt zijn stervend gelaat neêrgezonden ter aarde en zijn hals, van kracht
 195 beroofd, is zich zelf tot last en zinkt neêr op zijn schouder.

Toen sprak Phoebus: „Ach, Oebalus' zoon ¹⁾! beroofd van uw jeugdig leven, zinkt gij ter neêr! en in uw wonde zie ik een beschuldiging tegen mij; gij zijt de oorzaak mijner smart en het slachtoffer van mijn misdaad; mijn hand moet als oorzaak van uw dood (op uw grafteeken) worden aangegeven; want ik ben de bewerker van uw dood.
 200 Waarin bestaat echter mijn schuld? of spelen moet een schuldige daad kunnen worden genoemd, of beminnen een schuldige daad kunnen heeten! O, mocht het mij toch vrijstaan mijn leven voor het uwe te geven of met u te sterven! Maar daar ik door de onverbiddelijke wet van het lot wordt gebonden ²⁾, zult gij altijd met mij zijn en in trouwe herinnering zal uw naam steeds op mijn
 205 lippen zweven. U zal mijn lier, getokkeld door mijne hand, u mijn lied bezingen en in een vroeger onbekende bloem herschapen, zult gij door schriftteekens mijn jammerklachten weêrgeven. Eens ook zal er een tijd komen, waarop een dappere held ³⁾ in dezelfde bloem als gij wordt veranderd en wiens naam men op dezelfde bladeren zal lezen.”

En zie! terwijl Apollo aldus met waarheid verkondig-
 210 genden mond sprak, hield het bloed, dat, uitgestort op den grond, planten en kruiden rood had gekleurd, plotseling op bloed te zijn en er ontspruit daaruit een bloem,

¹⁾ Oebalus is Hyacinthus' vader.

²⁾ d. i. Apollo kan natuurlijk, als zijnde een God, niet sterven.

³⁾ Ajax, uit wiens bloed eveneens een hyacint ontsproot, zie 13, 393 vlg.

schitterender dan Tyrisch ¹⁾ purper, in vorm gelijk aan een lelie, behalve dat gene purperkleurig, deze zilverwit is gekleurd. Doch dit was Phoebus nog niet genoeg (hij toch was de schenker van dat eerbewijs): zelf schrijft hij
 215 zijn jammerklacht op de bladeren en op de bladeren der bloem staat AI AI, de letter der doodenklacht, geschreven ²⁾.

Ook schaamde Sparta zich niet Hyacinthus te hebben voortgebracht en die eer duurt nog tot op dezen tijd, want, gevierd naar de gebruiken der voorouders, keeren de feesten ter eere van Hyacinthus, met in optocht vooruitgedragen feestlijke praal, jaarlijks terug.

c) vs. 220—237: Cerastae.

220 Wanneer men nu soms vraagt of het aan metalen rijke Amathus ³⁾ gaarne de Propoetiden ⁴⁾ zou hebben voortgebracht, dan zou het die evenzeer verloochenen als hen, wier voorhoofd weleer oneffen en ruw was door twee hoorns, vanwaar zij dan ook den naam Cerastae ⁵⁾ hebben gekregen. Vóór de deuren van deze laatsten stond een
 225 altaar, gewijd aan Juppiter, den beschermmer van het gastrecht. Wanneer nu een vreemdeling, onbekend met de daaraan klevende misdaad, dat met bloed besproeide altaar had gezien, zou hij meenen dat daar zuigende kalveren en tweejarige Amathusische offerdieren waren geslacht: (doch neen!) een vreemdeling was daar geslacht!

Gekrenkt en beleedigd door dat goddeloos offer, was

¹⁾ Tyrus, stad in Phoenicië, beroemd om haar purper.

²⁾ De hyacint der Ouden is niet onze hyacint, maar óf de violetblauwe zwaardlelie óf de tuinridderspoor.

³⁾ Stad op het eiland Cyprus.

⁴⁾ Zie vs. 238—242.

⁵⁾ Cerastae (= de gehoornden) waren de oorspronkelijke bewoners van het eiland Cyprus.

de zegenverspreidende Venus van plan hare steden en de Ophiuisische velden ¹⁾ te verlaten, toen zij sprak: „Maar
 230 wat heeft mijn lievelingsoord, wat hebben mijne steden dan misdaan? Welke schuld hebben zij dan? Laat veeleer dat snoode volk ²⁾ zijn straf ondergaan door ballingschap of dood, of door wat misschien het midden houdt tusschen dood en ballingschap. En wat kan dat anders zijn, dan dat zij tot straf van gestalte veranderen?”

235 Terwijl zij nog in twijfel staat, waarin ze hen zal veranderen, wendde zij haar blik naar hun horens en daardoor er aan herinnerd, dat zij die konden blijven behouden, verandert zij hun grove en forsche lichamen in grimmige jonge stieren.

d) vs. 238—242: Propoetides.

Desniettemin waagden de ontuchtige Propoetiden ³⁾ te loochenen, dat Venus eene Godin was. Tot straf daarvoor gaven zij (zoo luidt het verhaal) door den toorn der Godin
 240 daartoe gebracht, het eerst aan ieder haar lichaam met hare schoonheid prijs: en zoodra haar schaamtegevoel was geweken en het bloed op haar gelaat was verstijfd, werden zij met een slechts kleine verandering in harde steenen herschepen.

e) vs. 243—297: Pygmalion.

Daar nu Pygmalion ⁴⁾ haar een leven vol schuld en schande had zien leiden en hij aanstoot nam aan de tal-

¹⁾ Ophiusa, oude naam van Cyprus; op Cyprus, haar geboorteeiland, werd Venus voornamelijk vereerd.

²⁾ de Cerastae.

³⁾ Meisjes op Cyprus.

⁴⁾ Beeldhouwer op Cyprus.

rijke gebreken, welke de natuur in 't gemoed der vrouw
 245 heeft gelegd, leefde hij steeds ongehuwd zonder vrouw en
 ontbeerde hij langen tijd een bedgenoot.

Inmiddels sneed hij met kunstvaardige hand en wonder-
 baarlijke kunst een beeld uit sneeuwwit ivoor en gaf het
 een gestalte, zóó schoon als nog nooit een vrouw werd
 geboren en vatte liefde op voor het werk zijner handen.
 250 De uiterlijke gestalte was volkomen die van een jong
 meisje, dat, zou men haast gelooven, werkelijk leefde en
 dat, als het schaamtegevoel haar niet verhinderde, zich
 zou willen bewegen. Zóózeer was het meer natuur dan
 kunst. Vol bewondering beschouwt haar Pygmalion en in
 zijn borst vat hij een vurige liefde op voor het door hem
 in beeld gebrachte lichaam. Vaak legt hij de hand op
 zijn kunstwerk, onderzoekend of het een levend lichaam
 255 is, dan wel ivoor: en hij moet werkelijk bekennen dat
 het geen ivoor meer is. Hij geeft het kussen en meent
 dat die hem terug worden gegeven, hij spreekt het toe en
 houdt het in zijne armen en meent dat zijne vingers in-
 druksels achterlaten in het aangeraakte lichaam en de
 vrees bevangt hem, dat hare ledematen door den druk
 zijner vingers blauwe plekken zullen krijgen. Nu eens
 spreekt hij liefkozende woorden, dan weér brengt hij haar
 260 geschenken, waarin meisjes behagen vinden: schelpen,
 gladronde steentjes, kleine vogels en bloemen met tallooze
 kleuren, voorts lelies, kleurige ballen en van de boomen
 druppelende tranen der Heliaden ¹⁾). Ook tooit hij haar
 leden met kleederen en versiert haar vingers met edel-
 gesteenten en haar hals met een lange halsketen. Aan
 265 haar ooren hangen lichte paarden en op haar borst een
 sierlijke keten. Alles staat haar goed en bekoorlijk. Niet

¹⁾ D. i. bernsteen, zie 2, 340—366.

minder schoon schijnt ook haar naakte gestalte. Hij legt haar op een met Sidonisch ¹⁾ purper geverwd rustbed en noemt haar zijn bedgenoot en vleit haar hals neêr in het zachte dons, alsof ze 't zou voelen.

270 De feestdag ter eere van Venus, op geheel Cyprus hooggevierd, was gekomen en reeds waren de jonge koeien met sneeuwvitten nek, de kromme horens met goud overtrokken, door de bijl getroffen neêrgestort en rookte de wierook, toen Pygmalion, na de offergave te hebben gebracht, bij het altaar stond en schuchter sprak: „Als het waar is dat gij, Goden! alles kunt geven, dan wensch ik, 275 dat mijne gade („de ivoren maagd zij” durfde hij niet zeggen) gelijke op die ivoren maagd.”

De van schoonheid stralende Venus begreep, daar zij zelf bij haar feest tegenwoordig was, wat dit zijn gebed verlangde. En, als een voorteeken der toegenegene Godin, flikkerde de vlam driemaal omhoog en vormde hoog in de lucht een spitse tong.

280 Zoodra hij teruggekeerd was, begaf hij zich naar het beeld van zijn geliefd meisje en, zich over haar legerstede heenbuigend, gaf hij haar kussen; en plotseling scheen het hem toe, dat zij levenswarmte bezat. Weêr drukt hij zijn mond op de hare en ook met zijn handen betast hij haar borst: en onder zijn tastende hand werd het ivoor eensklaps week en zacht en, zijn hardheid verliezend, geeft het toe en wijkt voor den druk zijner vingers, evenals 285 Hymettisch ²⁾ was door de warmte der zon week wordt en smijdig en, door den duim bewerkt, zich in velerlei vormen laat buigen en juist door die behandeling bruikbaar wordt. Terwijl hij verbaasd en verstomd staat en,

¹⁾ Sidon, stad in Phoenicië.

²⁾ Zie bij 7, 701.

hoewel twijfelend, zich verheugt en vreest dat hij bedrogen wordt, betast de minnende Pygmalion weder en nog eens weêr het voorwerp zijner wenschen: en zie! 't was een levend lichaam en de door zijn duim betaste aderen be-
 290 ginnen te kloppen. Toen stort de Paphische held ¹⁾ in een stroom van woorden zijn dank uit aan Venus en drukt ten slotte zijn mond op haar thans natuurlijken mond. De maagd voelde de gegevene kussen en werd rood van schaamtegevoel en schuchter haar oogen naar de zijne opheffend ziet zij, tegelijk met den hemel, den minnenden
 295 Pygmalion. Zelf was de Godin bij het huwelijk, dat zij tot stand had gebracht, tegenwoordig. En nadat de horens der maan negenmaal tot een volle schijf zich hadden samengetrokken, bracht de jonge vrouw een dochttertje, Paphos ²⁾, ter wereld, naar wie het eiland zijn naam draagt.

f) vs. 298—502: Myrrha.

Uit deze Paphos is die beruchte Cinyras gesproten, die, als hij geen dochter gehad had, onder de gelukkige menschen had kunnen worden gerekend. Afgrijselijk is het,
 300 wat ik ³⁾ thans ga bezingen. Gaat verre van hier, gij dochters! verre van hier, gij ouders! Of, indien mijn lied uw gemoed verheugt, slaat dan in dit opzicht geen geloof aan mij en geloof het feit niet: of, indien gij het gelooft, geloof dan ook aan de straf voor het feit. Indien de natuur echter toelaat, dat zulk een gruweldaad wordt
 305 begaan, dan wensch ik dit land ⁴⁾ geluk, dat ver van die landstreek verwijderd is, die zulk een monster voort-

¹⁾ Pygmalion; Paphos, stad op Cyprus.

²⁾ Paphia, oude naam van Cyprus.

³⁾ Orpheus, zie vs. 143 vlg.

⁴⁾ Thracië.

bracht. Laat het Panchaëische ¹⁾ land rijk zijn in amomum ²⁾, laat het kaneel en kostbare zalf, laat het uit de boomen uitzweetende wierook en bovendien nog bloemen voortbrengen, mits het ook maar mirre voortbrengt; want zooveel was het bezit van dien nieuwen boom niet waard ³⁾. Cupido zelf ontkent dat zijne pijlen u, Myrrha! hebben geschaad en neemt zijn liefdefakkel in bescherming tegen zulk een beschuldiging. Neen! een der drie zusters ⁴⁾ heeft u met een helsche fakkel en van gif zwellende adders aangeraakt. Zijn vader haten is een misdaad: maar deze §15 liefde is nog grooter misdaad dan haat. Van alle zijden verlangen uitgelezen aanzienlijke jongelingen naar uw bezit en uit het geheele Oosten komt al wat jongeling is vol wedijver om het bezit van uw hand. Kies uit die allen, Myrrha! één tot man! mits maar niet onder die allen uw vader er een zij!

Wel is waar gevoelt zij het en verzet zij zich tegen haar afschuwelijke liefde en spreekt bij zich zelf: „Waar- §20 heen toch laat ik mij vervoeren? Wat ben ik van plan? Goden! ik smeeek u! en gij, kinderliefde en onschendbare rechten van ouders! verhinder toch deze gruwelijke zonde en belet deze mijn misdaad! Indien het ten minste een misdaad is! Maar men zegt dat de kinderliefde deze liefde niet veroordeelt: immers de overige dieren paren zich met §25 elkaâr zonder onderscheid te maken en 't wordt een jonge koe niet tot schande aangerekend, dat zij door haar vader besprongen wordt en dat het paard zijn dochter als merrie

¹⁾ Het fabelachtige eiland Panchaea lag in de Roode Zee dicht bij de Arabische kust.

²⁾ Zekere Oostersehe plant, waaruit een zeer geurige balsem bereid werd.

³⁾ Tegen zulk een gruwel als Myrrha (die in een mirreboom werd veranderd) bedreef, weegt het bezit van dien boom niet op.

⁴⁾ De Furiën (Wraakgodinnen).

gebruikt: de bok bespringt de geiten, die hij zelf heeft verwekt en de wijfjesvogel paart zich met haar eigen vader. Gelukkig, wien dat veroorloofd is! De voorzorg der
 330 menschen heeft boosaardige wetten gegeven en wat de natuur toestaat, weigeren afgunstige wetten. Toch zijn er volken, naar men zegt, bij welke de moeder zich met haar zoon en de dochter met haar vader zich in minne vereenigen en de liefde onder bloedverwanten door zinnelijke liefde verdubbeld wordt. Ach, ik ongelukkige! dat het mij niet te beurt is gevallen dáár te zijn geboren en dat
 335 ik lijd door de wangunst van mijn geboorteland! Doch hoe kom ik op die gedachte? Weg van hier, gij hoop! die mij ontzegd is! Waard om bemind te worden is hij, maar — als een vader! Dus, wanneer ik niet de dochter van den grooten Cinyras was, zou ik mij met hem in minne kunnen vereenigen. Doch nu, daar hij reeds mijn vader is, is hij mijn minnaar niet en juist mijn nauwe
 340 bloedverwantschap is in mijn nadeel: ware ik voor hem een vreemde, ik zou eerder slagen in mijn wensch. Wel wil ik ver van hier gaan en het gebied van mijn vaderland verlaten, als ik deze misdaad maar daardoor ontkom; maar een misdadige vurige liefde belet mij, minnende, om Cinyras onder vier oogen te zien, hem aan te raken en toe te spreken en hem te kussen, als niets verder mij toe-
 345 gestaan wordt. Kunt gij, plichtvergeten maagd! ook wel op iets meer hopen en gevoelt ge niet, hoeveel rechten en namen gij met elkander verwacht? Zult gij de bijzit uwer moeder en de echtbreekster van uw vader zijn? Zult gij de zuster van uw zoon en de moeder van uw broeder genoemd worden? En zijt ge niet bevreesd voor de zwart-
 350 slangenharige zusters ¹⁾, welke het schuldig hart woeste

¹⁾ Zie vorige aant.

fakkels voor oogen en gelaat (van den schuldige) ziet zwaaien? Welaan dan! bedenk geen zondige daad in uw gemoed, zoolang ge met uw lichaam u nog niet aan een zondige daad hebt overgegeven en bezoedel de wet der machtige natuur niet door verboden bijslaap. Neem aan, dat ge dien wenscht: de zaak zelve verbiedt het. Hij is vroom en houdt het gebruik en de wet in eere — en o!

355 ik wenschte dat een gelijke razende liefde in hem woedde!"

Zóó sprak zij. Cinyras echter, wien de schare der zijner dochter waardige vrijers doet twifelen, wat hij moet doen, vraagt aan haar zelve, na hunne namen te hebben genoemd, wien zij tot echtgenoot wenscht. Eerst zwijgt ze en met haar blikken hangende aan 't gelaat van haar

360 vader, gloeit ze van liefde en bevochtigt met warme tranen hare oogen. Cinyras, dit voor een teeken van maagdlijken schroom houdende, sust haar schreien, droogt hare wangen en kust haar. Myrrha is buiten zich zelf van vreugd over zijn kussen en gevraagd, hoedanig een man zij wenscht te hebben, sprak zij: „Een, die u gelijkt!" Hij keurt haar

365 door hem niet begrepen antwoord goed en zegt: „Wees altijd zóó vol kinderlijke liefde!" Bij het noemen van het woord „kinderlijke liefde" sloeg de maagd, zich van haar misdadig voornemen bewust, hare oogen ter aarde.

't Was middernacht en de slaap had de zorgen en lichamen der menschen ontspannen. Doch de maagdljke dochter van Cinyras wordt, slapeloos ter neêr liggend,

370 door een onbedwingbare vurige liefde verteerd en overdenkt steeds bij zich zelve haar waanzinnige wensch. Nu eens is zij der wanhoop ten prooi, dan weêr wil zij 't beproeven: schaamte en vurig verlangen wisselen elkaâr af en zij weet niet te vinden, wat zij moet doen. En evenals een ontzaglijke boomstam, door de bijl gewond, weifelt, wanneer de laatste houw nog overblijft, naar welken kant

hij zal vallen en van alle zijden gevreesd wordt: zóó
 375 wankelt haar onbestendig gemoed, geschokt door ver-
 schillende wonden, nu zus dan zoo en neigt in tweestrijd
 zich nu hierheen dan daarheen. Haar liefde vindt geen
 maat noch rust, dan alleen in den dood: de dood is haar
 welkom. Zij richt zich op en besluit haar hals met een
 strik te omslingeren; zij bindt haar gordel boven aan de
 deurpost vast en met de woorden: „Vaarwel, dierbare
 380 Cinyras! en begrijp de oorzaak van mijn dood!” sloeg zij
 den strik om haar bleeken hals...

Deze haar zacht gesproken woorden bereikten, naar men
 zegt, de ooren van haar trouwe voedster, die den drempel
 van haar pleegdochter bewaakte. Haastig staat de oude
 vrouw op, ontgrendelt de deur en het werktuig voor den
 385 beraamden dood ziende, geeft ze op een en hetzelfde
 oogenblik een schreeuw, scheurt haar boezemkleed vaneen,
 slaat zich op de borst en rukt den strik, van haar hals
 losgerukt, vaneen. Toen eerst vond zij tijd om te weenen,
 haar te omhelzen en naar de reden te vragen, waarom zij
 zich wilde ophangen. Stom zwijgt de maagd en ziet onbe-
 wegelijk naar den grond en, op heeter daad betrapt, heeft
 390 ze spijt over haar te langzame poging tot zelfmoord. De
 oude vrouw houdt aan en haar grijze haren en dorre borst
 ontblootende, smeekt zij haar bij haar wieg en bij haar
 eerste voedsel, haar, wat haar ook deert, toe te vertrouwen.
 Zij wendt zich af van de smeekende en zucht. Doch de
 voedster is vast besloten haar nauwkeurig alles te vragen
 395 en niet haar trouw alleen te beloven ¹⁾. „Spreek!” zegt
 ze, „en laat mij u hulp en bijstand verleen: mijn ouder-
 dom is niet traag. Is het razende liefde? ik ken een too-

¹⁾ d. i. maar ook bij eede te zweren, dat zij de zaak geheim zou houden.

veres, die door tooverspreuken en tooverkruiden u kan genezen: heeft iemand u behekst, gij zult door magische ceremonies gezuiverd en onttooverd worden: zijn de Goden op u vertoornd, hun toorn is door offers te verzoenen.

400 Doch waartoe nog verder vermoedens geopperd? Uw lot en uw familie zijn ten minste nog ongedeed en zijn nog dezelfde als vroeger: uw moeder leeft immers nog en ook uw vader!" Bij 't hooren van den naam haars vaders, slaakte Myrrha een zucht uit het diepst van haar borst. Doch ook nu nog vermoedt de voedster nog in 't minst niet eenige zondige daad, maar toch heeft ze een voor-
405 gevoel van een of andere liefde; en, vasthoudende aan haar voornemen, wat dat dan ook is, smeekt zij haar 't haar te zeggen, neemt de weenende maagd op haar ouden schoot en met haar zwakke armen haar omhelzende, zegt ze: „'k Heb 't al gemerkt; gij bemint. Ook hierin zal (laat varen uw vrees!) mijn dienstvaardigheid u behulpzaam zijn en nooit zal uw vader iets hiervan bemerken!"

410 Toen sprong de maagd razend van haar schoot en 't gelaat in de kussens van haar legerstede drukkend, zeide zij: „ga heen, smee ik u! en spaar mijn beklagenswaardig schaamtegevoel." En toen de oude vrouw aandrong, sprak zij: „ga heen of houd op te vragen, wat mij deert. 't Is een misdaad, wat gij zoo gaarne wilt weten!" De oude vrouw huivert van schrik en strekt hare door jaren en
415 vrees bevende handen uit en valt deemoedig smeevend voor haar pleegdochter op de knieën en nu eens spreekt zij met liefkozende woorden haar toe, dan weër jaagt ze haar schrik aan, als ze 't niet te weten komt en dreigt haar, dat ze haar poging tot zelfmoord door een strik zal verklappen, doch belooft haar heur dienst, als zij haar liefde bekent.

Toen hief de maagd het hoofd op en besproeide met

420 opwellende tranen de borst van haar voedster en, hoewel ze telkens wilde bekennen, weérhield ze toch telkens het woord op haar lippen en, haar schaamrood gelaat met haar kleed bedekkend, sprak zij: „o moeder, die gelukkig zijt door uw gade!”

Dit alleen sprak zij en slaakte een zucht. Een siddering voer door de kille leden en 't gebeente der voedster (want 425 zij begreep nu alles) en haar grijze haren rezen steil te berge en vele woorden nog sprak zij haar toe om, als ze kon, die afschuwelijke liefde uit haar hart te verbannen. Wel weet de maagd, dat haar gegronde waarschuwingen worden gegeven, maar toch is ze besloten te sterven, als zij haar geliefde niet kan bezitten. „Spaar dan uw leven” zegt daarop de voedster, „gij zult uw („vader” durfde zij 430 niet zeggen) geliefde bezitten!”; toen zweeg ze en bekrachtigde haar belofte door aanroeping der Godheid.

Juist vierden de vrome moeders het jaarlijksche feest van Ceres ¹⁾, waarop zij, in sneeuw witte kleederen gehuld, kransen van korenaren als eerstelingen der veldvruchten wijden en gedurende negen nachten mingenot en echtelijke 435 kenen. Onder die schare bevindt zich ook Cenchreïs, de echtgenoot van den koning, en viert mede het geheime feest. Terwijl dus het echtelijk bed door de wettige gade verlaten was, treft de te onpas dienstvaardige voedster Cinyras daar aan, bezwaard door den wijn en, onder een verzonnen naam, schildert ze hem de ware liefde (van 440 een maagd) en prijst haar schoonheid. Op zijn vraag naar haar leeftijd antwoordt zij: „zij is even oud als Myrrha.” En toen hij haar beval die maagd tot hem te brengen en zij naar huis terug was gekeerd, sprak zij: „Verheug

¹⁾ Godin van den landbouw.

u, mijn pleegdochter: wij hebben gewonnen spel!" De ongelukkige maagd echter gevoelt geen vreugde in haar hart en haar gemoed, dat een voorgevoel heeft van on-
 445 geluk, is treurig gestemd. Toch is zij tevens ook blijde: zóó groot is de tweestrijd in haar gemoed!

't Was de tijd, waarop alles stil is en Bootes ¹⁾ had juist dwars tusschen de groote en kleine Beer zijn disselboom gewend, toen de maagd bij het voorwerp harer misdaad kwam. De als goud schitterende maan vlucht van den hemel, zwarte wolken bedekken de verborgen sterren
 450 en de nacht ontbeert haar eigen licht. Het eerst bedekt gij, Icarus ²⁾! uw gelaat en ook Erigone, wegens haar kinderlijke liefde tot haar vader als sterrenbeeld ³⁾ vereerd.

Driemaal werd Myrrha teruggeroepen door het voortee-
 teken van haar struikelenden voet, driemaal gaf de dood voorspellende nachtuil een voorteeken door haar doodspellend gekras. Toch gaat ze: en de duisternis en de donkere nacht verminderen haar schaamtegevoel: met de
 455 linkerhand houdt zij de hand der voedster vast, haar rechter onderzoekt op den tast den duisteren weg. Reeds betreedt zij den drempel van het slaapvertrek, reeds opent zij de deuren, reeds wordt zij naar binnen geleid. Doch hare knieën sidderen en knikken, kleur en bloed wijken van haar gelaat en de moed ontzinkt haar onder het gaan.
 460 En hoe dichters zij tot haar misdaad nadert, des te meer huivert zij en heeft ze berouw over haar waagstuk en gaarne zou zij, onherkend, willen terugkeeren. Terwijl zij nog draalt, leidt de hoogbejaarde voedster haar bij de

¹⁾ Zie bij 2, 176.

²⁾ Icarus, vader van Erigone, was de eerste wijnbouwer in Attica; hij werd door herders gedood, maar door Juppiter als gesternte (Bootes) aan den hemel geplaatst.

³⁾ nl. als het sterrenbeeld der Maagd (Virgo).

hand voort en toen zij haar bij het hooge rustbed had gebracht en aan haar vader overgaf, sprak zij: „Ontvang haar, Cinyras! deze is uw geliefde!” en tevens vereenigde zij beide vloekwaardige lichamen. De vader ontvangt zijn
 465 vleesch en bloed op het ontuchtige bed, verlicht haar maagdelijke vrees en bemoedigt de bange maagd. Misschien zeide hij ook wel wegens haar leeftijd: „dochter!” en zeide zij: „vader!” opdat de misdaad een naam zou hebben. Zwanger verlaat zij het slaapvertrek van haar vader en
 470 draagt het goddelooze zaad en het in zonde ontvangen kind in haar vervloekten schoot. Den volgenden nacht herhaalt ze haar gruweldaad en ze weet van geen einde: totdat eindelijk Cinyras, begeerig, na zooveel bijslaap, zijn geliefde te leeren kennen, een licht binnen liet brengen en zijn misdaad en zijn dochter beiden aanschouwde; en terwijl de smart hem 't vermogen om te spreken beneemt,
 475 rukt hij het blinkende zwaard, dat naast hem hing, uit de scheede. Myrrha vlucht en werd door de duisternis en onder begunstiging van den donkeren nacht aan den dood ontruikt; en na veel omzwervens over het breede veld, verlaat zij het palmboomdragend Arabië en de Pan-
 chaeïsche ¹⁾ velden.

Negen maal vernieuwde de maan hare horens en nog
 480 zwierf zij rond, totdat zij eindelijk vermoeid in het Sabaëische ²⁾ land uitrustte. Ter nauwernood nog kon zij den last van haar schoot dragen. Toen, niet wetend wat zij zou wenschen en zwevende tusschen vrees voor den dood en walg van het leven, sprak zij deze smeekbede uit: „o Goden! als gij waarlijk een open oor hebt voor hen die schuld bekennen: ik heb een droevige straf ver-

¹⁾ Zie bij vs. 309.

²⁾ Saba, landstreek in Arabië.

diend en verzet er mij ook niet tegen. Maar opdat ik niet,
 485 in leven blijvend, de levenden en, gestorven, de dooden
 beleedige en krenke, zoo verdrijf mij uit het rijk der leven-
 den en dat der dooden, verander mijne gestalte en ontzeg
 mij het leven zoowel als den dood!"

Voor hen, die schuld bekennen, heeft steeds een of
 ander Godheid een open oor: haar laatste smeekgebed
 althans vond aanstonds een gunstig gehoor bij de Goden.
 Want, terwijl zij nog sprak, werden haar beenen met
 490 aarde bedekt en dwars over haar vaneen staande teenen
 breidden wortels zich uit, tot steun van een langen boom-
 stam; haar beenderen worden tot hard kernhout en, terwijl
 het merg in het midden er van onveranderd blijft, gaat
 haar bloed over in sap, hare armen in groote takken, haar
 vingers in kleine en haar huid wordt een harde schors.
 495 Reeds had de steeds groeiende boom haar zwangeren schoot
 geheel omvangen en haar boezem overdekt en was reeds
 op het punt ook haar hals te bedekken: doch zoo'n lang-
 zaam dralen kon zij niet uithouden en zij bukt zich het
 omhoog groeiende hout te gemoet en verborg haar gelaat
 in de schors. Toch, hoewel zij met haar lichaam alle
 500 vroeger gevoel verloor, weent ze en lauwe druppels druipen
 neêr uit den boom. Doch deze haar tranen worden hoog
 geschat en de mirre, neêrdruipend uit de schors, behoudt
 den naam van haar meesteres en zal door alle tijden heen
 steeds met eere en roem worden vermeld.

g) vs. 503—559: Adonis.

Intusschen was het in zonde en misdaad ontvangen
 kind onder het stamhout gegroeid en zocht naar een
 uitweg, waarlangs het zijn moeder verlaten en in het
 505 daglicht te voorschijn kon komen. Midden in den boom

zwelt haar zwangere schoot en wordt door de vrucht der moeder gespannen. Doch haar pijnen kunnen niet in woorden zich uiten en Lucina ¹⁾ kan door de barende niet aangeroepen worden. Toch gelijkt de boom volkomen op een vrouw in barensnood en slaakt, zich krommend (van pijn), zucht op zucht en is nat van de neêrvallende
 510 tranen. Toen naderde Lucina vriendelijk de barensweeën gevoelende takken en raakte ze aan met haar hand, onder het prevelen van het baren bevorderende tooverspreuken. Weldra splijt de boom vaneen en ontlast zich door de gespleten schors van haar vrucht, een schreiend knaapje, hetwelk de Stroomnimfen aanstonds op 't mollige gras neêrlegden en met de tranen zijner moeder zalfden.

515 Zelfs de Afgunst zou de schoone gestalte van 't knaapje moeten prijzen, want het was even schoon als op een schilderij de lichamen van naakte Liefdegoodjes worden afgebeeld. Maar wilt ge dat uiterlijke tooi tusschen hen beiden geen onderscheid maakt, geef dan het knaapje hun lichten pijlkoker of ontnem die aan hen.

Ongemerkt glijdt het vluchtige leven voort en niets is
 520 sneller dan de jaren. Het knaapje, een kind van zijn zuster en grootvader ²⁾, dat, kort geleden nog in den boom verborgen, pas was geboren, was eerst zeer schoon als kind, weldra als jongeling, daarna als man en eindelijk nog schooner dan ooit. Toen behaagde hij zelfs Venus en wreekt hij zóó het minnevuur van zijn moeder ³⁾. Want

¹⁾ De geboortegodin, vgl. bij 5, 304.

²⁾ Myrrha en Cinyras.

³⁾ Myrrha, wier schandelijke liefde tot haar vader door Venus was opgewekt. Doordat thans Adonis zelfs de Godin der schoonheid door zijn eigen schoonheid boeit, wreekt hij zijne moeder aan haar.

525 terwijl de met den pijlkoker gewapende knaap ¹⁾ zijne moeder kust, brengt hij, zonder het te weten, met een er uit stekende pijl haar borst een lichte wonde toe. Gekrenkt en vertoornd stiet toen de Godin haar zoon met de hand van zich af. Doch de wonde was dieper doorgedrongen dan wel scheen en eerst merkte zij zelve er niets van.

Doch weldra, door de schoonheid van Adonis betooverd, bekommert de Godin zich niet meer om de kust
 530 van Cythera ²⁾ en keert niet meer terug naar het door de diepe zee omgeven Paphus, noch naar het vischrijke Gnidus of het aan metalen rijke Amathus; ook verschijnt ze niet meer in den hemel; want boven den hemel geeft zij aan Adonis de voorkeur. Hem omarmt zij, hem vergezelt ze steeds en, hoewel anders altijd gewoon in de schaduw (der wouden) zich te vermeien en haar schoonheid door tooi en opsiering te vergrooten, zwerft ze nu, met naakte knie en met evenals Diana opgeschort gewaad, over berg-
 535 hoogten, door wouden en over met struiken bewassen rotsen. Ze hitst de jachthonden aan en zet zonder gevaar buit te maken dieren na, 't zij voorovergebogen voortijlende hazen of hooggehoorde herten of reeën: doch zij houdt zich verre van sterke everzwijnen en vermijdt roofzuchtige
 540 wolven, met scherpe klauwen gewapende beeren en met ossenbloed verzadigde leeuwen.

U ook, Adonis! waarschuwt zij deze te vreezen, in de hoop door haar waarschuwing u tot nut te kunnen zijn en ze zegt: „Wees dapper en sterk tegen het spoedig vluchtende wild, want tegen stoutmoedige dieren is stout-
 545 moedigheid niet zonder gevaar. Wacht er u voor roekeloos

¹⁾ Cupido (Amor), zoon van Venus.

²⁾ De eilanden Cythéra en Paphus, en de steden Gnidus (in Carië) en Amathus op Cyprus zijn gewijd aan Venus.

te zijn tot gevaar voor mij en terg niet de wilde dieren, aan wie de natuur wapens heeft geschonken, opdat uw roem mij niet duur te staan kome. Uw jeugd, noch uw schoonheid, noch alles wat Venus boeide en verrukte, kan leeuwen en ruigborstlige evers en de oogen en grimmigheid der wilde dieren roeren of tot zachtheid stemmen. De
 550 woeste evers hebben in hun kromme slag tanden een verplettrende kracht, de bruingele leeuwen schieten toe met een sprong en zijn geweldig in hun toorn: al dat soort wild is mij gehaat." Op zijn vraag naar de reden daarvan, sprak zij toen: „Ik zal het u zeggen en gij zult ontzet staan over dat reeds van ouds zoo misdadige ondieer ¹⁾. Doch het ongewone werk van de jacht heeft thans mij
 555 vermoeid en zie! daar noodigt ter rechter tijd een populier ons uit tot het genot van zijn lommer en de graszoden bieden ons een rustbed: hier lust het mij aan uw zijde uit te rusten." Daarop vleide zij zich, om uit te rusten, neêr op den grond en het gras en met haar hoofd achterovergebogen op den schoot van den jongeling leunend, sprak zij, haar verhaal telkens met kussen afwisselend, aldus:

h) vs. 560—707: Atalanta en Hippomenes.

560 Misschien hebt ge wel gehoord, hoe eens een maagd snelvoetige mannen in den wedloop heeft overwonnen. Dat verhaal was geen fabel (want werkelijk overwon zij) maar bezwaarlijk zou men kunnen zeggen, of zij meer uitmuntte door den roem harer snelle voeten dan wel door de gave harer schoonheid. Eens, toen zij den God ²⁾ vroeg naar haar toekomstigen gade, sprak deze tot haar:

¹⁾ d. i. de leeuw.

²⁾ Apollo, de God der voorspelling.

565 „Een echtgenoot hebt gij, Atalanta! ¹⁾ niet noodig. Vermijd dus den vertrouwelijken omgang met een echtgenoot. Toch zult ge dien wel niet kunnen vermijden, doch dan zult ge, nog bij uw leven, uw menschelijke gestalte verliezen.”

Verschrikt door deze orakelspreuk van den God leeft ze, ongehuwd, nu hier dan daar in lommerrijke wouden en jaagt heftig de met smeekbeden haar bestormende schare van minnaars van zich weg door hun deze voorwaarde te stellen: „Mij mag niemand bezitten dan hij,
570 door wien ik eerst in een wedloop ben overwonnen. Houdt dus een wedstrijd in 't loopen met mij Als prijs zal de snelvoetige (die mij overwint) mij als gade huwen; doch de dood zij het loon voor hen die te traag loopen. Dat zij de voorwaarde bij dien wedstrijd!”

Hoe hardvochtig die voorwaarde ook was, verscheen toch (zoo groot is de macht der schoonheid) op die voorwaarde een roekeloze schare van minnaars.

575 Ook Hipponenes ²⁾ zat onder de toeschouwers van dien ongelijken wedloop en had met de woorden: „Zoekt iemand wel op zulk een gevaarlijke wijze een gade?” de al te vurige liefde der jonge minnaars gelaakt en veroordeeld. Zoodra hij echter haar schoon gelaat en haar van 't gewaad ontdaan lichaam gezien had, dat even schoon was als het mijne ³⁾ of als het uwe, als gij een maagd waart, was hij verbaasd en verrukt en zijn handen
580 opheffende, sprak hij: „Vergeeft mij, minnaars! die ik zoo even laakte en veroordeelde: de prijs, waarnaar gijl.

¹⁾ Dochter van den Boeotischen koning Schoeneus.

²⁾ Zoon van Megareus, den koning der Bocotische stad Onchestus, den kleinzoon van Neptunus (vs. 606).

³⁾ Men herinnere zich dat Venus hier tot Adonis spreekt, zie vs. 557—559.

dingt, was mij nog niet bekend!" Doch, terwijl hij zoo haar prijst, vat hij zelf een vurige liefde voor haar op en wenscht, dat geen der jongelingen sneller loopt dan zij, maar toch vreest hij het vol afgunst en nijd. „Doch
585 waarom blijft de kans in dezen wedstrijd door mij zelf onbeproofd?" spreekt hij, „de Godheid zelf helpt de stoutmoedigen!"

Terwijl Hippomenes bij zich zelf dit overweegt, ijlt de maagd met gevleugelden tred voort. En hoewel zij den Aonischen jongeling ¹⁾ toescheen even snel voort te vliegen als een Scythische ²⁾ pijl, bewondert hij toch nog meer
590 haar bevallige schoonheid, die juist door haar snellen loop nog werd verhoogd. De in beweging gebrachte lucht waait haar tot de enkels reikend gewaad, meêgevoerd door haar snelle voeten, naar achteren terug; haar lokken zwieren over haar ivoorblanke schouders en de met bontkleurigen zoom versierde kniebanden onder haar knieën fladderen en wapperen. Haar lichaam nam, bij zijn maagdlijke blankheid, een zachtroode kleur aan evenals wanneer een
595 purperkleurig zeildoek, boven een van blank marmer schitterende woonzaal gespannen, een zachtroode schaduw te weeg brengt. Terwijl Hippomenes dit alles opmerkzaam gadeslaat, was voor de laatste maal de renbaan doorloopen en wordt de zegevierende Atalanta met feestlijke bloemkransen getooid. De overwonnen minnaars daarentegen slaken jammerlijke zuchten en ondergaan hun bij de voorwaarde (van den wedstrijd) bepaalde straf ³⁾.

600 Toch werd de jongeling door hun dood niet afgeschrikt,

¹⁾ Aonisch = Boeotisch (naar de Aones, oude bewoners van Boeotië), zie verder bij vs. 575.

²⁾ Vgl. bij 1, 64.

³⁾ Zie vs. 569—572.

maar, naar het midden getreden, bleef hij daar staan en zijn blikken op de maagd vestigend, sprak hij: „Waarom streeft gij, door het overwinnen van zwakkelingen, naar gemakkelijk te behalen roem? Meet u met mij! Schenkt de Godin van 't geluk ¹⁾ mij de zege, gij zult er u niet over ergeren door iemand, zoo edel van afkomst als ik, 605 overwonnen te zijn. Mijn vader toch is Megareus, vorst van Onchestus; diens grootvader is Neptunus ²⁾: ik ben dus de achterkleinzoon van den Beheerscher der wateren; ook doet mijn flinkheid en moed niet onder voor mijne afkomst. En wordt ik overwonnen, dan zult gij, door 't overwinnen van Hippomenes, u een' grooten en roemrijken naam verwerven.”

Terwijl hij zoo spreekt, ziet de dochter van Schoeneus ³⁾ 610 met minzaam gelaat hem aan en zij staat besluiteloos in tweestrijd, of zij liever wenscht overwonnen te worden dan te overwinnen. In die stemming spreekt ze aldus ⁴⁾: „Welke Godheid, vijandig gezind jegens hen, die schoon zijn, wil hem in 't verderf storten en beveelt hem, met gevaar van zijn dierbaar leven, naar een huwelijk met mij te dingen? Zooveel ben ik, naar mijn oordeel, niet waard. Niet door zijn schoone gestalte word ik geroerd (toch zou ik ook daardoor geroerd kunnen worden!) maar omdat hij slechts 615 nog een knaap is. Niet hij roert mij, maar wel zijn jeugdige leeftijd. Wat meer is! hij bezit flinkheid en moed en een hart, onverschrokken voor den dood! Wat meer is — hij stamt in het vierde lid af van den Beheerscher der zee! Wat meer is — hij bemint mij en schat een

¹⁾ Fortuna.

²⁾ Zie bij vs. 575.

³⁾ Vgl. bij vs. 565.

⁴⁾ Vs. 611—635 spreekt Atalanta deels bij zich zelf, deels tot Hippomenes.

huwelijk met mij zoo hoog, dat hij wil sterven, als het
 hardvochtige Lot hem mijn bezit weigert! Ga dus heen,
 620 vreemdeling! terwijl 't u nog vrijstaat en zet het met
 bloed bevekt huwelijk met mij uit uw gedachten. Een
 huwelijk met mij brengt slechts dood en verderf aan.
 Geen meisje zal een huwelijk met u afslaan en 't is een
 verstandige maagd, die u tot gade verlangt. Waarom
 echter ben ik zoo voor u bezorgd, terwijl toch reeds zoo-
 velen omgekomen zijn? Nu, hij moet weten, wat hij doet!
 Laat hij dan sterven, daar hij door den dood van zoovele
 625 minnaars zich niet heeft laten waarschuwen en hij zich
 laat meésleepen tot afkeer en walg van het leven. Dus
 zal hij sterven, omdat hij met mij heeft willen leven? en
 zal hij een onverdienden dood ondergaan als loon voor
 zijn liefde? Mijn overwinning zal dan een onverdragelijken
 haat tegen mij verwekken. Maar 't is toch niet mijn schuld!
 O, mocht ge u toch nog bedenken! Of, daar ge toch een-
 630 maal zoo dwaas zijt, o mocht ge dan ten minste sneller
 van voeten zijn dan ik! En toch — welk een maagdelijke
 trek ligt er op zijn knapengelaat! Ach, rampzalige Hip-
 pomenes, o, hadt ge toch nooit mij gezien! Gij toch waart
 het waard te blijven leven. Ja, wanneer ik gelukkiger
 was en niet het harde Lot mij verboden had te huwen,
 635 dan zoudt gij de eenige zijn, met wien ik het echtelijk
 leger zou willen deelen!"

Aldus sprak zij en evenals een meisje, dat, onervaren
 in de liefde, voor het eerst door Cupido ¹⁾ gewond is en
 niet weet, wat zij wil, bemint zij zonder te weten dat zij
 bemint.

Reeds verlangen het volk en haar vader ²⁾ ongeduldig

¹⁾ God der liefde.

²⁾ Zie bij vs. 565.

naar den gewonen wedloop, toen Neptunus' nazaat ¹⁾, Hippomenes, mij met bekommerde stem aldus aanroept:
 640 „Moge de Godin van Cythera ²⁾, smeek ik, mijn waagstuk ondersteunen en den minnegloed, dien zij mij schonk, begunstigen!” Aanstonds bracht de lucht, zonder afgunst, zijn vleierend gebed tot mij over en, ik beken het, ik werd met hem bewogen en niet lang meer draalde ik met hulp.

In het beste gedeelte van Cyprus — de bewoners aldaar noemen het 't land van Tamasus — ligt een stuk land,
 645 dat grijsaards uit vroegeren tijd mij hebben gewijd en dat zij als geschenk aan mijn tempel toevoegden. Daar schittert en blinkt midden op het veld een boom, goudgeel van bladeren en met takken, krakend van 't gele goud. Vandaar kwam ik toen met drie gouden appels, die ik er
 650 afgeplukt had, in mijn hand: en voor niemand zichtbaar dan voor hem alleen, naderde ik Hippomenes en leerde hem hoe hij die moest gebruiken.

Reeds hadden de trompetten het teeken gegeven, toen beiden ³⁾, in voorovergebogen houding, van het begin der renbaan vooruitsprongen en met snellen voet het zand slechts even aanraakten. Haast zou men meenen, dat zij met drogen voet over de golven der zee konden scheeren
 655 en over de staande korenaren van een grijsgrauw zaadveld konden loopen. Geschreeuw en bijvalskreten bemoedigen den jongeling en men roept hem toe: „Nu, nu, Hippomenes! is het tijd u in te spannen! haast u! gebruik nu al uwe krachten: draal toch niet en gij zult overwinnaar zijn.” Toch was 't twijfelachtig, wie van beiden zich meer
 660 over deze woorden verheugde, de zoon van Megareus ⁴⁾

1) Vgl. vs. 606.

2) Venus, zie bij vs. 530.

3) Hippomenes en Atalanta.

4) Zie bij vs. 575.

of de maagdelijke dochter van Schoeneus ¹⁾). O, hoe dikwijls, wanneer zij hem reeds voorbij kon snellen, vertraagde ze haar loop en hoe ongaarne liet zij zijn lang aanschouwd gelaat achter zich! Reeds kwam de adem droog uit hun vermoeiden mond en de eindpaal was nog ver af: toen
 665 voor het eerst de nazaat van Neptunus ²⁾ een der drie appels op den grond liet vallen. Vol verbazing zag dit de maagd en, vol begeerte naar den blinkenden appel, buigt zij haar loop zijwaarts en raapt den rollenden gouden appel op. Snel ijlt Hippomenes haar voorbij en oogenblikkelijk weérgalmt de schouwplaats van bijvalsgejubel. Doch zij haalt in snellen loop het oponthoud en den
 670 verzuimden tijd weder in en laat op nieuw den jongeling achter zich. En ten tweedenmale opgehouden door het werpen van den tweeden appel, haalt ze den held weder in en snelt hem voorbij. Thans bleef het laatste gedeelte van den wedloop nog over. Toen sprak hij: „Sta nu mij bij, o Godin, geefster van het geschenk!” en tegelijk wierp
 675 hij met jeugdige kracht den (derden) blinkenden gouden appel schuin zijwaarts op het veld, opdat zij des te langzamer zou terugkeeren. De maagd scheen evenwel te aarzelen, of zij hem zou halen: doch ik dwong haar hem op te rapen en vermeerderde na 't oprapen de zwaarte van den appel en hield door de zwaarte van den last en door het oponthoud haar tegen. Eindelijk — opdat niet mijn verhaal nog langzamer zij dan de wedloop — bleef de
 680 maagd achter en de overwinnaar voerde haar, zijn prijs, als gade met zich naar huis.

Verdiende ik niet, Adonis! dat hij mij dankbaar was en mij wierookoffers bracht? Doch aan dank dacht hij

¹⁾ Zie bij vs. 565.

²⁾ Zie bij vs. 606.

niet en offerde mij geen wierook! Toen keerde mijn ge-
negenheid voor hem om in plotselingen toorn en vol
smart over de minachting, die ik ondervond, hoedde ik
685 mij voortaan daarvoor door een waarschuwend voorbeeld
en hits mij zelf op tegen hen beiden.

Eens gingen beiden juist den tempel voorbij, welken,
verscholen in een boomrijk woud, weleer de roemrijke
Echion, ter voldoening aan zijn gelofte, ter eere van de
Moeder der Goden.¹⁾ gebouwd had en de lange weg ver-
maande hen beiden tot uitrusten. Daar greep ontijdige
690 lust tot bijslaap toen plotseling Hippomenes, aangevuurd
door mijn goddelijke macht, aan. Nu was er dicht bij den
tempel een half duistere afgezonderde plek, een soort grot,
gedekt met onbewerkte puimsteen en door aloude vereering
gewijd, waar de priester (van den tempel) menig houten
Godenbeeld had bijeengebracht. Deze plek betreedt hij en
695 ontwijdt die heilige plaats door verboden ontucht. Toornig
wendden de heilige beelden hun blikken af en de met
een muurkroon getooide²⁾ Moeder der Goden stond in
twijfel, of zij de schuldigen niet in de wateren van den
Styx³⁾ zou doen neêrzinken. Doch die straf scheen haar
te licht toe. Daarom bedekken plotseling (tot straf) bruin-
gele manen hun zoo even nog gladden hals, hun vingers
700 krommen zich tot klauwen, hun schouders worden schoften,
hun geheele lichaamsmassa verplaatst zich naar de borst
en het zand wordt geveegd door hun staart. Grimmige
toorn ligt op hun gelaat, in plaats van woorden laten zij
een gebrul hooren en in plaats van een woning bewonen

¹⁾ Cybele, zie bij vs. 104.

²⁾ Als stichteres van steden en burchten draagt Cybele een muur-
kroon (kroon, in den vorm van een stadswal) op het hoofd.

³⁾ Rivier in de Onderwereld; de zin is: of zij hen niet zou doodden.

zij het woud: en bij anderen gevreesd, bijten zij, in leeuwen veranderd, met door teugels bedwongen tanden, op het door Cybele ¹⁾ bestuurde gebit. Ontwijk dus, mijn lieveling! de leeuwen steeds en met hen alle soort wilde dieren, dat niet den rug ter vlucht, maar de borst ten strijde u aanbiedt, opdat niet uw moed ons beiden schade en nadeel berokkene.”

i) vs. 708—739: Adonis.

Zóó waarschuwde ze hem en steeg toen op haar met twee zwanen bespannen wagen hoog in de lucht. Zijn moed echter verzet zich tegen haar waarschuwende woorden.

710 Eens joegen zijn honden, een onbedriegelijk spoor volgend, een wild zwijn op uit zijn schuilhoek en toen het juist uit het woud wilde komen, had de jonge zoon van Cinyras ²⁾ het van ter zijde met zijn speer getroffen. Doch onmiddellijk rukte de woeste ever met zijn kromme slag-tanden de jachtspriet, geverwd met zijn bloed, uit zijn zijde en den jongeling, die angstig een veilige plaats zocht

715 te bereiken, vervolgende, stak hij hem zijn slag-tanden geheel en al in het onderlijf en velde hem stervend neer op het gele zand.

Op haar lichten wagen midden door de lucht door haar gevleugeld zwanenpaar voortgedragen, had de Godin van Cythera ³⁾ Cyprus nog niet weér bereikt, toen zij van verre het gekerm van den stervenden jongeling hoorde en snel

720 haar blanke zwanen naar die plaats wendde. Zoodra zij van uit den hoogen aether den stervende zag, zich wintelend in zijn eigen bloed, sprong zij van haar wagen,

¹⁾ Zie bij vs. 104; Cybele reed op een met leeuwen bespannen wagen.

²⁾ Adonis.

³⁾ Venus.

reet haar boezemkleed vaneen, rukte zich de haren uit en sloeg zich met de handen op haar borst, die zoo iets niet verdiende. Toen, zich beklagend over de beschikkingen van 't noodlot, sprak zij: „Maar toch zal niet alles aan u ¹⁾ onderworpen zijn: steeds zal, mijn Adonis! een gedenteeken van mijn rouw blijven bestaan en een elk jaar herhaalde voorstelling ²⁾ van uw dood zal een nabootsing zijn van mijn smart. Doch uw bloed zal in een bloem worden veranderd. Of stond het u, Persephone! weleer vrij het lichaam van een vrouw ³⁾ in geurige kruizemunt te veranderen en zal men ons er om haten, wanneer de zoon van Cinyras ⁴⁾ van gestalte verandert? Zóó sprekende besproeide zij met welriekenden nectar ⁵⁾ zijn bloed, dat, daardoor bevochtigd, evenzoo zwol als een doorzichtige waterblaas bij regenachtig weder zich pleegt te verheffen. En niet langer duurde het dan een vol uur, toen een bloem ⁶⁾ van gelijke kleur uit het bloed ontstond, zooals granaatappels, die onder een taaie schil hun pitten verbergen, die plegen te dragen. Kort duurt echter het nut van die bloem; want dezelfde wind, die haar haar naam ⁷⁾ schonk, rukt haar ook licht af, daar zij slechts los aan den steel vastzit en door haar al te groote lichtheid licht afvalt.”

¹⁾ d. i. aan het noodlot.

²⁾ Jaarlijks vierden de vrouwen een feest ter herinnering aan Adonis, waarbij zijn dood betreurd en zijn herleving (als bloem) met gejubel gevierd werd.

³⁾ D. i. van de nimf Mintha.

⁴⁾ Vgl. bij vs. 712.

⁵⁾ De drank en balsem (zóó hier) der Goden.

⁶⁾ Nl. de windroos (anemone) die, evenals de granaatappel, bloedroode bloesems draagt.

⁷⁾ Windroos.

ELFDE BOEK.

vs. 1—66: Orpheus.

Terwijl de Thracische zanger met zulke zangen ¹⁾ wouden en wilde dieren en hem volgende rotsen tot zich lokt, bespeuren eensklaps jonge Ciconische ²⁾ vrouwen, de razende borst met vellen van wilde dieren bedekt, van den top
5 van een heuvel, Orpheus, terwijl hij met snarenspeel zijn lied begeleidde. Daarop sprak eene van haar, hare lokken in de ijle lucht heen en weér schuddend: „Zie, zie! daar is hij, die ons veracht ³⁾!” en te gelijk wierp zij haar thyrsustaf ⁴⁾ naar den zangerigen mond van den door Apollo bezielde zanger: maar deze, van voren met bladeren omhuld, maakte slechts een merkteken zonder wonde. Een
10 steen is het wapen van een tweede, doch deze werd, juist te midden van zijn vaart door de lucht, door de harmonie van zijn stem en zijn lier gestuit en viel, als smeekte hij om genade dat hij zulk een waanzinnig waagstuk had

¹⁾ Het grootste deel van het vorige boek (van vs. 148) bevat liederen die de Thracische zanger Orpheus zong om zijn smart over het verlies zijner vrouw Eurydice te verdrijven (*Hartman*).

²⁾ Ciconen, volk in Thracië.

³⁾ Zie 10, 78—81.

⁴⁾ Zie bij 3, 542.

ondernomen, voor zijne voeten neêr. Toch neemt de roeke-
 looze strijd toe, alle gematigdheid verdween en alleen de
 waanzinnige Erinys ¹⁾ heerscht en gebiedt. Nog zouden
 15 alle werptuigen door zijn gezang zijn verteederd, maar haar
 ontzaglijk geschreeuw en de kromhoornige Berecyntische
 schalmei ²⁾, de tamboerijns en haar handgeklap en bac-
 chantisch gehuil overstemden den klank der eithar. Toen
 eerst, toen de stem van den zanger niet meer werd ge-
 hoord, werden de geworpen steenen rood gekleurd door
 20 zijn bloed. Eerst scheurden toen de vrouwen, door bac-
 chantische razernij aangegrepen, de tallooze vogels, slangen
 en wilde dieren — de eervolle triumftocht van Orpheus —
 terwijl ze nog vol verrukking naar de stem van den
 zanger luisterden, in stukken. Daarop keeren zij zich met
 haar van bloed druipende handen tegen Orpheus en ze
 scharen zich bijeen evenals vogels, wanneer zij bij dag
 25 den vogel van den nacht zien rondfladderen. En evenals een
 hert, bestemd om 's morgens vroeg op de zandige kamp-
 plaats in het amphitheater te sterven, een buit en prooi
 der jachthonden is, zoo vallen zij den zanger aan en
 werpen naar hem met haar met groen klimop omslingerde,
 doch voor dien dienst niet vervaardigde, thyrsusstaven ³⁾.
 Sommigen slingeren aardkluiten naar hem, anderen van
 een boom afgerukte takken, nog anderen steenen. En
 30 opdat 't heur razernij aan geen wapens ontbreken zou:
 zie! juist waren ossen daar bezig den grond met de ploeg-
 schaar te bewerken en niet verre van daar groeven ge-

¹⁾ De Erinyen of Furiën zijn hier de Godinnen der misdaad; ge-
 woonlijk de Godinnen die de misdaad straffen.

²⁾ Berecyntus, berg in Phrygië, waar Cybele, op woeste, uitgelaten
 wijze door vrouwen werd vereerd.

³⁾ Zie bij 3, 542.

spierde landlieden, onder veel zweet zwoegend voor de vruchten des velds, den harden akker om; doch, die schare razende vrouwen ziende, vluchten zij weg en laten de gereedschappen van hun arbeid in den steek en ver-
 35 strooid liggen thans op de verlaten akkers hun schoffels, zware houweelen en lange harken — dat alles roofden de woeste vrouwen, scheurden, trots hun dreigende horens, de ossen in stukken en ijlen toen haastig terug om den zanger te dooden. Hem, die smeekend de handen uitstreckte
 40 en toen voor het eerst vruchteloos sprak en door zijn stem niet den minsten indruk meer maken kon, vermoordden toen die goddelooze vrouwen en o, Juppiter! het leven ontvlood hem, uitgeademd door dien mond, die door steenen gehoord en door het gevoel der wilde dieren verstaan was.

U, Orpheus! beklagden de treurende vogels, u de
 45 schaar wilde dieren, u de harde steenen, u de wouden die zoo vaak door uw lied tot u werden gelokt en de boomen lieten uit droefheid over uw dood, evenals menschen die (ter eere van geliefde dooden) zich het haar afsnijden, hun bladeren vallen. Ook de stroomen, zoo verhaalt men, zwollen door hun eigene tranen en de Stroomnimfen en Woudnimfen hulden zich in (rouw)gewaad met donkerzwarten zoom en lieten ordeloos hare lokken neêrhangen.
 50 Op verschillende plaatsen lagen uw ledematen verspreid. Gij, Hebrus ¹⁾! naamt in uw wateren zijn hoofd en zijn lier op: en, o wonder! zijn lier liet, terwijl ze midden in den stroom voortdreef, een jammerenden treurtoon hooren; zijn doode tong murmelt treurtoon en met treurtonen antwoorden de oevers. En spoedig laten beiden ²⁾, naar zee voortgedreven, den stroom van het land ³⁾ achter zich en

¹⁾ Rivier in Thracië.

²⁾ Lier en tong.

³⁾ d. i. den Hebrus.

55 bereiken weldra de kust van het Methymnaeische Lesbos. ¹⁾
 Daar schiet een woeste slang toe op zijn aan het vreemde
 strand geworpen hoofd en op zijn met druipend zeewater
 bevochtigde haren. Doch eindelijk verschijnt Phoebus,
 weert de slang, die reeds op 't punt was er in te bijten,
 60 af en verstijft en verhardt zijn wijdopenstaanden bek tot
 steen. Toen daalt de schim van den zanger neêr onder
 't aardrijk en herkent weêr alle plaatsen, die hij vroeger ²⁾
 daar had aanschouwd: en overal rondzoekende op de velden
 der zaligen ³⁾, vindt hij eindelijk daar zijn Eurydice en
 omhelst haar met van verlangen smachtende armen. Hier
 wandelen nu beiden met vereende schreden voort en nu
 65 eens gaat zij hem vóór en hij volgt haar, dan weêr gaat
 hij, vooraan wandelend, haar vóór en thans kan Orpheus
 veilig en zonder gevaar omzien naar zijne Eurydice.

vs. 67—84: De Bacchanten.

Lyaeus ⁴⁾ liet echter deze misdaad (der Bacchantische
 vrouwen) niet ongestraft, maar, vol droefheid over het
 verlies van den zanger zijner heilige feesten, kluisterde
 hij aanstonds alle Edonische ⁵⁾ vrouwen, die de godde-
 70 looze daad hadden bedreven, in het woud met kronkelende
 boomwortels aan den grond vast. ⁶⁾ En evenals een vogel,
 wanneer hij zijn poot verward heeft in een strik, dien de
 sluwe vogelaar op een verborgen plaats heeft gelegd, met

¹⁾ Methymna, stad op het eiland Lesbos.

²⁾ Zie 10, 11 vlg.

³⁾ De Onderwereld was verdeeld in „het oord der zaligen” en „het oord der verdoemenis” (zie 4, 456).

⁴⁾ (d. i. zorgenverdrijver) = Bacchus.

⁵⁾ Edonen, een volk in Thracië.

⁶⁾ Vs. 71 en 72, zijn, als onecht en duister, weggelaten.

de vleugels slaat als hij voelt dat hij vast zit en al spar-
 75 telend door zijn bewegingen den strik vaster toetrekt: zóó
 beproefde ook ieder dier vrouwen, vastgekleusterd als ze
 waren aan den grond, ontzet van schrik te vergeefs te
 vluchten; maar de taaie wortels houden haar vast en houden
 haar, als ze op willen springen, tegen. En terwijl ze onder-
 zoeken, waar haar vingers en voeten en teenen zijn, zien
 80 zij haar slanke beenen van onder naar boven met hout
 overgroeien en als ze, vol droefheid, zich met de hand
 op de heup willen slaan, slaan ze tegen een stambout:
 weldra wordt ook haar borst een stambout en evenzoo
 hare schouders en haast zou men meenen, dat hare uit-
 gestrekte armen werkelijke takken waren en in die mee-
 ning zou men ook niet zich vergissen.

vs. 85–145: Midas en Bacchus.

85 Doch dit is Bacchus nog niet genoeg. Ook het land ¹⁾
 zelve verlaat hij en begeeft zich met een betere schare
 van volgelingen naar de wijngaarden van den Timolus ²⁾
 en naar den Pactolus ³⁾, ofschoon deze toen ter tijd nog
 geen goud bevatte en nog geen afgunst opwekte door zijn
 kostbaar goudzand. Hem omstuwde daarbij zijn gewoon
 gevolg van Satyrs ⁴⁾ en Bacchanten: doch Silenus ⁵⁾ was
 90 er niet bij. Dezen namelijk, wankelend en waggelend door
 ouderdom en door den wijn, hadden Phrygische landlieden
 gevangen genomen en hem, met bloemkransen geboeid,
 naar koning Midas gebracht, wien, te gelijk met den Ce-

¹⁾ Thracië.

²⁾ Timolus of Tmolus, gebergte in Lydië.

³⁾ Een aan goudzand rijke rivier in Lydië

⁴⁾ Zie bij, 1, 193.

⁵⁾ Zie bij 4, 26.

cropischen ¹⁾ Eumolpus ²⁾, de Thracische Orpheus de brood-
 dronken feestvieringen ter eere van Bacchus geleerd had.
 Zoodra Midas den deelgenoot en deelnemer aan Bacchus'
 heilige feesten herkend had, vierde hij, ter eere van de
 95 komst van dien gast, gedurende tien dagen en daarop
 volgende nachten, op vroolijke wijze feest. En reeds had
 Lucifer ³⁾ ten elfden male de hoog aan den hemel lich-
 tende schare van sterren voor zich uitgedreven ⁴⁾, toen
 de koning, vroolijk van zin, zich naar de Lydische velden
 begaf en Silenus aan diens jeugdigen pleegzoon ⁵⁾ terug-
 100 gaf. Verheugd, dat hij zijn opvoeder terug had gekregen,
 stond toen de God aan Midas de wel aangename, maar
 verderflijke, vrije keus toe om een of ander geschenk te
 verlangen. Daarop sprak Midas, die tot zijn ongeluk dat
 geschenk eens zou aanwenden: „Maak dan dat, wat ik
 ook met mijn lichaam aanraak, in geel goud verandere!”
 Liber ⁶⁾ stond hem zijn wensch toe en schonk hem, uit
 dankbaarheid, dit geschenk, dat eens hem zou schaden
 105 en bedroefde zich er over, dat hij geen beter geschenk
 had verzocht.

Vroolijk gaat de Berecyntische ⁷⁾ vorst heen en verheugt
 zich over het ongeluk aanbrenghend geschenk en aanstonds
 beproeft hij, door het aanraken van allerlei voorwerpen,
 de betrouwbaarheid van hetgeen hem beloofd was. En
 nauwelijks zich zelve vertrouwend, brak hij van een
 steeneik een laag hangend, met groene blaadjes bedekt,

¹⁾ = Atheenschen (naar Cecrops, den stichter der burcht van Athene).

²⁾ Een Thracisch zanger, leerling van Orpheus.

³⁾ (d. i. lichtbrenger) = de Morgenster.

⁴⁾ Vgl. 2, 114 vlg.

⁵⁾ d. i. Bacchus, vgl. bij 4, 26.

⁶⁾ = Bacchus.

⁷⁾ = Phrygische, zie bij vs. 16; Midas was een zoon van Cybele.

takje af: onmiddellijk werd het takje van goud. Toen
 110 neemt hij een steen op van den grond: ook die steen
 werd bleekgeel goud. Ook een aardkluit raakte hij aan:
 onmiddellijk werd door de macht dier aanraking de aard-
 kluit een klomp goud. Daarop plukte hij dorre korenaren
 af: aanstonds was, wat hij oogstte, van goud. Vervolgens
 houdt hij een appel, van een boom geplukt, in de hand:
 men zou haast meenen, dat de Hesperiden ¹⁾ hem dien
 hadden geschonken. Als hij met zijn vingers de hooge
 115 deurposten aanraakt, ziet men de deurposten stralen van
 goud. Zoo vaak hij zijn handen in helder water wiesch,
 zou het water, dat van zijn handen vloeide, Danaë ²⁾
 hebben kunnen misleiden. Ter nauwernood nog kan hij
 al wat hij hoopt en wenscht, in zijn geest omvatten, daar
 hij zich alles voorstelt als van goud. Te midden zijner
 vreugde zetten intusschen de dienaars een tafel vóór hem
 120 gereed, rijkelijk met spijzen en brood bezet. Aanstonds
 verstijven de gaven van Ceres ³⁾, als hij ze maar met zijn
 hand aanraakt, tot goud: en als hij met begeerige tanden
 de spijzen fijn wilde kauwen, dan bedekte aanstonds een
 125 zette. Mengde hij wijn met zuiver water, dan kon men
 vloeibaar goud door zijn geopenden mond zien stroomen.

Ontzet over het wonderbaarlijke en ongewone van dit
 ongeluk, wenscht hij, schoon rijk en toch tevens ramp-
 zalig, al zijne schatten te ontvluchten en, wat hij zoo even
 nog vurig gewenscht had, haat en verafschuwt hij thans.
 Geen overvloed (van spijzen) stilt meer zijn honger, een

¹⁾ De Hesperiden waren nimfen, aan wier zorg de gouden appels
 in den tuin van Atlas (zie 4, 636—647) waren toevertrouwd.

²⁾ Zie bij 4, 610.

³⁾ d. i. het brood.

brandende dorst verdroogt voortdurend zijn keel en, tot
 130 zijn verdiende straf, wordt hij thans door het hem gehate
 goud gekweld en gemarteld. Eindelijk heft hij zijn handen
 en van goud blinkende armen ten hemel met de bede:
 „Schenk mij vergiffenis, Vader Lenaeus ¹⁾! ik heb gezondigd,
 maar heb deernis met mij, smeek ik u! en red mij
 uit mijn schitterende ellende!”

Genadig en zachtmoedig is de almacht der Goden: onmiddellijk hergeeft Bacchus, toen hij zijn zonde bekend had,
 hem zijn vroegere natuur en neemt het ter vervulling
 135 hunner overeenkomst hem verleende geschenk terug met
 de woorden: „Ga dan, opdat niet langer het tot uw ongeluk
 door u gewenschte goud u omkleve, onmiddellijk naar
 den stroom in de nabijheid van Sardes ²⁾ en begeef u,
 stroomopwaarts, langs den bergrug op weg, totdat ge den
 oorsprong van de rivier bereikt. Dompel vervolgens uw
 140 hoofd in de schuimende bron, waar die het overvloedigst
 te voorschijn borrelt en spoel, te gelijk met uw lichaam,
 uw schuld af.”

Aanstands daalt nu vorst Midas, naar dit bevel, in het
 water af. De goudscheppende kracht (die van hem uitging)
 kleurde aanstands den stroom en ging van het menschelijk
 lichaam in den stroom over. En ook nu nog zijn de
 velden met hun geelkleurige vochtige kluiten, bevrucht
 145 door het zand van den alouden goudader, verzadigd van goud.

vs. 146–193: Midas en Apollo.

Van nu af bewoonde Midas, vol afschuw en haat tegen
 rijkdom en schatten, de bosschen en velden en vereerde

¹⁾ = Bacchus.

²⁾ Sardes lag aan den Pactolus; vgl. bij vs. 87.

hij den steeds in berggrotten wonenden Pan. ¹⁾ Doch zijn dom verstand bleef hem bij; en, evenals vroeger, zou op nieuw zijn dwaze geest eens hem schade en nadeel berokkenen.

- 150 Met het uitzicht op de zee, verheft zich breed het hooge Tmolusgebergte ²⁾ met steil opstijgenden rotswand en, ver zich uitstrekkend, wordt het aan beide hellingen begrensd, aan de eene zijde door Sardes, aan de andere zijde door het kleine Hypaepa ³⁾. Terwijl nu Pan aldaar eens zijne uitvinding ⁴⁾ bij de jeugdig teedere nimfen aanprijst en een onbeduidend wijsje blies op zijn met was aaneenge-
- 155 kleefde rietpijp, waagde hij het den zang van Apollo in vergelijking met zijn eigen lied te minachten en begon hij (met Apollo) een ongelijken wedstrijd, waarbij de berggod Tmolus als scheidsrechter optrad. De hoogbejaarde scheidsrechter zette zich neêr op zijn eigen berg en ontdoet zijne ooren ⁵⁾ van de boomen (van 't bergwoud). Slechts zijn donkerblauwe ⁶⁾ lokken zijn met eiken omkranst en eikels hangen neêr rondom zijn (binnenwaarts) gewelfde slapen.
- 160 Daarop, den God ⁷⁾ van het vee aanziende, sprak hij: „De scheidsrechter is gereed!” Onmiddellijk begint Pan op zijn landelijke rietpijp te blazen en brengt Midas (want deze

¹⁾ Zie bij 1, 699.

²⁾ Zie bij vs. 86.

³⁾ Sardes lag aan de noordelijke helling, Hypaepa (vgl. bij 6, 18) aan de zuidelijke helling van het in groote breedte, van Oost naar West, Lydië doorsnijdende Tmolusgebergte.

⁴⁾ De herdersfluit (Pansluit).

⁵⁾ Op groteske wijze vereenzelvigd hier de dichter den Berggod en den berg.

⁶⁾ Naar de donkerblauwe kleur, die de bergtoppen, uit de verte gezien, schijnen aan te nemen.

⁷⁾ d. i. Pan.

was toevallig bij zijn geblaas aanwezig) door zijn ruw en plomp lied in verrukking. Na 't einde van 't lied wendde de heilige Tmolus zijn gelaat (en tegelijk volgde het eikenwoud de wending van zijn gelaat) naar Phoebus ¹⁾). Deze,
 165 't blondlokkige hoofd met een Parnasische ²⁾ laurierkrans omwonden, was gehuld in een lang, over den grond sleepend oppergewaad, rijkelijk met Tyrisch ³⁾ purper geverwd; zijn cither, met edelgesteenten en met ivoor versierd, houdt hij in de linkerhand, de citherpen in de andere. Zijn houding was volkomen die van een kunstenaar. Toen tokkelt
 170 hij met ervaren vinger de snaren en Tmolus, door den liefelijken toon verrukt, beveelt Pan zijn rietpijp achter te stellen bij den cither. Bij allen vond de uitspraak en het gevoelen van den heiligen Berggod bijval; toch werd het door Midas alleen, met een vloed van woorden, ge-
 laakt en onrechtvaardig genoemd. Doch de Delische God ⁴⁾
 175 kan het niet dulden, dat zijn domme ooren nog hun bij menschen gewonen vorm behouden, maar hij rekt ze in de lengte uit, bezet ze met ruige grijswitte haren en maakt hun onderste gedeelte bewegelijk. Overigens de gestalte van een mensch behoudende, wordt Midas aan dat eene lichaamsdeel gestraft en met de ooren van den traag voortloopenden ezel voorzien.

180 Wel wenscht Midas vurig ze te verbergen en tracht hij zijn door onteerende schande misvormde slapen met een purperkleurigen tulband te bedekken, maar zijn dienaar, die gewoon was met een scheermes zijn lange haren te besnijden, had die ezelsoreen gezien. En daar deze de door

1) Apollo (vgl. bij 1, 452).

2) Parnasus, een aan Apollo gewijde berg in Phocis.

3) Zie bij 10, 211.

4) Apollo, naar zijn geboorteland, het eiland Delos.

hem geziene schande niet durfde verraden, hoe gaarne hij 't ook openlijk wilde vertellen en hij het toch ook niet
 185 verzwijgen kon, verwijderde hij zich, groef een gat in den grond en vertelde daarin met zacht fluisterende stem, welke vreemde ooren hij van zijn meester gezien had. Daarop begraaft hij zijne verraderlijke woorden onder het er weêr in geworpen zand en verlaat zwijgend den weêr dichtge-
 190 maakten kuil. Doch weldra begon daar een dicht boschje van trillend riet op te schieten en, zoodra het, na verloop van een jaar, tot vollen wasdom gekomen was, verried het zijn zaaier ¹⁾. Want, door een zacht zuidewindje bewogen, vertelt het de in de aarde begraven woorden en verklapt openlijk, dat de koning ezelseoren heeft.

vs. 194—220: Laomedon en Hesione.

Na zóó zich te hebben gewroken, verliet Latona's zoon ²⁾ den Tmolus en, door de heldere lucht zwevend, hield hij
 195 eindelijk aan deze zijde der nauwe zeeëngte van Nephele's dochter Helle ³⁾ in het land van Laomedon ⁴⁾ stand. Daar stond tusschen de voorgebergten Sigeum en Rhoeteum met zijn diepe zee, een overoud altaar, gewijd aan Panomphaeus ⁵⁾, den Donderaar. Vandaar zag hij, hoe Laomedon juist de muren van het pas gestichte Troje optrok en hoe
 200 die grootsche onderneming onder moeilijken arbeid (slechts langzaam) vorderde en ontzaggelijke schatten vereischte en verslond: aanstonds neemt hij, en met hem de drie-

¹⁾ d. i. den dienaar, die zijn geheim, evenals zaad, aan den schoot der aarde had toevertrouwd.

²⁾ Apollo, vgl. bij 6, 160.

³⁾ d. i. de Hellespont (= zee van Helle).

⁴⁾ Koning van Troje.

⁵⁾ Panomphaeus (d. i. Gever van alle orakels) is, evenals „Donderaar” een bijnaam van Juppiter.

tandvoerende Vader ¹⁾ der zwellend-golvende zee, een menschlijke gestalte aan en beiden bouwen, een som gouds als loon bedingend, de muren voor den beheerscher
 205 van Phrygië ²⁾). Eindelijk stond daar het werk gereed en voltooid: doch de koning weigert hun het loon en voegt, als toppunt van trouweloosheid, nog een meined bij zijn bedriegelijke woorden. Toen sprak de Beheerscher der zee: „Daar zult ge niet ongestraft afkomen!” en onmiddellijk leidde hij al het water der zee naar de kust van het gierige Troje, veranderde al het land in een zeeplas en, de
 210 akkers met golven overstelpend, beroofde hij de landlieden van al hun have en goed. Doch ook deze straf is hem niet genoeg: ook de dochter ³⁾ des konings eischt hij op als prooi voor een zeemonster. Doch haar, vastgeketend aan een harde rots, redde de kleinzoon van Alceus ⁴⁾ en eischte voor haar behoud de goddelijke rossen ⁵⁾, als belooning daarvoor hem beloofd. Toen nu ook hem het loon voor zijn zoo zwaren arbeid geweigerd werd, vermeesterde
 215 en veroverde hij het tot tweemaal toe meinedige Troje. Telamon ⁶⁾, die aan dien krijgstoct deel had genomen, keerde niet zonder eergeschenk terug, maar ontving Hesione als gade ten geschenke. Peleus toch was reeds beroemd en geëerd wegens zijn goddelijke gade en verhief zich even trotsch op den naam van zijn grootvader ⁷⁾ als op dien

¹⁾ Neptunus; vgl. ook 1, 283.

²⁾ d. i. Troas, waarin Troje gelegen was.

³⁾ Hesione.

⁴⁾ Hercules, zie bij 9, 13.

⁵⁾ Bedoeld worden de rossen, welke Juppiter als schadevergoeding voor het rooven van Ganymedes (zie 10, 155 vlg.) aan diens vader Ilus geschonken had.

⁶⁾ Telamon en Peleus, zonen van Aeacus (vgl. 7, 476). Peleus, echtgenoot van de zeegodin Thetis.

⁷⁾ Juppiter, van wien Aeacus een zoon was.

van zijn schoonvader ¹⁾: immers, velen viel het te beurt
 220 kleinzonen te zijn van Juppiter, doch hem alleen viel
 een Godin als gade ten deel.

vs. 221–265: Thetis.

De grijze Proteus ²⁾ namelijk had eens tot Thetis ge-
 sproken: „Godin van de wateren! laat u bevruchten en
 weldra zult ge moeder zijn van een jongeling ³⁾, die door
 dappere daden de daden zijns vaders ⁴⁾ zal overtreffen en
 nog grooter dan deze zal worden genoemd.” Daarom,
 opdat het heelal niets grooters dan Juppiter zou bezitten,
 225 vermeed Juppiter, hoewel hij in zijn borst een vurigen
 minnegloed voor haar had gevoeld, iedere vleeschelijke
 omgang met de zeegodin Thetis en beval hij zijn klein-
 zoon, den zoon van Aeacus ⁵⁾, hem in zijn wensch te
 vervangen en de maagdelijke zeegodin in minne te om-
 armen.

Nu ligt er in Haemonia ⁶⁾ een zeeboezem, sikkelvormig
 evenals een gekromde boog, welks landtongen ver in zee
 230 vooruitsteken en die, als het water er dieper was, een
 haven zou vormen, doch het zeewater bedekt er slechts
 even den zandigen bodem. Het strand is er zoo hard en
 vast, dat het geen voetspoor bewaart noch het loopen be-
 lemmert noch, met zeewier overdekt, ineen dreigt te zinken.
 Dicht er bij bevindt zich een mirteboschje, bezet met twee-

¹⁾ Nereus, vader van Thetis.

²⁾ Een waarzeggende zeegod die zich in verschillende gestalten kon veranderen.

³⁾ Achilles.

⁴⁾ Peleus.

⁵⁾ Peleus, zie bij vs. 216.

⁶⁾ d. i. Thessalië (naar konin g Haemon).

235 kleurige ¹⁾ bessen; en in 't midden daarvan ligt een grot, waarvan men in twijfel staat of ze door de natuur of door kunst is gevormd, hoewel meer toch door kunst. Daar placht gij, Thetis! zonder eenig gewaad, op een met teugels bestuurden dolfijn gezeten, dikwijls te komen. Daar nu verraste Peleus u eens, terwijl gij, door slaap overmand, er neêrlaagt en, daar ge aan zijn dringende smeekbeden weêrstand boodt, stond hij, uw hals met beide armen
 240 omvangend, op 't punt geweld te gebruiken en hij zou ook zijn waagstuk hebben volbracht, als gij niet, door telkens van gestalte te veranderen, tot uw gewone kunstgrepen uw toevlucht hadt genomen. Nu eens waart ge een vogel: toch hield hij dien vogel vast; dan weêr waart ge een forsche boom: ook aan dien boom klemde Peleus zich
 245 vast; uw derde gestalte eindelijk was die van een gevlekte tijgerin: doch daardoor verschrikt, maakte haastig de zoon van Aeacus ²⁾ zijne armen van uw lichaam los.

Daarop roept Peleus, onder het uitstorten van wijn over de zee, het slachten van offervee en met rookenden wierook, smeekend de zeegoden aan, totdat eindelijk de Carpathische ziener ³⁾, midden uit de diepe zee, tot hem sprak:
 250 „Aeacus' zoon! gij zult de zoo vurig gewenschte gade bezitten! Omkluister gij haar slechts, als zij in de stevige grot, door diepen slaap overmand, uitrust, zonder dat zij 't bemerkt, met strikken en stevig vasthoudende boeien. Laat zij ook niet, door listig tallooze gestalten aan te nemen, u misleiden, maar houd haar, in welke gestalte ook, vast totdat zij haar eerste gestalte weêr aanneemt.”

¹⁾ Zie bij 10, 98.

²⁾ Zie bij vs. 227.

³⁾ d. i. de vs. 221 genoemde Proteus, naar de zee die het eiland Carpathos (bij Creta) omspoelt.

255 Zóó sprak Proteus en, onmiddellijk zijn gelaat onder het water verbergend, liet hij zijne golven weér over zijn laatste woorden zich sluiten.

Reeds neigde Titan ¹⁾ ter kimme en bereikte hij met dalenden dissel de Westelijke zee, toen de dochter van Nereus ²⁾ de zee verliet en haar gewone rustplaats binnentrad. Nauwelijks nog had Peleus haar maagdelijke leden overvallen, of zij neemt telkens nieuwe gestalten aan, totdat ze voelt dat haar leden vastgehouden worden en hare armen wijd uiteen worden uitgestrekt. Toen eerst slaakte ze een zucht en sprak: „Niet zonder de hulp van een Godheid hebt ge mij overwonnen!” en aanstonds vertoonde zij zich weér in de gestalte van Thetis. Toen, in haar ware gestalte, omarmde in minne haar de held, ziet
265 zijn wenschen vervuld en maakt haar zwanger van den geweldigen Achilles.

vs. 266—290: Céyx en Peleus.

Gelukkig was thans Peleus door zijn zoon, gelukkig ook door zijne gade, en alle voorspoed viel hem ten deel, mits men zijn misdaad, het vermoorden van Phocus ³⁾, er van uitzondert. Schuldig aan 't bloed van zijn broeder en uit zijn vaderland ⁴⁾ verbannen, neemt eindelijk het Trachinische land ⁵⁾ hem op. Hier bestuurde Lucifer's ⁶⁾ zoon, Céyx, die de stralende schoonheid van zijn vader op het gelaat droeg, zonder geweld en zonder bloedvergieten het

¹⁾ De Zonnegod.

²⁾ d. i. Thetis, zie bij vs. 219.

³⁾ Zijn broeder, zie 7, 477.

⁴⁾ Het eiland Aegina.

⁵⁾ Trachin, stad in Thessalië.

⁶⁾ Zie bij vs. 96.

rijk. Doch op dat tijdstip droevig gestemd en zich zelve niet meer gelijk, betreurde en beweende deze den dood van zijn broeder ¹⁾. Toen nu Aëacus' zoon ²⁾, afgemat door kommervolle zorg en door den langen tocht, aldaar
 275 aankwam en met slechts weinige begeleiders de stad binnentrad, liet hij de kudden van klein en groot vee, die hij met zich voerde, niet ver van den stadsmuur in een lommerrijke vallei achter en zoodra hem de toegang tot den heerscher was toegestaan, stak hij met smeekende hand den olijftak ³⁾ vóór zich uit en verhaalt wie en wiens zoon
 280 hij is. Slechts zijn misdaad verzwijgt hij en geeft voor zijn verbanning een onware reden op; tevens verzoekt hij Céyx, hem een stad of stuk land tot woonplaats te schenken. Toen sprak de Thrachinische vorst ⁴⁾ met vriendelijk gelaat tot hem aldus: „Zelfs het volk uit den middelstand staan mijn gunstige omstandigheden ten dienste en niet ongest-vrij is het rijk, dat ik beheersch. Bovendien voegt gij bij
 285 deze mijne gezindheid nog twee krachtige beweegredenen: uw beroemden naam en Juppiter, uw grootvader ⁵⁾. Verspil dus den tijd niet met smeeken: al, wat gij vraagt, zult ge erlangen; en noem vrij dit alles, zooals gij 't daar ziet, voor de helft het uwe; ach, mocht gij het slechts in gelukkiger toestand zien!”

Tranen ontvloeiden bij deze woorden aan de oogen van Céyx en aanstonds vragen Peleus en zijne makkers hem,
 290 welke oorzaak hem zulk een groote smart verwekte. Daarop sprak gene tot hem:

¹⁾ Daedalion, zie vs. 291—345.

²⁾ Pelæus, vgl. bij vs. 227.

³⁾ Smeekelingen droegen een met wollen banden omwonden olijftak in de hand.

⁴⁾ Céyx, als koning van Trachin, zie bij vs. 269.

⁵⁾ Zie vs. 218 met aant.

vs. 291–345: Daedalion.

„Wellicht meent ge dat die vogel ¹⁾ daar, die steeds van roof leeft en voor alle vogels een schrik is, altijd vleugels gehad heeft? (Niet alzo!) Eens was hij een man (en — zoo groot is de bestendigheid van zijn aard — reeds toen was hij heftig en wild, en moedig in den krijg en steeds tot geweld bereid); zijn naam was Daedalion ²⁾: zijn vader hij ³⁾, die Aurora te voorschijn roept en het laatst zijn post aan den hemel verlaat ⁴⁾. Ik schatte den vrede steeds hoog en met mijne gade droeg ik zorg steeds den vrede te handhaven: doch mijn broeder schiep steeds in woesten oorlog behagen. Zijn dapperheid, die nu, in een andere ⁵⁾ 300 gestalte, de duiven van Thisbe ⁵⁾ opjaagt en vervolgt, onderwierp weleer vorsten en volken.

Hij nu had eene dochter, Chione geheeten. Deze, rijkelijk met schoonheid begaafd en op veertienjarigen leeftijd reeds huwbaar, had ontelbare minnaars. Eens, toen Phoebus ⁶⁾ en Maja's zoon ⁷⁾, de eerste uit het hem gewijde Delphi, de laatste van den Cyllenischen ⁸⁾ bergtop, terug- ³⁰⁵ keerden, zagen beiden haar te gelijk en te gelijk ontbrandden beiden in vurige liefde tot haar. Apollo stelt zijne hoop op mingenot uit tot den nacht: doch Mercurius kan dit uitstel niet uithouden en raakt met zijn slaapverwekkenden staf het gelaat der maagd aan. Door die mach-

¹⁾ Havik, zie vs. 344.

²⁾ Broeder van Céyx, vgl. vs. 273.

³⁾ Lucifer (de Morgenster), zie 4, 629.

⁴⁾ Zie 2, 115.

⁵⁾ Stad in Boeotië, bijzonder rijk aan duiven.

⁶⁾ Apollo.

⁷⁾ Mercurius.

⁸⁾ Op het gebergte Cyllene (in Arcadië) was Mercurius geboren.

tige aanraking ligt ze aanstonds in slaap en wordt toen verkracht door den God.

Nauw had de nacht den hemel met sterren bestrooid,
 310 of Phoebus neemt de gestalte aan van een oude vrouw
 en geniet op zijn beurt het hem van te voren ontroofde
 mingenot. Zoodra nu haar hoogzwangere schoot den ver-
 eischten tijd had vervuld, werd uit het geslacht van den
 God met de vleugelsandalen ¹⁾ een sluwe spruit, Autolycus ²⁾,
 geboren, vindingrijk in allerlei geheime streken en die, niet
 ontaard van de sluwheid zijns vaders, gewoon was van
 315 zwart wit en van wit zwart te maken. Phoebus' zoon
 daarentegen (want tweelingen baarde zij) was Philammon,
 beroemd door zijn welluidenden zang en zijn cither.

Doch wat baat het haar, twee zonen te hebben gebaard,
 twee Goden te hebben behaagd en de dochter te zijn van
 een dapperen vader en den Donderaar ³⁾ tot stamvader te
 320 hebben? Of berokkent ook de roem velen schade? Haar
 althans bracht de roem schade en nadeel aan: want zij
 waagde het zich boven Diana te stellen en noemde de
 schoonheid dier Godin onschoon. Doch toen werd bij de
 Godin woeste toorn opgewekt en zij sprak: „Dan zullen
 we door daden haar behagen!” en onmiddellijk kromde zij
 325 haar boog, dreef een pijl voort van de pees en boorboorde
 daarmede haar schuldige tong. Aanstonds zweeg hare tong
 en geen stemgeluid noch woorden, hoewel zij 't nog be-
 proefde, lieten zich meer hooren; en, terwijl zij nog tracht
 te spreken, ontvlood met het bloed haar het leven. Hoe
 hevig werd toen het hart mij ontroerd bij de omarming
 en smart van haar vader en hoe deelnemend sprak ik

¹⁾ Mercurius.

²⁾ Zie bij 8, 733.

³⁾ Zie bij vs. 198.

toen mijn kinderlievenden broeder woorden van troost toe!
 330 Doch haar vader hoorde die evenmin, als de klippen
 't gebulder der zee en steeds bejammert hij het verlies van
 zijn dochter. Zoodra hij echter haar lijk op de houtmijt
 zag branden, gevoelde hij tot viermaal toe een onweêr-
 staanbaren drang zich midden op den brandstapel te wer-
 pen: doch, na viermaal vandaar terug te zijn gedreven,
 snelt hij ijlings op de vlucht en stormt, evenals een jonge
 335 stier, die op zijn ter aarde gebogen nek de angels der
 horzels voelt, langs ongebaande wegen voort. Reeds toen
 scheen het mij toe, dat hij sneller liep dan een mensch
 en zou men haast meenen, dat zijn voeten vleugels hadden
 aangeschoten. Allen ontvlucht hij en, voortgejaagd door
 verlangen naar den dood, bereikt hij eindelijk den top
 van den Parnasus ¹⁾. Uit medelijden maakte toen Apollo,
 340 nadat Daedalion zich van een hooge rots had gestort,
 hem tot een vogel en hief hem, op plotseling ontstane
 vleugels zwevend, omhoog, gaf hem een krommen snavel
 en kromme haakvormige klauwen, doch liet hem zijn
 vroegere dapperheid behouden, maar schonk hem krachten,
 grooter dan zijn lichaam. En thans woedt hij als havik,
 jegens iederen vogel vijandig gezind, tegen alle vogels en
 345 veroorzaakt, in zijn droefheid andere vogels droefheid en
 smart. "

vs. 346–409: Peleus en de wolf.

Terwijl Lucifer's zoon ²⁾ dit wonderbaarlijke lot van zijn
 broeder verhaalt, komt haastig, in hijgende vaart, de
 Phociër ³⁾ Onetor, de bewaker van Peleus' kudde, aan-

¹⁾ Zie bij vs. 165.

²⁾ Céyx, zie vs. 270.

³⁾ Phocis, landstreek gelegen in Midden-Griekenland, tusschen Boeotië en Aetolië.

vliegen met de woorden: „Peleus! Peleus! ik kom tot u als bode van een groot onheil!” Aanstonds beveelt Peleus hem te zeggen, wat hij heeft te berichten, wat het ook zij en ook de Trachinische gastheer ¹⁾ verkeert in angstige vrees. Gene verhaalt toen aldus: „Juist had ik de vermoeide jonge stieren naar het bochtige strand gedreven, toen de op zijn hoogste punt staande Zon, op 't midden zijner baan, een even grooten afstand achter zich zag, als er vóór hem nog overschoot. Een deel der ossen had de knieën gebogen op het gele zand en zag, in liggende houding, rustig naar de breede watervlakte; een ander deel zwierf met langzame stappen nu hier dan daar, en nog anderen zwommen en staken slechts met hun opgeheven nek boven het water uit. Nu staat er dicht bij de zee een tempel, noch van marmer schitterend noch van goud, maar overschaduwd door de dicht op een staande boomstammen van een overoud woud; Nereus ²⁾ woont daar met zijn dochters. Een schipper vertelde mij, terwijl hij zijn netten op het strand droogde, dat deze de goddelijke bewoners van dien tempel waren. In de buurt er van ligt een moeras, bezet met dichtbegroeide wilgenstruiken en ontstaan door het telkens er over stroomende water der zee. Uit dat moeras laat een geweldig groot ondie, een wolf, een vervaarlijk gehuil hooren en jaagt daarmee den geheelen omtrek in 't rond schrik en angst aan; dan schiet hij uit de biezen van het moeras te voorschijn, met schuim bevuild, den verpletterenden muil met bloed besproeid en met van roode vlammen flikkerende oogen. En ofschoon hij evenzeer van razende woede als van honger raast en woedt, is hij toch het meest woest door zijn ra-

¹⁾ Célyx, vgl. bij vs. 282.

²⁾ Een zeegod.

zende woede. Want hij denkt er niet aan zijn ledige maag en ontzettenden honger te stillen met bloed van ossen alleen, maar hij wondt alle soorten groot vee en velt het vijandig ter aarde. Ook een deel van ons volk, door zijn doodelijken beet gewond, werd, terwijl wij hem trachten af te weren, gedood. Het strand en de voorste golven zijn
 375 rood van bloed en het moeras weërgalmt van 't luide gebrul (der ossen). Maar uitstel is schadelijk en de toestand gedooft geen aarzeling. Laten we, zoolang er nog iets over is (van de kudde) allen te zamen ons vereenigen en haastig naar wapens grijpen en met vereende krachten hem aanvallen."

Zóó sprak de landman. Doch Peleus verwonderde zich niet over zijn schade en verlies; maar, aan zijn misdrijf
 380 gedachtig, maakte hij de gevolgtrekking, dat de kinderlooze Nereïde ¹⁾ zijn verloren vee als een lijkkoffer ter eere van den gestorven Phocus had gewijd.

Onmiddellijk beveelt de Oetaeische vorst ²⁾ zijn mannen hun rusting aan te gorden en geweldige wapens te nemen en tevens maakt hij zich gereed met hen te gaan. Doch toen snelt zijne echtgenoot Alcyone, verschrikt door het ru-
 385 moer, te voorschijn en, terwijl haar nog niet geordende haren in wanorde rondzwieren, valt zij haar gade om den hals en smeekt hem met woorden en tranen, hulp te zenden, zonder zelf er deel aan te nemen, en zóó door één leven twee levens te behouden. Toen sprak Aeacus' zoon ³⁾ tot haar:
 390 De mij door uw belofte betoonde gunst is volkomen toe-

¹⁾ (d. i. dochter van Nereus) Psamathe, de moeder van Phocus, den halfbroer van Peleus, door dezen vermoord; zie 7, 477.

²⁾ Céyx: Trachin lag namelijk in de buurt van het gebergte Oeta.

³⁾ Peleus, zie bij vs. 216.

reikend. 't Is niet mijn voornemen tegen het vreemde monster de wapens te voeren. 't Is een Godheid der zee, dien wij smeekend moeten aanroepen."

Nu stond er, op den hoogsten top van den bergrug, een hooge toren, een voor afgetobde schepen welkome vuurbaak. Daarheen stijgen zij op en zien, onder 't slaken van zuchten, daar op het strand de gevelde stieren en
 395 tevens het vernielende wilde dier, met bebloeden muil en de lange ruige haren nat van bloed. Toen strekt Peleus de handen uit naar het strand der onmeetlijke zee en smeekt de donkerblauwe ¹⁾ Psamathe ²⁾ haar toorn te staken en hulp en bijstand te bieden. Zij echter wordt niet geroerd door de bede van den smeekenden zoon van
 400 Aeacus: doch Thetis ³⁾ verkrijgt, deemoedig smeekend, van haar deze gunst voor haar gade. Toch volhardt de wolf, wild geworden door den zoeten smaak van het bloed, ofschoon teruggeroepen, in de woeste slachting, totdat zij ⁴⁾ hem, terwijl hij aan den nek van een verscheurde jonge koe zich vastklemde, in een steen veranderde. Thans
 405 duidt de kleur van den steen aan, dat hij reeds niet meer een wolf is en niet meer behoeft te worden gevreesd. Toch gedoogen de beschikkingen van 't Noodlot niet, dat de voortvluchtige Peleus in dit land met ter woon zich vestigt: als rondzwervend balling gaat hij naar de Magnesiërs ⁵⁾ en verkrijgt daar van den Haemonischen ⁶⁾ Acatius ⁷⁾ verzoening voor den moord (op zijn broeder).

¹⁾ Naar de kleur van het water.

²⁾ Zie bij vs. 380.

³⁾ Gemalin van Peleus.

⁴⁾ Psamathe.

⁵⁾ Magnesia, landstreek in Thessalië.

⁶⁾ d. i. Thessalischen, vgl. bij 1, 568.

⁷⁾ Zie bij 8, 306.

vs. 410—748 : Céyx en Alcyone.

410 Céyx intusschen, in zijn angstig gemoed verontrust door de wonderbaarlijke gedaanteverwisseling van zijn broeder ¹⁾ en de daarop gevolgde wonderbaarlijke gebeurtenis ²⁾, maakt zich gereed naar den God van Clarus ³⁾ te gaan, om aldaar het heilig orakel, der stervelingen troost en bemoediging, te raadplegen. Want de goddelooze Phorbas ⁴⁾ maakte toen juist met zijn Phlegyërs den tempel te Delphi ontoe-
 415 gankelijk. Evenwel deelt hij u, trouwe Alcyone! van te voren zijn voornemen mede. Aanstonds drong kille schrik haar door merg en gebeente, een bleeke kleur, evenals die van palmhout, overtoog haar gelaat en hare wangen werden met een stroom van tranen bevochtigd. Driemaal trachtte zij te spreken en driemaal besproeide zij haar
 420 gelaat met tranen en terwijl snikken telkens haar jammerklachten afbraken, sprak zij:

„Welke schuldige daad van mij heeft, dierbare gade! uw hart en gezindheid veranderd? Waar is de zorgzame liefde voor mij, die gij vroeger placht te koesteren? Kunt ge thans rustig in den vreemde vertoeven, terwijl Alcyone achterblijft? Vindt ge thans behagen in zoo'n langen tocht? Ben ik thans u dierbaarder, als ik verre van u
 425 ben? Maar misschien gaat uw tocht over land en zal ik mij slechts daarover behoeven te bedroeven, maar niet bovendien nog vrees te koesteren en zal dus geen vrees mijn zorg nog vermeerderen: doch de zee, ja reeds de sombere gedachte aan de zee jaagt mij angst aan en schrik!

¹⁾ Zie vs. 339—345.

²⁾ De verandering van den wolf in een steen, zie vs. 401—406.

³⁾ d. i. Apollo; over Clarus, zie bij 1, 516.

⁴⁾ Aanvoerder der roofzuchtige Phlegyërs, een volksstam in Boeotië.

Want niet alleen heb ik onlangs nog een wrak gezien op de kust, maar ook heb ik dikwijls namen gelezen op 430 ledige grafheuvels ¹⁾. Laat toch ook niet uw hart misleiden door het bedriegelijke vertrouwen, dat Hippotes' zoon ²⁾ uw schoonvader is, die de krachtige winden in hun kerker opgesloten houdt en de golven der zee, als hij het wil, doet bedaren! Want wanneer eenmaal de uit hun kerker losgelaten winden meester zijn over de zee, is niets hun verboden en ieder land en iedere zee is dan aan hen prijs 435 gegeven. Ook de wolken aan den hemel zweepen zij voort en slingeren het rossige bliksemvuur ³⁾ uit de woest samenbotsende wolken. En hoe meer ik ze heb leeren kennen (want ik ken ze en heb vaak als kind ze in het huis van mijn vader gezien), des te meer vind ik ze geducht en te vreezen. Doch wanneer, dierbare gade! uw besluit door geen smeekbeden aan 't wankelen kan worden gebracht 440 en gij te vast zijt besloten te gaan, neem dan ook mij met u aan boord. Dan zullen wij ten minste te zamen door de golven heen en weér worden geslingerd en zal ik alleen behoeven te vreezen voor wat ik met ú lijd, want samen zullen wij, wat er ook gebeurt, dragen en samen zullen wij over de breede zee varen."

Door zulke woorden en tranen van Aeolus' dochter ⁴⁾ wordt haar uit een ster ontsproten echtgenoot ⁵⁾ geroerd 445 en bewogen (want niet minder blaakt in zijn hart de liefdegloed voor haar); maar hij wenscht evenmin zijn

¹⁾ Was iemands lijk spoorloos verdwenen, dan richtte men een ledigen (d. i. zonder lijkbus) grafheuvel, met den naam van den verongelukte, voor hem op.

²⁾ d. i. Aeolus, God der winden.

³⁾ Zie bij 1, 56.

⁴⁾ Aleyone.

⁵⁾ Célyx, als zoon van Lucifer, vgl. vs. 295 met aant.

zeetocht op te geven, als Alcyone deel te laten nemen aan het (daaraan verbonden) gevaar. Vele woorden van troost sprak hij tot haar vreesachtig gemoed, maar toch kan hij daarom haar de zaak niet aannemelijk maken. Ook voegde hij bij die woorden nog deze geruststelling, 450 waardoor alleen hij zijn minnende gade tot andere gedachten stemde:

„Lang duurt, wel is waar, voor ons ieder vertoef. Doch ik zweer u bij den schitterenden glans van mijn vader ¹⁾, dat ik, indien slechts de beschikking van 't Lot mij terugzendt, nog vóór dat de maan tweemaal haar schijf heeft gevuld, zal terugkeeren.”

Toen door deze belofte de hoop op zijn terugkeer bij 455 haar was opgewekt, beveelt hij aanstonds een schip van de werf in zee te trekken en het met de noodige tuigage te voorzien. Doch zoodra Alcyone het schip zag, beving haar een huivering, als had zij een voorgevoel van 't geen er gebeuren zou en, een stroom van tranen vergietend, omhelsde zij haar gade en sprak, diep rampzalig, met droevig 460 gelaat: „Vaarwel!” en zeeg toen onmachtig ineen.

Doch, terwijl Cēyx nog naar uitstel en oponthoud zoekt, trekken de jonge roeiers, in dubbele rijen gezeten, reeds de riemen naar hun krachtige borst terug en doorsnijden met gelijkmatige riemslagen de golven der zee.

Eindelijk sloeg zij haar betraande oogen op en het eerst, wat zij ziet, is haar echtgenoot, die, staande op den gebogen achterstevan, haar met tegen elkaâr klappende 465 handen teekens gaf van herkenning en aanstonds beantwoordt zij die. Toen echter de kust meer en meer voor zijn oogen verdween en hare oogen zijn gelaat niet meer konden onderscheiden, volgt zij, zoolang ze kan, het voort-

¹⁾ Zie vorige aant.

ijlende schip met haar blikken. Doch zoodra ook dit, op verren afstand verwijderd, niet meer zichtbaar was, richt
 470 ze toch nog haar oog naar de boven aan den mast klapperende zeilen. Maar toen ze ook geen zeilen meer zag, zoekt ze, met angst vervuld, haar legerstede op en legt zich neêr op het rustbed. Doch op nieuw wekken legerstede en echtelijk slaapvertrek Alcyone's tranen en herinneren haar aan haar afwezigen gade.

Reeds waren genen buiten de haven gekomen, toen een koeltje de scheepstouwen in beweging bracht: fluks laat
 475 nu het scheepsvolk de hangende riemen langs boord meêdrijven, bevestigt de ra's boven aan den mast, ontplooit de zeilen geheel en vangt er het naderende koeltje in op.

Minder of althans niet meer dan 't midden der zee doorkliefde het schip en reeds waren beide oevers ver af,
 480 toen tegen den nacht de zee, door de zwellende golven, met wit schuim begon te worden bedekt en de voorwaarts stormende Oostenwind krachtiger begon te waaien. „Laat onmiddellijk de ra's daar boven aan den mast zakken!” roept aanstonds de stuurman, „en wikkelt me 't geheele zeil om de ra's heen!” Aldus luidt zijn bevel: doch heftige van voren aangierende windstooten verhinderen de uitvoering van zijn bevel en het gebulder der zee laat
 485 niet toe eenig geluid van een menschlijke stem te verstaan.

Toch haasten uit eigen beweging sommigen zich de riemen in te halen, anderen de roeigaten dicht te stoppen, weêr anderen de zeilen aan de kracht van den wind te onttrekken. De een hoost het zeewater uit en giet het weêr in de zee, weêr een ander rukt haastig de ra's naar omhoog. En terwijl dat alles zonder orde en regel geschiedt,
 490 neemt het ruwe stormweder toe en van alle kanten voeren de woeste winden met elkaâr oorlog en strijd en brengen de opgezweepte zee in rep en roer. Zelfs de stuurman van

't schip is beangst en bevreesd en moet bekennen, dat hij niet weet hoe 't er meê staat, noch wat hij bevelen of verbieden zal: zóó zwaar drukt hem de last van 't gevaar en drijft met alle kunst en ervaring den spot. Het scheeps-
 495 volk schreeuwt, het touwwerk giert en fluit, de eene golf stort zich zwaar neêr op de andere en de aether weêr-galmt van den donder. De zee steigert omhoog met haar golven en schijnt schier den hemel te bereiken en de er vóór hangende wolken met haar schuim te besproeien. Nu eens, wanneer zij het gele zand uit de diepte naar
 500 boven woelt, is ook zij geel van kleur en dan weêr ziet ze er zwarter uit dan het water der Styx ¹⁾, dan weêr wordt ze voor een oogenblik effen en glad en ziet wit van het bruisende schuim. Evenzoo wordt ook het Tra-chinische ²⁾ schip afwisselend heen en weêr geslingerd: nu eens schijnt het hoog in de lucht, als van den top van een berg, in een dal en in de diepe Onderwereld
 505 neêr te zien, dan weêr, wanneer, naar de diepte geslingerd, de krullende golven het van alle zijden omzwalpen, schijnt het uit den diepen afgrond der Onderwereld naar den hoog er boven zwevenden hemel te zien. Telkens laat 't schip, door de golven in de zijde gebeukt, een gekraak en gebons hooren, niet minder dan somtijds de ijzeren stormram of werpmachine, wanneer ze door schokken en worpen een stadsburcht tot een puinhoop vernielen.
 510 En evenals woeste leeuwen, door hun aanval hun krachten vermeerderend, met de borst tegen de vooruitgestoken wapens in plegen te loopen: evenzoo stormden de golven, door de vereenigde woede der winden voortgezweept, op het takelwerk los van het schip en verhieven zich verre

¹⁾ Rivier in de Onderwereld.

²⁾ Vgl. bij vs. 282.

er boven. Reeds laten de klampen der balken los en scheuren, beroofd van 't bedekkende was, openen zich en
 515 verschaffen het doodaanbrengende water een doorgang. Doch zie! daar storten plotseling overvloedige regenstroommen uit de zich openende wolken en men zou haast meenen, dat de geheele hemel neêrdaalde op de zee en dat de gezwollen zee opsteeg naar het zwerk. De zeilen zijn doornat van de stortbuien en het water der zee vermengt
 520 zich met het water des hemels. Geen sterrenlicht fonkelt meer aan den hemel en op den donkeren nacht drukt zwaar de last van haar eigen en van de door 't stormweêr veroorzaakte duisternis. Toch scheuren flikkerende bliksemstralen die duisternis vaneen en verschaffen nu en dan een fel licht en het water staat als 't ware in lichter laaie door 't bliksemvuur.

Thans storten ook de golven met een sprong zich in 't
 525 holle scheepsruim. En evenals een krijger, uitstekend boven alle anderen, wanneer hij reeds meermalen op de muren eener verdedigde stad is toegesprongen, eindelijk zijn hoop vervuld ziet en, door begeerte naar roem ontvlamd, onder duizende mannen de eenige is, die toch den muur beklimt: evenzoo, toen de golven tot negenmaal toe de hooge zijden van 't schip hadden gebeukt, stormde de tiende gulf ¹⁾
 530 met nog ontzettender aanval er op los en hield niet eer op het afgebeulde schip te bestormen, voordat zij over de muren als 't ware van het veroverde schip naar binnen was gedrongen. Een deel der golven beproefde nog het schip binnen te dringen, een ander deel der zee was er reeds binnen. Alle schepelingen sidderen van angst (voor den dood) evenals de bewoners eener stad van angst ple-
 535 gen te sidderen, wanneer sommigen (der vijanden) van

¹⁾ De tiende gulf goldt bij de Ouden voor de gevaarlijkste.

buiten den muur ondermijnen en anderen dien reeds van binnen in hun bezit hebben. Kunst en ervaring zijn machteloos en de moed is gezonken en met elke naderende golf schijnt een doodsgevaar op hen aan te dringen en los te stormen.

De een kan zijn tranen niet weêrhouden; een ander is stom van schrik en van angst; een derde noemt hen ge-
 540 lukkig, wie een begrafenis ¹⁾ wacht; weêr een ander roept onder geloften smeekend de Goden aan en, terwijl hij te vergeefs zijne armen naar den hemel, dien hij niet ziet, uitstrekt, smeekt hij hen om hulp; deze denkt aan zijn broeder en vader, gene aan zijn huis en zijn kinderen en ieder aan hen, die hij achterliet. Céyx laat de gedachte aan Aleyone geen rust: slechts Aleyone's naam klinkt
 545 van de lippen van Céyx en, hoewel hij naar haar alleen smachtend verlangt, verheugt hij zich toch over haar afwezigheid. Ook zou hij gaarne nog eens omzien naar de kust van zijn vaderland en voor het laatst zijn gelaat nog eens wenden naar zijn geboortegrond: doch hij weet niet, waar die zich bevindt: zóó duizelingwekkend draait als 't ware de kokende zee in het rond en zoozeer is de geheele hemel door de duisternis der pikzwarte wolken
 550 bedekt en verborgen en is de nacht als 't ware verdubbeld ²⁾).

Plotseling breekt, onder den aandrang van een door regenvlagen vergezelden wervelwind, de mast: ook breekt het roer; en vol trots op dien dubbelen buit ziet, hoog zich er boven verheffend, de zich welvende golf zegevierend op de andere golven neêr en met niet minder zwaarte,

¹⁾ Volgens het geloof der Ouden werd aan de zielen van hen, die niet begraven waren, de toegang tot de Onderwereld ontzegd.

²⁾ Vgl. vs. 521.

dan wanneer iemand den Athos ¹⁾ of Pindus ²⁾ van hun
 555 voetstuk losrukt en ze, geheel en al, onderste boven in
 de open zee neêrsmakt, valt zij ³⁾ in steilen val neêr en
 dompelt door haar zwaarte het schip neêr in de diepte.
 Tegelijk met het schip zinkt een groot deel van 't scheeps-
 volk in den zwaar drukkenden draaikolk weg en vindt
 er, niet weder boven komend, den dood; anderen klemmen
 zich vast aan afgebroken stukken van 't wrak. Céyx zelf
 560 houdt met de hand, waarin hij den scepter placht te dra-
 gen, een brokstuk van 't schip omklemd en roept, ach,
 te vergeefs! zijn schoonvader ⁴⁾ en vader ⁵⁾ om hulp aan:
 doch het meest is, onder het zwemmen, Alcyone's naam
 op zijn lippen. Aan haar denkt hij steeds en noemt tel-
 kens en telkens haar naam; en vurig wenscht hij, dat de
 golven zijn lijk vóór haar oogen aan land zullen spoelen
 565 en dat hij, na zijn dood, door vriendenhanden zal worden
 begraven. Terwijl hij zwemt, noemt hij, zoo vaak de golven
 hem vergunnen den mond te openen, Alcyone's naam en
 fluistert dien nog te midden der wateren. Doch zie! daar
 breekt plotseling, midden boven de golven, een donkere
 waterberg vaneen en overstelpt zijn ondergedompeld hoofd
 met het vaneen barstende water. Dien nacht verscheen
 570 Lucifer ⁶⁾, in duister gehuld en schier onherkenbaar; en
 daar hij niet van zijn post aan den hemel mocht wijken,
 bedekte hij zijn gelaat met een dicht wolkenfloers.

Aeolus' dochter ⁷⁾ intusschen, nog onbewust van die

¹⁾ Berg in Macedonië.

²⁾ Berg in N. W. Thessalië.

³⁾ d. i. de zegevierende golf.

⁴⁾ Aeolus.

⁵⁾ Lucifer.

⁶⁾ de Morgenster, vader van Céyx.

⁷⁾ Alcyone.

zoo groote ramp, telt zorgvuldig de nachten. Reeds maakt ze haastig de kleederen gereed, die hij (bij zijn komst) zal
 575 aandoen en reeds ook die, welke zij, als hij terug is ge-
 keerd, zal dragen en reeds stelt zij zich zijn, helaas! te
 vergeefsch gehoopte, terugkomst voor den geest. Wel is waar
 offerde zij aan alle Hemelgoden vrome wierook, maar toch
 vereerde zij boven hen allen den tempel van Juno ¹⁾ en
 voor (het behoud van) haar gade die, helaas! niet meer
 leefde! ging zij naar de altaren en bad vurig voor het
 580 behoud en den terugkeer van haar echtgenoot en dat hij
 geen andere vrouw boven haar de voorkeur zou geven.
 Maar van zoo vele vurige wenschen kon haar alleen deze
 laatste ten deel vallen!

(vs. 583—649: *Woning van den Slaapgod*).

Doch de Godin kon 't niet over zich verkrijgen, dat
 voor een gestorvene nog langer gesmeekt werd en, om
 onreine ²⁾ handen van haar altaar te weren, sprak zij:
 585 „Iris! ³⁾ gij, trouwste bodin van mijn woord! ga haastig
 heen, bezoek het slaapwekkend paleis van den Slaapgod
 en beveel hem een Droombeeld, in de gestalte van den
 gestorven Céyx, naar Alcyone te zenden om haar naar
 waarheid zijn lot te vertellen.”

Zóó sprak zij en aanstonds hult Iris zich in haar van
 tallooze kleuren schittrend gewaad en den hemel met haar
 590 gewelfden regenboog tekenend, ijlt zij, zooals haar bevo-
 len was, naar de in wolken gehulde woning van den
 Vorst des Slaaps.

¹⁾ Als beschermgodin van het huwelijk.

²⁾ Zoolang een doode in huis was of nog niet was begraven, werd huis en huisgezin als onrein beschouwd.

³⁾ Godin van den regenboog en bodin van Juno; vgl. ook 1, 270.

Dicht bij de Cimmeriërs ¹⁾ bevindt zich een grot met diepen achtergrond, een holle berg, de woning en woonzaal van den tragen God van den Slaap: nooit kan daar Phoebus ²⁾, bij 't opgaan of midden op zijn baan of als
 595 hij ondergaat, met zijn stralen in doordringen. Nevels, in duisternis gehuld, wasemen er op uit den grond en steeds heerscht er een twijfelachtig schemerlicht. Geen waakzame vogel ³⁾, met een kam op den kop versierd, roept daar met zijn gekraai Aurora te voorschijn en geen waakzame honden of ganzen, nog scherper van gehoor dan honden, verbreken daar door geblaf of gekwaak de stilte. Geen
 600 wild dier, geen vee, geen door den wind bewogen takken of woorden, door een menschelijke stem gesproken, maken daar 't minste geluid of gedruisch. Steeds woont daar de stomme stilte der rust. Doch uit den voet van de rots ontspringt een beekje met water als dat van de Lethe ⁴⁾, welks zacht murmelend water, over ritselende steentjes heenglijdend, tot slaap uitnoodigt. Vóór den ingang der
 605 grot bloeien zaadrijke maankoppen benevens tallooze kruiden, uit wier sap de dauwige Nacht een slaapdrank verzamelt en dien over de duistere aarde sprenkelt. In de geheele woning is geen enkele deur, die, door 't draaien om haar spil, geknars ⁵⁾ zou kunnen doen hooren en op den drempel geen enkele wachter. Voorts staat midden

¹⁾ Een fabelachtig volk, wonende aan den uitersten Westelijken rand der aarde.

²⁾ De Zonnegod; vgl. ook bij 1, 452.

³⁾ d. i. de haan.

⁴⁾ Lethe (= Vergetelheid), rivier in de Onderwereld, waaruit de gestorvenen dronken, en daardoor de herinnering aan hun aardsche leven geheel verloren.

⁵⁾ De deuren bij de Ouden draaiden om spullen in den bovenpost en in den drempel.

610 in de grot, op een hoog ebbenhouten onderstel, een donzen rustbed, één van kleur en bedekt met een dofzwarte spreij: daarop ligt, met door matheid verslachte leden, de God zelf. Rondom hem liggen, hier en daar, wezenlooze Droombeelden in verschillende gestalten, even zoovele in aantal als de oogst korenaren, het woud bladeren en het strand
615 aangespoelde zandkorrels telt.

Zoodra nu de maagd ¹⁾ daar was binnen getreden en met de hand de haar in den weg staande Droombeelden uiteen had gedreven, straalde het heilig paleis van den schitterenden glans van haar kleed. En de God, met moeite zijn door loome matheid dichtgevalLEN oogen opheffend en telkens op het rustbed terugzinkend, terwijl zijn knikkende
620 kin telkens op het bovenste deel van zijn borst neêrviel, schudde eindelijk zichzelf ²⁾ van zich af; en, op zijn elboog zich oprichtend, vraagt hij haar (want aanstonds herkende hij haar), waarom zij komt. Toen sprak zij:

„God van den Slaap! Gij, rust van alle schepselen en vreedzaamste van alle Goden! Rust ook der ziel, Gij, Slaap! wien de zorg ontvliedt, Gij, die het lichaam, af-
625 gemat door de dagelijksche bezigheden, streelend omzweeft en het weêr sterkt tot den arbeid! beveel een uwer Droombeelden, een ware menschengestalte nabootsend, in de gestalte van vorst Célyx, naar het Herculische Trachin ³⁾ tot Alcyone te gaan en haar een beeld van de schipbreuk (van haar gade) vóór de oogen te doen zweven. Dit is Juno's bevel!” Aanstonds, toen zij haar opdracht vervuld
630 had, verwijdert zich Iris: want zij kon niet langer de lauwe uitwaseming (der slaapwekkende kruiden) uithouden en

¹⁾ Iris.

²⁾ d. i. den slaap.

³⁾ Herculisch heet Trachin (vgl. bij vs. 270), omdat Hercules daar den laatsten tijd van zijn leven doorbracht.

zoodra zij voelde, dat de slaap haar leden zachtkens be-
kroop, vluchtte zij weg en keerde ijlings terug langs den
regenboog, waarlangs zij zooeven gekomen was.

Onmiddellijk roept de Vader uit de schare zijner tallooze
zonen Morpheus op, den kunstvaardigen nabootser der
635 menschelijke gestalte. Geen ander geeft geschikter dan
hij den gang (van den mensch), zijn gelaat en den klank
zijner stem weêr; daarbij voegt hij diens kleeding en de
taal, die ieder het meest eigen en gewoon is. Doch deze
bootst alleen menschen na: maar een tweede zoon ver-
andert nu eens zich in een wild dier, dan in een vogel,
dan weêr in een lange slang; dezen noemen de hemel-
640 goden Icelus en de stervelingen Phobotor. Ook is er nog
een derde (zoon), Phantasus, met geheel andere gaven:
deze namelijk verandert, op bedriegelijke wijze, nu eens
zich in aarde, dan weêr in steen, in water, in een balk,
kortom in alles, wat levenloos is. Dezen plegen des nachts
aan vorsten en gebieders hun gestalte te vertoonen, terwijl
645 weêr anderen het volk en de burgers omzweven. Doch
hen allen gaat de grijsaard voorbij en uit alle broeders
kiest de Slaapgod er één uit, Morpheus, om het bevel
van Thaumás' dochter ¹⁾ te volbrengen. Daarop, weder
door verslappende matheid ontzenuwd, legt hij zijn hoofd
weder neêr en verbergt het in 't mollige rustbed.

650 Onmiddellijk vliegt Morpheus, op zijn zonder eenig ge-
ruisch zich voortreppende wieken, door de duisternis van
den nacht, bereikt, na een korte poos, de Haemonische
stad ²⁾ en neemt, na zijn vleugels te hebben afgelegd, de
gestalte van Céyx aan; in die gestalte plaatste hij zich,
vaalbleek, den gestorvene volkomen gelijk en zonder

¹⁾ d. i. Iris, zie 4, 479.

²⁾ Trachin; Haemonisch = Thessalisch, zie bij 1, 568.

655 eenige kleederen, vóór het rustbed der arme Alcyone.
 Vochtig en nat schijnt de baard van haar gade en uit
 zijn doornatte haren druipt in zware droppels het water.
 Toen, zich over het rustbed buigend en terwijl de tranen
 hem over 't gelaat stroomen, spreekt hij aldus: „Herkent
 ge, rampzalige gade, uw Céyx nog? Of is mijn gestalte
 door den dood veranderd? Zie mij aan! dan zult ge mij
 660 herkennen en, in plaats van uw gade, slechts de schim
 van uw echtgenoot vinden. Geen hulp hebben, Alcyone!
 ach, mij uwe geloften verschaft; dood ben ik: stel u niet
 meer, bedriegelijk, mijn behouden terugkomst voor! Een
 wolkenverwekkende Zuidenwind stortte zich, in de Aegae-
 ische zee ¹⁾, op mijn schip, slingerde het heen en weér
 en verbrijzelde het met zijn machtigen adem: mijn mond,
 665 die te vergeefs uw naam telkens uitriep, vulden de golven.
 Dit verhaalt u geen onbetrouwbare zegsman en, wat gij
 hoort, is niet maar een onbestemd gerucht: neen, ik! de
 schipbreukeling zelf, verhaal u persoonlijk mijn droevigen
 dood. Op dan! wijd mij uw tranen, hul u in rouwgewaad
 670 en laat mij niet onbeweend in het Schimmenrijk neér-
 dalen!”

Bij deze woorden voegde Morpheus een stemklank, dien
 zij wel moest houden voor dien van haar gade; echte
 tranen ook scheen hij te storten en zijn handgebaar was
 volkomen dat van Céyx.

Weenend slaakt Alcyone een zucht en beweegt in den
 675 slaap hare armen en, ze naar haar gade uitstrekking,
 omarmt ze slechts de lucht en ze roept uit: „Blijf toch!
 waar ijlt ge heen? te zamen zullen wij gaan!” Toen, door
 haar eigen stem en de gestalte harer gade opgeschrikt,
 schudt zij den slaap van zich af en eerst ziet zij rond, of

¹⁾ De zee tusschen Griekenland en Klein-Azië.

hij er nog is, dien ze zoo even gezien had; want dienaren,
 op haar stem aangesneld, hadden licht in 't vertrek ge-
 680 bracht. Doch toen zij hem nergens vond, sloeg zij met de
 hand zich voor 't hoofd, reet het gewaad van haar borst
 vaneen en sloeg zich tegen de borst. Ook geeft ze er niet
 om heur haren los te maken: neen! ze rukt ze vaneen.
 En toen haar voedster haar vroeg naar de reden harer
 smart, sprak zij: „'t Is gedaan met Alcyone, gedaan! met
 685 haar Céyx ging zij te gronde; o, spaar uw troostende
 woorden! hij kwam bij een schipbreuk om. Ik heb hem
 gezien en herkend en mijn armen uitgestrekt naar hem,
 toen hij heenging, vol vurig verlangen hem tegen te hou-
 den. Ach! 't was slechts een schim, maar toch de dui-
 delijke en echte schim van mijn gade! Wel is waar had
 hij niet, als ge daarnaar vraagt, zijn gewone gelaatstrekken,
 690 noch glansde zijn gelaat zooals vroeger. Doodsbleek en
 naakt en met nog vochtige haren heb ik, rampzalige, hem
 gezien. Zie! hier juist op deze plek stond de beklagens-
 waardige!” — en ze zoekt, of er soms nog een spoor van
 hem was overgebleven — „dát, dát was het waarvan ik
 een voorgevoel had en waarvoor ik bevreesd was, dát de
 695 reden, waarom ik hem smeekte toch niet van mij weg te
 gaan en zich aan de winden prijs te geven. Gaarne had
 ik althans gewenscht, daar gij slechts heengingt om te
 sterven, dat ge mij met u genomen hadt. Met u te gaan,
 zou mij een zaligheid zijn geweest: want dan had ik geen
 oogenblik van mijn leven zonder u doorgebracht en de
 dood zou ons niet hebben gescheiden. Nu is mij, verre
 700 van u, mijn leven niets meer en ook ik word, hoewel
 verre van u, door de golven heen en weér geslingerd en
 ook mij neemt, schoon verre van u, de zee in haar schoot
 op. Wreeder nog dan de zee zelve ware mijn hart, als ik
 mijn leven nog langer trachtte te rekken en ik er naar

streefde zulk een groote smart te overleven. Maar ik wil niet er naar streven en ik wil u, beklagenswaardige gade!
 705 niet verlaten; nú toch althans zal ik uw gezellin zijn en in het graf zal, zoo al niet de lijkbus, dan toch het opschrift ons vereenigen; en zij 't al niet ons gebeente, onze namen zullen vereenigd blijven!"

Meer nog te spreken, belet haar de smart; bij ieder woord sloeg zij zich op de borst en zuchten slaakt haar geschokt gemoed.

710 't Was nog vroeg in den morgen (van den volgenden dag), toen zij haar woning verliet en naar 't strand ging en droevig gestemd weér de plek opzocht, van waar zij hem had zien vertrekken. En terwijl zij daar toeft en zegt: „Hier maakte hij de kabels los, hier op het strand gaf hij mij, bij zijn vertrek, een kus!" en terwijl zij zich voor den geest terugroept wat hier op die plek was geschied en zij den blik over de wijde zee laat gaan, ziet zij plot-
 715 seling, op eenigen afstand, op het heldere water iets als een menschelijk lichaam. Eerst was het twijfelachtig, wat het was; doch toen de golven het een weinig verder naar land hadden gedreven en het, schoon nog ver af, toch een menschelijk lichaam bleek te zijn, werd zij, hoewel nog niet wetend wie het was, door het voorteeken veront-
 720 rust, omdat het een schipbreukeling was en, alsof zij tranen wijdde aan den onbekende, riep ze uit: „Wee u, ongelukkige! wie ge ook zijt en wee ook over uw gade, als ge die soms bezit!" Intusschen komt het lijk, door de golven voortgestuwd, naderbij. En hoe meer zij het beschouwt, des te meer verliest zij allengs het bewustzijn. Reeds was het meer en meer 't nabijzijnde land genaderd, reeds kon ze 't herkennen en scherp ziet zij toe: 't was
 725 haar gade! „Hij is het!" roept ze uit en zich het gelaat, de haren en kleederen vaneen rijtend, strekt zij haar

sidderende handen naar Céyx uit met de woorden: „Ach, dierbare gade! keert gij zóó, beklagenswaardige! zóó tot mij terug?”

Dicht bij de zee lag een havendam, door menschenhanden gebouwd, die de eerste uitbarsting van toorn der zee breekt en den aanval der golven van te voren afmat. Daar springt zij op, neen — o, wonder, dat zij het kon! — zij vloog er op; en met pas ontstane vleugels de lichte lucht slaande, scheerde zij, als een beklagenswaardige vogel, over de oppervlakte van 't water. En onder het vliegen liet haar mond uit den kleinen, kleppenden snavel een droevig, klagend gepiep hooren. Zoodra ze echter het stomme en bloedeloze lijk aanraakte, omzweefde zij, als wilde zij het omhelzen, het dierbare lichaam met haar pas ontstane vleugels en gaf te vergeefs met haar harden snavel het lijk kille kussen. Of Céyx ze voelde, dan of hij zijn gelaat door de bewegingen der golven scheen op te heffen tot haar, betwijfelden de omstanders: maar toch had hij ze gevoeld. Eindelijk werden beiden, door de genade en erbarming der Goden, in vogels ¹⁾ veranderd. Doch hun liefde, aan een zelfde lot onderworpen, bleef ook toen voortduren en hun huwelijksband werd, nu zij vogels waren, niet ontbonden. In minne vereenigen zij zich en weldra worden zij ouders: en gedurende zeven kalme dagen in den wintertijd zit Alcyone op haar op het water drijvend nest. Gedurende dien tijd is de vaart op zee veilig. Dan bewaakt Aeolus ²⁾ de winden en belet ze hun kerker ³⁾ te verlaten en hij staat, ter wille zijner kleinkinderen ⁴⁾, in voor rust en kalmte op zee.

1) Nl. in ijsvogels (in 't Latijn: aleyon).

2) God der winden.

3) Vgl. vs. 481.

4) Alcyone was nl. de dochter van Aeolus.

vs. 749—795: Aesacus.

Eens, toen zij beiden over de wijde zee rondvlogen, zag
 750 hen een grijsaard en prees hun tot in den dood trouw
 bewaarde liefde. Zijn buurman (of misschien wel hij zelf)
 sprak daarop: „Ook hij daar, met zijn dunne pooten, dien
 ge daar over de zee ziet vliegen (en tevens wees hij naar
 een langhalzigen duiker), was eens een koningszoon. En
 indien gij zijn afstamming tot op hem zelf toe in onafge-
 755 broken volgorde wenscht te weten: zijn voorvaderen waren
 Ilus en Assaracus en de door Juppiter geroofde Ganymedes¹⁾,
 verder de grijze Laomedon en Priamus, wien het beschoren
 was den ondergang van Troje te beleven. Voorts was hij een
 broeder van Hector: en, had hij niet reeds in zijn eerste
 jeugd die gedaanteverwisseling ondergaan,
 760 dan zou hij misschien geen minder roemvollen naam dan
 Hector hebben gehad, ofschoon Hector gebaard werd door
 de dochter van Dymas²⁾ en Aesacus, naar men verhaalt,
 heimelijk aan den voet van den woudrijken Ida³⁾ ter
 wereld gebracht werd door Alexirhoë, de dochter van den
 tweehoornigen Granicus⁴⁾.

Aesacus haatte de steden en, ver verwijderd van 't schitterend
 koninklijk hof, bewoonde hij steeds afgelegen ber-
 765 gen en 't vrije veld, waar men geen eerzucht kent en

1) Assaracus en Ganymedes zijn broeders van: Ilus

|
 Laomedon

|
 Priamus

|
 Aesacus.

2) Heeuba.

3) Gebergte bij Troje.

4) Rivier in Phrygië; riviergoden werden met twee horens voorzien
 gedacht.

slechts zelden zocht hij het gezelschap der bewoners van Ilium ¹⁾. Toch had hij geen gevoelloos en voor liefde ontoegankelijk gemoed. Eens zag hij Cebris' ²⁾ dochter, Hesperïë, die vaak door hem in alle wouden vervolgd was, aan den oever van haars vaders stroom, terwijl ze

770 haar over de schouders zwierende lokken in de stralen der zon liet drogen. Doch, nauwlijks door hem gezien, ontvlucht hem de nimf, evenals een verschrikte hinde vlucht voor een bruingelen wolf of een wilde eend, die ver van den door haar verlaten poel wordt verrast, voor een havik vlucht. Aanstonds vervolgt haar de Trojaansche held en zit, snelvoetig door liefde, haar, snelvoetig door vrees, dicht op de hielen.

775 Doch zie! een kleine slang, in het gras verscholen wondde eensklaps met zijn krommen tand de vluchtende nimf licht in den voet en liet het gif in haar lichaam achter; en aanstonds eindigde te gelijk met haar leven haar vlucht. Schier zinneloos omarmt hij de ontzielde maagd en roept uit: „'t Berouwt me, 't berouwt me dat ik u vervolgd heb: maar dáárvoor was ik niet bevreesd en zooveel was mij de overwinning niet waard. Beiden

780 hebben wij u, rampzalige, gedood: de slang gaf u de wonde, en ik de aanleiding daartoe. Doch ik zou nog misdadiger zijn dan die slang, als ik niet door mijn dood u troost voor uw dood schonk!”

Zóó sprak hij en wierp zich van een klip, dien de dof bruisende golven knagend hadden uitgehold, in de zee. Doch Tethys ³⁾ had medelijden met den vallende, ving

785 hem zachtkens op en bedekte hem, terwijl hij in de zee

¹⁾ Ilium = Troje.

²⁾ Riviergod in 't gebied van Troje.

³⁾ Zeegodin, gemalin van Oceanus.

zwom, met vleugels; zóó werd hem de gelegenheid tot den vurig gewenschten dood ontnomen. Maar de minnende Aesacus is verontwaardigd, dat hij, tegen zijn wil, wordt gedwongen te leven en dat zijn ziel, die zoo gaarne haar rampzalige woning wilde verlaten, daarin wordt verhinderd. En zoodra had hij niet de pas ontstane vleugels aan zijn
 790 schouders gekregen, of hij vliegt omhoog en laat zich wederom in de golven neêrvallen. Doch zijn vederen verlichtten zijn val. Toen wordt Aesacus razend en woest en hij stort zich, hals over kop, in de diepte en zoekt weêr opnieuw onophoudelijk den dood. Mager maakte hem zijn smachtende liefde: lang en dun worden zijn pooten, lang en dun bleef ook zijn hals; zijn kop is ver van zijn lichaam verwijderd. Gaarne leeft hij op zee en,
 795 omdat hij telkens daarin neêrduikt, draagt hij daarnaar zijn naam ¹⁾).

¹⁾ d. i. duiker (zekere vogel).

TWAALFDE BOEK.

vs. 1—38: De Grieken in Aulis.-Iphigenia.

Vader Priamus intusschen, onbewust er van dat Aesacus vleugels had aangeschoten en nog in leven was, treurde over zijn dood. Ook Hector ¹⁾ had met zijn broeders vruchteloze lijkkoffers gebracht op den grafheuvel, die slechts Aesacus' naam ²⁾ bevatte. Doch aan dien droevigen laatsten liefdedienst nam Paris ³⁾ geen deel, die spoedig daarna ⁵ met zijn geschaakte gade ⁴⁾ een langdurigen oorlog over zijn vaderstad bracht. Hem vervolgden, bij eede vereenigd, duizend schepen en tevens de gemeenschappelijke strijdmacht van het Pelasgische ⁵⁾ volk. En de wraak zou niet uitgesteld zijn, als niet onstuimige winden de zee onbevaarbaar hadden gemaakt en het Boeotische land niet de ¹⁰ schepen, op het punt van uit te zeilen, in het vischrijke Aulis ⁶⁾ had teruggehouden. Toen nu de Danaërs ⁷⁾, naar voorvaderlijk gebruik, hier juist een offer ter eere van

¹⁾ Zoon van Priamus en broeder van Aesacus.

²⁾ Zie bij 11, 429.

³⁾ Broeder van Hector en Aesacus.

⁴⁾ Helena, de vrouw van Menelaus, den koning van Sparta.

⁵⁾ = Grieksche.

⁶⁾ Havenplaats in Boeotië.

⁷⁾ = Grieken.

Juppiter wilden brengen en het aloude altaar, na 't aansteken van 't vuur, reeds heet en verhit werd, zagen zij plotseling een blauwgroene slang tegen een plataanboom, die dicht bij het reeds begonnen offer stond, omhoog
 15 schuifelen. Boven in dien boom bevond zich een nest met acht jonge musschen, welke, met hun moeder, die angstig om haar verloren jongen rondfladderde, allen door de slang werden gepakt en in zijn begeerigen buik verdwenen. Ieder stond verbaasd en verstomd. Doch eindelijk sprak Thestor's zoon ¹⁾, de ziener, die steeds de waarheid vooruitzag: „Aan ons zal de zege zijn! verheugt u, Pelasgen ²⁾! Troje
 20 zal vallen; maar onze strijd zal van langen duur zijn!” en tevens verklaart hij, dat de negen vogels evenzoo vele oorlogsjaren beduiden. Onmiddellijk verandert de slang, terwijl hij om de groene takken van den boom zich kronkelt, in steen en vertoont in den vorm van den steen het beeld van een slang.

Doch nog steeds blijft de zee in de Aonische ³⁾ watenen onstuimig en woest en belet den krijgers den over-
 25 tocht (naar Troje); en onder hen zijn er, die gelooven, dat Neptunus Troje spaarde, omdat hij de muren van die stad had gebouwd ⁴⁾. Doch niet alzo Thestor's zoon ⁵⁾. Want hij weet zeer goed en verzwijgt het ook niet, dat door het bloed eener maagd ⁶⁾ de toorn eener maagdelijke Godin ⁷⁾ moet worden verzoend. Doch toen het staatsbelang

¹⁾ Calchas.

²⁾ = Grieken.

³⁾ = Boeotische.

⁴⁾ Zie 11, 194—220.

⁵⁾ Zie bij vs. 19.

⁶⁾ Iphigenia, dochter van Agamemnon, vorst van Mycenae en opperbevelhebber der Grieken.

⁷⁾ Diana. — Agamemnon had nl. een aan Diana gewijd hert gedood; om de Godin te versoenen, moest nu zijn dochter worden geofferd.

30 over de vaderliefde en de koning over den vader zege-
 vierde en te midden der weenende dienaren Iphigenia
 reeds vóór het altaar stond, op het punt haar kuisch
 bloed op te offeren, toen werd de Godin bewogen en ver-
 murwd; zij spreidde over aller oogen een nevel en te
 midden van den offerdienst en 't gewoel bij het altaar en
 de smeekbeden der omstanders, stelde zij (zóó luidt het
 verhaal) een hinde in ruil voor de Mycenische ¹⁾ maagd
 35 in de plaats. Zoodra derhalve Diana door het bloed van
 een slachtoffer, zooals het haar toekwam ²⁾, verzoend en
 tegelijk zoowel Phoebe's ³⁾ toorn als die der zee geweken
 was, ontvingen de duizend schepen aanstonds een gunstigen
 vaarwind en na vele bezwaren en moeiten bereikten zij
 eindelijk het Phrygische ⁴⁾ zeestrand.

vs. 39—145: De Faam; Cynus.

Midden in 't heelal, tusschen de aarde en de zee en
 40 den hemel, ligt er een oord, als grensscheiding van de
 in drie deelen verdeelde wereld: vandaar uit is alles, wat
 maar ergens zich bevindt, hoe ver ook verwijderd, zicht-
 baar en ieder geluid dringt er tot het geopende oor door.
 Daar woont de Faam; daar koos deze Godin op het
 hoogste punt zich een woning uit, voegde er tallooze toe-
 gangen en ontelbare openingen aan toe en sloot er door
 45 deuren noch poorten den ingang. Nacht en dag staat haar
 huis open. 't Is geheel van schallend koper gebouwd en
 weérgalmt overal en geeft weêr en herhaalt ieder geluid,
 dat het hoort. Nergens heerscht rust of stilte daar binnen,

¹⁾ Zie bij vs. 28.

²⁾ nl. van eene hinde.

³⁾ Phoebe = Diana.

⁴⁾ = Trojaansche.

maar toch ook geen geschreeuw, doch alleen zacht ge-
 fluister, zooals het geruisch van de golven der zee zich
 50 gewoonlijk laat hooren, wanneer men het uit de verte
 verneemt, of zooals het doffe gerommel, dat een aftrekkend
 onweder laat hooren, wanneer Juppiter de zwarte wolken
 van donder doet dreunen. Overal in de zalen dwarrelen
 scharen dooreen; zij komen en gaan, een luchtig fladderende
 zwerm; en overal krioelen er duizende geruchten, verzon-
 55 nene te midden van ware, dooreen en brengen verwarde
 en onduidelijke woorden in omloop. Sommigen onder hen
 vullen de ooren, die niets beters te doen hebben, met ge-
 praat en geklets, anderen weér brengen, wat er verteld
 wordt, naar elders over en zóó wordt de maat van 't ver-
 zonnene steeds grooter en bij het gehoorde voegt ieder
 nieuwe zegsman weér iets anders. Daar woont de Licht-
 geloovigheid, daar de onbezonnen Dwaling, daar de ijdele
 60 Vrolijkheid en de schuwe Vrees, voorts het plotseling uit-
 barstende Oproer en het uit onzekeren oorsprong ontstane
 Gefluister. Doch de Faam zelve ziet aanstonds alles, wat
 in den hemel, op zee of op de aarde gebeurt en door-
 snuffelt het geheele heelal naar nieuwtjes.

Deze Godin nu had overal bekend gemaakt, dat er een
 Grieksche vloot, met dappere krijgers bemand, naderde,
 65 zoodat, niet onverwacht, de gewapende vijand verscheen.
 Onmiddellijk trachten de Trojanen hen de landing te be-
 letten en verdedigen de kust; en het eerst valt gij, Pro-
 tesilaus ¹⁾! naar de beschikking van 't noodlot, door Hec-
 tor's speer; zóó kwam reeds het begin van den strijd den

¹⁾ Volgens het orakel zou het eerst sneuvelen, die het eerst *op
 het land* kwam: Ulysses wierp zijn schild aan wal en sprong daarop.
 Hierdoor misleid volgde Protesilaus, die zich nu werkelijk *op het
 land* begaf. (Hartman).

Danaërs ¹⁾ duur te staan en werd hun Hector bekend door den dood van een dapperen held; doch ook de Phrygiërs ²⁾ 70 ondervonden tot hun schade, door bloedige slachting, wat de Achaeïsche ³⁾ vuist in den strijd vermocht. Reeds zag het Sigeïsche ⁴⁾ strand rood van het bloed, reeds had Neptunus' zoon, Cyenus ⁵⁾, ontelbare krijgers aan den dood prijsgegeven en reeds stormde Achilles, op zijn strijdkar, op den vijand in en velde geheele scharen door den stoot zijner Pelische ⁶⁾ speer, toen hij, te midden der krijgers 75 naar Cyenus of Hector zoekend, met Cyenus handgemeen werd. Want Hector's dood was tot het tiende jaar (van den krijg) uitgesteld. Toen vuurde Achilles zijn rossen, gedrukt door het juk op hun met schuim bedekten nek, aan, stuurde zijn strijdkar recht op zijn vijand aan en, met krachtigen arm zijn flikkerende speer zwaaiend, sprak 80 hij: „Wie gij ook zijt, jonge held! beschouw 't als een troost voor uw dood, dat gij door den Haemonischen ⁷⁾ Achilles gedood zijt.” Dit slechts sprak Aeacus' kleinzoon ⁸⁾ en onmiddellijk volgde de zware speer op zijn woorden. Doch hoewel de steeds treffende speer haar doel niet miste, richtte zij toch met de voortgeslingerde scherpe 85 punt niets uit en toen zij met stompen stoot slechts even zijn borst aanraakte ⁹⁾, sprak Cyenus: „Zoon van een

¹⁾ = Grieken.

²⁾ = Trojanen.

³⁾ = Grieksche.

⁴⁾ Sigéum, voorgebergte en havenstad, niet ver van Troje.

⁵⁾ Bondgenoot der Trojanen.

⁶⁾ De speer van Achilles was van esschenhout, afkomstig van den berg Pelion in Thessalië.

⁷⁾ = Thessalischen, zie bij 1, 568; Achilles was te Phthia in Thessalië geboren.

⁸⁾ Achilles.

⁹⁾ Cyenus was nl. onkwetsbaar, zie vs. 165 vlg.

Godin ¹⁾! (want door de faam zijt gij mij reeds van te voren bekend) waarom verwondert gij u er over, dat ik onkwetsbaar ben?" — want daarover stond Achilles verbaasd en verwonderd — „noch de met rossige paardenmanen versierde helm, dien ge daar ziet, noch het welvende schild, dat mijn linkerarm torscht, zijn mij ten schut-

90 en ten scherm: slechts tot sieraad dienen zij mij. Ook Mars pleegt, slechts als sieraad, naar zijne wapens grijpen. Ook al wilde ik die dekkende en schuttende wapens afleggen, toch zal ik, ongekwetst, als overwinnaar uit den strijd treden. Roemvol is het en eervol, niet gesproken te zijn uit een Nereïde ²⁾, maar een zoon te zijn van hem ³⁾, die over Nereus en diens dochters en over de geheele zee gebiedt."

95 Zóó sprak hij en slingerde naar Aeacus' kleinzoon ⁴⁾ zijn werp spies, die weldra in de welving van 't schild zou blijven steken en die wel de koperen dekplaat en de daaraan bevestigde negen runderhuiden doorboorde, maar in de tiende ringvormige runderhuid bleef vastzitten. Aanstonds schudde de held dien er uit en slingerde ten tweeden male zijn trillende speer met krachtige vuist voort: doch op nieuw bleef Cycnus' lichaam ongekwetst en onge-

100 deerd. Ook een derde speer was niet in staat den ongedekten en zich blootgevenden Cycnus ook maar licht te wonden. Toen ontbrandde Achilles in woede, evenals in het open circus een stier, wanneer hij met zijn vreeslijke horens den hem tergenden rooden doek aanvalt, maar op het zelfde oogenblik bemerkt dat de stoot, dien hij wilde

¹⁾ Thetis, zie 11, 221—265.

²⁾ Zooals Achilles, zoon van Thetis, de dochter van Nereus, eerzeegod van minderen rang.

³⁾ Neptunus.

⁴⁾ Vgl. bij vs. 82.

toebrengen, reeds ontweken is. Evenwel ziet Achilles nauw-
 105 keurig na, of soms de ijzeren punt van de speer is afge-
 vallen: doch neen, ze zat nog vast aan de speerschacht.
 „Dus,” sprak hij toen, „is mijn vuist zwak en heeft zij
 de kracht, die zij vroeger bezat, bij één vijand uitgeput?
 Want ze was toch althans wel krachtig, toen ik het eerst
 de muren van Lyrnesus ¹⁾ verwoestte, of toen ik Tenedos ²⁾
 110 uitmoorde en het Eëtionische Thebae ³⁾ van het bloed
 van zijn vorst deed stroomen, of toen de Caïcus ⁴⁾ stroomde
 van 't bloed zijner overbewoners en toen Telephus ⁵⁾ tot
 tweemalen toe de uitwerking van mijn speer voelde. Doch
 ook hier, na zoo velen te hebben geveld, wier lijkstapels
 ik op het strand opeen heb gehoopt en met mijn eigen
 oogen zie, was mijn vuist toch steeds krachtig en is ze
 het nog.”

115 Zóó sprak hij en hij slingerde, alsof hij zijn vroegere
 worpen niet recht vertrouwde, zijn speer naar den Lyciër
 Menoetes, die vlak tegenover hem stond en doorboorde
 hem 't harnas en te gelijk daaronder zijn borst. En terwijl
 gene stervend met zijn hoofd zwaar tegen den grond sloeg,
 trok hij de speer uit de nog warme wonde en sprak: „Dit
 120 is toch de(zelfde) vuist, dit toch de(zelfde) speer, waarmee

¹⁾ Stad in Mysië.

²⁾ Eilandje bij de Trojaansche kust.

³⁾ Geboortestad van Andromache (dochter van koning Eëtion), de
 vrouw van Hector.

⁴⁾ Rivier in Mysië.

⁵⁾ Telephus, koning van Mysië, werd, toen hij de landing der Grie-
 ken wilde beletten, door Achilles gewond; door hevige pijnen gefol-
 terd, begaf hij zich naar het orakel en kreeg de uitspraak: „Die u
 wondde, zal ook u genezen”. Intusschen was de Grieksche vloot door
 stormen weer naar Aulis teruggeslagen. Daar bezocht hij dus Achilles,
 die hem met het roest van zijn speer genas.

ik zoo even nog overwon: tegen dien daar ¹⁾ zal ik diezelfde wapens gebruiken; moge 't tegen dien daar, dat smEEK ik, met denzelfden uitslag zijn!" Zóó spreekt hij en stormt onmiddellijk op Cynus los en thans mist de esschenhouten speer haar doel niet, maar trof, niet door Cynus ontweken, dezen met luiden slag tegen den linker schouder: doch aanstonds stuitte zij daarvan als van een
125 muur of stevige rots terug. Achilles had echter op de plek, waar Cynus getroffen was, een bloedvlek gezien, doch had te vergeefs zich daarover verheugd: want het was geen wond; 't was een spat bloed van Menoetes. Toen sprong Achilles, snuivend van woede, in ijrende vaart van zijn hooge strijdkar op den grond en van nabij zijn be-
daard hem afwachtenden vijand met 't flikkerende zwaard
130 aanvallend, ziet hij wel het schild en den helm gedeukt, maar tevens zijn zwaard op het harde lichaam geschaard en beschadigd. Thans was zijn geduld ten einde en het schild van Cynus ter zij duwend, slaat hij met den greep van zijn zwaard den held tot drie-, viermalen toe in 't gelaat en tegen zijn gewelfde slapen: gene week nu terug, maar hij achtervolgt hem en dringt op hem aan, veront-
rust hem, stormt weêr op hem los en laat zijn ontstelden
135 vijand geen oogenblik rust. Schrik en angst grijpen Cynus aan en 't wordt hem nacht vóór de oogen. Plotseling, terwijl hij achteruit wijkt, stuit een steen midden op 't veld zijne schreden. Aanstonds geeft thans Achilles met geweldige kracht hem een stoot en werpt hem ruggelings over den steen heen ter aarde. Toen, met zijn schild en
140 zijn harde knieën hem op de borst drukkend, trekt hij met kracht aan zijn helmriem: en deze, nauw om zijn kin bevestigd, snoert hem de keel dicht en ontnemt hem den

¹⁾ Cynus.

adem. Reeds wilde Achilles den overwonnene van zijn wapenrusting berooven, doch hij bespeurt enkel zijn wapenrusting: want de God der zee had inmiddels Cynus
 145 in den witten vogel veranderd, wiens naam hij zoo even nog droeg ¹⁾).

vs. 146—209: Caeneus.

Deze strijd, dit gevecht verschafte een rusttijd van vele dagen en beide partijen ²⁾ hielden een tijdlang stilstand van wapenen. En terwijl intusschen waakzame wachters de muren van Troje bewaakten en waakzame wachters de Grieksche gracht ³⁾ bewaakten, was inmiddels de feestlijke
 150 dag aangebroken, waarop Achilles, de overwinnaar van Cynus, met het bloed eener geslachte koe aan Pallas ⁴⁾ een zoenoffer bracht. Nadat hij eerst de offerstukken ⁵⁾ op het brandende altaar gelegd had en de den Goden welgevallige offergeur in den hemel was doorgedrongen en zóó de offerande het haar toekomende deel had ontvangen, werd het overige vleesch voor het offermaal bestemd.
 155 Daarop legden de vorsten op de aanligbedden zich neêr, verzadigden zich met het gebraden vleesch en verdreven met wijn hun zorgen en dorst. Geen citherspel, noch liederenzang, noch de lange, veelgatige palmhouten fluit vermaakt hen, maar zij brengen den nacht door met gesprekken, wier onderwerp en stof de heldenmoed was.
 160 Zij verhalen van hun eigen strijd en dien van den vijand en scheppen er behagen in telkens, om de beurt, de onder de oogen geziene en doorgestane gevaren te vertellen.

¹⁾ Cynus beteekent „zwaan“.

²⁾ Grieken en Trojanen.

³⁾ Het legerkamp der Grieken was met een muur en gracht omringd.

⁴⁾ d. i. Athene, Godin van den oorlog.

⁵⁾ d. i. de met een dubbele laag vet omwikkelde schenkelbeenderen.

Immers over wat anders zou Achilles spreken? of waar-
 over zouden zij liever spreken in 't bijzijn van den grooten
 Achilles? Vooral de laatste overwinning op den gevelden
 165 Cynus was 't onderwerp van hun gesprek. Allen scheen
 het een wonder toe, dat het lichaam van den jongen held,
 door geen speer te doorboren en door geen wonde te over-
 winnen, ieder wapen stomp en krachteloos maakte. Hier-
 over verwonderde zich Aeacus' kleinzoon ¹⁾, evenzeer als
 de Achivers ²⁾, tot eindelijk Nestor ³⁾ aldus sprak: „In
 170 uw tijd was Cynus de eenige, die ieder wapen minachtte
 en door geen speerworp te doorboren was. Doch ik zelf
 heb in vroeger tijd den Perrhaebischen ⁴⁾ Caeneus gezien
 en gekend, die, zonder te worden gekwetst, ontelbare zwaard-
 houwen en speerworpen kon doorstaan, den Perrhaebischen
 Caeneus, die, beroemd om zijn daden, den Othrys ⁵⁾ be-
 woonde. En wat bij hem nog wonderbaarlijker was: hij
 175 was als vrouw geboren!” Ieder der aanwezigen was ver-
 baasd over zulk een vreemde, wonderbaarlijke geslachts-
 verwisseling en allen vragen ze hem dringend hun dat te ver-
 tellen. Toen sprak Achilles te midden van hen: „Welaan,
 verhaal ons dan (want allen koesteren denzelfden wensch het
 te hooren), welsprekende grijsaard! gij, die de wijste zijt van
 onze eeuw! wie die Caeneus geweest is en waarom hij van
 180 geslacht en kunne is veranderd: in welken krijg, in welken
 strijd gij hem hebt gekend en door wie hij, zoo ooit door
 iemand, overwonnen is.” Toen sprak de grijsaard: ⁶⁾

¹⁾ Achilles.

²⁾ = Grieken.

³⁾ De oudste der Grieken vóór Troje; hij was een zoon van Neleus en vorst van Pylus in de Peloponnesus.

⁴⁾ = Thessalischen (naar het landschap Perrhaebia in Thessalië).

⁵⁾ Berg in Thessalië.

⁶⁾ Nestor's verhaal loopt door tot vs. 530.

„Hoewel mijn hooge leeftijd, die den geest afstompt, mij hinderlijk is en veel, wat ik aanschouwde in de gevechten mijner jeugd, mij ontgaat, herinner ik mij toch nog meerdere dingen. En geen feit is, te midden van zoo-
 185 vele gebeurtenissen te huis en in den krijg, mij dieper in 't gemoed bijgebleven dan dit. En als ooit een langdurige ouderdom iemand veel daden en gebeurtenissen heeft kunnen doen aanschouwen: ik heb twee menschengeslachten ¹⁾ doorleefd en thans beleef ik het derde.

Beroemd om haar schoonheid was Elatus' dochter Caenis ²⁾,
 190 de schoonste onder de Thessalische maagden, en in alle naburige steden en ook in de uwe — want zij was een landgenoot van u ³⁾ Achilles! — werd zij te vergeefs door vele minnaars tot gade gewenscht. Misschien zou ook Peleus ⁴⁾ gedongen hebben naar een huwelijk met haar: maar hem was reeds óf het huwelijk met uwe moeder ⁵⁾ ten deel gevallen óf
 195 reeds was 't hem beloofd. Doch Caenis verliet niet haar ouderlijk huis voor een huwelijk, tot zij eens, langs het afgelegen strand wandelend, door den God der zee werd ontmaagd: zóó meldde de sage. Zoodra nu Neptunus dit nieuwe mingenot had gesmaakt, sprak hij tot haar: „Uwe wenschen zullen veilig zijn voor een weigering: kies slechts
 200 wat gij wenscht!” Ook dit meldde de sage. Toen sprak Caenis: „Het jegens mij gepleegde geweld wekt in mij den vurigen wensch op, dat ik voortaan niets dergelijks

1) Drie menschengeslachten = eene eeuw.

2) Elatus, vorst in Thessalië. Anderen noemen Caenis een dochter van koning Atrax. Ovidius gebruikt éénmaal den eenen naam (vs. 189) en éénmaal den anderen (vs. 209) om voor Caenis een patronymicum te maken.

3) Zie bij vs. 81.

4) Vader van Achilles.

5) Thetis, zie bij vs. 93.

meer kan ondergaan; bewijs mij de gunst, dat ik ophoud een vrouw te zijn: daarmee zult gij aan al mijne wenschen hebben voldaan!" Reeds de laatste woorden sprak zij met grovere stem en reeds kon het de stem van een man schijnen: — zooals ze dan ook werkelijk reeds was. Want reeds had de God der diepe zee aan haar wensch voldaan en bovendien haar de gunst toegestaan, dat zij door geen wonde gekwetst of door een wapen gedood kon worden. Verheugd over dit gunstbewijs gaat de zoon van Atrax ¹⁾ heen en brengt voortaan, de aan den Penéus ²⁾ gelegen velden doorkruisend, zijn leven door met aan mannen passende bezigheden.

vs. 210—530: Strijd der Lapithen ³⁾ en Centauren ⁴⁾.

210 De zoon ⁵⁾ van den stoutmoedigen Ixíon ⁶⁾ had Hippodame ⁷⁾ tot gade gekregen en had de woeste Wolkenzonen ⁸⁾ verzocht aan rijen van feestlijk aangerichte tafels in een door boomen overschaduwde grot te komen aanliggen. Daar verschenen de aanzienlijkste vorsten van Haemonië ⁹⁾ en ook ik zelf was daarbij tegenwoordig en het feestlijk versierde paleis weérgalmde van verward feest-

¹⁾ nl. Caeneus, zooals voortaan de in een jongeling veranderde Caenis heette; vgl. bij vs. 189.

²⁾ Rivier in Thessalië.

³⁾ Een ruw bergvolk, wonende nabij en op de bergen Pindus en Othrys in Thessalië.

⁴⁾ Mythisch volk in Thessalië, half mensch, half paard; zonen van Ixíon en een wolkenbeeld, waarin Juno zich had veranderd.

⁵⁾ Pirithous, vorst der Lapithen.

⁶⁾ Vgl. 4, 460 met aant.

⁷⁾ Hippodame of Hippodamía, dochter van Atrax en dus een zuster van Caeneus, zie vs. 209.

⁸⁾ d. i. Centauren, zie aant. 4.

⁹⁾ = Thessalië.

215 gewoel. Zie! reeds zingen zij het bruiloftslied en rooken de zalen van altaarvuren en verschijnt in hun midden de maagd, door haar schoonheid boven allen uitblinkend, omstuwde door een schare van oudere en jongere vrouwen. Wij prezen Pirithous ¹⁾ gelukkig met zulk eene gade, doch bijna hadden wij dien gelukwensch te schande gemaakt.

Want u, Eurytus! meest woeste der woeste Centauren!
 220 ontvlamde zoowel door den wijn als door het zien der schoone maagd het gemoed in hartstocht en bij allen heerscht dronkenschap met verdubbelden wellust. Aanstonds brengt het omschoppen der tafels het feestmaal in de war en met geweld wordt de pas gehuwde jonge vrouw bij de haren voortgesleurd. Eurytus sleurt Hippodame voort en de anderen, ieder voor zich, een vrouw, die hun maar
 225 behaagde of die zij maar konden: 't was een schouwspel als bij de inneming van eene stad. Het huis weérgalmt van het geschreeuw en gejammer der vrouwen. Aanstonds rijzen wij allen op en het eerst riep Theseus ²⁾: „Welk een razende waanzin, Eurytus! drijft u aan? dat ge, terwijl ik nog leef, Pirithous aanvalt en, zonder het te weten, in één persoon twee vrienden krenkt en beledigt?“ [En
 230 ten einde niet te vergeefs aldus te spreken, duwt de moedige held hen, die op hem aandringen, op zijde en ontruikt de geroofde maagd aan de razende woestelingen] ³⁾.

Eurytus antwoordt hem niets (want met woorden kon hij zulk een snoode daad niet verdedigen), maar met onbeschaamde vuist slaat hij los op het gelaat van haar beschermer en op diens edele borst. Toevallig stond er
 235 in de nabijheid een overoud mengvat, met verheven beeld-

¹⁾ Zie aant. 5, vorige bladz.

²⁾ Boezemvriend van Pirithous.

³⁾ vs. 230, 231 zijn onecht.

- werk versierd; dit geweldig gevaarte hief Aegeus' zoon ¹⁾, zelf nog geweldiger, op en wierp het Eurytus vlak in 't gezicht. Aanstonds braakt deze klompen bloed en hersens en wijn uit wonde en mond en, achterovergeslagen, trappelt hij in doodsstrijd tegen het met bloed bevochtigde
 240 zand. Toen ontvlamden de tweevormige ²⁾ Centauren in woede over den moord van hun broeder en om strijd roepen zij allen uit één mond: „Wapens! wapens!” — De wijn schonk hun moed. En in 't begin van den strijd vliegen voortgeslingerde bekers in 't rond en brooze kruiken en gebogen bekkens: voorwerpen, vroeger geschikt voor een gastmaal, doch toen voor krijg en voor moord.
- 245 Het eerst ontzag Ophion's zoon, Amycus, zich niet de huiskapel van haar wijgeschenken te berooven en het eerst rukte hij uit de kapel een met flikkerende fakkels rijk bezetten kroonluchter weg en dien hoog opheffend, evenals iemand de offerbijl hoog opheft om er den blanken nek van een stier meê door te houwen, sloeg hij dien den
 250 Lapith Celadon tegen 't gezicht en liet de beenderen verbrijzeld in zijn onherkenbaar gelaat achter. Zijne oogen puilden uit hunne kassen en door het verbrijzelen der beenderen van zijn gelaat werd zijn neus binnenwaarts gedrukt en bleef midden in het verhemelte vastzitten. Doch onmiddellijk rukte de Pellaeër ³⁾ Pelates den poot van een
 255 ahornhouten tafel los, sloeg er Amycus de kin mede tegen de borst en hem ter aarde vellend, zond hij hem, terwijl hij zijn tanden, vermengd met een bloedstroom, uitbraakte, met een dubbele wonde naar de schimmen der Onderwereld.
- Gryneus zag met vreeslijken blik naar de rookende

¹⁾ Theseus.

²⁾ Als zijnde half mensch, half paard.

³⁾ Pella, stad in Macedonië.

altaren, waar hij vlak bij stond, en roepende: „Waarom
 260 gebruiken wij die niet?“ hief hij een ontzettend groot altaar
 met vuur en al op, wierp het midden in den drom der
 Lapithen en verpletterde er twee mede, Broteas en Oríos.
 Moeder van Oríos was Mycale, van wie algemeen bekend
 was, dat zij dikwijls door tooverliederen de horens der
 maan, hoezeer deze er zich ook tegen verzette, van den
 265 hemel had neêrgetrokken ¹⁾. „Daar zult ge niet ongestraft
 afkomen, als mij maar een wapen zich aanbiedt!“ sprak
 toen Exadius en, bij wijze van wapen, grijpt hij het als
 wijgeschenk aan een hoogen pijnboom hangende gewei
 van een hert. Daarop stiet hij twee takken er van in de
 oogen van Gryneus en rukt ze zóó uit hun kassen; het
 eene bleef aan het gewei hangen, het andere glijdt neêr
 270 langs zijn baard en blijft, door 't geronnen bloed er aan
 vastgekleefd, daarin hangen.

Zie! daar rukt Rhoetus ²⁾ midden van 't altaar een
 brandend stuk pruimenboomhout en doorboort er mede
 den met geelbruine haren bedekten rechter slaap van
 Charaxus ³⁾. Aangetast door de verzengende vlam, stonden
 aanstonds, evenals een dor zaadveld, zijne haren in brand
 275 en het bloed, in de wonde gezengd, siste verschrikkelijk,
 gelijk een door het vuur rood gloeiend stuk ijzer pleegt
 te sissen, dat de smid met de kromme tang uit het
 vuur heeft gehaald en in den koelbak dompelt; dan sist
 en suist het, ondergedompeld in 't lauwe water. Snel
 280 schudt de gewonde 't begeerige vuur uit zijn stoppelige
 haren, rukt uit den grond den drempel los en beurt dien,

¹⁾ Dit geschiedde, volgens het bijgeloof der Ouden, bij maansverduistering; vgl. ook 4, 332 met aant.

²⁾ Een Centaur.

³⁾ Een Lapith.

een wagenvracht, op zijne schouders. Doch juist die zwaarte maakt, dat hij hem niet naar zijn vijand kan slingeren. Zelfs zijn makker, Cometes, die dichtcr bij hem stond, verpletterde het steenen gevaarte. Thans kan Rhoetus zijn
 285 blijdschap en vreugde niet meer bedwingen en hij roept uit: „Zóó, smceek ik, mogen ook uw overige strijdmakkers hun dapperheid toonen!” en met het halfverbrande stuk hout brengt hij, telkens op nieuw, hem een nieuwe wonde toe en verbrijzelt met zwaren slag tot drie-, viermalen toe hem de naden zijns schedels, zoodat de beenderen, in zijn weeke hersens binnengedrongen, er in bleven vastzitten.
 290 Zegevierend keert Rhoetus zich thans tegen Euagrus, Corythus en Dryas. Zoodra nu van dezen Corythus, wiens wangen nog pas 't eerste baarddons bedekte, stervend neêrzonk, sprak Euagrus: „Welk een roem hebt gij thans verkregen door het verslaan van dien knaap?” Doch Rhoetus laat hem niet toe nog meer te spreken, maar woest stak hij het rood vlammeud stuk hout in den open
 295 mond van zijn nog sprekenden vijand en door den mond heen in zijn borst. U ook, grimmige Dryas! achtervolgt hij met het om zijn hoofd gezwaaid vlammeude hout; maar bij u bleef de uitslag niet zich zclven gelijk: want terwijl Rhoetus nog juichte over het succès van zijn voortdurende slachting, boort gij met een in 't vuur geharden paal hem tusschen schouders en nek. Toen slaakte Rhoetus
 300 een kermenden zucht, rukte met moeite den paal uit zijn harde beenderen en ijldc, met zijn eigen bloed oversproeid, op de vlucht.

Ook ijldc Ornéus ¹⁾ ter vlucht en Lycabas en Medon, in het rechter schouderblad gewond, benevens Pisenor en Thaumás;

¹⁾ Alle tot vs. 310 genoemden zijn Centauren, evenzoo Aphidas (317) en Petraeus (327).

voorts ook Mermerus, die, nog kort te voren, allen in den
 305 wedloop had overwonnen (doch toen liep hij langzamer
 door een toegebrachte wonde) en Pholus en Melaneus en
 Abas, die als jager steeds wilde evers buit maakte; voorts
 ook de ziener Asbolus, die den zijnen te vergeefs den
 strijd had afgeraden; deze ook was het, die den voor een
 wonde bevreesden Nessus ¹⁾ toeriep: „Vlucht niet! gij zult
 voor Hercules' boog gespaard blijven!” Doch noch Eury-
 310 nomus, noch Lycidas en Areos en Imbreus ontkwamen
 den dood, want deze allen werden door Dryas' vuist met
 wonden vóór in de borst neêrgeveld. Ook gij, Crenaeus!
 hoewel ge reeds uw rug ter vlucht had gekeerd, ontvingt
 een wonde vóór in de borst: want, terwijl ge omzaagt,
 ontvingt ge de zware speer midden tusschen de oogen,
 315 daar, waar de neus zich aansluit aan 't voorhoofd.

Te midden van zulk een ontzaglijk rumoer lag daar,
 door eindeloos verzwolgen wijn in diepen slaap verzonken
 en niet wakker te schudden, Aphidas, in zijn machteloze
 hand nog den beker met gemengden wijn en uitgestrekt
 op het ruigharige vel van een Ossaeische ²⁾ beerin. Zoodra
 320 Phorbus hem, wien 't nutteloos was dat hij niet naar de
 wapens greep, van verre daar zag, stak hij onmiddellijk
 zijn vingers door den werpriet en sprak: „Wijn zult ge
 drinken, met water van den Styx ³⁾ aangelengd!” en,
 zonder langer te dralen, slingerde hij zijn werpspies naar
 den jongeling en dreef hem, achterover als hij juist lag,
 de met ijzer beslagen esschenhouten speer door den hals.
 325 Zonder er iets van te voelen, stierf hij en 't zwarte bloed
 stroomde hem uit de nog volle keel over het aanligbed
 en juist in den beker.

¹⁾ Zie 9, 98—133.

²⁾ Ossa, berg in Thessalië.

³⁾ Rivier in de Onderwereld.

Zelf zag ik Petraeus juist bezig met te trachten een eikeldragenden eik uit den grond te rukken: doch, terwijl hij dien omvangt en met zijn armen omklemt en heen en weêr schudt en den reeds losgewoelden stam heen en weêr
 330 buigt, vliegt de lans van Pirithous in de ribben van Petraeus en spietst zijn van inspanning zwoegende borst aan den harden eikenstam vast. Door Pirithous' dappere vuist viel voorts Lycus, naar men verhaalt; door Pirithous' dappere vuist ook Chromis. Doch beiden verschaffen den overwinnaar minder roem dan Dictys en Helops. Helops
 335 werd getroffen door zijn werpspies, die hem de slapen doorboorde en van het rechter oor tot het linker oor doordrong. Dictys, terwijl hij sidderend voor den op hem aandringend zoon van Ixíon ¹⁾ vlucht, glijdt van den kam van een naar beide zijden hellenden bergrug af, tuimelt hals over kop neêr en verbrijzelde door de zwaarte van
 340 zijn lichaam een ontzaglijke bergesch en spietst op den afgebroken stomp zijne darmen. Om hem te wreken schiet Aphareus toe en tracht een rotsblok, door hem losgerukt van een berg, naar Pirithous te slingeren. Doch, terwijl hij het voort wil slingeren, voorkomt hem Aegeus' zoon ²⁾ met zijn eikenhouten knots en verbrijzelt hem de ontzaglijke beenderen van zijn arm; doch verder het weerlooze
 345 lichaam te dooden, daarvoor heeft hij geen tijd noch lust; en onmiddellijk springt hij den reusachtigen Biénor op den rug, die niet gewoon was iemand anders te dragen dan hem zelven ³⁾, drukte hem de knie in de ribben en met de linkerhand zijne lang neérgolvende haren vasthoudend, verbrijzelt hij hem met den knoestigen eikenhouten knots

¹⁾ d. i. Pirithous.

²⁾ Theseus.

³⁾ d. i. zijn menschelijk bovenlijf, dat aan het paardenlichaam vast zat.

gelaat en dreigenden mond en ijzerharde slapen. Met die
 350 knots ook velt hij Nedymnus en den speerwerper Lycotas
 en Hippasus, wiens borst door een lang neérgolvenden
 baard werd bedekt, voorts Ripheus, die boven de hoogste
 boomen uitstak, en Thereus, die op 't gebergte beeren
 placht te pakken en ze, levend en brommend van woede,
 naar huis bracht.

355 Doch Demoleon kon niet langer het uitstaan, dat The-
 seus zoo voorspoedig vocht en hij tracht met groote in-
 spanning een oude pijnboom uit den stevigen grond te
 rukken. Daar hij dit echter niet kon, brak hij er een stuk
 af en slingerde dit naar zijn vijand. Maar Theseus week,
 360 gewaarschuwd door Pallas (want zóó wilde hij zelf, dat
 men het geloofde) ver op zijde voor het komende werp-
 tuig: toch viel de boom niet zonder uitwerking neér. Want
 hij sneed den reusachtigen Crantor borst en linkerschouder
 glad van het sleutelbeen af. Deze was de wapendrager
 van uw vader ¹⁾, Achilles! hem had Amyntor, de vorst
 der Dolopiërs ²⁾, in den krijg overwonnen, aan Aeacus'
 365 zoon ³⁾ geschonken als onderpand en waarborg voor den
 vrede. Zoodra nu Peleus hem door die afschuwelijke wonde
 verminkt zag, riep hij uit: „Welnu dan, ontvang gij dan,
 Crantor! mij de liefste onder de jonge helden! dit zoen-
 offer voor uwen dood!” en met krachtigen arm en inspan-
 ning van krachten slingerde hij naar Demoleon zijn
 370 esschenhouten speer, welke diens borstkas doorboorde en
 vaneen reet en trillend in de beenderen bleef steken. Aan-
 stonds trekt gene met de hand het speerhout, maar zonder
 de punt, er uit: doch ook dit liet slechts met moeite zich

¹⁾ Peleus.

²⁾ Volk in Thessalië.

³⁾ Peleus.

er uit trekken; de punt bleef in de long steken. Doch thans schonk de pijn kracht aan zijn moed. Niettegenstaande zijn wonde steigert hij tegen zijn vijand op en tracht met zijn paardenpooten den held neêr te trappen.

375 Doch Peleus vangt de klettrende hoefslagen op met zijn helm en zijn schild, dekt zich schouders en borst, steekt beschermend zijn wapens vooruit en doorboort met één stoot, door het schouderblad heen, zijn twee borsten ¹⁾).

Vooraf echter had Peleus met een speerworp Phlegraeus en Hyle gedood en, in een gevecht van man tegen man,
380 Iphinous en Clanis. Bij dezen voegt hij nog Dorylas, die een wolvenvel droeg om zijn slapen en als vreeselijk wapen de buitenwaarts gebogen horens van een stier, roodgekleurd door stroomen bloed, zwaaide. Tot dezen sprak ik (want de moed gaf mij krachten): „Zie nu, hoeverre uw horens onder doen voor ons staal!” en te gelijker tijd slingerde
385 ik mijn speer. En daar hij die niet kon ontwijken, hield hij zich de hand vóór het voorhoofd, ter bescherming tegen de komende wonde. Vast werd toen de hand aan zijn voorhoofd gespietst: luid schreeuwt hij: doch aanstonds hieuw Peleus — want deze stond dicht bij hem — hem, aan zich zelf vastgenageld en door de pijn der wonde overmand, met zijn zwaard van onder in 't midden van
390 den buik. Hoog sprong hij op en sleepte woest zijn ingewanden meê over den grond, trapte ze stuk en reet ze vaneen, raakte met zijne pooten er in verward en stortte eindelijk, met ledigen buik, dood op den grond.

Ook u, Cyllarus! redde in den strijd uw schoonheid niet, als men ten minste aan zulke (wanstaltige) wezens
395 schoonheid kan toekennen. Zijn baard was nog pas in

¹⁾ Aan de borst nl. schijnen bij een Centaur mensch en paard samengegroeid te zijn.

den eersten groei, de kleur van zijn baard goudgeel, en goudgele haren hingen van zijne schouders tot midden op zijne schoften. Bevallige, frissche kracht lag er op zijn gelaat; zijn hals, schouders, armen en borst en alles wat maar man aan hem was, evenaarden in schoonheid de geprezen beelden van (grootte) kunstenaars. Doch ook de
 400 niet minder schoon dan zijn manlijke gestalte. Vul het (paardenlijf) aan met een hals en een kop: het zal waard zijn een Castor ¹⁾ te dragen. Zóó geschikt is zijn rug om er op te zitten, zóó zwelt hem de borst van muskels en spieren. Over 't geheele lijf is hij nog zwarter dan zwart pek, slechts zijn staart is blinkend wit en ook zijn pooten zijn dofwit van kleur.

Vele merrie-Centauren koesterden liefde voor hem, doch
 405 in zijn bezit verheugde zich alléén Hylonome, de schoonste merrie, die te midden der halfdieren ²⁾ in het hooge woud woonde. Zij alleen hield door liefkozingen, door liefde en bewijzen van liefde, Cyllarus aan zich gekluisterd. Ook zorgt zij voor opschik en sieraad, voor zoover die zulke (onschoone) leden kon sieren: (zij zorgt) dat hare haren
 410 glad zijn gekamd, dat ze nu eens met rosmarijn, dan weér met viooltjes of rozen zich omstrengelt, en soms ook met blanke lelies, voorts dat ze tweemaal daags met bronwater, neêrstreamend van de kruin van het Pagasaeische ³⁾ bergwoud, zich het aangezicht wast, tweemaal in de rivier zich baadt en dat ze van de huiden van uitgelezen wild
 415 alleen die, welke haar goed staan, zich om schouders en borst hult. Even groot is bij beiden de liefde: samen

¹⁾ Vgl. 8, 301 vlg.

²⁾ = Centauren.

³⁾ Pagasae, havenstad in Thessalië.

zwerven zij rond op de bergen: samen gaan zij hun grotwoning binnen. Zóó waren ze ook toen samen de Lapithische woning binnengetreden en voerden ze samen den woesten strijd.

Onbekend is de dader: doch eensklaps kwam, van den linker kant, een werpspies aanvliegen en trof u, Cyllarus!
 420 beneden de plaats, waar de borst zich aan den hals aansluit. En, hoewel slechts door een kleine wonde gekwetst, verstijfde zijn hart met geheel zijn lichaam aanstonds, nadat de speer er uit was gehaald. Onmiddellijk neemt Hylonome zijn stervend lichaam in hare armen en, haar hand er op leggend, verwarmt en verpleegt zij de wonde,
 425 brengt haar mond aan zijn mond en tracht het reeds vliedende leven tegen te houden. Doch, zoodra ze zag dat hij dood was, sprak zij nog iets, wat het rumoer niet tot mijn ooren deed doordringen, stortte zich toen in de speer, die in zijn lichaam had vastgezeten en omarmde nog stervend haar gade.

Nog staat ook hij mij levendig vóór de oogen, Phaeo-
 430 comes, die zes aaneengeknoopte leeuwenhuiden had samengesnoerd en zóó daarmede zijn menschen- en paardenlijf had omhuld: deze slingerde een boomstam voort, dien nauwelijks een span ossen van zijn plaats zou kunnen bewegen, en verbrijzelde daarmede Tectaphus, Olenus' zoon, den schedel van boven tot onder.

Doch, terwijl hij hem, die ter aarde daar lag, van zijne wapenen wilde berooven, stak ik (uw vader ¹⁾ was er ge-
 435 tuige van) den roover mijn zwaard in het onderlijf. Ook Chthonius en Teleboas werden geveld door mijn zwaard. De eerste droeg een gaffelvormigen boomtak, de tweede een werpspies. Met de werpspies bracht Teleboas mij een

¹⁾ Peleus, vader van Achilles.

wonde toe. Gij kunt er het teeken nog van zien; nog is het oud litteeken er van zichtbaar. Toen had men mij
 440 moeten uitzenden ter verovering van Pergama ¹⁾: toen had ik de wapens van Hector met de mijne, zoo niet kunnen overwinnen, dan toch kunnen tegenhouden. Maar toen ter tijd was Hector nog niet geboren, of misschien pas een knaap; thans maakt mij de ouderdom hulpeloos en zwak.

Waartoe zou ik u voorts Periphas noemen, den overwinnaar van den Centaur Pyraethus? waartoe Ampyx?
 445 die den op vier pooten dravenden ²⁾ Echeclus een kornoeljehouten speerschacht, zonder punt, vlak in het aangezicht boorde. Macareus voorts stiet den Pelethonischen ³⁾ Erigdopus een ijzeren koevoet in de borst en velde zóó hem ter aarde. Ook herinner ik mij nog dat een jachtspriet, door Nessus' ⁴⁾ vuist geworpen, diep in Cymelus'
 450 onderbuik doordrong. Meen ook niet, dat Mopsus, Ampyx' zoon ⁵⁾ niets anders kon dan de toekomst voorspellen. Door Mopsus' werpspies werd de tweevormige ⁶⁾ Hodites geveld, die, daar hem de tong aan de kin en de keel vastgespietst was, te vergeefs nog trachtte te spreken. Caeneus ⁷⁾ voorts doodde vijf Centauren: Styphelus, Bro-
 455 mus, Antimachus, Elymus en den een strijdbijl zwaaienden Pyracmus. Hunne wonden herinner ik mij niet meer; slechts hun aantal en namen heb ik onthouden.

Daarop stormt Latreus ⁸⁾, de reusachtigste van leden

¹⁾ = Troje (eig. de burecht van Troje).

²⁾ Dus een Centaur.

³⁾ d. i. den Lapithischen (naar het wouddal Pelethronium aan den voet van den Pelion in Thessalië).

⁴⁾ Zie 9, 98—133.

⁵⁾ Zie 8, 316.

⁶⁾ = Centaur.

⁷⁾ Zie vs. 146—209.

⁸⁾ Een Centaur.

en lichaam, voorwaarts, gedost in de wapenrusting, ont-
 roofd aan den Emathischen ¹⁾ Halaesus, dien hij gedood
 had. Zijn leeftijd was die tusschen jongeling en grijsaard,
 460 doch zijn kracht was die van een jongeling; reeds ver-
 toonden zich hier en daar grijze haren om zijne slapen.
 Deze, ieders aandacht tot zich trekkend door zijn schild
 en helm en lange Macedonische piek en met zijn gelaat
 naar beide krijgsscharen gekeerd, zwaaide zijn wapens en
 in een overal even wijden kring ronddravend, stiet hij,
 op uitdagenden toon, in 't wijde luchtruim deze woorden
 465 uit: „Moet ik u, Caenis, ook nog dulden? want in mijn
 oog zult ge altijd een vrouw, altijd een Caenis ²⁾ zijn.
 Heeft uw oorspronkelijke geboorte (als meisje) u niet ter
 waarschuwing gestrekt en komt het u niet in de gedachte,
 door welke daad gij u een belooning en voor welk loon
 gij u de schijngestalte van een man hebt verworven ³⁾?
 Bedenk, wat gij waart bij uw geboorte of wat geweld u
 aangedaan is. Ga dan! neem het spinrokken en het spin-
 470 korfje ter hand en draai met uw duim den spindraad!
 maar laat strijd en krijg aan de mannen over!” Doch, te
 midden van zijn snoevende taal, scheurde Caeneus met
 een speerworp hem de zijde, door zijn snellen loop ge-
 strekt en gespannen, open, juist op de plek, waar de man
 met het paard samengegroeid was. Razend en woest brult
 hij van pijn en stoot den Phylleïschen ⁴⁾ jongeling zijn
 lange piek in het door geen helm beschutte gelaat. Doch
 475 de piek stuit terug ⁵⁾, evenals hagelsteen van het dak

¹⁾ = Macedonisch (naar het landschap Emathia).

²⁾ Honend spreekt hij Caeneus aan bij diens vrouwennaam Caenis, zie vs. 209 met aant.

³⁾ Vgl. vs. 195—209.

⁴⁾ Naar de stad Phyllus in Thessalië.

⁵⁾ Want Caeneus was onkwetsbaar, zie vs. 171 vlg.

van een huis of een steentje, dat men werpt op een holle tamboerijn. Daarop valt Latreus van nabij Caeneus aan en geeft zich alle moeite zijn zwaard in de harde zijde van Caeneus te stooten: doch het zwaard kon er geen doorgang zich banen. „Toch zult gij het niet ontkomen! met het scherp van het zwaard zult gij gedood worden, 480 daar nu eenmaal de punt afgestompt is!” roept hij uit en zijwaarts richt hij in schuine richting zijn zwaard en omklemt tegelijk met zijn langen arm hem het onderlijf. Luid kletterde de slag evenals een stuk marmer, door een of ander voorwerp getroffen en de kling brak tegen de getroffen harde huid en sprong in stukken uiteen. Toen sprak Caeneus, nadat hij zijn onkwetsbaar lichaam genoeg aan zijn verwonderden vijand bloot had gegeven: 485 „Welaan dan! nu zal ik met mijn zwaard úw lichaam op de proef stellen!” en onmiddellijk stak hij zijn doodbrengend zwaard hem tot aan 't gevest toe in de voorschoft, wrong en draaide het met zijn vuist tot diep in zijn binnenste rond en boorde zoo een (nieuwe) wonde in de wonde.

Doch zie! thans stormen de Centauren, razend van woede, met ontzettend geschreeuw voorwaarts en werpen 490 van nabij en van verre hun wapens op Caeneus alléén; doch afgestompt vallen de wapens ter aarde en de Elateïsche ¹⁾ Caeneus blijft voor iedere worp en houw ondoorboord en ongekwetst. Dat wonder deed de gansche schaar ontsteld en verbaasd staan. „O, ontzettende schande!” roept Monychus uit, „zullen wij, een gansche schaar, door dien éénen, die nog nauwelijks een man is, overwonnen 495 worden? Toch is hij waarlijk een man! doch wij zijn, door onze traagheid en flauwheid, wat hij eens was ²⁾!

¹⁾ Zie vs. 189 met aant.

²⁾ nl. vrouwen.

Wat baten ons onze reusachtige leden? Wat onze dubbele kracht en (het feit) dat een dubbele gestalte de sterkste wezens in ons heeft vereenigd? Ik geloof ook niet, dat wij zonen zijn van een Godin, noch van Ixíon ¹⁾:
 500 hij, die zoo groot en geweldig was, dat hij op de gunst der verheven Juno dorst hopen: en wij worden thans door een vijand, die slechts half een man is, overwonnen! Wentelt hem rotsblokken en boomstammen en gansche bergen op 't lijf en slaat hem met op hem geworpen boomstammen zijn taai leven er uit! Een gansch woud smore hem de keel en laat hij, in plaats van een wonde, een verplettrend zware last dan ontvangen!"

505 Zóó sprak hij en toevallig een, door de kracht van een razenden zuidewind neêrgestorten, sterken boomstam in handen krijgend, slingerde hij dien naar zijn vijand: zóó gaf hij al de anderen daarmee het voorbeeld. En in korten tijd was de Othrys ontbloot van boomen en had de Pelion ²⁾ geen lommer meer en geen schaduw. Bedolven onder een ontzaglijken hoop boomen, wordt het Caeneus onder dien
 510 zwaren last heet en benauwd om het hart en hij droeg op zijn harde schouders een stapel van boomstammen. Doch toen de last hem gelaat en hoofd reeds bedekte en hij geen lucht meer had om in te ademen, begaven hem nu en dan zijne krachten: nu eens tracht hij te vergeefs de hem overstelpende last op te heffen en de op hem geworpen boomstammen van zich af te wentelen: en nu
 515 en dan ook brengt hij den last in beweging, evenals de hooge Ida ³⁾, die wij daar ginds aanschouwen ⁴⁾, zich be-

¹⁾ Zie bij vs. 210 (aant. 6).

²⁾ Othrys en Pelion: gebergten in Thessalië.

³⁾ Gebergte bij Troje.

⁴⁾ Nestor doet dit verhaal in het Grieksche legerkamp vóór Troje

weegt, wanneer zij door een aardbeving geschokt wordt.

Het einde was echter onzeker en werd door sommigen betwijfeld: sommigen beweerden, dat Caeneus' lichaam door den zwaren last van boomstammen in het Schimmenrijk néergestooten was: doch Ampyx' zoon ¹⁾ ontkende dit beslist en beweerde, dat hij midden uit den stapel van
 520 boomstammen een vogel met bruingele vleugels in de heldere lucht had zien opvliegen, die (zeide hij) toen door mij voor het eerst en voor 't laatst is gezien. Toen Mopsus dezen vogel in langzame vlucht, onder een ontzettend gekrijsch, rondom het kamp der zijnen zag rondvliegen en hij met oogen en geest hem volgde, sprak hij: „Heil
 525 u! roem van 't Lapithische volk! heil u, Caeneus! weleer de geweldigste man, maar nu de eenigste vogel van uw soort!” Ieder geloofde aan 't feit om der wille van hem, die 't verhaalde. Doch de smart vermeerderde onzen toorn en het verdroot ons, dat één held door zoo vele vijanden gedood was; en niet eer hielden wij op met het zwaard onze smart te doen voelen, voordat het eene deel der
 530 Centauren gedood was en de vlucht en het duister der nacht de overigen had verwijderd.”

vs. 531—574: Periclymenus.

Terwijl de Pylische vorst ²⁾ dezen strijd tusschen de Lapithen en de Centauren, de halfmensen, verhaalde, kon Tlepolemus ³⁾ zijn smart, dat van Alceus' kleinzoon ⁴⁾ met geen enkel woord was gesproken, niet met zwijgenden mond verkroppen en hij sprak: „Grijsaard! 't verwondert

¹⁾ Mopsus, zie vs. 450.

²⁾ Nestor, zie bij vs. 169.

³⁾ Zoon van Hercules en aanvoerder der Rhodiërs vóór Troje.

⁴⁾ d. i. Hercules, zie bij 9, 13.

mij, dat de roem van Hercules gansch en al door u is
 535 vergeten. Mijn vader zelf althans placht mij vaak te ver-
 halen, dat de Wolkenzonen ¹⁾ door hem waren bedwongen
 en overwonnen ²⁾. Droevig gestemd, sprak hierop de Py-
 lische vorst:

„Waarom dwingt ge mij weér te denken aan rampen
 en onheil en de wonden mijner smart, die door de jaren
 reeds waren gesloten, weér open te rijten en mijn haat en
 vijandschap tegen uw vader openlijk uit te spreken? Wel
 540 is waar heeft hij, o Goden! schier ongelooflijke dappere
 daden verricht en de wereld met zijn verdiensten vervuld,
 iets, wat ik liever zou willen dat ik kon ontkennen: maar
 ik heb ook noch Deïphobus, noch Polydamas, noch zelfs
 Hector ³⁾ geprezen. Wie toch zou zijn vijand prijzen? Hij,
 uw vader, heeft weleer de muren van Messene ⁴⁾ neêr-
 545 geworpen en de steden Elis en Pylus, zonder dat zij 't
 verdienden, verwoest en vuur en zwaard tegen mijn vader-
 land losgelaten. En om nog van anderen, die hij gedood
 heeft, te zwijgen: wij waren met ons twaalven zonen van
 Neleus ⁵⁾, allen kloeke, flinke jonge mannen: alle twaalf,
 alléén ik zelf uitgezonderd, vielen door de geweldige kracht
 550 van Hercules. En dat de anderen overwonnen konden
 worden, laat zich nog verdragen en dulden: doch de
 dood van Periclymenus ⁶⁾ was wonderbaarlijk. Hem had
 Neptunus, de vader van Neleus, het vermogen geschonken
 allerlei gestalten, welke hij maar wilde, aan te nemen

¹⁾ Centauren, zie vs. 211.

²⁾ Tlepolemus vergist zich hier, daar Hercules in een anderen strijd,
 dan de pas door Nestor verhaalde, de Centauren overwon; vgl. 9, 191.

³⁾ D. P. en Hector: dappere Trojaansche helden.

⁴⁾ Stad in de Peloponnesus.

⁵⁾ Vorst van Pylus.

⁶⁾ Broeder van Nestor.

en daarna ze weér af te leggen. Nadat hij nu afwisselend zich in allerlei gestalten veranderd had, nam hij eindelijk
 555 de gedaante aan van den vogel ¹⁾, die in zijn kromme klauwen den bliksem pleegt te dragen en de lieveling is van den Koning der Goden ²⁾. Toegerust met de kracht van dien vogel, had hij met zijn vleugels en gebogen snavel en kromme klauwen het gelaat van den held (Hercules) opengescheurd. Toen spande de Tiryntische held ³⁾ tegen hem zijn al te wis treffenden boog en trof
 560 hem, terwijl hij hoog tusschen de wolken zweefde, daar, waar de vleugel aan 't lichaam verbonden is. Wel was het geen zware wonde: maar de spieren, door de wonde gescheurd, verloren hun kracht en weigerden iedere beweging en kracht om te vliegen. Zoo viel hij neêr op de aarde, daar zijn verzwakte vleugels de lucht niet meer
 565 opvingen; en de pijl, die slechts even in den vleugel vastzat, werd door de zwaarte van het doorboorde (vallende) lichaam aangedrukt en door het bovenste deel van de borst heen links van de keel weér naar buiten gedrongen. Schijnt het u, roemvolle aanvoerder der Rhodische ⁴⁾ vloot! dan wel toe, dat ik, onder zulke omstandigheden, nog lof en prijs aan de daden van Hercules, uw vader, verschuldigd ben? Toch wreek ik mijn broeders
 570 niet verder, dan dat ik zijn dappere daden verzwijg! Vast en onwrikbaar blijft desniettemin mijn vriendschap voor u."

Nadat de zoon van Neleus ⁵⁾ met zoetvloeiende taal dit had gesproken, stonden allen, na hernieuwd genot van

¹⁾ d. i. adelaar.

²⁾ Juppiter.

³⁾ Hercules, zie bij 9, 66.

⁴⁾ Zie bij vs. 532.

⁵⁾ Nestor.

de gave van Bacchus ¹⁾, bij het einde van hun gesprek van hun aanligbedden op en 't overige deel van den nacht werd gewijd aan den slaap.

vs. 575—623: Achilles.

575 Intusschen ²⁾ betreurde de God, die met zijn drietand de wateren der zee bestuurt en beheerscht, in zijn vaderlijk gemoed zijn zoon ³⁾, die wegens zijn droefheid en Phaëthon's dood ⁴⁾ in een vogel ⁵⁾ veranderd was, en, vol haat tegen den woesten Achilles, viert hij, meer dan wel billijk is, aan zijn onverzoenlijken toorn bot. En toen de oorlog ⁶⁾ reeds bijna tien jaar had geduurd, spreekt hij den weel-
580 drig gelokten Smintheus ⁷⁾ aldus aan:

„Gij, verre mij de liefste onder de zonen van mijn broeder ⁸⁾! Gij, die met mij te vergeefs de muren van Troje hebt gebouwd ⁹⁾, slaakt ge geen zuchten, wanneer ge dien burcht ¹⁰⁾ daar, die spoedig zal vallen, aanschouwt? Of smart het u niet, dat zoovele duizenden verdedigers
585 dier muren geveld zijn? Komt, om niet allen te noemen, de schim van den rondom de muren van zijn Pergama ¹¹⁾

¹⁾ d. i. wijn.

²⁾ De vs. 146 afgebroken draad van het verhaal wordt hier weer opgevat.

³⁾ Cyenus, zie vs. 72.

⁴⁾ Zie 2, 367—380.

⁵⁾ Nl. in een zwaan, vgl. vs. 145.

⁶⁾ d. i. de Trojaansche oorlog.

⁷⁾ Bijnaam van Apollo naar de stad Sminthe in 't gebied van Troje.

⁸⁾ Juppiter.

⁹⁾ Zie 11, 194—210.

¹⁰⁾ van Troje.

¹¹⁾ = Troje, vgl. bij vs. 440. Zie overigens Hom. Ilias: 22, 367—404. Latere dichters verhalen, dat Hector's lijk door Achilles rondom de muren der stad werd gesleept.

gesleepten Hector u niet voor den geest? terwijl toch die woestaard, die Achilles! de vernier van ons beider werk, nog bloeddorstiger dan de oorlog zelf, nog ademt en leeft! Laat hij maar eens binnen mijn bereik ¹⁾ komen: dan zal ik maken, dat hij tot zijn ongeluk voelt, wat ik met mijn
 590 drietand vermag! Doch daar het ons niet wordt vergund man tegen man met onzen vijand te strijden, zoo dood Gij hem, zonder dat hij er op is bedacht, met een onzichtbare pijl!”

Aanstands stemde de Delische God ²⁾ met zijn verzoek in, en, toegevende aan zijn eigen toorn en aan dien van zijn oom ³⁾, bereikte hij, in een wolk gehuld, weldra het leger vóór Ilium ⁴⁾ en te midden van de slachting der mannen bespeurt hij daar Paris ⁵⁾, hier en daar een pijl
 595 afschietend op Achivers ⁶⁾ van minderen stand; en aanstands zich als een God aan hem openbarend, sprak hij: „Waarom verspilt gij uwe pijlen aan 't bloed van het mindere volk? Als ge eenige liefde bezit voor de uwen, wend u dan tegen Aeacus' kleinzoon ⁷⁾ en wreek uw gedoode broeders!” Zóó sprak hij en, hem Peleus' zoon ⁸⁾ aanwijzende, die juist de Trojaansche krijgers met zijn
 600 speer neêrvelde, wendde hij Paris' boog tegen hem en richtte met doodbrengende hand den wistreffenden pijl. Dát was het, waarover de grijze Priamus, na Hector's dood, zich nog kon verheugen. Zoo zijt gij dus, Achilles!

¹⁾ d. i. op zee.

²⁾ Apollo (naar zijn geboorteland, het eiland Delos).

³⁾ Neptunus, vgl. vs. 581.

⁴⁾ = Troje.

⁵⁾ Vgl. bij vs. 4.

⁶⁾ = Grieken.

⁷⁾ Achilles.

⁸⁾ Achilles.

overwinnaar van zoo groote helden! ten slotte nog overwonnen door den schaker van een Grieksche gade ¹⁾!.

605 Doch wanneer gij dan toch had moeten vallen in den strijd met een vrouw ²⁾, zoudt gij liever gevallen zijn door de Thermodontische ³⁾ strijdbijl.

Reeds was de schrik der Phrygiërs ⁴⁾, de trots en beschermer der Pelasgen ⁵⁾, Aeacus' kleinzoon ⁶⁾, de onoverwinnelijke held in den krijg, op den brandstapel verbrand en had dezelfde God ⁷⁾, die hem zijn wapenrusting geschonken had, ook hem verbrand. Reeds is hij niets meer
610 dan asch en van den zoo grooten Achilles blijft nog slechts een weinig over, dat een kleine lijkbuis nog niet eens behoorlijk kan vullen. Doch zijn roem, die de geheele wereld vervult, blijft bestaan. Deze maat van zijn roem evenaart de grootheid van dien held en hierdoor alleen bereikt Peleus' zoon ⁸⁾ de maat van zijn eigen grootheid en aanschouwt hij het Schimmenrijk niet ⁹⁾. Zelfs zijn
615 schild ook verwekt nog, opdat men kon weten van wien het geweest was, twist en strijd en wapens worden gevoerd over de wapens van den held. Noch Tydeus' zoon ¹⁰⁾, noch Oileus' zoon Ajax, noch de jongste zoon van Atreus ¹¹⁾,

¹⁾ d. i. Helena, vrouw van Menelaus, den koning van Sparta.

²⁾ Zooals de verwijfde Paris er als 't ware een was.

³⁾ Aan den Thermodon, eene rivier in Klein-Azië, woonde de Amazonen, wier dappere koningin Penthesilëa door Achilles overwonnen werd.

⁴⁾ = Trojanen.

⁵⁾ = Grieken.

⁶⁾ Achilles.

⁷⁾ Vulcanus; deze had, op verzoek van Thetis, Achilles een nieuwe wapenrusting geschonken.

⁸⁾ Zie aant. 8, vorige bladz.

⁹⁾ d. i. sterft hij niet, blijft hij onsterfelijk.

¹⁰⁾ Diomedes.

¹¹⁾ Menelaus.

noch Agamemnon, in krijg en in leeftijd grooter (dan gene), noch anderen durven die wapens voor zich te eischen: alléén Telamon's zoon ¹⁾ en Laërtes' zoon ²⁾ hebben zelfvertrouwen genoeg om zich zulk een grooten roem te verwerven. Tantalus' nazaat ³⁾ echter onttrok zich aan de hem gehate last der beslissing en beval de Argolische ⁴⁾ legerhoofden midden in het legerkamp zich neder te zetten en droeg zoo de scheidsrechterlijke beslissing van den strijd op hen allen over.

¹⁾ (de groote) Ajax.

²⁾ Odysseus.

³⁾ Agamemnon.

⁴⁾ = Grieksche.

DE RTIENDE BOEK.

vs. 1—397: **Strijd over de wapens van Achilles; dood van Ajax.**

Reeds waren de legerhoofden ten raadslag gezeten, omringd door een kring van toelustrende krijgers, toen Ajax, de heer van het zeventvoudige ¹⁾ schild, zich tot hen wendend, opstond en, niet meester over zijn toorn als hij was, met barschen blik naar het Sigeïsche ²⁾ strand en naar de vloot aldaar omzag en, zijn hand daarheen uitstrekkend, sprak:

5 „O Juppiter! in 't gezicht van de vloot ³⁾ bepleit ik hier mijn zaak en daarbij wordt nog wel een Ulixes ⁴⁾ met mij vergeleken! Toch aarzelde hij niet voor de vlammen ⁵⁾ van Hector te wijken, welke ik heb doorstaan, welke ik van deze vloot heb geweerd en verdreven. 't Is dus veiliger met leugens te redetwisten, dan met de vuist
10 te vechten. Doch mij valt het spreken niet gemakkelijk,

¹⁾ Het schild van Ajax bestond uit zeven runderhuiden, bedekt met een koperen dekplaat.

²⁾ Zie bij 12, 71.

³⁾ Daar, bij de vloot, had Ajax zich zeer dapper gedragen, zie vs. 91 vlg.

⁴⁾ = Odysseus.

⁵⁾ Waarmee Hector de Grieksche schepen in brand wilde steken.

noch hem het handelen: en zooveel als ik in den woesten
 strijd en in den slag vermag, zooveel vermag hij door zijn
 welbespraaktheid. Toch meen ik, Pelasgen ¹⁾! dat ik u
 mijne daden niet behoef te vermelden; immers, gij hebt
 ze gezien: laat nu Ulixes de zijne verhalen, die hij zonder
 15 getuigen verricht en waarvan de nacht alléén af weet.
 Groot is de prijs, ik beken het, waarnaar wordt gedongen;
 maar mijn mededinger ontnemt er de eer aan. Voor Ajax
 is het geen reden tot trots te erlangen, hoe groot het ook
 zij, waarop een Ulixes zijn hoop heeft gesteld. Hij heeft
 reeds nu den prijs van dezen wedstrijd behaald: want, al
 20 wordt hij er ook in overwonnen, toch zal men (tot zijn
 roem) zeggen, dat hij zich met mij ²⁾ heeft gemeten. En
 toch zou ik, als mijn dapperheid nog twijfelachtig ware,
 door mijn edele afkomst nog boven hem staan, als zoon
 van Telamon, die, onder aanvoering van den sterken
 Hercules, de muren van Troje hielp veroveren ³⁾ en ook
 met de Pagasaeische ⁴⁾ kiel landde aan de Colchische ⁵⁾
 25 kust. Telamon's vader is Aeacus, die recht spreekt onder
 de Schimmen, daar, waar een zwaar rotsblok Sisyphus ⁶⁾,
 den zoon van Aeolus, rusteloos kwelt. Aeacus voorts wordt
 door den hoogverheven Juppiter als diens zoon erkend.
 Zóó stamt dus Ajax in den derden graad van Juppiter af.
 Toch moge mij die stamboom niet voor mijn zaak voor-
 30 deelig zijn, Achivers ⁷⁾! als zij mij niet met den grooten

¹⁾ = Grieken.

²⁾ Den grootsten held in het Grieksche leger.

³⁾ Zie 11, 215 vlg.

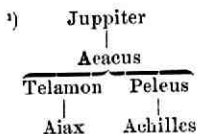
⁴⁾ Zie bij 7, 1.

⁵⁾ Colchis: landschap in N. O. Klein-Azië; Telamon nam dus ook
 deel aan den Argonautentocht.

⁶⁾ Vgl. bij 4, 459.

⁷⁾ = Grieken.

- Achilles gemeen is. Doch hij was mijn neef ¹⁾; ik maak dus aanspraak op de nalatenschap van mijn neef. Waarom schuift hij daar ²⁾, gesproten uit Sisyphus' bloed en diens evenknie in heimelijke streken en bedrog, dan een (onechten) naam uit een vreemd geslacht onder die van Aeacus' nazaten? Of moeten mij soms de wapens geweigerd worden, omdat ik het eerst ten krijg ben getogen, zonder dat iemand door aangifte mij daartoe dwong ³⁾?
- 35 En zal hij de voorkeur schijnen te verdienen, die het laatste de wapens opvatte en door voorgewende waanzin zich aan den krijgsdienst onttrok, totdat Nauplius' zoon ⁴⁾, sluwder dan hij, doch tot eigen nadeel en schade, de huichelarij van zijn vreesachtig gemoed ontmaskerde en hem (tegen wil en dank) meésleepte tot den ontweken krijg?
- 40 Moet hij, omdat hij niet eens de wapens wilde opvatten, de voortrefflijkste wapens als prijs ontvangen: en moet ik ongeëerd blijven en verstoken van het eeregeschenk van mijn neef, omdat ik mij steeds het eerst aan 't eerste gevaar blootstelde? En toch, ware die waanzin maar echt geweest of had men er maar aan geloofd, dan ware hij nooit als krijgsmakker tot de Phrygische ⁵⁾ burcht geko-
- 45 men, die opstoker tot misdaad! dan zoudt gij, Poëas'

²⁾ Volgens een latere sage was Ulixes een onechte zoon van Sisyphus.

³⁾ Ulixes had nl. door voorgewenden waanzin zich aan den tocht naar Troje zoeken te onttrekken, maar zijn list werd door Palamedes ontdekt en ontmaskerd. Zie vlg. vs.

⁴⁾ Palamedes.

⁵⁾ = Trojaansche.

zoon ¹⁾! nooit, ons ten schuld en verwijt, op Lemnos aan land gezet zijn: gij, die nu, naar men zegt, in een woud-grot verborgen, de steenen roert door uw jammerkreten en den zoon van Laërtes ²⁾ de straf toebidt, die hij verdiend heeft en die gij, zoo waarachtig als er Goden zijn, 50 niet te vergeefs hem toebidt. En hij ³⁾, die bij eede tot denzelfden krijg als wij zich verbonden heeft, hij, een der aanvoerders, wien thans de pijlen van Hercules tot erfge-naam hebben, hij, helaas! thans geknakt door ziekte en honger, kleedt en voedt zich nu met vogels en gebruikt thans de pijlen, voor Troje's ondergang bestemd, voor het 55 schieten op vogels. Hij echter leeft ten minste nog, omdat hij Ulixes niet vergezeld. Zóó zou ook de ongelukkige Palamedes liever achtergebleven zijn: dan zou hij thans nog leven of ten minste gestorven zijn zonder onze schuld. Immers, hij daar ⁴⁾, al te zeer gedachtig aan de tot zijn schande ontmaskerde waanzin, verzon den leugen, dat Palamedes de zaak der Danaërs ⁵⁾ verried en staafde zijn verzonnen beschuldiging door het goud ⁶⁾ aan den dag 60 te brengen, dat hij zelf reeds vooraf in den grond had begraven. Hij onttrok dus óf door ballingschap strijdkrachten aan de Argivers ⁷⁾, óf door moord: zóó strijdt een Ulixes, zóó maakt hij zich gevreesd! En al moge hij

¹⁾ Philoctetes; deze, de bezitter van Hercules' boog en pijlen, door welke, volgens het orakel, alléén Troje kon worden ingenomen, werd, op de heenvaart naar Troje, door een slang gebeten en, op Ulixes' raad, op Lemnos achtergelaten.

²⁾ d. i. Ulixes.

³⁾ d. i. Philoctetes.

⁴⁾ Ulixes.

⁵⁾ = Grieken.

⁶⁾ Waarvoor, naar Ulixes' valsche aanklacht, Palamedes de Grieken zou hebben verraden.

⁷⁾ = Grieken.

ook in welbespraaktheid zelfs den trouwen Nestor ¹⁾ over-
 treffen, toch zal hij 't niet zóóver daarmee brengen, dat
 ik zijn in den steek laten van Nestor niet als een misdaad
 65 beschouw; immers, toen deze, belemmerd door zijn gewond
 paard en afgemat door den last zijner grijze jaren, Ulixes
 om hulp smeekte, werd hij door dien strijdmakker in den
 steek gelaten. Dat deze beschuldiging niet maar leugen-
 achtig door mij wordt verzonnen, weet zeer goed Tydeus'
 zoon ²⁾, die toen heftig uitvoer tegen Ulixes, door Nestor
 zoo vaak bij zijn naam ter hulp geroepen, en die zijn
 angstigen vriend diens vlucht verweet. Doch met recht-
 70 vaardige oogen aanschouwen de Hemelgoden de daden
 der stervelingen! Want zie! kort daarna had hij hulp
 noodig, die ze niet had verleend; en gelijk hij Nestor in
 den steek liet, zóó moest hij aan zijn lot overgelaten blij-
 ven: dat vonnis toch had hij zelf over zich uitgesproken.
 Hij roept zijn strijdmakkers bijeen ter hulp. Ik vlieg toe
 en ik zie hem daar, sidderend en bleek van vrees en vol
 angst voor den naderenden dood. Beschuttend hield ik
 75 mijn geweldig schild vóór hem en dekte hem, die daar
 neêrlag en ik redde (tot mijn roem allerminst) den lafaard
 het leven. [Blijft ge er op staan om met mij te strijden,
 laten we dan naar die plaats terugkeeren: laat ook de
 vijand weêr daar zijn en uw wonde en uw gewone vrees;
 verschuil u dan achter mijn schild en strijd, onder bedek-
 king daarvan, met mij (tegen den vijand)] ³⁾. Doch toen
 80 ik hem, wien zijn wonden geen kracht meer verleenden
 om op de been te blijven, aan het gevaar had ontruikt,
 vluchtte hij, door geen enkele wonde belemmerd! Hector

¹⁾ Zie bij 12, 169.

²⁾ Diomedes.

³⁾ Vs. 77—79 zijn waarschijnlijk onecht.

verschijnt en voert Goden ¹⁾ met zich in het gevecht; en waar hij voortstormt, daar grijpt schrik en angst niet u alléén aan, Ulixes! maar zelfs dappere helden: zóóveel angst en schrik brengt hij met zich. Doch hem, die reeds
 85 juichte over het succès van zijn bloedige slachting, velde ik van verre met een geweldigen steenklomp achterover neêr op den grond: hem heb ik, toen hij iemand uitdaagde om mede te vechten, alléén weêrstaan. En gij, Achivers ²⁾! smeektet toen vurig, dat op mij het lot mocht vallen ³⁾ en uwe gebeden werden verhoord. En vraagt ge naar den
 90 uitslag van dat tweegevecht: ik ben niet door hem overwonnen. Zie! daar voeren de Trojanen vuur en zwaard en Juppiter ⁴⁾ tegen de Grieksche vloot aan. Waar bleef toen de welbespraakte Ulixes? Ik toch beschermde met mijn lichaam de duizend ⁵⁾ schepen, uw eenige hoop op terugkeer. Schenkt mij, voor de redding van zóó vele schepen, de wapenen (van Achilles)! En is 't mij vergund de
 95 waarheid te spreken: grooter is de eer, die begeerd wordt, voor die wapens dan voor mij en ons beider roem is even groot: een Ajax wordt er gevraagd voor die wapens, niet die wapens voor Ajax! Laat nu de Ithacenser ⁶⁾ hiermeê vergelijken Rhesus en den voor krijg ongeschikten Dolon ⁷⁾ en He-

¹⁾ nl. Apollo, op bevel van Juppiter.

²⁾ Zie bij vs. 61.

³⁾ Voor dat tweegevecht boden zich verscheiden vorsten aan; bij de loting viel toen aan Ajax de eer te beurt met Hector te vechten.

⁴⁾ Deze begunstigde toen de Trojanen.

⁵⁾ Als rond getal; eig. waren er 1186.

⁶⁾ Ulixes (vorst van Ithaca).

⁷⁾ Den Thracischen koning Rhesus, bondgenoot der Trojanen, had Ulixes met Diomedes bij nacht in het Trojaansche kamp gedood en zijn paarden bemachtigd. Op weg naar het Trojaansche leger hadden zij den spion Dolon gevangen genomen, uitgehoord en daarna gedood (*Hartman*).

lenus, Priamus' zoon, gevangen genomen tegelijk met den roof van het beeld van Pallas ¹⁾! Bij daglicht werd nooit
 100 iets door hem verricht en ook niets, als Diomedes ²⁾ er niet bij was. Wilt ge dan nu eenmaal die wapenen voor zóó geringe verdiensten wegschenken, verdeelt ze dan (liever), maar laat Diomedes er dan het grootste aandeel aan hebben. Waartoe echter den Ithacenser ³⁾ die wapens geschonken? hem, die altijd met heimelijke list en zonder wapens strijdt en met slinksche streken den onvoorzich-
 105 tigen vijand bedriegt? Reeds de glans alleen van den van schitterend goud blinkenden helm ⁴⁾ zal zijn listige lagen verraden en den verborgen beloeder aan 't licht brengen. Doch het hoofd van den Dulichiër ⁵⁾ zal, gedekt door den helm van Achilles, zulk een zwaren last niet kunnen dragen en de Pelische ⁶⁾ speer kan niet anders dan te drukkend en te zwaar zijn voor zijne ten krijg ongeschikte
 110 armen; ook het schild, versierd met het in verheven werk gedreven beeld van de onmetelijke wereld, zal niet passen bij zijn vreesachtige en tot heimelijke streken geschapen linkerhand. Waarom begeert gij, onbeschaamde! dan een geschenk, dat u zal verlammen en verzwakken? En indien een dwaling van het Achivische ⁷⁾ volk u dat geschenk verleent, dan zal dat een reden zijn, waarom ge er van

¹⁾ Helenus: de waarzegger, van wien de Grieken vernamen dat zij Troje niet zouden kunnen nemen, tenzij zij zich van het uit den hemel gevallen beeld van Pallas (Palladium), dat zich in Troje bevond, meester maakten.

²⁾ Na Ajax de dapperste held der Grieken.

³⁾ Zie bij vs. 98.

⁴⁾ nl. van Achilles.

⁵⁾ Ulixes, als vorst van het eiland Dulichium, dat tot zijn rijk behoorde.

⁶⁾ Zie bij 12, 74.

⁷⁾ = Grieksche.

berooft wordt, niet een reden waarom ge door den vijand
 115 gevreesd wordt; en de vlucht, waarin gij, vreesachtige
 bloodaard! alleen allen overtreft, zal u vertraagd worden,
 wanneer ge zulk een zwaren last met u sleept. Voeg daar
 nog bij, dat dat schild, daar van u, dat zoo zelden ge-
 vechten doorstaan heeft, nog ongeschonden en gaaf is;
 doch het mijne, dat door ontelbare houwen en stooten vol
 gaten is, moet een nieuwen opvolger krijgen. Doch ge-
 120 noeg — waartoe zijn woorden nog noodig? — laat men
 ons zien in onze daden! Laten de wapens van den held
 te midden der vijanden worden geworpen: beveelt dan
 ze daar van daan te halen en versiert hem, die ze terug-
 brengt, met hetgeen hij terugbrengt!”

Nauwelijks had Telamon's zoon zijn rede geëindigd, of
 een goedkeurend gemompel onder de krijgers volgde op zijn
 laatste woorden; totdat de edele zoon van Laërtes ¹⁾ op-
 125 stond, zijne oogen, een korte poos op den grond geves-
 tigd, naar de Vorsten ophief en zijn mond voor de (van
 hem) verwachte rede opende; en bevalligheid ontbrak niet
 aan zijne welsprekende woorden:

„Indien mijne en uwe wenschen, Pelasgen ²⁾! vervuld
 waren geworden, zou de erfgenaam van zulk een grooten
 kampprijs niet twijfelachtig zijn en gij, Achilles! zoudt
 130 nog uwe wapenen en wij u bezitten. Doch, aangezien een
 harde beschikking van 't lot aan mij en aan ul. zijn bezit
 heeft ontzegd” — en tegelijk wischte hij zijne oogen, alsof
 ze weenden, af — „wie zou dan den grooten Achilles
 beter als erfgenaam kunnen opvolgen, dan hij, door wiens
 toedoen de groote Achilles het leger der Danaërs ³⁾ ge-

¹⁾ Ulixes.

²⁾ Zie bij vs. 13.

³⁾ Zie bij vs. 59.

- 135 volgd is? Moge 't slechts hem daar niet in zijn voordeel zijn, dat hij, zooals hij ook werkelijk is, dom en stomp van geest schijnt te zijn en moge mij slechts, Achivers ¹⁾! mijn vindingrijke geest, die u altijd voordeel aanbracht, niet tot schade en nadeel zijn; moge voorts deze mijne welsprekendheid — gesteld dat ik die bezit, — die nu in 't belang van haar bezitter spreekt en dikwijls in uw belang heeft gesproken, vrij blijven van laster en haat — niemand toch verloochene de voorrechten, die hij bezit.
- 140 Want afkomst en voorvaderen en wat wij niet zelve hebben gedaan, dat noem ik nauwelijks ons werkelijk eigendom. Evenwel, daar Aiax aangevoerd heeft, dat hij een achterkleinzoon ²⁾ van Juppiter is: ook van mijn geslacht is Juppiter de stamvader en ik ben Juppiter even na verwant (als Aiax). Want mijn vader is Laërtes, diens vader is Arcesius en van dezen laatste is Juppiter de vader:
- 145 en onder dezen bevindt zich geen enkele tot ballingschap veroordeelde ³⁾. Ook is van mijn moeders zijde de Cylle-nische God ⁴⁾ mijn tweede aanzienlijke stamvader. Beide mijn ouders zijn dus van godlijke afkomst. Maar, noch omdat ik door mijn moeders afstamming van aanzienlijke afkomst ben, noch omdat mijn vader onschuldig is aan broederbloed, ding ik naar het bezit der als prijs uitge-
150 loofde wapens: neen, meet naar mijn verdiensten mijn

¹⁾ Zie bij vs. 29.

²⁾ Zie vs. 28 en aant. bij vs. 31.

³⁾ Telamon (Aiax' vader) had nl. zijn broeder Phocus gedood en moest, daarom veroordeeld, als balling zijn vaderland verlaten.

⁴⁾ Mercurius, zie bij 1, 713.

Mercurius

|
Autolyceus

|
Anticléa (de moeder van Ulixes). Vgl. ook 11, 312 vlg.

goed recht af. Slechts worde 't Ajax niet als een verdienste toegerekend, dat Telamon en Peleus broeders ¹⁾ waren en vrage men, om 't bezit van die wapenen, niet naar een stamboom, maar naar de eereprijs der verdiensten. Of, wanneer men naar naaste bloedverwantschap en naar den naasten erfgenaam vraagt: (welnu!) Peleus is Achilles' ¹⁵⁵ vader en Pyrrhus Achilles' zoon. Waar is hier plaats voor Ajax? Laten dan de wapenen naar Phthia of naar Scyrus ²⁾ gebracht worden. Evenzeer als Ajax is voorts ook Teucer ³⁾ een neef van Achilles: dingt die echter meê naar de wapens? En als hij er naar meê dong, zou hij die dan moeten krijgen? Derhalve — aangezien er dus bloot een wedstrijd in daden gehouden wordt: (welnu!) wel is waar ¹⁶⁰ heb ik meer daden verricht, dan ik in woorden samen kan vatten, maar toch zal ik mij richten naar de tijdsorde der feiten. Nereus' dochter ⁴⁾, de moeder van Achilles, die zijn vroegtijdigen dood vooruit wist, maakte haar zoon onkenbaar door hem in meisjeskleeding te steken, zoodat het bedrog dier aangenomen kleederen allen, waaronder ook Ajax, verschalkte en misleidde. Doch ik verborg onder vrouwelijke opschik en snuisterijen wapens, om ¹⁶⁵ daarmee op zijn mannelijk gemoed indruk te maken: en nog had de held zijn meisjeskleeren niet afgeworpen, of hij had reeds een schild en speer in de vuist en toen sprak ik onmiddellijk tot hem: „Zoon eener Godin ⁵⁾! voor u blijft de toekomstige ondergang van Pergama ⁶⁾ bewaard!

¹⁾ Zie bij vs. 31.

²⁾ Phthia (in Thessalie), geboortestad van Achilles; Scyrus, geboorteland van zijn zoon Pyrrhus (Neoptolemus).

³⁾ Teucer was, als zoon van Telamon en Hesione, een stiefbroeder van Ajax.

⁴⁾ Thetis, zie bij 12, 93.

⁵⁾ Thetis, zie vorige aant.

⁶⁾ Vgl. bij 12, 440.

Waarom aarzelt gij het machtige Troje te verwoesten?"
 170 en ik legde de hand op hem en zond den dappere heen
 tot dappere daden. Dus zijn zijne daden de mijne. Ik
 bedwong met de speer Telephus ¹⁾ in den strijd: ik heb
 toen den overwonnene, die om hulp smeekte, genezen. Dat
 Thebae ²⁾ gevallen is, is mijn werk. Ik heb -- geloofd
 mij -- Lesbos ³⁾, ik Tenedos en Chryse en Cilla, de aan
 aan Apollo gewijde steden en ook Scyrus vermeersterd;
 175 door mijn vuist zijn de muren van Lyrnesus -- weest
 daarvan verzekerd -- geschokt en ineengestort. En om
 van anderen te zwijgen: ik toch voorzeker heb ul. iemand ⁴⁾
 aan de hand gedaan, die den woesten Hector kon dooden:
 door mijn toedoen dus is de roemrijke Hector gevallen!
 Voor die wapenen, waardoor Achilles gevonden en ontdekt
 180 is ⁵⁾, vraag ik thans deze wapenen: bij zijn leven nog had
 ik ze hem gegeven, thans, na zijn dood, eisch ik ze terug.
 Toen de smart van één held ⁶⁾ alle Danaërs ⁷⁾ had ge-
 troffen en duizend ⁸⁾ schepen de haven van het Euboeische
 Aulis ⁹⁾ reeds vulden, bleef de lang verwachte wind óf
 uit óf 't was een tegenwind voor de vloot ¹⁰⁾: toen beval
 185 ten offer aan de wreede Diana te slachten. Doch beslist

1) Zie 12, 112 met aant.

2) Zie 12, 110 met aant.

3) Al de plaatsen die hier verder (tot vs. 176) worden opgenoemd, zijn vóór en tijdens den eigenlijken Trojaanschen oorlog door Achilles genomen.

4) nl. Achilles.

5) Zie vs. 165—170.

6) De smart van Menelaus over den roof van Helena door Paris.

7) = Grieken.

8) Zie bij vs. 93.

9) Aulis, havenstad in Boeotië, lag tegenover het eiland Euboea.

10) Vs. 183—195: vgl. 12, 1—38.

weigert de vader dit en wordt zelfs vertoornd op de Goden en, hoewel koning, blijft hij toch vader. Doch ik wendde het teederminnende hart van den vader tot het algemeen welzijn. Toen heb ik (ik wil 't wel bekennen en Atreus' 190 zoon vergeve mij die bekentenis) een moeielijk pleit voor een partijdigen rechter gewonnen. Hem echter bewoog het nut van het volk en zijn broeder ¹⁾ en de hem opgedragen oppermacht er eindelijk toe, zich roem voor het bloed zijner dochter te koopen: ook zond men mij toen naar haar moeder ²⁾, die niet door vermaningen, doch door sluwheid misleid ³⁾ moest worden. Ware toen (in mijn plaats) Telamon's zoon ⁴⁾ daarheen gegaan, dan zouden 195 de zeilen der vloot ook nu nog op gunstigen wind wachten. Voorts zond men mij ook als stoutmoedig redenaar naar de burecht van Ilium ⁵⁾ en bij die gelegenheid aanschouwde ik niet alleen het raadhuis van het hooggelegen Troje, maar ik trad het ook binnen: 't was nog geheel vol beraadslagende mannen. Doch onverschrokken bepleitte ik de zaak, welke geheel het Grieksche volk mij had 200 opgedragen en ik klaagde Paris aan en eischte den buit em Helena terug en getroffen hoort Priamus mij aan en ook de met Priamus eensgezinde Antenor ⁶⁾. Doch Paris en zijne broeders en de deelgenooten aan zijn roof, weêrhielden ter nauwernood hunne snoode vuisten — gij, Melelaus! waart er getuige van! — en dat was de eerste dag waarop ik met u gemeenschappelijk dat gevaar (voor

¹⁾ Menelaus.

²⁾ Clytaemnestra, moeder van Iphigenía.

³⁾ Ulixes loog nl. Clytaemnestra voor, dat Iphigenía aan Achilles zou worden uitgehuwlijkt.

⁴⁾ Aiax.

⁵⁾ = Troje.

⁶⁾ Priamus en Antenor, de voornaamsten onder de oudere Trojanen.

205 ons leven) doorstond. Doch 't zou te lang duren ul. te verhalen, wat nuttigs ik door mijn beleid of met mijn vuist heb verricht gedurende den tijd van dien langdurigen oorlog. Na de eerste gevechten hielden de vijanden zich langen tijd binnen de muren der stad en geen enkele gelegenheid deed zich op voor een slag in 't open veld: eerst in het tiende jaar leverden wij hun een slag. Wat

210 deedt gij intusschen, gij, die van niets dan van gevechten verstand hebt? Waartoe waart gij toen bruikbaar? Want als ge naar mijne daden vraagt: ik legde den vijand hinderlagen, ik omringde de gracht ¹⁾ met versterkingen, ik troostte en bemoedigde mijne krijgsmakkers, opdat zij hun afkeer van den langdurigen oorlog met kalm gemoed zouden dragen; ik toonde aan, op welke wijze wij gevoed

215 en gewapend moesten worden; ik werd steeds daarheen gezonden, waar de behoefte en de nood het eischte. Doch zie! op bevel van Juppiter door een droombeeld misleid, beveelt de koning ²⁾ ons de (verdere) zorg voor den begonnen krijg van ons af te werpen. Hij nu kon zijn voorstel in naam van zijn raadgever ³⁾ verdedigen. Dat had toch Ajax niet moeten toelaten, maar hij had moeten eischen, dat Pergama ⁴⁾ moest worden verwoest en hij

220 had -- het eenige wat hij kan -- moeten vechten! Hij had een voorbeeld moeten geven, dat de wankelmoedige menigte had kunnen volgen! Waarom vatte hij toen de wapens niet op? Waarom hield hij hen, die van plan waren heen te gaan, niet tegen? Dat ware toch niet te veel geweest voor hem, die nooit anders doet dan pochen

¹⁾ Om het Grieksche legerkamp.

²⁾ Agamemnon.

³⁾ Juppiter.

⁴⁾ Vgl. bij 12, 440.

en snoeven! Ja, wat meer is: ook hij zelf ging op de vlucht! ik zag het en ik schaamde mij dat ik het zag, toen gij op de vlucht gingt en uw schip zeilklaar maaktet voor een schandlijke vlucht. Toen riep ik aanstonds hun
 225 toe: „Wat doet ge? welk een waanzin, mijn krijgsmakkers spoort u aan het reeds zoo goed als veroverde Troje op te geven? Wat anders brengt ge, na tien jaren, te huis dan schande?” Met dergelijke en nog andere woorden, waartoe de smart zelve mij welbespraakt had gemaakt, voerde ik hen, die Troje den rug reeds hadden gekeerd, van de ter vlucht reeds zeilklaar gemaakte vloot terug.
 230 Daarop riep Atreus' zoon ¹⁾ zijne van angst en schrik nog bevende krijgsmakkers ter vergadering bijeen, doch ook toen dorst Telamon's zoon ²⁾ geen enkel woord te kikken. Thersites echter alléén waagde het, maar ook door mij niet ongestraft, de vorstlijke aanvoeders met onbeschaamde woorden uit te schelden. Toen stond ik op en vuurde mijn angstige landgenooten aan tegen den vijand en den reeds
 235 verdwenen moed deed ik door mijn woorden herleven. Van dat oogenblik af is alles, wat hij daar met dapperen moed kan schijnen te hebben verricht, mijn werk, want ik heb hem, toen hij reeds op de vlucht ging, weér (naar den strijd) teruggesleept. Ten slotte: wie van de Danaërs ³⁾ prijst u of wenscht u tot makker? Mij daarentegen kiest Tydeus' zoon ⁴⁾ uit om in zijne heldendaden te deelen,
 240 mijn bijzijn is hem aangenaam en altijd vertrouwt hij op zijn makker Ulixes. En het beteekent nog al iets, alléén uit zóó vele duizenden Grieken door Diomedes uitverkoren

¹⁾ Agamemnon.

²⁾ Ajax.

³⁾ Zie bij vs. 181.

⁴⁾ Diomedes.

te worden. Ook was 't niet het (op mij vallende) lot ¹⁾, dat mij beval mede te gaan: en toch heb ik, zelfs met verachting der gevaren van nacht en van vijand, den Phrygiër ²⁾ Dolon, die hetzelfde waagde, als wij beiden, 245 gedood: niet eer echter, voordat ik hem had gedwongen ons alles te verraden en voordat ik wist, wat het trouwe-looze Troje in 't schild voerde. Alles vernam ik toen en ik had niets verder meer uit te vorschen en ik zou met den mij beloofden eereprijs aanstonds hebben kunnen terugkeeren. Doch, daarmee niet tevreden, begaf ik mij naar de tent van Rhesus ³⁾ en doodde hem zelve, bene- 250 vens zijn makkers, in zijn eigen legerkamp: en zóó reed ik, als overwinnaar en na mijn wensch te hebben verkregen, op de buitgemaakte strijddar, evenals bij een vroolijke zegetocht, van daar. Weigert nu mij de wapens van hem, wiens paarden de spion ⁴⁾ van den vijand voor die nachtelijke verspieding als belooning geëischt had en laat Ajax dan nog goedgunstiger jegens mij gezind ⁵⁾ zijn 255 dan gijl.! Waartoe zou ik nog melding maken van de krijgsscharen van den Lyciër Sarpedon ⁶⁾, (allen) neêrgeveld door mijn zwaard? Onder een geweldig bloedbad versloeg ik Coeranus, Iphitus' zoon ⁷⁾, voorts Alastor en Chromius, Alcandrus en Halius, Noëmon en Prytanis; ook doodde ik Thoön, Chersidamas en Charops, voorts 260 Ennomus, voortgedreven door 't onbarmhartige noodlot,

1) Zooals met Ajax het geval was, zie vs. 88 vlg.

2) = Trojaan.

3) Vgl. bij vs. 98.

4) Dolon.

5) Daar Ajax voorgesteld had (zie vs. 102) de wapens van Achilles tusschen Diomedes en Ulixes te verdeelen.

6) Vorst der Lyciërs en bondgenoot der Trojanen.

7) De vs. 257—260 genoemden zijn allen Lyciërs.

en nog meerderen, die, minder bekend en beroemd, door mijn vuist vóór de muren der stad werden geveld. Ook ik, mijne medeburgers! heb wonden ontvangen, eervol juist door de plaats ¹⁾ waar ik ze ontving. Hecht toch geen geloof aan (de) leugenachtige woorden ²⁾ (van hém daar): „Zie slechts, hier zijn ze!” en te gelijk rukt hij zijn kleed met de hand open en zegt: „hier is de borst,
 265 die zich steeds voor uwe belangen afgebeeld en gekweld heeft! Telamon's zoon daarentegen heeft, gedurende zoo-vele jaren, nog geen druppel bloed voor zijn makkers gestort en hĳ heeft een lichaam, nog door geen enkele wonde gekwetst. Wat beteekent dit echter, als hij vertelt ³⁾, dat hij, ter bescherming der Pelasgische ⁴⁾ vloot, tegen de Trojanen en zelfs tegen Juppiter de wapens gevoerd heeft?
 270 Ik beken het: hij heeft ze ook werkelijk gevoerd. Want het ligt niet in mijn aard boosaardig de verdiensten van een ander te verkleinen: maar laat hij slechts niet gemeenschappelijke verdiensten zich alléén toeëigenen en laat hij ook ul. eenige eer, zooals u ook toekomt, toekennen. Actor's kleinzoon ⁵⁾, veilig onder de uiterlijke gestalte van Achilles, heeft de Trojanen van de schepen, die, met hun verdediger ⁶⁾, anders een prooi der vlammen zouden geworden zijn, verdreven. Ook verbeeldt hij zich,
 275 dat hij alléén tegen Hector's wapens durfde te strijden,

¹⁾ Nl. vóór in de borst.

²⁾ Met het oog op vs. 9.

³⁾ Vgl. vs. 91 vlg.

⁴⁾ = Grieksche.

⁵⁾ Patroclus, zoon van Menoetius, kleinzoon van Actor, had, toen Achilles uit toorn tegen Agamemnon aan den strijd geen deel wilde nemen, door smeeken van Achilles vergunning gekregen met diens wapenrusting aan in den strijd te mogen gaan. (*Hartman*).

⁶⁾ Ajax.

maar hij vergeet daarbij den koning en de aanvoerders
 en ook mij, want hij was eerst de negende bij het aan-
 bieden van dien dienst en bovendien nog door de gunst
 van het lot boven de anderen vóórgetrokken ¹⁾. Maar
 toch: wat was de uitslag, dapperste der helden! van uw
 280 tweegevecht? Hector kwam, door geen enkele wonde ge-
 deerd, uit den strijd. Wee mij ongelukkige! met welk een
 smart word ik thans gedwongen te denken aan dien tijd,
 toen Achilles, de schutsmuur der Grieken, stervend neêr-
 zonk! Toen weêrhielden mij noch mijne tranen, noch
 mijne smart, noch vrees (voor den vijand) zijn lijk van
 den grond op te heffen en (naar ons kamp) terug te
 te brengen. Op deze mijn schouders, zeg ik u, op deze
 285 schouders heb ik het lijk van Achilles en tevens zijn
 wapens gedragen, waarvoor ik nu mijn best doe ze te
 dragen. Ook bezit ik krachten ²⁾, sterk genoeg voor zulk
 een zwaren last: en mijn gemoed zal althans zeker ge-
 voelig zijn voor uw eerbewijzen. Zocht natuurlijk daarom
 zijn donkerblauwe moeder ³⁾ door smeebeden Vulcanus'
 gunst in het belang van haar zoon, opdat een ruwe, domme
 soldaat ⁴⁾ dat geschenk ⁵⁾ van een God, een werk van zoo
 290 groote kunst, zich om de schouders zou hullen? Immers,
 hij kent niet eens het halfverheven beeldwerk van het
 schild: den Oceaan en de aarde en den hoogen hemel
 met zijne sterren en de Pleiaden ⁶⁾ en Hyaden ⁷⁾ en het

¹⁾ Zie vs. 87 vlg.

²⁾ Vs. 286 vlg. dienen ter bestrijding van Ajax' beweren (vs. 103 – 122).

³⁾ (Naar de kleur van het zeewater). Thetis, de zeegodin, moeder van Achilles.

⁴⁾ Bedoeld wordt Ajax.

⁵⁾ De door Vulcanus voor Achilles vervaardigde wapenrusting.

⁶⁾ Het Zevengesternte.

⁷⁾ Zie bij 3, 595.

nooit in de zee ondergaande Beerengesternte ¹⁾ en de verschillende ringstrooken (van het schild) en het blinkende
 295 zwaard van Orïon ²⁾. (Toch eischt hij wapens te ontvangen, die hij niet eens kent of verstaat!) Ja zelfs beticht hij mij er van, dat ik, den harden krijgsdienst vermijgend ³⁾, te laat aan den reeds begonnen krijg deel heb genomen, maar hij voelt niet dat hij daardoor den moedigen Achilles smaadt en belastert ⁴⁾! Als hij veinzen en huichelen een misdaad noemt: (welnu!) wij hebben beiden geveinsd en
 300 gehuicheld. Als te laat komen een schuldige misslag is: (welnu!) ik kwam nog vroeger dan hij. Mij hield mijn liefhebbende gade terug, Achilles zijn liefhebbende moeder: aan haar werd de eerste tijd gewijd, aan ul. alle verdere tijd! Al kan ik die thans niet van mij afweren, toch ben ik niet bevreesd voor een beschuldiging, die mij met zulk een grooten held gemeen is. Toch werd Achilles door de
 305 scherpzinnigheid van Ulixes betrapt en ontdekt, niet Ulixes door de scherpzinnigheid van Ajax. En opdat wij er ons niet over verbazen, dat hij de smaadredenen van zijn domme tong over mij uitstort, zoo weet dat hij ook ul. daden verwijt, waarover gij u moet schamen. Of is het soms wel schandelijk voor mij, dat ik Palamedes door een valsche beschuldiging aangeklaagd heb en is het voor ul. misschien eervol dat ge hem hebt veroordeeld? Maar noch
 310 de zoon van Nauplius ⁵⁾ kon zulk een groote en zoo zonneklare misdaad verdedigen, noch hebt gijl. mijne beschuldigingen tegen hem slechts aangehoord: neen! gijl. hebt de misdaad zelve gezien en datgene, waarvan hij

¹⁾ Zie 2, 171 vlg. met aant.

²⁾ Zie bij 8, 207.

³⁾ Vs. 296—335 zijn een weerlegging van vs. 36—60.

⁴⁾ Zie vs. 162 vlg.

⁵⁾ Palamedes, vgl. vs. 35—39 en 56—60.

beschuldigd werd, was zoo helder en klaar als de dag. Evenmin heb ik het verdiend er van beschuldigd te worden, dat Poeas' zoon ¹⁾ thans op het aan Vulcanus gewijde Lemnos vertoeft. Gijl. zelve moet deze uw daad ver-
 315 dedigen: want gij besloot eenstemmig daartoe. Toch zal ik niet ontkennen dat ik het was, die hem aanried zich heimelijk te onttrekken aan de bezwaren en moeiten van den krijg en den tocht en te beproeven zijn gruwelijke pijnen door rust te verzachten. Hij volgde mijn raad en — leeft nog. Deze mijn raad was niet alleen eerlijk gemeend, maar bracht ook geluk aan, hoewel het reeds voldoende was dat hij eerlijk gemeend was. En daar de zie-
 320 ners ²⁾ hem opeischen voor de verwoesting van Pergama ³⁾, zoo draag dat niet aan mij op (hem vandaar te halen): beter is het dat Telamon's zoon gaat en dat deze door zijn welsprekende taal den van pijn en toorn razenden Philoctetes tot bedaren brengt of dat hij sluw, door een of ander listige streek, hem hierheen lokt . . . maar eer zal de Simoeis ⁴⁾ naar zijn bronnen terugstroomen en eer zal de Ida ⁵⁾ daar staan, van gebladerte en boomen be-
 325 roofd, en eer zal Achaïa ⁶⁾ aan Troje hulp en bijstand beloven, voordat de schrandere van Ajax den Danaërs ⁷⁾ eenig voordeel zal aanbrengen, wanneer mijn schrandere geest ophoudt voor uwe belangen te waken! Al zijt ge ook uw krijgsmakkers, den koning en mij vijandig gezind, onverzoenlijke Philoctetes! al verwenscht en vervloekt ge

¹⁾ Philoctetes, vgl. vs. 45—55.

²⁾ Calchas en Helenus, vgl. bij vs. 45.

³⁾ Vgl. bij 12, 440.

⁴⁾ Rivier bij Troje.

⁵⁾ Woudrijk gebergte bij Troje.

⁶⁾ Griekenland.

⁷⁾ Grieken.

330 mij ook onophoudelijk, al wenscht ge ook dat ik door het
 toeval u, zóó verbitterd op mij, in handen val en dat ge
 mijn bloed moogt doen stroomen: toch zal ik u aanvallen;
 gij zult de gelégenheid krijgen met mij te strijden; en ik
 zal — begunstigt mij maar de Fortuin — even zeker mij
 van uwe pijlen ¹⁾ meester maken, als ik mij meester maakte
 van den Dardanischen ²⁾ ziener, dien ik gevangen nam
 335 en als ik de voorspellingen der Goden en den ondergang
 van Troje heb onthuld en geopenbaard, (even zeker ook)
 als ik uit het midden der vijanden het in het binnenste
 van den tempel bewaarde beeld der Phrygische ³⁾ Minerva
 heb weggeroofd. En durft dan Aïax zich nog met mij te
 vergelijken? De beschikkingen van 't lot verhinderden
 immers, dat Troje, zonder dat beeld, ingenomen werd!
 Waar was toen de dappere Aïax? waar bleven toen de
 groote woorden van dien grooten held? Waarom waart
 340 ge toen bang? Waarom durfde Ulixes wel midden tusschen
 de (vijandelijke) wachtposten door te gaan, zich aan den
 nacht toe te vertrouwen, midden tusschen de woest drei-
 gende zwaarden (des vijands) door niet alleen de muren
 van Troje, maar ook den hoogen burcht binnen te treden,
 (het beeld van) de Godin uit haar eigen tempel weg te
 rooven en dat geroofde beeld midden door den vijand
 heen naar ons kamp te brengen? Als ik dat niet gedaan
 345 had, zou Telamon's zoon aan zijn linkerarm het van zeven
 runderhuiden vervaardigde schild ⁴⁾ te vergeefs hebben
 gedragen. In dien nacht werd door mij de overwinning
 op Troje behaald. Toen heb ik Pergama ⁵⁾ overwonnen,

¹⁾ Vgl. bij vs. 45.

²⁾ Trojaanschen; ziener: Helenus, zie vs. 99.

³⁾ Trojaansche; vgl. bij vs. 99.

⁴⁾ Zie bij vs. 2.

⁵⁾ Zie bij 12, 440.

toen ik het er toe dwong dat het overwonnen kon worden. Houd toch op met uw blik en gemompel mij telkens naar mijn vriend, Tydeus' zoon ¹⁾, te wijzen! Hij had bij die
 350 gelegenheid zijn aandeel in mijn roem. Maar ook gij waart niet alleen, toen gij met uw schild de vloot der bondgenooten beschermdet: u vergezelde een gansche schaar krijgers, mij viel slechts één strijdmakker te beurt. Als die niet geweten had, dat een strijdbare held minder waard is dan een verstandig en wijs man en dat zijn onbedwingbare vuist geen belooning toekwam, dan zou hij ook zelf
 355 naar het bezit dezer wapens meê hebben gedongen; dan zou ook de meer bescheiden Ajax ²⁾ er naar mededingen en ook de onstuimige Eurypylos en de zoon ³⁾ van den roemrijken Andraemon en niet minder ook Idomeneus en de in hetzelfde vaderland ⁴⁾ geboren Meriones en ook zou de broeder ⁵⁾ van den oudsten zoon van Atreus er naar meê hebben gedongen. Zij toch, helden met sterke vuist (en niet minder dan gij in den slag), voegden zich naar
 360 mijne raadgevingen! U is uw vuist in den krijg van nut: doch uw verstand is het, dat mijne leiding noodig heeft. Gij bezit kracht zonder verstand: ik draag zorg voor de toekomst. Gij kunt vechten: doch met mij kiest Atreus' zoon ⁶⁾ den geschikten tijd voor het gevecht uit. Gij zijt slechts nuttig met uw lichaam: ik met mijn verstand. En
 365 zoover als hij, die een schip bestuurt, het werk der roeiers te boven gaat, zoover als een aanvoerder hooger staat dan een krijger, zoover sta ik boven u. Evenzoo woont in mijn

1) Diomedes.

2) D. i. de zoogenaamde „kleine" Ajax, zoon van Oïleus.

3) Thoas, de Aetoliër.

4) Creta.

5) Menelaus, broeder van Agamemnon.

6) Agamemnon.

lichaam een verstand, van meer waarde dan een vuist: en daarin ligt al mijne kracht. Welaan dan, aanzienlijke Vorsten! schenkt dan den kampprijs aan mij, die altijd
 370 over u waak; en geeft mij voor de zorg van zoo vele jaren, die ik vol kommer en angst heb doorgebracht, dit eerebewijs ter vergelding voor mijne verdiensten. Thans is de strijd ten einde. De beschikkingen van 't Lot, die u in den weg stonden, heb ik krachteloos gemaakt en, door te maken dat het veroverd kon worden, heb ik het
 385 hooge Pergama ¹⁾ veroverd. Daarom smeek ik u bij onze gemeenschappelijke hoop en bij de muren van Troje, die weldra zullen vallen, voorts bij de Godin ²⁾, die ik, kort geleden, den vijand ontnam, bij alles wat er nog overblijft, dat met verstand en wijsheid moet worden gedaan en bij alles, wat soms nog stoutmoedig moet worden ver-
 richt en nog van een steilen burcht moet worden weggehaald (als gijl. meent dat er nog iets tot den ondergang van Troje ontbreekt): denkt in gunste aan mij! of, als
 380 gij mij de wapens niet schenkt, schenkt dan ze aan deze!" — en tevens wees hij met de hand naar het Troje's lot bepalende beeld van Minerva.

Getroffen en bewogen was de schaar der aanzienlijke Vorsten; en, wat welsprekendheid vermocht, bleek door de daad: de welsprekende man droeg de wapens van den dapperen held als prijs met zich mede.

Doch hij, die alléén Hector, die zoo vaak het zwaard, het vuur en zelfs Juppiter weérstaan had, kon alleen aan zijn eigen toorn geen weérstand bieden en de verbittering
 385 overwon den onoverwinnelijken held. Onmiddellijk grijpt hij zijn zwaard en spreekt: „Dit is dan toch zeker het

¹⁾ Zie bij 12, 440.

²⁾ d. i. het Palladium, zie vs. 336.

mijne: of eischt Ulixes ook dit soms voor zich? Dit moet ik thans tegen mij zelve gebruiken. En het zwaard, dat vaak vochtig was van het bloed der Phrygiërs ¹⁾, zal nu vochtig worden van het bloed van zijn eigenaar, opdat niemand Ajax kan overwinnen, dan Ajax zelf!" Zóó sprak
 390 hij en in de borst, die toen voor het eerst een wonde ontving, stak hij, tot aan het gevest toe, het doodbrengende zwaard. Reeds waren zijn handen niet meer bij machte het er in gestoken wapen er uit te trekken: doch (de aandrang van) het bloed zelve dreef het er uit. En de aarde, roodgekleurd door zijn bloed, deed uit de groene graszoden de purperkleurige bloem ontspruiten, die vroeger
 400 ontsproten was uit de wonde van Oebalus' zoon ²⁾. Een voor den knaap en den man gelijkelijk geldend schriftteeken staat midden op de bladeren gegrift: het een één teeken van den naam ³⁾, het ander dat van de weeklacht.

vs. 398—574: Hecuba.

Niet lang daarna zeilde de overwinnaar (in den wedstrijd), Ulixes, naar het vaderland ⁴⁾ van Hypsipyle en van den roemrijken Thoas, naar het land, berucht door den in alouden tijd beganen moord op de mannen aldaar, om de Tiryntische ⁵⁾ wapens, de pijlen (van Hercules), weér terug te brengen. Nadat hij nu deze, vergezeld door hun bezitter ⁶⁾, naar de Grieken terug had gebracht, werd

¹⁾ Trojanen.

²⁾ d. i. Hyacinthus, zie 10, 162—219.

³⁾ Ajax, vgl. verder 10, 215 vlg. met aant.

⁴⁾ Lemnos: waar, kort voor den tocht der Argonauten, de vrouwen alle mannen hadden gedood; alleen Hypsipyle redde haren vader Thoas.

⁵⁾ Zie bij 9, 66 en bij 13, 45.

⁶⁾ Philoctetes.

eindelijk, hoewel eerst laat ¹⁾, de laatste hand aan den oorlog gelegd. [Troje en tegelijk ook Priamus vielen: de ongelukkige echtgenoot ²⁾ van Priamus verloor, na alles te hebben verloren, haar menschenlijke gestalte en joeg
 405 door haar vroeger onbekend geblaf het buitenland, waar de lange Hellespont zich vernauwt, schrik en angst aan] ³⁾. Ilium ⁴⁾ stond in brand en vlammen en het vuur was nog niet tot asch ineengezonken [en reeds had Juppiter's altaar het (door ouderdom) spaarzame bloed van den grijzen Priamus ingezogen. Reeds strekte de priesteres ⁵⁾
 410 van Phoebus ⁶⁾, bij de haren voortgesleept ⁷⁾, vruchteloos hare handen ten hemel. Reeds sleepten de zegevierende Grieken de Dardanische ⁸⁾ vrouwen (een benijdenswaardige buit) weg van de beelden der vaderlandsche Goden, welke zij, zoolang zij 't nog konden, omvat hielden en uit de in brand gestoken tempels. Astyanax ⁹⁾ werd neêrgegooid van dien muurtoren, van waar hij zoo vaak zijn vader (wien zijn moeder hem aanwees) placht te zien strijden
 415 ter bescherming van hém en van het voorvaderlijk rijk]. Reeds ried de noordenwind tot de afvaart en klapperden de zeilen, bewogen door een gunstigen wind. Reeds spoorden de schepelingen aan van dien wind haastig gebruik te maken. „Troje, vaarwel! wij worden van u weggerukt!” roepen thans de Trojaansche vrouwen en zij kussen den

¹⁾ Eerst na een belegering van 10 jaren werd Troje ingenomen.

²⁾ Hecuba.

³⁾ Vs. 403—406 zijn onecht; evenzoo vs. 408—416.

⁴⁾ = Troje.

⁵⁾ Cassandra, dochter van Priamus en Hecuba.

⁶⁾ = Apollo, vgl. bij 1, 452.

⁷⁾ nl. door (den kleinen) Ajax, den zoon van Oileus.

⁸⁾ Trojaansche.

⁹⁾ Zoon van Hector en Andromache.

420 grond en laten de rookende huizen van haar vaderstad
 achter zich. Het laatst ging Hecuba ¹⁾ — een meewai-
 schouwspel — aan boord van de vloot; haar had men
 te midden der graven van hare zonen gevonden. Doch de
 vuisten van den Dulichïër ²⁾ sleepten haar, terwijl ze nog
 hunne grafheuvels omarmde en hunne beenderen met kussen
 overdekte, mede. Van één harer zonen echter, van Hector,
 425 zamelde zij de asch bijeen en droeg die in haar boezem-
 kleed met zich mede. En op den grafheuvel van Hector
 liet zij — een armzalig lijkoffer — eenige grijze haren
 van haar hoofd en een stroom van tranen achter.

Waar Troje eens stond, ligt tegenover Phrygië een land-
 streek, bewoond door het Bistonische volk ³⁾. Daar bevond
 430 zich het rijke paleis van Polymestor ⁴⁾, aan wien weleer
 uw vader u, Polydorus ⁵⁾! heimelijk ter verzorging en op-
 voeding had toevertrouwd, om zóó u verre te houden van
 den Phrygischen krijg ⁶⁾: een wijs besluit, als hij niet
 groote schatten — een loon voor misdaad en een prikkel
 voor een hebzuchtig gemoed — er aan toe had gevoegd.
 Want zoodra de gelukszon der Phrygiërs ⁷⁾ was onder-
 gegaan, greep de gewetenlooze Vorst ⁸⁾ der Thraciërs zijn
 435 zwaard en boorde het in den hals van zijn pleegzoon: en
 even alsof tegelijk met het lijk de misdaad verdwijnen
 kon, wierp hij den ontzielden jongeling van een rots neér
 in het aan den voet daarvan stroomende water.

¹⁾ Zie vs. 404.

²⁾ d. i. Ulixes, zie bij vs. 107.

³⁾ De Bistoniërs woonden in Thracië aan den mond van de rivier Hebrus.

⁴⁾ Koning der Bistoniërs, gehuwd met Ilione, een dochter van Priamus.

⁵⁾ Jongste zoon van Priamus.

⁶⁾ d. i. den om Troje gevoerden oorlog.

⁷⁾ Trojanen.

⁸⁾ Polymestor.

Juist had Atreus' zoon ¹⁾ de vloot aan de Thracische kust voor anker gelegd, in afwachting dat de zee kalm en de wind gunstiger zou worden. Hier verscheen plotse-
 440 ling, uit een wijde kloof in den grond oprijzend, Achilles in even groote gestalte als toen hij nog leefde en, onder dreigende gebaren, hetzelfde gelaat vertoonende als in dien tijd ²⁾, toen de onstuimige held met zijn zwaard op den onrechtvaardigen Agamemnon wilde losstormen, sprak hij: „Gaat gij, Achivers! ³⁾ zonder aan mij te denken, heen? 445 En is met mij de dank voor mijn heldenmoed begraven? Dat zij verre! Laat, opdat mijn graf niet van een eerbewijs verstoken zij, Polyxena ⁴⁾ ten zoenoffer voor de schim van Achilles worden geslacht!” Zóó sprak hij en aanstonds gehoorzaamden zijne krijgsmakkers de meédoogenlooze schim: weggerukt van den boezem harer moeder, voor wie zij thans bijna alleen nog zorgde, wordt de heldhaftige, ongelukkige,
 450 meer dan een vrouw (in 't ongeluk) moedige maagd naar Achilles' grafheuvel gevoerd en op zijn gruwzaam graf geslacht. Toen zij reeds naar het wreede altaar gebracht was en bemerkte, dat die vreeslijke offerdienst voor háár werd bereid en toen zij Neoptolemus ⁵⁾ daar zag staan, met het offermes in de hand en de oogen op haar gelaat
 455 gevestigd, sprak zij, gedachtig aan haar waardigheid: „Neem zonder verwijl mijn edel bloed: ik ben gereed: doorboor met het offermes mijn hals of mijn borst” — en tegelijk ontblootte zij hals en borst — „want natuurlijk zou ik, Polyxena, het niet kunnen verdragen iemand als slavin
 460 te dienen: ook zult gij door zulk een offer geen enkele

¹⁾ Agamemnon.

²⁾ Zie Homerus' Ilias: 1, vs. 101—222.

³⁾ = Grieken.

⁴⁾ Dochter van Priamus en Hecuba.

⁵⁾ Zoon van Achilles.

Godheid verzoenen! Slechts zou ik gaarne willen, dat mijn dood voor mijn moeder verborgen kon blijven. De gedachte aan mijne moeder hindert mij en vermindert mij mijne vreugde in den dood; ofschoon, niet mijn dood, maar haar eigen leven is voor haar beklagenswaardig! Gaat slechts gijl., opdat ik niet, als een onvrije slavin, naar de Sty-
 465 gische ¹⁾ schimmen ga, verre van hier, — als het billijk is, wat ik u vraag — en onthoud uw mannenhanden van de aanraking eener maagd. Aangenamer zal hem, wie hij ook zij, dien gij door mijn offerdood wilt verzoenen, het bloed van een vrije maagd zijn. Als echter de laatste woorden uit mijn mond sommigen uwer nog kunnen roeren (dit vraagt u de koninklijke dochter van Priamus, niet
 470 een gevangene maagd): geeft dan mijn lijk zonder losgeld aan mijne moeder terug; laat haar niet voor goud, maar voor tranen, het droevige recht op mijn begrafenis koopen. Vroeger, toen zij er toe in staat was, kocht zij Hector's lijk ²⁾ los voor goud."

Zóó sprak zij; maar het volk kon de tranen, die zij wél weêrhield, niet weêrhouden. Ook de priester zelf door-
 475 boorde, weenend en tegen zijn wil, met het offermes de borst, die zij hem aanbood. Toen week de kracht uit haar knieën en zonk zij op den grond neêr, maar nog tot op het laatste oogenblik behield zij haar onverschrokken ge-
 laat. Zelfs toen nog, terwijl zij neêrzonk, zorgde zij er voor de lichaamsdeelen, die verborgen behooren te blijven, te bedekken en de waardigheid harer kuische schaamté te
 480 bewaren. Aanstonds nemen Trojaansche vrouwen haar in hare armen op en sommen jammerend het aantal der reeds als dooden beweende zonen van Priamus op en hoeveel

¹⁾ Styx: rivier in de Onderwereld.

²⁾ Zie Homerus' Ilias, zang 24.

bloed één huis reeds heeft opgeofferd; ook u, koninklijke maagd! beweenen en beklagen zij en ook u, die kort geleden nog de gade ¹⁾ waart van een Vorst en moeder van vorstlijke kinderen genoemd werdt, (weleer) het beeld van het bloeiende Azië, doch nu niets meer dan een waardeeloos deel van den buit, hetwelk de zegevierende Ulixes
 485 niet eens als het zijne zou wenschen, of het moest zijn omdat Gij Hector gebaard had: ter nauwernood dan ook vond Hector een meester of eigenaar voor zijne moeder. Zij, ²⁾ het van het zoo dappere hart beroofde lijk van haar dochter omhelzend, wijdde ook haar de tranen, die zij zoo vaak aan haar vaderland, zonen en gade gewijd had. Tranen stortte zij op haar wonden, drukte haar mond op
 490 haar lippen en sloeg zich vol smart en droefheid op de borst, die, ach! daaraan reeds gewoon was! en heur grijze haren sleurende door het geronnen bloed, sprak zij, zich den boezem vaneen rijtend, onder meerdere jammerklachten ook deze woorden:

„Kind, gij! laatste reden tot smart — wat toch is mij overgebleven? — voor uwe moeder, mijn kind! thans ligt ge ontzield daar neêr en mijn oog aanschouwt uwe wonden —
 495 de wonden van mijn hart. Zie! opdat ik toch geen van de mijnen zonder bloedvergieten zou verliezen, ontvingt ook gij eene wonde. Toch achtte ik u, omdat ge een vrouw waart, veilig voor 't zwaard: doch ook gij, zelfs een vrouw, zijt gevallen door 't zwaard; dezelfde Achilles, die Troje verwoestte en mij van mijn kinderen beroofde, dezelfde, die zoo velen van uwe broeders gedood heeft,
 500 doodde ook u. Doch toen hij door de pijlen van Paris

¹⁾ Hecuba, vrouw van Priamus.

²⁾ Hecuba.

en Phoebus ¹⁾ gevallen was, sprak ik: nu toch ten minste is Achilles niet meer te vreezen — doch, helaas! ook nu nog moet ik voor hem vreezen. Zelfs de asch van den begravenen woedt nog tegen dit mijn geslacht: zelfs in het graf hebben wij in hem nog een vijand gevonden. Voor Aeacus' kleinzoon ²⁾ heb ik mijne kinderen ter wereld gebracht! ³⁾ Gevallen is het machtige Ilium ⁴⁾ en door
 505 Troje's rampzalig einde is ook het ongeluk van den staat ten einde: maar 't is dan ten minste ten einde. Doch voor mij alleen duurt het lijden van Pergama ⁵⁾ nog voort en mijn smart neemt geen einde. Ik, kort geleden nog de aanzienlijkste onder alle vrouwen ter wereld, machtig door zoo vele schoonzonen, zonen, schoondochters en gade, ik word nu medegesleurd als ballinge, hulpeloos, weggerukt van de graven der mijnen, tot een geschenk voor Pene-
 510 lope ⁶⁾! En eens zal zij dan, terwijl ik de mij toegedeelde wol afspin, mij wijzen aan de vrouwen van Ithaca en zeggen: „Dat is de roemrijke moeder van Hector, dat is Priamus' gade!” En na het verlies van zoovele kinderen, hebt thans gij, die alléén nog de rouw en de smart van uw moeder verzachtet, het graf van den vijand door uw offerdood moeten verzoenen. Ach, ten lijkoffer voor den
 515 vijand heb ik mijne kinderen gebaard! Voor welk lot blijf ik, door geen lijden te vernietigen, dan nog gespaard? Waartoe draal ik dan nog? Waartoe, bejaarde ouderdom! spaart ge mij nog? Waartoe, wreede Goden! spaart Gij mij, een hoogbejaarde oude vrouw, anders dan om weér

¹⁾ Vgl. 12, 575—623.

²⁾ Achilles.

³⁾ Negentien zonen van Priamus vielen door Achilles' hand.

⁴⁾ = Troje.

⁵⁾ Troje; vgl. bij 12, 440.

⁶⁾ Vrouw van Ulixes.

nieuwe lijken te aanschouwen? Wie had gedacht, dat, na Pergama's ¹⁾ verwoesting, Priamus nog gelukkig kon worden
 520 genoemd? Gelukkig toch is hij door zijn dood, want hij heeft u, mijn kind! niet als doode aanschouwd en met het leven heeft hij te gelijk ook zijn rijk verloren. Maar misschien ²⁾ zult gij, koninklijke maagd! met een prachtigen lijkstoet eervol worden begraven en zal uw lijk onder de graftombe uwer voorvaderen worden geborgen. Ach, ook dat geluk valt uw geslacht niet ten deel! U zullen slechts
 525 de tranen uwer moeder en een handvol zand in een vreemd land ten deel vallen! Alles heb ik verloren! Thans blijft nog slechts één reden om nog een korten tijd dit leven uit te houden voor mij over: een kind, zijn moeder het meest dierbaar, thans nog alléén over, maar weleer de jongste mijner zonen, Polydorus, eens aan den Ismarischen ³⁾ koning naar deze kust ter opvoeding gebracht.
 530 Waarom draal ik echter nog haar wreede wonden en haar gelaat, besproeid met haar gruwzaam vergoten bloed, met mijn tranen af te wasschen?"

Zóó sprak zij en, met losgereten grijze haren, schreed zij met van ouderdom zwakken tred naar het strand. En nauwelijks had toen de ongelukkige moeder gezegd: „Geef mij een kruik, Trojaansche vrouwen!" om er helder water
 535 mede te scheppen ⁴⁾, of zij ziet daar het op het strand neergeworpen lijk van Polydorus en de ontzettende wonden, hem toegebracht door Thracische wapens. Luide schreeuwen en jammeren de Trojaansche vrouwen: doch zij was stom van smart en juist de smart verstikte in haar de stem en

¹⁾ Zie bij vs. 506.

²⁾ Ironisch.

³⁾ = Thracisch, zie bij 9, 642; bedoeld wordt Polymestor, zie vs. 430 vlg.

⁴⁾ Ten einde er Polyxena's lijk meê te wasschen.

weêrhiel hare opwellende tranen. Verstijfd staat zij daar
 540 als een harde rotssteen en vestigt nu eens haar oogen op
 den grond aan haar voeten, dan weêr richt zij haar toornig
 gelaat naar den hemel, dan weêr beschouwt zij nu eens
 't gelaat, dan de wonden, van haar vóór haar liggenden
 zoon: doch vooral zijne wonden: en ze wapent en rust
 zich toe met toorn (voor haar wraak). En zoodra deze
 in vollen gloed was ontvlamd, besloot zij, als ware zij
 545 nog een (machtige) koningin, zich te wreken en ze denkt
 aan niets anders meer dan aan wraak. Evenals een leeuwin,
 beroofd van haar nog zuigende welp, razend is van smart
 en het voetspoor van haar vijand, dien zij niet ziet, volgt:
 zóó gaat Hecuba, van smart en wraakzucht vervuld en
 slechts aan haar trots, niet aan haar hooge jaren denkend,
 550 naar Polymestor, den dader van dien gruwzamen moord
 en verzoekt hem om een onderhoud. Want — zóó gaf
 zij voor — zij wilde hem een voor hem verborgen, achter-
 gebleven schat gouds wijzen, opdat hij dien aan haar zoon,
 als diens rechtmatig eigendom, zou geven. De Odrysische ¹⁾
 vorst geloofde haar en, gewoon om op buit belust te zijn,
 komt hij met haar op een afgelegen plaats. Toen sprak
 hij listig met vleienden mond tot haar: „Geef, Hecuba!
 555 thans onverwijld mij het geschenk voor uw zoon; bij de
 Hemelgoden zweer ik u, dat alles, wat ge thans geeft en
 wat ge vroeger reeds gegeven hebt, het zijne zal zijn!”
 Toen sloeg zij, ziedend van opbruisenden toorn een grim-
 migen blik op den meenedigen spreker en, terwijl een
 schare gevangene vrouwen hem aangrijpt, vliegt zij, razend
 560 van toorn als zij was, op hem aan, slaat haar vingers
 diep in het gelaat van den trouweloze en rukt hem de
 oogen uit de wangen (de toorn schonk haar kracht!), stoot

¹⁾ = Thracisch (naar de Odrysiërs, een volk in Thracië).

diep haar vingers in de kassen en, bezoedeld met het bloed van den schuldige, boort zij ze diep, niet in zijne oogen — want die zijn er niet meer — maar in de holte, waarin zijne oogen eens zaten.

Verbitterd door de verminking van zijn gebied, begon nu het volk der Thraciërs de Trojaansche Vorstin met 565 speerworpen en steenworpen aan te vallen. Doch zij bijt, onder schor geknor, naar de geworpen steenen en, trachtende te spreken en terwijl haar mond reeds de woorden wilde uiten, liet ze slechts een luid geblaf hooren. De (afgelegene) plaats bestaat nog en draagt haar naam naar het aldaar gebeurde ¹⁾. En nog langen tijd gedachtig aan haar vroegere rampen, doorkruiste zij ook toen nog, droe- 570 vig huilend en jankend, de Sithonische ²⁾ velden. Haar droevig lot roerde de Trojanen, haar landgenooten en de Pelagen ³⁾, haar vijanden, ja ook alle Goden: ja, zelfs zóózeer allen, dat zelfs de gade en (tevens) zuster van Juppiter ⁴⁾ beweerde, dat Hecuba zulk een uiteinde niet had verdiend.

vs. 575—621: Memnon.

575 Ofschoon zij dezelfde wapens genegen was en begunstigd had, had toch Aurora ⁵⁾ geen tijd door het lijden en den ondergang van Troje en Hecuba te worden geroerd. Want een meer van nabij haar treffende zorg en huiselijke rouw

¹⁾ Nl. Cynossema (d. i. hondengraf), een landtong op de Thracische Chersonesus.

²⁾ = Thracische.

³⁾ = Grieken.

⁴⁾ d. i. Juno (met Minerva den Trojanen het meest vijandig).

⁵⁾ Godin van den Dageraad; zij was den Trojanen genegen, aan wie haar zoon Memnon, koning der Aethiopiërs, als bondgenoot hulp verleende.

en verdriet kwelden haar wegens het verlies van (haar zoon) Memnon ¹⁾, wien zijne moeder, de in goudgeel gewaad gehulde Aurora, door Achilles' speer op het slagveld had zien sterven. Nauwelijks had zij dit gezien of de kleur, 580 waardoor de vroege morgenstond rozig rood schittert, verbleekte en de heldere hemel ging schuil achter een wolken gordijn. Doch zijn lijk te midden der vlammen van den brandstapel te zien liggen, dat kon de moeder niet over zich verkrijgen; maar zij achtte het niet beneden zich om, zooals zij was, met loshangend haar, zich voor Juppiter's 585 knieën neder te werpen en bij hare tranen deze woorden te voegen: „Hoewel de geringste onder alle Godinnen, welke den van goud stralenden hemel bewonen, — want ik heb op de geheele aarde het kleinste aantal tempels — kom ik, een Godin, toch tot U: niet, opdat Ge mij tempels en offerdagen en altaren om van offervuur te gloeien, 590 zoudt schenken — als Ge echter bedenkt, hoeveel diensten ik, schoon een vrouw, U bewijs, wanneer ik, bij het aanbreken van den dag, de grenzen van den nacht bewaak en in 't oog houd, dan zoudt Ge zeker meenen mij daarvoor te moeten beloonen — maar dat is thans niet de zorg, die mij drukt, noch is Aurora's toestand thans van dien aard, dat zij verdiende eerbewijzen verlangt: neen! thans kom ik tot U, beroofd van mijn geliefden zoon 595 Memnon, die te vergeefs voor zijn oom ²⁾ dapper gestreden heeft en in de voorste gelederen door den dapperen Achilles — zóó hebt Gij, Goden! 't gewild — gedood is. Geef, smee ik U, hem eenig eerbewijs tot een troost voor zijn dood, hoogste Beheerscher der Goden! en lenig en

¹⁾ Zie vorige aant.

²⁾ d. i. Priamus; Tithonus nl., de echtgenoot van Aurora, was een broeder van Priamus.

verzacht de hartewonden eener moeder.' Juppiter stond met een hoofdwenk haar heur bede toe: toen plotseling de hooge brandstapel van Memnon met hoog opflikkende
 600 vlam ineen stortte en kronkelende zwarte rookwolken het daglicht verduisterden — evenals wanneer stroomen opstijgende nevels en dampen uitwasemen en het zonlicht niet tot de aarde kan doordringen: — zwarte asch vliegt rond en verdicht zich tot één lichaam, neemt vorm en gedaante aan en ontleent warmte en leven aan het vuur,
 605 terwijl heur lichtheid haar vleugels verschaft. En eerst aan een vogel gelijk, zweeft hij weldra als een echte vogel op ruischende wieken: tegelijk klapwieken ontelbare zusters, op dezelfde wijze ontstaan en geboren. Driemaal vliegen zij rondom den brandstapel en driemaal stijgt een eenstemmig gekrijsch naar het luchtruim op; bij het vierde
 610 gekrijsch splitsen zij zich, al vliegend, in twee zwermen: toen voeren zij, evenals twee strijdlustige volken, van weerskanten krijg en strijd met elkaâr, vieren met hun snavels en gekromde klauwen bot aan hun woede en toorn en matten hun vleugels en vijandig elkaâr toegekeerde borst af: en, evenals bloedverwanten ¹⁾, vallen zij als lijkoffers voor Memnon's (in een lijkbus) begraven asch, ge-
 615 dachtig er aan dat zij uit de asch van een dapperen held zijn ontstaan en geboren. Hun stamvader gaf aan die plotseling geboren vogels zijn naam; naar hem werden zij vogels van Memnon ²⁾ genoemd en telkens wanneer de zon de twaalf teekens van den Dierenriem heeft doorloopen, hernieuwen zij tegen elkaâr den strijd en den

¹⁾ In overouden tijd werden, naar oud geloof, bloedverwanten op iemands graf geofferd.

²⁾ d. i. een soort zwarte havikken

krijg om als lijkoffer ¹⁾ ter eere van hun stamvader te sterven. Anderen derhalve scheen het jammerenswaard toe dat de dochter van Dymas ²⁾ in een blaffenden hond werd veranderd: doch Aurora voedde onophoudelijk haar
 620 eigen droefheid en rouw en ook thans nog wijdt zij teedere tranen (aan haar zoon) en sprenkelt (die als) dauwdruppels over het gansche aardrijk.

vs. 622—630: Aeneas.

Toch lieten de beschikkingen van 't Lot niet toe, dat met de muren van Troje ook alle hoop werd vernietigd. De heldenzoon ³⁾ der Godin van Cythera ⁴⁾ draagt op zijn schouders de heilige Godenbeelden ⁵⁾ benevens zijn vader ⁶⁾, als een andere heilige reliquie en eerbiedwaardige last, (uit het vlammeende Troje) weg. Van zoovele (achtergebleven)
 625 schatten kiest hij, vol kinderlijke liefde, slechts dien buit benevens zijn geliefd zontje Ascanius uit en zeilt met de vluchtende vloot van Antandrus ⁷⁾ weg over de zee, laat de met misdaad bezoedelde woningen der Thraciërs en hun land, druipende van het bloed van Polydorus ⁸⁾, achter zich en landt eindelijk, onder begunstiging van
 630 wind en stroom, vergezeld door zijn makkers, aan bij de stad van Apollo ⁹⁾.

¹⁾ Jaarlijks werd, op 't einde van Februari, in Romeinsche families een lijkoffer gevierd.

²⁾ d. i. Hecuba; Dymas, vorst der Phrygiërs.

³⁾ Aeneas.

⁴⁾ Venus; vgl. bij 10, 530.

⁵⁾ Het Palladium en de Trojaansche Penaten.

⁶⁾ Anchises.

⁷⁾ Havenstad van Troje.

⁸⁾ Zie vs. 428—437.

⁹⁾ d. i. de hoofdstad van het eiland Delos, de geboorteplaats van Apollo.

vs. 631—673: Anius.

Daar nam Anius, die als Vorst er de menschen beheerschte en als priester Phoebus ¹⁾ naar behoorlijk godsdienstig gebruik vereerde, Aeneas in den tempel en in zijne woning gastvrij op en liet hem de stad en den wijdberoemden tempel zien en ook de beide boomstammen, welke Latona ²⁾ weleer in barensnood had omklemd. Toen, na eerst wierook
 635 in de vlammen (van 't altaar) te hebben geworpen en wijn op den wierook te hebben uitgegoten en nadat zij de ingewanden der geslachte runderen volgens gebruik hadden verbrand, begeven zij zich naar het paleis van den Vorst en nuttigen, op hooge spreien aanliggend, de gaven van Ceres ³⁾ en den vloeienden wijn. Daarop sprak de vrome Anchises ⁴⁾: „O uitverkoren priester van Phoebus! bedrieg
 640 ik mij of hadt gij, toen ik de eerste maal deze stad bezocht, voor zoover ik mij herinner, niet een zoon en vier dochters?” Toen sprak Anius, terwijl hij droevig zijn met sneeuwvitten haarband omwonden slapen schudde, tot hem: „Gij vergist u niet, groote held! Als vader van vijf kinderen hebt ge mij gezien, terwijl ge thans (zóó groot is de
 645 onbestendigheid, die met het lot der menschen haar spel drijft!) mij bijna kinderloos ziet. Immers wat hulp of bijstand heb ik aan mijn afwezigen zoon? deze toch bewoont thans, als plaatsvervanger van zijn vader, Andros, het land, naar zijn naam ⁵⁾ genoemd en voert er de heerschappij. Hem schonk de Delische God ⁶⁾ de gave der

¹⁾ = Apollo, zie bij 1, 452.

²⁾ Zie 6, 315 en 335.

³⁾ d. i. brood, in 't algemeen: spijs.

⁴⁾ Vader van Aeneas, zie vs. 624.

⁵⁾ Andros: het noordelijkste der Cycladische eilanden.

⁶⁾ Apollo, vgl. bij vs. 630.

voorspelling, doch aan mijn dochters schonk Liber ¹⁾
 650 andere, haast ongelooflijke gaven, die iederen wensch te
 boven gingen. Want door de aanraking mijner dochters
 werd alles in graan, wijn en olijven veranderd en onschat-
 baar was het nut, dat zij mij aanbrachten. Doch zoodra
 Atreus' zoon ²⁾, de verwoester van Troje, dit vernam, rukte
 655 hij (want meen niet, dat ook wij niet het geweld van uw
 krijgsstorm hebben gevoeld!), met kracht van wapenen,
 mijne dochters tegen haar wil uit de armen haars vaders
 en beveelt haar door haar goddelijke gave de Argolische ³⁾
 vloot van voedsel te voorzien. Ieder van haar ontvlucht,
 waarheen ze maar kan: twee begeven zich naar Euboea
 660 en even zoo vele naar Andros, het rijk van haar broeder.
 Doch weldra verscheen er een Grieksche krijgsmacht en
 dreigde met oorlog, als zij niet werden uitgeleverd. Door
 vrees overwonnen, gaf toen de broederlijke liefde de zus-
 ters aan den vijand over. Doch het was den vreesachtigen
 broeder te vergeven: geen Aeneas was daar, geen Hector
 665 om Andros te verdedigen, door wiens heldenmoed gij het
 tot in het tiende jaar volgehouden hebt. Reeds werden de
 boeien voor de armen der gevangen genomen zusters in
 gereedheid gebracht: toen hieven zij haar nog vrije armen
 ten hemel en spraken: „Vader Bacchus! verleen ons bij-
 stand en hulp!” En de gever der gave verleende ook
 hulp: als men onder hulp dit verstaat, dat hij haar op
 wonderbaarlijke wijze haar menschelijke gestalte ontnam.
 670 Hoe zij haar gestalte verloren, kon ik niet te weten komen
 noch kan ik het thans zeggen; slechts de hoofdzaak der
 ramp is mij bekend: zij schoten vleugels aan en ver-

¹⁾ = Bacchus, vgl. bij 3, 520.

²⁾ Agamemnon.

³⁾ = Grieksche.

anderden in de vogels van uw gade ¹⁾, in sneeuw witte duiven."

vs. 674—729: Aeneas.

Nadat zij met zulke en andere gesprekken bij het gast-
675 maal den tijd hadden doorgebracht, zochten zij, na 't op-
ruimen der tafels, den slaap. Met 't aanbreken van den
dag opgestaan, begeven zij zich naar het orakel van
Phoebus, die hen beval hun aloude moederland ²⁾ en
stamverwante kusten weêr op te zoeken. Reeds op het
punt te vertrekken, doet vorst Anius hen uitgeleide en
geeft hun geschenken: aan Anchises een scepter, aan
diens kleinzoon ³⁾ een overkleed en een pijlkoker en aan
680 Aeneas een mengvat, hetwelk hem weleer zijn Ismenische ⁴⁾
gastvriend Therses uit het Aonische ⁵⁾ land had gezonden.
Dit mengvat nu had hem Therses gezonden, doch Alcon
uit Hyle ⁶⁾ had het vervaardigd en met een geschiedkundig
feit in verheven beeldwerk versierd:

Er was nl. een stad op afgebeeld, wier zeven poorten
men had kunnen aanwijzen: deze dienden in plaats van
685 een naam ⁷⁾ en wezen aan, welke stad er bedoeld werd.
Vóór de stad zag men een lijkstoet, grafheuvels, vlam-
mende brandstapels en vrouwen met loshangende haren
en ontbloote borst, die jammerend haar rouw te kennen

¹⁾ d. i. Venus (bij Anchises moeder van Aeneas); als Godin rijdt zij op een met duiven (of zwanen, vgl. 10, 717) bespannen wagen.

²⁾ d. i. Italië; Dardanus nl., de stamvader der Trojaansche koningen, was, volgens een Romeinsche sage, uit Italië naar Troje geëmigreerd.

³⁾ Ascanius, zie vs. 626.

⁴⁾ = Thebaansch (naar den Ismenus, een rivier in Boeotië bij Thebe).

⁵⁾ = Boeotisch (zie bij 10, 589).

⁶⁾ Stad in Boeotië.

⁷⁾ Nl. Thebe, reeds bij Hom. de „zevenpoortige stad" genoemd.

gaven; ook zag men er nimfen weenen en weeklagen over het opdrogen harer bronnen; kale boomen zonder bladeren staken er stijf hunne stammen omhoog en geitjes
 690 knabbelden er aan dorre rotssteenen. Zie! daar beeldde de kunstenaar er midden in Thebe Oríon's ¹⁾ dochters op af, de eene, terwijl zij haar ontblooten hals heldhaftig een wonde toebracht, de andere, terwijl zij, zich het staal in de moedige borst stootend, voor het heil van het volk stervend neêrzonk en in prachtige lijksstoet door de stad
 695 werd gedragen en in het drukst bezochte gedeelte der stad op de houtmijt verbrand werd. Toen verrezen er uit de asch dèr maagden, opdat haar geslacht niet onder zou gaan, twee jongelingen, welke de sage „Coronae” noemt en die den lijksstoet ter eere van de asch hunner moeder vooraangingen.

Tot zoover schitterde op het oud-koper het verheven
 700 beeldwerk, doch de rand van het mengvat was met vergulde gedreven beerenklauwranken versierd. Ook de Trojanen geven van hun zijde geschenken, van niet minder waarde dan de hun geschonkene en zij geven den priester een wierookkistje, om er den wierook in te bewaren, voorts schenken zij een offerschaal en een kroon, schitterend van goud en edelgesteenten.

Vandaar zetten zij, er aan gedachtig dat de Teucriërs ²⁾
 705 hun afstamming afleiden van het geslacht van Teucer, koers naar Creta; doch niet lang konden zij de lucht en het klimaat van dat land verdragen ³⁾ en, spoedig de honderd

¹⁾ Zie bij 8, 207. De dochters van Oríon, den Thebaan, offerden zich, toen het vaderland door pest en hongersnood werd bezocht, naar het bevel van het orakel voor het vaderland op. (*Hartman*).

²⁾ = Trojanen (Teucer, zoon van Scamander uit Creta, was de eerste koning van Troje).

³⁾ Op Creta heerschte toen nl. pest en groote droogte.

steden ¹⁾ achter zich latend, wenschen zij vurig de Ausoni-
 sche ²⁾ havens te bereiken. Doch een woedende storm steekt
 op en slingert de schepelingen herwaarts en derwaarts; en
 eindelijk in de onbetrouwbare havens der Strophades ³⁾
 opgenomen, joeg daar de gevleugelde Aëllö ⁴⁾ hen angst
 710 de haven van Dulichium en voorbij Ithaca en Samos, en
 de huizen van Neritus ⁵⁾, het rijk van den bedriegelijken
 Ulixes: toen zij Ambracia ⁶⁾ in 't zicht kregen, om welks
 bezit Goden hadden gestreden, en daar den steen aan-
 schouwen in den vorm van den van gestalte veranderden
 rechter en dat ⁷⁾ nu wijd en zijd bekend is door den te
 Actium opgerichten tempel voor Apollo; voorts aanschou-
 wen zij ook het Dodonische ⁸⁾ land met zijn voorspellenden
 715 eik en den zeeboezem van Chaonië ⁹⁾, waar de kinderen
 van den Molossischen koning den snooden brand op aan
 hun lichaam vastgegroeide vleugels ontvluchtten.

1) Reeds bij Hom. heet Creta het „honderdstedige”.

2) Ausonië = Italië (zie bij 5, 350).

3) Kleine eilanden op de W.-kust van de Peloponnesus.

4) Een der Harpyien (vgl. bij 7, vs. 3 en 4).

5) Dulichium, Ithaca, Samos (of Same) eilanden van Ulixes. Neritus, eilandje dicht bij Ithaca.

6) Stad in Epirus; om het bezit van deze stad streden Apollo, Diana en Hercules. De tot rechter door hen gekozene Cragaleus wees het aan Hercules toe, en werd door Apollo in een steen veranderd. Dicht er bij ligt het voorgebergte Actium met zijn beroemden Apollotempel, waar later Octavianus, in 31 vóór Chr., den zeeslag leverde, die hem tot alleenheerscher maakte.

7) Ambracia.

8) Dodona, in Epirus, beroemd door zijn orakelgegenden eik.

9) Chaonië, landstreek van Epirus, door de Molossi bewoond. De koning der Molossi, Munichus, had drie zonen en ééne dochter, die, toen het paleis door roovers in brand werd gestoken, in vogels werden veranderd. (*Hartman*).

Daarop zeilen zij naar het met hartverheugend ooft beplante land der Phaeaciërs ¹⁾; vandaar bereiken zij Epirus ²⁾ en het door den ziener beheerschte Buthrotus ³⁾ en 720 het nagebootste Troje. Vandaar zetten zij, zeker van de toekomst, welke Helenus, Priamus' zoon, hun geheel en al met betrouwbare vermaning had voorspeld, op Sicania ⁴⁾ voet aan wal. Dit land steekt met drie landtongen in zee uit: van dezen is Pachynus naar het regenbrengende Zuiden gekeerd; Lilybaeum is blootgesteld aan de luwe Weste- 725 winden en Pelorus ligt naar het nooit in de zee ondergaande Beerengesternte ⁵⁾ en naar het Noorden gekeerd. Aan deze zijde naderen de Teucriërs ⁶⁾ en met behulp van riemen en gunstigen golfstroom bereikt hun vloot tegen den nacht het strand van Zancle ⁷⁾. Daar maakte Scylla de rechterzijde (der kust) en de rustelooze Charybdis de linkerzijde onveilig en gevaarlijk. Charybdis verslindt er 730 de in de diepte meêgesleurde schepen en braakt ze vervolgens weêr uit;

vs. 730–748: Scylla.

Scylla is aan haar zwart lijf omgord met woeste honden; haar gelaat is dat van een maagd en, als de dichters niet alles als verdicht en verzonnen hebben overgeleverd, dan was zij ook werkelijk eens eene maagd. Vele minnaars

¹⁾ Coreyra.

²⁾ Landstreek in N. W. Griekenland.

³⁾ Stad in Epirus; daar regeerde de waarzegger Helenus, de zoon van Priamus en Hecuba, die Andromache tot vrouw had en aldaar, in navolging van het oude, een klein Troje had gesticht.

⁴⁾ = Sicilië.

⁵⁾ Zie bij 2, 171 vlg. (met aant.).

⁶⁾ Vgl. bij vs. 704.

⁷⁾ Stad op de plaats waar later Messina lag.

dongen naar haar hand; doch, nadat zij dezen allen had
 afgewezen, ging zij, de lievelinge der zeenimfen, naar de
 735 nimfen der zee en verhaalde haar de teleurgestelde liefdes-
 aanzoecken der jongelingen. Toen sprak Galatea ¹⁾, terwijl
 zij hare lokken liet kammen, onder het slaken van zuchten,
 tot haar deze woorden: „U echter, o maagd! begeert het
 niet ruwe geslacht van mannen; en gij kunt, zooals ge
 740 ook doet, ongestraft hun uw hand weigeren. Doch mij,
 wier vader Nereus is en wie de donkerblauwe Doris ²⁾
 gebaard heeft, mij, die ook door de schare ³⁾ mijner zus-
 ters veilig ben, was het niet vergund, dan alleen onder
 jammer en leed, aan de liefde van den Cycloop ⁴⁾ te ont-
 komen.” Tranen verstikten, terwijl zij sprak, haar stem;
 745 doch de maagd (Scylla) wischte die aanstonds af met haar
 marmerblanke hand en de Godin troostende, sprak zij tot
 haar: „Verhaal mij, dierbare Godin! en verberg voor mij
 (want ik ben u trouw gezind) niet de oorzaak van uwe
 smart.” Daarop antwoordde de Nereïde ⁵⁾ de dochter van
 Crataeïs ⁶⁾ aldus:

vs. 749—896: Acis, Polyphemus en Galatea.

„Acis, de zoon van Faunus ⁷⁾ en van de nimf Symae-
 750 this ⁸⁾, was wel is waar een groote vreugde voor zijn vader

¹⁾ Eene zeenimf, een der dochters van Nereus (zie bij 1, 187 en bij 2, 11).

²⁾ Zie bij 2, 8 en 11.

³⁾ Nereus en Doris hadden 50 dochters (Nereïden).

⁴⁾ Polyphemus; de Cyclopen waren een woest, éénoogig herdersvolk, reusachtig van gestalte, op Sicilië en zonen van Neptunus.

⁵⁾ Nereïde (d. i. dochter van Nereus) = Galatea.

⁶⁾ Crataeïs: een nimf, moeder van Scylla.

⁷⁾ Een Woudgod, beschermer der kudden.

⁸⁾ Symaethis, d. i. dochter van Symaethus (een Stroomgod); de Sicilische rivier Symaethus komt bij Catana in zee.

en moeder, maar toch een nog grootere voor mij: want mij had hij door liefde aan zich alleen verbonden. Hij was schoon en reeds had, op zestienjarigen leeftijd, een twijfelachtig baarddons zijn teedere wangen gekleurd. Hem begeerde ik vurig, doch mij begeerde zonder ophouden de
 755 Cycloop ¹⁾: en, vraagt ge mij, of mijn haat tegen den Cycloop dan wel mijn liefde tot Acis in mij de overhand had, ik zou het niet kunnen zeggen: beide waren in mij even sterk. Ach, zegenrijke Venus! hoe groot is de macht van Uw heerschappij! Hij toch, die wildeman, de schrik zelfs van de wouden en die door geen vreemdeling ooit
 760 straffeloos werd aanschouwd, hij, de verachter van den grooten Olympus met zijne Goden, hij voelt (in zijn binnenste) de macht der liefde en, door heftige begeerte aangegrepen, brandt hij van hartstocht en vergeet zelfs zijn vee en zijn grot. Nu eerst, Polyphemus! zorgt gij voor uw uiterlijk, nu is het uw zorg te behagen, nu kamt ge uw stugge haren met een hark, nu hebt ge lust uw
 765 stoppeligen baard met een sikkels te korten en in het water uw woest gelaat te bekijken en het in een vriendelijke plooi te zetten. Uw moordlust en woestheid en uw eindeloze dorst naar bloed houden thans op en veilig komen en gaan weér de schepen. Telemus ²⁾ intusschen, door storm bij de Sicilische Aetna aan land gedreven, Telemus,
 770 Eurymus' zoon, die nog nooit in een vogelteeken zich had vergist, gaat naar den verschrikkelijken Polyphemus en sprak tot hem: „Het eenige oog, dat gij midden in uw voorhoofd draagt, zal Ulixes u ontroofen!” Toen lachte de Cycloop en hij sprak: „Dat hebt ge mis, domste van alle waarzeggers! een andere (een maagd) heeft mij reeds

¹⁾ Zie bij vs. 743.

²⁾ Een waarzegger (uit de vlucht en het geschreeuw der vogels).

(door haar schoonheid) verblind!" Zóó minacht hij smadelijk hem, die te vergeefs hem de waarheid verkondigde en met
775 ontzaggelijke stappen drukt hij loodzwaar het strand of keert, vermoeid, in zijn schaduwrijke grot terug.

Een wigvormige heuvel met lang spitstoeloopend uiteinde steekt een eind ver in zee uit, van beide zijden omspoeld door de golven der zee. Dezen beklom de woeste Cycloop en zette zich er midden op neêr; hem volgde,
780 zonder dat iemand ze leidde, zijn woldragend vee. Toen, nadat hij den pijnboom, die hem tot staf diende, maar die meer geschikt was voor een scheepsra, vóór zijn voeten had nedergelegd en hij de herdersfluit, uit zeven rietpijpen aaneen gevoegd, ter hand had genomen, hoorden alle
785 bergen en alle wateren zijn herdersgefluit. Doch ik, verborgen achter een rots en op den schoot van mijn Acis gezeten, vernam met mijne ooren van uit de verte de volgende woorden en prentte ze mij in 't geheugen :

„O Galatea! blanker dan 't blad van het sneeuwwitte keelkruid ¹⁾, bloeiender dan een weiland, slanker dan een
790 lange elzeboom, glanziger dan glas, darteler dan een jong bokje, gladder dan een aanhoudend door 't zeewater gladgeslepen schelp, liefelijker dan een zonnestraal in den winter en dan de schaduw in den zomer, edeler nog dan een palmboom, statiger dan een hooge plataan, witter nog glanzend dan ijs, zoeter dan een rijpe druif, zachter dan
795 zwanendons en dan gestremde melk en, als je niet voor mij vluchtet, nog schooner dan een welbesproeide tuin: toch ben je ook, Galatea! nog wilder dan ongetemde jonge koeien, harder dan een oude eik, bedriegelijker nog dan het water, taaier dan de takken van een wilg en dan

¹⁾ Zekere wilde heester. De vergelijkingen, waarvan de plumpe Polyphemus zich bedient, zijn allen aan zijn omgeving ontleend.

800 wilde wingerd, gevoelloozer nog dan die klippen daar,
 onstuimiger dan een stroom, trotscher dan de hooggeprezen
 pauw, vuriger nog dan vuur, stekeliger dan duivelsdoorn ¹⁾,
 wilder dan een beerin die jongen geworpen heeft, gevoel-
 loozer dan de golven der zee, onbarmhartiger dan een
 getrapte slang en, wat ik vooral gaarne zou willen dat
 ik je ontnemen kon, je bent niet alleen nog vlugger dan
 805 een onder luid geblaf voortgejaagd hert, maar zelfs nog
 vlugger dan de winden en het gevleugelde koeltje! Maar
 als je me goed kendet, zou je 't wel berouwen dat je mij
 altijd ontvlucht en zelf zou je je dralen veroordeelen en
 al je best doen om mij vast te houden. Ik heb een grot
 die, diep in een berg, in de natuurlijke rotssteen zich welft,
 810 waarin men noch de zon midden in de hitte voelt noch
 ook de kou van den winter. Ik heb ooft, dat zwaar aan
 de takken der boomen hangt; goudgele druiven en ook
 purperen heb ik aan lang rankende wijnstokken: voor jou
 bewaar ik zoowel dezen als genen. Zelf zul je met eigen
 handen in den lommer van 't woud rijpe aardbezieën
 815 plukken, zelf ook in den herfst rijpende kornoeljes en
 pruimen, niet alleen blauwe met donkerkleurig sap, maar
 ook edele, even geel als versche was. Ook zul je, als ik
 je man ben, geen gebrek hebben aan kastanjes, noch aan
 vruchten van den haagappelboom: iedere boom zal je zijn
 vruchten schenken. Al dit vee, dat je hier ziet, is van
 820 mij: vele schapen ook dwalen rond in de dalen, velen
 onder den lommer van 't woud en velen staan op stal in
 mijn grot. En als je me 't soms vraagt, zou ik je niet
 kunnen zeggen, hoeveel er wel zijn: nu, een arme alleen
 telt dan ook zijn vee! Over de voortreffelijkheid van die
 schapen behoef je mij volstrekt niet te gelooven: met eigen

¹⁾ Zeker stekelig onkruid.

oogen kun je zelf ze zien, hoe ze ter nauwernood aan
 825 beide zijden van haar gezwollen uier de pooten kunnen
 bewegen. In de warme schaapskooien heb ik lammeren,
 een jongere dracht; in andere schaapskooien heb ik jonge
 bokjes, even oud (als de lammeren). Altijd door heb ik
 sneeuwwitte melk in voorraad: een deel daarvan bewaar ik
 om er van te drinken, een ander deel laat ik door geweekt
 830 stremsel ¹⁾ stremmen. Ook zul je niet gemakkelijk te krijgen
 speelgoed en slechts alledaagsche geschenken van mij krij-
 gen, zooals damherten of hazen of bokken of een paar
 duiven of een nest vogels boven uit een boomtop gehaald:
 neen, ik heb voor jou, boven op 't gebergte, twee jongen
 van een ruigharige beerin gevonden, om met je te kunnen
 835 spelen en stoeien, precies aan mekaar gelijk, zoodat je ze
 niet van mekaar kunt onderscheiden: toen ik die vond,
 zei ik dadelijk: „die zal ik voor mijn meisje bewaren!”

Maar steek nu eindelijk je mooi kopje eens op uit de
 donkerblauwe zee en kom nu eens bij me, Galatea! en
 minacht toch niet mijn geschenken! Zeker ken ik me zelf
 en onlangs heb ik me nog gezien in het spiegelbeeld van
 840 't heldere water en ik vond mijn uiterlijk, toen ik het
 zag, wel naar mijn zin! Kijk maar eens, hoe groot ik ben!
 Grooter dan ik is zelfs Juppiter niet in den hemel (want
 jelui vertelt altijd, dat er, ik weet niet wat voor een Jup-
 piter, heerscht en regeert!): een dikke bos haar hangt me
 over mijn barsch gezicht en beschaduwet, evenals een bosch,
 mijne schouders. Ook moet je 't niet voor leelijk houden,
 845 dat mijn lijf dicht met stijve, harde, borstels bezet is. Een
 boom zonder bladeren en takken is leelijk; leelijk ook is
 een paard, als geen goudgele manen zijn nek bedekken;
 vogels hebben hun veëren; schapen staat haar wol mooi

¹⁾ Daartoe gebruikte men stukken van een gedroogde kalvermaag.

en sierlijk: zóó ook staan een baard en stoppelige borstels op zijn lijf een man mooi. Wel heb ik maar één
 850 oog, midden in mijn voorhoofd, maar 't is ook zoo groot als een ontzaglijk groot schild. Wat? ziet niet de groote Zon van uit den hemel dit alles hier? En toch heeft de Zon ook maar één oog! Voeg daar nog bij, dat mijn vader ¹⁾ in jouw zee heerscht en gebiedt: hem geef ik jou tot schoonvader. Heb slechts meelij met mij en verhoor
 855 de gebeden van mij, je smeekeling: want jij bent de eenige, voor wie ik zwicht en buk. Ik, die Juppiter en den hemel en den verplettenden bliksem minacht, ik heb voor jou, dochter van Nereus! ontzag: jouw toorn is vreeslijker dan de bliksem. Toch zou ik jouw minachting makkelijker kunnen verdragen, als je alle minnaars ontvluchtet. Doch waarom wijs je den Cycloop af en hou je van Acis
 860 en stel je Acis boven mijne omarming? Laat hij maar zich zelf mooi vinden en laat hij jou, Galatea! — schoon ik het niet graag zou willen — maar behagen! Maar laat mij maar eens de gelegenheid worden gegeven: dan zal hij voelen, dat ik krachten bezit naar rato van zulk een groot lichaam! zijn ingewanden zal ik hem levend uit 't lijf rukken en zijn vaneengescheurde ledematen zal ik
 865 over het veld en over jouw golven strooien — zóó kan hij zich dan met jouw in minne vereenigen! Want ik brand van hartstocht en mijn gekrenkte liefdegloed vlamt des te heftiger op en 't is me, alsof ik de Aetna, met al de kracht van zijn vuur in mij overgebracht, in mijn borst met mij omdraag: en toch word jij, Galatea! niet in 't minst daardoor geroerd of bewogen!”

Nadat hij vruchteloos dergelijke jammerklachten geslaakt
 870 had (want ik zag alles), stond hij op en evenals een dulle

¹⁾ Neptunus.

stier, wien zijn koe is ontnomen, had hij rust noch duur en zwierf overal in de bosschen en in de boschrijke bergdalen rond: toen de wildeman eensklaps mij en Acis, die van niets af wisten en zóó iets niet vreesden, bespeurde en uitriep: „Ha, daar zie ik ze! nu zal ik maken, dat je voor 't laatst in liefde bij mekaâr zijt!” zijn stem was zóó 875 bulderend, als een vertoornde Cycloop wel moest hebben en de Aetna beefde en trilde door zijn donderend geschreeuw. Doch ik dook van schrik en angst haastig onder de nabijzijnde golven. De kleinzoon van Symaethus ¹⁾ echter ging op de vlucht en riep luide: „Help mij, smEEK ik u, Galatéa! helpt mij toch, mijne ouders! en neemt 880 mij, die door den dood word bedreigd, in uw rijk ²⁾ op!” Onmiddellijk vervolgt hem de Cycloop en, een brok van een berg losrukkend, slingert hij het naar Acis; en, ofschoon bij dien worp slechts de uiterste rand van het rotsblok dezen bereikte, verpletterde het hem toch geheel en al. Maar — want dat alléén vergunde nog de beschikking van 't Lot — ik maakte, dat Acis den aard 885 en de natuur van zijn grootvader ³⁾ verkreeg. Purperkleurig stroomde het bloed van onder het rotsblok te voorschijn, doch binnen korten tijd begon de roode kleur er van te verdwijnen en eerst werd de kleur die van een door regens troebel gemaakte rivier, doch allengs werd ze helder en klaar. Vervolgens brak het rotsblok in tweeën 890 en spleet vaneen en uit de spleten schoten frissche, slanke rietstengels op en uit de holle opening van het rotsblok sprongen klaterend opborrelende waterstralen te voorschijn: en — o, wonder! plotseling kwam er tot halverlijve toe

¹⁾ Acis, zie vs. 750 met aant.

²⁾ d. i. in de wateren van uw stroom.

³⁾ De Stroomgod Simaethus.

een jongeling voor den dag, met pas ontstane en met gevlochten riet omkranste horens ¹⁾); deze jongeling was geheel aan Acis gelijk, behalve dat hij grooter was en donkerblauw ²⁾ over zijn gansche gelaat. Doch ook zóó 895 was hij toch nog Acis, hoewel in een stroom veranderd, en de stroom ³⁾ behield zijn vroegeren naam."

vs. 897—967 : Glaucus en Scylla.

Nauwelijks had Galatéa haar verhaal geëindigd, of de verzamelde schaar der Nereïden ging uiteen en zwom weêr rond in de kalme wateren. Daarop keert Scylla weêr terug ⁴⁾ naar den oever (want aan het midden der zee dorst zij 900 zich niet toe te vertrouwen) en dwaalt óf zonder kleederen rond over het vochtige kustzand óf, zoodra zij vermoeid is, gaat ze naar een afgelegen inham der zee en verfrischt daar haar ledematen in het (daardoor) ingesloten water.

Doch zie! daar verschijnt eensklaps, over de zee aanruischend, een nieuwe bewoner der diepe zee, Glaucus, wiens lichaam, kort geleden, in het tegenover Euboea gelegen Anhedon van gedaante veranderd was ⁵⁾. Zoodra 905 deze de maagd ziet, blijft hij, vol begeerte naar haar bezit, staan en spreekt woorden tot haar, die haar, naar hij meent, zullen verhinderen te vluchten. Toch vlucht zij voor hem en, door vrees en angst als be vleugeld, bereikt zij den top van een dicht bij het strand gelegen berg.

Vóór aan de zee verheft een bergtop zijn in een spits 910 uitloopende, naar de uitgestrekte zee steil afhellende, boom-

¹⁾ Men stelde zich de Stroomgoden voor met horens op 't hoofd.

²⁾ Naar de kleur van het water.

³⁾ De rivier Acis ontspringt op de noordelijke helling van de Aetna.

⁴⁾ Vgl. vs. 730—737.

⁵⁾ Zie het vervolg van dit verhaal en vgl. 7, 232 vlg.

looze kruin. Dáár bleef zij staan; en, op die plaats veilig, beschouwt zij, niet wetend of hij een monster, dan wel een God is, vol verwondering zijn kleur en de lange lokken, die zijn schouders en rug bedekken en hoe een zich kronkelende visch beneden aan zijn onderlijf zich aansluit.

915 Glaucus bemerkte het en, leunende tegen een rotsblok dicht bij hem, sprak hij:

„Geen wonderdier ben ik, o maagd! noch een woest ondier, maar een Godheid der zee. Noch Proteus ¹⁾ bezit grooter macht dan ik over de zee, noch Triton ²⁾, noch Palaemon, de zoon van Athamas ³⁾. Vroeger echter was ik een sterveling: maar — nu ja, door de beschikking

920 van 't Lot voor de diepe zee bestemd — reeds toen hield ik mij met de zee druk bezig. Want nu eens trok ik vischen vangende netten uit het water, dan weér bestuurde ik, op een rotspunt gezeten, met een hengelroede het vischsnoer. Nu ligt er een groenende weide dicht bij de kust, die ⁴⁾ aan de eene zijde door de golven omzoomd wordt, aan de andere door planten en kruiden, welke nog
925 nooit gehoornde jonge koeien hebben afgevreten, noch vreedzame schapen of ruigharige geiten ooit hebben afgegraasd. Geen nijvere bij droeg ooit van daar bijeengegaard bloesemsap ⁵⁾ mede, geen hoofd werd ooit met feestlijke bloemkransen, van daar verzameld, getooid en nooit maaide daar een hand met den sikkel. Ik zelf was de eerste, die
930 daar op het gras mij neêrzette, toen ik eens mijn druipende netten daar droogde. Daar spreidde ik toen, om op een rij de gevangen vischen te monsteren, ze in twee af-

¹⁾ Zie 8, 725—737.

²⁾ Zie 1, 331 vlg.

³⁾ Zie 4, 416—541.

⁴⁾ nl. de kust.

⁵⁾ Honing.

zonderlijke hoopen uit, nl. die, welke het toeval in de netten gejaagd had en die, welke hun eigen lichtgeloovigheid naar den krommen haak had gedreven. Toen gebeurde er iets, wat haast verzonnen schijnt; doch wat zou het mij baten verzinsels te vertellen? Nauwlijks met het
 935 gras in aanraking gekomen, begon mijn buit te spartelen en zich van de eene zijde op de andere te werpen en op het land, evenals in de zee, zich haastig voort te bewegen. En terwijl ik blijf staan en vol verwondering dat schouwspel aanschouw, snelt de gansche schaar (visschen) naar hun element, het water en laten hun nieuwen meester en het strand ver achter zich. Ik was stom van verbazing en zocht langen tijd, vol twijfel, naar de oorzaak hiervan, of
 940 nl. een of ander God, dan wel het sap dier kruiden dit alles bewerkt had. „Welk kruid echter”, zóó sprak ik eindelijk, „bezit zulk eene kracht?” en tegelijk plukte ik met de hand eenige kruiden en beet er in met mijne tanden. Nauwlijks nog had mijn keel het onbekende sap ingezogen, of plotseling voelde ik van binnen mijn hart
 945 onrustig kloppen en mijn gemoed meêgesleept door begeerte naar het andere element ¹⁾. Niet lang meer kon ik dien aandrang weêrstaan en uitroepende: „Vaarwel, o land! dat ik nooit weêr zal betreden!” dompelde ik mij in de wateren der zee. Goden der zee namen toen vriendelijk mij op en keurden mij de eer van hun gezelschap waardig
 950 en zij verzoeken Oceanus en Tethys ²⁾ mij, wat ik nog sterfelijks aan mij had, te ontnemen. Daarop werd ik door hen gereinigd en geheiligd, en, terwijl een negenmaal uitgesproken tooverspreuk mij van de onreinheid mijner sterflijke natuur zuiverde, gebood men mij in talrijke stroomen

¹⁾ d. i. naar het water.

²⁾ Zie bij 2, 69.

mij te dompelen. Onmiddellijk stroomen van verschillende zijden rivieren toe en storten, te gelijk met alle wateren der zee, over mijn hoofd zich uit. Tot zoo ver kan ik u 955 die merkwaardige gebeurtenis verhalen: want tot zoover reikt nog mijne herinnering: doch, wat daarna gebeurde, bemerkte en gevoelde mijn geest niet. Toen echter mijn bewustzijn terug was gekeerd, vond ik mij zelf geheel anders van lichaam en gestalte terug, dan ik kort te voren geweest was en ook niet meer dezelfde naar den geest. Toen aanschouwde ik voor het eerst dezen mijn roest- 960 groenen baard en mijn lange haren, die ik achter mij aan over de uitgestrekte zee meésleep en ook mijn forsche schouders en mijn donkerblauwe ¹⁾ armen, alsmede mijn beenen, wier uiteinden zich krommen tot de gestalte van een vindragenden visch. Wat baat mij echter deze gestalte, wat baat het mij dat de zeegoden behagen in mij hadden, wat baat het mij, dat ik thans een God ben, als gij ²⁾ door dat alles niet wordt getroffen en bewogen?"

965 Nog terwijl hij zóó sprak en nog meer wilde spreken, verliet Scylla den God. Razend van woede en verbitterd over haar afwijzing, ijlt hij toen naar het aan wonderen rijke ³⁾ paleis van Circe ⁴⁾, de dochter van Titan ⁵⁾.

¹⁾ Naar de kleur van het water.

²⁾ Scylla.

³⁾ Zie 14, 254 vlg.

⁴⁾ Zie bij, 4, 205.

⁵⁾ = Zonnegod.

VEERTIENDE BOEK.

vs. 1—74: Glaucus en Circe.

Reeds had de bewoner ¹⁾ der zwellende Euboeïsche waten den op de keel van den Gigant ²⁾ geworpen Aetna achter zich en ook het land der Cyclopen ³⁾, dat nooit de kracht van houweel of ploeg heeft gekend en dat aan onder het juk gespannen ploegossen niets te danken heeft; 5 reeds was hij ook Zancle ⁴⁾ voorbij en de daar tegenover liggende stad Rhegium ⁵⁾ en de door schipbreuken beruchte zeeëngte, die, door twee kusten ingesloten, de grenscheiding vormt van Ausonië ⁶⁾ en Sicilië. Vandaar met krachtige armen door de Tyrreënsche zee ⁷⁾ zwemmend, begaf Glaucus zich vervolgens naar de kruidrijke heuvels 10 en het met allerlei wilde dieren gevulde paleis van Circe ⁸⁾,

¹⁾ d. i. Glaucus (uit Anthedon in Boeotië tegenover Euboea, zie 13, 904 vlg.).

²⁾ Typhoeus, zie 5, 318—358.

³⁾ Zie bij 13, 744.

⁴⁾ Het latere Messina.

⁵⁾ Stad in Bruttium (in Beneden-Italië).

⁶⁾ = Italië (naar de Ausoniërs, een oervolk in Z.-Italië).

⁷⁾ Aan de W.-kust van Italië.

⁸⁾ Circe (zie bij 13, 967) woonde op een eiland aan de W.-kust van Italië, waar later het Circaëisch voorgebergte was.

de dochter van den Zonnegod. Zoodra hij haar zag, sprak Glaucus, na wederzijdsche begroeting, tot haar:

„Heb deernis, smEEK ik u, Godin! met mij, een God! want gij alleen kunt — indien ik het u slechts waardig schijn — deze mijn liefde dragelijker maken en verlichten. Hoe groot de kracht is van kruiden, o dochter van den
15 Zonnegod! is niemand beter bekend dan mij, die door de kracht daarvan van gestalte veranderd ben. En opdat u de oorzaak van mijn razende liefde niet onbekend zij (zoo weet): op de kust van Italië, tegenover de stad Messana ¹⁾, heb ik Scylla gezien. Ik schaam mij u al mijn beloften, smEEKbeden, mijn liefkozingen en mijn versmade liefdesbetuigingen te verhalen. Welaan dan! als er eenige
20 macht en kracht ligt in een tooverlied, hef gij dan met heiligen mond een tooverlied aan; doch is een kruid werkzamer van kracht, wend dan de beproefde kracht aan van een krachtig werkend kruid. Niet mij te genezen en mijn gewond hart te heelen, draag ik u op: want volkomen genezing heb ik niet noodig, maar laat zij ook haar deel ontvangen van den gloed der liefde!”

25 Doch Circe (want geen andere vrouw heeft voor zulk een liefdegloed een ontvankelijker gemoed dan zij, 't zij de oorzaak hiervan in haar zelf ligt, 't zij Venus, gekrenkt door de aangifte van Circe's vader ²⁾, dit bewerkt) sprak daarop aldus tot Glaucus:

„Met beteren uitslag zoudt gij het hof maken aan een maagd, die zelf gaarne wil en hetzelfde wenscht als gij en die door een even sterke begeerte is bevangen. Gij
30 waart het waard, dat gij het eerst (en zeker zou dat hebben kunnen geschieden) door een maagd om wederliefde ge-

¹⁾ = Messina.

²⁾ De Zonnegod; zie overigens 4, 167—189.

smeekt werdt: en als gij hoop geeft (op wederliefde) — geloof mij — dan zult ge ook het eerst (door een maagd) om wederliefde worden gesmeekt. En opdat ge daaraan niet twijfelt en het u niet aan vertrouwen op uwe schoonheid ontbreke: zie! ik zelf, ofschoon ik een Godin en de dochter van den stralenden Zonnegod ben en ofschoon ik door tooverliederen en ook door kruiden zóóveel vermag,
 35 ik verlang vurig de uwe te zijn. Versmaad haar, die u versmaadt; schenk wederliefde aan haar, die gaarne u volgt en wreek zóó door (deze) ééne daad twee vrouwen!" ¹⁾

Op deze lokkende woorden sprak daarop Glaucus ten antwoord: „Eer zullen in de zee bladeren en takken en op de toppen der bergen het zeewier ontspruiten, vóórdat, zoolang Scylla nog leeft, mijn liefde tot haar verandert!"

40 Toen greep verontwaardiging de Godin aan en daar zij hem zelven niet schaden kon ²⁾ (ook zou zij, daar ze hem beminde, dat niet willen) werd zij thans vertoornd en verbitterd op haar, die boven haar de voorkeur gekregen had; en gekrenkt door het versmiden van hare liefde, wrijft ze aanstonds kruiden, berucht door hare afschuwelijke sappen, fijn en zingt onder het wrijven aan Hecate ³⁾
 45 gewijde tooverliederen; daarop hult zij zich in een donkerblauw gewaad en schrijdt midden door een schaar van kwispelstaartend haar omringende wilde dieren, voort uit haar paleis; en Rhegium, tegenover de rotsen van Zancle ⁴⁾ gelegen, bereikt hebbende, treedt ze in de door de branding kokende golven, op welke zij haar voet zet als ware 't op

¹⁾ Nl. op Venus, die Scylla afkeer van haar betoonde liefde en Circe onbeantwoordde liefde had ingeboezemd.

²⁾ Omdat Glaucus een God was.

³⁾ Godin der toovenarij.

⁴⁾ Zie bij vs. 5.

50 vasten grond, en glijdt met droge voeten voort over de oppervlakte der golvende wateren.

Daar lag een klein waterbekken, in den vorm van een gespannen boog gekromd, het lievelingsrustplekje van Scylla: daarheen placht zij zich terug te trekken voor de branding der zee en de hitte des hemels, wanneer de zon, midden op haar baan, het heetst brandde en, in loodrechte richting neêrstralend, de kleinste schaduwen te
 55 weeg bracht. Dit waterbekken bedierf Circe vooraf en bezoedelt het met toovermiddelen, die de kracht bezaten alles in monsters te veranderen; hier sprenkelde zij een sap, gevloeid uit schadelijke wortels, in 't rond en prevelde er driemaal negen keer met bezwerenden mond een door nog nooit gehoorde raadselachtige woorden onverstaanbare tooverspreuk.

Daar verschijnt Scylla en reeds was zij tot het midden van den buik in het water afgedaald, toen zij plotseling
 60 haar onderlijf misvormd zag door blaffende monsters. En eerst, niet geloovende dat dit (aangegroeide) deelen van haar lichaam waren, vlucht ze weg en tracht, vol angst en schrik, de drieste bekken der honden te verjagen: maar ze sleept, wat ze ontvluchten wil, met zich mede. En zoekende langs haar dijen, beenen en voeten, vindt
 65 ze er, in plaats van die lichaamsdeelen, niets dan gapende muilen als die van Cerberus ¹): zij staat als 't ware op dolle honden en haar misvormd onderlijf en daar boven haar buik worden van onder omsloten door lijven van honden.

Glaucus beweende, vol liefde tot haar, haar lot en ontweek iedere gemeenzame omgang met Circe, die op al te vijandige wijze gebruik had gemaakt van de krachten

¹ De driekoppige helhond in de Onderwereld.

70 harer tooverkruiden. Scylla bleef steeds op die plaats en, zoodra haar de gelegenheid werd geboden, beroofde zij eerst, uit haat tegen Circe, Ulixes ¹⁾ van zijne makkers. Spoedig daarop zou zij ook de Teucrische ²⁾ schepen in de diepte hebben doen verzinken, als zij niet van te voren in een klip, die ook nu nog als een steenklomp zich verheft, was veranderd. Doch ook die klip mijden nog steeds alle schippers.

vs. 75–90: Aeneas.

75 Nadat ³⁾ nu de Trojaansche schepen deze klip en de gulzige Charybdis ⁴⁾ gelukkig voorbijgeroed waren, werden zij, toen zij reeds dicht bij de Ausonische ⁵⁾ kust waren, door den wind naar de kust van Libye ⁶⁾ teruggevoerd. Daar nam de Sidonische ⁷⁾ vorstin, die later de scheiding van haar Phrygischen ⁸⁾ echtgenoot niet kon verdragen, Aeneas in haar hart en haar huis op; doch op een brand-
80 stapel, opgericht onder voorwendsel van een heilige offerande, stortte zij zich in een zwaard en misleidde zóó, in haar liefde (tot Aeneas) bedrogen, al hare huisgenooten ⁹⁾.

¹⁾ Bij Circe had Ulixes een vol jaar doorgebracht. Met haar zes hondenkoppen roofde Scylla zes makkers van Ulixes.

²⁾ = Trojaansche (de schepen van Aeneas).

³⁾ De dichter vervolgt hier zijn verhaal van Aeneas' omzwervingen (13, 674–729).

⁴⁾ Zie 13, 729.

⁵⁾ Zie bij vs. 7.

⁶⁾ = Noord-Africa.

⁷⁾ d. i. Dido uit Sidon (een stad in Phoenicië), de stichteres van Carthago.

⁸⁾ = Trojaanschen; bedoeld wordt hier Aeneas. Door liefde voor Aeneas aangegrepen, doodde Dido zich, toen deze haar verliet, op een brandstapel, dien ze onder voorwendsel van een offer aan Hecate had opgericht.

⁹⁾ Die haar, zoo ze niet misleid waren, wel zouden hebben weêrhouden

Daarop de pas gestichte stad ¹⁾ in het zandige land ontvluchtend en wederom naar de stad Eryx ²⁾ en naar zijn trouwen makker Acestes teruggevoerd, brengt hij aldaar den Goden een offer en eert den grafheuvel zijns vaders door lijkkoffers. Vervolgens maakt hij de kabels los van
 85 de schepen, welke Iris, ³⁾ de bodin van Juno, reeds bijna door brand had vernield en laat het rijk van Hippotes' zoon, ⁴⁾ het land, rookende van heeten zwavel, achter zich en ook de klippen der Sirenen, de dochters van Achelous ⁵⁾. Daarna vaart zijn schip, van den stuurman ⁶⁾ beroofd, voorbij Inarime en Prochyta en de Pithecusen ⁷⁾ op onvrucht-
 90 bare heuvels gelegen en zóó genoemd naar den naam harer bewoners ⁸⁾.

vs. 91—100: De Cercopen.

De Vader der Goden namelijk, verbitterd over het bedrog, den meined en de schuld, weleer door het sluwe volk

¹⁾ Carthago.

²⁾ Eryx, stad van Sicilië door Eryx, zoon van Venus, gesticht; dicht daarbij Segesta, gesticht door Acestes, die Aeneas reeds bij zijn vorig verblijf op Sicilië gastvrij had ontvangen. Toen was daar Aeneas' vader Anchises, gestorven en begraven. (*Hartman*).

³⁾ Juno, de vijandin der Trojanen, had Iris gezonden om de Trojaansche vrouwen aan te sporen aan den verderen zwerftocht een einde te maken door de vloot in brand te steken. (*Hartman*).

⁴⁾ De Aeolische (Liparische) eilanden, genaamd naar Aeolus, zoon van Hippotes. (*Hartman*).

⁵⁾ De Sirenen zijn dochters van Achelous en gezellinnen van Proserpina. Hoe zij in wezens, half vogel half maagd, zijn veranderd is 5, 551 vlg. verhaald.

⁶⁾ Aeneas' stuurman Palinurus, over boord geslagen bij het naar hem genoemde voorgebergte. (*Hartman*).

⁷⁾ Inarime, Prochyta, Pithecusen: kleine eilandjes dicht bij Napels. (*Hartman*).

⁸⁾ Pithecusen (d. i. apeneilanden, zie vs. 91—100), thans Procida en Ischia geheeten.

der Cercopen ¹⁾ tegen hem begaan, had die mannen in wanstaltige beesten veranderd, zoodat zij evenzeer aan menschen gelijk als ongelijk schenen: hij verkleinde hun
 95 ledematen, drukte hun neuzen van het voorhoofd af tot een wipneus plat en doorploegde hun gelaat met rimpels als die van een oud wijf en, na hun geheele lichaam met een geelachtig ruigharig vel te hebben bedekt, zond hij hen naar deze streek. Bovendien ontnam hij hun vooraf het gebruik der spraak en van hun tong, als geschapen voor afschuwelijken meened en liet hun alleen het ver-
 100 mogen over om met schor gekrijsch klagende geluiden uit te stooten.

vs. 101—157: De Sibylle en Aeneas.

Nadat Aeneas deze voorbij was gezeild en rechts de Parthenopeïsche stad ²⁾ achter zich had gelaten, bereikt hij aan de linkerzijde den grafheuvel van den luidschetterenden zoon van Aeolus ³⁾, landt vervolgens op de kust van Cumae ⁴⁾, een moerassig, aan rietgras rijk oord, en, de grot der langlevende Sibylle ⁵⁾ binnentredend, verzoekt

¹⁾ De Cercopen (bewoners der Pithecusen) hadden Juppiter in zijn strijd tegen de Giganten (zie 1, 151—162) tegen vooruitbedongen loon, hulp beloofd; doch toen zij dit loon hadden ontvangen, lieten zij Juppiter in den steek; tot straf daarvoor werden zij in apen veranderd.

²⁾ Napels (naar de Sirene Parthenope).

³⁾ Het voorgebergte Misenum, genaamd naar Misenus, zoon van Aeolus, den trompetter op Aeneas' vloot (*Hartman*).

⁴⁾ Bij Cumae is het meer Avernus, dat voor den toegang naar de Onderwereld wordt gehouden; vandaar Averna voor de „Onderwereld". Juno Averna (vs. 114) is Proserpina. (*Hartman*).

⁵⁾ Een waarzeggende priesteres van Apollo te Cumae; Apollo had haar, op haar verzoek, zoovele levensjaren geschonken, als zij zandkorrels in ééne hand kon omvatten.

105 hij haar in *Averna* ¹⁾ de schim van zijn vader ²⁾ te mogen bezoeken. Langen tijd hield zij haar blik op den grond gevestigd, doch eindelijk hief zij haar gelaat op en sprak, geïnspireerd door den God in haar binnenste: „'t Is iets grootsch, wat gij vraagt, o held! zoo groot door uw daden, wiens arm door het zwaard en wiens kinderlijke liefde door het vuur ³⁾ beproefd is gebleken! Laat echter, Trojaan! uw
 110 vrees varen: gij zult uw verzoek vervuld zien en, onder mijn leiding, de woningen in het *Elysium* ⁴⁾ en de Onderwereld en de dierbare schim van uw vader aanschouwen. Voor verdienste is geen weg onbegaanbaar!” Zóó sprak zij en wees hem een van goud schitterenden tak in het woud van *Juno Averna* ⁵⁾ en beval hem dien van zijn
 115 boomstam los te rukken. Aeneas gehoorzaamde en eensklaps aanschouwde hij het machtige rijk van den vreese-lijken *Orcus* ⁶⁾ en zijne voorvaderen en de hoogbejaarde schim van den moedigen *Anchises*. Ook leerde hij de gebruiken en instellingen van dat oord kennen en vernam tevens, welke gevaren hij in toekomstige oorlogen zou
 120 moeten bestaan. Vandaar met vermoeide schreden voortschrijdend op het vóór hem liggende pad, verlichtte hij zich zijn inspanning door een gesprek met zijn *Cumaeïsche* leidsvrouw ⁷⁾ en terwijl hij langzaam op den huiveringwekkenden weg te midden van schemerig duister voortgaat, sprak hij: „'t Zij gij een werkelijke Godin zijt, 't zij een lievelinge der Goden, steeds zult gij in mijn oog als

1) Zie aant. 4, vorige bladz.

2) *Anchises*.

3) Zie 13, 622—626.

4) De verblijfplaats der zaligen in de Onderwereld.

5) Zie aant. 4, vorige bladz.

6) = *Pluto*, God der Onderwereld.

7) De *Sibylle*.

een Godheid gelden; en gaarne wil ik bekennen, dat
 125 mijn leven een geschenk is van u, die gewild hebt dat ik
 de oorden des doods zou bezoeken en dat ik, na den dood
 te hebben aanschouwd, weêr levend de oorden des doods
 zou verlaten. Ten dank voor die weldaad zal ik, zoodra
 ik de vrije lucht op aarde weêr hebt bereikt, u ter eere
 een tempel oprichten en u, als een Godin, wierookoffers
 brengen." Toen zag de zieneres hem aan en, een diepen
 130 zucht slakende, sprak zij: „Ik ben geen Godin en gij
 moet een sterveling niet eeren met offers van heiligen
 wierook. En opdat gij niet, onwetend (wie ik ben), een
 dwaling begaat: eeuwig leven, zonder einde, zou mij zijn
 geschonken, als ik mijn maagdelijken staat aan Phoebus,
 die mij beminde, had prijs gegeven. Terwijl hij echter
 hierop hoopte en vooraf mij door geschenken wilde om-
 135 koopen, sprak hij: „Kies, Cumaëische maagd! wat gij
 wenscht: uw wensch zult ge vervuld zien!" Toen wees
 ik hem een hoop zand en ik verzocht, in lichtzinnige
 dwaasheid, hem dat mij zoovele levensjaren zouden ten
 deel vallen als dat zand korrels bevatte: doch ik vergat
 hem daarbij ook om eeuwige jeugd te verzoeken. Toch
 140 beloofde hij mij ook een eeuwige jeugd, als ik mij aan
 zijn mingenot overgaf. Maar ik versmaadde het geschenk
 van Phoebus ¹⁾ en zoo blijf ik voortdurend een ongehuwde
 maagd. Doch de meer gelukkige leeftijd der jeugd is voor
 mij reeds voorbij en met bevenden tred nadert mij reeds
 de krachteloze ouderdom, dien ik nog langen tijd moet
 dulden en dragen. Want thans ziet ge in mij iemand,
 145 die reeds zeven eeuwen doorleefd heeft: mij blijft nu nog
 over het aantal zandkorrels te evenaren, nl. nog driehon-

¹⁾ = Apollo, vgl. bij 1, 452.

derd oogsttijden, nog driehonderd herfsten te beleven. Doch eens zal de tijd komen, dat de lengte van tijd van zulk een groot lichaam een klein lichaam zal maken en mijne leden, door ouderdom uitgeteerd, tot een zeer kleinen omvang zullen verschrompelen. Dan zal het niet schijnen dat ik eens ben bemind en aan een God heb behaagd!

150 Zelfs Phoebus zelf zal dan misschien mij niet meer herkennen of wel ontkennen, dat hij mij ooit heeft bemind! Zóózeer zal ik dan veranderd heeten; en, voor niemand meer zichtbaar, zal ik toch nog aan mijn stem worden herkend: mijn stem alleen zal de beschikking van 't Lot mij nog overlaten." ¹⁾

Terwijl de Sibylle aldus spreekt, stijgt intusschen de Trojaansche Aeneas langs een klimmenden weg weder uit
155 de Onderwereld op naar de Euboeïsche stad ²⁾ en na, volgens het gebruik, een offer, en wel onder gunstige voorteekenen, te hebben gebracht, zet hij zijn tocht voort naar de kust, die nog niet den naam van zijne voedster ³⁾ ontvangen had.

vs. 158—222: Achaemenides en Polyphemus.

Hier was ook, na langdurige verdrietige wederwaardigheden, de Neritiër ⁴⁾ Macareus, de makker van den ervaringsrijken Ulixes, achtergebleven. Aanstonds herkent deze

¹⁾ Nog heden bestaat bij het volk te Napels het geloof, dat men de stem der Sibylle in de onderaardsche ruimten onder het vroegere Cúmae somtijds nog kan hooren.

²⁾ Cumae was een Euboeïsche kolonie.

³⁾ De voedster van Aeneas heette Cajeta, naar wie een voorgebergte en zeestad (thans Gaëta) in Latium, waar zij begraven was, waren genoemd.

⁴⁾ = Ithacenser; Neritus, een berg op Ithaca.

(onder Aeneas' tochtgenooten) Achaemenides, die weleer ¹⁾
 160 te midden der rotsen van den Aetna was achtergelaten;
 en vol verwondering, dat hij genen onvoorziens nog levend
 terugvond, sprak hij: „Welk toeval of welke Godheid
 spaarde u in 't leven, Achaemenides? Waarom vaart gij,
 een Griek, op een vreemd (Trojaansch) schip? Naar welk
 land zeilt dit schip van ul.?” Op deze vragen antwoordde
 165 hem Achaemenides, nu niet meer in ruigharige, door doornen
 bijeen gehouden ²⁾, kleeding, maar thans zóó gekleed als
 hij vroeger was: „Ten tweeden male moge ik Polyphemus
 met zijn muil, stroomend van menschenbloed, aanschouwen,
 als mijn vaderland Ithaca mij thans welkome is dan dit
 schip, en als ik Aeneas minder hoogacht en vereer dan
 170 mijn eigen vader! En, al bewijs ik ul. ook alle mogelijke
 diensten, nooit zal ik u dankbaar genoeg kunnen zijn.
 Zou ik ondankbaar en niet erkentelijk er voor kunnen zijn,
 dat ik spreek en adem en den hemel en de zon nog
 aanschouw? Hij ³⁾ is het geweest, die maakte, dat ik niet
 door den Cycloop werd verslonden; en al moest ik nu
 175 aanstonds het levenslicht derven, dan zal ik toch óf in
 een graf óf althans zeker niet in den smeerbuik van dien
 Cycloop worden geborgen. Hoe was het mij toen wel te
 moede — voor zoover niet de vrees mij alle bezinning en
 verstand had ontnomen — toen ik ul. het ruime sop zag
 kiezen en ik alleen achterbleef. Ik wilde ul. toeroepen,
 maar ik vreesde mij aan mijn vijand te verraden. Ook het

¹⁾ nl. door Ulixes, toen deze den Cycloop ontvluchtte. Hoe Achaemenides daarna op de vloot van Aeneas is gekomen, verhaalt hij aanstonds zelf (— vs. 222), gelijk Macareus hem verhaalt (vs. 223—240) hoe en waarom hij te Cumae is gebleven.

²⁾ Zóó was hij gekleed, toen hij onverwacht zich aan de Trojanen vertoonde, die hem nu van behoorlijke kleederen voorzagen.

³⁾ Aeneas.

180 luide geroep van Ulixes was bijna uw schip noodlottig geweest ¹⁾. Ik zag het, toen hij een ontzaglijk rotsblok van een berg losscheurde en het midden in de golven slingerde: ik zag het, hoe hij voor de tweede maal een ontzettend groot rotsblok, als uit een werpmachine voortgestuwd, met reuzensterken arm, voortslingerde en, vergetende dat ik niet aan boord was, was ik doodelijk beangst, dat

185 de golven of het rotsblok uw schip zouden doen zinken. Zoodra echter de vlucht ul. van een zékeren dood had gered, liep hij, tierend en snuivend van woede, over den geheelen Aetna rond, voelde tastend naar de boomen vóór hem en, van zijn oog beroofd, liep hij telkens tegen

190 de rotsen aan en zijn armen, bevuild met etter en bloed, naar de zee uitstrekkend, vervloekt hij 't Achivische ²⁾ volk en roept uit: „O! als het toeval mij maar eens Ulixes of een zijner makkers weér in mijn macht bracht, tegen wien mijn toorn kon woeden, wiens ingewanden ik kon verslinden, wien ik nog levend het lichaam met mijn

195 vuisten vaneen kon scheuren, wiens bloed mijn keel kon overstromen en wiens leden, verpletterd, tusschen mijn tanden konden stuiptrekken! Hoe zou dan de schade, mij toegebracht door 't rooven van mijn oog, mij niets of toch slechts weinig beteekenen!” Zóó en nog meer sprak hij in wilde woede. Bleeke schrik en afgrijzen greep mij aan, toen ik zijn gelaat, dat nog droop van bloed, aan-

200 schouwde en zijn wreede vuisten, zijn ledige oogholte, zijn reuzenlichaam en zijn baard, door menschenbloed aaneengekleefd. De dood stond mij voor oogen en toch was deze de minste van mijne rampen. Reeds verbeeldde ik mij, dat hij mij zou grijpen, dan weér dat hij mij zou verslinden;

¹⁾ Vgl. voor dit en het volgende Hom., Od. 9, 475—542.

²⁾ = Grieksche.

en steeds zweefde die tijd mij voor mijn verbeelding,
 205 waarop ik telkens twee mijner makkers tot drie-, vier-
 malen toe tegen den grond zag gesmakt en toen hij, als
 een ruigharige leeuw er bovenop liggend, hun ingewanden
 en vleesch en beenderen met het witte merg en hun half-
 doode ledematen in zijn smeerbuiк opslokte. Toen greep
 210 sidderende angst mij aan: neêrslachtig en bedroefd stond
 ik daar, bleek als een doode en terwijl ik hem daar het
 bloedige vleesch zag kauwen en weêr zag uitspuwen en
 brokken, door den wijn tot een bal aaneengekneed, zag
 uitbraken, stelde ik mij in mijn verbeelding voor, dat ook
 mij, ongelukkige, zulk een dood stond te wachten. Toen
 verschulde ik mij vele dagen lang, en sidderend bij ieder
 215 gedruisch, vreesde ik voor den dood en wenschte toch
 gaarne te sterven; mijn honger stilde ik met eikels en
 kruiden, met bladeren vermengd en zóó, geheel alleen,
 hulpeloos, hopeloos, voor dood en wraak alleen nog ge-
 spaard, zag ik eindelijk, na langen tijd, in de verte dit
 uw schip en ik smeekte door gebaren om een gelegenheid
 tot vluchten en liep haastig naar de kust en, goddank!
 220 mijn lot roerde ulieden: het Trojaansche schip nam den
 Griek liefderijk op. Verhaal thans ook gij, dierbaarste
 mijner makkers! mij uw lotgevallen en die van uw aan-
 voerder en van de schare, die met u zich toevertrouwde
 aan de zee."

vs. 223—240: Aeolus.

Daarop verhaalt Macareus ¹⁾ hoe Aeolus heerschte over
 de Tuscische zee ²⁾, Aeolus, Hippotes' zoon ³⁾, die de

¹⁾ Vgl. bij vs. 160. Wat Macareus hier verhaalt (tot vs. 320) ont-
 leende Ovidius grootendeels aan het 10e Boek van Homerus' Odyssee.

²⁾ d. i. de zee tusschen de W.-kust van Italië en Sicilië, waarin de
 Aeolische (Liparische) eilanden liggen.

³⁾ Zie bij vs. 86.

winden in een kerker opgesloten hield: hoe voorts de Dulichische aanvoerder ¹⁾ die winden, opgesloten in een
 225 runderhuiden zak — een merkwaardig geschenk — van Aeolus had ontvangen; hoe deze toen, met gunstigen wind, negen dagen lang was voortgezeild en eindelijk het land, dat hij zocht ²⁾, in 't zicht had gekregen: hoe voorts, toen na den negenden dag Aurora weêr zich verhief, zijn tochtgenooten, overmeesterd door afgunst en door zucht
 230 naar buit, in de meening dat er goud in dien zak was, de winden hadden ontboeid en hoe zij toen door die winden terug waren gedreven over de golven, die zij pas hadden doorkliefd en hun schip weêr de haven van den beheerscher ³⁾ der Aeolische eilanden had bereikt.

„Vandaar”, zóó vervolgde Macareus, „kwamen wij in de oude stad van Lamus, den koning der Laestrygoniërs ⁴⁾. Toen heerschte in dat land als koning Antiphates. Tot
 235 dezen werd ik, vergezeld door nog twee makkers, gezonden; maar ter nauwernood redden toen ik en één van mijn makkers door de vlucht ons leven; doch de derde van ons kleurde den snooden mond van den Laestrygonischen vorst met zijn bloed. Aanstond vuurt nu Antiphates zijne volgelingen aan en zet ons op onze vlucht. na. Zijn volk schaart zich toen tegen de onzen in slagorde en zij
 240 slingeren steenen en boomstammen naar ons en doen zóó onze mannen en schepen in de diepte verzinken.

vs. 241—319: Circe en Ulixes.

Eén schip echter, dat ons en Ulixes zelf aan boord

¹⁾ Ulixes, zie bij 13, 107.

²⁾ Ithaca, zijn vaderland.

³⁾ Aeolus.

⁴⁾ De Laestrygoniërs waren menschenetende reuzen in den omtrek van Formiae (door Lamus gesticht) in Campanië.

had, ontkwam aan die ramp. Bedroefd over het verlies van een deel onzer makers en onder vele zuchten en jammerklachten, naderden wij toen het land, dat gij daar in de verte bespeurt. Doch slechts uit de verte — geloof
 245 mij! — moet men dat eiland zien, dat ik heb gezien! En gij, rechtschapenste onder de Trojanen, gij, zoon van een Godin ¹⁾! (want, na het eindigen van den oorlog, kan men u geen vijand meer noemen, Aeneas!), ik waarschuw u dringend: vermijd het kustland van Circe ²⁾. Ook wij, nadat we ons schip aan Circe's kust hadden vastgebonden, wij weigerden, gedachtig aan Antiphates en aan den woesten Cycloop, aan land te gaan, maar bij loting werden
 250 wij uitgekozen om haar ons onbekend paleis binnen te treden. Het lot zond toen mij en den trouwen Polites en tevens Eurylochus en Elpenor ³⁾, die geen maat wist te houden in 't gebruik van wijn en voorts nog achttien makers naar het paleis van Circe. Zoodra we dit hadden bereikt en wij op den drempel van het paleis stonden, ontmoetten wij daar, tot onzen vreeselijken schrik, talrijke
 255 wolven en beeren en leeuwinnen. Maar geen er van behoefden wij te vreezen en geen er van maakte aanstalten ons wonden toe te brengen. Ja zelfs bewogen zij liefkozend hun staarten en, kwispelstaartend ons omringend, vergezelden zij ons op onze schreden, totdat dienstmaagden
 260 ons vriendelijk ontvingen en ons door de met marmer gedekte hal naar haar meesteres brachten. Zij zat in een binnenvertrek op een hoogen, prachtigen troon en, gekleed in

¹⁾ Venus (moeder van Aeneas).

²⁾ Zie bij 4, 205.

³⁾ Elpenor was in zijn dronkenschap op het dak van Circe's paleis gaan slapen. 's Morgens wakker wordend, dacht hij er niet aan dat hij een trap af moest, viel naar beneden en brak den hals. (*Hartman*). Zie ook Hom., Od. 10: vs. 551—560.

een blinkend oppergewaad, was zij bovendien nog gehuld
 in een met goud versierden sluier. Nereïden ¹⁾ en ook nog
 andere Nimfen omringden haar; deze echter waren niet
 265 bezig met bedrijvige vingers wol te kaarden, noch sponnen
 ze woldraden ²⁾, maar zij legden planten en kruiden in
 ordelijke rijen en schikten door elkaâr gestrooide bloemen
 en bontkleurige kruiden ordelijk in korfjes bijeen. Zij zelf
 gaat onderzoekend het werk, dat zij doen, na; want zij
 alleen weet, waartoe elk blad nuttig is en hoe de dooreen-
 gemengde kruiden bijeen behooren en oplettend onder-
 270 zoekt zij de aan ieder toegedeelde kruiden en planten.
 Zoodra zij ons zag en wij haar en zij ons had gegroet,
 zette zij een vriendelijk gelaat en gaf ons, door haar heil-
 wenschen, geluk voorspellende voortekens. Aanstonds
 daarop geeft zij last een mengdrank gereed te maken,
 toebereid uit geroosterde gerstekorrels, honing, krachtigen
 wijn, en (geraspte) kaas en daarbij voegt ze nog toover-
 275 sappen, wier smaak men door dien zoeten drank niet kan
 proeven. Wij nemen toen de bekers (daarmeê gevuld) uit
 haar goddelijke hand aan. Doch zoodra wij, dorstig met
 drogen mond, die hadden uitgedronken en de gruwzame
 Godin met haar tooverstaf onze haren op het hoofd aan-
 geraakt had — wel schaam ik mij, maar toch zal ik 't
 verhalen — begonnen zich stijve borstels overal op mijn
 280 lichaam te vertoonen en ik kon niet meer spreken, maar
 in plaats van woorden liet ik slechts een schor geknor
 hooren en zonk met mijn geheele gelaat op den grond
 neêr: daarop voelde ik mijn mond zich tot een krommen
 snuit verharden, mijn nek zwol van spieren en mijn han-
 den, waarmede ik nog pas den beker had aangenomen,

¹⁾ Zeenimfen, dochters van den zeegod Nereus.

²⁾ Wat anders gewoonlijk het werk der vrouwen was.

veranderden in pooten. Toen werd ik met mijne lotge-
 285 nooten (zooveel kracht had die tooverdrank!) in een zwijn-
 nenkot opgesloten; slechts Eurylochos alleen zagen wij
 niet in de gedaante van een zwijn veranderd: want hij
 alleen had den hem aangeboden beker geweigerd. Had
 hij dien niet geweigerd, dan zou ik ook nu nog een bor-
 stelig zwijn zijn gebleven en Ulixes zou niet, door hem
 290 van die ramp onderricht, als onze wreker tot Circe gegaan
 zijn. De vredebrengende Cyllenische God ¹⁾ echter had
 aan Ulixes een witte bloem gegeven: „moly” noemen
 haar de hemelsche Goden en zij wordt door een zwarten
 wortel in den grond vastgehouden. Door die bloem en
 door de waarschuwingen van den God (voor alle gevaar)
 beveiligd, treedt hij daarop het paleis van Circe binnen;
 doch toen zij hem uitnoodigde den bedriegelijken beker
 295 te drinken en met haar tooverstaf zijne haren wilde aan-
 raken, stiet hij haar terug en deed met zijn getrokken
 zwaard haar verschrikt terugdeinzen. Toen gaf zij hem be-
 loften van trouw en reikten zij elkander de hand: en haar
 legerstede met haar deelende, eischte hij als huwelijks-
 gift van haar zijne makkers terug. Daarop werden wij met
 heilzame sappen van een ons onbekend kruid besprenkeld
 300 en met omgekeerden tooverslag op het hoofd geslagen, ter-
 wijl zij daarbij tooverwoorden uitsprak van tegenovergestelde
 uitwerking dan die, welke zij vroeger gesproken had. Hoe
 meer ze die uitsprak, des te meer richtten wij ons op van
 den grond; de borstelige haren ontvielen ons, onze gespleten
 voeten verloren hun spleet, onze schouders keerden terug
 en aan ieders bovenarmen sloten zich de onderarmen weêr
 305 aan. Weenende omarmen wij toen, tot onze vroegere gestalte
 teruggekeerd, onzen weenenden aanvoerder en omhelzen

¹⁾ Mercurius, zie bij 1, 713.

hem vol vreugde. En geen andere woorden spraken wij eer, dan die welke getuigden van onze dankbaarheid. Een geheel jaar lang bleven we toen aldaar; en in zulk een langen tijd zag ik met eigen oogen velerlei dingen en hoorde ik velerlei met mijn ooren. Onder vele andere
 310 dingen hoorde ik toen ook het volgende, dat mij heimelijk een van de vier dienstmaagden, die bij die tooverkunsten dienst deed, meêdeelde. Terwijl namelijk Circe eens alléén met mijn aanvoerder samen was, liet de dienstmaagd mij het beeld van een jongeling zien, uit sneeuw wit marmer gebeiteld en een specht dragend op het hoofd, hetwelk
 315 in een heilige kapel stond en met vele kransen versierd was. Toen ik haar vroeg en weten wilde, wie hij was en waarom hij in die heilige kapel werd vereerd en waarom hij dien vogel op zijn hoofd droeg, sprak zij: „Hoor dan toe en leer ook hieruit, hoe groot de macht mijner meesteres is: en luister aandachtig naar mijne woorden.

vs. 320—415: Picus.

320 Picus, de zoon van Saturnus ¹⁾, heerschte als koning over het Ausonische land ²⁾ en was een vurig bewonderaar van strijdrossen. Zijn gestalte was zóó als gij daar die aanschouwt. Zelf kunt ge zijn bevallige schoonheid zien en uit het nagebootste beeld u een denkbeeld vormen van zijn ware gestalte. Even edel als zijn schoonheid was zijn gemoed. En wat zijn jaren betreft, kon hij nog geen vier
 325 maal de vijfjaarlijksche kampspelen in het Grieksche Elis ³⁾ hebben aanschouwd. Zijn bevallig gelaat trok de bewonde-

¹⁾ De vader van Juppiter.

²⁾ = Italië, zie bij vs. 7.

³⁾ Te Olympia in Elis werden om de vijf jaar de Olympische spelen ter eere van Zeus (= Juppiter) gevierd. Picus was dus nog geen 20 jaar.

ring tot zich der op de bergen van Latium geboren Boornimfen; zijne wederliefde zochten de Bronnimfen en de Stroomnimfen, de dochters van Albula ¹⁾, Nomicus, Anio en van den kleinen stroom Almo, voorts die van
 330 den snelstroomenden Nar en van den Farfarus met zijn lieflijken lommer; verder ook zij, die het woudmeer der Scythische Diana ²⁾ en de naburige meeren bewonen. Doch, alle anderen versmadend, beminde hij slechts ééne nimf, die, naar de sage verhaalt, Venilia eens op den Palatijn-
 335 schen heuvel ³⁾ aan den tweehoofdigen Janus ⁴⁾ gebaar- had. Zoodra nu deze den huwbaren leeftijd bereikt had, werd zij aan den Laurentischen ⁵⁾ Picus, wien zij boven alle minnaars verkoren had, als gade geschonken: niet alleen bezat zij een zeldzame schoonheid, maar nog zeldzamer was haar kunstrijke zang, waarom zij dan ook Canens ⁶⁾ genoemd werd. Wouden en rotsen placht zij door haar zang in beweging te brengen, wilde dieren te bedaren, geweldige rivieren in haar loop tegen te houden
 340 en de rondfladderende vogels hun vlucht te doen staken.

Eens, terwijl zij met vrouwelijke stem liederen zong, was Picus zijn paleis uitgegaan naar de Laurentische velden om aldaar huizende everzwijnen met zijn jachtspriet te

¹⁾ Albula, later Tiber genaamd; Nomicus, riviertje van Latium, bij Lavinium; Anio, rivier in 't land van Tibur; Almo, riviertje bij Rome dat evenals Nar en Farfarus in den Tiber stroomt. (*Hartman*).

²⁾ Bij Aricia (niet ver van Rome), is een woud en meer gewijd aan Diana (de Scythische genoemd, omdat zij bijzonder in Scythenland wordt vereerd). (*Hartman*).

³⁾ Een der heuvels van Rome.

⁴⁾ Janus: God van alle begin, van het jaar, de jaargetijden, enz.; hij werd met twee aangezichten voorgesteld, omdat hij het verledene zoowel als de toekomst zag.

⁵⁾ Laurentum, zeestad in Latium.

⁶⁾ d. i. de zingende, zangrijke.

doorboren; gezeten op den rug van een vurig ros, droeg
 hij in zijn linkerhand twee lansen, terwijl een purper-
 345 kleurig opperkleed, door een gouden spang strak samen-
 geknoopt, zijn schouders omhulde. Toevallig was ook de
 dochter van den Zonnegod ¹⁾ in hetzelfde woud gekomen
 en had, ten einde op de vruchtbare heuvels nieuwe kruiden
 bijeen te zamelen, de naar haar genoemde Circaeïsche
 velden verlaten. Zoodra zij, achter struiken verborgen, den
 jongeling zag, bleef zij verbaasd, vol bewondering, staan.
 350 Aan haar handen ontvielen de kruiden, die zij bijeen
 had verzameld: en een heete gloed scheen haar toe haar
 merg en been te doorwoelen. Doch zoodra zij van haar
 krachtigen vurigen hartstocht weér tot bezinning gekomen
 was, wilde zij aanstonds hem haar smachtend verlangen
 bekennen. Maar de snelle loop van zijn paard en het hem
 omringende gevolg beletten haar hem te naderen. „Toch
 355 zult ge mij niet ontkomen,” zóó sprak ze toen, „al werdt
 ge ook door de winden meêgesleurd, als ik ten minste
 mij zelve ken en als niet alle kracht mijner kruiden
 verdwenen is en mijn tooverspreuken mij niet bedriegen!”
 Zóó sprak zij en onmiddellijk vormde zij een bedriegelijk
 schijnbeeld van een wild zwijn, zonder lichaam of wezen,
 en liet het vlak vóór de oogen van den Vorst voorbij-
 360 loopen en schijnbaar in het dicht met boomen bezette
 woud binnenstuiven, waar het woud het dichtst en voor
 een paard ontoegankelijk is. Onverwijld valt Picus, geen
 kwaad vermoedend, aanstonds het schijnbeeld van jacht-
 buit aan, stijgt snel van den rug van zijn schuimend ros
 en doorkruist, het voorbeeld zijner ijdele hoop achter-
 volgend, te voet het hoogstammige woud. Intusschen
 365 prevelt Circe gebeden, spreekt tooverwoorden uit en roept

¹⁾ d. i. Circe, vgl. bij 4, 205.

smeekend onbekende Goden aan met onbekende tooverspreuken, waarmee zij gewoon was het gelaat der heldere maan te verduisteren en het hoofd haars vaders ¹⁾ met regenzwangere wolken te omhullen. Ook toen wordt eensklaps de hemel op het uitspreken dier tooverformulieren met een dicht wolkfloers bedekt en de grond wasemt
 370 nevels en dampen uit; langs duistere paden doolt thans de jachtstoet rond en verre van den Vorst is zijn lijfwacht. Toen, gebruik makend van die geschikte plaats en gelegenheid, sprak Circe tot hem: „O, bij deze uw oogen, die de mijne hebben geboeid en gevangen, en bij deze uw schoonheid, volschoone jongeling! die maakt, dat ik een Godin, als smeeke-linge u nader, wees mijn minnegloed
 375 gunstig genegen, neem den Zonnegod, die 't heelal overziet, als uw schoonvader aan en versmaad niet, hardvochtig, Circe, de dochter van Titan!” ²⁾ Zóó sprak zij; doch hij wijst barsch haar met haar smeebeden af en roept uit: „Wie gij ook zijn moogt, ik ben niet de uwe: een andere (vrouw) houdt mij geboeid door haar liefde en moge zij, dat smee ik, nog in lengte van tijd mij boeien en aan zich verbinden en ik niet, zoolang het Lot voor mij nog Canens, de dochter van Janus, spaart, door
 380 liefde tot een vreemde vrouw onzen echtbond schenden! Toen, nadat de dochter van Titan nog vaak, doch te vergeefs, hare smeebeden hernieuwd had, sprak zij eindelijk: „Daar zult ge niet ongestraft afkomen! want gij zult nooit tot Canens terugkeeren: en gij zult door daden ondervinden, wat een gekrenkte minnende vrouw vermag!
 385 doch gekrenkt en minnend en eene vrouw is Circe!” Toen wendt zij zich tweemaal om naar het Westen en tweemaal

¹⁾ De Zonnegod, zon.

²⁾ = Zonnegod.

naar 't Oosten : driemaal raakt zij den jongeling aan met haar tooverstaf en driemaal sprak zij een tooverspreuk uit. Aanstonds ijlt hij ter vlucht, doch verwondert zichzelf dat hij thans sneller loopt dan gewoonlijk. Eensklaps ziet hij vederen op zijn lichaam : en verontwaardigd er over, dat hij thans plotseling als nieuw geschapen vogel het
 390 vogelental in de wouden van Latium zou vermeederen, doorboort hij met harden snavel in 't wild groeiende boomstammen en brengt, vol toorn en verbittering, wonden toe aan de lange takken der boomen. Zijn vleugels nemen de purperen kleur van zijn opperkleed aan : de gouden spang, die zijn kleed had samengeknoopt, wordt in vederen
 395 veranderd en een goudgele ring omringt thans zijn hals ¹⁾: en niets van zijn vroegeren toestand bleef Picus meer over, dan alleen de naam ²⁾.

Intusschen roepen zijn jachtgenooten herhaaldelijk, doch te vergeefs „Picus!” over de velden, doch vinden hem niet, maar wel Circe — want reeds had zij de dikke lucht
 400 weêr verdund en de nevels door wind en zon laten verstrooien — en aanstonds bestormen zij haar met gegronde beschuldigingen, eischen hun koning terug en dreigen met geweld en maken zich gereed haar aan te vallen met gruwzame wapens. Toen sprenkelt zij verderfelijk gif en tooversappen in het rond en roept den Nacht en de Goden van den Nacht uit den Erebus en den Chaos ³⁾
 405 op en smeekt Hecate ⁴⁾ onder langgerekt gehuil. Plotse-
 ling sprongen nu — o wonder! — de wouden weg van

¹⁾ Vermoedelijk bedoelt de dichter de roode specht (picus major, L.) wiens lichaam wit en zwart en wiens achterkop rood is.

²⁾ Picus beteekent: specht.

³⁾ Erebus en Chaos voor de Onderwereld.

⁴⁾ Zie bij vs. 44.

hun plaats en de grond steende en zuchtte en de boomen in de nabijheid kregen een bleeke kleur; planten en kruiden, met het gif besprenkeld, dropen van bloedige druppels, de steenen lieten, naar 't scheen, een schor gebrul
 410 hooren en blaften als honden; de grond scheen met zwarte slangen bedekt te zijn en wezenlooze schimmen van afgestorvenen schenen overal rond te fladderen. Ontzet over dat gruwzame wonder stonden de jachtgenooten daar, sidderend van angst en schrik: en aanstonds raakte zij 't verwonderd gelaat der sidderende schaar met haar tooverstaf aan en eensklaps veranderen door die aanraking de
 415 jongelingen in verschillende wonderbaarlijke wilde dieren: geen enkele behield zijn (vroegere) gestalte.

vs. 416—456: Canens.

Reeds was de ondergaande Phoebus ¹⁾ neêrgezonken op de Tartessische ²⁾ kust en nog wachtte Canens met oogen en hart te vergeefs op (de terugkomst van) haar gade. Hare dienaren en ook het volk doorkruisen alle wouden en dragen elkander fakkels te ontmoet. Doch der nimf
 420 is ³⁾ het niet genoeg te weenen en de haren zich uit te rukken en (uit droefheid) zich op de borst slaan: wel doet zij dit alles, doch plotseling stormt zij voort en dwaalt, zinneloos (van smart), over de velden van Latium rond. Zes nachten en even zoo vele malen het terugkeerend zonlicht zagen haar, verstoken van slaap en spijs, over
 425 de bergen en door de dalen ronddolen, waarheen ook het toeval haar maar voerde. Het laatst zag de stroomgod van den Tiber haar, toen zij, afgemat van smart en van den

¹⁾ Vgl. bij 1, 452.

²⁾ d. i. het Westen (naar de oude stad Tartessus in Spanje).

³⁾ Canens.

langen tocht, neêrzonk aan zijn koelen oever. Daar uitte zij, onder een stroom van tranen, met zacht klagende stem woorden, harmonisch overeenstemmend met hare smart, evenals somtijds een zwaan, op het punt van te sterven, haar eigen doodslied zingt. Toen smolt haar week merg weg en van uiterste smart wegwijnend, loste zij gaandeweg zich op in ijle lucht. De plaats echter bleef bekend door de (daaraan verbonden) sage: want de Camenae ¹⁾ uit den voortijd noemden met recht die plaats Canens naar den naam der nimf."

435 Veel dergelijke dingen werden gedurende dat lange jaar aan mij ²⁾ verhaald en door mij gezien. Werkeloos en verslapt doordat wij aan inspanning ontwend waren, krijgen wij eindelijk bevel de zee te bevaren en weêr onder zeil te gaan. De dochter van Titan ³⁾ had daarbij ons gezegd, dat gevaarlijke wegen, een eindeloos lange tocht en de gevaren der woeste zee ons te wachten stonden. Zeer 440 bevreesd was ik daarvoor, ik beken het: en toen ik deze kust ⁴⁾ had bereikt, landde ik hier."

Hier eindigde Macareus zijn verhaal. De asch der voedster ⁵⁾ van Aeneas werd nu in een marmeren lijkbus in een grafheuvel geborgen en droeg dit korte opschrift: „Hier heeft mijn pleegzoon met zijn bekende kinderlijke liefde mij, Cajeta, uit het Argolische ⁶⁾ vuur gered en naar behooren mijn lijk verbrand." Daarop wordt aanstonds het 445 aan den grasrijken oever vastgebonden touw losgemaakt

¹⁾ Ond-Italische waarzeggende nimfen, later met de Muzen geïdentificeerd.

²⁾ Macareus, zie vs. 308 vlg.

³⁾ Circe, zie 13, 967.

⁴⁾ Cajeta, zie vs. 157.

⁵⁾ Cajeta.

⁶⁾ = Grieksche; vuur: bij den brand van Troje.

en laten zij de listen en de woning der beruchte Godin ¹⁾ ver achter zich en zoeken de wouden op, waar de Thybris ²⁾, door lommer beschaduwd, met zijn geel zand naar zee voortschiet; daar bereikt Aeneas het paleis van Latinus ³⁾, den zoon van Faunus ⁴⁾ en ontvangt diens dochter ⁵⁾ tot vrouw, doch niet zonder strijd. Want hierover wordt met het woeste volk een oorlog begonnen en Turnus ⁶⁾ raast en woedt om het bezit der hem beloofde gade. Geheel Tyrrhenia ⁷⁾ voert oorlog met Latium en langen tijd streven beide partijen ⁸⁾ met heftig gevoerde wapens naar de moeilijk te verkrijgen overwinning. Beiden vermeerderen hun strijdkrachten door buitenlandsche krijgsmachten en velen verdedigen (als bondgenooten) de Rutuliërs, velen ook het Trojaansche legerkamp.

vs. 456—511: Diomedes' tochtgenooten.

Niet te vergeefs was Aeneas in de stad van Euander ⁹⁾ gekomen, maar wel kwam Venulus ¹⁰⁾ te vergeefs in de

¹⁾ Circe.

²⁾ Tiber.

³⁾ Koning van Laurentum in Latium.

⁴⁾ Zie bij 13, 750.

⁵⁾ Lavinia.

⁶⁾ Turnus, koning der Rutuliërs in Latium, was, reeds vóór Aeneas' komst, met Lavinia verloofd.

⁷⁾ = Etrurië.

⁸⁾ Latijnen en Trojanen eenerzijds en anderzijds Rutuliërs en Etruriërs.

⁹⁾ Euander voerde 60 jaar vóór de verovering van Troje een kolonie uit Pallantium in Arcadië naar Latium en vestigde haar op den Palatijnschen berg.

¹⁰⁾ Heraut van Turnus.

groote stad van den voortvluchtigen Diomedes ¹⁾. Deze had onder den Japygischen ²⁾ Daunus een zeer groote stad gesticht en beheerschte er het als huwelijks-gift ver-
 460 kregen land. Maar toen Venulus zich van de opdracht, hem door Turnus gedaan, had gekweten en om hulp had gevraagd, wendde de Aetolische held ³⁾ zijne geringe strijd-krachten als verontschuldiging voor, zeggende dat hij de onderdanen van zijn schoonvader niet wilde blootstellen aan een oorlog en dat hij onder zijn eigen landgenooten geen manschappen bezat om te wapenen. „En opdat ge,” zóó sprak hij, „dit niet als een voorwendsel moogt be-
 465 schouwen, zal ik, hoewel mijn bittere rouw door de herinnering hernieuwd wordt, het toch over mij verkrijgen u de redenen er van te verhalen. Toen het hooggelegen Ilios ⁴⁾ verbrand was en Pergama ⁵⁾ de vlammen der Grieken gevoed had en de Narycische held ⁶⁾, na de maagdelijke priesteres uit den tempel der maagdelijke Godin te hebben ontroofd, allen in de straf, die hij alleen had verdiend, had doen deelen, werden wij, Danaers ⁷⁾,
 470 verstrooid en, door de winden over de vijandige zee ge-

¹⁾ Diomedes was na de inneming van Troje en na vele zwerftochten in Apulië aangekomen, was gehuwd met de dochter van koning Daunus, en had op het van dezen als huwelijks-gift ontvangen land een stad gesticht. (*Hartman*).

²⁾ Japygia, landschap in Apulië.

³⁾ Diomedes is afkomstig uit Calydon in Aetolië, waar ten tijde van de Calydonische jacht zijn grootvader Oeneus regeerde. (*Hartman*).

⁴⁾ = Troje.

⁵⁾ De burecht van Troje.

⁶⁾ d. i. de kleine Ajax uit Naryx in Locris; deze had de priesteres Cassandra, dochter van Priamus en Hecuba, weggesleurd uit den tempel van Minerva. Tot straf daarvoor was de geheele Grieksche vloot door stormen uiteengedreven.

⁷⁾ = Grieken.

sleurd, doorstaan wij bliksemstralen, duisternis, regenstormen en de woede van hemel en zee en leden, ten toppunt van ons ongeluk, schipbreuk bij Caphareus ¹⁾. En om u niet op te houden met u achtereenvolgens onze droevige lotgevallen te verhalen: Griekenland kon toen zelfs Priamus beweeneenswaard toeschijnen! Mij echter redde
 475 de zorg der wapendragende Minerva en ontrukte mij aan de golven.

Doch weder werd ik teruggedreven van Argos ²⁾, de stad mijner vaderen en de zegenverspreidende Venus strafte mij uit wraak over de haar vroeger door mij toegebrachte wonde ³⁾: zóó grooten nood en ellende moest ik namelijk doorstaan op de diepe zee en in gevechten te land, dat
 480 zij dikwijls door mij gelukkig werden genoemd, wie de allen gemeenschappelijke storm en het gevaarlijke Caphareus ⁴⁾ in de golven had doen verzinken. O, mocht ik maar één van hen zijn geweest! Mijne makkers, die reeds den uitersten nood hadden geleden in den krijg en op zee, verloren eindelijk den moed en smeekten mij om het einde van onzen zwerftocht. Doch Acmon, vurig van aard,
 485 maar toen, tengevolge van onze ellende, ook nog verbitterd, sprak: „Mannen! wat schiet er nog over, dat thans uw geduld nog kan weigeren te verduren? Wat zou de Godin van Cythera ⁵⁾ — gesteld, zij wilde het! — nog meer kunnen doen (dan dit)? want, zoolang men nog erger leed vreest (dan men reeds heeft ondervonden), zijn smeekbeden op de rechte plaats; maar wanneer men het ellen-

1) Voorgebergte van Euboea.

2) Hoofdstad van het landschap Argolis in de Peloponnesus.

3) Dat Venus door Diomedes gewond werd, wordt in het 5e boek der Ilias verhaald.

4) Zie bij vs. 472.

5) Venus, zie bij 10, 530.

digste lot heeft, dat maar mogelijk is, is men alle vrees
 490 te boven en de hoogste ellende kent dan geen zorg meer
 of vrees. Laat Venus vrij mijne woorden hooren en laat
 zij, zooals zij ook doet, alle mannen, die onder Diomedes'
 bevel staan, haten: toch achten wij allen haar haat ge-
 ring en haar geweldige macht beteekent in onze oogen
 niet veel!"

Door zulke woorden prikkelt en tergt de Pleuronische ¹⁾
 495 Aemon Venus tegen haar wil en wekt hij haar ouden
 toorn weder op. Zijn woorden vinden echter slechts bij
 weinigen bijval: wij, de meerderheid van zijne vrienden,
 berispen en laken hem. En toen hij ons wilde antwoorden,
 verzwakte eensklaps zijn stem en zijn keel werd steeds
 enger en nauwer; zijn haren veranderen in vederen; zijn
 nieuw gevormde hals en borst en rug worden met vederen
 500 bedekt; zijne armen krijgen nog grooter vederen en zijn
 ellebogen krommen zich tot lichte vleugels; een groot
 gedeelte zijner voeten wordt met teenen bezet: en zijn
 mond wordt stijf en verhardt tot hoorn en loopt in een
 spitse punt uit. Vol verbazing zien Lycus en Idas, Nycteus,
 505 Rhexenor en Abas hem aan: en terwijl zij verbaasd hem
 beschouwen, nemen zij dezelfde gestalte aan. En ten slotte
 vliegt het grootste aantal zijner makkers omhoog en vliegt
 met klapperende wieken rondom de roerriemen. Vraagt ge,
 hoe de gestalte dier plotseling ontstane vogels was: schoon
 niet die van zwanen, kwam hun gestalte die van witte
 zwanen toch zeer nabij ²⁾. Onder moeiten en nooden inder-
 510 daad beheersch ik, als schoonzoon van den Japygischen
 Daunus ³⁾, dit land en deze dorre velden met een zeer
 klein deel mijner makkers."

¹⁾ Pleuron, stad van Aetolië.

²⁾ Misschien een soort stormvogels.

³⁾ Zie bij vs. 459.

vs. 512—526: De Apulische herder.

Zóó sprak Oeneus' kleinzoon ¹⁾. Venúlus verlaat daarop het Calydonische rijk ²⁾, den Peucetischen ³⁾ zeeboezem en de Messapische ⁴⁾ velden. In deze velden zag hij een grot, welke, overschaduw'd door dicht geboomte en druipend
 515 van kleine droppels, thans door den bokspootigen Pan ⁵⁾ werd bewoond: doch eens woonden daar nimfen. Een Apulische herder had deze echter uit die streek op de vlucht gedreven en eerst haar door plotselingen schrik angst aangejaagd: doch spoedig, toen haar bezinning terug was gekeerd en zij op hem, die haar steeds volgde, geen
 520 acht meer sloegen, voerden zij met op de maat tripplende voeten haar reidansen weér uit. Minachtend zag de herder daarbij toe en met lompe sprongen die nabootsend, voegde hij nog ruwe beschimpingen bij zijn ontuchtige woorden en niet eer zweeg zijn mond, vóór een steeds aangroeiende boom zijn keel overdekte en sloot. Want thans is hij een boom en aan diens sappen kan men zijn aard en karakter
 525 kennen. De wilde olijfboom namelijk verraadt door zijn bittere vruchten het kenmerk van zijn (smalende en scheldende) tong: en de ruwheid zijner woorden ging op die vruchten over.

vs. 527—565: De vloot van Aeneas.

Nadat nu de gezanten ⁶⁾ van daar ⁷⁾ waren teruggekeerd met het bericht dat de hulp der Aetolische ⁸⁾ wapens hun

¹⁾ Diomedes.

²⁾ d. i. Apulië; zie bij vs. 459 en 461.

³⁾ Peucetia, landschap in Apulië.

⁴⁾ Messapia, oude naam van een deel van Apulië.

⁵⁾ Zie bij 1, 699.

⁶⁾ d. i. Venulus (de heraut van Turnus) met de zijnen.

⁷⁾ Uit het rijk van Diomedes.

⁸⁾ Zie bij vs. 461.

was geweigerd, voerden de Rutuliërs zonder die strijd-
 krachten den krijg en veel bloed werd aan beide zijden
 530 vergoten. Doch zie! daar slingert eensklaps Turnus be-
 geerig verslindend vuur in het pijnboomhouten ruim van
 de schepen en deze, die door de golven waren gespaard,
 zijn thans vol schrik en angst voor het vuur. Reeds ver-
 terde Mulciber ¹⁾ het pek en de was ²⁾ en het overige
 voedsel der vlammen en steeg langs den hoogen mast
 naar de zeilen omhoog en reeds rookten de roeibanken
 535 der gewelfde schepen, toen de heilige moeder ³⁾ der Goden,
 er aan gedachtig dat de pijnboomen (waaruit de schepen
 waren gebouwd) op den top van de Ida ⁴⁾ waren geveld,
 de lucht vervulde met het gekletter van tegen elkaâr
 geslagen koperen bekkens en met den doffen klank van
 geblazen palmhouten fluiten en, op haar met leeuwen
 bespannen wagen door de ijle lucht rijdend, sprak: „Te
 vergeefs slingert gij, Turnus! met goddelooze vuist het
 540 vuur; want ik zal de schepen daaraan ontrukken; en ik
 zal niet dulden, dat het verterende vuur de deelen en
 leden van mijne wouden verbrandt.”

Terwijl de Godin nog sprak, ratelde eensklaps de donder
 en onmiddellijk na den donder vielen zware regendroppels
 en springende hagelsteenen neder: en de Astraeïsche
 broeders ⁵⁾ maken de lucht en de zwellende golven door
 545 plotselinge botsingen onstuimig en rukken ten strijde aan.
 De zegenverspreidende Moeder der Goden, daarop gebruik
 makend van de kracht van een van hen, brak nu de

¹⁾ = Vulcanus, God v. h. vuur; hier = vuur.

²⁾ Met pek en was werden de naden dichtgestreken.

³⁾ Cybele, aan wie de berg Ida gewijd is; vgl. ook bij 10, 104.

⁴⁾ Gebergte bij Troje.

⁵⁾ De Windgoden als zonen van den Titan Astraeus en van Aurora

hennepen kabels der Phrygische ¹⁾ vloot af, stiet de schepen in snelle vaart met voorovergebogen voorsteven voort en deed ze midden in de golven verzinken. Het eikenhout der schepen werd plotseling week en veranderde
 550 in lichamen; de gebogen achterstevens veranderen in hoofden en de riemen nemen den vorm aan van vingers en zwemmende voeten en de zijde blijft wat ze vroeger geweest was. De kielbalk, onder in het midden der schepen gelegen, wordt in een ruggegraat veranderd; de touwen worden zachte haren, de ra's worden armen en de kleur
 555 blijft, zooals zij geweest was, donkerblauw. Als Zeenimfen brengen zij thans door haar maagdelijke spelen de golven, welke zij vroeger vreesden, in rustelooze beweging en, hoewel geboren ²⁾ op het harde gebergte, bewonen zij thans de zachte wateren der zee en om haar oorsprong bekommeren zij zich niet meer. Toch vergeten zij niet,
 560 hoe vele gevaren zij (als schepen) op de woeste zee hebben doorstaan en reiken dikwijls haar reddende hand aan op de golven heen en weër geslingerde schepen, behalve wanneer deze Achivers ³⁾ aan boord voeren. Want steeds gedachtig aan den ondergang van Troje, haten zij de Pelasgen ⁴⁾ en met verheugd gelaat zagen zij de brokstukken van het Neritische ⁵⁾ schip en met verheugd gelaat
 565 zagen zij het schip van Alcinous ⁶⁾ verhard en het hout er van in steen veranderen.

¹⁾ = Trojaansche.

²⁾ Nl. als boomnimfen; de pijnboomen van de Ida dienden tot het bouwen van schepen.

³⁾ Grieken.

⁴⁾ Grieken.

⁵⁾ d. i. het schip van Ulixes (naar den berg Neritum op Ithaca).

⁶⁾ Het schip van Alcinous, den koning der Phaeaciërs, dat Ulixes naar Ithaca had overgebracht, werd in een rots veranderd, zie Homerus, Odyssea: 13, 163.

vs. 566—580: *Ardea*.

Er bestond nu hoop dat, nu de vloot met leven bezielde en in zeenimfen veranderd was, de Rutulische vorst, ¹⁾ uit vrees voor die wonderbaarlijke gedaanteverwisseling, er toe zou kunnen besluiten den oorlog te staken. Toch blijft hij bij zijn besluit. Beide partijen hebben ieder een God ²⁾ aan haar zijde en beiden bezitten dapperheid en moed, wat even goed is als (de bijstand van) een God. Zij streven niet meer naar een als huwelijks-gift geschonken 70rijk, noch naar de heerschappij van een schoonvader ³⁾ noch naar uw bezit, maagdelijke Lavinia! maar overwinnaar te zijn is hun eenige wensch en zij voeren den krijg, omdat zij zich schamen dien te staken. Eindelijk ziet Venus de wapens van haar zoon ⁴⁾ zegevieren en Turnus valt; ook Ardea ⁵⁾ valt, dat, zoolang Turnus leefde, „het machtige” heette. En nadat het vuur der Dardaniërs ⁶⁾ 75die stad had vernietigd en hare huizen onder warme asch waren bedolven, vloog midden uit de puinhoopen een toen voor 't eerst bekende vogel ⁷⁾ omhoog en sloeg ⁸⁾ met klepprende wieken de asch. De stemklank, de magerheid, de bleekheid en alles, wat bij een ingenomen stad past, en ook de naam der stad bleef in dien vogel voort- 80bestaan en Ardea zelf wordt door zijn eigen vleugelslag betreurd ⁹⁾.

¹⁾ Turnus.

²⁾ Venus begunstigde nl. de Trojanen, Juno de Rutuliërs.

³⁾ Zie vs. 449—453.

⁴⁾ Aeneas.

⁵⁾ De hoofdstad der Rutuliërs, het volk van Turnus.

⁶⁾ Trojanen.

⁷⁾ Bedoeld wordt de reiger (in 't Lat. *ardea*).

⁸⁾ Uit droefheid over den ondergang der stad.

⁹⁾ Zie bij vs. 577.

vs. 581—608: Apotheose van Aeneas.

Reeds had de heldenmoed van Aeneas alle Goden en Juno zelve genoopt een einde te maken aan hun vroegeren toorn, toen, nadat de macht en heerschappij van den in groei en bloei wassenden Julius ¹⁾ stevig gegrondvest was, de heldenzoon ²⁾ der Godin van Cythéra ³⁾ rijp was om in den hemel te worden opgenomen. Thans ging Venus
 585 smeekend rond bij de hemelgoden en hare armen slaande om den hals van haar vader ⁴⁾, sprak zij: „Vader! Gij, die nooit te eeniger tijd hard voor mij zijt geweest, thans smee ik u jegens mij zeer zachtmoedig en vriendelijk te zijn en, beste Vader! mijn Aeneas, die, uit mij geboren, u grootvader maakte, goddelijke Majesteit, van hoe geringen
 590 rang ook — mits gij hem maar een of anderen rang onder de goden verleent — te schenken. 't Is reeds genoeg éénmaal het afschuwelijk doodenrijk te hebben aanschouwd, genoeg slechts éénmaal den Stygischen ⁵⁾ stroom te zijn overgestoken.” Alle Goden stemden met haar verzoek in. Ook de gade ⁶⁾ van den heerscher der Goden was ontroerd en bewogen en gaf met vriendelijk gelaat hare toestemming. Toen sprak de Vader: „Beiden zijt gij dat hemelsch eeregeschenk waardig: gij, die het
 595 vraagt en hij, voor wien ge het vraagt. Ontvang dan wat gij wenscht, mijne dochter!”

Zóó sprak hij en Venus is blijde en verheugd en betuigt haren vader haar dank en door de ijle lucht zwevend op

¹⁾ Zoon van Aeneas.

²⁾ Aeneas.

³⁾ Venus, zie vs. 487.

⁴⁾ Juppiter.

⁵⁾ Styx, rivier der Onderwereld.

⁶⁾ Juno.

haar met een duivenpaar bespannen wagen, begeeft zij zich naar de kust van Laurentum ¹⁾, waar (de riviergod) Numicius, met riet omkranst, langzaam zijn wateren voortstuwt naar de naburige zee. Hem beveelt zij alles, wat
 600 aan Aeneas sterfelijk was, af te spoelen en met stillen stroom naar zee te voeren. Onmiddellijk volbrengt de hoorndragende God ²⁾ het bevel van Venus en spoelt al wat er aan Aeneas sterfelijk was, weg en besproeit het met zijne wateren. Doch het beste deel bleef hem ³⁾ bij.
 605 Daarna reinigde zijn moeder zijn lichaam, zalfde het met godlijken balsem, bestreek toen zijn gelaat met ambrosia, met zoeten nectar vermengd en maakte hem zóó tot een God. Hem noemt voortaan het volk van Quirinus ⁴⁾ „Indiges” ⁵⁾ en vereerde hem als God in een tempel ⁶⁾ en bij altaren.

vs. 609—697: Pomona ⁷⁾ en Vertumnus ⁸⁾.

Daarna stonden Alba ⁹⁾ en het Latijnsche rijk onder
 610 de heerschappij van den tweenamigen ¹⁰⁾ Ascanius. Hem volgde Silvius op; diens zoon Latinus bezat nevens de oude heerschappij een ten tweeden male gevoerden naam ¹¹⁾. Op Latinus volgde de roemrijke Alba. Diens zoon was

¹⁾ Zie bij vs. 336.

²⁾ Numicius; riviergoden worden gewoonlijk gehoornd voorgesteld.

³⁾ Aeneas.

⁴⁾ d. i. het Romeinsche volk (naar Quirinus = Romulus).

⁵⁾ d. i. inheemsche God (een na zijn dood onder de Goden opgenomen heros).

⁶⁾ Deze tempel van Aeneas Indiges lag tusschen Lavinium en de rivier Numicius.

⁷⁾ Godin van het ooft.

⁸⁾ God der steeds zich veranderende natuur en der jaargetijden.

⁹⁾ Alba Longa, stad in Latium.

¹⁰⁾ Ascanius (zoon van Aeneas) werd ook Julius genoemd.

¹¹⁾ Aeneas' schoonvader heette nl. ook Latinus.

Aepytus. Na dezen volgden Capetus en Capys, maar Capys het eerst. Na hen ontving Tiberinus de heers-
 615 schappij, die, verdronken in de wateren van de Tuscische rivier ¹⁾, aan dezen stroom zijn naam schonk. Diens zonen waren Remulus en de fiere Acrota. Remulus, de oudste in jaren, trachtte den bliksem na te bootsen en werd (tot straf daarvoor) door een bliksemstraal gedood. Acrota, gematigder dan zijn broeder, gaf de heerschappij over
 620 aan den dapperen Aventinus, die, op denzelfden berg begraven, waarover hij geheerscht had, aan dezen berg zijn naam schonk. En thans bezat Proca de oppermacht over het Palatijnsche volk.

Onder de regeering van dezen vorst leefde Pomona; geen der Latijnsche Boornimfen zorgde bekwaamer dan
 625 zij voor de tuinen en geen andere droeg meer zorg voor de vruchten der boomen: daaraan ontleent zij dan ook haar naam ²⁾. Van wouden of stroomen houdt zij niet, maar wel van het land en van takken, beladen met hartverheugend ooft. Nooit voert haar hand den zwaren werpspies, maar wel het kromme snoeimes, waarmede zij nu eens te weelderig groeiende loten snoeit en naar alle
 630 zijden zich uitbreidende boomtakken inkort, dan weêr een takje in een gespleten bast ent en zóó aan een vreemd pleegkind sappen verschaft. Ook laat zij dit geen dorst lijden, maar zij besproeit de kronkelende vezels van den dorstigen wortel met stroomend water. Dit is haar lust, dit haar bezigheid. Ook naar liefde verlangt zij niet; doch,
 635 bevreesd voor gewelddadigheid der landlieden, sluit zij van binnen haar boomgaard en belet en ontwijkt iedere nadering van mannen.

¹⁾ d. i. de uit Tuscïë (= Etrurië) komende Tiber.

²⁾ Pomona (van poma = ooft, boomvruchten).

Wat deden, om haar liefde te bezitten, de jonge dans-
 lustige Satyrs ¹⁾ niet en de met pijnboomkransen hun
 hoornen omwindende Pans ²⁾ en Silvanus ³⁾, steeds jeugd-
 640 zijn sikkels of met zijn paal schrik aanjaagt? Doch hen
 allen overtrof Vertumnus door zijn liefde tot haar: maar
 hij was niet gelukkiger dan genen. O, hoe dikwijls droeg
 hij, gekleed als een geharde maaier, korenaren in een
 korf en was hij in uiterlijke gestalte een werkelijke
 645 maaier! Dikwijls, wanneer hij zijn slapen met versch
 hooi had omwonden, scheen het of hij het gemaaide gras
 had gekeerd. Dikwijls droeg hij in zijn harde vuist den
 prikstok ⁵⁾, zoodat men zou zweren dat hij pas de ver-
 moeide jonge stieren had uitgespannen. Gaf men hem een
 sikkels, dan was hij een snoeier van wijngaard en boomen;
 650 droeg hij een ladder op zijne schouders, dan zou men
 meenen dat hij ooft wilde plukken. Een krijgsman was
 hij, als hij het zwaard, een visscher, als hij de hengel-
 broede in handen had. Kortom, in velerlei gestalten zocht
 hij vaak toegang tot haar om den aanblik harer schoon-
 heid te genieten.

Ook nam hij eens, de slapen omwonden met een bont-
 655 kleurigen hoofddoek, geleund op een stok en met grijze
 haren om de slapen, de gestalte aan van een oude vrouw,
 trad haar welverzorgden tuin binnen en vol bewondering
 het ooft beschouwend, sprak hij: „Hoe gelukkig zijt ge
 toch!” en tegelijk gaf hij haar, die hij prees, eenige
 kussen, zoo vurig als nooit een werkelijke oude vrouw

1) Zie bij 1, 193.

2) Bosch- en veldgoden.

3) Oud-Italische woud- en herdersgod.

4) God der tuinen en wijngaarden.

5) Puntige stok, waarmee het vee werd aangedreven.

zou hebben gegeven en met gebogen rug op den kluitigen
 660 grond zich neêrzettend, zag hij bewonderend op naar de
 onder den last der herfstvruchten gebogen takken.

Tegenover hem stond een olm, heerlijk prijkend met
 glanzige druiven ¹⁾; nadat hij dezen en tevens den om
 dezen zich slingrenden wijnstok geprezen had, sprak hij:
 „Wanneer echter die boomstam, ongehuwd, zonder wijn-
 stok daar stond, zou hij, behalve zijn bladeren en takken,
 niets aanlokkelijks of aantrekkelijks bezitten. Ook die
 665 wijnstok, die met hem vereenigd is, vindt zijn steun in
 den olm; ware hij daarmee niet ten nauwste verbonden,
 dan zou hij op den grond uitgestrekt liggen. Gij echter
 wordt door het voorbeeld van dezen boom niet getroffen
 en gij ontwijkt steeds iedere omarming en bekommert u
 niet om het huwelijk. En toch — o, als ge maar wildet!
 Helena ²⁾ zou dan niet door meer minnaars bestormd zijn
 670 (dan gij), noch zij die de aanleiding was tot den strijd
 der Lapithen ³⁾, noch de vrouw ⁴⁾ van den al te zorge-
 loozen Ulixes. Nu ook, ofschoon gij hen, die naar uw
 hand dingen, ontwijkt of afwijst, verlangen toch ontelbare
 mannen naar uw bezit, zoowel halfgoden als goden en
 ook alle de godheden, die de Albanische ⁵⁾ bergen be-
 675 wonen. Maar als ge verstandig zijt en een goed huwelijk
 wilt doen en wilt luisteren naar mij, een oude vrouw,
 die u meer dan al die anderen en meer dan gij gelooft

¹⁾ De wijnstok werd meestal tegen olmen opgeleid (daarmee gehuwd, zooals de Rom. het noemden).

²⁾ Naar Helena's hand dongen 29 minnaars.

³⁾ Toen Pirithous Hippodame trouwde, ontstond om haar de (Boek 12, vs. 210—530 beschreven) strijd tusschen de Centauren en de Lapithen.

⁴⁾ Naar Penelope's hand dongen 108 minnaars.

⁵⁾ Alba Longa, stad in Latium; aldaar localiseert de dichter zijn verhaal.

bemint, wijs dan een alledaagsch huwelijk af en kies Vertumnus tot uw gade: beschouw ook mij als een onderpand voor hem. Want hij kent zich zelve niet beter, 680 dan ik hem ken! Ook zwerft hij niet hier en daar over de gansche wereld rond — in deze oorden alleen houdt hij zich op — en ook wordt hij niet, zooals vele minnaars, aanstonds verliefd op wie hij slechts even gezien heeft. Gij zult zijn eerste en laatste vurige liefde zijn en aan u alleen wijdt hij zijn leven. Voeg daar nog bij, dat hij een jongeling is, dat hij van nature de gave van bevallige 685 schoonheid bezit en handig zich in iedere gestalte zal veranderen en wat gij ook maar verlangt, al verlangt ge ook alles, zal worden. Ja, wat meer is: hebt ge beiden niet dezelfde voorliefde en neigingen! alle ooft, dat door u wordt gekweekt, heeft hij het niet het eerst en houdt hij niet uwe gaven in zijn blijde hand? Doch thans verlangt hij niet meer naar vruchten, van de boomen geplukt, 690 noch naar zachtsappige kruiden, in tuinen gekweekt: niets anders begeert hij dan u. Heb deernis dan met dien vurigen minnaar en geloof, dat hij zelf, die zoo naar u smacht, door mijn mond persoonlijk u smeekt. Vrees ook de wrekende Goden en Idalië ¹⁾, die een afschuw heeft van een hardvochtig gemoed en ook den onverzoenlijken toorn van de Rhamnussische Godin ²⁾ en om uw vrees nog 695 te verhoogen, zal ik (want mijn ouderdom heeft mij vergund vele dingen te weten) u een gebeurtenis vertellen, in geheel Cyprus aan ieder bekend, waardoor gemakkelijk uw hart vermurwd en tot zachtere gevoelens gestemd kan worden:

¹⁾ d. i. Venus, naar het haar gewijde Idalium, berg van Cyprus.

²⁾ d. i. Nemesis, die trotsch en overmoed straft. Te Rhamnus in Attica had zij een vermaarden tempel.

vs. 698—771: Anaxarēte.

„Eens had Iphis ¹⁾, uit nederigen stand geboren, Anaxarēte ²⁾ gezien, een maagd uit aanzienlijken stand en gesproten uit het geslacht van Teucer ³⁾: en nauwelijks
 700 had hij haar gezien, of hij vatte in merg en gebeente een vurige liefde voor haar op. En toen hij, na lang te hebben geworsteld, zijn razende hartstocht door verstand en rede niet kon overwinnen, ging hij deemoedig smeekend naar hare woning: en nu eens bekende hij aan haar voedster zijn vurige liefde en smeekte haar bij de hoop en verwachtingen, die zij van haar pleegdochter koesterde, niet hardvochtig jegens hem te zijn: dan weér wendde hij zich
 705 met vleiende woorden tot ieder van hare talrijke dienstmaagden en smeekte met bekommerde stem om haar toegenegen gunst; dikwijls ook vertrouwde hij zijne woorden aan een teeder minnebriefje toe. Soms ook hing hij bloemkransen, met den dauw zijner tranen bevochtigd, aan haar deur, vleiende zijn teeder lichaam neêr op den harden
 710 drempel en schold op den onverbiddelijken grendel.

Zij echter, nog doover dan de bij het ondergaan der Geitjes ⁴⁾ onstuimig zwellende zee, nog harder dan het ijzer, dat door het Norische ⁵⁾ vuur wordt gesmolten, en dan de rots, die in zijn natuurlijken staat nog in de aarde vast is geworteld, zij versmaadt hem en lacht hartelijk hem uit. Zelfs voegde zij, ruw en barsch, bij haar on-

¹⁾ Een jongeling op Cyprus.

²⁾ Een meisje op Cyprus.

³⁾ Teucer: de halfbroer van Ajax en stichter van Salamis op Cyprus.

⁴⁾ Geitjes: twee sterren in het sterrebeeld van den Voerman, bij wier opkomen en ondergaan de herfststormen woeden.

⁵⁾ In Noricum, land aan den Donau, werd voortreffelijk ijzer gevonden.

715 vriendelijke daden nog trotsche woorden en ontnemt zoo haar minnaar alle hoop.

Eindelijk was Iphis niet meer in staat de martelingen van zijn langdurige smart te verdragen en vóór haar deur sprak hij nog deze laatste woorden ten afscheid :

„Zeker, gij hebt het gewonnen, Anaxarète! en niet langer zult gij uw afkeer van mij behoeven te dragen. Bereid
720 gij u maar een blijden triumf, roep Paean ¹⁾ maar aan en bekrans u met glanzige laurieren: immers, gij hebt het gewonnen en ik sterf gaarne! Welnu dan, wees blijde en verheugd, gij met uw ijzeren hart! Iets toch ten minste zult gij gedwongen zijn in mij te prijzen en iets zal er zijn, waardoor ik u toch aangenaam ben en mijn verdienste zult gij moeten bekennen! Vergeet echter niet, dat mijn liefde voor u niet eer een einde heeft genomen
725 dan mijn leven en dat ik op een zelfde oogenblik een dubbel leven zal moeten verliezen! Doch geen gerucht zal tot u komen als tijding van mijnen dood: zelf zal ik, twijfel daar niet aan! tot u komen en in persoon voor u verschijnen, opdat ge uw wreede oogen aan mijn ontzieldijk kunt verzadigen! Als Gij echter, o hemelgoden! de lotgevallen der stervelingen aanschouwt, weest dan mijner
730 gedachtig — meer waagt mijn tong niet te smeeken — en maakt, dat mijn aandenken nog in verre toekomst blijve bestaan en schenkt aan mijn naroom den tijd, dien Gij aan mijn leven ontnomen hebt!”

Zóó sprak hij en zijn vochtige oogen en bleeke armen opheffend naar de deur, zoo dikwijls (door hem) met
735 bloemkransen versierd, bevestigde hij boven aan de deur een strik en sprak: „Behaagt zulk een krans als deze u

¹⁾ De God van de overwinning; io Paean! is de gewone zegekreet (Hartman).

dan, wreede en onnatuurlijke vrouw?" en tegelijk stak hij, doch ook toen nog met het gelaat naar haar toegekeerd, zijn hoofd in den strik, en hing — een rampzalige last — met toegesnoerde keel in het luchtruim. Door de
 740 spartelende beweging zijner voeten getroffen ¹⁾, werd de deur opengestooten en liet aanschouwen wat er gebeurd was. Aanstonds heffen de dienaars een luid geschreeuw aan, maken, hoewel te vergeefs, hem los en brengen zijn lijk naar het huis van zijn moeder (zijn vader namelijk was reeds gestorven). Zij neemt het op aan haar borst en de kille leden van haar zoon omarmend, barst zij uit in de jammerklachten van ongelukkige moeders en, na te
 745 hebben gedaan wat (bij zulk een droevig ongeval) ongelukkige moeders steeds doen, ging zij, midden door de stad, den tranenrijken lijkstoet vooraan en droeg zijn vaalbleek lijk op de baar, die weldra door 't vuur zou worden verteerd.

Toevallig lag het huis van Anaxarëte dicht bij den weg, waarlangs de beklagenswaardige stoet zich bewoog en drong het geluid der jammerklachten door tot de ooren
 750 van Anaxarëte, die reeds door de wrekende Godheid ²⁾ vervolgd werd. Toen sprak ze, haars ondanks bewogen: „Laten wij den beklagenswaarden lijkstoet aanschouwen!" en aanstonds steeg ze op naar een bovenvertrek met wijdgeopende vensters. Nauwelijks nog had zij Iphis, uitgestrekt op de lijkbaar, daar vóór zich gezien, of plotseling verstijfden haar oogen en het warme bloed vlood weg
 755 uit haar door bleeke kleur overtogen lichaam; en terwijl zij haar gelaat wilde afwenden, was zij ook daartoe niet

¹⁾ De in den tekst tusschen [] geplaatste woorden leveren geen zin op en zijn onvertaald gebleven.

²⁾ d. i. Venus.

meer in staat. En allengs maakte de steen, die zij reeds lang in haar harde borst droeg, zich meester van haar leden.

Beschouw dit niet als een verzonnen verhaal, want Salamis ¹⁾ bewaart nog steeds een beeld in de gestalte der maagd; ook bezit het een tempel, genaamd de tempel der „vóór zich uitziende Venus ²⁾.” Denk daaraan, mijne nimf! laat varen, smee ik u, uw eigenzinnige preutsheid en trots en verbind u met hem die u mint. Dan, dat wensch ik u toe, moge nooit in de lente de vorst het zich zettende ooft beschadigen en mogen nooit de alles meésleurende winden het bloeiende ooft afschudden!”

765 Nadat de in allerlei gestalten gemakkelijk zich veranderende God ³⁾ te vergeefs deze woorden gesproken had, ontdeed hij zich van de kleederen en het uiterlijk eener oude vrouw, nam de gestalte van een jongeling weér aan en vertoonde zich thans aan Pomona als het stralende beeld der zon, wanneer het door de in den weg staande wolken zegevierend doorbreekt en, terwijl geen wolk het licht meer onderschept, weér zijn stralen doet lichten.

770 Reeds wilde hij geweld gebruiken, maar geweld is thans niet meer noodig, want de nimf werd door de schoone gestalte van den God aangetrokken en geboeid en gevoelde thans ook in haar borst de wonden der liefde.

vs. 772—828: Romulus.

Vervolgens ⁴⁾ beheerschte de onrechtvaardige Amulius ⁵⁾

¹⁾ Vgl. bij vs. 699.

²⁾ Of: uit het venster ziende. De eigenaardige, voorovergebogen houding van dit beeld gaf misschien aanleiding tot dit gansche verhaal.

³⁾ Vertumnus, zie bij vs. 609.

⁴⁾ d. i. na Proca (voortzetting van vs. 622).

⁵⁾ Zoon van Proca.

met zijn krijgsmacht het Ausonische ¹⁾ rijk; en met behulp van zijne kleinzonen ²⁾ verkreeg de grijze Numitor ³⁾ weêr de verloren heerschappij en op den feestdag ter eere van Pales ⁴⁾ werden de muren der stad Rome gesticht. 775 Tatiüs ⁵⁾ en de vaders ⁶⁾ onder de Sabijnen voerden daarna oorlog (met de Romeinen) en Tarpeia ⁷⁾, die den weg tot de burecht (van Rome) geopend had, verloor door verdiende straf haar leven onder de op haar opeengehoopte schilden. Daarop vielen zij, die uit Cures ⁸⁾ stamden, evenals stil toesluipende wolven de stemklank in hun mond onderdrukkend, op de door diepen slaap overmande 780 Romeinen aan en stormden naar de poorten, welke de zoon van Ilia ⁹⁾ met stevigen sluitboom had gesloten. Ééne poort echter opende Saturnus' dochter ¹⁰⁾, zonder eenig gedruisch te maken bij het omdraaien der spil ¹¹⁾. Venus alleen bemerkte dat de sluitboom gevallen was en

1) = Italische, Latijnsche (vgl. bij vs. 7).

2) Romulus en Remus.

3) Broeder van Amulius, was door dezen van den troon gestooten.

4) Oud-Italische herdersgodin; jaarlijks werd op haar feestdag (21 April) de stichting der stad Rome herdacht.

5) Koning der Sabijnen.

6) Wier dochters door de Romeinen waren geroofd (Sabijnsche maagdenroof).

7) Tarpeia, dochter van den bevelhebber der burecht van Rome, beloofde den Sabijnen den toegang tot den burecht te openen, wanneer zij ter belooning kreeg wat dezen aan hun linkerarm droegen; zij bedoelde daarmee hun gouden armingen, doch de Sabijnen, in den burecht binnendringend, doodden haar onder het gewicht hunner schilden, die zij aan hun linkerarm droegen.

8) De hoofdstad der Sabijnen.

9) d. i. Romulus; Ilia (ook Rhea Sylvia geheeten) was de dochter van Numitor.

10) Juno.

11) De deuren (poorten) draaiden niet op hengsels, maar op spillen

zij zou de poort zeker weder gesloten hebben, ware het niet dat een Godheid nooit de daden van een anderen
785 God ongedaan en krachteloos mag maken ¹⁾).

Nu bewoonden dicht bij den tempel van Janus ²⁾ Ausonische ³⁾ bronnimfen een plek, besproeid door het water van een koele bron: haar smeekte thans Venus om hulp. De nimfen verzetten zich niet tegen het billijk verzoek der Godin en lokten de springaderen en wateren van haar bron voor den dag. Toch was daardoor de toegang tot
790 den openstaanden tempel nog niet afgesloten en had het water den weg daarheen niet versperd. Daarop leggen zij gele zwavel onder de waterrijke bron en verhitten de holle springaderen met rookend aardpek. Door deze en andere krachtig werkende middelen drong de hitte door tot het binnenste gedeelte der bron en gij, wateren, die kort te voren durfdet wedijveren met de koude der beken
795 op de Alpen, doet thans in hitte zelfs voor het vuur niet onder. De beide deuren (der poort) rooken door den heeten waterstroom die ze besproeit en de poort, te vergeefs opengelaten voor de ruwe Sabijnen, werd door deze wonderbaarlijke ⁴⁾ bron ontoegankelijk gemaakt, totdat de Romeinsche krijgers zich in hun wapenrusting hadden gestoken. Nadat toen Romulus het eerst den aanval be-
800 gonnen was en de Romeinsche grond bedekt was met Sabijnsche lijken en met lijken der zijnen en het vervloekte zwaard het bloed der (Romeinsche) schoonzoons met dat der (Sabijnsche) schoonvaders vermengd had, besloten zij door vrede den krijg te staken en niet tot

¹⁾ Vgl. 2, 677 en 8, 352.

²⁾ Zie bij vs. 334.

³⁾ Vgl. bij vs. 7.

⁴⁾ nl. van kokend heet water.

het uiterste op leven en dood te strijden en tevens dat Tatius ¹⁾ zou deelen in de heerschappij.

805 Tatius was thans gestorven en gij, Romulus! regeerdet met gelijke rechten over beide volken, toen Mavors ²⁾, na zijn helm te hebben afgelegd, aldus den Vader ³⁾ van Goden en menschen aansprak: „Vader! daar de Romeinsche staat thans op hechte grondslagen gevestigd is en niet meer van de bescherming en zorg van één alleen afhangt, is nu voor U de tijd gekomen de belooning te schenken, die mij en Uw kleinzoon ⁴⁾, die zoozeer die verdient, beloofd was: namelijk hem van de aarde weg te nemen en hem een plaats in den hemel te geven. Eens zeidet Gij tot mij, in tegenwoordigheid van de vergadering der Goden (want daaraan herinner ik U en Uw vaderlijke woorden heb ik diep in mijn geheugen geprent): „Hij zal de eenige zijn, dien gij eens zult verheffen tot den azuurblauwen
815 hemel!“ Dit Uw woord ga dan thans in vervulling.”

Met een hoofdwenk stond de Almachtige hem zijn verzoek toe; onmiddellijk hulde hij het luchtruim in duistere wolken en joeg de stad ⁵⁾ schrik en angst aan door donder en bliksem. Gradivus ⁶⁾, wetende dat dit het betrouwbare teeken was van de hem beloofde ontvoering (van Romulus), besteeg, steunende op zijn speer, onver-
820 schrokken zijn strijdkaar met bloedigen dissel en vuurde met geschreeuw en zweepslagen zijn rossen aan en in snelle vaart door de lucht neêrdalend, hield hij stil op den top van den woudrijken Palatijschen heuvel en ont-

¹⁾ Zie bij vs. 775.

²⁾ = Mars.

³⁾ Juppiter.

⁴⁾ Romulus.

⁵⁾ Rome.

⁶⁾ = Mars.

voerde Ilia's zoon ¹⁾, terwijl deze toen juist koninklijke rechtspraak aan zijne Quiriten ²⁾ verleende. Zijn sterfelijk
 825 lichaam loste zich op in de ijle lucht, evenals een looden kogel, voortgeslingerd uit een breeden slingerriem, midden in het luchtruim pleegt weg te smelten. Een schoone gestalte kwam daarvoor in de plaats, een goddelijken zetel in den hemel meer waardig en in uiterlijk gelijk aan den met den koninklijken staatsiemantel versierden Quirinus ³⁾.

vs. 829–851: Hersilia.

Zijn gade ⁴⁾ beweende hem reeds als verloren, toen de
 830 koninklijke Juno Iris ⁵⁾ beval langs haar gekroonde baan ⁶⁾ neêr te dalen tot Hersilia en aan de weduwe aldus haar bevel over te brengen: „Vrouw! voortreffelijk sieraad van het Latijnsche en Sabijnsche volk, gij, het meest waardig vroeger de gade van zulk een grooten held te zijn geweest en het meest waardig thans de gade
 835 te zijn van Quirinus ⁷⁾: staak uw geweën en, als gij vurig verlangen koestert uw gade te zien, ga dan, onder mijn leiding, naar het heilig woud, dat groent op den heuvel van Quirinus en den tempel ⁸⁾ van den Romein-schen vorst overschaduwet.”

Iris gehoorzaamt en langs den veelkleurigen regenboog neêrgedaald naar de aarde, spreekt ze tot Hersilia de woorden, die haar waren bevolen. Daarop sprak deze met

¹⁾ Romulus, zie bij vs. 781.

²⁾ = Romeinen.

³⁾ Bijnaam van Romulus na zijn opname onder de Goden.

⁴⁾ Hersilia.

⁵⁾ Godin van den regenboog en bodin van Juno.

⁶⁾ d. i. de regenboog. Vgl. ook bij 11, 585.

⁷⁾ Zie bij vs. 828.

⁸⁾ Deze tempel was, onmiddellijk na Romulus' dood, aan hem gewijd.

840 schaanrood gelaat en nauwelijks haar oogen opheffend:
 „Godin! (want schoon 't mij niet mogelijk is te zeggen,
 wie gij zijt, is het toch duidelijk dat ge een Godin zijt)
 leid, o! leid mij en laat mij mijn gade aanschouwen.
 Gunt mij de beschikking van 't Lot, dat ik ook slechts
 eenmaal hem kan aanschouwen, dan heb ik, gaarne beken
 ik 't, de hoogste zaligheid genoten!”

845 Zonder te dralen, bestijgt zij daarop met de maagdlijke
 dochter van Thaumas ¹⁾ den heuvel van Romulus. Daar
 viel eensklaps een ster, uit den hemel neêrgeleden, ter
 aarde en Hersilia, in het licht daarvan schitterend, steeg
 eensklaps tegelijk met de ster naar de ruimten des hemels.
 Daar sloot haar de stichter ²⁾ der Romeinsche stad in zijn
 850 haar welbekende armen, veranderde, tegelijk met haar
 lichaam, haar vroegeren naam en noemde haar Hora,
 die nu als Godin met Quirinus ³⁾ vereenigd is.

¹⁾ Iris.

²⁾ Romulus.

³⁾ Zie bij vs. 828.

VIJFTIENDE BOEK.

vs. 1—18: Numa.

Intusschen zoekt men naar iemand, die in staat is het gewicht van zulk een zwaren last ¹⁾ te dragen en zulk een grooten koning kan opvolgen en de faam, die steeds vooraf de waarheid verkondigt, bestemt den roemrijken ²⁾ Numa voor de koninklijke heerschappij. Hem echter was het niet genoeg de gebruiken en zeden van het Sabijnsche ³⁾ volk te kennen: hij koestert verhevener gedachten in zijn geest en onderzoekt vorschend de natuur der dingen. De lust tot dit streven deed hem zijn vaderstad Cures ⁴⁾ verlaten en maakte, dat hij zich begaf naar de stad ⁵⁾ van Hercules' gastvriend. Op zijne vraag, wie als stichter op de Italische kust een Grieksche stad ⁶⁾ had gesticht, verhaalde een der meer bejaarde ingezetenen, goed bekend met vroegere tijden, hem het volgende:

„Toen Juppiter's zoon ⁶⁾ — zoo verhaalt men — ver-

¹⁾ nl. der regeering.

²⁾ Door zijn rechtvaardigheid en vroomheid.

³⁾ Hoofdstad der Sabijaen.

⁴⁾ Croton, de stichter der naar hem genoemde stad, had certijds aan Hercules gastvrijheid bewezen.

⁵⁾ d. i. Croton.

⁶⁾ Hercules, zie bij 6, 112.

rijkt met de Hiberische runderen ¹⁾, na een voorspoedige vaart van af den Oceaan de Lacinische ²⁾ kust had bereikt, trad hij, terwijl zijne kudde in het zachte gras rond-
 15 zwierf, zelf de woning en het gastvrije huis van den grooten Croton binnen en nadat hij van zijn lange moeiten en inspanning door rust zich verkwikt had, sprak hij bij zijn vertrek aldus: „Ten tijde uwer nakomelingen zal hier een stad worden gesticht.” En deze zijne belofte werd naar waarheid vervuld.

vs. 19—59: Myscelus.

Eens namelijk leefde er zekere Myscelus, een zoon van
 20 den Argolischen ³⁾ Alemon, die hoog in gunst stond bij de Goden van dien tijd. Tot dezen sprak, toen hij eens, door zwaren, diepen slaap overmand was, de knotsdra-
 gende Hercules, zich over hem heenbuigend: „Op! verlaat uw vaderland en begeef u naar de kiezelrijke wateren van den ver verwijderden Aesar ⁴⁾!” En tevens bedreigt hij hem met vele vreeselijke rampen, als hij niet gehoor-
 25 zaamde. Aanstonds daarop week de slaap van hem en tevens de God.

Alemon's zoon staat op en overpeinst met stil nadenkend gemoed het pas geziene droombeeld en langen tijd was zijn besluit met zich zelf in strijd. De Godheid beveelt hem te gaan: de wetten beletten hem te vertrekken en de dood was als straf bepaald voor hem, die zijn vaderland wilde verlaten.

30 Reeds had de helder schitterende zon weér zijn stralend

¹⁾ Zie bij 9, 184.

²⁾ Lacinium, voorgebergte bij Croton.

³⁾ Argolis, landschap in den Peloponnesus.

⁴⁾ Rivier bij Croton.

hoofd in den Oceaan verborgen en had de in ondoor-
 dringbare duisternis gehulde Nacht haar met sterren ge-
 tooid hoofd (uit den Oceaan) opgeheven, toen het scheen
 alsof dezelfde God weêr aanwezig was en weêr dezelfde
 vermaning hem gaf en met nog meerdere en zwaardere
 rampen hem bedreigde, als hij niet gehoorzaamde. Vrees
 en schrik greep hem aan en reeds maakte hij zich gereed
 zijn tehuis in zijn vaderland naar een nieuwe woonplaats
 35 over te brengen, toen in de stad zich een morrend ge-
 mompel verhief en hij aangeklaagd werd dat hij de wetten
 verachtte. Zoodra het verhoor was geëindigd en zijn mis-
 daad, zonder getuigen bewezen, gebleken was, hief de
 aangeklaagde, in verwaarloosde kleederen gehuld, zijn
 gelaat en handen naar de bemelgoden op en sprak: „O
 Gij, wien uwe twaalf werken ¹⁾ recht hebben gegeven op
 een plaats in den hemel, verleen mij, smeek ik, uw hulp:
 40 gij toch waart de oorzaak van mijne misdaad!”

Nu was het een oud gebruik door middel van zwarte
 stemsteentjes aangeklaagden te veroordeelen en met witte
 hen van schuld vrij te spreken. En ook toen werd op
 die wijze de veroordeelende uitspraak geveld en alle zwarte
 stemsteentjes werden in de meêdoogenlooze stembus ge-
 45 worpen. Doch zoodra deze omgekeerd was en de stem-
 steentjes ter telling uitgestort had, was bij allen de kleur
 van zwart in wit veranderd en de uitspraak, door de god-
 delijke macht van Hercules tot een gunstige geworden,
 sprak Alemon's zoon vrij. Deze betuigt zijn dank aan den
 Vader ²⁾, den stiefzoon van Amphitryon ³⁾ en zeilt met
 50 gunstigen wind over de Jonische zee, vaart voorbij het

¹⁾ Zie 9, 182—198.

²⁾ Eeretitel van Goden, hier van Hercules.

³⁾ Zie bij 9, 140 en 24.

Sallentinische Neretum ¹⁾, Sybaris, het Lacedaemonische Tarentum, den zeeboezem van Thurii, Crimise en de velden van Japyx en na onder allerlei moeiten de streken te zijn doorgezworven, welke die kusten omzoomen, vindt hij eindelijk den door de beschikking van het Lot hem aangewezen mond van de rivier Aesar ²⁾ en niet ver van
 55 daar een grafheuvel, onder welken de aarde het heilig gebeente van Croton ³⁾ bedekte. Daar in dat land stichtte hij, zooals hem bevolen was, een stad en droeg den naam van hem, die daar begraven lag, op de stad over.”

Door betrouwbare overlevering stond het vast, dat dat de oorsprong was van die plaats en van de op Italisch gebied gestichte stad (Croton).

vs. 60—478: Pythagoras en zijne leer.

60 Aldaar leefde (toen) een man ⁴⁾, van geboorte een Samiër ⁵⁾: maar hij was zoowel Samos als de heerschers ⁶⁾ aldaar ontvlucht en, uit haat tegen hun alleenheerschappij, uit eigen beweging in ballingschap gegaan. Hij drong

¹⁾ *Neretum*, kuststad der Sallentini in zuidelijk Apulië; *Sybaris* daar tegenover; *Tarente* gesticht door den Spartaan Phalantus; *Thurii* ligt op de plaats van het oude Sybaris; *Crimise*, stad in Bruttium, noordelijk van Croton; *Japygia* (de velden van Japyx, genaamd naar den stichter) ligt weër aan de tegenovergestelde zijde van de golf van Tarente. De tocht van Myscelus langs de zuidkust van Italië is een waar warnet. (*Hartman*).

²⁾ Zie bij vs. 23.

³⁾ Zie bij vs. 8.

⁴⁾ Pythagoras, Grieksch wijsgeer (c. 570—497); dat Pyth. hier in verbinding wordt gebracht met Numa, die ongeveer anderhalve eeuw vroeger leefde (nl. 715—672) vindt zijn verklaring in de neiging der Oudheid om zich geestverwanten als vrienden te denken.

⁵⁾ Samos: eiland bij de kust van Ionië.

⁶⁾ Polycrates en Syloson.

met zijn geest tot de Goden door, hoewel deze ver van hem in de hemelruimte verwijderd waren, en wat de natuur aan den menschelijken blik onttrok, zag hij met de oogen
 65 van zijn geest. En toen hij door nadenken en onvermoeide studie alle dingen doorschouwd had, gaf hij zijn wetenschappelijke kennis aan allen ten beste en leerde de schaar zijner zwijgende ¹⁾ en zijne leer bewonderende leerlingen den oorsprong van het onmetelijk heelal, de oorzaak der dingen en wat de natuur was: voorts ook wat God was, vanwaar de sneeuw kwam, wat de oorsprong
 70 was van den bliksem, of Juppiter dan wel de winden door het bersten der wolken den donder ²⁾ veroorzaakten, wat de aarde deed schokken en beven, volgens welke wet de sterren haar baan doorliepen, kortom alles wat nog onbekend en verborgen was.

Hij was de eerste, die het laakte en berispte, dat het vleesch van dieren op tafel werd opgedischt; de eerste ook die met wel is waar geleerden, maar niet algemeen geloofden, mond de volgende woorden sprak:

75 „Wacht u er voor, stervelingen! uw lichaam te bezoedelen met zulk afschuwelijk voedsel! er zijn immers veldvruchten, er zijn boomvruchten, die door hun zwaarte de takken omlaag trekken en aan den wijnstok zwellende druiven; er zijn zoetsmakende kruiden en planten, waarvan sommige door het vuur week en zacht gemaakt kunnen worden. Ook melk wordt u niet ontzegd, noch honing,
 80 riekende naar den bloesem der thijm. De alles in overvloed voortbrengende aarde biedt u haar rijkdom aan van rijp voedsel en verschaft u spijs zonder slachting en bloed.

¹⁾ De leerlingen van Pythagoras mochten, gedurende zijn onderwijs, geen woord spreken.

²⁾ Vgl. bij 1, 56.

De dieren stillen hun honger met vleesch: maar toch niet allen. Immers het paard en de schapen en runderen leven 85 van gras: maar zij, wier aard wild en woest is, zooals Armenische tijgers en grimmige leeuwen en beren en wolven, eten gaarne bloedige spijzen. Helaas! welk een misdaad is het, dat vleesch in vleesch wordt begraven, dat het begeerige lichaam vet wordt door ingezwolgen 90 vleesch en dat het eene levende wezen leeft door den dood van het andere! Te midden van zoo grooten overvloed, welken de aarde, de beste der moeders, voortbrengt, scheidt ge dus in niets anders behagen dan jammerlijk stuk gesneden brokken vleesch met wreede tanden te kauwen en de ruwe zeden ¹⁾ der Cyclopen na te volgen? En kunt ge den honger van uw vraatzuchtigen en onver- 95 zadelijken buik niet stillen, tenzij ge eerst een ander levend wezen gedood hebt? Toch was die eeuw, dien wij den naam van „gouden” ²⁾ hebben gegeven, rijk gezegend door boomvruchten en kruiden en planten, welke de grond doet groeien en zij bezoedelden den mond niet met bloed. Toen bewogen de vogels veilig hun vleugels door de lucht 100 en de haas zwierf onverschrokken midden op het veld rond en de visch bleef niet, tengevolge zijner eigen lichtgeloovigheid, aan den haak hangen: nergens heerschte list of bedrog, vrees voor streken bestond niet en alles leefde in vrede. Doch toen een slechte raadsman, wie hij dan ook moge geweest zijn, afkeer kreeg van het voedsel 105 zijner voorvaderen en vleeschspijzen in zijn gulzigen smeerbuik duwde, baande hij den weg voor de misdaad. En ik zou haast gelooven, dat het staal, bezoedeld met bloed, eerst warm werd van het slachten van wilde dieren: en

¹⁾ Vgl. 14, 205 vlg.

²⁾ Zie de schildering der gouden eeuw: 1, 101—112.

dat zou genoeg geweest zijn en ik beken, dat dieren, die ons zoeken te dooden, zonder 't menschelijk gevoel geweld aan te doen, worden gedood. Maar, al moesten zij
 110 worden gedood, daarom behoefden ze nog niet gegeten te worden. Vervolgens breidde die zonde zich nog verder uit en men gelooft algemeen, dat het zwijn als het eerste slachtoffer den dood heeft verdiend, omdat het met zijn krommen snuit het zaad uit den grond had gewroet en den gehoopten oogst had weggeroofd; de bok werd, naar
 115 geslacht, omdat hij den wijnstok had vernield: voor beiden was hun eigen schuld hun verderf. Doch wat was toch uw schuld, gij schapen! vreemdzaam vee en als geschapen ten behoud van de menschen, gij, die Nectar meedraagt in uw uiers en die ons uw wol schenkt tot een zacht kleed en ons meer van nut zijt door uw leven dan door
 120 uw dood? Wat was dan toch de schuld der ossen, een dier zonder list en bedrog, onschadelijk, argeloos en geboren om harden arbeid te verdragen? Hij is eerst recht ondankbaar en het geschenk der veldvruchten onwaardig, die, na hem pas den zwaren last van den krommen ploeg te hebben afgenomen, het over zich kon verkrijgen, zijn veldbebouwenden stier te slachten en met den bijl dien door
 125 zwaren arbeid kaal geschaafden nek kon treffen, met behulp van welks kracht hij zoo vaak het harde veld met den ploeg had omwoeld en zoo vele oogsten hadden binnengehaald.

Maar nog is 't niet genoeg, dat zulk een gruwel be-
 gaan wordt: den Goden zelven schreven zij de schuld toe van hun misdaad en zij gelooven, dat de Godheid ¹⁾ in den hemel behagen scheidt in het slachten van den zwaren
 130 arbeid verdragenden stier. Vrij van gebreken en voor-

¹⁾ Vooral Juppiter, vgl. 4, 756.

treffelijk schoon van gestalte (want door schoonheid te behagen is een ongeluk!) en versierd met hoofdbanden en goud, wordt hij als offerdier voor het altaar geplaatst en hoort, van geen naderend onheil zich bewust, iemand bidden en hij ziet dat het graan ¹⁾, dat hij zelf heeft helpen bouwen, op zijn kop tusschen de horens gestrooid wordt, en, neêrgeveld, kleurt hij met zijn bloed het offer-

135 mes, dat hij misschien van te voren in het heldere water (van het offerbekken) zag blinken. Onmiddellijk daarop beschouwen zij nauwkeurig de ingewanden in zijn nog levend lijf en vorschen daaruit naar de gezindheid der Goden — en dat vleesch (waardoor komt het toch, dat de mensch zulk een honger heeft naar verboden spijs?) durft gij eten, o stervelingen? Doet het toch niet, smEEK

140 ik u, maar let op mijne vermanende woorden: wanneer gij het vleesch van geslachte ossen in uw mond steekt, weet en bedenkt dan dat gij uw eigen veldbebouwers ²⁾ verslindt! En aangezien de Godheid mij tot spreken bezielt, zal ik, zooals ook behoort, den God, die mij tot spreken bezielt, gehoorzamen en ik zal u de meêgedeelde geheime wetenschap en zelfs de hemelsche dingen openbaren en

145 u de openbaringen van den verheven goddelijken geest ontsluiten. Groote dingen, nooit door het vernuft der voorvaderen opgespoord en die langen tijd verborgen en onbekend zijn gebleven, zal ik ontsluiëren. Het lust mij door te dringen tot de hooge sterren: het lust mij de aarde, onze onbewegelijke woonplaats te verlaten en, voortgedragen door de wolken, op de schouders van den krachtigen Atlas ³⁾ te gaan staan en van verre neêr te zien op

¹⁾ d. i. graankorrels met zout vermengd.

²⁾ Vgl. vs. 124.

³⁾ Zie 4, 630—661.

150 de overal in twijfel en onzekerheid ronddolende en van verstand verstoken menschen en hen, die angstig voor den dood vreezen, aldus op te wekken en te bemoedigen en hun den gang en loop van het Lot te openbaren :

„O menschengeslacht, beangst en ontzet door vrees voor den killen dood! waarom vreest gij den Styx ¹⁾, waarom de duistere Onderwereld met haar ijdele ²⁾ namen, de stof
155 en het onderwerp der dichters, en waarom de gevaren van een denkbeeldige wereld ³⁾? 't Zij de brandstapel met zijn vlammen, 't zij de ouderdom door langzame kwijning uw lichaam verteert, gelooft toch dat u geen leed of onheil kan treffen. Want uw ziel is onsterfelijk en zoodra zij haar vroegere woonplaats ⁴⁾ verlaten heeft, wordt zij in een
160 steeds voort. Ik zelf (want ik herinner 't mij nog) was ten tijde van den Trojaanschen oorlog Euphorbus, de zoon van Panthoüs, wien vóór in de borst eens de zware speer van den jongsten ⁵⁾ der zonen van Atreus bleef steken. Onlangs nog herkende ik zijn schild, eens door mijn linkerarm getorscht, in den tempel van Juno in het door Abas beheerschte Argos.

165 Alles verandert, niets gaat te niet. Onze ziel dwaalt rond, gaat van de eene plaats naar de andere en neemt bezit van welk lichaam zij maar wil; zij gaat uit dieren in menschelijke lichamen over en van daar weér in dieren

¹⁾ Rivier in de Onderwereld.

²⁾ d. i. zonder werkelijkheid.

³⁾ d. i. de Onderwereld.

⁴⁾ d. i. het lichaam. Volgens de leer van Pythagoras was de door hem aangenomen zielsverhuizing een louteringsproces, dat de ziel ondergaat door achtereenvolgens in lichamen van menschen en dieren over te gaan.

⁵⁾ Menelaus; zie Hom. Il. 17, 43 vlg.

en nooit gaat zij te gronde. Evenals het smijdige was telkens tot nieuwe vormen vervormd wordt en niet blijft
 170 wat het vroeger was, noch den zelfden vorm behoudt, maar toch steeds nog hetzelfde was is: zóó verklaar ik u dat de ziel steeds dezelfde blijft, maar in verschillende gestalten overgaat. Daarom, opdat niet het natuurlijk menschelijk gevoel worde gesmoord door de begeerte van den buik: houdt op, vermaan ik u, de zielen van uwe verwanten ¹⁾ door afschuwelijke slachting uit (het haar
 175 omhullend) lichaam te verdrijven en laat niet uw bloed met bloed (van dieren) worden gevoed.

En daar ik thans op de uitgestrekte zee met door den wind gezwollen zeilen voortgedreven word ²⁾: niets is er op de wereld, dat onveranderd blijft. Alles is in steeds voortstroomende beweging en iedere gestalte verandert voortdurend van uiterlijk en vorm. Zelfs de tijd ook glijdt,
 180 evenals een stroom, in voortdurende beweging voort. Want een stroom kan niet stil staan en evenmin de vluchtige tijd: maar evenals de eene golf door de andere, die achter haar volgt, voortgestuwd wordt en op haar beurt de golf vóór haar voortstuwt, zóó vluchten de oogenblikken voort en weér anderen volgen en steeds door worden ze weér nieuw. Want wat te voren was, is voorbij en wat er nog
 185 niet was, ontstaat en alle oogenblikken worden telkens vernieuwd. Gij ziet ook den nacht, die zijn baan afgelegd heeft, voortijlen naar 't daglicht en dit stralende zonnelicht volgen op den duisteren nacht. Ook de kleur van den hemel is niet dezelfde, wanneer alles, afgemat, midden in den slaap ligt verzonken, als wanneer de helder

¹⁾ d. i. andere menschen.

²⁾ Beeldspraak voor: daar ik door den rijkdom mijner stof word meêgesleept.

glinstrende Lucifer ¹⁾ op zijn wit ros te voorschijn komt; 190 en wederom anders is de kleur (van den hemel), wanneer de nicht van Pallas ²⁾, de voorgangster van 't daglicht, de aarde, die zij zoo aanstonds aan Phoebus ³⁾ moet overgeven, tint en kleurt. De schijf zelf van dien (zonne)God is 's morgens vroeg, wanneer hij boven den rand der aarde zich verheft, rood van kleur en wanneer hij zich weêr onder den rand der aarde verbergt, is zij eveneens rood: maar wit is haar kleur op het hoogste punt van 195 zijn baan, omdat daar de natuur der bovenlucht reiner is en hij, verre verwijderd, iedere aanraking met de aarde is ontweken. Nooit ook kan de gestalte der nachtelijke Diana ⁴⁾ zich zelf gelijk of dezelfde zijn; en altijd is haar vorm, als zij wast, heden kleiner dan op den volgenden dag, maar grooter, als zij haar schijf verkleint.

Wat meer is! ziet ge het jaar niet, in nabootsing van 200 ons leven, achtereenvolgens vier vormen aannemen? In de nieuwe Lente is het nog jong en zuigt voedingsappen in en geheel gelijk het dan de jeugd van een knaap: dan zwelt het frissche en nog niet stevige jonge kruid van sappen en, hoewel nog teeder en zwak, vervult het den landman met vreugde en hoop; dan bloeit alles en 205 de voedende akker bloeit lustig met kleurige bloemen en takjes en loof zijn nog teeder en zwak. Na de Lente gaat het jaar, steeds sterker geworden, in den Zomer over en wordt een krachtig jongeling: geen leeftijd ⁵⁾ toch is krachtiger noch vruchtbaarder noch warmer en vuriger (dan deze). Dan volgt de Herfst, waarin het vuur der

¹⁾ de Morgenster.

²⁾ Aurora, zie bij 9. 421.

³⁾ Zonnegod.

⁴⁾ Godin der maan; maan.

⁵⁾ Leeftijd, hier tevens = jaargetijde.

210 jeugd is verdwenen, rijp en zacht, tusschen jongeling en grijsaard in, gematigd van temperament ¹⁾ en de slapen reeds met grijze haren bestrooid. Daarna komt eindelijk de oude, stoppelige Winter met bevenden tred, reeds beroofd van haren of met nog luttele grijze haren gedekt.

Ook onze eigene lichamen veranderen steeds rusteloos
 215 door: en wat we geweest zijn of zijn, zullen wij morgen niet meer zijn. Eens was er een tijd, waarop we slechts als het zaad en de kiem van wordende menschen in den schoot onzer moeder waren verborgen. Toen sloeg de natuur hare kunstvaardige handen aan 't werk en wilde niet, dat onze lichamen, in den schoot der zwangere moeder verborgen, in die enge ruimte bekneld bleven en
 220 zij bracht ons uit den moederschoot in de vrije, open lucht. Ter wereld gekomen, lag daar het kind machteloos neêr: doch weldra bewoog het, op handen en voeten, evenals een dier zijne leden; en allengs ging het, wankelend en met nog zwakke knieën en terwijl zijn spieren nog door een of ander steun werden geholpen, rechtop
 225 staan. Daarna werd het sterk en vlug en doorleefde den tijd der jeugd en, na ook den middelbaren leeftijd te hebben doorgemaakt, glijdt de mensch neêr (naar het graf) langs den hellenden weg van den naar den dood neigenden ouderdom. Deze ondermijnt en verwoest de krachten der vroegere jaren; en Milo ²⁾, reeds hoog bejaard, weent, wanneer hij zijn krachtelooze armen, die vroeger door de
 230 massa hunner stevige spieren die van Hercules hadden geëvenaard, thans slap (langs zijn lichaam) ziet hangen. Ook de dochter van Tyndareus ³⁾ weent, wanneer ze in

¹⁾ Hier tevens = temperatuur.

²⁾ Milo, uit Croton, stad- en tijdgenoot van Pythagoras, was een om zijn buitengewone lichaamskracht beroemde atleet:

³⁾ Helena.

den spiegel de rimpels van den ouderdom ziet en zij vraagt zich zelf af, waarom ze tweemaal ¹⁾ geschaakt werd. Gij, aan alles knagende Tijd en Gij, afgunstige
 235 Ouderdom! verwoest alles en alles, wat door den tand des tijds reeds beknaagd is, vernietigt gij langzamerhand door den langzaam naderenden dood.

Ook dat, wat wij grondstoffen ²⁾ noemen, blijft niet onveranderd. Luistert aandachtig toe! en ik zal u leeren, welke verandering zij ondergaan.

Het eeuwig heelal bevat vier grondstoffen. Twee van
 240 dezen, aarde en water, zijn zwaar en worden door haar eigen gewicht naar beneden getrokken: en evenzoo velen, nl. de lucht en het vuur, dat nog reiner is dan de lucht, missen alle zwaarte en streven, daar niets hen drukt, naar omhoog. Ofschoon zij in de ruimte van elkaâr zijn verwijderd, ontstaat toch uit die grondstoffen alles en alles
 245 wordt er weder in opgelost. De aarde verdunt zich, als zij opgelost wordt, tot vloeibaar water en het water verandert, als het verdund wordt, in lucht en damp; en daar dan ook alle gewicht er aan is ontnomen, stijgt de zeer dunne lucht naar het vuur van den aether omhoog. Vandaar keeren zij weder terug en ondergaan in omgekeerde volgorde dezelfde rij van vormverwisselingen. Want
 250 het vuur daalt, als het verdicht ³⁾ wordt, naar omlaag en verandert in lucht; deze gaat over in water en uit het verdichte water wordt de aarde gevormd.

Niets ook behoudt zijn oorspronkelijken vorm; de natuur toch, die alle dingen vernieuwt, scheidt uit den eenen vorm weêr een' anderen nieuwen vorm. En niets — gelooft

¹⁾ Eerst door Theseus, daarna door Paris.

²⁾ d. i. elementen.

³⁾ = gecondenseerd.

mij! — gaat er in 't gansche heelal te niet, maar alles
 255 neemt voortdurend een anderen, nieuwen vorm aan. „Ont-
 staan” beteekent: iets anders beginnen te zijn, dan wat
 iets vroeger was; en „te niet gaan” beteekent: ophouden
 hetzelfde te zijn, wat iets vroeger was. Maar ofschoon het
 eene in dezen, het andere in dien vorm overgaat en
 verandert, toch blijft alles, in zijn geheel, onveranderd.

Inderdaad, ik zou niet kunnen gelooven, dat iets langen
 tijd in denzelfden vorm blijft voortbestaan. Zóó zijt gij,
 260 eeuwen! van het goud tot het ijzer ¹⁾ overgegaan; zóó
 ook is zoo vaak de ligging en toestand van plaatsen (op
 aarde) veranderd. Als zee heb ik gezien, wat vroeger zeer
 vaste grond was geweest. Ik heb land uit zee zien ont-
 staan; en ver van de zee lagen schelpen van zeemossels
 265 en vond men oude ankers op de toppen der bergen; wat een
 vlakte was, maakte het met geweld neêrstromende water
 tot een dal en door overstroming werd een berg afge-
 spoeld tot een vlakte; grond, die vroeger moerassig was,
 is nu droog en dor zand; wat vroeger droog was en dorst
 had geleden, is nu overstroomd en een vochtig moeras.
 270 Hier heeft de natuur nieuwe bronnen doen ontspringen,
 maar ginds heeft zij ze gesloten en verstoep; en rivieren
 barsten te voorschijn, geschokt door een aardbeving in
 het diepste der aarde of zij zinken, uitgedroogd, weêr in
 den schoot der aarde terug.

Zóó komt de Lycus ²⁾, na door een kloof van den
 grond verzwolgen te zijn, weêr verre van daar te voor-
 schijn en stroomt door een andere opening weêr voor den
 275 dag. Zóó wordt de geweldige Erasinus ³⁾ 't eene oogenblik

¹⁾ d. i. van de gouden eeuw tot de ijzeren eeuw, zie 1, 89—150.

²⁾ Rivier in Phrygië.

³⁾ Rivier in Argolis.

verzwolgen (doór de aarde), stroomt dan in verborgen diepte voort, maar komt eindelijk in de Argolische velden weér te voorschijn. Ook zegt men dat de Mysische Caïcus ¹⁾ een tegenzin en afkeer kreeg van zijn bron en vroegere oevers en nu in andere richting voortstroomt. Ook de Amenanus ²⁾, die op Sicilië het zand in zijn bedding met zijn wateren voortwentelt, stroomt nu eens voort, maar dan weér zijn zijne bronnen verstopt en ligt zijn bedding droog. Vroeger werd het water van den Anigrus ³⁾ gedronken; thans stroomt hij voort met water, dat men niet zou willen aanraken, nadat (als niet alle geloofwaardigheid aan dichters moet worden ontzegd) eenmaal Centauren ⁴⁾ daarmee de wonden hebben afgewasschen, welke de boog van den knotsdragenden Hercules hun had toegebracht.

285 Wat meer is! Wordt niet ook de Hypanis ⁵⁾, die op de bergen van Scythië ⁶⁾ ontspringt en die vroeger zoet water had, thans door een bitteren zoutmaak bedorven? Antissa ⁷⁾, Pharus ⁸⁾ en het Phoenicische Tyrus waren vroeger door de golven omspoeld: maar nu is geen enkele daarvan meer een eiland. Leucas ⁹⁾ was onder zijn oude bewoners aan het vasteland verbonden: nu omspoelt het de zee.

290 Ook Zancle ¹⁰⁾ was, naar men verhaalt, vroeger met Italië vereenigd, totdat de zee de verbindende strook land weg-

¹⁾ Rivier in Mysië.

²⁾ Rivier, die op de Aetna ontspringt.

³⁾ Rivier in Elis.

⁴⁾ Volgens de sage Chiron of Polenor.

⁵⁾ Rivier in de Sarmatië, thans: de Bog.

⁶⁾ Zie bij 1, 64.

⁷⁾ Stad op Lesbos, lag vroeger op een eilandje, maar werd door een aardbeving met Lesbos vereenigd.

⁸⁾ Zie 9, 773.

⁹⁾ Eiland ten W. van Acarnanië.

¹⁰⁾ Het latere Messina.

nam en het land door zijn daar tusschen stroomende golven terugdrong.

Zoekt ge naar de Achaëische steden Helice en Buris ¹⁾,
 305 gij zult ze onder de golven vinden; en nu nog plegen
 de zeelieden die in de diepte verzonken steden met haar
 ondergedompelde muren aan te wijzen.

Dicht bij het weleer door Pittheus beheerschte Troezen ²⁾
 ligt een heuvel, hoog en zonder eenigen boom, weleer
 een zeer vlak veld, doch thans een heuvel. De woeste
 kracht namelijk der winden — 't is een huiveringwekkend
 verhaal — opgesloten in duistere hollen, vol vurig ver-
 300 langen ergens een opening te vinden om naar buiten te
 blazen en te vergeefs worstelend om van de vrije lucht
 te genieten, daar er geen enkele spleet in hun geheele
 kerker was, die een doortocht aan hun geblaas kon ver-
 leenen, deed eindelijk den strak gespannen grond zwellen,
 evenals de adem van den mond een blaas of de afge-
 stroopte huid van een tweehoornigen bok ³⁾ pleegt te doen
 305 zwellen. Die zwelling van den grond bleef bestaan en
 heeft nog den uiterlijken vorm van een hoogen heuvel
 en op den langen duur werd deze hard en vast. Hoewel
 zeer vele gevallen, door ul. reeds gehoord of ul. reeds
 bekend, mij thans in de gedachte komen, zal ik toch
 buitendien er nog een paar verhalen. Wat meer is! Schept
 ook het water geen nieuwe vormen en neemt het eveneens
 die niet aan? Midden op den dag is uw water, hoorn-
 310 dragende Hammon ⁴⁾! koel en bij zonsopgang en zons-

1) Deze twee steden in Achaia verdwenen, in 373 vóór Chr., door een aardbeving in de diepte.

2) Stad in Argolis; vgl. ook 6, 418.

3) Vgl. 14, 225.

4) Vgl. 5, 327; bedoeld wordt de aan Juppiter Hammon gewijde bron (in de oase Hammonium in de Libysche woestijn), wier water

ondergang warm. Voorts verhaalt men dat de Athamaniërs ¹⁾, wanneer de maan tot haar kleinste schijf ingekrompen is, een stuk hout, door het in 't water (der heilige bron) te dompelen, doen ontbranden. De Ciconiërs ²⁾ hebben een rivier, wier water, als men het drinkt, de ingewanden doet versteenen en met een steenkorst alle voorwerpen, die er mede in aanraking komen, overdekt.

315 De Crathis en de Sybaris ³⁾, in de nabijheid van onze velden stroomend, maken het hoofdhaar (in kleur) gelijk aan barnsteen of goud.

En wat nog wonderbaarlijker is, er zijn stroomen, die niet alleen lichamen, maar zelfs geest en ziel kunnen veranderen. Wie heeft niet gehoord van (de bron) Salmacis ⁴⁾ met haar afschuwelijk water en van het Aethiopische ⁵⁾ meer? Al wie daarvan drinkt, wordt óf razend óf hij valt in een wonderbaarlijken zwaren slaap. Al wie zijn dorst lescht met water uit de Clitorische bron ⁶⁾, krijgt een afkeer van wijn en vindt, steeds daarvan zich onthoudend, alleen zuiver water heerlijk: hetzij dat er in dat water een kracht ligt, die den vurigen wijn krachteloos

325 maakt, hetzij dat, zooals de bewoners aldaar verhalen, de zoon van Amythaon ⁷⁾, nadat hij de door verstandsver-

thans nog, volgens hedendaagsche reizigers, des avonds een temperatuur heeft van 60°, des middernachts van 100°, des morgens van 80° en des middags van 40° C.

¹⁾ Een volk in Epirus: een bron bij het aldaar gelegen Dodona (zie bij 7, 623) bezat, naar men meende, de genoemde wonderbaarlijke kracht.

²⁾ Volk in Thracië.

³⁾ Rivieren bij Thurii (Sybaris).

⁴⁾ Zie 4, 285 vlg.

⁵⁾ Aethiopië: landschap ten Z. van Aegypte.

⁶⁾ Bron bij de Arcadische stad Clitor.

⁷⁾ d. i. de waarzegger Melampus, die de dochters van Proetus (vorst van Argos) van waanzin genas.

bijstering aangegrepen dochters van Proetus door tooverspreuken en tooverkruiden van haar waanzin bevrijd had, de geneesmiddelen van haar geest in dat water geworpen heeft en zóó een afkeer van wijn in dat water is blijven bestaan.

- In uitwerking geheel daarvan verschillend, stroomt de
 330 Lyncestische ¹⁾ rivier voort: wie namelijk met al te onmatige keel het water daarvan inzwelgt, die waggelt en wankelt evenals wanneer hij ongemengden wijn had gedronken. In Arcadië is er een meer (onze voorouders noemden het Phenëus), verdacht om de dubbele natuur van zijn water, waarvoor men des nachts bevreesd moet zijn; want drinkt men het des nachts, dan is het schadelijk, ja doodelijk, maar overdag drinkt men het zonder eenige
 335 schadelijke uitwerking. Zóó hebben meren en stroomen, de een deze, de andere die krachtige uitwerking. Eens was er een tijd, waarop Ortygia ²⁾ in de zee ronddreef: nu ligt het vast en onbewegelijk. De Argo ³⁾ was bevreesd voor de Symplegaden ⁴⁾, besproeid met de door hun samenbotsing omhooggeperste golven: nu staan zij onbewegelijk vast en bieden weêrstand aan de (kracht der) winden.
- 340 Ook de Aetna, die door zijn zwavelige vuurovens steeds brandt, zal niet altijd branden: niet altijd toch heeft hij gebrand. Want als de aarde (werkelijk) een levend wezen is en leeft en luchtgaten bezit, die op velerlei plaatsen vlammen uitademen, dan kan zij de luchtpijpen van haar ademhaling veranderen en, zoo vaak zij (door aardbeving) geschud en geschokt wordt, op de eene plaats luchtgaten

¹⁾ Rivier in het land der Lyncestiërs in Z. W. Macedonië.

²⁾ d. i. Delos; zie ook bij 6, 189.

³⁾ Het schip, waarop de Argonauten, onder Jason, naar Colchis aan de Zwarte Zee zeilden.

⁴⁾ Zie bij 7, 62.

345 sluiten en op een andere plaats er weêr andere openen ;
 of wanneer de snelle winden onder in diepe holen worden
 opgesloten en daar rotsen en brandbare stoffen tegen
 elkaâr slingeren en de aarde door die geweldige stooten
 van binnen vuur vat, dan zullen die holen, als de winden
 bedaald zijn, afkoelen en koud worden ; of wanneer de
 350 massa's aardpek snel vuur vatten of de goudgele zwavel
 onder zwakken rook in brand geraakt en wanneer de
 aarde, als haar krachten op den langen duur uitgeput
 zijn, natuurlijk geen vettig voedsel meer geeft aan de
 vlammen en aan de vraatzuchtige natuur (der vlammen)
 het voor haar geschikte voedsel ontbreekt, dan zal zij ¹⁾
 355 dien honger niet kunnen verdragen en, van alle voedsel
 verstoken, het vuur laten uitgaan.

De sage verhaalt voorts, dat er in het Hyperboreïsche
 Pallene ²⁾ mannen wonen, wier lichamen met lichte vederen
 plegen te worden bedekt ³⁾, wanneer zij negenmaal in het
 meer Triton zich hebben ondergedompeld. Ik voor mij
 geloof het niet : doch ook van de Scythische ⁴⁾ vrouwen
 wordt verhaald, dat zij, na haar lichaam met tooverdranken
 360 te hebben besprenkeld, dezelfde kunsten vertoonen. Wan-
 neer echter aan daadwerkelijk bewezen feiten nog eenig
 bewijs moet worden toegevoegd : (welnu !) ziet gij niet dat
 alle lichamen, die door lengte van tijd of door de oplos-
 sende kracht der warmte tot ontbinding overgaan, in
 kleine diertjes worden veranderd ? Welaan : beproef het
 ook zelf : slacht een stier, de puikste uit de kudde en
 365 begraaf hem — 't is een zaak, bij ervaring bekend —

¹⁾ d. i. de natuur der vlammen, het vuur.

²⁾ Pallene : landtong van het Thracische schiereiland Chalcidice
 (Hyperboreïsch = in 't hooge Noorden gelegen).

³⁾ d. i. in vogels plegen te veranderen.

⁴⁾ Vgl. bij 1, 64.

en weldra ontstaan er overal uit de rottende ingewanden bloemensap zamelende bijen, die evenals haar vader ¹⁾ op het veld leven, met lust haar arbeid verrichten en op hoop van zegen zich inspannen. Een strijdros, in den grond begraven, schenkt het aanzijn aan horzels. Als men een op het zeestrand liggende kreeft zijn gekromde scharen ontnemt en wat er dan overblijft in de aarde begraaft, zal uit het begraven gedeelte een scorpioen ontstaan en met zijn krommen staart dreigen.

Ook de rupsen op het veld, die bladeren en takken met witte draden plegen te ontspinnen — een feit, vaak opgemerkt door de landlieden — veranderen haar gestalte in een op grafmonumenten vaak afgebeelde vlinder ²⁾. Slijk ³⁾ bevat het zaad, dat de groenkleurige kikvorschen voortbrengt en wel brengt het dezen eerst zonder pooten voort, doch spoedig schenkt het hun pooten, geschikt om te zwemmen en, opdat zij tot het doen van groote sprongen geschikt zijn, overtreft de lengte der achterpooten die der voorpooten. Als een beerin pas heeft geworpen, is het geen jong, maar een ternauwernood levende vleeschklomp: door likken vormt de moeder dezen klomp tot ledematen en brengt het tot die gestalte, die zij zelf heeft. Ziet gij niet, dat de jongen der honingaandragende bijen, verborgen in de zeshoekige wascellen, zonder ledematen worden geboren en dat zij eerst na verloop van tijd pooten krijgen en vleugels? Wie zou, als hij niet wist dat het gebeurde, kunnen gelooven dat de vogel ⁴⁾ van Juno, die sterren ⁵⁾

¹⁾ d. i. de stier.

²⁾ Als symbool der den dood overlevende ziel werd de vlinder vaak op grafteekens afgebeeld.

³⁾ Zie 1, 416—437.

⁴⁾ De pauw.

⁵⁾ De zoogenaamde „oogen”; zie 1, 722 vlg.

draagt in zijn staart en dat de wapendrager ¹⁾ van Juppiter en de aan de Godin van Cythera ²⁾ gewijde duiven, kortom het gansche vogelengeslacht, uit het middenste gedeelte van een ei worden geboren? Er zijn er, die gelooven dat, wanneer de ruggegraat in het gesloten graf 390 tot ontbinding en verrotting is overgegaan, het ruggemerg van den mensch in slangen verandert.

Alle bovengenoemde dieren echter leiden hun oorsprong af van andere dieren; doch één vogel is er, die zich vernieuwt en zich zelf weder voortbrengt: de Assyriërs noemen hem „Phoenix”. Hij leeft noch van graan noch van gras, maar van harsdruppels ³⁾ en van het sap van 395 amomum ⁴⁾. Wanneer deze vogel vijf eeuwen van zijn leven doorleefd heeft, bouwt hij zich met zijn klauwen en (door onrein voedsel) onbezoedelden bek een nest tusschen de takken van een steeneik of in den top van een wiegelenden palmboom. En zoodra hij daarin zich een leger gestrooid heeft van wilde kaneel en van de pluimen der lenige nardusplant ⁵⁾ en van stukjes kaneel met bruin- 400 gele mirre vermengd, gaat hij er op zitten en eindigt zijn leven ⁶⁾ te midden van welriekende geuren. Daarna — zóó verhaalt men — wordt uit het lichaam van den vader weér een kleine Phoenix geboren, wien het beschoren is evenveel ⁷⁾ jaren te leven. Zoodra nu de tijd dezen kracht heeft geschonken en hij sterk genoeg is om een last te

¹⁾ d. i. de adelaar, vgl. 12, 555 vlg.

²⁾ Venus, zie 4, 190.

³⁾ Woordelijk: wierooktranen, vgl. 10, 501 en 2, 364.

⁴⁾ Zie bij 10, 307.

⁵⁾ Zekere plant, waaruit welriekende balsem (nardus) bereid werd.

⁶⁾ Volgens een andere sage steekt de zonnehitte het nest in brand, de Phoenix verbrandt en uit zijn asch verrijst een nieuwe Phoenix.

⁷⁾ Nl. 500; vgl. vs. 395.

dragen, bevrijdt hij de takken van den hoogen boom van de zwaarte van 't nest en draagt, met kinderlijke liefde
 405 en zorg, zijn eigen wieg en het graf van zijn vader weg en, zoodra hij door 't ijle luchtruim de stad van Hyperion ¹⁾ bereikt heeft, legt hij zijn last neêr in den tempel van Hyperion vóór de heilige deuren (der cella) ²⁾.

Is reeds dat alles een ongewoon wonder, nog meer moeten we ons er over verbazen, dat de hyena van geslacht verandert en dat het wijfje, dat zoeven zich
 410 door het mannetje liet bespringen, nu zelf een mannelijke hyena geworden is. Ook dat dier ³⁾, dat met wind en lucht zich voedt, neemt aanstonds iedere kleur aan, waarmee het in aanraking komt. Het overwonnen Indië schonk aan den met druiven bekransden Bacchus zijn lynxen ⁴⁾ en, naar men verhaalt, verandert alles, wat de
 415 blaas der dieren afscheidt, in steenen en verhardt, zoodra het in aanraking komt met de lucht. Evenzoo wordt ook het koraal ⁵⁾ hard, zoodra het aan de lucht blootgesteld wordt: onder de golven was het een zachte, weeke plant.

De dag zou eindigen en Phoebus ⁶⁾ zijn snuivende rossen in de diepe zee doen neêrdalen, voordat ik alle
 420 dingen, die in nieuwe vormen veranderd zijn, zou kunnen opsommen. Zóó zien we dan alles veranderen en sommige volken in kracht en macht toenemen, andere weêr verzwakken en in verval geraken. Zóó was Troje eens groot

¹⁾ Hyperion = de Zonnegod; de stad van H. = Heliopolis (in Beneden-Aegypte).

²⁾ Binnenste gedeelte van den tempel, waar het beeld der Godheid stond.

³⁾ Het kameleon.

⁴⁾ Vgl. 3, 668.

⁵⁾ Vgl. 4, 749—751.

⁶⁾ De Zonnegod, vgl. bij 1, 451.

en machtig door rijkdom en dappere mannen en kon het gedurende tien jaren zooveel bloed opofferen ; maar nu is het met den aardbodem gelijk gemaakt en toont alleen
 425 nog zijn oude ruïnen en in plaats van zijn rijkdom de grafheuvels zijner voorvaderen. Beroemd was eens Sparta en eens bloeide het machtige Mycenae [en eveneens de stad van Cecrops ¹⁾ en de stad van Amphion] ²⁾: thans is Sparta een waardeloos stuk grond en het hooggelegen Mycenae is gevallen. [En wat is het eens door Oedipus beheerschte Thebae thans anders dan een bloote naam ?
 430 Wat is er van het eens door Pandion ³⁾ beheerschte Athenae overgebleven, behalve de naam ?]

Thans ook stijgt, naar de faam vermeldt, steeds meer in aanzien en macht het Dardanische ⁴⁾ Rome, dat, vlak aan de wateren van den op de Apennijnen ontspringenden Tiber gelegen, thans de grondslagen legt voor het reusachtig gebouw zijner heerschappij. Zóó verandert dus ook deze stad door haar toenemende macht van gestalte en
 435 eens zal zij de hoofdstad zijn van de onmetelijke aarde. Zóó verklaren, naar men verhaalt, de zieners en lotvoorspellende orakels ; en voor zoo ver ik mij nog herinner ⁵⁾, zeide Helenus ⁶⁾, Priamus' zoon, weleer, toen het rijk van Troje wankelde en zijn ondergang nabij was, tot Aeneas, toen deze weenende aan zijn behoud wanhoopte : „Zoon eener Godin ⁷⁾ ! als gij voldoende het voorgevoel van mijn

¹⁾ Athenae, zie bij 2, 555.

²⁾ Thebae, zie bij 6, 177 vlg.

³⁾ Vgl. 6, 426 vlg.

⁴⁾ Zóó heet Rome, omdat het gesticht werd door een afstammeling van Dardanus, den stamvader der Trojanen.

⁵⁾ Nl. uit den tijd, toen Pythagoras in de gestalte van Euphorbus (vs. 160 vlg.) den Trojaanschen oorlog beleefde.

⁶⁾ Zie bij 13, 99.

⁷⁾ Venus.

440 gemoed kent, dan zal Troje, daar gij behouden zult
 blijven, niet geheel vallen. Het vuur en het zwaard zullen
 u een weg banen: gij zult heengaan en de uit Pergama ¹⁾
 meêgevoerde huisgoden met u nemen, totdat aan Troje
 en aan u een vreemd land, u meer genegen en bevriend
 dan uw vaderland, ten deel zal vallen. Ook zie ik in
 den geest, dat onze Phrygische ²⁾ nazaten door 't Lot
 bestemd zijn eenmaal een stad te stichten, zóó groot als
 445 er thans geene bestaat, noch later bestaan zal, noch in
 vroegeren tijd ooit aanschouwd is. In den loop van lange
 eeuwen zullen andere aanzienlijke mannen die stad machtig
 maken, maar een nazaat uit het geslacht van Julius ³⁾ zal
 haar maken tot de beheerscheres der wereld. En wanneer
 de aarde zijn bezit heeft genoten, zal vervolgens de ver-
 blijfplaats der Goden zich in zijn bezit verheugen en de
 hemel zal zijn bestemming zijn!" Daaraan gedachtig, over-
 450 denk ik in mijn geest, dat Helenus dit aan Aeneas, toen
 hij de huisgoden van Troje met zich nam, voorspeld heeft
 en ik verheug er mij over, dat de mij stamverwante muren
 (van Rome) verrijzen en dat de Pelasgen ⁴⁾ tot nut en
 heil voor de Phrygiërs ⁵⁾ (Troje) hebben overwonnen.

Om echter met onze rossen, die vergeten naar de eind-
 paal (der renbaan) te spoeden, niet te ver buiten de baan
 te gaan ⁶⁾: de hemel en alles wat daar onder zich bevindt,
 455 verandert van vorm en gedaante en evenzoo de aarde

1) Burcht van Troje; Troje.

2) = Trojaansche.

3) Zoon van Aeneas en stamvader van het Julische geslacht; bedoeld wordt hier Augustus, als aangenomen zoon van C. Julius Caesar.

4) = Grieken.

5) = Trojanen.

6) D. i. om niet te ver van ons onderwerp (het misdadige van het slachten en eten van dieren, vs. 142 vlg.) af te dwalen.

met alles wat zich op haar bevindt. Ook wij, die een deel zijn van het heelal, veranderen van vorm, daar wij niet alleen lichamen zijn, maar ook vervluchtende zielen en wij in de lichamen van dieren kunnen overgaan en in de lichamen van het vee ons kunnen verbergen. Laten wij dus die lichamen veilig en in eere laten, die wellicht de zielen kunnen bevatten van onze ouders of broeders of
 460 van hen, die door een of andere verwantschap met ons waren verbonden of in elk geval van menschen en laten wij niet onzen buik volstoppen met spijzen als die van Thyestes ¹⁾. Hoe slecht is het er zich aan te gewennen en hoe zeer maakt die gewetenlooze zich in staat zelfs tot het vergieten van menschenbloed, die de keel van
 465 een kalf met het slachtmes doorboort en de ooren sluit voor zijn angstig geloei: of die een bokje, terwijl het klagend schreeuwt evenals een klein kind, kan slachten: of die een vogel kan eten, welken hij zelf zijn voedsel toereikte! Hoe weinig verschilt dat van een volledige misdaad! Slechts één stap verder is daartoe nog noodig!
 470 Laat de stier ploegen of zijn dood aan de jaren des ouderdoms toeschrijven; laat het schaap ons beschuttende wapens verschaffen tegen den huivering wekkenden Noordenwind en laten de welverzadigde geiten haar uiers aan onze handen bieden ter melking. Weg met uw netten en lussen en strikken en bedriegelijke listen; bedriegt den vogel niet met lijnstokjes; misleidt de herten niet met uw ge-
 475 vreesde vederen ²⁾ en verbergt den gekromden vischhaak niet in het bedriegelijke lokaas. Doodt gedierte, dat schadelijk

¹⁾ Thyestes, door zijn broer Atreus misleid, at zijn eigen kinderen op. (*Hartman*).

²⁾ Aan de touwen, waarmee men het jachtterrein omspande, werden vederen bevestigd, wier wuiven en blinken de herten afschrikte, om door de gespannen lijn heen te breken.

is, maar laat het dan ook alleen bij het dooden blijven : doch laat uw mond van zulke spijs zich onthouden en alleen zacht en rijp voedsel eten."

vs. 479—496: Egeria.

Na zijn geest met dergelijke en andere leerstellingen te hebben onderricht, keerde Numa ¹⁾, naar men verhaalt, 480 naar zijn vaderland terug en ontving, uit eigen beweging daartoe aangezocht, de heerschappij over het volk van Latium. Gelukkig door zijn huwelijk met de nimf Egeria en geleid door de Camenae ²⁾, onderwees hij de gebruiken bij het offeren en bracht zijn aan woesten oorlog gewend 485 volk tot de kunsten des vredes. En toen hij, hoog bejaard, zijn regeering en zijn leven geëindigd had, werd Numa, na zijn dood, door de vrouwen, het volk en de Senatoren van Latium beweend. Zijne vrouw ³⁾ namelijk had de stad verlaten en hield zich schuil in de dichte wouden van het dal van Aricia ⁴⁾ en stoorde door haar zuchten en jammergeklaag den heiligen offerdienst ter eere der door Orestes daarheen overgebrachte Diana ⁵⁾. Ach! hoe 490 dikwijls vermaanden haar de nimfen van het woud en het meer dat niet te doen en spraken ze haar toe met troostende woorden! hoe dikwijls sprak de heldenzoon van Theseus ⁶⁾, als zij weende, tot haar: „Matig uw klagen! want uw lot is niet het eenige dat beklagenswaardig is. Zie slechts naar het zelfde lot van anderen

¹⁾ Voortzetting van vs. 1—18.

²⁾ = Muzen, vgl. bij 14, 434; ook Egeria was een der Camenae.

³⁾ Egeria.

⁴⁾ Zie bij 14, 331.

⁵⁾ Volgens de sage had Orestes, zoon van Agamemnon, het uit het land der Tauriërs geroofde beeld van Diana naar Aricia overgebracht.

⁶⁾ Hippolytus, vgl. vs. 497—551.

495 en ge zult gelatener het uwe dragen. O mocht een voorbeeld, niet het mijne, uw smart kunnen verlichten! Doch ook het mijne vermag zulks."

vs. 497–551: Hippolytus.

„Van hooren zeggen is ook u waarschijnlijk wel ter oore gekomen, dat zekere Hippolytus, door de wreedheid zijns vaders ¹⁾ en het bedrog zijner misdadige stiefmoeder ²⁾ den dood heeft gevonden. Gij zult u er over verwonderen en ter nauwernood zal ik het kunnen bewijzen: 500 maar toch, die Hippolytus ben ik. Lang geleden heeft de dochter van Pasiphaë ³⁾, nadat zij te vergeefs mij tot overspel had zoeken te verleiden, den leugen verzonnen, dat ik het echtelijk bed van mijn vader had willen schenden, iets, wat juist zij zelf had gewenscht en, de schuld op mij werpende, beschuldigde zij mij daarvan (misschien 505 meer uit vrees voor ontdekking of wel uit verdriet over haar afwijzing?); toen verjoeg mijn vader mij, die onschuldig was, uit de stad en bij mijn vertrek overlaadde hij mijn hoofd met verwenschingen en vervloeking. Op vliegende wagen begaf ik mij toen naar het door Pittheus beheerschte Troezen ⁴⁾ en reeds reed ik juist langs het strand der Corinthische zee, toen plotseling de zee zich verhief en een ontzettende watermassa als een berg zich scheen te krommen en te zwellen en onder luid geloei en 510 gebulder boven op den top vaneen scheen te splijten. Daarop schoot een hoorndragende stier uit de vaneenge-

¹⁾ Theseus, zie vs. 492.

²⁾ Phaedra.

³⁾ d. i. Phaedra, gemalin van Theseus en stiefmoeder van Hippolytus. Over Pasiphaë, vgl. 8, 130, vlg.

⁴⁾ Vgl. bij vs. 296; te Troezen was Hippolytus bij zijn grootmoeder Aethra groot gebracht.

barsten watermassa te voorschijn en spuwde, tot aan zijn borst in de zacht bewogen lucht zich opheffend, een deel van het zeewater uit zijn neusgaten en geopenden bek uit. De harten van hen, die mij vergezelden, beefden van angst en schrik; doch mijn gemoed, in spanning gehouden door
 515 de gedachte aan mijn verbanning, bleef vrij van vrees, toen plotseling mijn vurige rossen hun nek naar de zee keerden en, met opgestoken ooren, van schrik begonnen te beven; vol vrees voor het monster werden zij angstig en schichtig en stortten den wagen van boven neêr op de hooge klippen. Te vergeefs spande ik mijn uiterste krachten in om de met wit schuim beoedelde teugels aan te
 520 halen en trok ik, achterovergebogen, de rekbare teugels strak naar achteren aan. En toch zou nog de dolle woeder rossen deze mijn krachtsinspanning niet hebben overwonnen, als niet het rad, juist waar het in onophoudelijke beweging om de as draait, door tegen een boomtrunk te stooten, gebroken en verbrijzeld was.

Ik werd uit mijn wagen geslingerd en, terwijl de riemen der teugels mijn lichaam omstrengelden, kon men aan-
 525 schouwen, hoe mijn ingewanden mij lillend uit het lijf werden gerukt, en mijn spieren op den boomstomp werden gespietst, mijn ledematen deels in stukken werden gescheurd, deels daaraan bleven haken en vastzitten en hoe mijne beenderen dof krakend werden verbrijzeld en ik aamechtig den adem uitblies, terwijl er geen lid van mijn lichaam meer was, dat men nog had kunnen herkennen.
 530 Alles was één wonde. Kunt ge of durft ge, o nimf! thans nog uw ongeluk met het mijne te vergelijken? Ook heb ik het duistere Schimmenrijk aanschouwd en mijn verminkt lichaam gebaad in het water van den Phlegeton ¹⁾. Doch

¹⁾ Rivier in de Onderwereld.

het leven zou mij niet teruggeven zijn, als niet de zoon van Apollo ¹⁾ een krachtig heelmiddel aangewend had. Toen, nadat ik, tot verontwaardiging van Dis ²⁾, door
 535 krachtig werkende kruiden en door de hulp en bijstand van Paeon ³⁾, het leven terug had gekregen, hulde de Cynthische Godin ⁴⁾, opdat ik niet door mijn tegenwoordigheid de afgunst over dat geschenk zou vermeederen, mij in een dichte wolk en, opdat ik veilig zou zijn en zonder gevaar mij zou kunnen vertoonen, schonk zij mij
 540 langen tijd stond zij nog in twijfel, of zij mij Creta of Delos tot woonplaats zou geven. Eindelijk verplaatste zij mij, met voorbijgaan van Creta en Delos, hierheen en tevens beval zij mij mijn naam ⁵⁾, die mij aan mijne rossen herinneren kon, af te leggen en zij sprak: „Gij, die eens Hippolytus waart, wees gij thans Virbius ⁶⁾.” Van dat oog-
 545 blik af bewoon ik dit woud en, als een der Goden van minderen rang, ben ik nu geborgen onder de goddelijke hoede en macht mijner gebiedster en word ik onder hare volgelingen geteld.”

Toch zijn de rampen van anderen niet in staat de smart van Egeria te verlichten en, onder aan den voet van een berg op den grond zich uitstrekkend, smelt ze in tranen weg, totdat Phoebus' zuster ⁷⁾, door de teedere huwelijks-
 550 liefde der bedroefde nimf geroerd en bewogen, haar lichaam in een koele bron veranderde en hare ledematen tot eeuwig stroomend water verdunde.

¹⁾ Aesculapius, God der geneeskunde.

²⁾ = Pluto, God der onderwereld.

³⁾ Naam van Apollo, als God der geneeskunde.

⁴⁾ d. i. Diana, zie bij 2, 463.

⁵⁾ Hippolytus beteekent: „die de paarden uitspant.”

⁶⁾ Virbius beteekent: „tweemaal man.”

⁷⁾ Diana.

vs. 552–559: Tages.

Niet alleen op de nimfen had deze wonderbaarlijke gebeurtenis indruk gemaakt, maar ook de zoon ¹⁾ der Amazone stond even verbaasd, als toen de Tyrreensehe ²⁾ landman bij 't ploegen, midden op den akker de door het Lot daartoe bestemde aardkluit, eerst van zelf en zond
 555 der dat iemand haar in beweging bracht, zich zag bewegen en daarna, haar vorm van aardkluit verliezend, de gestalte van een mensch zag aannemen, die zijn pas ontstanen mond opende ter verkondiging der toekomst (de bewoners aldaar noemden hem Tages en deze was de eerste, die het Etruscische volk leerde de toekomst te openbaren):

vs. 560–564: De speer van Romulus.

560 of toen ³⁾ Romulus eens zijn speer in den Palatijschen heuvel gestoken had en hij deze plotseling bladeren en takken zag krijgen en die toen met pas ontstanen wortel, niet met in den grond gestoken ijzeren punt, daar stond en die nu niet meer een speer was, maar als een boom met buigzame takken, tot verwondering van wie het aanschouwde, een onverwachte schaduw en lommer verspreidde:

vs. 565–621: Cipun ⁴⁾.

565 of toen Cipun eensklaps in de wateren van den stroom ⁵⁾ zijn horens aanschouwde. Want hij zag ze werkelijk, en meenende dat het spiegelbeeld hem een bedriegelijke voor-

¹⁾ Hippolytus was de zoon van Theseus en de Amazone Hippolyte.

²⁾ = Etruscisch.

³⁾ Voortzetting van vs. 553: Hippolytus stond even verbaasd, als toen, enz.

⁴⁾ Bedoeld wordt waarschijnlijk Genucius Cipun, volkstribuun in 241 vóór Chr.

⁵⁾ de Tiber.

stelling gaf, bracht hij herhaaldelijk zijn vingers aan het voorhoofd en raakte toen werkelijk aan, wat hij gezien had. En nu niet langer zijn oogen van dwaling beschuldigend, bleef hij, terwijl hij juist als overwinnaar van den bedwongen vijand terugkwam, stilstaan en zijn oogen en 570 armen ten hemel heffend, sprak hij: „Gij Goden daarboven! wat ook door dit wonderteeken voorspeld worde: spelt het geluk, moge het dan geluk voorspellend zijn voor mijn vaderland en het volk van Quirinus ¹⁾; dreigt het met onheil, laat het dan mij daarmee dreigen!” Daarop stemt hij de Goden genadig door van wierook geurend vuur op het grasrijke, van groene graszoden opgerichte 575 altaar, plengt hun ter eere wijn uit de offerschaal en laat het lillend ingewand van een geslacht tweejarig offerdier raadplegen, wat dit alles beteekende en voorspelde. Zoodra de offerziener van het Tyrreense ²⁾ volk het ingewand ³⁾ oplettend beschouwd had, zag hij daarin wel is waar gewichtige beroeringen in den Staat, maar toch nog niet duidelijk aangewezen. — Toen hij echter zijn scherpzienden 580 blik van de ingewanden van het offerdier naar de horens van Cipus ophief, sprak hij aanstonds: „Heil u, o koning! want u, Cipus! u en uw horens zal dit land en de burcht ⁴⁾ van Latium gehoorzamen. Talm gij slechts niet en haast u de openstaande poort binnen te treden; dit beveelt u de beschikking van 't Lot. Want, eenmaal in de stad op- 585 genomen, zult gij koning zijn en veilig er de voortdurende heerschappij bezitten.” Doch aanstonds week Cipus een schrede terug en zijn ernstig gelaat van de muren der

¹⁾ = Romulus, vgl. bij 14, 828.

²⁾ Zie bij vs. 553.

³⁾ d. i. in het bijzonder de edele deelen: hart, long, lever en milt.

⁴⁾ d. i. Rome.

stad afwendend, sprak hij: „Mogen de Goden zulke voor-
teekens ver, o! ver van de stad verwijderd houden! Veel
rechtvaardiger zal het zijn, wanneer ik als balling mijn
leven doorbreng, dan wanneer het Capitoel mij als koning
moet aanschouwen!”

590 Zóó sprak hij en onmiddellijk roept hij het volk en
den achtbaren Senaat bijeen. Doch eerst omhult hij zijn
horens met een laurierkrans ¹⁾, het symbool van den vrede,
bestijgt een aardhoogte, opgeworpen door zijn dappere
krijgers en, na op voorvaderlijke wijze tot de Goden te
hebben gebeden, spreekt hij: „Hier is één onder ulieden,
die, als gij hem niet uit uw stad verjaagt, uw koning zal zijn.

595 Wie hij is, zal ik u door een kenteeken, niet door u zijn
naam te noemen, zeggen: horens draagt hij op zijn voor-
hoofd en de offerziener verkondigt u, dat hij, zoodra hij
Rome is binnengetreden, u de rechten van slaven zal
geven ²⁾. Wel is waar had hij de geopende poort kunnen
binnendringen, maar ik verzette mij daartegen, hoewel
niemand met mij nauwer verbonden is dan hij. Weert dan,
600 Quiriten ³⁾! dien man uit uw stad, of, als hij het verdient
(die binnen te treden), boeit hem dan met zware ketenen,
of maakt een einde aan uw vrees door den dood van den
u door 't lot beschoren tiran.”

Gelijk een dof gesuis door de naaldrijke toppen van
een pijnboomwoud vaart, wanneer de ruwe Oostenwind er
doorheen giert, of gelijk het doffe gebruis, dat de golven
605 der zee voortbrengen, als men ze van verre hoort: zóó
verhief zich een dof bruisend gemompel onder het volk.

¹⁾ De laurier was het symbool van overwinning en van vrede.

²⁾ d. i. u aan zijn heerschappij (het koningschap was ten tijde der
Republiek bij de Romeinen zeer gehaat) zal onderwerpen.

³⁾ = Romeinen.

Doch te midden der verwarde stemmen van het mompelende volk, werd boven alle anderen toch ééne stem hoorbaar: „Wie is hij?” en zij zien allen naar elkâars voorhoofd en zoeken de horens, waarvan hun gesproken was. — Toen sprak Cibus wederom tot hen: „Wien gij zoekt, dien hebt ge al in uw midden!” en, hoewel het volk het trachtte
 610 te verhinderen, nam hij zich den zegekrans van het hoofd en liet zóó zijn slapen, beide gehoord, aan hen zien. Allen sloegen de oogen neér en slaakten zuchten en zagen — wie zou het kunnen gelooven? — hoewel ongaarne en tegen hun wil, naar dat hoofd, zóó beroemd door verdiensten: en het niet langer kunnende dulden, dat het
 615 van de verdiende eer beroofd bleef, drukten ze er een feestlijken krans op. Doch de Raad der Oudsten schonk u, Cibus! daar gij de stad niet binnen mocht treden, tot een eeregeschenk zooveel land, als gij met uwe ossen, gespannen vóór den gronddoorsnijdenden ploeg, van zonsopgang tot zonsondergang, met een vore kondet omplóegen.
 620 En in de met koper beslagen deuren der poort ¹⁾ lieten zij, in nabootsing van den wonderbaarlijken vorm der uwen, horens uitbeitelen, die nog langen tijd aldaar zouden blijven bestaan.

vs. 622—744: Aesculapius.

Openbaart mij thans, Gij Muzen! Godinnen, die steeds de zangers bijstaat! (want Gij weet het en wat in de verst verwijderde Oudheid geschied is, blijft U niet verborgen) hoe het kwam, dat het rondom door den diepen Tiber
 625 omstroomde eiland den zoon van Coronis ²⁾ opnam onder de in de stad van Romulus vereerde Goden.

¹⁾ Deze poort bevond zich op de Westelijke helling van den Aventijnschen heuvel.

²⁾ d. i. Aesculapius, God der geneeskunde; over Coronis, vgl. 2, 542 vlg. en 2, 591—632.

Een gruwzame pest ¹⁾ had weleer de lucht van Latium verpest en de bleeke lichamen hadden tengevolge van bloedarmoede en uittering een vaalvuile kleur. Toen men nu, uitgeput door de talrijke sterfgevallen, zag dat alle pogingen der menschen en alle kunst der geneesheeren
 630 niets vermochten, zocht men hulp bij de Goden. Men ging dus naar het in 't midden der wereld gelegen Delphi, den zetel van Phoebus' orakel en smeekte den God, dat hij door een redding brengende orakelspreuk hulp zou verschaffen in hun rampzaligen toestand. De tempel en de laurierkrans (van den God) en de pijlkoker, dien de
 635 God zelf draagt, trilden en beefden tegelijk en de heilige drievoet ²⁾ hun angstig gemoed met ontzag en eerbied vervullend, gaf uit het binnenste van 't Allerheiligste dit antwoord: „Wat gij hier zoekt, Romeinen! hadt gij op een dichterbij gelegen plaats ³⁾ moeten zoeken; zoekt het dus nu op een dichterbij gelegen plaats. Om uw droefheid en leed te verminderen, hebt gij geen Apollo, maar den
 640 zoon ⁴⁾ van Apollo, noodig. Gaat dus onder gunstige voor- teekens daarheen en noodigt mijn zoon uit tot u te komen.

Nadat de verstandige Raad der Oudsten dit bevel van den God had vernomen, doen zij onderzoek er naar, welke stad de jeugdige zoon van Phoebus bewoonde en zenden eenigen uit hun midden uit om naar de kust van Epidaurus ⁵⁾ te zeilen. Zoodra deze afgezonden met hun gewelfd schip deze kust hadden bereikt, begaven zij zich

¹⁾ Vgl. de uitvoerige schildering eener pest: 7, 523—613. — De hier bedoelde pest barstte uit in 292 vóór Chr.

²⁾ Waarop de orakelgevende priesteres zat (hier = de priesteres).

³⁾ Nl. te Epidaurus, stad in Argolis en beroemd door een tempel van Aesculapius.

⁴⁾ d. i. Aesculapius, vgl. bij vs. 624.

⁵⁾ Zie bij vs. 637.

645 naar de raadsvergadering van de Oudsten der Grieken en
 smeekten hen, dat zij hun den God zouden geven, die
 door zijn tegenwoordigheid een einde kon maken aan het
 wegsterven van het Ausonische ¹⁾ volk: want (zeiden zij)
 dit had hun het onbedriegelijk orakel (van Apollo) plechtig
 verklaard. Doch het gevoelen der Oudsten was zeer ver-
 schillend en niet eenstemmig: sommigen beweerden, dat
 men die hulp niet mocht weigeren: velen daarentegen
 650 rieden aan, den God, die hen beschermde, bij zich te
 houden en niet naar den vreemde te zenden of aan
 anderen over te geven. Terwijl zij nog twifelen en aarzelen,
 had reeds de avondschemering den laten dag op de vlucht
 gejaagd en had het donker reeds duisternis over de aarde
 verspreid, toen de redding brengende God in den droom,
 Romein! vóór uw rustbed scheen te staan, maar in de
 gestalte ²⁾, die hij in zijn tempel gewoonlijk heeft; en,
 655 een landelijken staf in de linkerhand houdend, scheen
 hij met de rechter over het golvende haar van zijn langen
 baard te strijken en met vriendelijk gezind gemoed de
 volgende woorden te spreken: „Laat varen uw vrees; ik
 zal komen en mijn gewone gestalte afleggen. Beschouw
 slechts nauwkeurig deze slang, die zich kronkelt rondom
 660 mijn staf en bezie hem zóó nauwkeurig met uwe oogen,
 dat gij hem (later) weér kunt herkennen. In die slang
 zal ik mij veranderen; maar ik zal grooter zijn en mij
 aan uwe oogen vertoonen in zulk een grootte als die,
 waarin de lichamen van hemellingen behooren te worden
 veranderd.”

Aanstonds verdween na deze woorden de God en met

¹⁾ = Italiaansche, Romeinsche; vgl. bij 14, 7.

²⁾ En niet in die van een slang, zooals op den volgenden dag, zie
 vs. 669 vlg.

den God en diens woorden verdween ook de slaap en volgde het zegenbrengende licht van den dag onmiddellijk op het verdwijnen van den slaap. Nauwelijks had thans
 665 de volgende dageraad de fonkelende sterren op de vlucht gejaagd of de Romeinsche Senatoren ¹⁾, onzeker en besluiteloos wat te doen, komen bijeen in den met moeite en kunst gebouwd tempel van den door hen gezochten God en smeeken hem door een goddelijk teeken hun aan te wijzen. op welke plaats hij zelf wenschte te vertoeven. Nauwelijks nog hadden zij opgehouden (met smeeken) of de God, schitterend met hoog opgerichten
 670 gouden kam, liet, in de gestalte van een slang, een zijn nadering aankondigend gesis hooren en schokte en schudde, bij zijn komst, zijn standbeeld, de altaren en deuren en marmeren plaveisel en den van goud stralenden voorgevel des tempels en, tot aan zijn borst toe hoog opgericht, stond hij midden in den tempel en liet zijn van vuur flikkerende oogen overal rond gaan. Vrees en angst beving
 675 de verschrikte menigte. Doch de den tempel bewakende priester, het haar met een witten hoofdband omwonden, herkende aanstonds den God en riep uit: „De God! zie, daar is de God! weest allen, die hier aanwezig zijt, met hart en met mond eerbiedig aandachtig! Moge uw verschijnen, roemvolle God! ons ten heil zijn en gij het volk, dat uw heiligen dienst in eere houdt, genadig helpen
 680 en bijstaan!” Alle aanwezigen aanbidden daarop, zooals hun bevolen wordt, eerbiedig den God en allen zeggende prevelend het gebed van den priester na en Aeneas' nazaten ²⁾ toonen met hart en mond hun vrome, eerbiedige aandacht. Hun gaf toen de God met genadigen

¹⁾ De uitgezondenen van vs. 643.

²⁾ = Romeinen.

hoofdwenk zijn toestemming (tot bijstand en hulp) en, na zijn kam te hebben geschud, liet hij hun, als betrouwbaar onderpand daarvan, met trillende tong een herhaald
 685 gesis hooren. Daarna glijdt hij neêr langs de blinkend gepolijste trappen (van den tempel), wendt den kop om en, op het punt te vertrekken, ziet hij nog eenmaal om naar zijn oude altaren en groet (ten afscheid) de woning, waaraan hij zoo gewend was, en den zoo lang door hem bewoonden tempel. Vervolgens schuifelt hij met zijn ontzaglijk groot lichaam over den met gestrooide bloemen bedekten grond en, in bochten zich voorwaarts kronke-
 690 lend, richt hij zich, midden door de stad, naar de door een gebogen dam beschermde haven.

Hier hield hij stil en terwijl hij met vriendelijk gelaat zijn gevolg en de eerbiedig hem begeleidende schare naar huis scheen te laten gaan, vleide hij zich neêr op het Ausonische ¹⁾ schip. Aanstonds voelde dit den last der Godheid en, nu het schip door de zwaarte van den God
 695 werd gedrukt, verheugen zich blijde Aeneas' nazaten ²⁾ en, na op het strand een stier te hebben geslacht, maken zij aanstonds de gedraaide kabels van den met kransen getooiden achterstevan ³⁾ los. Onmiddellijk stuwde een licht koeltje het schip voort: de God steekt hoog boven boord uit en zijn nek neêrvleiende op den gebogen achterstevan, ziet hij van boven neêr op de blauwgroene golven. Met matig waaïenden gunstigen wind de Ionische zee
 700 doorklievend, bereikt hij daarop, bij den zesden opgang van Pallas' nicht ⁴⁾, Italië en zeilt voorbij de Laci-

¹⁾ Zie bij vs. 647.

²⁾ = Romeinen, vgl. vs. 682.

³⁾ De schepen lagen steeds met den achterstevan naar het strand gekeerd.

⁴⁾ = Aurora, zie bij vs. 190.

nische ¹⁾ kust, beroemd door den tempel der Godin en voorbij de kust van Scylaceum ²⁾. Vervolgens laat hij Japygia ³⁾ achter zich en ontwijkt, steeds naar links roeiend, de rotsen van Amphrisia ⁴⁾ en rechts het steile
 705 Celennium, zeilt toen voorbij Rhoemitium, Caulon en Narycia en vaart behouden door de zeeëngte van het Sicilische Pelorus ⁵⁾; daarna vaart hij voorbij het rijk van den vorstlijken zoon van Hippotes ⁶⁾ en de bergwerken van Temesa ⁷⁾ en Leucosia ⁸⁾ en de rozengarden van het warme Paestum. Vandaar zeilt hij voorbij Capreae ⁹⁾ en het voorgebergte van Minerva en de aan edelen wijn
 710 rijke heuvels van Surrentum ¹⁰⁾, voorts voorbij de door Hercules gebouwde stad ¹¹⁾ en Stabiae ¹²⁾ en het voor lediggang geschikte Parthenope ¹³⁾ en vandaar voorbij den tempel der Cumaëische Sibylle ¹⁴⁾. Vervolgens bereikt men de (stad der) warme bronnen ¹⁵⁾ en het aan mastik-

¹⁾ Lacinium, voorgebergte bij Croton, met een beroemden tempel van Juno.

²⁾ Grieksche kolonie in Beneden-Italië.

³⁾ Landstreek aan de golf van Tarente.

⁴⁾ Amphrisia, Cel., Rh., Caulon en Narycia: minder bekende plaatsen van Z. Italië.

⁵⁾ d. i. de straat van Messina; vgl. 13, 725.

⁶⁾ De Aeolische of Liparische eilanden, zie bij 14, 86.

⁷⁾ Stad in Bruttium, beroemd om haar kopermijnen.

⁸⁾ Eilandje tegenover Paestum, stad in Z. Italië.

⁹⁾ Thaus Capri, eilandje bij de kust van Campanië, tegenover het voorgebergte van Minerva, waar deze een tempel bezat.

¹⁰⁾ Stad aan de golf van Napels.

¹¹⁾ Herculaneum (tusschen Pompeji en Napels).

¹²⁾ Stad tusschen Pompeji en Surrentum.

¹³⁾ Napels, vgl. bij 14, 101.

¹⁴⁾ Vgl. bij 14, 104.

¹⁵⁾ Bajae, de modebadplaats in den tijd van Ovidius.

715 boomen rijke Liternum ¹⁾ en de onder in zijn bedding veel zand meêvoerende Volturnus ²⁾, voorts het aan sneeuw-witte duiven rijke Sinuessa ³⁾ en het ongezonde Minturnae ⁴⁾ en het voorgebergte ⁵⁾, genoemd naar haar, die door haar pleegzoon begraven werd, vervolgens de stad ⁶⁾ van Antiphates en het door moerassen omgeven Trachas ⁷⁾ en het land van Circe ⁸⁾ en Antium ⁹⁾ met zijn rotsharde kust.

Zoodra de schepelingen met hun zeildragend schip hier
720 waren geland (want thans was de zee onstuimig en ruw), ontwikkelt de God zijne kronkelingen en voortschuifelend in menigvuldige bochten en reusachtige kronkelingen, gaat hij den vlak bij het blonde strand gelegen tempel van zijn vader ¹⁰⁾ binnen. Doch toen de zee tot kalmte gekomen was, verlaat de Epidaurische God ¹¹⁾ de altaren zijns vaders en, na de gastvrijheid van den hem zoo na verwanten God te hebben genoten, snijdt hij met zijn
725 slepende, ratelende schubben een vore in het zand van de kust en, leunende tegen het roer van het schip, vleit hij zijn kop op den hoogen achterstevan neêr, totdat hij Castrum ¹²⁾ en de heilige stad Lavinium ¹³⁾ en de mond

¹⁾ Stad ten N. van Bajae.

²⁾ Rivier in Campanië.

³⁾ Stad in N. Campanië.

⁴⁾ Stad in Latium.

⁵⁾ Cajeta, vgl. 14, 441 vlg.

⁶⁾ Formiae, vgl. bij 14, 234.

⁷⁾ Stad in de nabijheid der Pomptinische moerassen, in het Z. van Latium.

⁸⁾ Zie bij 14, 10.

⁹⁾ Zeestad in Latium.

¹⁰⁾ Apollo.

¹¹⁾ Aesculapius, zie bij vs. 637.

¹²⁾ Stad in Latium.

¹³⁾ Stad in Latium, door Aeneas gesticht; „heilig” heet zij, omdat Aeneas daar de Trojaansche Penaten in veiligheid bracht.

van den Tiber bereikt had. Aanstonds snelt al het volk, verward dooreen, een schare van moeders en vaders, daar-
 730 heen den God te gemoet; en ook zij die, Trojaansche Vesta ¹⁾! uw heilig vuur steeds brandende houden en allen begroeten den God met vroolijk gejuich. En overal, waar langs het snelle schip stroomopwaarts getrokken werd, knetterde aan beide oevers op een rij van altaren de wierook en vervulde de lucht met zijn welriekenden geur
 735 en het gevelde offerdier verwarmde het in zijn hals gestoken offermes met zijn bloed.

Nauwelijks was de God de Romeinsche stad, de hoofdstad der wereld, binnengetreden of de slang richt zich op, beweegt zijn tegen den top van den mast leunenden hals en ziet rond naar een voor hem geschikte verblijfplaats. Nu is er een plek, waar de rond er om heen stroomende rivier zich in tweeën splitst en die den naam
 740 draagt van „het Eiland” ²⁾; aan weerszijden daarvan strekt de rivier twee even lange armen uit, terwijl in het midden een strook land ligt. Hierheen begaf zich de slang, Phoebus' zoon, van het Romeinsche schip en, na zijn goddelijke gestalte weêr te hebben hernomen, maakte hij een einde aan aller droefheid en smart en kwam zóó, als redding en gezondheid brengende God, in de stad ³⁾.

vs. 745—870: Apotheose van Julius Caesar.

745 Deze God echter werd als een vreemde God in onze

¹⁾ Vesta: Godin van den huiselijken haard. Aeneas bracht het heilige vuur van haar altaar benevens haar standbeeld uit Troje naar Rome over, waar de Vestaalsche maagden dit vuur steeds brandende moesten houden.

²⁾ d. i. het Tibereiland.

³⁾ Den 1 Jan. 291 vóór Chr. werd de tempel van Aesculapius op het Tibereiland ingewijd.

tempels opgenomen: doch Caesar ¹⁾ is een God in zijn eigene stad (Rome). Hem, in oorlog en vrede uitblinkend, hebben niet zoozeer zijne met triumftochten geëindigde oorlogen en zijne in vreedestijd verrichte daden en de snel verworven roem zijner heldendaden in een nieuw gesternte, 750 een komeet ²⁾ veranderd, als wel zijn zoon ³⁾. Want van alle daden van Caesar is er geen grooter en edeler, dan dat hij de (aangenomen) vader was van dezen (onzen Augustus). Immers, is het waarlijk van meer beteekenis de aan zee wonende Britanniërs te hebben bedwongen ⁴⁾ en langs den zevenarmigen stroom van den de papyrusplant voortbrengenden Nijl zijn zegevierende vloot te hebben gevoerd ⁵⁾ en de oproerige Numidiërs ⁶⁾ en den 755 Cinyphischen Juba ⁷⁾ en het op den roem der Mithridaten ⁸⁾ trotsche Pontus bij het volk van Quirinus ⁹⁾ te hebben gevoegd en vele triumfen te hebben verdiend en slechts enkelen ¹⁰⁾ te hebben gevierd, dan van zulk een

¹⁾ d. i. C. Julius Caesar, de dictator (geb. 12 Juli 102 en vermoord 15 Maart 44 vóór Chr.).

²⁾ Bij de spelen, die Augustus na Caesar's dood te zijner eere gaf, schitterde zeven dagen lang een komeet aan den hemel en algemeen geloofde men, dat dit de ziel was van den onder de Goden opgenomen Caesar; zijn standbeeld werd daarom met een ster op het hoofd versierd.

³⁾ d. i. Caesar's *aangenomen zoon*: C. Julius Caesar Octavianus Augustus (de latere *keizer Augustus*).

⁴⁾ In 54 vóór Chr.

⁵⁾ In 47 vóór Chr. nam Caesar Alexandrië in.

⁶⁾ Numidië werd in 46 vóór Chr. Romeinsche provincie.

⁷⁾ Cinyphisch = Libysch, zie bij5, 124. Juba, koning van Numidië, werd in 46 vóór Chr. door Caesar bij Thapsus verslagen.

⁸⁾ Mithridaten: koningen van Pontus aan de Zwarte Zee; van dezen werd Pharnaces in 47 vóór Chr. bij Zela verslagen (*veni, vidi, vici*).

⁹⁾ = het Romeinsche volk, vgl. bij 14, 607.

¹⁰⁾ Nl. slechts vijf.

groot man de (aangenomen) vader te zijn geweest? Want onder diens ¹⁾ heerschappij over de wereld hebt Gij, hemelgoden! in rijkelijke mate U jegens het menschelijke geslacht nadig betoond. Opdat deze ²⁾ dus niet uit sterfelijk zaad gesproten zou zijn, pastte het, dat gene ³⁾ tot een Godheid verheven werd. Zoodra nu de van schoonheid stralende moeder van Aeneas ⁴⁾ dit in den geest vooruitzag en zij tevens ook zag, dat den Opperpriester ⁵⁾ door de wapens van samengezworenen een droevigen dood ⁶⁾ werd bereid, verbleekte zij en sprak tot ieder der Goden, die zij maar ontmoette:

765 „Zie, met welk een groote moeite en inspanning mij verraderlijke hinderlagen worden gelegd en met welke streken en listen men naar het leven staat van hem, die alléén mij nog overblijft uit het geslacht van den Dardanischen ⁷⁾ Julius. Zal ik dan de eenige zijn, die voortdurend door gegronde zorgen gekweld word? Ik, die nu eens door de Calydonische speer van Tydeus' zoon ⁸⁾ werd gewond, dan weêr in ontzettenden angst verkeerde
770 over de vruchteloze verdediging van Troje's muren: ik, die mijn zoon ⁹⁾ op lange zwerftochten zag ronddolen en op zee heen en weêr zag geslingerd en die hem het rijk

¹⁾ d. i. van Augustus.

²⁾ Augustus.

³⁾ Caesar.

⁴⁾ Venus.

⁵⁾ Reeds sedert 64 vóór Chr. was Caesar Opperpriester (Pontifex maximus).

⁶⁾ Den 15en Maart 44 vóór Chr. werd Caesar vermoord.

⁷⁾ = Trojaanschen. Julius, zoon van Aeneas en stamvader van het Julische geslacht.

⁸⁾ Diomedes; vgl. bij 14, 459, 461 en 477.

⁹⁾ Aeneas.

der Schimmen zag binnentreden en oorlog voeren met Turnus ¹⁾ of, als wij de waarheid bekennen, veeleer met Juno? Doch, waarom roep ik mij thans de oude rampen 775 van mijn geslacht in 't geheugen terug? De vrees, die thans mij verontrust, laat mij niet toe te denken aan wat vroeger geschied is: zie! reeds ziet ge dat de misdadige zwaarden worden gescherpt! O, weert ze af, smEEK ik u! verhindert die misdaad en bluscht niet, door den moord van haar priester ²⁾, de vlammen van Vesta! ³⁾.

Zóó sprak de angstige Venus overal in den ganschen hemel, wel is waar te vergeefs, maar toch roerde zij de 80 Hemelgoden. En ofschoon zij de onveranderlijke besluiten der aloud-eerwaardige Zusters ⁴⁾ niet konden vernietigen, gaven zij toch onbedriegelijke voortteekens van toekomstige droefheid en rouw. Men verhaalt namelijk, dat wapengekletter te midden der zwarte wolken en schrikwekkend trompettengeschetter en hoog in de lucht klinkend klaroengeschal die gruweldaad ⁵⁾ vooraf hebben aangekondigd. 785 Ook het droevig gelaat der zon wierp een lijkvaal licht over de bekommerde en angstige aarde. Vaak schenen fakkels te midden der sterren te branden en vaak vielen bloedige druppels tusschen de regendruppels ter aarde. Lucifer ⁶⁾ zag er donkerzwart uit en zijn gelaat was bedekt met zwarte ijzerroestkleurige vlekken; en de wagen

¹⁾ Zie bij 14, 451.

²⁾ Caesar had, als Opperpriester, het oppertoezicht over de Vesta'sche maagden.

³⁾ Het uitgaan van het heilig vuur van Vesta (zie bij vs. 730) was een teeken van den naderenden ondergang van den Staat.

⁴⁾ De Parcen (Schikgodinnen), zie bij 5, 532.

⁵⁾ Den moord van Caesar.

⁶⁾ = de Zon (eig. de Morgenster).

790 van Luna ¹⁾ was bespat met bloed. De Stygische ²⁾ nachtuil gaf op ontelbare plaatsen onheilspellende voortekens; op ontelbare plaatsen stortten de ivoren godenbeelden tranen en treurzangen en dreigende woorden werden, naar men verhaalt, in de heilige wouden gehoord. Geen enkel offerdier gaf gunstige voortekens en het ingewand ³⁾ duidde aan, dat groote beroeringen op handen waren en
 795 de gezwollen lever ⁴⁾ vond men doormidden gesueden te midden der ingewanden. Ook verhaalt men, dat op het Forum ⁵⁾ en rondom de huizen en de tempels der Goden des nachts honden huilden en dat de Schimmen der dooden hier en daar rondwaarden en dat de stad door aardbevingen geschokt werd. Toch waren deze voorafgaande waarschuwingen der Goden niet bij machte het dreigend gevaar en het naderend noodlot af te wenden.
 800 Met getrokken zwaarden verschenen de samengezworenen in den tempel ⁶⁾; want geen andere plaats in de stad, behalve het raadhuis (van Pompejus) vonden zij geschikt voor hun misdaad en gruwzamen moord.

Toen echter sloeg de Godin van Cythéra ⁷⁾ met beide handen vol droefheid zich op de borst en beproefde zij den nazaat van Aeneas ⁸⁾ te verbergen in een wolk, in
 805 welke, lange eeuwen te voren, Paris aan den hem vijan-

¹⁾ Maangodin, maan.

²⁾ Stygische = onderaardsche (Styx, rivier der Onderwereld); dan = dood- en onheilspellend, vgl. ook 5, 550 en 10, 453.

³⁾ Vgl. bij vs. 577.

⁴⁾ Bedoeld wordt een uitwas aan den rechter leverlob; een snede daarin met het offermes gold als een slecht voortekenen.

⁵⁾ Marktplaats.

⁶⁾ d. i. de curia Pompeji, waar Caesar vermoord werd.

⁷⁾ Venus, zie bij 10, 530.

⁸⁾ d. i. Caesar.

digen zoon van Atreus ¹⁾ was ontrukkt en door welke (omhuld) Aeneas aan het zwaard van Diomedes ²⁾ ontkomen was. Doch toen sprak de Vader ³⁾ tot haar aldus:

„Beproeft gij, mijne dochter! alléén, zonder iemands hulp, de onvermijdelijke beschikkingen van het Lot te veranderen? Al treedt gij zelfs het verblijf der drie Zusters ⁴⁾ binnen: gij zult daar in een onmetelijk groot
 810 gebouw, uit koper en stevig ijzer opgetrokken, het archief van de akten van 't Noodlot vinden, die daar, veilig bewaard en onvergankelijk, voor donder noch toornigen bliksem noch eenige vernietiging vreezen. Daar zult gij, in onvergankelijk staal gegrift, de lotgevallen vinden van uw geslacht. Ik zelf heb ze gelezen en ze in mijn geest
 815 geprent en ik zal ze u mededeelen, opdat gij niet nog steeds onbekend moogt zijn met de toekomst. Hij, voor wien gij zoo beangst en bezorgd zijt, Godin van Cythéra ⁵⁾! heeft zijn tijd vervuld, daar de jaren, die hij op aarde moest doorbrengen, hun einde hebben bereikt. Dat hij als God in den hemel wordt opgenomen en in tempels vereerd wordt, zal uw taak zijn en die van zijn zoon ⁶⁾, die, als erfgenaam van zijn aanzien en roem, den hem
 820 opgelegden last (der regeering) alléén zal dragen en als dapper wreker van den moord zijns vaders onze gunst en hulp zal genieten bij oorlog en strijd. De onder zijn aanvoering overwonnen muren van het belegerde Mutina ⁷⁾

¹⁾ Menelaus (zie Hom. Il. 3, 380 vlg.).

²⁾ Zie Hom. Il. 5, 311 vlg.

³⁾ Juppiter.

⁴⁾ De Schikgodinnen, zie bij vs. 781.

⁵⁾ Venus, zie bij vs. 803.

⁶⁾ Augustus, zie bij vs. 750.

⁷⁾ Bij Mutina (thans: Modena) versloeg Octavianus Augustus in 43 vóór Chr. Antonius en nam daarna de stad in.

zullen om vrede vragen, het land van Pharsalus ¹⁾ zal zijn kracht en macht voelen en Philippi ²⁾ zal wederom worden gedrenkt met Ematisch ³⁾ bloed; voorts zal Magnus' 825 zoon ⁴⁾ in de Sicilische wateren worden overwonnen en de Aegyptische gade ⁵⁾ van den Romeinschen veldheer zal, dwaaselijk vertrouwend op haar echtverbond, vallen en te vergeefs zal zij dreigen, dat ons Capitool ⁶⁾ aan haar Canopus ⁷⁾ dienstbaar zal zijn. Waartoe u nog het land der barbaren en de aan beide ⁸⁾ Oceanen wonende volken 830 te noemen? Al wat de bewoonbare aarde draagt en bezit, zal het zijne zijn: ook de zee zal hem dienen. Wanneer hij den vrede aan de aarde heeft geschonken, zal hij zijn aandacht wijden aan het burgerlijk recht en als hoogst rechtvaardig wetgever wetten voorstellen. Naar zijn eigen voorbeeld zal hij de zeden besturen en, wijselijk zorgende 835 voor de dagen der toekomst en voor zijn nageslacht, zal hij den zoon ⁹⁾, hem uit zijn verheven echtgenoot ¹⁰⁾ geboren, zijn aanzien en zorgen laten dragen; en niet voordat hij, hoog bejaard, de jaren van Nestor ¹¹⁾ heeft

¹⁾ Bij Pharsalus werd Pompejus in 48 vóór Chr. door Caesar verslagen.

²⁾ In 42 vóór Chr. werden Brutus en Cassius door Octavianus Augustus bij Philippi verslagen.

³⁾ = Macedonisch.

⁴⁾ Sextus Pompejus, zoon van Pompejus Magnus (den Groote) werd in 36 vóór Chr. door Agrippa, admiraal van Octavianus Augustus, bij Sicilië verslagen.

⁵⁾ Cleopatra en haar echtgenoot Antonius werden beiden door Octavianus Augustus in 31 vóór Chr. bij Actium verslagen.

⁶⁾ Zie bij vs. 841.

⁷⁾ Om haar weelde en zedeloosheid beruchte stad in Beneden-Aegypte.

⁸⁾ d. i. den Westelijken en Oostelijken Oceaan.

⁹⁾ d. i. Tiberius, door Augustus als mederegent aangenomen.

¹⁰⁾ Livia.

¹¹⁾ Oudste der Grieken vóór Troje; Augustus stierf op 77-jarigen ouderdom.

geëvenaard, zal hij den hemel en de hem verwante ¹⁾ sterren als woonplaats bereiken.

840 Neem gij intusschen de ziel van dezen ²⁾ uit het vermoorde lichaam weg en verander haar in een stralende ster ³⁾, opdat de onder de Goden opgenomen Julius ⁴⁾ van uit zijn hoog verheven woning neêrzie op ons ⁵⁾ Capitoool en zijn Forum ⁶⁾."

Nauwelijks had Juppiter deze woorden gesproken of reeds stond de zegenverspreidende Venus, voor niemand zichtbaar, midden in het raadhuis van den Senaat en de juist uit het lichaam scheidende ziel van haar Caesar aan
845 zijn lichaam ontrukkend, gedoogde zij niet dat deze in de lucht zich oploste en vervloog, maar bracht haar onmiddellijk over naar haar hemelsche woonplaats. En terwijl zij haar overbracht, zag zij Caesar's ziel een lichtende, vurig brandenden vorm aannemen en liet haar aan haar boezemkleed ontvallen. Hooger dan de maan nam toen Caesar's ziel haar vlucht en, in lange baan een vurigen staart achter zich aanslepend, schittert zij voortaan
850 als een komeetster ⁷⁾; en de roemrijke daden van zijn zoon ⁸⁾ aanschouwend, bekent Caesar volgaarne dat zij grooter zijn dan zijn eigene en verheugt hij er zich over dat hij door genen wordt overtroffen. En ofschoon Augustus

¹⁾ Door zijn verwantschap met den onder de sterren (in den hemel) opgenomen Caesar.

²⁾ d. i. van Caesar.

³⁾ vgl. bij vs. 749.

⁴⁾ d. i. C. Julius Caesar.

⁵⁾ Op het Capitoool (tempelburcht van Rome) stond een aan Juppiter, Juno en Minerva gewijde tempel.

⁶⁾ Op het Forum (marktplein) stond de tempel van den als God vereerden Julius Caesar.

⁷⁾ Vgl. bij vs. 750.

⁸⁾ Augustus.

verbiedt zijne daden te stellen boven die van zijn vader, stelt toch de vrije en aan geen bevelen onderworpen faam hem, tegen zijn wil, boven zijn vader en is zij, in dit ééne
 855 opzicht, hem ongehoorzaam. Zóó doet Atreus in roemvolle daden onder voor den grooten Agamemnon; zóó overtreft Theseus Aegeus, zóó Achilles Peleus. Ten slotte: om een voorbeeld te noemen, dat met hen zelve¹⁾ overeenkomt: zóó is ook Saturnus minder in aanzien en macht dan Juppiter. Juppiter beheerscht en bestuurt den hemelburcht en het rijk der drievormige²⁾ wereld, maar de aarde staat
 860 onder de heerschappij van Augustus. Beiden zijn tegelijk én Vader én Heerscher. U dan, o Goden³⁾! tochtgenooten van Aeneas, voor wie zwaard en vuur zijn geweken, U smee⁴⁾ ik! en ook U, inheemsche Goden en U, Quirinus⁴⁾! vader van onze stad en U, Gradivus! vader van den onoverwinnelijken Quirinus en U, Vesta! als heilig vereerd te midden der Penaten van Caesar⁵⁾ en naast de
 865 door Caesar vereerde Vesta⁶⁾ ook U, Phoebus! huisgod van Augustus! en U, hoogverheven Juppiter, die de Tarpejische burcht⁷⁾ bewoont en Gij, andere Goden! die een zanger mag en moet aanroepen: (U allen smee⁴⁾ ik): traag moge komen die dag en later nog dan mijn leven,

¹⁾ Caesar en Augustus.

²⁾ Aarde, zee en hemel; vgl. 12, 40.

³⁾ De Trojaansche Penaten, zie 13, 624 en 15, 441 vlg.

⁴⁾ Romulus, zoon van Mars (Gradivus).

⁵⁾ = Augustus.

⁶⁾ Als Opperpriester had Augustus, om aan zijn verplichting van naast den tempel van Vesta te wonen te voldoen, in zijn paleis op den Palatinus een kapel aan Vesta gewijd; zoo had hij haar onder zijn huisgoden opgenomen, evenals Apollo wien hij op den Palatinus een tempel wijdde. (*Hartman*).

⁷⁾ Het Capitool, zie bij vs. 841.

waarop Augustus, na het verlaten der aarde, die hij beheerscht en bestuurt, ten hemel vaart en moge hij, als
 870 hij niet meer op aarde vertoeft, genadig naar hen, die smeekend hem aanroepen, hooren!

vs. 871–879: Slotwoord.

Thans heb ik een werk voltooid, dat noch Juppiter's toorn ¹⁾, noch vuur, noch staal, noch de knagende tand van den tijd zal kunnen vernietigen. Nu moge die dag, die op niets dan alléén op dit mijn lichaam recht heeft, wanneer hij maar wil, een einde maken aan den duur
 875 van mijn onzeker leven. Toch zal ik, met mijn beter deel, onsterfelijk mij boven de hooge sterren verheffen en mijn roem zal onvergankelijk zijn. En zoover de Romeinsche macht zich over de onderworpen aarde uitstrekt, zal ik door den mond van het volk worden gelezen en ik zal, als het voorgevoel van zangers slechts eenige waarheid in zich bevat, door alle eeuwen heen door mijn roem blijven leven.

¹⁾ d. i. de bliksem.

ALPHABETISCHE LIJST

DER

GEDAANTEVERWISSELINGEN BIJ OVIDIUS.

A.

- aarde (in menschen) 1, 76—78.
aarde (in water) 15, 245 vlg.
aardkluit (in een mensch) 15, 552—559.
Achelous (in een slang of stier) 8, 879—884 en 9, 62—68.
Achelous' dochters (in Sirenen; half
vogel, half maagd) 5, 551—563.
Acis (in een Stroomgod) 13, 749—896.
Actaeon (in een hert) 3, 138—203.
Adonis (in een windroos) 10, 708—739.
Aesacus (in een duiker) 11, 749—795.
Aesculapius (in een slang) 15, 622—744.
Aeson (van grijsaard in een jongen man) 7, 159—293.
Aglauros (in een zwarten steen) 2, 708—832.
Ajax (bloed van): in een hyacinth . . . 13, 393—397.
Alcyone (in een ijsvogel) 7, 401 en 11, 410—748.
allerlei voorwerpen (in goud) 11, 84—145.
Anaxarete (in een steen) 14, 698—771.
Anius' dochters (in duiven) 13, 631—673.
Antigone (in een ooievaar) 6, 93—97.
Apollo (in een mensch) } Vgl. ook 11, 202 vlg.
" (in een raaf) } Phoebus en 5, 329.
" (in een oude vrouw) } Zonnegod 11, 310.
Arachne (in een spin) 6, 1—145.

Arcas (in <i>Arctophylax</i> = Beerbewaker)	2, 401—530.
Ardea (asch van —): in een reiger . . .	14, 566—580
Arethusa (in water)	5, 572—641.
Ariadne's kroon (in een sterrenbeeld) .	8, 176—182.
Arne (in een kauw)	7, 465—468.
Ascalaphus (in een nachtuil)	5, 533—550.
asch van een verwoeste stad (in een reiger)	14, 566—580.
asch van Memnon (in zwarte havikken)	13, 575—621.
asch van Orion's dochters (in jongelingen)	13, 684—698.
Atalanta (in een leeuw)	10, 560—707.
Atlas (in een berg)	4, 630—661.
Attis (in een denneboom)	10, 104 vlg.
Aurora's tranen (in dauwdruppels) . .	13, 620 vlg.

B.

Bacchus (in een bok)	5, 329.
„ (in een druif)	6, 125.
Bacchus' voedsters (worden verjongd) .	7, 294—296.
Battus (in een rotssteen)	2, 676—707.
Baucis (in een linde)	8, 611—724.
beeld (ivoren —): met leven beziel	10, 243—297.
beenderen van Sciron (in klippen) . .	7, 443—447.
berg (in een vlakte)	15, 267.
blaasafscheiding van een lynx (in steenen)	15, 413—415.
bloed van Ajax (in een hyacinth) . . .	13, 393—397.
bloed der Giganten (in menschen) . .	1, 156—160.
bloed van Hyacinthus (in de bloem van dien naam)	10, 162—219.
bloeddruppels van het Medusahoofd (in slangen)	4, 617 vlg.
Byblis (in een bron)	9, 454—665.

C.

Cadmus (in een draak)	4, 562—602.
Caeneus (in een vogel)	12, 517—526.

Caenis (van meisje in jongeling) . . .	12, 146—209.
Callisto (in de Grootte Beer)	2, 401—530.
Celmis (in een stuk staal)	4, 281 vlg.
Cephisus' kleinzoon (in een zeehond) . . .	7, 388 vlg.
Cerambus (in een kever).	7, 353—356.
Cerastae (in stieren).	10, 220—237.
Cerberus (schuim uit den muil van —):	
in wolfswortel	7, 408—419.
Cercopen (in apen)	14, 91—100.
Céyx (in een ijsvogel).	11, 410—748.
Cinyras' dochters (in steenen tempel-	
trappen)	6, 98—100.
Cipus (krijgt horens op 't hoofd) . . .	15, 565 vlg.
Clytié (in een zonnebloem).	4, 256—270.
Combe (in een vogel)	7, 382 vlg.
Coroneus' dochter (in een kraai) . . .	2, 547—590.
Cragaleus (in een steen)	13, 712 met aant.
Crocus (in de bloem van dien naam) . . .	4, 283.
Ctesilla (in een duif)	7, 369 vlg.
Curetes (ontstaan uit regendroppels). . .	4, 282.
Cyane (in water)	5, 409—437.
Cycnus (in een zwaan)	2, 367—400; 7, 371—
	381; 12, 64—145.
Cyparissus (in een cipres)	10, 106—142.

D.

Daedalion (in een havik)	11, 291—345.
Daphne (in een laurierboom).	1, 452—567.
Daphnis (in een rotssteen)	4, 276—278.
Dercetis (in een visch).	4, 44—46.
Diana (in een kat)	5, 330.
dieren (in steen)	4, 778 vlg.
dochter van Coroneus (in een kraai) . . .	2, 547—590.
dochters van Achelous (in Sirenen: half	
vogel, half maagd)	5, 551—563.

- dochters van Anius (in duiven) 13, 631—673.
 „ van Cinyras (in steenen tempel-
 trappen) 6, 98—100.
 dochters van Minyas (in vleermuizen) . 4, 389—415.
 „ van Pierus (in eksters) 5, 294—317 en 662—678.
 „ van Orion (asch van de —): in
 jongelingen. 13, 684—698.
 draak (in een rots) 7, 358.
 drakentanden (in menschen) 3, 101—110.
 Dryope (in een lotostruik). 9, 324—393.

E.

- Echo (in een rotssteen) 3, 339—401.
 Egeria (in een bron) 15, 547—550.
 eilanden (in vasteland). 15, 287 vlg.
 Eumlus' zoon (in een vogel) 7, 390.

G.

- Galanthis (in een wezel) 9, 306—323.
 Giganten (bloed der —): in menschen 1, 156—160.
 Glaucus (in een zeegod) 13, 897—967.

H.

- Haemus (in een berg) 6, 87—89.
 Harmonia (in een draak) 4, 562—602.
 Hecuba (in een hond). 13, 399—574.
 Heliaden (in zwarte populieren; hare
 tranen in barnsteen). 2, 340—366.
 Hercules (in een God). 9, 239—272.
 herder (in een olijfboom). 14, 512—526.
 Hermaphroditus en Salmacis (in een
 hermaphrodiet) 4, 285—388.
 Hersilia (in de Godin Hora) 14, 829—851.
 Hippolytus (in 't leven terugeroepen) 15, 497—551.

Hippomenes (in een leeuw)	10, 560—707.
hond (in een steen)	7, 758—791.
Hyacinthus (bloed van —): in de bloem	
van dien naam	10, 162—219.
hyenawijfje (in -mannetje)	15, 408—410.
Hyrié (in een meer)	7, 371—381.

I, J.

Icelus (in een wild dier, vogel, slang) .	11, 638—640.
Ino (in de zeegodin Leucothea)	4, 416—541.
Io (in een koe, daarna in een Godin) .	1, 568—747.
Iphis (van een meisje in een knaap) .	9, 666—797.
ivoren beeld (met leven beziend) . . .	10, 243—297.
jongelingen (in visschen)	4, 49 vlg.
Juno (in een koe)	5, 330.
Juno (in een oude vrouw)	3, 274—278.
Juppiter (in een adelaar)	6, 108.
" (in Amphitryon)	6, 112.
" (in Diana)	2, 401—438.
" (in een herder)	6, 114.
" (in een ram)	5, 327.
" (in een gouden regen)	4, 610 en 6, 113.
" (in een Satyr)	6, 110.
" (in een slang)	6, 114.
" (in een' jongen stier)	2, 833—875.
" (in vuur)	6, 113.
" (in een zwaan)	6, 109.

K.

kameleon (verandert telkens van kleur)	15, 411 vlg.
kinderen (in mannen)	9, 403—417.
kinderen van den Molossischen koning	
(in vogels)	13, 715 vlg.
kleinzoon van Cephisus (in een zeehond)	7, 388 vlg.
knaap (in een sterhagedis)	5, 451—461.

- koraal (zacht —): in hard. 15, 416 vlg.
 kreeft (in een scorpioen) 15, 369—371.
 kroon van Ariadne (in een sterrenbeeld) 8, 176—182.

L.

- land (in zee) 15, 262 vlg.
 Leucas (van vasteland in een eiland) . 15, 289 vlg.
 Leucothoé (in een wierookstruik) . . . 4, 190—255.
 Lichas (in een klip). 9, 211—272.
 Lotis (in een lotosstruik) 9, 346—348.
 lucht (in vuur) 15, 247 vlg.
 „ (in water). 15, 251.
 Lycaon (in een wolf) 1, 163—243.
 Lycische boeren (in kikvorschen) . . . 6, 313—381.
 Lyncus (in een lynx) 5, 642—661.
 lynx (blaasafscheiding van een —): in
 steenen 15, 413—415.

M.

- Maera (in een hond) 7, 362.
 man (in een jongeling) 9, 394—403.
 mannen (in steen). 5, 177—214.
 „ (in vogels) 15, 356—358.
 Marsyas (in een rivier) 6, 382—400.
 Medusa's* hoofd (bloeddruppels van —):
 in slangen 4, 617 vlg.
 Medusa's haar (in slangen). 4, 796—799.
 Meleager's zusters (in parelhoenders) . 8, 533—546.
 Melicertes (in den zeegod Palaemon) . 4, 416—541.
 Memnon's asch (in zwarte havikken) . 13, 575—621.
 menschen (in wilde dieren). 14, 397—415.
 „ (in steen) 4, 778 vlg.
 „ (in vogels) 14, 456—511.
 „ (in zwijnen) 14, 273—290.
 Mercurius (in een Ibis) 5, 331.

Mercurius (in een herder)	1, 670—678.
Mestra (in een visscher, merrie, vogel, enz.)	8, 848—878.
Midas (ooren van —): in ezelseoren. .	11, 146—179.
mieren (in menschen)	7, 490—660.
Mintha (in kruizemunt)	10, 728—730.
Minyas' dochters (in vleermuizen) . . .	4, 389—415.
moeras (in zandgrond).	15, 268.
moerbeien (witte —): in zwarte. . . .	4, 55—166.
Molossischen koning (kinderen van den —): in vogels	13, 715 vlg.
Morpheus (in een mensch)	11, 633—638.
Myrrha (in een mirreboom)	10, 298—502.

N.

Narcissus (in de bloem van dien naam)	3, 339—510.
Neptunus (in een dolfin)	6, 120.
„ (in den riviergod Enipeus)	6, 116.
„ (in een hengst)	6, 119.
„ (in een mensch)	11, 202 vlg.
„ (in een ram)	6, 117.
„ (in een' jongen stier)	6, 115.
„ (in een vogel)	6, 119.
Niobe (in een rotssteen)	6, 146—312.
Nisus (in een zeeadelaar)	8, 145 vlg.
Nyctimene (in een nachtuil)	2, 589—595.

O.

Ocyrhoé (in een merrie)	2, 661—675.
ooren van een mensch (in ezelseoren) .	11, 146—179.
Orion's dochters (asch van —): in jonge- lingen	13, 684—698.

P.

paard (rottend —): in horzels	15, 368.
paddestoelen (in menschen).	7, 391 vlg.

- Pelops' schouder (in ivoor) 6, 401—411.
 Perdix (in een patrijs) 8, 236—259.
 Periclymenus (in een adelaar) 12, 551—556.
 Perimele (in een eiland) 8, 590—610.
 Periphas (in een adelaar) 7, 399 vlg.
 Phantasus (in aarde, steen, water, balk) 11, 641—643.
 Phene (in een valk) 7, 399 vlg.
 Philemon (in een eik) 8, 611—724.
 Philomela (in een nachtegaal) 6, 412—674.
 Phineus (in een steen) 5, 214—235.
 Phobetor = Icelus (zie aldaar).
 Phoebus (in een havik) | 6, 123
 " (in een herder) | Vgl. ook 6, 124.
 " (in een landman) | Apollo en 6, 122.
 " (in een leeuw) | Zonnegod. 6, 123.
 Phoenix (in een nieuwe Phoenix) . . . 15, 392—407.
 Picus (in een specht) 14, 320—396.
 Pierus' dochters (in eksters) 5, 294—317 en 662—678.
 Polydectes (in een steen) 5, 242—249.
 Proetus (in een steen) 5, 236—241.
 Progne (in een zwaluw) 6, 412—674.
 Propoetiden (in steenen) 10, 238—242.
 Proteus (in een jongeling, leeuw, ever-
 zwijn, enz.) 8, 725—737.
 Pygmaëische vrouw (in een kraanvogel) 6, 90—92.

R.

- raaf (vroeger wit, wordt zwart) 2, 531—547.
 ram (in een lam) 7, 309—321.
 regendroppels (in Cureten) 4, 282.
 Rhodepe (in een berg) 6, 87—89.
 Romulus (in den God Quirinus) . . . 14, 772—828.
 rottend paard (in horzels) 15, 368.
 rottende stieren (in bijen) 15, 364—367.
 ruggemerg (in slangen) 15, 389 vlg.
 rups (in een vlinder) 15, 372—374.

S.

Salmacis en Hermaphroditus (in een hermaphrodiet)	4, 285—388.
Saturnus (in een hengst).	6, 126.
schepen (in zeenimfen).	14, 527—565.
schippers (Tyrreense —): in dolfinen	3, 582—691.
schuim uit Cerberus' muil (in wolfswortel)	7, 408—419.
Sciron's beenderen (in klippen)	7, 443—447.
Scylla (in een klip)	14, 1—74.
„ (in een zeevogel)	8, 148—151.
Semiramis (in een duif)	4, 47 vlg.
Sithon (nu eens man, dan weër vrouw)	4, 279 vlg.
slang (in een steen)	11, 56—60 en 12, 11—23.
slijk (in kikvorschen)	15, 375—378.
Smilax (in een haagwinde).	4, 283.
speer (in een boom).	15, 560—564.
steen (in menschen)	1, 313—415.
stier (in een hert).	7, 359 vlg.
stieren (rottende —): in bijen	15, 364—367.
Stroomnimf (in een visch)	4, 49—51.
Stroomnimfen (in eilanden)	8, 573—589.
Syrinx (in een rieten herdersfluit).	1, 689—712.

T.

takjes (in koraal)	4, 740—751.
Tereus (in een hop)	6, 412—674.
Thetis (in een vogel, boom, tijgerin)	11, 243—245.
Tiresias (van man in vrouw en omge- keerd; en van ziende blind)	3, 316—338.
tranen van Aurora (in dauwdruppels)	13, 620 vlg.
tranen der Heliaden (in barnsteen)	2, 340—366.
Tyrreense schippers (in dolfinen)	3, 582—691.

V.

Venus (in een visch)	5, 331.
Vertumnus (in een oude vrouw)	14, 654 vlg.
vlakke (in een dal)	15, 266.
„ (in een heuvel)	15, 296—306.
vleeschklomp (in een jonge beer)	15, 379—381.
voedsters van Bacchus (worden verjongd)	7, 294—296.
volken (machtige —): in zwakke	15, 420—435.
voorwerpen (allerlei —): in goud	11, 85—145.
voorwerpen (allerlei —): in graan, wijn en olijven	13, 649—653.
vos (in een steen)	7, 758—791.
vrouwen (in boomen)	11, 67—84.
„ (in koeien)	7, 363 vlg.
„ (in vogels)	4, 542—561 en 15, 359
„ (in rotsstenen)	4, 542—561.
vuur (in lucht)	15, 250.

W.

water (in aarde)	15, 251.
„ (in lucht)	15, 246 vlg.
„ (zoet —): in bitter water	15, 287 vlg.
weerwolf (in een man)	7, 270.
wolf (in een steen)	11, 346—409.

Z.

zandgrond (in een moeras)	15, 269.
zee (in land)	15, 263.
zoet water (in bitter water)	15, 285 vlg.
Zonnegod (in een vrouw); vgl. Apollo en Phoebus	4, 219.
zoon van Eumelus (in een vogel)	7, 390.
zusters van Meleager (in parelhoenders)	8, 533—546.
zwijnen (in menschen)	14, 291—305